

40

37168

U
p
p
o
e
u
m
o
s
o
m
o
m

libro de...

78

BIBLIOTECA
DE LA
Universidad de Salamanca.
Sala Est. Tab. Núm.

616169979

№ 1000000000

¶ Nouus sed precla
rissimus in poste
riora analytica
Aristotelis
cōmenta
rius.

Auctore P^o Cornelio

M. D. XX. IX.

Num. 37. cap. 8.

Num. 8.

*Joela Comp^o de Hes de Sala
Cy de la libreria*

17

Et hinc ad
 rimum in
 hunc
 rimum
 rimum
 rimum

M. R. R. R.

Petri Cirueli Barocensis præfati

uncula in commentarium suum super duos
libros posteriorum Aristotelis.

Væ cum sint partes vel certe præcipue: studiose lector: eius æditionis logicæ (quam ab Aristotele accepimus) in quibus totus sciendi modus plenissime continetur: prædicamenta videlicet & posteriora: siquidem aliæ omnes eiusdem voluminis partes vel ex iis duabus procedunt/vel ad eas ordinantur: hac consideratione illectus: aliis prætermisissis: in hæc duo elucidationes quasdam ædere dignum putavi. Nam sicut in categorias (quæ vniuscuiusq; disciplinæ propria scibilia discernunt atq; determinant) olim iuuenis Paraphrasim valde copiosam nouellis logicorum erudiendis tradidi: veluti quendam omnium bonarum doctrinarum indicem/atq; epilogum clarissimum: sic demonstratuum (quam Græci Analyticam vocant) disciplinam maturiori ætati meæ: hoc est seniori mihi reseruauit: in qua iam veluti calamum mente tingens obstrusa eius sensa conscribere sermone retegerem: non tam incipientibus quam prouectis discipulis: immo & præceptoribus ipsis. Quamuis ergo plerisque aliis studiorum generibus: de rebusq; sublimioribus additus: amicorum instantia multiplici/ac quotidianis precibus deuictus: hanc suscepit operam. vel ex eo maxime quod vix reperissem inter tam multos expositores vnum: qui horum librorum rectam/certam/exactamq; intelligentiam calleret. Hinc etenim sese offerunt quorundam veterum cõmentaria: mille confusionibus plena: quæ & potius obscurent quam declarent Aristotelis mentem atq; sententiam. Illinc vero recentiorum quaestiones leuissimæ: quæ & argumentorum ac sophismatum verminibus totè scatent. Vtrorumq; igitur incõmoda euitare cupiens: me dico quodam atq; expedito calle progrediar: nam & perlucidum cõmentariũ ad literam proferam: & dubia vnicuiq; capiti magis idonea: & quæ viro sapiente digna videbũtur: adnotabo refecans omnia impertinẽtia quæ neotericis miscuerũt. Verũ quia antiqua illa vulgataq; posteriorũ æditio: partim vicio scriptorũ: partim etiã translatorũ imperitiã/ac somnolẽtia: perisq; in locis corrupta est/ac nimis a veritate detorta: noue insup quorũdã æditiones potius Paraphrases q̃ puræ aut Germanæ sunt cõuersiones: (nã &

Præfatuncula.

præter Græcā Aristotelis literā multa addunt: nonnulla etiā detrahunt: vt pote quæ obscuriora eis visa sunt: & alia deniq; ordine euerſo poſuerūt: quatenus eorū vnusquifq; pro captu intelligentiæ ſuæ: & ad ſuū ſenſum Ariſtotele nobis refferret) ad ſolidiorē huius noſtri cōmentarij baſim: antiquā illā & per vulgatam trāſlationē: ſiue Boetij ſiue cuiuſpiā alterius interpretis: nūc recēter ab eruditiffimo in vtraq; lingua Iacobo Fabro Stapulenſi recognitam atq; ex Græco prothotipo emendatā inſequar: eamq; expoſiturus: diuidam prius vnūquēq; horum librorū per ſua capita principālia. et in ſingulis capitib; nō omnes particulas: ſed tātū notabiliores earum ſecabo partes. nam minutiffimæ illæ diuiſiones priſcorum cōmentatorū inutiles mihi viſe ſunt: & quæ magis impediāt quam expediāt lectores. Hoc inſuper in primis omnes huius doctrinæ auditores admoneo: quod meo iudicio ad plenā atq; perfectam huius diſciplinæ intelligentiā: non ſufficiet ſtudioſum lectorem habere bene correctam Ariſtotelis literam: nec etiā omnes in eum cōmentarios pariter & q̄ſtionarios plegiſſe: niſi etiā (quemadmodum in alijs ſermonialibus Grāmatica & Rhetorica fieri ſolet) ex vſu & cōſuetudine aliarum ſcientiarū: præcipue Mathematicarum (quæ puro demōſtratiuo artificio æditæ ſunt) ſingulorū præceptorum demōſtratiue docentis veritatem colligāt atq; examinent. Tūc enim proculdubio ea perfecte intelligent: quādo demōſtratiue vſēt: hoc eſt Phiſicæ/Methaphiſicæ/Mateſi & alijs ſciētis ſpeculatiuis omib; cōſona viderint. Huius admonitionis ſignū certiffimū eſt: quoniā ipſe Ariſtoteles omnia ſua (quæ in hoc opere tradit) præcepta: aliarum ſciētiarū exemplis cōprobat/elucidat/atq; declarat. Igitur hoc negotium deo auſpice acturus: decreui prius gloſemata quædam mea: ex adoleſcentiæ ſtudijs adhuc apud me recondita & ſeruata repetere: eaq; cum aliorū expoſitionibus cōferre: quaten; veriora quæq; eligēs ex omnib; vnū elicerē cōmentariū: breuē quidem atq; conſiſum ſecūdū materiæ ſubiectæ qualitātē: ſed plucidū atq; niſ fallor præclariffimū. Erit em̄ modus me; nō ardu; aut ſublīmis: ſed plan; ac humilis: atq; pedestris imitator factus illuſtrū illorū doctōrū Pariſienſis Acahemiæ: omnium bonarū diſciplinarū patētis atq; magiſtræ q̄ ſapiētiffimæ: qui cū Aplo Paulo ad oſtēſionē ſuæ veræ doctrinæ nō in pſuaſibilib; hu mane eloquētīe verbis: vt quidā in ſolo verborū cortice ſapiētiam oſtentātes: hūc modū cenſuerūt accommodatiſſimū. Vale.

Petri Cirueli Barocensis: in
 duos libros Posteriorum
 analyticozum Aristo
 telis cōmētarius
 ad literam.

Accedētes igitur ad literē expositionem: incipiamus a titulo
 libri: qui plurali numero nobis pponitur ad hūc modū.

Posteriora analytica Aristotelis.

Sensus est.

Pus de posteriori re
 solutione ab Aristote
 le editi. Hāc analysis
 Græcè: reductio vel re
 solutio est latine: qua
 scz effectus reductitur
 ad suam causam: qđ
 est in eā resoluti. In proposito vero no
 mina cause: et effectus logica sunt et se
 eunde intentionis: ita ut antecedens ar
 gumentationis vocemus causam: et cō
 sequens effectū eius. Dicitur autē hec
 resolutio posterior: in ordine ad eam q̄
 facta est in duobus libris priorum ana
 lyticozum. i. de priorū resolutione. Siqui
 dem argumentatio probatiua: de qua
 hic Aristote. agere incipit vsq; ad finē
 totius sue logice: duplici eget resolutio
 ne: idest examinatione: scz consequen
 tie et consequentis earum: prior est reso
 lutio cōsequentie: qua reductitur ad sua
 principia regulatiua: q̄ sunt dici de omī
 et dici de nullo et alia huiusmodi: et hac
 resolutione egerat Aristot. in prioribus
 analyticis: ideo sic dicitis: q̄a sunt de pri
 ori resolutione. Cōstāte vero iā bonita
 te cōsequentie: secūda resolutio est exa
 minare veritatē cōsequentis siue cōclu
 sionis: que fit per sua principia vera: ex

quibus ipsa deducitur. Reducere ergo
 conclusionē probandā ad principia cer
 ta et indubitata in sua veritate: est eam
 resolvere: et de hac posteriori resolutio
 ne intendit agere hic Aristote. in duo
 bus libris suorum posteriorū analytico
 rum: idest de posteriori resolutione ar
 gumētationis probatiue. Et quāvis in
 libris suorum topicorum dyalecticorum
 idem Aristote. tradat doctrinā de argu
 mētatione pbatia: et presupposita exa
 minatione consequētie doceat probare
 conclusionē: tamen quia non reductit eā
 ad principia certa et indubitata in sua ve
 ritate: sed ad varia principia: et solū pro
 babilia: que et vera et falsa esse possunt:
 ideo non dicitur resolvere conclusionē
 in sua pncipia. quare doctrina illa non
 dicitur analytica. i. resolutiua: sed dicit
 dyalectica: idest disertiuā: inquisitiua: et
 inuentiua diuersorum mediōrum ad vnā
 conclusionē: ut patet in primo libro to
 picorum. Et propterea libri illi non di
 cuntur analytici: sicut libri priorū: et po
 steriōrum: in quibus fit resolutio: tum cō
 sequentium: tum et consequentis ad deter
 minata certa et indubitata principia ve
 ra. hoc egregie notauit Aristote. in pro
 hemio primi libri priorum. nam inci
 pi

Posteriorum analyticorum.

plens tradere analyticam logicā dixit. Intentio nostra est agere de demonstratio-
ne: que est argumentatio scientifica
& resolutissima: tam ex parte consequē-
tie: quā ex parte cōsequētis. **C**Ex hoc
ergo titulo patet: q̄ fuerit intentio Ari-
stotelis. in his duobus libris posterioribus:
quorū expositio sub cōsiderātia diuini
auxilij: in hoc opere vacare deinceps?
quia intendit nobis tradere artem: vel
disciplinam logicā de resolutione poste-
riorū. i. de scientifica atq; certissima pro-
batione conclusionis per sua p̄ncipia
vera: hęc alio nomine dicitur demonstrā-
tio. i. argumentatio faciens scire cōclusio-
nem euidenter: & adeo clare & certe: ac
si quis ad oculū digito rē demonstraret.
Supponamus itaq; subiectum attribu-
tionis huius doctrine esse demonstra-
tionem: hęc de titulo. Jam vero ad lite-
ram veniamus cuius exordium est.

COmni doctrina & omni disci-
plina intellectualis ex preexistē-
ti fit cognitione.

Quia vero ut prius diximus Aristote-
les in principio suorum priorū fecerat
prohemium pro tota doctrina analytica
dicens. Primum oportet dicere circa:
quid & de quo est intentio: quoniam cir-
ca demonstrātionem: & de disciplina de-
monstratiua rē. Ideo in hoc loco absq;
prohemio Aristote. incipit agere de de-
monstrātionē: dicens omnis doctrina,
&c. Verum cōmuniter omnes eius expo-
sitores: hoc primū caput prohemij vo-
cāt: non abs re: quia in eo probat Ari-
stoteles demonstrātionē: et discipline
demonstratiue necessitatem. id est quod
ad sciendū aliquid necessaria est demō-
stratio: quod est in primis supponendū
in hac disciplina. Secundum hos ergo
Aristotelis litera est diuidēda in prohe-
mium & tractatum. prohemium est hoc
primū caput. Tractatus incipietur in
capite sequenti scire autē opinamur &c.
Primū capitis hęc erit rubrica.

Caput primū: primū libral
posteriorum: quod & prohe-
mium eius dici potest: agit
de demonstrātionē: & scien-
tia probans: quod est possi-
bilis et necessaria homini-
bus in hac vita.

Postquam aliquid dica-
mus circa literam Ari-
stotelis: ex premissa ru-
brica posset quis moue-
re quēstionē contra ma-
teriam huius capituli. si
enim nulla sciētia probat sūū subiectū
esse: sed supponit illud: quia de subiecto
oportet in sciētia p̄cognosci/ quia est
quomodo ergo Aristote. in hoc prohe-
mio vult probare demonstrātionē esse:
que dicta est subiectū huius sue doctri-
nē. Probans enim eam esse necessariā
ad habendam sciētiā de nouo: probat
demonstrātionē esse: nam quēstio/ quia
est includit quēstionē/ si est: vt infra vi-
detur: in primo cap. secūdi libri huius:
& determinata vna determinatur/ & alte-
ra. Quere eū vtrū demōstratio sit ne-
cessaria rē. Est quēstio quā est: sed quere
an demonstratio sit: est quēstio/ si est.
Ad hoc dubiū dici pōt breuissime: q̄
nulla sciētia probat sūū subiectū esse de-
monstratiue: pōt tñ hoc pbare dialecti-
ce: quā ars dialectica: nō sōlū ad cōclusio-
nes/ vt demonstratiua: sed etiā ad p̄nci-
pia sciētiarū probāda viā habet: vt dī in
primo libro topicorū. Nec igit̄ probatio
Aristo. in hoc loco dialectica est nō de-
monstratiua: eodē modo in p̄ncipio suoz
Elenchorū pbat argumentātionē sophi-
stica esse. Et in p̄mo lib. suoz phisicorū
pbat motū esse: q̄ tñ est p̄ncipiū in phis-
ica sciētia: r̄ ita in alijs locis: & libris au-
torum hoc videre licet frequēter. **A**d
p̄bādū vero demonstrātionē esse neces-
sariā volēb; sciētiā ac quere de nouo
Arist. tria p̄cipua facit in hoc p̄hemio:
& ita erūt tres ei; p̄tes p̄ncipiales. Pri-
mo eū quādā generalē seu cōmunē pro-
positionē premitit/ vt p̄ncipiū dicēdoz.

uf dixit
Aristo. i.
p̄nt. c. 3. te
8 et p̄. ph
c. 3. te. 2.

Caput primum quod & probatum:

2
3
 Deinde in seba pre ibi dupliciter alit rē,
 Maioris declarationis gratia agit de
 precognitionibus ad acquirendā scien-
 tiā de necessarijs. In tertia vero parte
 sibi. Ante autē quā rē. reprobat Aristote-
 les duos errores contrarios sive intērio-
 ni predictē. Ad probandā ergo demō-
 strationis necessitatē premitit vñs prin-
 cipium cōmune dicens. Omnis do-
 ctrina et omnis disciplina intellectiua: ex
 preexistenti fit cognitione. Sensus pla-
 nus est. Omnis noticiā intellectiua (que
 sum doctrina: tum et disciplina dicitur)
 de nouo in nobis acquirenda: presuppo-
 nit quandā aliam noticiā in nobis exi-
 stentem: ex qua ipsa intellectiua fit siue
 producit in aliquo genere cause. Ita q̄
 quisq̄ vult aliquid de nouo cognosce-
 re per intellectū: oportet q̄ pri⁹ habeat
 aliquā aliam noticiā aut intellectiua
 aut sensitiua: que sit preuia noticie acq̄-
 rendē: nam eum q̄ penitus nihil cogno-
 sceret: impossibile esset doceri ab ali-
 quo preceptorē: vt ab eo acq̄reret nouā
 noticiā de rebus, per ea em̄ q̄ quis no-
 uit (dicitur inquit Gregori⁹) quasi manu
 ducit ad cognoscēda ea q̄ nō nouit, qua-
 re opus est: discipulū omnē ad scholas
 venientem: ad querendā sibi nouā do-
 ctrinā a preceptoribus: prius seclī affer-
 re quandā aliā cognitionē: qua preuia
 doceri possit ea q̄ discitur est de nouo.
 Hoc ergo tam veridicū proloquū pre-
 misit Arist. in capite hui⁹ sui libri dicēs.
 Ad omnis nostra noticiā intellectiua
 de nouo acq̄rēda fieri debet: ex alia pre-
 existēte in nobis cognitione. Habito
 iam sensu claro huius principij: explicā-
 de sunt nōnulle particule obscure in eo
 posite. In primis aduertat nouitius q̄
 illa cōiunctio. et. vbi dicit̄ ois doctrina et
 omnis disciplina: est accipiēda diuisiue et
 nō cōplexiue: hoc est q̄ faciat vnā ppo-
 sitionē copulatiua: non vnā categoricā
 de copulato subiecto: hui⁹ signū est q̄ a
 vbi sequēs est singulare: sit nō alit plu-
 rale sunt. Cōsequēter videre dignū est:
 de ppria acceptione horū duoz noīm:

doctrina: et disciplina intellectiua. Quis
 enim vulgatissima sint nomina artij et
 scientiarū: q̄ sunt modo actus modo ha-
 bitus: in proposito tamē cōfuse: et valde
 generatim accepti ea Arist. scz pro om-
 ni noticiā intellectiua: siue illa sit cōple-
 xa: siue incōplexa: tam principij: quā
 cōclutionē rē. Et sit sensus q̄ omnis no-
 ticiā intellectiua recentē acq̄sita: fit in
 nobis ex alia preexistēti cognitione. Ex
 quo sensu manifeste: sequitur q̄ Arist.
 hic nō loquitur de duab⁹ noticijs: qua-
 rū altera sit in docētē: et ideo dicatur do-
 ctrina: altera in discēte: et ideo dicta sit
 disciplina q̄ fere omēs expositores di-
 cunt: sed loquitur solū de vna noticiā: scilicet
 q̄ est in discipulo. hec enim est q̄ de
 nouo acq̄ritur: nō autē noticiā docētis.
 ideo hec fit nō autē illa: sed olim facta
 est. Cetera si quis dicitur et eadē noticijs: puta
 que in discipulo acq̄ritur ex preceptoris
 opa: hec duo sortitur noia: et doctrina dicitur
 et disciplina: ad aliud tñ et ad aliud
 relata. dicitur enim doctrina q̄ est a do-
 cētē accepta: dicitur vero disciplina q̄ est
 in discipulo recepta, quemadmodum
 idem Aristot. in tertio libro suozum phi-
 sicorū dicit: q̄ discitur motus: puta calefa-
 ctio aque ab igne: est actio et passio: sed
 nō eadem ratione siue comparisonē:
 sed dicitur actio vt ab hoc: scz igne pro-
 ducta: et passio vt in hoc. idest in aqua
 recepta. vnde correlarie infert in loco il-
 lo: q̄ actio nō est in agente: sed in passi-
 te. ergo eodē modo doctrina precepto-
 ris non est in docente: sed in discipulo
 scientiā acquirente. Sed ne videamur
 ista gratis dicere et sine certo fundamē-
 to adferamus expresse Aristotelis ver-
 ba. nam ipsemet Aristoteles in libro il-
 lo inter alia exempla de actione et pas-
 sione hoc ponit exemplum de doctrina
 et disciplina dicens: quod doctio. idest
 doctrina non est in docente: sed in disci-
 pulo recipit eam: que tamen noticiā
 dicitur doctrina vt ab hoc. idest quia
 est ab hoc causata: et dicitur disciplina
 vt in hoc. idest quia est recepta in hoc.

Erit ergo clarior sensus huius propositionis primæ: quod omnis noticia intellectiva: quam quis de nouo acquirit a preceptore adiscens: que eadē est doctrina & disciplina: sit in eo ex alia preuia cognitione in eo existēte. ¶ Sed quare adiecit Aristote. illam particulam intellectiua: que noticia restringit & contrahit quasi non sit hec propositio vniuersaliter vera in omni noticia: sed solum in noticia: que est intellectiua? Hoc nimisrum sensit Aristote. in hac sua prelocutione. Ad enim verum est: quod omnis noticia noua sit in nobis ex alia preexistente noticia in nobis: quia instantia manifestata est in noticia restringit sensus exterioris: que est omnis noticiaru prima: & nullam aliam preexistētem requirit: sed omnes alie noticie ex ea procedunt: propterea ergo Aristote. dixit omnis noticia intellectiua: et non omnis noticia simpliciter. ¶ Est enī ordo talis generationis in noticijs quas paulatim de rebus acquirim. nā primo per sensus exteriores homo res sibi obiectas cognoscit: nulla alia preexistente in eo noticia. Deinde ex illa noticia sensitiua exteriori causatur in eo quedam alia noticia sensitiua interior in sensu communi vel in hute imaginatiua p species corporales: que dicuntur phantasmata rerum. Tertio ex illis phantasmatibus intellectus hominis per abstractionē elicit species intelligibiles: q sunt spirituales & incorporee: quibus res obiectas apud se concipit et noticias intellectiuas format. Quaru omniū primæ sunt noticie in cōplexu singularium reru. postea ex incomplexis intellectus format noticias complexas: que dicuntur compositiones & diuisiones. id est affirmatiue: aut negatiue propositiones. Demum vero ex noticijs complexis principioru procedunt noticie cōplexæ conclusionu per argumentationē: scilicet deueniendo ex notis ad ignota: & ex magis notis ad minus nota. hūc ordinē notauit Aristoteles in prohemio sue methaphisice.

Quidam etiam non indocte opinantur in noticijs incomplexis intellectiuis: quemadmodum & in noticijs complexis: alias fieri ex alijs preexistētibz: hoc multis modis: vt alias videri habet. Ex isto ergo ordine generationis noticiarum clarissima euadit veritas propositionis ab Aristotele premisse: quod licet non omnis noticia simpliciter: tamen omnis noticia intellectiua ex preexistenti sit cognitione. Acquiritur vero in homine noticia intellectiua de nouo tribus modis. Primo per propriam vniuersumque inuentionē: & tunc preceptor docēs est ipsemet intellectus cū obiecto. Secundo per visum & libroꝝ lectionem. & tunc preceptor docens est liber lectus ab homine: sibi enim preceptor vices habet apud nos. Tertio modo & communius per auditu: & per voces preceptoru docentium. Et quocunq; istoru modorum omnis noticia intellectiua: que de nouo in homine acquiritur: ex preexistenti sit cognitione. ¶ Sed quæ ratio sita notius auditor: quosum tendit Aristote. per hanc suam vniuersalem propositionē sic absolute positam: vel quomodo faciat ad propositum suū quo doctrinā de demonstratione nobis pollicetur in hoc opere? Sane quidem aptissimū est huius proloqui exordium ad suū propositum. Diximus enim ex omniū expositorum consensu: quod in hoc primo sui libri capite: intendit probare: quod demonstratio est hominibus necessaria ad sciētie acquisitionē de nouo. est enim demonstratio argumentatio quedā: omnis vero argumentatio procedit ex preexistenti cognitione antecedentis ad habendā cognitionem antecedentis consequētis: si ergo omnis intellectiua cognitio acquiritur ex preexistenti cognitione: sequitur quod illa noticia conclusionis: que scientia dicitur: sit per argumentationē ex noticia antecedentis preexistenti. huiusmodi autem argumentationē: scilicet generatiuā scientie demonstrationē appellant omnes: ergo ad sciētie acquisi-

Ordo i
acq̄siti
o
ne notici
arum.

Caput primum quod & prohemium.

Modus
Aristo.

tionem necessaria & utilis est demonstratio. **C**onsuevit enim Aristoteles in principijs augustissimorum operum suorum ordiri a quibusdam vniuersalibus propositionibus: que in suauitate sint patentiissime: & ab omnibus concedende: veluti proloquia certissima: quatenus statim in vestibulo operis intentionem suam insinuet. sic enim in principio sue metaphisices: hoc proloquii posuit. Omnes homines natura scire desiderant. Et in exordio ethices siue moralis scientie. Omnis ars omnisq; doctrina similiter et actus: & electio boni quoddam appetere videtur. Et in prohemio quorundam physicoꝝ: ita orditur. Circa oēs scientias q̄si sunt principia cause: & elementa: intelligere & scire semper contingit ex illorum cognitione precua: & illi persimilis est hec nostra ppositio preassumpta: nam in verbis: quā in sensu verborum: scilicet quod scientia conclusionis sit semper ex preexistenti cognitione suorum principioꝝ. Et in omnibus predictis libris Aristot. semper cōsuevit suam exordiale propositionem inductione declarare & confirmare. Est enim inductio: vt in secundo libro priorum dictū est: declaratiua principioꝝ sicut illogisimū conclusionū. **H**abita ergo summaria huius nostre propositionis intelligētia: ventam ad inductionem: qua Aristot. hic eam nititur confirmare ac declarare. **S**ed ita enim eius veritatē inducendo per omnes artes & scientias autorū. nam omnes ille hoc cōmune habent: quod per prius nota faciunt doctrinam suarū conclusonum: quia cum hec ppositio sit regularis quedam logica: debuit eam Aristoteles probare ex cōmuni vsu artium & scientiarum. sic enim collecte sunt omnes regule disciplinarum sermotionalium: scilicet ex vsu atq; autoritate veterū sapientum. **H**ic ergo.

Manifestū est autem scilicet. hoc nostrum principium esse verum: speculantibus. id est considerantibus nobis in omnes. id est per omnes artes &

scientias: quod est inductionem facere. nomē enim speculationis hic large accipitur pro consideratione & investigatione huius veritatis per omnes artes & scientias. nā proculdubio non omnes scientie sunt speculative: sed quedā earum practice seu operative. Inducere autem volens Aristoteles per diuersa genera scientiarum: incipit a disciplinis mathematicis: que in suo modo procedendi sunt omnium artificiosissime: et vt cōmentator Averrois dicit in secundo libro metaphisices: sunt in primo gradu certitudinis: quia pure demonstratiue procedūt: ideo in eis doctrina demonstratiua: quā hic profertur volumus: red datur quam manifestissimam. **U**nde ait.

Mathematice enim scientiarū.

Idest q̄ sunt de numero scientiarū: imo & certissime scientiarū. hoc est scientie mathematice: vt arithmetica/ geometria/ & alie: p̄ hūc modū sunt. i. tradūtur a preceptoribus: per hunc in quā modū dicitur in propositione premissa. Nam conclusionum noticiam docent premitentes noticiam principioꝝ immediatoꝝ per q̄ probari habent: immo ante noticias complexas principioꝝ prelibant noticias incomplexas terminoꝝ. hoc est: definitiones & diuisiones vocabuloꝝ ex quibus formant suas ppositiones: siue sint principia siue cōclusiones: quare in mathematicis disciplinis nostra ppositio vera est: quod omnis noticia intellectiua fit ex preexistēti cognitione. similiter etiā hoc faciūt vnaqueq; aliarū artium & scientiarum: quāuis non omnes ille ita exacte ac scite procedant in suis probationibus sicut scientie mathematice: quia in eis rare sunt demonstrationes: & pro maiori parte arguitur dyalectice ad probandas suas conclusiones: nihilominus tamen semper procedunt ex preexistenti cognitione. **P**rocedens ergo Aristot. in sua inductione post mathematicas transit ad alias scientias dicit.

Similiter autem & circa.

Posteriorum analyticorum.

Supple se habet hec veritas in alijs artibus & scientijs: que non ita demonstratiue procedunt in suarum conclusionis probationibus, nam earum quedam procedit dialectice, vt physica/methaphysica/medicina &c. Et de his dicit.

¶ Similiter & circa orationes.

Id est ratiocinationes dialecticas: que per sillogismum & per inductionem procedunt in suis probationibus, vtque enim argumentationis predictarum per prius nota principia faciunt doctrinam in discipulis, id est noticiam de ignorantibus, hec qui dicitur, i. sillogismi faciunt noticiam conclusionis accipientes, id est acquirētes eam tanquam a notis: scilicet principijs, quia principia argumentationis dialectice: licet non sint per se nota aut in sua veritate certissima: sunt tamē notioza cōclusioni probanda, ille vero, i. inductiones procedunt a notioribus demonstrantes, id est notificantes vniuersale principijs scientie per id quod ad sensum manifestum est singulare, inductio enim a singularibus per sensum & experientiam notis procedit ad propositionem vniuersalem: que est principijs artis & scientie, vt infra videbitur in fine secūdi libri huius. Alie vero scientie non demonstratiue procedunt in suis probationibus, rhetorice, vt ethica/politica/iuridica de quibus addit.

¶ Similiter autem & rhetorice.

Supple scientie persuadent, id est persuadendo magis quam cōvincendo probant quod intendunt, et iste procedit per enthymema, et exemplum de quibus ait: aut enim per exēpla quod est inductio: aut per enthymemata quod quidem est sillogismus. Stapulensis sequens Themistium dicit: hec verba accipiēda esse in analogica adhuc sensum, quod est apud dialecticos inductio: est apud rhetores exēplum, et quod est apud dialecticos sillogismus: est apud rhetores enthymema, quia cum rhetorica in suis argumentationibus sit consecutiva dialectice: ad illas propositiones probandas affert rhetor exēplum: ad quas dialecticus

inductionem, et illis applicat rhetorice enthymema: quibus dialecticus sillogismus, non enim tam efficax est argumentatio rhetorica sicut dialectica: propter subiecte materie minorē constantiam: quia moralia minus certa sunt quam physica: aut methaphysica in suis veritatibus: ideo instrumenta argumentationis rhetorice debiliora sunt instrumentis dialecticis, quare Faber iste in sua interpretatione abstulit illam particulam vere vel fere a textu et posuit quod quidem est sillogismus, Sed alij expositores fere omnes: sive antiquiores: sive recentiores hunc locum ad alium sensum trahunt dicentes, quod exēplum est inductio diminuta vel truncata: et similiter quod enthymema est sillogismus imperfectus & truncatus, Unde quod in littera antiqua dicitur: enthymema est sillogismus vere: dicunt isti corruptam esse litteram ex vitio scriptoris: qui posuit vere pro fere, vt sit eorum sensus, enthymema est fere sillogismus: et exemplum est fere inductio, Mihi autem verissimior sit prior expositio: tum quia Faber callet litteras Grecas: & in textu hęc inuenit vere neque fere: tum etiam quia Aristoteli intentio est probare quod similiter argumentationes rhetorice probant sicut argumentationes dialectice per prius nota ad sensum vel ad intellectum, nam exemplum per prius notum ad sensum probat sicut inductio: enthymema vero per prius notum ad intellectum sicut sillogismus, quare exēplum in rhetorica est vt quedam inductio dialectica: et enthymema rhetoricum vt quidam sillogismus dialecticus, Patet ergo ex predicto discursu inductio per omnes artes & scientias quod prelibata propositio vniuersalis est verissima: quod omnis noticia intellectiua fiti nobis ex preexistēti cognitione: quia in omnibus artibus et scientijs autores hunc modum docendi habent: scilicet ex precognitis.

¶ Cerum circa hanc inductionem ab Aristotele factam per omnes artes et scientias non videtur mihi distimulan

Caput primum quod & prohemium.

aus vniū cōmunis error multorum le-
ctorum atq; cōmentariorum: qui tamen
processit ex ignorantia vocabulorum in
litera postorum, dicunt enim quod in
hac inductione, Aristote. incepit a scien-
tijs realibus mathematicis: & ad finem
deuenit ad scientias sermōtionales dia-
lecticam & rhetoricam, dialecticam in-
nuū per hoc: quod ait similiter & circa
orationes: & postea similiter & rhetorice
rē. Sed isti profecto aberrant, quia: vt
in exponēdo diximus: tota inductio Ari-
sto. facta est in sciētjs realibus, nam ea-
rum quedam procedūt artificij demō-
stratiu: alie dialectic: alie rhetorice &
omnes illi modi procedendi: hoc habēt
cōmune quod docent suas cōclusiones
ex precognitis siue ex precristenti cog-
nitione: quare illa duo vocabula litere
dialectica & rhetorica: non sunt accepta
hic ab Aristotele pro artibus docenti-
bus illos modos arguendi: sed pro arti-
bus & sciētjs videntib⁹ eis: & ille sunt sciē-
tie reales pro maiori parte, voluit enim
Aristoteles vt prius diximus: suam re-
gulam logicam et sermōtionale proba-
re veram per cōmūnem vsūm scientia-
rum realium, Nam si de dialectica do-
cente similiter & de rhetorica docēte in-
tellerisset: proculdubio demonstrati-
uam docentem etiam expressisset: nam
& illa certius & verius alijs docet preco-
gnitiones necessarias ad scientiam ha-
bendam, hanc autem non expressit. Er-
go sua intentio fuit facere inductionem
per scientias reales: q̄ videntur illis mo-
dis arguendi: huius etiam signum est
quia Aristoteles omnes scientias rea-
les ad tria membra reduxit, quia non
sunt nisi tres modi argumētationis pro-
batiue: scilicet demonstratiuus, vt ma-
xime patet in mathematicis: dialecti-
cus in sciētjs realibus speculatiuis: vt
phsica & metaphsica: & rhetorice in
scientijs realib⁹ practicijs: vt ethica/ po-
litica/ & iuridica: que & legis positua di-
citur, hoc etiam modo arguendi rheto-
rico vtitur sacra scriptura Bible: tam

in veteri: quam in nouo testamento, et
omnes fere antiqui doctores Ecclesie
artificio rhetorico in suis opusculis pro-
cesserunt, vt Augustinus contra Fau-
stum: Hieronymus contra Iovinianū:
Heluidium: & Vigilantium rē. Hacten⁹
ergo de prima parte huius prohemij
ex qua satis manifeste constat que fue-
rit intentio Aristotelis in his duobus li-
bris suorum posteriorum: scilicet trade-
re nobis artem de argumentatione de-
monstratiua. Et in primis circa de-
monstrationem absoluit questionem: si
est: probando demonstrationem esse ne-
cessariam ad acquirendam scientiā, & ex
dictis eius in hac parte, potest hec ratio
probatiua formari. ¶ Quisq; volens
scientiā de nouo acquirere: indiget alia
preuia notitia ad eam acquirendam: il-
le indiget demonstratione: sed omnis
talis indiget preuia notitia: ergo indi-
get demonstratione, quare demonstra-
tio est necessaria ad scientiam acquiren-
dam: cōsequētia est bona in primo mo-
do prime figure, et minorē probauit
Aristoteles dicēs: qđ omnis notitia in-
tellectiua rē, vt patet discurredo per om-
nes sciētias: sed maior de se nota est, qđ
demonstratio est argumentatio proba-
tiua conclusionis per certitudinē ex pre-
uia notitia principiorum certissimorū.
Ex qua probatione etiam sequitur ma-
nifeste quod est necessaria nobis: que-
dam doctrina logica que naturā & pro-
prietates demonstrationis nos doceat,
et illam in hoc opere tradere intendi-
mus. ¶ Patet ergo intentio Aristotelis
in hoc opere.

¶ Secūda pars de precognitiōib⁹

¶ Duplīciter autē necessariū
est precognoscere &c.

Ex eodem principio prime partis de
precristenti cognitione occurrit neces-
sitas: vt de precognitiōibus requis-
tis ad demonstrationem disseramus, et
quia huius vocabuli definitio ex predi-

Posterorum analyticorum.

ais potest esse manifesta. (Et est præcognitio per se habens cognitio) statim orditur Aristot. ab eius diuisione in duas species dicens. quod dupliciter est necessarium præcognoscere aliqua: scilicet volentem habere scientiam per demonstrationem. hoc est duo sunt genera præcognitionum necessarium ad demonstrationem: que sunt due species in quas hoc genus præcognitio diuiditur immediate: scilicet præcognitio quæ est: vel (vt Stapulæssis ait) quod est. et præcognitio quid est. has species explicans Aristoteles subdit.

CAlia namque. i. quedam: quia sunt prius opinari: id est præcognoscere necesse est demonstratorem: alia vero quid est quod dicitur: scilicet per nomen intelligere oportet: quedam autem utraque id est utroque modo simul sunt præcognoscenda. Sensus clarior: quedam assumitur in demonstratione scientifica de quibus opus est discipulum docendum antequam fiat demonstratio: præcognoscere: quia est. Alia vero de quibus est necessarium cum præcognoscere quid est quod dicitur. Et rursum sunt quedam alia de quibus utrumque horum simul est præcognoscendum: scilicet quid est: et quia est. hec autem verba opinari/intelligere et alia quedam: hic indistincte committere et confuse sunt accipienda: scilicet pro cognoscere quocumque modo. **C**Sed ad maiorem huius literæ explicationem aduerte: quod hec duo complexa: quid est: et quia est: sunt incomplexa accipienda: et (vt communes expostores dicunt) in genitio casu: quia reguntur ab illo nomine præcognitio adhuc modum: præcognitio ipsi quia est: et præcognitio ipsi quid est. ergo opus est hos duos genitios declarare. Sed alterum eorum ipse Aristote. statim declarans dixit: quid est quod dicitur: scilicet per nomen in demonstratione positum: id est quod in primis vocabulorum significationes cognoscatur: hoc siue per diffinitionem quid nominis: siue aliquo alio modo. et hoc est cognoscere: quid est: quod dicitur ad-

cente: vel que res significatur per vocem eius. Est itaque præcognitio quid est: cognitio significationis cuiuslibet vocabuli in demonstratione positi: que præuia esse debet antequam formetur demonstratio probatiua conclusionis. et loquitur hic Aristoteles de quid nominis: non de quid rei. nam diffinitio quid rei est que scilicet scibilis et per demonstrationem determinabilis: vt infra libro secundo huius ostenditur: sed quid nominis est præcognitio et principium demonstrationis valens ad determinandam questionem si est. vt illic videri habet. **C**Sed genitius quæ est: non ita clare explicatur in textu Aristot. Insinuatur nihilominus varia eius acceptio: scilicet in terminis et in propositionibus: ita vt quia est in terminis in complexis videatur ad suppositionem eorum referendum. id est præcognoscere: que est res quam terminus significat: sic quod terminus pro ea supponere possit: quasi habens significatum sibi correspondens pro tempore verbi cui adfigitur ille terminus. Sed quia est propositionis videtur esse intelligendum de veritate propositionis. id est præcognoscere quod propositio quæ assumitur in demonstratione sit vera: immo et certissima in sua veritate. Possent tamen isti duo modi præcognitionis quia est: vna diffinitione communi sic declarari: scilicet præcognoscere quod vera sint ea que assumuntur in demonstratione: vera inquam. id est quod ita res se habeant: sicut ipsa significant: siue complere siue in complere. hoc est terminos pro aliquo supponere: et propositiones veras esse. **C**Ad clarior tamen intelligentiam harum præcognitionum Aristote. subdit exempla de obiectis earum. id est de præcognitis vel potius præcognoscendis dicens.

CVt quoniam omne quidem. scilicet predicatum: aut affirmare: aut negare de quolibet subiecto verum est: dicitur præcognitum quia est in propositionibus. Sensus est quod præscire quod hec propositio sit vera: quodlibet predicatum

Caput primum quod & prohemium.

de quolibet subiecto aut affirmatur aut negatur: est precognitio quia est: quando assumeretur in aliqua demonstratione, et ipsa propositio esset precognitum quia est.

Triangulum autem quoniam hoc hoc quidem, id est hanc rem significat: dicimus precognitum quid est.

Sed vnitatem vtriusque.

id est vtriusque modo precognitum dicimus, id est quia est et quid significat. Exempla sunt in variis scientiis. Primum in Methaphisica. Secundum in Geometria. Tertium in Arithmetica. Et videtur hec exempla difficilia communibus expositio: ut regula ipsa sit capiti facilior quam eius exempla. Solentes ergo exempla ista declarare: dicunt quod ut Aristoteles, infra cap. vii. huius libri notauit: tria concurrunt in omni demonstratione: subiecti: passio: et dignitas: large accipiendo nomen dignitatis pro premissa sillogismi demonstratiui. dicunt ergo quod hic Aristoteles posuit exempla de his tribus. Nam primum exemplum est de dignitate, ut quoniam omne affirmare: aut negare et. Secundum est de passione, ut triangulus. Tertium exemplum est de subiecto: ut vnitatis, unde elicitur huius loci. de dignitate opus est precognoscere quia est, de passione quid est, et de subiecto quia est: et quid est. Et ita ex hoc exemplo de vnitatis solent elicere hoc vulgatissimum proloquium, quod in qualibet scientia oportet de suo subiecto precognoscere vel supponere quid est: et quia est. Iste est communis modus exponendi huius locum estque modus philosophorum Parisiensium quem etiam sequitur recentiores. **M**ihi autem proculdubio videtur: quod ista expositio exemplorum Aristotelis auget difficultatem sine necessitate: et potius obscurat quam declarat textum, quod non erit difficile ostendere in ipsismet exemplis, nam primum eorum: ut quoniam omne affirmare et. nunquam in tra demonstrationem, ut ex-

preste: dicit Aristoteles infra cap. xij. non contingere autem et. Ergo illa propositio nunquam est premissa assumenda in demonstratione: de qua oportet precognoscere quia est, precognitiones enim non sunt nisi eorum: que assumuntur in demonstratione. hoc est trium terminorum et duarum premissarum. Item dubium est satis inexplicabile: quomodo triangulus sit passio alicuius subiecti: si militer dubium est cuius passionis vnitatis sit subiectum: Super his dubiis laborauit Egidius Romanus valde curiose et nescio an satis docte, de illa enim dignitate: quoniam affirmare et, nihil respondit: quia nihil recte potuit: cum nullius demonstrationis possit esse premissa. De alijs duobus conuenit probare: quod triangulus sit passio vnitatis: que est subiectum eius. et hoc in eadem demonstratione puta arithmetica: que probaret hanc conclusionem vnitatis est triangulus, ait enim Boetius in secundo libro sue arithmetice, quosdam numeros esse triangulares: et dicit quod vnitatis est primum triangulus habens vnum in quolibet latere et. Sed profecto nulla dabitur arithmetica demonstratio cuius premissa sit illa propositio: omne affirmare: aut negare et, aut cuius conclusio sit hec: vnitatis est triangulus, immo videtur: quod illa non sit demonstrabilis. **P**ropterea alij expositores rectius tenent: quod hec tria exempla non sunt eiusdem demonstrationis, immo neque eiusdem scientie: sed ut diximus: primum pertinet ad Methaphisicam: secundum ad Geometriam: et tertium ad Arithmeticam, consentiunt tamen isti Egidio in hoc quod primum exemplum sit de dignitate: secundum de passione: et tertium de subiecto. **M**ihi autem videtur etiam hoc esse impertinens ad propositum Aristotelis: qui in hoc loco non expessit hec tria nomina dignitatis passio et subiectum: que tamen expressit infra in cap. viij. et. xi. huius libri. Cum enim hic loquatur adhuc confuse de demonstratione et solum in genere

Posteriorum analyticorum.

re: nondum voluit determinate dicere ex quibus aut terminis aut propositionibus constitutur demonstratio: sed solum cōfute dixit qđ antequam fiat demonstratio oportet discipulū quedam precognoscere de his que assumuntur in demonstracione, & reduxit ea ad duo mēbra: scilicet quid est / de terminis: & quia est / de terminis & propositionibus. Et dē clarare volens precognitiones per sua obiecta addidit exempla tria. vnum de propositione: & alia duo de terminis incomplexis: nec dixit qđ triangulus esset passio alicui⁹ subiecti: & qđ vnitās esset subiectum alicui⁹ passionis, sed hoc ita exponere est difficultatē non necessariā augere: scilicet vt queram⁹ cuius subiecti passio sit triangulus: & cuius passionis vnitās sit subiectum, nam hoc esset a proposito Aristotelis diuertere p sciētias reales ista inquirendo. Erit ergo meo iudicio hui⁹ loci hic sensus plan⁹ & facilis: qđ duo sunt genera precognitionum pertinentiū ad demonstracionē: scilicet quia est: & quid est, et similiter duo sunt genera precognitionum: scilicet propositiones & termini: que in demonstracione assumuntur, & qđ precognitio / quid est: rāturā terminorū incomplexorū est: siue sint subiecta siue predicata vel passionēs tam in premiis quā in conclusionē, precognitio vero / quia est / potest esse terminorū & propositionum: eo modo quo superius declaratum est, quare exempla de precognitis que Aristoteles posuit: quāuis nō sint alicuius vni⁹ demonstracionis aut vnius sciētice: tamē satisfaciūt suo proposito: quo precognita voluit declarare. Posuit enim vnam propositionem per se notam (siue ea logica sit siue methaphisica iuxta varias cōmentatorum phantasias) ad declarandum obiectū precognitionis / quia est / complexorum: ac si appertius dixisset: si cut de hac propositionē: quoniā omne quidem affirmare aut negare verū est: habemus certitudinē clarissimā sue veritatis: ita oportet & de premiis demō

strationis cuiuslibet qđ habeat demonstrator certitudinē euidentem. Deinde posuit hoc nomē triangulus siue arithmeticum siue geometricū: nec sit cura si est passio aut subiectum: ad declarandum obiectum precognitionis / quid est: quia sicut mathematicus de hoc nomine precognoscit quid est qđ dicitur p ipsum: ita opus est demonstratorē quēlibet eandem precognitionē habere de quolibet termino in sua demonstracione posito. Tertio Aristoteles posuit hoc nomen vnitās arithmeticum ad declarandum obiectum precognitionis / quia est / in complexorum, verū quia de quocunq; termino in demonstracione posito precognoscere oportet quia est: de eodem est precognoscendum et quid est: sed non e contra: ideo Aristoteles dixit: sed vnitātē vtraq; ac si dixisset sicut arithmeticus de vnitātē precognoscit quia est: ita etiam et demonstrator quilibet in qualibet sciētia de omni termino quem de alio non demonstrat debet precognoscere quia est, et etiam quid est. Dixi notanter quem de alio non demonstrat: quia si terminum de alio demonstrat: iam probat eius quia est: et non opus est de illo vt precognoscat quia est: sed solum quid est. Ad hāc exceptionem innuendam Aristoteles addit clausulam.

¶ Nō enim vnūquodq; horū: scilicet obiectorū est nobis similiter manifestum: quare nec similiter precognoscendum ante demonstracionem, nimirum ergo si non omnīū incomplexorū posuerimus precognitionem quia est: scilicet vt per hoc innueremus quod nō omnīū terminorū eiusdē demonstracionis aut sciētice sit necessaria precognitio quia est: quia nō de predicato cōclusionis que est maior extremitas: nā demonstratio probat et non presupponit eius quia est, minoris vero extremitatis & mediū termini simul qđ est / & qđ est precognoscit demonstrator: nec pbat

Caput primum quod & prohemium.

ea. Ante autē quā ad sequentē literā
trāscamus: circa predictas precognitio-
nes & earū obiecta precognita: est aduer-
tendū qđ varij auctores tam varia dixe-
runt in suis cōmentarijs et qđ stionibus:
qđ omnia recēdere forstā non fieret satis
curioso lectori. Et multis tamē modis:
ego duos notabiliores proferā. Et qui-
dem d̄ precognitionū diuisione in duas
species: qđ est: qđ est: atq; de subdiu-
sione qđ est in duas alias. s. quia est p̄
suppositionē: & qđ est pro veritate: satis
dictum est. Sed de diuisione precogni-
torum vltcrius differamus. est enim du-
plex precognitū saltem remotū: alterū
est terminū: alterū propositio. Item ter-
minus in demonstratiōe est triplex: scili-
cet due extremitates & medium. & in de-
monstratiōe potissima maior extremi-
tas dicitur passio que demonstratur: et
minor extremitas est subiectū de quo il-
la passio demonstratur. medius termi-
nus est ille in quo due extremitates vni-
untur. Propositio vero precognoscen-
da in demonstratiōe est duplex: cath-
gorica videlicet et hypotetica. iterum
categorica duplex: scilicet maior: pre-
missa que et propositio proprie dicitur.
atq; minor: premissa: qđ sū assumptio / sū
& subsumptio dici solet. Hypotetica de-
mum in demonstratiōe propositio est
rationalis aut conditionalis: quā & bo-
nitate cōsequente dicere solent. De
precognitis ergo inter varios dicendi
modos sunt duo rationabiliores. Pri-
mus est antiquior et cōmuniō: scilicet
quod precognita sunt ea que enumera-
ta sunt obiecta precognitionum imme-
diata: puta termini & propositiones. Ita
qđ in precognitiōe quid est: et in pre-
cognitiōe quia est p̄ suppositionē. ob-
iectum precognitum est terminus incō-
plexus. vt triāgulus vnitas &c. Sed pre-
cognitiōis quia est p̄ veritate obiecti
precognitum est completum. id est vna
integra propositio: vt omne predicatū
de quolibet subiecto affirmatur vel ne-
gatur. vel vt nominales dicuntur quod dī

bet cum quolibet vel oppositum eius
stat. Secundus modus est recentior &
subtilior tenens quod omne obiectum
precognitiōis immediatum est com-
plexum. ita vt omnis precognitio sit af-
fensus alicuius propositionis: que enū-
ciat de termino vel propositione preco-
gnoscēda. puta qđ precognitiōis quid
est obiectum sit hec propositio. Hic ter-
minus accipitur pro illa re: vel rem il-
lam significat. Et similiter precognitiō
nis quia est: termini obiectum sit hec
propositio. res significata per istum ter-
minum est vel esse potest. vel iste termi-
nus supponit p̄ re quam significat. Et
precognitiōis quia est: propositionis ob-
iectum sit hec oratio. ista premissa est
vera. Et iste modus videtur magis con-
formis verbis Aristotelis. nam in pri-
mo suorum exemplorum ait. vt quo-
niam omne affirmare aut negare ve-
rum est: est quia est. id est obiectum pre-
cognitiōis quia est propositionis: est il-
la propositio que enunciat ipsam verā
esse. eadem ratio est de alijs duobus
exemplis. nam de triangulo dicit: quo-
niam hoc significat. et de vnitate simi-
liter. quod significat quid est / et quia
est. Quis autem horum modorum sit
rationabilior viderint questionarij do-
ctores. quamuis meo iudicio vterq; eo-
rum verus sit. Primus enim declarat
obiectum remotum precognitiōis.
Secundus obiectum propinquum et
immediatum. Sequitur in tertio.

Est autem cognoscere alia qui-
dem prius cognoscentem &c.
vbi Aristoteles dimissis precognitiōis
terminorum: vult amplius de pro-
positionis precognitiōe disputare max-
ime de illis que in demonstratiōe sua
muntur. Sed variat expositores circa
sensem huius clausule. dicunt enim cō-
munes et tritissimi tam commentato-
res quam questionarij. quod in hoc lo-
co Aristoteles comparat noticiā pre-
missarū ad noticiā cōclusionis in vno

Sōbs
opinio.

Preco-
gnitorū
diuisio.

Due
opinio-
nes: pri-
ma.

Posteriorum analyticorum.

stratione. Et enim dictū sit q̄ antequā
 habeatur scientia conclusionis oportet
 precognoscere premissas esse veras: ad
 dit tunc Aristō. quod altera premissa
 rum scilicet maior: prius tempore cognos-
 citur esse vera quam sciat̄ conclusio:
 altera vero scilicet minor: simul tempo-
 re cum conclusione cognoscitur: quāuis
 iam ista quam illa premissa prius natu-
 ra cognoscatur vera ipsa conclusione.
 hoc est ergo quod ait. Et autem suple
 necessarium vel est. i. contingit: alia qui-
 dem cōplexa prius cognoscere cognos-
 centem. i. demonstrantem ad habendā
 cognitionem conclusionis. prius inquā
 tempore quam cōclusiones. et iste sunt
 maiores propositiones sillogismorum:
 quorundam vero aliorum complexorū
 contingit simul scilicet tempore accipe-
 re noticiam et conclusionem. et iste sunt
 minores propositiones sillogismorum.
 de quibus subdit. vt quecunq; contin-
 gunt esse sub vniuersalibus. i. maiorib;
 premissis: quarum iam habet cognitio-
 nem. scilicet prius tempore. Addit exē-
 plarem declarationem in vna demon-
 stratione geometria. vt omnis triangulus
 habet tres angulos equales duob;
 angulis rectis: sed ille q̄ est in semicir-
 culo super diametri collocatus (cuius
 etiam angulus oppositus est in circun-
 ferentia circuli) est triangulus. ergo ille
 habet tres angulos equales duob; re-
 ctis: quāuis huius demonstrationis da-
 ram intelligentiā atq; efficaciam decla-
 rare nō sit op⁹ negotij presentis. suppo-
 nat ergo hoc a Geometris. de maiore
 itaq; hui⁹ sillogismi ppositioe. ait text⁹.

¶ Quod em̄ omnis triangulus
 habet tres angulos equales duob; re-
 ctis: presciuit demonstrator. id est prius
 tempore cognouit antequam conclu-
 sionem sciret. de minore vero premissa
 eius subdit.

¶ Quod vero hic.

qui est in semicirculo triangulus sit: si-
 mul inducens. id est inferens conclu-

sionem cognouit. id est simul tempo-
 re cum conclusione. potest etiam expo-
 ni. simul inducens. i. cognoscens mino-
 rem esse veram per inductionem siue
 per experientiam sensitiuam simul co-
 gnouit eam et cōclusionem que erat sin-
 gularis: scilicet quod ille triangulus q̄
 est in semicirculo habet tres angulos
 equales duob; rectis. Et magis decla-
 rans quod dixerat de minore propo-
 sitione addit.

¶ Quorundam enim suple.

scibilitium hoc modo predicto disciplina
 est. id est noticia sit: scilicet quod minor
 propositio simul cum conclusione sci-
 atur. et hoc accidit: quando minor pro-
 positio fuerit talis quod vltimum. id est
 minor extremitas: que in ea ponitur: nō
 cognoscitur esse sub termino vniuersali
 posito in maiori ppositione per mediu
 id est per antecedes probatiuū eius: sed
 per sensum tunc enim etiam minor pro-
 positio simul tempore cognoscitur cum
 conclusione. puta quecunq; minores ex-
 tremitates sillogismorum cōtingunt esse
 se s numero terminorū singularium: et
 pro id est: eorum terminorum: qui nō di-
 citur de subiecto aliquo. id est inferiori
 subse posito. nam vt in libro predicame-
 torum dictum est: scilicet in secunda di-
 uisione ante predicamentali: in quoli-
 bet predicamento inueniuntur singula-
 ria: que de nullo subiecto dicitur. tales
 inquam minores propositiones non fi-
 unt nobis note per argumentationem
 probatiuam: sed per solam experientia
 sensitiuam: cum sint propositiones sin-
 gulares. et ita simul tempore cognoscit̄
 tur cum suis conclusionibus: que etiam
 sunt singulares. Secus autem quādo
 minor propositio sillogismi demonstra-
 tiui non fuerit singularis: nec minor ex-
 tremitas terminus indiuiduus: sed po-
 tius terminus cōmunis: quia tunc sepi⁹
 minor illa propositio indiget probari p
 aliam demonstrationem priorē: tunc
 enim minor propositio non simul tem-
 pore

Caput primum quod & prohemium.

porē cognoscitur cum conclusione, qua re nimirū Aristoteles in hoc loco caute posuit exemplū in demonstracione cuius minor propositio est singularis: scilicet hic q̄ est in semicirculo triangul⁹ est.

Cū ergo hoc expresse dicat Aristoteles in hac littera: miror quam legēnes & somnolenti fuerint cōmunes expositores: qui ex hoc loco clicere volunt vniuersalē hanc regulā: quod in omni sillogismo p̄batiuo cognitio maior & minor cū bonitate consequentiē simul tēpore cognoscitur conclusio. cū ipse expresse dicat quod hoc non est verū in omnibus: sed solum in quibusdā: scilicet in illis ubi minor extremitas est terminus singularis: sic quod veritas minoris premisse clarissime constat experientia sensus & non indigeat vltiori probatione per argumentationē, qua si indigeret: proculdubio subsumpta minori cū maiori: adhuc non sciretur conclusio: nondum probata minori. Hic ergo est primus sensus huius clausule in quo etiā Nominales cū realibus cōcordant. nā illi ab istis multa acceperunt & supponentes ea nō amplius examinauerunt.

Alii tamen sensum huius loci (quē & veridicem credo) exposuit Jacob⁹ Faber Stapulensis insequens themistii & alios cōmentatores grecos. Et primo dicit quod hic Aristotelis non intendit cōparare noticiā premissarū ad noticiā conclusionis: scilicet penes prioritatem aut simultatē cognitionis earum cū conclusionē: sed quod p̄batiuis p̄cognitionibus demonstratiuis atq; eis per diffinitiones et diuisiones declaratis: vult hic Aristoteles ipsum quia est propositiōnum vlteriū diuidere: ac varium ostendere maioris declarationis gratia. et hoc in omnibus propositiōibus siue sint premisse siue cōclusiones. Est ergo diuisio propositiōnis quam facit Aristotelis in hoc loco trinēbū. ad hunc sensum. quedā enim sunt propositiōnes quas cognoscim⁹ esse veras eo qd̄ prius eas didiscim⁹. Alię sunt quas

simul cognoscimus esse veras et discimus eas. Alię demū sunt propositiōnes quas & si cognoscimus esse veras: tamē cas nōdū didiscimus: sed postea discimus eas. hoc est ergo qd̄ ait. est autē. i. contingit cognoscere propositiōnis veritatem varijs modis. alia quidē. i. quedā prius cognoscentē: scilicet quia pri⁹ ea didiscit. quorundā autē aliorū est. i. contingit simul accipere noticiā. i. discere et cognoscere ea esse vera. vt sunt ea quecumq; contingunt esse accepta sub vniuersalibus principijs quorū iam prius habent cognitionē. de tertio mēbro postea dicemus. Itē etiā sensui conuenit exemplū de triangulo. nam istā propositiōne maiorē: omnis triangulus habet tres angulos equales duobus rectis: ideo cognoscimus esse vera: quia prius didiscimus eam per demonstratiōne nobis factam: ideo ait. p̄scit id est pri⁹ eam didiscit quam cognosceret esse veram. sed minorē illam: hic qui est ergo ptus in semicirculo triangulus est: scim⁹ esse verā: non quia prius didiscim⁹ eam per demonstratiōne nobis factam: sed nunc p̄missi addiscim⁹: eam per sensum & experientiā. ideo ait qd̄ homo simul inducēs. i. faciens experientiā sensitiuā ad addiscendū eam cognoscit eam esse verā: & nō prius eā didiscit quā sciat esse verā sed simul vtrūq; fit. At conclusiōne illā: hic qui est in semicirculo habet tres angulos equales duobus rectis: pri⁹ cognoscim⁹ esse verā aliquo modo. et postea discimus eam alio modo. Non enī est possibile eandē propositiōne pri⁹ scire & post modū addiscere eo modo quo erat scita pri⁹. nā addiscere est sciētia ab alio accipere de nouo: scire autē siue cognoscere cōmune est ad oēs istas propositiōnes: siue eas prius didiscim⁹: siue nunc p̄missi eas discam⁹ & cognosceim⁹ esse veras: siue demū postea eas discitur sim⁹ sed iā eas aliquo modo cognoscim⁹. prima duo esse possibile nullum ambigit. qd̄ dicit homo q̄ pri⁹ didiscit: & qd̄ simul discat & sciat aliqd. sed tertius

*in folio sequenti
sub signo* ✕

Arguit
iperitia
alioz.

Alio se
sus ve-
rior.

Posteriorum analyticorum.

esse possibile declaramus: si eiusdē pro-
positionis duplicē esse cognitionē sup-
posuerimus: alterā propriā & distinctā:
alteram cōmūnem & confusam. cognos-
cere ergo ad utrāq; cognitionē cōmūne
est: discere vero est solam propriā & di-
stinctā cognitionē de nouo accipere ab
alio. possibile autē est qđ prius confu-
se sciimus: postea discere propriā & di-
stinctā noticiā. et ita quod prius syno-
do sciimus postea discim⁹ alio modo.
Erit ergo sensus Aristotelis in hoc lo-
co: qđ in sillogismo demonstratio maio-
rem propositionē ideo sciimus esse verā:
quia prius eam didiscim⁹ / siue per de-
monstrationē / siue alio modo. minorē
vero premissam si sit ppositio singula-
ris simul addiscim⁹ & sciimus eam esse
verā: scilicet per sensum et experientia:
quā vocat inductionē. sed conclusionē
sillogismi quecūq; illa sit. i. siue sit ppo-
sitiō singularis / siue non: prius sciimus
cōfuse in maiorē ppositione: sed postea
discimus eam distincte & in propriā for-
ma et hoc magis declarabit sequētia.

¶ Tertia pars prohe- mit refellit errores.

¶ Ante autē quā sit inducere &c.

Redētes ad materiā prime ptis (quo-
niā secūda pars de precognitionib⁹ to-
ta fuit incidētalīs) excludam⁹ duos er-
rores cōtrarios intētionē nre in eo ppo-
sitiō: qua probauim⁹ doctrinā logicā de
argumētatione scēntificā: q̄ & demonstra-
tio dicē: esse necessariā. quoniā ad habē-
dā sciētiā de nouo demonstratio erat ne-
cessariā. ideo ppositū nrm erat in hoc
ope vt d̄ demonstratio disciplinā trade-
rem⁹. quare hui⁹ nre intētionis funda-
mentū erat qđ possibile est nos aliqd
scire de nouo. Cōtra hoc fundamētū na-
rātur duo antiquorū errores. p̄m⁹
fuit Alchademicoꝝ dicentū nō esse pos-
sibile nos aliqd scire p inuestigationē
rationis humane. i. qđ nō est possibile
ppositionē nobis p̄ ignotā: per aliq̄

rationē siue argumētationē fieri nobis
notā. noticiā scz certa & euidentī. Secun-
dus fuit error Stoicorū. qui et si cōcede-
rent nos posse aliqd scire per inuestiga-
tionē humane rationis: tamē negabāt
nos posse aliqd scire de nouo: immo di-
cebant qđ omne nostrū scire esset remi-
nisci eorū q̄ prius sciueram⁹. p̄m⁹ er-
rorē tenuit Eraclitus ponēs omnia en-
tia esse incōtinuo fluxu: sic qđ nihil cer-
tum & stabile sit in mūdo de quo possit
esse certa sciētiā: & ita negauit illud p̄-
m⁹ principii certissimū: quodlibet est /
vel non est. vt narrat Aristot. in. iij. libro
sue metaphisice / vbi arguit cōtra illū
errorē. Secundū errorē posuit Plato
dicens humanas animas esse substan-
tias spirituales (quales sunt āgeli) ab
cetero creatas a pmo p̄ncipe vniuersi
plenas quidē omnib⁹ sciētis & virtutib⁹.
sed postea facto p̄elio inter illas sub-
stantias spirituales: victrices quidē mā-
serunt in celo: victe autē eiecte de celo
intrarunt corpora q̄ assumpserūt / et sic
facti sunt hōies. Alij dicunt qđ anime
humane non vī eiecte de celo: sed pelle-
cte desiderio fluentis siluē. i. matricē cor-
poralis conspiciēde venerūt ad corpora
assumēda. quare ex illa vnione ppter
corporū terrestreitatē dicūt animas
quodāmodo obcecatas & oblitas fuisse
omniū & scientiarū & virtutū. ad remi-
niscētiā ergo oblitōrū dicunt isti neces-
sariū esse hominib⁹ exercitiū ac studii
in literis & moribus. et ita dicebāt nos
nihil discere de nouo: sed omne nostrū
discere esse reminisci. Huic p̄hātasse vi-
detur alludere illud sapiē. 9. Corpus qđ
corpūp̄itur aggravat animā: & deprimit
sensum hominis terrena inhabitatio &c.
Hos ḡ duos errores et manifestarios
omniū disciplinarū lapsus refidere vo-
lens Aristot. in hoc suo p̄hemio (quo
doctrinā d̄ demonstratioe nobis pollice-
tur) et statim a principio oppositas veri-
tates insinuare volens dixit. oīs doctri-
na et disciplina intellectiua ex p̄ccisē
tī sit cognitione. vocabulis enim docerū

Caput primum quod & problemum.

ne et discipline noticiam intellectiuam acq̄silitam de nota: que scilicet ab alio quod docente producat̄ in discipulo scīp̄ite: possibile ergo supponit scīntiā per argumentationē humanam acquiri contra primū errorem. Per hoc vero quod addidit ex p̄cessit̄ fit cognitio: n. i. generatur de nouo & prius nō erat: innuit q̄d possibile est nos aliquid scire de nouo: contra secundū errorem. quare doctrina de demonstratiōe. i. argumē tatione faciente scire de nouo: est possibilis / nec frustratoriā / & inanis: sed pot̄ est utilis & necessaria hominib⁹. In hac vero tertia parte iam directe p̄cedit ad destruendos p̄dictos errores. et in primis p̄mittit quandā generalem p̄positionē dicens. ante autē quam sit. i. contingat inducere. id est inferre conclusionē exp̄missis: aut p̄o id est accipere sillogismū probatiuū eius: dicendum id est concedēdum est nos quodā quidē modo fortasse scire conclusionē illam: modo autem alio non scire eam. Sensus est q̄d conclusionem antequā per demonstratiōē probetur scīntificē: aliquo modo cognoscim⁹ eam esse veram: & alio modo eam nescimus / sed ignoramus / & indigemus eam addiscere. et sic patet tertium genus p̄positiōnum: scz q̄ p̄o aliquo modo sciuntur et postea alio modo discuntur. Et declarās istos duos modos subdit. q̄d enim nesciunt homo si est simpliciter. i. perfecte & integre: hoc idē quodā modo sciunt. i. imperfecte et cōfuse. et quia istud scire est dimisissū / & secl̄dū quid / & non simpliciter: propterea addidit fortasse. quia q̄d illo modo sciunt: fortasse sciunt & non absolute ac plene. Addit exemplū geometricum. vt quod duos rectos in ualore habet sup̄letrian gulus: simpliciter verum est. sed ante demonstratiōē manifestū est / quidē quod sc̄i. quodā modo & imperfecte scit hoc geometrie discipulus: quoniam vniuersaliter id est cōfuse et in genere. simpliciter autem id est perfecte nescit quousq̄ perfecta

fuerit demonstratiō. ¶ Aduertat nouici⁹ quod hoc exemplū non est idem cum alio priori q̄d positū est in secunda parte hui⁹ problemij: sed est hoc exemplū de maiori p̄missa illius sillogismi. de qua dixerat secundū veriorē sensum q̄d discitur prius quā sciatur esse vera: scilicet hec p̄positiō. omnis triāgulus habet tres angulos equales duob⁹ rectis. discitur quidē per demonstratiōē factam ad eam probandā. nunciat. quod antequā probetur hec p̄positiō per demonstratiōem vt esset conclusiō: scitur quodā modo. id est cōfuse & in vniuersali. Vult ergo dicere Aristoteles (dimisso hoc exēplo) quod in omni demonstratiōe cuiuscūq̄ scīntie: conclusiō eius antequā perficiatur demonstratiōe aliquo modo est scita a discipulo: scilicet in maiori p̄missa. nam cognitio maioris propria & perfecta: est cognitio conclusionis cōfusa et imperfecta. vt quis scit perfecte q̄d omne animal est sensitivū: scit quodā modo licet nō perfecte q̄d homo est sensitiv⁹. scitur autē cōclusiō simpliciter & p̄fecte quādo erit facta demonstratiō: qua p̄missa vniuersales applicātur cōclusioni speciali. nā tūc nō solū cōfuse scitur cōclusiō: sed etiā p̄fecte & distincte ac in p̄pria forma. ¶ Allet autē hui⁹ p̄positiōnis p̄clibatio miri in modis ad destruendos duos errores sup̄radictos. ideo ad hoc explicandum subdit Aristoteles.

¶ Si vero nō: Mēnonis accidit ambiguitas: ad cuius litere intelligentiam oportet supponere q̄d Mēnon erat quidā liber Platōnis in quo ipse disputat de virtute. et procedit per dialogū. et d̄ ille liber Mēnon: a quoda Platōnis discipulo illo nomine nūcupato: q̄ & in dialogo illo introducitur vt interrogat Socrate magnū illū phum: q̄ cum fuerat p̄ceptor Platōis. Cōsuevit enim Platō libros suos d̄ duercis materijs tū phiscis tū & moralib⁹ p̄ dialogi ordinare. et in illis dialogis semp̄ introducit Socra

Posteriorum analyticorum.

rem preceptorem fuit (quâuis iam de-
 functi) vt determinatorem ac diffinito-
 re omniſi queſtionis. In illo ergo Men-
 none Plato introducit quendam achade-
 micoꝝ Briſtippi / & Socris diſcipuli vo-
 lentem probare nos nihil poſſe penitus
 ſcire per inueſtigationem humane ra-
 tionis. et hinc vocat Menonem: qui pro-
 ponens diſputationem coram Socra-
 te hanc format rationem ad ſuis propoſi-
 tiſi. Quo enim tramite (inquit Meno)
 inueſtigabis / o Socrates id quod om-
 nino ignoras quid ſit? Et quomodo il-
 lud inquireſ? aut etiam ſi in illud inci-
 deris: quoniam ſigno illud eſſe cogno-
 ſces? quaſi dicat videtur impoſſibile vt
 diſcas illud quod penitus ignoras. nã
 ille qui quod neſcit inueſtigat: non no-
 uit qd querat: quare neqſi inuenerit:
 illud agnoſcit. nõ eſt ergo poſſibile per
 inueſtigationem rationis nos aliquid ſci-
 re quod prius neſciebamꝰ. Ad hanc ra-
 tionem reſpondens Socrates ait. intelli-
 go quid velliſ / o Menon: ſcilicet proba-
 re quod homo neqꝰ qd ſcit / neqꝰ quod
 ignorat inueſtigare valeat. nam ſi illud
 ſcit: nulla inueſtigatione opꝰ eſt: ſi igno-
 rat illud: neſciet inquirere: et ſi inquirit:
 neſciet inuenire. hoc autem conſequens
 cum falſum ſit: oportet dicere quod tua
 hac ratione concludatur neceſſario: nihil
 nos poſſe inueſtigando diſcere niſi ea
 que ante ſciuiſimus. qd Stoici aſſeuerãt.
 Ex hac ergo reſponſione patet qd So-
 crates a Platone introductus veliſ ra-
 tionem Menonis ad hoc concludere vt ho-
 mo non poſſit aliquid diſcere de nouo
 a ſuis preceptoribus: niſi qd prius ſciue-
 rat. quãuis Menon illa ratione hoc in-
 tenderet: vt eundem Achademicos con-
 cluderet nos nihil penitus poſſe ſcire
 p inueſtigationem ratioſis: itaqꝰ nihil nos
 poſſe diſcere. Hac igitur ſuppoſita hi-
 ſtoria dicamꝰ quod Ariſtoteles in hac
 litera agens contra predictos errores:
 vult probare ſuam propoſitionem ra-
 tione ad impoſſibile. ideo ait. Si vero
 non ſit ſuple verum quod diſimus: ſci-

licet quod concluſio antequam per de-
 monſtrationem probetur aliquo modo
 ſcitur & aliquo modo non ſcitur: ſi hoc
 inquã non concedatur nobis: Menonis
 accidet. id eſt ſcitur a ambiguitas. id eſt
 difficultas argumenti Menonis preli-
 bati: que cogit Socrate introductum
 a Platone concedere: quod aut nihil
 diſcere poteſt homo: aut quod ſolu di-
 ſcit id quod prius nouit: & ita quod om-
 ne noſtrũ diſcere eſt remiſiſci. Quod
 autem hoc incõmodũ ſequatur ex con-
 tradictorio noſtre propoſitionis: proba-
 tur exemplo ipſius Menonis de ſeruo
 fugitiuo quẽ dominus nunquã nouit.
 Si enim concluſio ante demonſtratio-
 nem omnino eſt ignota homini volen-
 ti eã diſcere: nulla patet ei via qua poſ-
 ſit eam inueſtigare: aut ſi inueſtigaue-
 rit: qua poſſit eam inueſtigatã agnoſce-
 re. quemadmodũ et dominꝰ ſeruiſi nun-
 quã a ſe viſum et penitus ignotiũ nullo
 pacto poſſet inueſtigare: aut inueſtiga-
 tum etiam ſi ſibi occurreret: non agnoſce-
 ret: quia nulla haberet indicia ad eum
 cognoscendum. Si autem eadem con-
 cluſio eſſet perfecte ſcita ab homine: et
 vellet eam per demonſtrationem inue-
 ſtigare: palam ſit quod per illam de-
 monſtrationem diſceret homo id quod
 prius ſciuit: et ſuum diſcere nihil aliud
 eſſet quam remiſiſci. Ergo niſi tenea-
 tur hec noſtra via media: ſcilicet quod
 illa concluſio ante demonſtrationem al-
 quo modo eſt ſcita / et aliquo modo igno-
 rata a diſcipulo: non eſſet poſſibile eua-
 dere quin incidremus aut in caribidim
 aut in ſcillam. id eſt alteri in predictoꝝ
 errorum. puta vel quod ſimpliciter im-
 poſſibile ſit nos aliquid addiſcere per
 demonſtrationem: vel quod non eſſet
 poſſibile nos addiſcere niſi id quod
 prius ſciebamꝰ. tenendo autem iſſam
 viam mediani inter pericula tutiſſime
 nauigauimus: dicentes et quod poſſi-
 bile eſt nos aliquid addiſcere de no-
 uo: et quod non diſcimus id quod pri-
 us ſciuiſimus ſed aliquid aliud. Propte

Caput primum quod & prohemium.

rea ergo bene dixit Aristoteles: si vero nō sit verum quod dicimus: Mēnonis accidet ambiguitas. i. ratio q̄ fecit p̄lationem ambigere & incidere in illā distictiua falsā: cocludet necessario. Seq̄t.

¶ Non em̄ sicut qdā arbitratur soluere & introducit quozsīdā peripateticorū sui tēporis solutionem ad rationem Mēnonis. Et reprehēdit eam tanquam insufficientem. hi enim tenentes cum Aristotele illam distinctionem esse falsam: & conantes respondere ad rationem Mēnonis: dicebant vnumvalde ridiculum. nam argumentum Mēnonis per vnum aliud simile recitantes dicebant. si quis quereret atē nunquid nō sit omnē dualitatem esse parem numerum aut non? Et si respondens concederet se scire hanc vniuersalem propositionem: tunc arguens serbat instantiā: scilicet dualitatem absconditam in manu sua quam respondens nunquam viderat: & inde inferebat qd̄ vel ipse respondens non sciebat illam vniuersalē quod omnis dualitas sit numerus par antequam hec sibi ostēderetur: vel qd̄ sciebat hanc dualitatem absconditam esse numerum parem. quare sequitur quod formata hac ratione: omnis dualitas est numerus par: illa abscondita est dualitas: ergo illa est numerus par: discipulus sciēs maiorem esse veram vel nihil adiscit de veritate cōclusionis: vel quod discit id quod prius sciuit. hoc argumentum isti dicebant esse per simile esse solutionem. Ergo respēdentes ad hanc rationem de dualitate dicebant se respondisse ad argumentum mēnonis. Primo itaq; in litera ponitur argumentum ibi.

¶ Nunquid sciuit discipulus ante demonstrationem: dualitatem omnē quoniam par est aut non? Dicente autem id est concedente eo (cui hec questio proponebatur) partē affirmatiua: quādam attulerunt dualitatem in ma-

nu absconditam: quam discipulus non opinatus est esse. id est nō sciebat eam esse: quia nunquam viderat eam. ergo vel nō sciebat omnem dualitatem esse parem: vel sciebat dualitatem absconditam esse parem. quare facta demonstratione vniuersalis abscondite: vel discipulus eam non scit esse parem: vel discit quod prius sciebat. Deinde ponitur istorum solutio ridiculosa. ibi.

¶ Soluunt dicentes discipulum non cognoscere simpliciter omnem dualitatem esse parem: sed solum omnē illam quam scit quod dualitas sit. stat ergo istorum solutio ad hoc argumentum in hoc: quod ante demonstrationē discipulus non habet scientiam de illa vniuersali omnis dualitas est par: sed de ista. omnis dualitas scita esse dualitas est scita numerus par. Eodem modo respēderent ad questionem geometricam, vtrum discipulus sciat omnem triangulum habere tres angulos equales duobus rectis, & dicerēt quod non: sed solum de eo quem scit esse triangulum & hanc istorū ridiculam respōsionem reprehendit Aristoteles dupliciter. primo ex parte conclusionis de modo strande. ibi.

¶ Et sciūt quidem: hoc modo: quia conclusio illata in illa demonstratione arithmetica: vel geometrica non formatur restricte cum illa limitatione: quam scit esse dualitatem vel triangulum: sed simpliciter de dualitate vel triangulo sine limitatione. ideo solutio illa est ficta: & non consona vsui scientiarum. ideo ait: sciunt quidem discipuli in mathematicis illud. i. illam conclusionem cuius demonstrationem acceperunt. acceperunt autem a preceptoribus conclusionem nō restrictam de eo quem vtiq; sciuit discipulus quod triangulus aut numerus sit: sed simpliciter. i. vniuersaliter & sine restrictione de omni numero pari: & de omni triangulo. Ergo limitatio vel restrictio maioris

Posterlorum analyticorum.

propositionis quā isti ponebant imper-
tinēs est ad cōclusionē: que ponitur vni-
uersalis & non restricta. ¶ Simpliciter
in hoc loco potest exponi vniuersaliter:
sed magis ad propositum est vt expo-
natur. id est sine addito: eo modo quo in
thopis totum in modo dicitur dictū
simpliciter vt homo, et pars in modo
est idem dictū cum addito/vt homo al-
bus, et hoc additū semper est restrin-
gens terminum cui additur: sed si non
distrahatur vel diminuat significationem
termini cui additur: dicitur pars in mo-
do. si aut distrahatur vel diminuat: dicitur
dictū restrictū qd/vt homo pice/mortu-
r. Et sic ponit in Elēchis fallacia a di-
cto simpliciter ad dictū restrictū qd: ita
in ppositio hec ppositio tu scis oēm du-
alitatē esse parē: est dictū simpliciter sed
hec tu scis oēm dualitatē (q̄ nosti esse
dualitatem) esse parē: est pars in mo-
do/ vel potius dictum restrictū quid/vel
dictum cum restrictione. similiter de tri-
angulo simpliciter vel de triangulo quē
nostis esse triangulum. Est ergo prima
ratio Aristotelis: quod predicte scientie
mathematice non probant suas conclu-
siones cum illa restrictione / sed dictas
simpliciter: ergo maior sillogismi que
sumitur ad probandam conclusionem
simpliciter non est sumenda cum restri-
ctione illa quam isti ponebant: sed est
simpliciter accipienda. ¶ Secūdo ean-
dē solutionē alio: si reprobatur Aristoteli.

¶ Neq̄ vna propositio: ex pte
premissarum demonstrationis, in qui-
bus nulla talis additio restringens po-
nitur apud arithmeticos aut geometri-
cos. Sed simpliciter & vniuersaliter pre-
missa ille pponitur. ideo ait. neq̄ vna. i.
nulla propositio accipitur amathemati-
cis vt premissa demonstrationis huius
modi. i. sic restricta cū illa limitatione:
quem tu nosti numerū: scilicet binariū:
aut qd̄ nosti rectilīneum. i. rectilīneam
figurā q̄ dicitur triangulus: sed accipitur
simpliciter de omni, vniuersalis & sine

addito restringente. ergo neq̄ cōclusio
erit cum restrictione accipiēda: sed sim-
pliciter & de omni. infirma ergo & ridicu-
la erat responsio illorū ad rationē Mē-
nonis. nā eam tā Stoici q̄ Academici
riderent ac nihili facerent. Unde quere-
da est alia solutio. vera ac seriosa ad am-
biguitate Mēnonis: & nulla verior aut
securior esse potest: quam concedendo
vniuersalē regulam quam premissa:
scilicet qd̄ conclusio demonstrationis an-
tequam probetur: aliquo modo est co-
gnita & alio modo est ignota atq̄ discen-
da per demonstrationē. ¶ Et si ad argu-
mentum de dualitate abscondita serio-
se velimus respondere: dicemus quod
illa propositio. tu scis oēm dualitatem
esse parē: cū sit modalis: est distinguē-
da pnes sensum compositū et sensum
diuisum. si enim sit composita est vera.
quia sensus est tu scis hanc propositionē
esse verā: oīs dualitas est par nume-
rus. et in ista vniuersali scis cōfuse dua-
litate abscondita esse parē. Si autem sit
propositio diuisa est falsa: nam sensus
esset. de qualibet dualitate mūdi tu scis
in particulari qd̄ est numerus par. hoc
autem nō est verum de omnibus. quia
dualitates absconditas / neq̄ scit esse/
neq̄ pares esse: nō ergo opus erat illā
vniuersalem restringere addendo: quā
tu scis esse dualitatē: q̄a per hoc non sol-
uitur nodus difficultatis argumēti Mē-
nonis. Cōcessa ergo illa vniuersali in-
sensu composito: cū infertur ergo scis
dualitatē absconditam esse parē: con-
ceditur consequens de noticia confusa:
sed quando postea reuelatur & ostendi-
tur illa dualitas: cognoscitur de nouo
noticia distincta et p̄pria. Et ita nō seq̄-
tur aliqua pars illi: distinctiue. i. vel qd̄
nihil homo discat: vel qd̄ solū discit qd̄
p̄riū scit. p̄ illā enī ostensionē dualita-
tis didiscit homo. i. acq̄scit noticiā pro-
priā & distinctā illi: dualitatis quā prius
non habebat sed solam confusam et cō-
mūnem. Possēt alio modo respondere
ri ad hoc argumentum, cum arguitur

Caput primum quod & prohemium.

concessa illa vniuersali insensu compo-
sita vero: tu scis omnem dualitatē esse
parem: ergo tu scis hanc dualitatē ab-
sconditam esse parem: quia hec abscon-
dita est dualitas. Dico quod illa conse-
quentia non est valida, quia ad antecede-
dens de scio non sequitur consequens
de scio: quia variatur appellatio ratio-
nis, vt non sequitur, tu scis hunc esse ho-
minem: ergo scis ipsum esse animal,
quamuis omnis homo sit animal, nam
antecedens potest esse verum sine con-
sequente vt alias visum est. Tandem
vero Aristoteles dimissa illorum frivolo
la responsione ad rationem Menonis:
vult ipse soluere illā ambiguitatem ex
sua propositione premissa, ideo subdit.

Sed nihil (vt opinor) prohibet, i. nullū est incōueniens dicere quā-
m est, i. cōtingit hominem quod addiscit scire sic,
i. vno modo, est autē, i. cōtingit ignorare
sic, i. alio modo. Incōueniens enim nō est
si scit homo quodammodo quod addiscit
alio modo, sed esset incōueniens: si hoc
eodē modo sciret homo prius aliqd: in
quātū, i. quomodo addiscit illud postea.
Est ergo resolutio clarissima Arist. ad
ambiguitatē Menonis, quod ponēdo eius-
dem propositionis duas noticiās alterā
cōmunē et confusam: alterā propriā et di-
stinctam: et quod conclusio demonstratio-
nis antequam probetur cognoscitur cō-
muniter et cōfusa in suo principio: igno-
ratur autē distincte et proprie in seipsa,
sed facta demonstratione probante ean-
dem conclusio de nouo addiscitur quā-
tum ad noticiam distinctam et proprieā
& non quantum ad cōmunem et confu-
sam, id est addiscitur eo modo quo igno-
rabatur et non eo modo quo sciebatur,
et sic facile soluitur circū siue ambigui-
tas Platonis in Menone, quia ex illa
ratione non sequitur quod nihil possi-
mus scire: neque sequitur quod discamus
quod prius sciuimus, quia de conclusio-
ne prius cognita aliquo modo: acquiri-
mus nouam noticiā alio modo per de-

monstrationem: scilicet ex preexistētē
illa cognitione. **A**d maiorē autē hu-
ius veritatis manifestationem adducit
Stapulensis valde accōmodam simili-
tudinem de visu corporeo et rebus ab
eo visibilibus. Sane quidem tota ratio
videndi oculo est lumen corporeum: ad
quod intrans per fenestras demum: ap-
perientes oculos eleuatis cilijs atten-
dūmus: et sic lumē per seipsum videmus,
deinde in lumine omnes rerum colo-
res atque figuras videmus atque perspicimus.
Est igitur intellectus noster vt ocu-
lus anime, prima principia scientiarum
perse nota intellectui sunt vt lumen,
ideo dici solent per publicas lumina intelle-
ctus, terminorum cognitio quid est: re-
luti fenestrarum apertio est, mentis at-
tentio ad principia illa est quasi oculo-
rum apertio / ciliozum eleuatio / et eorū
ad lumen conuersio, in quo lumi-
ne spiritali aliarum rerum id est cōclu-
sionum colores et figure proprie cogno-
scuntur ab intellectu: scilicet infusione lu-
minis super eas, id est applicatione vni-
uersalium principiorum ad singulas cō-
clusiones per demonstrationem. Sicut
igitur colores omnes et figure rerum vi-
sibilem in lumine cognoscuntur quo-
dammodo antequam proprie et distin-
cte in seipsis videantur: ita etiam con-
clusiones scientiarum in principijs cog-
noscuntur quodammodo antequam de-
monstrentur: scilicet cōmuniter et cōfusa
se, sed postea per demonstrationes ap-
plicatur eis lumē principiorū, quo sup-
eas infuso distincte et proprie cognoscū-
tur. Et sic patet: quod conclusio demonstrā-
da antequam probetur aliquo modo cog-
noscitur, scilicet cōfusa in principijs: sed postea
applicata demonstracione nouo quodā
alio modo addiscit atque cognoscitur, scilicet
proprie et distincta noticiā qualis prius de
ea nō habebat, et ita illo modo cōclusio
ignorabatur nō addiscit. **Q**ue falsum
est quod nō addiscere nō sit nisi reminisci
eorsū que prius sciebatur, si quidē noticiā
cōclusiōis quā per demonstratōnem addiscit

Jaco =
b9 fab.

Posteriorum analyticonum.

mus esset quedam alia ad istā preuia:
 ⁊ sine qua preexistēte istam nouam no-
 ticiam nullatenus acquirere potuisset.
 Et hinc elucet nobis alius certior
 sensus prime propositionis huius pro-
 logi: scilicet quod omnis noticia intelle-
 ctua alicuius rei que de nouo fit in no-
 bis: fit ex alia preexistente cognitione
 eiusdem vel alterius rei. Et si de noticia
 cōclusionis sermo fuerit: omnis noticia
 conclusionis de nouo acq̄sita: fit ex alia
 noticia eiusdem conclusionis preexistē-
 te: scilicet in principijs. ¶ Ad exemplū
 vero Menonis seu Academicorū de
 seruo fugitiuo: quem dominus eius nō
 cognosceret etiam sibi occurrentem ⁊ c.
 facillia est responsio verum est qd fugientē
 non agnosceret etiam si ei obuiaret. qd
 est dicere: si discipulus de conclusione
 demonstranda (que est vt seruus fugi-
 ens) nullam prius noticiam habuisset
 ante demonstrationem: nullo pacto
 posset eam adiscere: si quidem omnis
 noticia intellectiua fit ex preexistenti co-
 gnitione. Si vero dominus serui fugitiui
 haberet aliquam vel confusam noticiā
 de eo: scilicet ex relatione aliorum qui
 eum viderunt (puta quod esset naso ste-
 mus: vel quod haberet cicatricem in fa-
 cie: vel qd esset claudus ⁊ pedibus detor-
 tis ⁊ c.) et haberet aliquod indicium
 eius: quāuis nunquam prius eum vidisset
 in presentia: posset eum cognoscere
 sibi occurrentem: scilicet per signa vel
 indicia que prius nouerat de eo. quia
 ex noticia confusa serui per obuiacionē
 causabitur in eo noticia distincta eius
 quam prius non habuerat. Ad propo-
 situm vero. in dicitia conclusionis demō-
 strādē apud discipulum sunt principia
 ex quibus procedit demonstratio. nam
 in illis habetur aliqualis noticia cōclu-
 sionis licet imperfecta ⁊ confusa: quan-
 do vero per demonstrationem illa prin-

cipia applicantem occurrerit ei conclu-
 sio demonstranda (ac si seruus domi-
 no suo occurreret) acquiratur in eo no-
 ua noticia eius: scilicet distincta ⁊ perfe-
 cta. Ex his ergo ad argumentum Men-
 onis. patet responsio vera ⁊ clara sine
 errore. quando enim dicebat ille. quo
 nam tramite inuestigabis tu Socrates
 id quod omnino ignoras / quid sit? Et
 quomodo illud inquires? Et quo nam
 signo vel indicio illud agnosces etiam
 si tibi occurrerit? Dico ad hoc ingenue
 concedendo illam propositionem: scilicet
 quod si nulla prius noticia conclu-
 sionis precesserit in discipulo ante de-
 monstracionem: nequitiam posset eius
 acquirere scientiam: vt de seruo fugiti-
 uo cuius dominus nullū habet indicium
 dictum est: sed hoc suppositum falsum
 est. quia in discipulo querente scientiā
 de conclusione precesserunt indicia: scilicet
 ipsa principia demonstrationis: in
 quibus conclusio aliquo modo cognos-
 cebatur. Quare propter hoc argumen-
 tum non debuit conuinci. ¶ Plato ad cō-
 cedendum illam distinctiua: scilicet vel
 quod omnino nihil discere possumus:
 vel qd discimus id quod prius sciuius.
 nam vtraq; eius pars est falsa. de pri-
 ma enim dictum est: qd non sequitur.
 quia precessit in nobis aliqua noticia
 conclusionis: scilicet in suis principijs:
 ex qua per demonstrationem fit in no-
 bis alia noua noticia eiusdem cōclusio-
 nis in seipsa. De secūda vero parte etiā
 patet falsitas. quia noticia quam prius
 habebamus de conclusione: ⁊ noticia.
 quam postea acquirimus per demōstra-
 tionem non est eadem: sed alia ⁊ disse-
 rens ab ea. Et ita nō adiscimus quod
 prius sciebamus: nec nostrum adisce-
 re est reminisci. Verum est tamen qd si
 de obiecto noticie fieret sermo. id est de
 ipsa conclusione: cōcedi potest quod id
 quod sciebamus prius adiscimus po-
 sterius: quia eandem conclusionē quā
 prius sciebamus confuse: adiscimus po-
 sterius distincte: nec est possibile nos

Ad ra-
 tionem
 Meno-
 nis so-
 lutio.

Caput primum quod & prohemium.

alio modo eam a discernere nisi ex eius no-
ticia preexistente: sed Plato non loque-
batur de obiecto: sed solum de ipsa no-
ticia, et sic patet quod sua distinctiva erat
falsa, nec ex argumento Menonis seque-
batur, immo si bene notentur eius ver-
ba efficaciter concludit quod de conclu-
sione penitus ignota, id est cuius nulla
in nobis precessit noticia: per investiga-
tionem rationis non possumus acquire-
re scientiam, et hoc verum est: quamvis
suppositum sit falsum, quia nulla est co-
clusio demonstrabilis cuius non sint ali-
qua principia: in quibus noticia eius
precedit. ¶ Et discursu huius tertie par-
tis prologi istius cognoscere poterimus
prudentissimam Aristoteles cautelam
& ingenium valde artificiosum: quia in
hoc loco quemadmodum in multis alijs
libris suis: sciuit inter opiniones varias
& diuersas inuenire viam mediam: que
eas inter se conciliat atque corrigit, pone-
do enim quod omnis noticia intellectiva
fit in nobis ex alia preexistenti cognitio-
ne: apparet verum esse dictum Achade-
micorum quod de re penitus ignota non
possumus via naturalis scientiam acqui-
rere, verum est etiam dictum stoicorum
quod nihil de nouo a discimus nisi quod
prius sciimus: quantum non eodem mo-
do quo illud sciimus. Quamvis horum de-
ctorum auctores non ad hunc sensum ref-
ferrent eas: sed ad extremam viciniam declina-
ret, ut Academicum quod absolute nihil
possumus discernere, id est de nouo scire,
Stoicum vero quod possumus quidem dis-
cernere, id est noticiam a preceptore accipere: sed
non nisi eam quam prius habebamus
iam nobis innata, que sunt manifeste
falsa atque inopinabilia tam apud sapientes
quam apud alios omnes. ¶ Fine itaque
huic toti prohemio facientes et philosophorum
errores corrigentes recolligamus veri-
dicam Aristotelis sententiam, quod pos-
sibile est nos aliquid scire de nouo, id est
nouam noticiam scientificam acquire-
re, quantum illa semper fiat ex preexisten-
te alia cognitione, et hoc per argumen-

tionem scientificam: que dicitur demō-
stratio, quare utilis et necessaria est no-
bis doctrina logica de demonstratione:
et hanc profiteri intendimus in his duo-
bus libris posteriorum.

¶ Epilogus totius prohemii.

Recolligentes in breui paraphrasi to-
tam huius capituli sententiam dicam⁹
quod cum omnis noticia intellectiva non
autem omnis sensitiua: que de nouo fit
in nobis: fiat ex preexistenti preuias co-
gnitione: eiusdem vel alterius rei cogno-
scibilis (quod inductione in omnibus ar-
tibus liberalibus atque in omnibus sciē-
tijs est quam manifestissimum: siue il-
le sint scientie speculative, et demōstra-
tiue procedentes ut mathematice: aut
dialectice per inductionem et syllogismos
ut physice: siue sint scientie practice pro-
cedentes per exempla et enthymemata
ut ethice: quia omnes ille per prius no-
ta faciunt doctrinam eorum que docent)
opus est in hoc opere: ubi logicam de-
monstratiuam profiteri intendimus: in
primis declarare/que/et quor sint pre-
cognoscenda in demonstratione scienti-
fica: et que eorum recognitiones. ¶ Sit
autem demonstrationis principia ma-
terialia termini et propositiones: que
sunt precognoscenda. Ideo duplices pre-
cognitiones sunt necessarie ad faciendam
demonstrationem: scilicet precognitio
quid est/et precognitio quare est, prior ista
rum ad terminos pertinet, nam de quo
libet termino demonstrationis oportet
discipulum docendum precognoscere
quid est quod dicitur per nomen, id est
nominis impositionem siue significatio-
nem tam materialis: que dicitur suppositio:
quam formalem que est absolutio
vel cognotatio. Secunda vero precogni-
tio quare est: vel potius quod est: potest
referrī et ad terminos/et ad propositio-
nes, quando refertur ad terminos de no-
tat quod de quibusdam terminis non de om-
nibus in demonstratione positus preco-
scendus est: quod res quam terminus sit

1. pars.

2. pars.

¶ In-
dicia a
Aristo.

Posteriorum analyticorum.

gnificat est vel esse potest, quod maxime verū est in demonstratione affirmativa cuius conclusio est de tertio adiacente, sed quia est propositionum que sunt premisse demonstrationis: denotat quod de vna quaq; earum oportet discipulū precognoscere qđ sit vera: immo & qđ sit in sua veritate certissima. **C**eterū tamē in hac propositionū scientialitū precognitione concurrunt: est notanda quedam discretiō, nam quasdam earū opus est precognoscere esse veras: quia prius eas didicimus per rationis investigationē id est vel per inductionē si sint immediate/vel p sillogisimū si mediate fuerint, et iste sunt maiores premissæ: et non unq; minores. Aliæ sunt quas prius non didicim⁹ per investigationem rationis: sed quam prius eas cognoscimus esse veras tunc eas addicimus de nouo, et iste sunt quedam ex minoribus que simpliciter discuntur & vere esse cognoscuntur. Aliæ demū sunt quas discipulus: & si prius aliquo modo sciat esse veras: tamen per demonstrationem addiscit eas perfectiori modo, et iste sunt conclusiones demonstrationū. Hec tria propositionū genera declarantur in hac demonstratione, omnis triangulus habet tres angulos equales duob⁹ rectis, sed ista si tura rectilinea que descripta est in semicirculo super diametris eius: est triangulus, ergo ista habet tres angulos equales duobus rectis, maiorem enim propositionē discipulus scit esse veram: quia prius didicit illā vel per demonstrationem / vel inductionem probatiuam eius, minorem vero propositionē: (quia est singularis & ad sensum manifestā) simul cognoscit eam esse verā et discit eam de nouo: non quidē per rationem aliquā: sed per experientia sensus, conclusionem autem prius aliquo modo cognouit esse veram: scilicet in maiori propositione: que est vniuersalis de omni triangulo, sed quia illa cognitio conclusionis erat imperfecta/et confu-

sa: postea per demonstrationem applicantem ei propositionem vniuersalem, mediate minori singulari nouo quodam modo addiscit illam, id est acquirit perfectiorem eius noticiā: scilicet propriam & distinctam. In omni itaq; demonstratione maior prius discitur quā sciatur esse vera: conclusio e contra pri⁹ aliquo modo cognoscitur esse vera / et postea discitur vt perfectius sciatur, sed minor: si fuerit singularis & ad experientia cognoscibilis: simul addiscitur & sciatur esse vera: nec prius/nec posterius, si autem minor sillogisimū non fuerit singularis sed subiecti cōmunis: est prius addiscenda per rationē probatam sicut maior quā sciatur esse vera. **Q**uia tamen de precognitione conclusiōnis multi dubitant (immo Academicī negant eam: dicentes nos per demonstrationem nihil posse discere nec scire, et si militer Stoicī, dicētes nos posse quidē discere & scire/sed non de nouo: quia solum discimus qđ prius iam sciebamur perfecte & integre:) ideo nos volentes hos duos errores extirpare/ac reprobare: dicimus inlicitanter qđ omnis conclusio scientifica/ ac per demonstrationem probanda est aliquo modo scita a discipulo antequā probetur per demonstrationē: est et aliquo modo ignorata, immo addimus quod nisi eadem conclusio fuerit discipulo aliquo modo cognita ante demonstrationem: non poterit eam discere per demonstrationem sibi factam a preceptore suo, hanc veritatem probamus ad impossibile sic, quia dato opposito contradictorio: scilicet quod conclusio nullo modo fuerit nota discipulo ante demonstrationem: sequetur quod verum esset qđ platonis dicti distinctus in suo Menone: scilicet quod per demonstrationem vel nihil penitus scire possumus: vel nihil de nouo discere possum⁹: sed tantū quod antea sciebam⁹, consequens est falsum et inopinabile apud omnes / tam doctos/quā in doctos, ergo et autēca

3. pars.

Caput primum quod & prohemium.

dens quod est oppositū dicti nri. pbatur
 tñ omnia. p̄rima em̄ pars sequitur bene. si
 em̄ cōclusio nullo modo fuisset nota di
 scipulo ante demonstrationem: ille
 nullū haberet indicium ad eam inuesti
 gandam: quare nec posset eam inuesti
 gare per aliquā rationē. vt patet exēplo
 de seruo fugitiuo cuius om̄s nullū ha
 bet indicium: q̄a non posset eū inquirere:
 Immo etiā si ei obuiaret nō posset eum
 agnoscere. Secūda etiā pars sequitur
 manifeste. si em̄ cōclusio esset discipulo
 distincte et perfecte cognita ante demō
 strationem: clarum est quod per demō
 strationem postea sibi factam nihil de
 nouo addiceret: sed tātum illud quod
 prius sciebat: et sic suum addiscere ni
 hil aliud esset quam reminisci. virumq̄
 autem consequens est falsum et penitus
 inopinabile apud om̄es homines. qua
 re melius est vt teneamus nostrā pro
 positionē verā et indubitātā: quō cōclusio
 sciētifica ante demōstrationē est quodā
 modo scita et quodāmodo ignorata a di
 scipulo. Et qua vltim⁹ apparet quā fri
 uola fuerit responsio quorūsdā peripate
 ticozū ad rationē Platōnis positam in
 Mēnone. q̄ adducētes exēplū arithme
 tici dicebant quō bon⁹ ar. thmeticus nō
 scit oēm dualitatē esse parē numerū: sed
 tātū eā quā scit esse dualitatē. Et simili
 ter quō bon⁹ geometer non scit oēm triā
 gulū habere tres angulos equalēs duo
 bus rectis: sed tantum eum quem scit
 esse triangulum. hoc inquam non solū
 falsum/ sed et ridiculum censerent om̄
 nes mathematici. quia per illas duas
 vniuersales propositiones ipsi dicunt se
 habere scientiam de omni binario/ et de
 omni triangulo/ siue quem viderunt/ si
 ue quem nondum viderūt. nec vnquā
 eum illa restrictione fecerunt vllam de
 monstrationem: sed simpliciter et sine
 addito/ tam impremissis/ quam in con
 clusionibus. Et adhuc illo ridiculo isto
 rum dicto admisso: per illum modum
 non satisfereat argumēto Platōnis: sed
 maneret in solutum. Quare meli⁹ est

vt stemus in nostra sententia premissa:
 quod scilicet conclusio demonstranda
 antequam demonstraret aliquo modo
 est scita: et alio modo est ignota: sed per
 demonstrationem scitur de nouo: illo vi
 delicet modo quo prius nesciebatur. nō
 enim est incōueniens id quod vno mo
 do scitur: disci alio modo. Esset autem
 inconueniens si eodem modo quo alia
 quid pri⁹ sciebatur: addiceretur poste
 rius de nouo: vt Plato imaginabitur.
 hec Aristoteles in hoc suo prohemio.

¶ Sed ad eorum clariozem intelligen
 tiam: hic equum addēda censuimus:
 de diuersitate propositionum a nobis
 scibillum: scilicet accipiendo scientiā lar
 ge pro omni noticia certa propositionū.
 Est enim earū duplex genus. quedam
 enim sunt propositiones adeo clare et
 manifeste: quod intellectus humanus
 suapte natura sine inuestigatione alicu
 ius rationis cognoscit eas esse veras et
 assentit eis: scilicet habens se ad eas: vt
 oculus corporalis ad lumē solis: quod
 suapte natura cognoscit sine aliquo pre
 uio indicio. Contra vero alie sunt pro
 positiones adeo obscure et ignote: quas
 intellectus sine inuestigatione rationis
 nullo pacto posset scire esse veras et as
 sentire eis. quia indiget preuio quodā
 indicio. et ad eas se habet noster intelle
 ctus: vt oculus ad colores et figuras re
 rum quas sine lumine non potest vide
 re. p̄rimi iterū generis due sūt species.
 quas dā em̄ huiusmodi p̄positiones cog
 noscim⁹ esse veras ex solo adminicu
 lo sensus exterioris. et ille sunt singula
 res formate d̄ reb⁹ externis sensibilib⁹
 vt iste ignis est calefaciēs. hic q̄ est inse
 micirculo triagul⁹ ē et c. Alias vero solo
 ope intellect⁹ etiā sine adminiculo sen
 su sua scim⁹ esse veras. q̄ statim cognitū
 earū terius cū attēde mētis sese nobis
 offerūt claras et in sua veritate manife
 stas. vt q̄ d̄ libetē/ vel nō est. om̄e totū est
 mai⁹ sua p̄c et c. Iste vocari solēt p̄posi
 tionēs p̄ se notē/ cōmunes animozū cō
 ceptiones/ dignitates/ proloquia/ publi

Nota
 bile de
 noticia
 p̄positū

In primum librum posteriorum.

ta lumina intellectus / et comunia prin-
cipia omnium scientiarum. Et tam iste pro-
positiones vniuersales quam supradic-
te singulares sunt principia supponen-
da et non probanda in omnibus scien-
tijs: et de illis omnibus verificatur dictum
Aristoteles in secunda parte huius pro-
logi secundum veritatem sensum: quod si-
mul discuntur / et cognoscuntur vere. Se-
cundi quoque generis propositiones etiam
sunt duplices duarumque specierum. que-
dam enim earum sola inductione noti-
ficantur / et probantur esse vere: et sunt prin-
cipia propria scientiarum singularium, ut om-
nis numerus est par / vel impar: a pun-
cto ad punctum recta linea est protrahi-
bilis, aliquid mouetur, omnia bona ap-
petunt etc. Cum enim huiusmodi propo-
sitiones non sint statim note ex terminis:
sed sint suboscure: indiget intellectus no-
ster inuestigare earum veritates ratio-
ne aliqua: quamuis non multum difficulte:
quia sine syllogismo possunt satis disci
et cognosci esse vere. ideo vocantur pro-
positiones immediate in scientijs, quia
sine medio syllogistico satis constat illa-
rum veritas apud nostrum intellectum.
Alię vero sunt magis obscure et laten-
tiores propositiones: que ad hoc ut scia-
tur clare esse vere indigent ratione ve-
hementiori: hoc est: syllogismo. et iste
sunt conclusiones in omnibus scientijs,
ut omnis numerus est medietas duorum
a intrinsicis circa se positum numero-
rum per equales distantias ab eo. Om-
nis triangulus habet tres angulos equa-
les duobus rectis etc. Et in scientijs pra-
cticis principia propria probantur exem-
plo: et conclusiones enthymemate. Et in
hoc secunda genere propositionum veri-
ficatur quod in tertia parte Aristoteles
dicit: quod prius sciuntur aliquo modo: et
postea discuntur a nobis alio modo: quia
in suis principijs probatiuis a liquo mo-
do sciuntur esse vere: scilicet confuse et
imperfecte: sed postea in seipsis discun-
tur cognoscunturque alio modo: scilicet di-
stincte et perfecte: scilicet per iudicium

principiorum rationis probatiue. Ad
hoc propositum facere potest quod idem
Aristoteles in fine secundi libri priorum
in cap. 8 enthymemate dicit: quod icos est
propositio probabilis: sed signum est pro-
positio demonstratiua, id est permissa de-
monstrationis, que ideo dicitur signum/
quia est iudicium quo potest cognosci
conclusio perfecte et distincte. Et di-
ctis etiam patere potest quomodo ille
due analogie ex rebus corporeis accepte
certificant nos in hac Aristotelis doctri-
na, quarum altera erat de oculo / et lumi-
ne / atque coloribus figurisque. altera de do-
mino / et seruo fugiente: sed per iudicium
precedens cognitio a suo domino, imo
ille due analogie in vnam mixtam ex eis
reduci possunt. Nam oculus est ut domi-
nus: colores et figure rerum: ut serui fugien-
tes: lumen est iudicium ad seruos cogno-
scendos quando occurrerint. Eodem mo-
do in spiritualibus: intellectus noster est /
ut oculus et ut dominus, conclusiones
scientiarum ut colores seu figure / et ut
serui fugientes: principia proprie nota sunt
ut lumen: et principia demonstrationis
suboscure ut iudicia etc. Denique elici-
mus ex toto prohemio: quod quamuis om-
nis noticia intellectiua / non omnis sensu-
tiua de nouo fiat ex alia preuia cognitio-
ne: similiter et omnis noticia intellectiua
adhesiua fiat ex preexistente intellectiua
apprehensiua: tamen non omnis noticia
complexa adhesiua fit ex alia preuia co-
plexa adhesiua: ut patet in propo-
sitionibus primi generis: que non fiunt ex
alijs prioribus propositionibus: sed hoc
solum est verum in propositionibus se-
cundi generis. Et in eis noticia adhe-
siua conclusionis que de nouo acquiritur:
non fit ex preexistenti cognitione alte-
rius propositionis: nisi quatenus illa co-
gnitio est etiam cognitio eiusdem conclu-
sionis. Quare prima huius prohemij
Aristotelici prelocutio: quod omnis no-
ticia intellectiua de nouo adquisita in no-
bis fit ex alia preexistenti cognitione: si
specialiter ad conclusiones scientiales

Due
analo-
gie in
corpo-
ralibus.

Caput primum quod & prohemium.

contrahatur: est intelligenda de preuia cognitione eiusdē rei: nec sufficeret preexistens cognitio alterius: nisi eadem etiam esset cognitio istius: scilicet conclusionis de nouo sciēde. hic em̄ est precipuus Arist. scopus in hoc prohemio: quo antiquoz errores retidere voluit.

¶ Questiones idonee circa hoc prohemium.

¶ Habita ex predicto cōmentario certa et clara intelligentia huius prologi Aristotelis: videre poterit quilibet sensatus quam apte/vel quam inepte questiones disputentur hic a peritissis sciohis. Et in primis questio illa aqua omnes fere incipiunt: videtur nimis frigida et insulsa. Arri omnis doctrina et omnis disciplina fiat ex preexistenti cognitione et. Nam principia scientiarū cum fuerint bene declarata et sane intellecta: sunt supponenda et non dubitanda/neq; argumentis impetenda. hec autem propositio: omnis doctrina et omnis disciplina et. est primis principium artis demonstratiue: cuius signū est quia Aristoteles non sillogismo/ sed sola inductione eam declarauit et verissimam ostendit. Potius ergo esset inquirēda huius theorematibus recta et sana intelligentia: quā eius veritas dubitanda. et hoc munus cōmentatoris plani est: nō autē questio narij rigorosi. ¶ Illa deinde questio, vtrū sint tantum due precognitiones et. etiam inepta est. nam diffinitiones et diuisiones vocabulorum in scientijs principia sunt: vnde supponenda et non dubitanda. sunt em̄ precognitiones quid nominis: quod etiam in cap. sequenti adnotabit Aristoteles: vbi distinguet hoc nomen principij vel propositio immedata. ¶ Tertio illa questio, vtrū in qualibet demonstratione in qualibet ve sciētia de subiecto eius oporteat supponi et precognosci quia est: similiter est preter literā et sensum Aristotelis vt prius notauimus: esset tamē aptior hec questio in secundo libro huius: vbi agitur de

questionibus scibilibus. ¶ Quarto illa questio, vtrum cognitio maiore et minore simul tempore cognoscatur cōclusio et. quāuis sit preter Aristotelis literam atq; sensum: nihilominus est digna viris sapientibus: quia bonam difficultatem tangit. ¶ Quinto illa, vtrum de demonstratio sit subiecti attributionis huius doctrine posteriori: potius est precognitio quam questio. vnicuique enim auctori liberum est de quo velit tradere scientiā: et huius non est ab eo querenda ratio: sed ea supposita de alijs est inquirēda. ¶ Sexto illa questio, vtrum possibile est nos aliquid scire de nouo: est huic prologo maxime propria et de intentione Aristoteles, vnde ea essent laxanda arguti doctoris retia: et diffuse pertractanda. inquirēdo radices erroris contrarij: et laborando in extirpatione earum: et in confirmatione veritatis nostre. In alijs autē quib; supradictis questionibus valde succincte esset agēda.

¶ Diuisio horum librorum in partes suas.

¶ Expedito prohemio de intentione auctoris: aggreditur Arist. tractatu de disciplina demonstratiua: quod p̄titur est in duos libros. Primus eorum est de natura demonstrationis: ostēdendo. scilicet ex quibus et quilibet principijs/ tam materialibus/ quā formalibus procedat demonstratio. agit etiam de partibus et passionibus demonstrationis/ et de diuersitate demonstrationum et cōparatione earum: et deniq; de cōparatione scientiarū inter se. et quomodo scientia differat ab opinione et ab alijs noticiarum speciebus. Secundus liber principaliter disputat de medio demonstrationis quod est diffinitio. et qualiter sit inueniēda/ et quomodo est suo diffinito applicanda a toti demonstrationi. et eadem de primis principijs scientiarum quę admodum sunt notificanda. ¶ Adhuc primus liber a diuersis expozitionibus diuersis modis diuiditur. sed inter alios diuidēdi modos eligā eum

Primi libri posteriorum.

Qui clario: mihi visus est. faciam enim in toto primo libro capita viginti quinque connumerato capite precedente prohemiali. que breuius diuidendo in solas decem partes distribuuntur: que ab antiquis tractatus dicitur primum tractatus fuit prohemium vnico capite tripartito absolutum. Secundus tractatus. ibi scire autem opinamur: est de scientia: et de demonstratione in genere: habet duo capita. Tertius tractatus ibi quoniam autem: agit de tribus conditionibus propositionis demonstratiue: que sunt de omni / perse / et secundum quod ipsum. habet similiter duo capita. Quartus / ibi. si igitur est demonstratiua scientia. declarat diffinitionem materialem demonstrationis ostendens per quinque capita ex quibus et qualibus sit constituenda demonstratio. Quintus ibi difficile autem: est de diuersitate principiorum demonstrationis penes commune et proprium. habet tria capita. Sextus tractatus / ibi: sed quia differt et propter quod. diuidit demonstrationem in species: et comparat eas adinuicem. habet duo capita. Septimus ibi ignorantia autem: disputat de syllogismo de ceptionis contrario demonstrationi. habet similiter duo capita. Octauus tractatus ibi est autem omnis syllogismus: intendens probare prima demonstrationum principia esse vana: probat non esse processum infinitum in demonstratiuis propositionibus ac terminis. habet duo magna capita. Nonus tractatus ibi cum autem sit demonstratio alia: comparat demonstrationis / non species / sed partes in modo: scilicet affirmatiuam / negatiuam / vniuersalem particularē etc. habet tria capita. Decimus tractatus ibi certior autē scientia: comparat scientias inter se. et distinguit scientiam ab opinione et ab alijs noticiarum generibus. habet similiter tria capita. Et sic sunt in toto primo libro viginti quinque capita: sed alijs dimissis huius secundi capituli rubrica / vel summarium huiusmodi est.

Caput secundum primi

libri posteriorum in genere de clarat naturam demonstrationis et scientie per suas diffinitiones duplicatas.

Cire autē opus namur etc. Declarata in prohemio intentione Aristotelis in hoc opere suorum posteriorum: scilicet quod velit docere

crinam logicā de demonstratione (quā summopere necessariam probauerat) nobis tradere: hic iam aggreditur illā doctrinā. Et procedit in ea artificia demonstrationis: volo dicere quod doctrinā de demonstratione tradit demonstratiue: quāuis Egidij Romanus debili quadā et sophisticā ratione persuasus: oppositū teneat: dicens quod logicus nō potest demonstrare aut demonstratiue docere aliquid. vnde infert quod logica nō est scientia: quā non est tradita demonstratiue: immo nec tradī potest. Ego autem dico quod omnes discipline sermationales habent reflectionē supra seipsum: et sicut grāmatica cōgrue loquens docet congruā loquutionē: et similiter rethorica ornate agēs docet ornata cōtinuā orationē: ita logica argumētando docet argumētationē: et demonstrando demonstrationē: et dialectice arguendo tradit artē dialecticā: quāuis nō concedā quod sophisticē arguendo doceat artē sophisticā. Reiecta ergo Egidij collusione dico iterū quod Aristoteli in hoc opere procedit artificia demonstrationis: incipiendo scilicet a precognitionibus terminorum huius artis. quorum precipui sunt demonstratio et scientia vel scire. nam hoc nomē demonstratio est subiectum attributionis in hac scientia: et faciens scire est propria passio eius / vel generans scientiam / vel causa scientie. Ad demonstrandam vero

Utrus logica possit aliquid demonstrare.

Caput secundū de scire & demonstratione.

hanc passionem de suo subiecto: premit-
tit definitionem demonstrationis vt me-
dium sui argumēti. verum quia passio
illa est maior extremitas: de qua etiam
opus est prescire quid est sicut de sub-
iecto: ante definitionē demonstrationis
ponit definitionē scire vel scientie. Pro-
batio sua vt diximus est demonstratiua
hoc modo. omnis bona argumentatio
procedens ex premissis veris / & necessa-
rijs / prioribus / notioribusq; cōclusionē
probanda est faciens eam scire. sed om-
nis demonstratio potissima procedit ex
premissis huiusmodi. ergo omnis demō-
stratio potissima est argumentatio fa-
ciens scire cōclusionem suę generas
scientiam cōclusionem quam probandā
assumpserat. huius sillogismi maiorem
(quia est nota: ex terminis) Aristoteles
non posuit in suo textu: sed solum decla-
rat terminos eius. minorē vero (in qua
predicatur diffinitio de suo diffinito) de-
clarat extense per singulas particulas
eius: quia cū sit propositio immediata:
sola inductione probari potest. cōsequē-
tia tandē est bona & formalis in primo
modo prime figure. quare cōclusio est
vera & euidens in sua veritate. Hec est
intentio precipua huius capituli. quod
in tres partes diuidi potest. Prima est
de definitionibus predictorum duorum
terminorum. In secūda / ibi. est autem
principium. occasione accepta ex diffi-
nitione demonstrationis: declarat hoc
nomen principium scientie: diffinitio-
ne & diuisione. In tertia parte / ibi. quo-
niam autem oportet credere: compa-
rat noticiam principiorum ad noticiam
cōclusionis penes dignitatem maio-
rem & minorem. Quare autem in
prima parte Aristoteles prius posue-
rit definitionem scientie vel scire: quam
definitionem demonstrationis: dicunt
quidam hoc ideo factum esse: quia de-
monstratio est quoddam instrumentū
logicum: cuius finis est scire: instrumē-
tum autem omne suo fine suaq; opera-
tione diffipari habet: vt Aristoteles do-

cet in sexto libro suorum Topicorum.
vnumquodq; in quibus organorum pro-
pria operatione diffinitur: vt serra / se-
curis / dolabra &c. ergo quia demon-
stratio diffinienda erat per scire: scilicet
et proprio eius opere: optime Aristo-
teles prius declarare voluit ipsum scire:
ne per ignota procederet in diffini-
tione demonstrationis. Sed ego pau-
lo superius aliam huius rei dedi ratio-
nem: scilicet quia faciens scire est pas-
sio demonstrationis: & passio cum sit ma-
ior extremitas: prius erat declaranda
quam subiectum quod est minor extre-
mitas. procedit enī in demonstratio sil-
logismo maior propositio: in qua ponit-
tur maior extremitas. ¶ Ipsius scire
duas ponit definitiones secundū duas
eius acceptiones. nam scire potest acci-
pi stricte & propriissime: vel large et cō-
munitē. Diffinit ergo primo scire stri-
cte & proprie: dicens.

¶ Scire autem opinamur: id est
putamus nos vnumquodq; simpliciter
id est perfecte et proprie loquendo de
ipso scire. non autem sophisticō modo.
id est solum apparenter: quod est secun-
dum accidens: id est secundum aliud
quodcunq; acciderit nos rei noticiam
accipere. scire inquam proprie nos cre-
dimus: cum arbitramur nos cognos-
cere causam propter quam res scibilis
est: et non solum causam: sed etiam
cum arbitramur nos cognoscere quo-
niam illa causa est illius rei causa: sed
neq; hoc sufficit ad scire proprie dicti:
sed vltius requiritur. quod non est
contingere: id est non est possibile hoc
quod scimus aliter se habere quam il-
lo modo quo nos illud scimus. Quia
enim immediate prius dixerat Aristo-
teles quod non est inconueniens illud
quod prius aliquo modo / imperfecte /
et secundum quid sciebamus: addisce-
re de nouo simpliciter et perfecte. sub-
dit nūc qd sit hoc scire simpliciter & pfe-
cte: qd de nouo acquirimus per demon-

Dubium
facile.

rationem. Et ad hoc denotandum ap-
 posuit conjunctionem illam dicens: scire
 autem et scilicet ut ostenderet se respō-
 dere ad id quod immediate precesse-
 rat. Est ergo clarus sensus huius diffi-
 nitionis, quod scire aliquid simpliciter
 et perfecte nos arbitramur: quando rei
 scibilis propriam causam cognoscim⁹:
 aqua res illa dependet: et scimus eam
 applicare ad rem scibilem: et scimus qđ
 impossibile est rem illam aliter se ha-
 bere: quam nos eam cognoscimus se
 habere, nam si secundum aliquid aliud
 rem illam cognoscimus quam secun-
 dum causam suam: hoc non est simpli-
 citer scire eam: sed solum apparenter et
 sophisticē, id est more sophisticorū: qui
 per quodcumq; acciderit eos accipere
 noticiam rei putant se illam scire, verū
 hec particula inferius in cap. v. magis
 declarabitur: ubi erit sermo de vniuer-
 sali et de secundis quod ipsum: cui repu-
 gnat fin accidens. Adhuc clarius, scire
 proprie et perfecte aliquid est cognoscere
 propriam causam eius: aqua res illa de-
 pendet in suo esse: et nō sufficit quecumq;
 noticia illius cause: sed oportet quod co-
 gnoscatur distincte et proprie, et preter
 hec requiritur quod res illo modo scibi-
 lis sit penitus imutabilis: sic quod nul-
 lo modo possit aliter se habere, alias
 illud scire non esset certum: quare neq;
 scire simpliciter perfectum. Alij dicunt
 alijs verbis, scire vel scientia actualis
 est noticia evidens et certa habita de re
 per precedentem noticiā sue cause ap-
 plicate ei in argumentatione probatiua.
 Resolutio ergo huius diffinitionis est:
 quod scire simpliciter et perfecte: est no-
 ticia rei certa et evidens: que procedit
 ex noticia sue cause: non quidem confu-
 sa sed distincta et propria: eius applica-
 ta siue appropriata. Hanc diffinitionem
 (cum sit quid nominis et principis sup-
 ponendum) probat Aristoteles ex com-
 muni vsu loquentium / dicens.

¶ Manifestum igitur est: scilicet

quod scire sit aliquid huiusmodi, id est
 tale quale diximus: quia tam non scien-
 tes quam scientes opinantur scire sic se
 habere: scilicet causam rei cognoscere
 et. Quāvis in hoc iudicio sit discrimen
 inter scientes et non scientes, quia non
 scientes opinantur se scire: quia opinā-
 tur se causam rei cognoscere: quam ta-
 men forte nō cognoscunt: vel si causam
 cognoscunt: forte non quoniam illius
 est causa propria, scientes autem et verā
 causam cognoscunt et veram scientiam
 habent: nec decipiuntur. Ergo ex cōmu-
 ni vsu loquentium diffinitio scire quam de-
 dimus constat in veritate, non enim est
 alius melior modus probandi diffinitio-
 nes vocabulorū quam ex cōmuni vsu
 loquentium: si igitur omnes qui hoc vo-
 cabulo vtunt in hac significatiōe ipsum
 accipiunt: certum est hanc eius diffini-
 tionem esse bonam. Cōsonat huic diffi-
 nitioni illud quod in prohemio metha-
 phisice dicit idem Aristoteles: scientie
 acquisitio est causarum inuentio, nam
 effectus manifestus cuius causa igno-
 ratur causat admirationem, qui autem
 admiratur: ignorare videt: scilicet cau-
 sam. Et subdit quod propter admirari
 ceperunt hoīes philoiofari, i. causas
 rerum inquirere: scilicet ad tollendam
 ignorantiam et ad habēdam scientiam
 de rebus. ¶ Aduertendum tamen cir-
 ca hanc diffinitionem: quod Aristoteles
 sere semper orditur a cōmuniōibus: et
 in principio semper confuse loquitur et
 per vocabula valde generalia: et postea
 ex illis descendat ad magis specialia ma-
 gisq; distincta et clara, diffiniuit ergo sci-
 re in hoc loco per vocabula transcen-
 dentia que sunt / res / causa / cognitio et.
 adeo vt sit hoc vsu cōmune principis
 in analogia ad omnes scientias: scire est
 rem per causam cognoscere, nam hoc
 principio vtitur ipse in prohemio phis-
 icorū / in prohemio et in sexto methaphi-
 sicorū / et alibi sepius. Ergo cum voca-
 bula hec sint equiuoca: hoc principium
 non eodem modo est intelligendum in
 oib⁹

Notan-
 dum ē.

Caput secundum de scire & demonstratione.

omnibus scientiis, nam in scientiis realibus hec nomina sunt accipiēda prime intentionaliter: scilicet de re q̄ est scibile remotissimū: & de causa eius in essendo. in scientiis vero sermotionalibus eadem vocabula debent esse secunde impositionis vel intentionis. Er̄it ergo hoc principium logicū: si res accipiat̄ur pro conclusione: que est scibile propinquū: & causa pro principio probatiuo conclusionis: que est causa eius nō in essendo sed in cognoscēdo: sic tamē qđ importet causam rei significatē per conclusionē, et hoc modo est intelligenda in proposito hec diffinitio scire, nam paulo inferi⁹ in hac prima parte huius capituli nominat Aristoteles causas cōclusionis principia probatiua eius. Applicando ergo hanc diffinitionē ad nostrum propositū huiusmodi sensus elicitur. Scire probeatissime & perfecte est cōclusionis probatē cognoscere principia propria: propter que ipsa est cognoscibilis certe et euidenter: dum modo etiam ipsa sit propositio necessaria et immutabilis a sua veritate. que si per aliqua alia principia probaretur: non esset proprie scire nisi sophisticū. id est solum apparens & non existens. hoc precipue denotant hec Aristotelis verba, scire autem opinamur vni⁹ quodq; simpliciter: & non sophisticō modo: quod est secundum accidens: est causam arbitramur cognoscere propter quā res est: & quoniam illius est causa: & non est contingere hoc aliter se habere. Et post probationē eius ex cōmuni vsu loquentiū tam doctorū quam in doctorū: inferi vnum correlatiū de obiecto ipsius scire: qđ dicitur scibile: dices.

¶ Quare id cūctus simpliciter, id est perfecte & proprie est scientia: hoc impossibile est aliter se habere. i. oportet esse necessariū, quod si realiter intelgatur: qđ nulla re infra deum potest esse verū: qđ q̄libet creatura est mutabilis et potest aliter se habere multis modis: si vocabula sint prime intentionis vel

impositionis: v̄t pleriq; intelligunt, que re de nulla re citra deum posset haberi scientia simpliciter: nisi fingantur idee vel nature cōmunes eterne/et immutabiles: quod nō bene sonat in fide catholica, ergo dicendum est quod improposito si aliter se habere vel necessarium accipiat̄ur in secunda intentione vel impositione: pro eo quod est nō posse mutari a veritate in falsitatem. i. pro necessaria propositione, v̄t sit sensus correlatiū, id cuius est scientia simpliciter. i. obiectum scientie proprie & perfecte: impossibile est aliter se habere. i. mutari a sua veritate. Sequitur autē hoc correlatiū ex illa particula diffinitionis: scire simpliciter, quod sonat scire proprie & perfecte, quod nō esset nisi res sciretur per omnimodā certitudinem. hoc esse non posset: si id cuius est scientia posset aliter se habere. i. mutari a sua veritate. nā eo mutato & falsificato: iam erit nulla esset scientia: quia nulla vera noticia. si autem nō possit aliter se habere: eius noticia vera est certa & perfecta que dicitur scientia simpliciter. vnde relinquitur probata vltima pars diffinitionis: scilicet et non est contingere hoc aliter se habere. Sed quia posset aliquis contra hanc diffinitionem scire arguere dicens quod aliquādo potest causa sciri per effectum: ergo non semper scire est causam rei cognoscere: sed aliquando est cognoscere effectum cause: ad hanc tacitam obiectionem respondens Aristoteles dicit.

¶ Si autem est alius sciendi modus, id est aliter quam per causam rei: posterius dicemus in hoc primo libro posteriorum: scilicet in capite decimo quarto: vbi demonstrationum species distinguemus: & inter alias ponem⁹ demonstrationem quia ex effectu ad causam procedēdo. i. accipiēdo causam realiter, v̄t luna eclipsatur: ergo terra est interposita inter solē et lunam. Hanc autem volum⁹ definire scire propriū

siue dicti atq; pfectissimi: r hoc nō est nisi p causā rei. Sed ppter infirmitates diffinitōem scire cōiter r p fufe. vt pphēdat scire p causam / r scire p effectū: hoc mō.

¶ Dicim⁹ autē scire. i. accipere solem⁹ cōmuni⁹ hoc nomē scire: vt sit idē qd p demonstratiōē intelligere. i. cogno scere cōclusionis veritatē. siue illa procedat p causam siue p effectū: dñ modo cōclusio sit necessaria et imutabilis a sua veritate / r p demonstratiōē sit pbata clarissime / atq; p omni modā certitudine.

Sed nō omne huiusmodi scire est pfectissimū aut potissimū. **¶ Ex** hac ḡ Aristō. distinctione apparet qd hoc vbi scire: qd erat definitū pme diffinitōis: possit accipi multis modis. et inuenimus in vsu sapientū quatuor ei⁹ acceptiones.

Qua-
tuor ac
ceptio-
nes sci
re.

Prima.

Primo cōssime: vt dicat assensum verū cuiuscūq; ppositionis siue illa sit necessaria r sciēntifica: siue cōtingēs aut vulgaris. nā oēm talē ppositionē dicim⁹ nos scire quādo cognoscim⁹ eā esse verā siue p certitudine / siue p aliquā pbabilitate ac verissimilitudine.

Secūda.

Secūdo modo min⁹ cōmuniter: vt scire dicat assensum verū certissimū / r siue formidine: r hoc maxime in ppositionib⁹ sciēntialib⁹ q̄ sit necessarie: siue ille sint pncipia / siue cōclusiones sciēntiarū. et istis duob⁹ modis Aristō. nō diffinit hic scire: siue in pma: siue in secūda diffinitione. Nā scire primo modo cōprehēdit sub se verā sciēntiā r opinionē. sed in hoc opere nō agit Aristō. de opinione / sed solū de vera sciēntia. scire vero secūdo modo cōprehēdit sub se intellectū pncipiorū r sciēntiā cōclusionū: hic autē solū intendit Aristō. de sciēntia cōclusionū / r distinguit eā ab intellectu pncipiorū: vt palā fiet circa finē hui⁹ capituli. Tertio ergo modo scire accipi solet specialiter pro solo assensu vero r certo cōclusionū sciēntialū: siue ille sit cōclusus p causam: siue per effectū. et hoc modo est diffinitū secūde diffinitōnis: scilicet scire est p demonstratiōē. i. certissimam probatiōē intelligere con-

Tertia.

acq; sit?

clusionē esse verā. Quarto deniq; modo accipitur scire specialissime r strictē pro solo assensu cōclusionis sciēntificē vero r certo acquisito per demonstratiōem: q̄ procedit ex noticiā causē ad effectum manifestandū. et isto modo scire fuit diffinitū in pma diffinitione: scilicet scire autē opinamur rē. et hoc fit notum per illā particulā simpliciter. i. scire simpliciter: qd est pprie dictū r pfectissimū. Supradictis quatuor modis scire correspondēt quatuor modi argumētationū probatiuarū. nā primo modo correspondēt argumētatio pbatiua in cōmuni. i. siue sit illogisimū siue inductio: siue probet certissime / siue dialecticē solū. Secūdo modo correspondēt argumētatio pbans certissime: siue illa fuerit illogisim⁹: siue inductio. Tertio modo correspondēt nō inductio q̄ est pncipiorū: sed solus illogisim⁹ demonstratiu⁹ cōclusionū. et hoc siue illa demonstratiō procedat a causa ad effectū: siue e cōtra ab effectū ad causam. Quarto modo correspondēt demonstratiō potissima q̄ est sola illa q̄ procedit a causa ad effectū: sic qd in pmissis declaratur causa: quare illa est sicut per cōclusionē significatur. Unde patet qd hoc nomē demonstratiō correspondēt ad duos vltimos modos ips⁹ scire: dupliciter accipi pōt. Primo cōmuniter. s. q̄ dicta est correspondere tertio modo: r alio mō specialit̄ siue ppe. s. correspondēt ad q̄rtū modū ips⁹ scire: r utroq; istoz modoz Aristō. diffinit demonstratiōē: primo cōiter / secūdo ppe. s. opposto ordine ad diffinitiones scire: qz pma erat de scire pprie: secūda de scire cōmuniter. pposito diffinitionē igit scire Aristō. diffinit demonstratiōē. et primo accipiendo demonstratiōē cōiter dicens.

¶ Demonstratiōē autē dico &c. sensus est. dico. i. diffinitō demonstratiōē cōmuniter: qd sit illogisim⁹ epistemoni con grece. i. sciēntialis vel sciēntificus latine. quāuis oēs codices latini in hoc loco sint corrupti: q̄ habeāt apodicticon

Quarta.

quā
der
tio

Caput secundum de scire & demonstracione.

ex vicio vel interpretis vel scriptoris. apodicticon enim grece demonstratiu⁹ est latine. quare diffinitionis sensus esset. dmostratio est sillogism⁹ demonstratiu⁹. et diffinitur idē p idē. q̄ correcte litera est. demonstracionē autē dico scire: vel sillogism⁹ stemonic⁹. i. facientē scire: vel sillogism⁹ scietialē. sed q̄a sillogism⁹ dicit scietialis dupliciter. s. vel q̄a eo vit aliqua scietia: vel q̄a causat scietia: ideo Aristot. volēs hoc dubium declarare/ dicit.

Epistemonicon dico: secundū quē (in habēdo ipm) scim⁹. sensus est. sillogism⁹ appello scietifici: fm quē scimus. i. eo qd ipm habētes scietia acquirimus. q. d. demonstratio dicitur sillogism⁹ scietific⁹ nō primo modo/ sed scdo. i. sillogism⁹ faciens nos scire cōclusionē. s. accipiedo scire cōiter/ i. tertia acceptiōe. **D**einde Aristot. diffinit demonstracionē. p̄p̄e r̄ stricte acceptā: q̄ correspondeat p̄me diffinitio ni ipm⁹ scire p̄p̄e r̄ stricte accepti dicēs.

Si igitur est scire vt posuim⁹ &c. sensus ē. si diffinitio p̄ma ipm⁹ scire fuit bene posita/ r̄ bene intellecta: necesse q̄ demonstratiua scietia. i. demonstratio faciens scire illo modo: aliter diffiniatur vt dicamus. qd demonstratio est sillogism⁹ p̄cedēs ad p̄bandā cōclusionem ex veris p̄missis/ r̄ p̄mis/ r̄ imediatis/ r̄ notioribus/ r̄ p̄obis/ causisq̄ cōclusionis. **P**artes singulas hui⁹ diffinitionis d̄clarare intēdēs: p̄p̄o responder tacite obiectioni qua posset argui hec diffinitio insufficientis r̄ diminuta: deficit enim illa p̄tula: p̄p̄is p̄ncipis. nā in diffinitione ipm⁹ scire dicebat qd ad scire p̄p̄ie dictū r̄ d̄ritur qd cognoscām⁹ causam: r̄ qm̄ illius est causa. i. causam p̄p̄iā. qd est dicere principia p̄p̄ia. sup̄posuim⁹ enim qd in hoc loco causa esset accipieda scdo intentionaliter p̄o p̄missis q̄ sunt cause cōclusionis. s. in cognoscendo. **A**d hāc obiectionē r̄epōdens Aristot. dicit.

Sic em̄ & propria erūt principia r̄. i. sic diffiniendo demonstracionē sicut nos diffiniuim⁹ eam: etiā denotaf

qd principia demonstracionis erūt p̄ncipia p̄p̄ia eius qd demonstratur. i. conclusiōis. q. d. ista p̄tula in alijs est sub intellecta. **E**t potest esse sensus. sic est facta demonstracione. s. ex veris/ p̄mis/ r̄ imediatis r̄. principia ei⁹ erūt p̄p̄ia cōclusioni que demonstratur. ita qd nō sit possibile demonstracionē esse ex p̄mis veris r̄. quin etiā sit ex p̄p̄is. **E**t ratio est q̄a vltima diffinitionis p̄tula erat: causisq̄ cōclusionis. nō possent autē p̄missis esse cause cōclusionis in cognoscēdo eā p̄fecte: nisi essent ei⁹ principia p̄p̄ia. nā vt infra latius p̄batur sum⁹: ex cōmuni⁹ vel extraneis p̄ncipis nō sit scietia conclusiōis. quare n̄sa diffinitio nō fuit diminuta: q̄a illa p̄tula ex p̄p̄is in alijs est inclusa maxime in vltima. **A**ddit Aristoteles.

Sillogism⁹ quidē erit. i. esse poterit bonus et probatiu⁹ cōclusionis alio quo modo: sine his principijs p̄p̄is cōclusionis: sed ille nō erit demonstratio: sed dialectic⁹ solū modo sillogism⁹: r̄ ratio est. quia nō faciet scietiam cōclusionis p̄p̄ie dictā si non procedat ex p̄p̄is: sed faciet forte opinionē eius aut aliā noticiam debiliorē. **A**liqui tamē ex p̄p̄ositores hanc clausulā r̄cesserunt ad totam diffinitionē demonstracionis: quia dictum est demonstracionem esse ex p̄mis veris immediatis r̄. nam sine his conditionibus omnibus simul. sillogism⁹ quidem erit forte bonus: sed non erit demonstratio: quia non faciet scire cōclusionē cum non procedat ex p̄mis veris r̄. sed ex quibusdam alijs.

Ad huius sue expositionis declarationem dicit ipm⁹: qd hec diffinitio demonstracionis differt ab alia p̄iore: q̄a illa erat formalis: hec v̄o ē materialis. illa em̄ diffinitur per scire quod est demonstracionis forma vel finis: hec vero diffinit demonstracionem per principia materialia ex quibus ipsa componitur: scilicet ex p̄mis veris r̄. **H**unc autem ex doctrina Aristoteles in hoc primo libro. in

De orz
die du
arū dif
finitio
nū de
mōstra
tionis.

quid sit
demonstra
tio cog

fra in capite nono. quando eiusdem rei dantur due definitiones causales altera formalis. i. per causam formalem vel finalem: et altera materialis. i. per causam materiale[m] eiusdem rei: definitio materialis potest demonstrari per definitionem formalem. et hoc idem habetur ex secundo libro philosophorum prope finem, et ratio est quia materia est propter formam in rebus naturalibus: et materia et forma sunt propter finem, ergo forma datur ratio dispositionis materie: et ex fine est sumenda ratio tam forme quam materie etc. Ad primum ergo dicitur quod superior definitio demonstrationis erat formalis hec vero materialis: ergo hec per illam erat probanda, quare ista clausula est probatio consequentie illius. si igitur est scire ut posuimus: necesse est demonstrationem esse ex primis veris etc., consequentia illa est quia ex prima definitione formali demonstrationis infertur secundam que est materialis. Hunc probat illam consequentiam, ex opposito consequentis inferendo oppositum antecedentis dicens: quod sine his premissis materialibus bene erit sillogismus: sed non erit demonstratio, non enim faciet scire quod est oppositum prime definitionis, hec dicitur Egidius in suo commentario. Sed salua est reuerentia totus iste superius processus fundatur in vno falso supposito: scilicet quod in prima et in secunda definitione demonstrationis sit idem definitum: quod iam ostendimus esse falsum, quia in priore definitione demonstratio accipitur communiter prout sub se comprehendit demonstrationem que et propter quod / ostensiuam / et ad impossibile / et alias species demonstrationis: et correspondet tertiæ acceptioni ipsius scire per quod et diffinitur. hec vero secunda definitio est solum demonstratio propter quod et potissime: et correspondet scire accepto in quarta acceptione: cuius data est definitio in principio huius capituli, quod est scire simpliciter et perfectissime. Quare regula illa de demonstratione materialis definitionis per formalis verissima quod

est: sed non habet locum in proposito: si iste due definitiones non sint eiusdem definiti. Et confirmatur hec mea ratio, quia Aristoteles inferens materiale[m] definitionem demonstrationis nullam fecit mentionem de prima eius definitione: sed solum de definitione ipsius scire simpliciter perfecti dicens, si igitur est scire ut posuimus, i. diffinitum a principio, quare definitio materialis demonstrationis infertur ex definitione ipsius scire quod in principio capitulo, posita erat hoc modo, scire arbitramur in quod quod similitur quod causam illius cognoscimus etc., ergo demonstratio sillogismus quod est facies scire preedit ex primis veris et immediatis etc., omnia probatur quia sine his premissis conclusioni propriis posset quod esse sillogismus aliquo modo probatur conclusionis: sed non esset demonstratio: quia non faceret scire simpliciter, **¶** Exclusa itaque obiectio illa tacita que contra definitionem demonstrationis insurgere videbatur: reuertitur Aristoteles ad declarandas singulas partes definitionis, et incipiens ab illa particula: ex veris dicit.

¶ Vera quod esse oportet: super ea ex quibus preedit demonstratio, quam quod non est, i. falsum: non contingit scire: ut quod diameter quadrati sit simeter, i. commensurabilis coste eiusdem quadrati: non est possibile scire in Geometria: quia est falsum. Est ergo ratio sua hec, conclusionem demonstrationis oportet esse veram: ergo vera oportet esse principia ex quibus est demonstratio faciens scire conclusionem, consequentia est manifesta: quia quauis ex secundo libro priorum possit aliquis sillogismus ex falsis concludere verum: tamen vera conclusio non potest sciri perfecte nisi ex veris, antecedens vero probatur, quia falsa propositio non est scibilis: sic quod assensus eius sit scientia: immo est error contrarius scientie manifestarius, errat enim et decipitur qui assentit false propositioni: quare non scit eam: sed potius habet nescientiam eius, **¶** Et verbum (non est) in hoc antecedente positum ab Ari-

Caput secundum de scire & demonstratōne.

Varia
ēis ac-
ceptio.

Prō.

Secō.

Tertio.

stoteles in greco est participiū nō ens, et accipitur vt est nomen secunde impositionis. ideo exposuimus: quod non est i. falsum non contingit scire. ¶ Cū enī hoc nomen ens sit transcendens valde equiuocum / et ad varias scientias pertinet: quādo eo vtimur in logica est terminus secunde impositionis et sermonē significat. sed non eodem modo in omnibus libris. quia in libro Predicamentorum ens dicitur terminus positiuus: et non ens terminus negatiuus. vt homo et non homo. et in hac significatione intelligitur illa maxima logica: de quolibet subiecto est verum esse in non esse: et de nullo simul ambo. idest de quolibet subiecto vere predicatur affirmatiue alterum contradictoriū terminorū: et de nullo simul ambo. et hāc maximam supra in secunda parte precedentis capituli insinuauit Aristote. dicens. vt quoniam omne quidē / aut affirmatiue / aut negare verum est &c. Sed in primo libro Perihermenias in cap. de verbo ad finem: ens dicitur propositio affirmatiua: et nō ens propositio negatiua: vbi dicit. quod esse idest ens significat compositionem idest orationē affirmatiuā: quā sine extremis nō est possibile intelligere. et paucissimi regerū locum illum bene intelligunt. sed qđ iste sensus sit verus in loco illo: ex serie literę probatur. venit enim textus ille ad probandum quod hoc verbū est (primo intentionaliter acceptum) si pure et seorsum accipiatur: nō est oratio vel propositio affirmatiua / aut negatiua. ideo dicit Aristoteles quod non significat esse / vel nō esse. et declarans illa vocabula: (quia sunt secunde impositionis) addit. esse enī significat compositionē idest affirmatiuam locutionem: quam sine extremis idest incomplexam non est intelligere. et non ens significat negatiuam orationē: verbū autem est si purū dixeris est incomplexū et sine extremis. quare non significat esse / vel non esse. idest affirmatiue / aut negatiue. In hoc vero locoprimum

posteriorum ens accipitur pro vera propositione: et non ens pro falsa propositione. ideo antecedens huius rationis: scilicet quod non est non contingit scire: est intelligendum de falsa conclusionē: quā eius non potest esse sciētia. sed oportet quod conclusio scibilis sit ens. idest vera. ¶ Exemplū Aristotelis geometricum est de cōparatione diametri ad costam in quadrato. nam in sexto libro geometrie Euclidis et similiter in decimo probatur: quod ille due linee sūt ad se inuicem incommensurabiles. idest non possunt eadem cōmuni mensura numerari. vel non habent ad se ipsas proportionem numeralē. idest qualis est proportio numeri ad numerū: quorū semper est cōmuni mēsurā ipsa unitas. sed proportio illarum linearū vocatur irrationabilis: quia nō se habent sicut numerus ad numerum. vocantur ergo linee incommensurabiles: grece assimetre. quare hec propositio: diameter est simeter. idest cōmensurabilis costę quadrati: est falsa: et ideo non est scibilis conclusio. quia omnis conclusio demonstratōnis debet esse vera. atq; subinde omnis demonstratio procedit ex premissis veris. ¶ Alterā partē: scilicet ex primis et immediatis probans Aristot. subdit.

¶ Ex primis autem & in demonstrabilibus. idest immediatis est demonstratio constituta: quā si propositiones ille essent mediate et demonstrabiles: et quis non haberet demonstratōnē ipsarum: non posset scire conclusiōnē per illas premissas. quia essent ignote ei. hoc patet. scire enim ea quorū est demonstratio et nō secundū accidēs. i. per aliud: est habere demonstratōnē. si ergo premissarum demonstrabilium quis non haberet demonstratōnē: non sciret eas. quare neq; conclusiōnē sciret per eas. si vero haberet earū demonstratōnē: iam cōclusio non esset scita per eas: sed per alias ex quibus iste demonstratus sunt. quare demonstrans per premissas

mediatas & demonstrabiles: vel non acquirunt scientiam de conclusione: vel non est illa scientia simpliciter / sed secundum accidens. i. per aliud ab illis premissis, ergo ad sciendam conclusionem simpliciter & perfecte per aliquam demonstrationem: oportet demonstrationem illam procedere ex primis & immediatis propositionibus premissis. Dicuntur autem prime quia non habent alias priores se a quibus procedant, dicuntur cedere immediate: quia non habent mediam, id est antecedens per quod probentur. et eadem ratione dicuntur in demonstrabiles: quia non possunt demonstrari per alias priores propositiones tanquam per mediam probantur, opposito modo: alique propositiones dicuntur mediate & demonstrabiles: quare & non prime. Ergo intentio Aristotelis in hoc paragrapho (quam vix vnus ex mille commentatoribus hactenus intellexit) est hec, demonstratio faciens scire simpliciter / & non secundum accidens conclusionem quam probat: non solum debet procedere ex veris: sed etiam ex immediatis & primis atque indemonstrabilibus premissis: alias vel illa demonstratio nullo modo faceret scire conclusionem suam: videlicet nondum demonstratis premissis suis, vel faceret conclusionem scire per accidens, id est per aliud ab ipsa: scilicet per aliam vel alias demonstrationes precedentes eam: & non immediate per seipsum: quod non esset scire simpliciter, nos autem in hac definitione solum loquimur de demonstratione que facit scire simpliciter: ergo debet procedere ex primis & immediatis premissis &c. Consequenter cum dicit.

¶ **C**ausasque & notiores esse oportet &c. accedit ad probandas alias partes supradicte definitionis, et primo illam causamque conclusionis.

¶ **C**ausas quidem, supple conclusionis esse oportet premissas in demonstratione scientificam: quia ut in definitione ne ipsius scire diximus: ite res scimus

cum causas earum cognoscimus, et est commune proloquium apud omnes sapientes, ergo demonstratio faciens scire procedere debet ex causis conclusionis, quia ipsa conclusio sicut & quelibet alia res debet sciri per suas causas. Unde patet clarissime quod Aristoteles applicas hic definitionem scire ad suum propositum: exponit hoc nomen causa in secunda impositione: scilicet pro sermone: quia premissas demonstrationis appellat causas conclusionis. Deinde tum dicit.

¶ **E**t priores probat illam partem: ex prioribus, et ratio sua hec est, demonstratio de qua hic loquimur procedit ex causis ut probatum est: ergo procedit ex prioribus, consequentia tenet quia cause priores sunt effectibus, Eadem ratio probat aliam particulam ex notioribus, ibi.

¶ **E**t notiores: quia omnis causa est notior suo effectu: quia per causam notificatur effectus, & premissa sunt cause conclusionis: ergo sunt notiores ea. Sed advertendum quod ille terminus notiores in proposito non debet accipi: ut dicit maioris intensionem vel perfectionem specie noticie: quia de hoc sensu inferri est disputandum: sed accipitur ille comparativus: ut dicit ordinem cognitionis premissarum ad cognitionem conclusionis, unde premissas demonstrationis esse notiores conclusioni: & intelligendum, i. prius notas vel precognitas ante conclusionem, et quia in precedenti capitulo posite erant due species precognitionum in demonstratione: scilicet quid est / et quia est: addit hic Aristoteles, quod oportet premissas demonstrationis esse notiores, i. prius notas: non solum altero, i. solo vno modo intelligendo qui est precognitio quid est suorum terminorum: sed etiam secundo modo qui dicitur / quia est: hoc est debent esse prius note etiam insciendo quoniam sunt vere propositiones: & hoc per in dubitatum certitudinem suaveritatis, alias non esset scire simpliciter conclusionem. Occasione vero huius partis ad maiorem declarationem eius:

Caput secundū de scire & demonstratiōe.

subdit Arist. vnā diuisionē bimēbrē / ibi.

Priora autem & notiora dicuntur dupliciter. Et diuissio est: quod aliquid dici prius aut notius altero contingit duobus modis. vno modo simpliciter & secundū naturam: alio modo secundum quid / & quo ad nos. et dat rationē huius diuissionis. quia non semper idē est primū secundum naturam et quoad nos. necq; semper idē est notius secundum naturā et quo ad nos. immo sepius contingit in naturalibus quod effectus sint priores & notiores quo ad nos quā cause eorū: que tamen secundū naturā & sunt priores et notiores suis effectibus. Eadē distinctio apparet in doctrinis: quia non semper eadem propositiones sunt priores & notiores secundū naturā quo ad nos. et hoc modo intellecta ista diuissio facit ad hoc nostrū propositū: scilicet in propositionib; non in rebus externis: vt multi putant ponentes naturas cōmunes. vnde declarās Arist. mēbra hui; diuissionis in ppositionib; ait.

Dico autem ad nos priora & notiora: ea que sunt proxima sensui. simpliciter autem vel secundū naturā priora & notiora sunt illa q̄ loq̄i sunt a sensibus nostris. Sed q̄ adhuc loquutio erat cōfusa: magis eā declarans subdit.

Sūt autem longiora quidem: scilicet a sensib; nris ea q̄ sunt maxime vniuersalia. i. cōcept; generici et ppositiones ex eis formate. vt substantia ē ens p se: corp; est mobile. atal est sensitiuū.

Proxima autē sensui sunt singularia. i. cōceptus & propositiones singulares. nā ille propositiones per experientiam sensui exteriorū sunt certe et euidentes: quod etiam in secunda parte precedentis capituli declaratiū est. Et comparans hec duo vltima mēbra subdit. Et opponitur hec adinuitē. i. maxime vniuersalia & singularia: q̄a habent repugnātes rationes penes prius & posterius? cognoscibile. nā secundū ordinē na-

ture maxime vniuersalia sunt prius nota & singularia posterius nota. sed in eadē ne ad nos cōtrario modo se habent. q̄a singularia sunt prius nota nobis: & maxime vniuersalia posterius nota. dicit cū Aristof. in primo lib. de anima. qd̄ aīal vniuersale aut nihil est / aut posterius est. scz quo ad nos. p̄ter hec vero eēte ma possumus intermedia intelligere: scz qd̄ ea q̄ sunt minus vniuersalia: vt species specialissime & ppositiones ex eis formate: sunt notiora nobis: cū sint viciniora singularib; nobis notissimis: & eadē sunt minus nota secundū naturam. sed ea q̄ sunt magis vniuersalia: vt genera subalterna et ppositiones ex eis formate: sunt notiora nature: cū sint magis propinqua maxime vniuersalibus. i. generalissimis: que sunt maxime nota secundū naturam. et eadē sunt minus nota nobis quā min; vniuersalia. Ad propositū ergo redentes dicim; qd̄ Aristof. in illa particula diffinitionis. ex prioribus & notiorib;. intendit qd̄ demōstratio faciēs scire simpliciter procedit ex pmissis secundū naturā vel simpliciter prioribus et notioribus cōclusionē probanda. quāuis principia immediata doctrinarū declarant sapientes per inductiones ex prioribus nobis & ex notiorib; quo ad nos. i. ex singularib; sensui manifestis. **D**emū hō in fine hui; p̄me ptis Arist. vult pbare illā p̄e diffinitōis q̄ subintellētā in alijs pri; dixerat. ex p̄p̄is p̄ncipijs cōclusionōis dicēs.

Ex primis autē est. & pbat sic. demōstratio de q̄ hic loq̄mur pcedit ex p̄mis & immediatis: vt pbati est: & pcedit ex p̄p̄is p̄ncipijs. p̄nā pbat q̄a ex opposito p̄ntis sequit̄ oppositū aītis. semp̄ eū ex p̄mis est qd̄ ex p̄ncipijs p̄p̄is ē. q̄ si nō est ex p̄p̄is: nō erit ex p̄mis. idē nāq; est dicere p̄m̄is & p̄ncipiū p̄p̄is. q̄re eadē rōne q̄ pbati est q̄ sillogism; nō pcedēs ex p̄mis & immediatis non facit scire simpliciter / sed solū secundū accidens: probari potest qd̄ si nō proce-

dat ex proprijs: non faciet scire simpliciter, quia ad faciendum scire simpliciter non quecunq; principia valent: sed certa et determinata: et illa sunt propria: et eadem probata sunt esse prima. ergo si demonstratio procedit ex primis, pcedit ex proprijs. Hactenus Aristoteles in prima parte huius capituli declarauit nobis definitiones ipsius scire et demonstrationis: sine uocabula hec accipiantur propria sine sine sue communiter: ut declaratum est.

Duo
dubia.

Resbatur tamē duo literalia dubia circa illam distinctionē bimembrem de duplici modo prioris et notioris: et hoc precipue in terminis et in propositionibus.

primū.

Primum dubium est: de prioritate nature, cum enim termini et propositiones mere ad placitū significant: loquor de uocabulis precipue: quomodo potest in eis fundari prioritas uel posterioritas secū dum naturam. cū omnis ordo in eis sit a nobis institutus uoluntarie: et nō confurgat ex eorum naturis: immo reales dicerent illi ordinem esse respectū solum rationis et non realem uel naturalem.

Secū
dubium.

Alterū dubium hic mouet Sanctus Thome, de prioritate quo ad nos: quia uidetur Aristoteles huic determinationi sue contradicere in prohēmio suorum phisicorum: ubi expresse dicit: quod magis confusa: que sunt magis uniuersalia: sunt prius nota nobis. in hoc uero loco dicit quod maxime uniuersalia sunt

Ad fin

posteriorius nota nobis: quia a sensibus sunt remotissima. Ad hoc secundum dubium ipse in cōmentario respondet dicens: quod nulla est contradicō in his duobus dictis Aristotelis: et quod utriusq; eorum est uerum: et alteri bene cō-

1. Opio

possibile. In hoc enim loco cōparat singularia ad uniuersalia: ut patet ex litera. et in hac comparatione certū est quod singularia sunt nobis prius nota: scilicet ad sensum: uniuersalia autem sunt per abstractionem a singularibus. et ideo sunt posteriora quo ad nos. Sed in prohēmio phisicorum non fecit mentionē de singularibus: ideo ibi comparauit uniuersalia inter se: dicens quod magis uniuersalia sunt nobis prius nota quā minus uniuersalia. et hoc etiam uerū est ut dicit: quia illa quę sunt magis confusa: et minus uniuersalia sunt magis distincta. nos autem prius cognoscimus confuse quam distincte. ut patet manifeste in pueris et ceteris. Sed cū in prohēmio phisicorum hec eadem que hic diuisio repetatur: et eisdem fere uerbis (aut enim quoniam non eadem sunt notiora nobis et naturare uel simpliciter) eadem uidetur esse comparatio in loco illo: et in isto. unde concludens illic ait: ab uniuersalibus in singularia oportet pcedere. In super ex singularibus prius abstrahimus conceptus minus uniuersales: immo et ipsi magis uniuersales animus uniuersalibus abstrahuntur: ergo etiam quo ad nos minus uniuersalia uidentur esse prius nota. Ego autem saluo meliori iudicio dicerem ad hoc dubium concordando istos duos textus Aristotelis quod penitus idem intendit in utroque eorum: scilicet quod in processu demonstratiuo ab uniuersalioribus ad minus uniuersalia oportet deuenire. i. a premis ad conclusiones que sunt minus uniuersales suis premis. Et dico quod ille premis se sunt secundū naturā prius nobis note quam conclusiones: ut hic expresse et similiter illic probat Aristoteles. si enim premisse non essent nobis notiores conclusionē et prius ea note: quomodo per illas uenire possemus ad noticiam conclusionis: uult ergo Aristoteles quod naturalis ordo in demonstratione requirit: ut nos prius cognoscamus premis: quę sunt magis uniuersales: quā conclusiones: que sunt minus uniuersales. et hoc est quod dicit hic et in phisicorum prohēmio. nec aliud hic et aliud illic. et propterea diximus quod magis uniuersalia secundū naturam sunt nobis prius nota quā minus uniuersalia. Omne enim prius notum secundū naturam siue simpliciter: nobis dicitur prius notū: scilicet in processu scientifico: quia hoc nomen notū

2. opio.

Caput secundum de scire & demonstrationē.

vel cognoscibile dicit in ordine ad nos cognoscentes: non autem ad aliquam aliam naturam. Quando autem Aristoteles hic dixit quod singularia quia sunt proxima sensui sunt prius nota nobis: non loquitur in processu scientifico siue demonstratio: sed quādo sine aliquo artificio incipimus res cognoscere: clarū est quod prius habem⁹ notitias singulares/tam complexas/quā incomplexas: et ex illis abstrahimus vniuersales: que sunt principia demonstrationum & scientiarū: scilicet colligēdo eas per inductionē a singularib⁹. Et in isto ordine cognoscendi: scilicet quo cognoscuntur principia: singularia sunt prius nobis nota: & hoc non negat in prohemio phisicorū. Voluit enim in phemio illo probare quod in scientia naturali prius essent tradēda principia vniuersalia illius scientie: quia sunt nobis notiora singularibus. i. specialibus conclusio nibus in processu demonstratio: & tamen ad declaranda illa principia vniuersalia in scientia naturali oportere incipere a singularibus nobis sensu manifestis: quia per inductionem sunt declaranda nō per alia principia priora eiusdem scientie: que nulla sunt. Ergo voluit qđ in processu demonstratio scientie naturalis prius nota nobis secundū naturam debent esse magis vniuersalia illius scientie: quia illa sunt prima eius principia. sed ad habendam clarā noticiam illozum principiozū: opus est ire per inductionem a singularib⁹ pri⁹ nobis notis per experientiam sensus. Eandem sententiā penitus inuariatā habemus ab Aristotele in hoc loco. nam occasione illius particule diffinitio nis demonstrationis: ex prioribus & notioribus: posuit Aristoteles hanc diuisionem. de duplici prioritate in cognitione propositionis: altera secundū naturam: altera quo ad nos. vt inde colligeret qđ illa particula esset intelligenda de prioribus & notioribus secundū naturā: que sunt magis vniuersalia. i. principia de-

monstrationis. nam illa debent prius esse nobis nota conclusione: cum sint secundū naturam priora conclusione: et ab illis pendet naturalis ordine noticia conclusionis. sed a singularib⁹ que sunt nobis prius nota ante omnem demonstrationem incipimus: quando prima principia demonstrationis declarare voluerimus: quia illa nō iam demonstratione/ sed inductione sunt declaranda: et iste est ordo quo ad nos/ & non secundum naturā artificij demonstratio. Nulla est ergo dissidentia inter hec duo loca Aristotelis: immo est omnimoda concordantia & penitus eadē sententia vtrobiq; scilicet quod in processu demonstratio procedamus a notioribus nobis secundū naturam: sed ante illū processum ad habendā noticiā principiozū demonstrationis incipimus a notioribus nobis secundū ordinem nostrū quo sine artificio scire incipim⁹ aliquid in hoc mōdo. ¶ Restat ergo venire ad primū dubium: scilicet quare quidam termini et quedam propositiones dicantur natura priora alijs: cum inter eas nullus videatur esse ordo a natura institut⁹: sed precise ab humana voluntate. Sed hoc dubium ex ignoratiā illius vocabul⁹ natura vel potius prioritas nature insurgit. quare declarato illo vocabulo dubium nullū erit: & clara erūt omnia. Aduertendū ergo quod cū sermationales discipline inuēte fuerint a philosophis post omnes alias scientias reales (vt egregie docet Ego de Sancto Victore in opusculo suo de origine artis & scientiarum quod Brece didascalion appellauit) opus fuit in sermotionalib⁹ usurpare multa vocabula ex scientijs realis: equiuoce tamen & in alia significatione. cuiusmodi sunt subiectū/ accidēs/ passio &c. Quare hoc nomen natura/ vel ordo nature/ vel prioritas nature: aliter in phisica: aliterq; in logica est accipiendū. nam in phisica/ & in methaphisica cum aliquid dicitur prius alio natura: vocabulum est prime impositio-

Ad pri
mū du
bium.

Primi libri posteriorum;

nis et supponit pro rebus externis que non sunt signa, unde dicitur quod causa est natura prior suo effectu: ut interpositio terre est prior natura quam eclipsis lune, et apertio fenestre quam ingressus luminis etc. In logica vero idem vocabulum est secunde impositionis et supponit pro sermone qui est terminus vel propositio, dicitur enim aliquando vnus terminus natura prior altero, ut animal homine / vel homo risibili / et substantia prior accidente, et generaliter omne ab solutum prius cognotatio, hoc egregie notauit Porphyrius in comunitatibus predicabilium dicens: quod genus est natura prior speciei et species est prior natura suo proprio / et suo accidente, hoc non potuit ipse intelligere de rebus ad extra, quia semper genus et species pro eodem supponunt, ut homo et animal: nec sunt due res quarum altera est prior altera, similiter species et proprium semper pro eodem supponunt, ut homo et risibile, ergo Porphyrius intelligebat de terminis: quorum alter altero est prior natura: logice loquendo, Idem habet Aristoteles in post predicamento prioris, nam in secundo modo explicans prioritatem nature dicit, illud esse natura prior aquo non conuertitur consequentia subsistendi, id est per propositiones deest secundo adiacente: que significant res subsistencias, et hoc modo animal est prius homine, et generaliter omne superius quiditatis ad aliud est natura prior eo. Similiter in propositionibus sepius altera est natura prior altera, ut hec: omne corpus mouetur: est natura prior illa: celum mouetur: quia sequitur ad illam et non e contra, et generaliter, omnis propositio ex prioribus terminis secundum naturam: est prior illa que est ex posterioribus secundum naturam, et hoc est vniuersaliter verum in omnibus scientiis, quia principia demonstrationum sunt propositiones natura priores conclusionibus: eo quod ex prioribus terminis secundum naturam

sunt composita principia: quam sint termini conclusionum, quod in hoc capite expresse docuit Aristoteles in declaratione illius partis diffinitionis: ex prioribus et notioribus procedit demonstratio. Quia vero tota ratio ordinis naturalis inter propositiones sumitur ex terminis: oportet videre in quod stat prioritas naturalis termini ad terminum in comuni cursu scientiarum, Et hoc clarissime elicitur ex citatis autoritatibus Porphyrii et Aristotelis / et ex quibusdam aliis: ut sit hec prima regula generalis. In quibuslibet duobus terminis pro eadem re supponentibus: quorum alter de altero essentialiter inquit est predicabilis: ille est natura prior qui predicatur: et ille natura posterior qui subicitur in illa propositione quiditatis directa et ordinata, quare in omni predicamentali coordinatione: genera sunt natura priora speciebus / et species indiuiduis, hoc est ergo quod Porphyrius dixit comparans genus ad speciem: genera inquit priora sunt et simul interimentia: sed que non simul interimuntur: scilicet a suis speciebus diuisim acceptis, et ratio est, quia ut Aristoteles dicit in post predicamento in secundo modo prioris: a genere ad speciem non conuertitur subsistendi consequentia: nam ab specie ad genus affirmatiue est bona consequentia subsistendi: sed non e contra, negatiue autem a genere ad speciem est bona consequentia: sed non e contra, hoc est posita specie ponit genus: ut si homo est: animal est, sed posito genere non ponitur species: ut non sequitur si animal est: homo est. E contra vero percipio genere perimitur species: ut si animal non est: homo non est, sed percipio specie non perimitur genus: ut non sequitur: si homo non est: animal non est, Potest etiam dari alia ratio huius ordinis horum terminorum, quia terminus alium definitus est natura prior eo: cum presupponeatur ab eo / et non e contra, sed termi-

De prioritate naturali in terminis, i. regla

Caput secundum de scire & demonstratione.

2. regula

nus de altero predicabilis inquit dicitur est illud diffiniens. ergo est natura prior eo. **S**ecunda regula. in quibuslibet duobus terminis pro eodem supponentibus: quorum alter est absolutus / et alter cognotatiuus saltem extrinsece: absolutus est natura prior: cognotatiuus hoc dicitur: Porphyrius comparas specie ad proprium. species inquit natura prior est proprius. ut homo est prior risibili. et eadem ratio est de specie comparata ad suum accidens. ut homo est prior albo.

3. regula

Tertia regula: in quibuslibet duobus terminis cognotatiuus pro eodem supponentibus: quorum alter est minus cognotatiuus altero: ille est natura prior qui est minus cognotatiuus: et magis cognotatiuus est natura posterior. ut iste terminus primus motus est natura prior tempore. id est isto termino tempus. et quantitas est natura prior diuisibilitate / et magnitudo est natura prior figura. et sic de alijs multis sine numero. Ratio istarum duarum regularum est: quia id quod se habet ex additione ad alterum est natura posterior eo: cum necessario presupponat illud. nunc autem cognotatiuus addit absolutum: et magis cognotatiuus super minus cognotatiuum. hoc fundamētum videtur Aristoteli. infra in hoc. i. libro posteriorum: ubi inquit quod scia est prior et certior alia: et dicit quod illa que est ex paucioribus est prior illa que ex additione. ut arithmetica geometria: et scientia subalternans est prior scientia subalternata. quia hec addit super illam.

4. rta.

Possent tamen iste tres regule in unam resolui / et omnes vnica ratione probari. Regula sit hec. Cuiuslibet predicationis directe vel predicatum est natura prius suo subiecto: vel subiectum predicato. dicitur autem predicatio directa illa propositio in qua predicatur superius quidditatiue de suo inferiori. iuxta primam regulam. vel in qua predicatur cognotatiuum de absoluto: iuxta secundam regulam: vel magis cognotatiuum de minus cognotatiuo: iuxta

tertiam regulam. nam in primo modo predicationis directe predicatum est natura prius suo subiecto. ut homo est animal / linea est magnitudo / albedo est color / et cetera. In secundo modo et in tertio subiectum est natura prius predicato. ut homo est risibilis / quantitas est diuisibilis: dicubium est equale et cetera. Ratio vnica huius regule sumitur ex analogia ad res: quarum vna dicitur natura prior altera. est enim ut aiunt: prioritas nature presuppositio huius ab hoc. ita quod illud quod ab alio presupponitur est natura prius illo. ut apertio fenestre presupponitur ad ingestionem luminis. ergo similiter in terminis: ille qui presupponitur ab alio debet dici natura prior illo. et hoc vel quia terminus ille presupponitur ad diffiniendum alterum quidditatiue. ut in exemplis prime regule quia predicatum presupponitur a subiecto: vel presupponitur ad significationem alteri. id est ad diffiniendum ipsum descriptiue: ut in exemplis aliarum duarum regularum: in quibus subiectum presupponitur a suo predicato. Ergo in omnibus illis terminis est ordo nature logicaliter accipiendo naturam. quare et in propositionibus ex eis formatis etiam erit ordo nature logicalis: scilicet comparando propositionum subiecta adinuicem respectu eiusdem predicati. ut hec. animal est sensitium: est natura prior illa: homo est sensitium. vel hec. color est visibilis: est prior illa: albedo est visibilis. et ita in alijs exemplis prime regule. Item hec. homo est animal: est natura prior illa: risibile est animal. et hec. animal est corpus: est natura prior illa: sensitium est corpus. et ita in alijs exemplis secunde regule. Item hec. magnitudo est quantitas: est natura prior illa: diuisibilitas est quantitas. et hec. motus est successio: est natura prior illa. tempus est successio. et ita in alijs exemplis tertie regule. Patet ergo clara responsio ad primum dubium. s. quomodo est intelligenda prioritas na

Primi libri posteriorum.

ture in terminis et propositionibus ad placitū significantibus. Unde ad argumentum dubij facilis est responsio, quia accipiebat vocabulum nature vt est nomen prime impositionis et phisicum: quomodo nullus est ordo nature in sermonibus mere ad placitū significantibus, sed solum modo accipiendo vocabulum nature: vt est nomen secunde impositionis et logicum.

¶ Secūda pars huius capituli.

¶ Est autem principium demonstrationis et. In secūda diffinitione demonstrationis (quā materialem dicunt) posuerat Aristoteles vnā partem nondū declaratam: scilicet ex immediatis: que tamen erat magni momenti in hoc negotio: quare in hac secunda parte huius capituli super eam regreditur: et intendit eam declarare diffinitione et diuisione. Reperit ergo eam partem dicit: est autem principium demonstrationis propositio immediata: quasi dicat: notāter diximus in diffinitione demonstrationis quod procedit ex principijs immediatis: nam pars illa indiget declaratione, et quia est complexa ex duobus vocabulis: scilicet propositio et immediata: dicamus in primis de immediata: post modum de propositione agemus.

¶ Immediata autem est: scilicet illa propositio demonstratiua: qua non est alia prior suple et notior per quā demonstrari possit: et que sit medium siue antecedens ad eam probandam. vnde et hac ratione immediata dicta est: quia sit sine medio, id est antecedente quo possit demonstratine probari. Ergo quando diximus demonstrationē procedere ex immediatis principijs: idem est ac si dixissemus ex in demonstrabilibus, quod etiam vocabuli prius declarauimus. Deinde / ibi.

¶ Propositio autem: declarat alterum illius complexi vocabulum: scilicet propositionem hoc modo, propositio

est enunciationis altera / siue alterutra pars: vnum scz predicatum de vno subiecto significans, pars in proposito logice accipitur pro specie vel parte in modo in quā diuiditur hoc genus enunciationis, vt sit sensus, propositio est enunciatio ad aliquam eius partem / vel speciem pertinens. ¶ Sed est enunciatio in primo libro Perihermenias diuisa sit per affirmatiuam et negatiuam: et iterum per veram et falsam: dubium est de qua ista res diuisionis Aristoteles loquatur hic cum dicit: propositionē esse enunciationis alteram, i. alterutram siue vnam / vel aliam partem. Et aliqui putant quod loquat hic de partibus prime diuisionis, vt sit sensus, propositio est enunciatio affirmatiua / vel negatiua alicuius predicati de aliquo subiecto: et sic ista diffinitio propositionis non differt ab illa que posita est in primo priorum: nisi quod hic dicitur vnum de vno significans: ad innuendum quod sit propositio vna et non propositio plures: in qua scilicet plura de vno: vel vnum de pluribus: vel plura de pluribus dicuntur: vel ad innuendum quod sit propositio categorica simpliciter vna: et non sola coniunctione vna: vt hypothetica: de quibus propositionis varietatibus dictum est in primo libro Perihermenias. Alij verius et profundius hunc locum sentientes dicunt quod Aristoteles loquitur de partibus secunde diuisionis: vt sit sensus, propositio est enunciationis altera pars: scilicet vera vel falsa: vnum de vno significans. vnde isti dicunt quod hic non diffinitur propositio in tota sui communitate: quemadmodum in primo priorum diffinitur: sed magis contracte. Est enim propositio in communi secundum nominis interpretationem: propositio siue principium alio id est pro conclusionem, q. d. est premissa ordinata ad conclusionem. sed quia premissa potest dupliciter ad conclusionem ordinari: scilicet vel ad inferendam solum / vel ad inferendam simul et probandam: inde est quod propositio, i. premissa est du

primus
sensus.

Secundus
sensus.

Caput secundum de scire & demonstratione.

plex: altera. s. illatua solum. et illa diffi-
niebatur in primo prioru. cui⁹ differen-
rentie erant affirmatiua & negatiua: q̄a
penes illas differentias variatur forma
fillogismi illatiui. altera est propositio
nō solum illatiua: sed etiam probatiua cō-
clusionis: & illa est q̄ diffinitur hic. cuius
differentie sunt vera & falsa: quia penes
illas variatur probatio bona vel mala
cōclusionis. et hui⁹ signū est. q̄a ppositio
hic diuiditur per dialecticā & demon-
stratiuā: de quibus sequitur in textu.

¶ Dialectica quidē est ppositio
accipiēs similiter. i. indifferēter quālibet
partē ei⁹. s. qua diuidit in verā & falsam.

¶ Demonstratiua autē est ppositio
determinate accipiēs alterā partē
predicte diuisionis. s. quoniā verū est. i.
solam verā partē. Sēsus est. q̄d ars dia-
lectica (de qua in topicis agemus) est
modus arguēdi ad vtrālibet partē illi⁹
diuisionis: q̄a tam verā/ q̄ falsam ppo-
sitionē docet probabiliter defendere. et
pbabiliter impugnare. q̄a nihil phibet
falsa esse probabilia quemadmodū et
vera. sed ars demonstratiua (de qua hic
agim⁹) est modus arguēdi ad vnā par-
tem determinate. s. ad solam verā. q̄a fal-
sa propositio licet possit esse pbabilis:
non tamē potest esse demonstrabilis. di-
ctum est enim q̄d falsum nō est scibile:
quare nec demonstrabile. Bene ergo
dictū est q̄d propositio dialectica. i. q̄ ar-
tificio dialectico probari possit: est simi-
liter. i. indifferēter quālibet ppositio siue
vera siue falsa. sed propositio demonstra-
tiua. i. que artificio demonstratiuo proba-
ri potest: nō est quālibet ppositio indifferē-
ter: sed determinate sola vera ppositio:
q̄a sola h̄a pōt sciri/ & nullo modo falsa.

¶ Enūciatio autē q̄ in supradi-
cta mēbra diuiditur: est genus cōmune
cōprehēdens subte cōtradictionis quā-
libet partē. i. tam verā quā falsam. quia
vtrāq̄ duarū contradictoriarū sub enū-
ciatione cōprehenditur tanq̄ ptes sub

toto suo vniuersali. Et q̄a vocabulū con-
tradictōis nōdū dēclarauim⁹: dicam⁹ q̄

¶ Cōtradictio ē oppositio ppo-
sitionū. i. repugnantia in veritate & in fal-
sitate: talis in quā repugnātia q̄d impos-
sibile est duas cōtradictorias simul esse
veras aut simul esse falsas. ideo addit.
cuius. s. oppositionis nō est dare mediū
secūdiū se. i. de pte & necessario. et accipi-
tur hic mediū aliter quā superius cum
loq̄bamur de propositioe imediata et
de mediata: q̄a illic mediū dicebatur an-
tecedens probatiuū cōclusionis: hic au-
tem mediū dicitur q̄d neutri⁹ extremo-
rum est. ¶ Et loquēdo de medio inter
contradictorias dicimus q̄d duplex pos-
set imaginari mediū: alterum per parti-
cipationē: alterū per abnegationē. De
diūm p participationē esset p admixtio-
nem extremorū: ita q̄d daretur propo-
sitiō simul vera & falsa: vel q̄d daret⁹ pro-
positio copulatiua vera ex duabus con-
tradictorijs cōposita. Mediū vero p ab-
negationē diceret in q̄ neutri⁹ extremo-
rū reperiret. vt si esset ppositio neq̄ ve-
ra neq̄ falsa: vel q̄d daretur disiunctiua
negatiua vera ex duab⁹ dicitōijs cōpo-
sita. et de vtroq̄ istorū mediōrū est verū.
q̄d cōtradictionis non est dare mediū.
quia nō habere mediū conuenit contra-
dictioni secundū se. i. de pte tanq̄d pro-
pria passio eius. Et sicut nō est dare me-
diū in veritate et falsitate: ita neq̄ in
affirmatione & negatione inter contra-
dictorias: sed necessariū est in contrad-
ictōijs semper alterā esse affirmatiuā/ &
alteram negatiuā: neq̄ enim stat duas
esse ppositiones contradictorias: vel am-
bas simul affirmatiuas: vel ambas si-
mul negatiuas. vnde subditur in textu.

¶ Pars autē cōtradictionis. id est
altera duarū contradictoriarū: q̄ quidē
aliquid enūciat de aliquo: est affirma-
tio. i. propositio affirmatiua. que vero
aliqd ab aliquo remouet: est negatio. i.
propositio negatiua. Sed trāscam⁹ vlti-
tius: nā hec omnia vulgaria sunt & trā-

mediū
i dicitō
rijs du-
plex.

Primi libri posteriorum

tissima apud omnes logicos. sed hic re-
perita sunt occasione illius definitionis:
scilicet principii demonstrationis est propo-
sitione immediata: quia oportuit declara-
ri illa duo vocabula. immediata: et pro-
positio. Et quia in definitione propositionis po-
nebatur enunciatio: posita est definitio
eius. Item quia in definitione enunciationis
ponebatur contradictio: addita est eius defini-
tio: et declarate sunt partes eius affirmatio
et negatio. Et quia non de omni propo-
sitione erat sermo: sed de sola probativa:
diuisa est propositio in duas species: iur-
ta duo genera argumentationis probatiue:
quae sunt argumentatio dialectica et demon-
stratiua. et dicta est propositio dialectica:
quae est antecedens aut consequens argumē-
tationis dialectice. scilicet propositio probabi-
lis: quae probabilis propositio potest esse
vera aut falsa: ideo dicta est propositio di-
alectica indifferenter accipiens quolibet
partem contradictionis. id est siue veram siue fal-
sam. et dicta est propositio demonstrati-
ua: quae est antecedens vel consequens argu-
mentationis demonstratiue. et quia illa
non potest esse nisi propositio vera: ideo
propositio demonstratiua dicitur accipiens
determinate alteram. id est unam solam partem con-
tradictionis: scilicet veram. ¶ Ergo post
definitionem principii immediati demon-
strationis: subditur ei diuisio in duas
species que sunt propositio et dignitas. hac
diuisione supposita Aristoteles ponit decla-
rationes membrorum dicens.

¶ Immediati autem principii sillo-
gistici. id est sillogistici demonstratiui: posi-
tionem (que est prima species eius) di-
co illam esse: quam non est. id est non contingit
demonstrare. et hoc superius probatum
est. sed quia non est propositio nota ex ter-
minis: non est necesse eam habere. id est pre-
scire docentis discipulis in aliqua scientia:
antequam sibi tradatur a preceptore: im-
mo indiget declarari sibi illam a docto-
re. Et contra vero illam propositionem siue
principium demonstrationis.

¶ Quam necesse est habere docentem

dum discipuli antequam a preceptore
erudiat: voco dignitatem: et hec est se-
cunda species principii immediati de-
monstrationis. Hec duo membra sunt
pulcherrime egregie declarata dicens: quod po-
sitiones scientiarum plerumque diligentia pre-
ceptoris percipiuntur: vel inductione vel
analogia siue exemplo: quae non sunt nobis
adeo note ex terminis: ut per nos ipsos
percipiamus eas quantumcumque aptissimi
ad disciplinas addiscendas. Sed digni-
tates ita nobis a natura coaptate sunt:
ut cognitis terminis eas per nos ipsos
percipiamus: neque opera preceptoris
egeamus. Et comparat hec duo membra
(ut in precedenti capitulo). ad obiecta visibili-
lia in sensu exteriori. oculus iniquus qui
aperius lucem solis meridianam non per-
cipit: cecus est: atque impotens proorsus
ut visionem sibi vendicet de coloribus.
similiter intellectus qui dignitates per
seipsum non percipit esse veras: cecus
est ac penitus inhabilis ad disciplinas
capiendas. ait enim Aristoteles in secundo
libro suorum metaphysicorum in fori-
bus ciuitatis quis delinquit? quasi di-
cat. nemo nisi cecus. Et sicut oculus cor-
poris non clare videns colores in um-
bra intra domum: non secundo dicitur cecus
et impotens absolute ad videndum: ita
intellectus hominis non clare percipiens
positiones scientiarum per seipsum (que
sunt velut umbrae quaedam) non ideo est ce-
cendus inhabilis ad scientias discendas.
quia nos a natura non ita instituti sumus:
ut positiones istas statim per nos
ipsos percipere valeamus sicut dignita-
tes. de quibus Aristoteles addit.

¶ Sunt enim quedam: scilicet
propositiones huiusmodi in scientiis.
quas scilicet necesse est habere id est per
seipsum cognoscere quemlibet docen-
dum antequam erudiat a preceptore:
re circa conclusiones. hoc enim nomen
id est dignitatem maxime consueuimus
dicere in huiusmodi propositionibus
que sunt note ex terminis. Resolutio

¶ Pul-
chra co-
paratio

Caput secundū de & scire demonstrationē.

hulus diuisionis est. quod in qualibet disciplina sunt duplicia principia immedata. quedam perse nota ex terminis (q̄ quilibet discipul⁹: nisi prozsus hebes amens ve sit: per seipsum ⁊ sine pceptore cognoscat esse vera) et illa vocantur dignitates ⁊ merito: quia digne sunt vt ex seipsis ⁊ non ex alijs fidem habeant. Alia sunt principia scientiarum ob scurtoza: que ad hoc vt discipulus quantum cūq; ingeniosus ea cognoscat esse vera: indiget aliqua declaratione a pceptore ppter cognitiones terminozū simplices: scilicet vel per exempla/vel per inductiones/vel aliquo alio modo. et huiusmodi principia vocantur positio nes. horum membrorū exempla superioris notata sunt in fine capitū precedentis: ⁊ adhuc infra in cap. vndecimo huius libri de eis amplior futurus est sermo. Quia vero dignitates omnes eiusdem sunt modi. id est note ex terminis: eo membro sine diuisione dimisso: subdiuidit Aristot. positionē in alias duas species. hoc est in suppositionē ⁊ diffinitionē. Primā specie dclarās dicit.

¶ Positionis autem: id est huius generis principiorum, illa species (que quidem est accipiēs quamlibet partē enunciationis id est que pertinet ad aliquid quā speciem enunciationis, vt dico que significat esse/vel non esse id est que est affirmatiua vel negatiua oratio asserēs aliquid esse vel nō esse: illa inq̄ spēs suppositio dicenda est. q̄ vero species positionis sine hoc est. id est non accipiens aliquam partem enunciationis: sic quod non sit enunciatio affirmatiua vel negatiua: diffinitio dicenda est. Et ne credat aliquis: quod hoc genus positio (que dicitur immediatum principium siue in indemonstrabile) solū comprehendit propositiones: probat Aristoteles secundā speciem que non est propositio/ sed pro positionis extremum/ dicens.

¶ Diffinitio positio est: id est principium sciētie immediatum. et hoc

patet ex vso scientiarum que procedunt artificio demonstratiuo. ponit enim arithmeticus tanquam principium in sua scientia diffinitionem vnitatis. hanc scilicet indiuisibile secundū quantitatem: scilicet licet discretā que dicitur multitudo. i. aliquid ad quantitatem discretā pertinens: sed indiuisibile discretiue. quam diffinitionem alijs verbis explicans Euclides in septimo libro dicit. vnitatis est cuius pars nō est. et Jordan⁹ in. i. lib. siue arithmetice primā oim diffinitionū hanc ponit: vnitatis est rei pte discreti: sed numer⁹ est collectio discretorū. Eodē modo geometer Euclides ponit: vt principii diffinitionē puncti in. i. libro dicens: punctus est cuius pars nō est. qd est punctum esse indiuisibile quid scilicet magnitudinem. ad eundē sensum est pcedēte. Et eadē ratio est de diffinitionib⁹ aliorū vocabulorū eiusdem sciētie arithmetice vel geometrie. quia omnes diffinitiones ponantur ab autorib⁹ vt principia scientiarū: sunt enim precognitiones quid est quod dicitur. Et quia forte aliquis diceret quod etiam diffinitio est propositio cum sit oratio completa: ⁊ p̄ hīs nō differet hoc principii a suppositione. hoc reprobans Aristot. subdit.

¶ Suppositio autem non est: scilicet ipsa diffinitio. id enim quod quid est vnitatis. i. diffinitio dices quod est vnitatis: ⁊ esse vnitatis. i. propositio dices vnitatis esse: nō idē est. quare nō est idē principii diffinitio et suppositio. **¶ Resolutio** totius diuisionis principiorū sciētificorū stat in hoc. qd in qualibet sciētia duplicia sunt principia ex quib⁹ ipsa pcedit ad demonstrandas suas cōclusiones. alia nāq; sunt nota ex teris ⁊ solo nālī lumine intellect⁹ humani sine discursu alicui⁹ pbationis: ⁊ ille propositiones vocantur dignitates de quib⁹ Arist. dicit qd necesse est quilibet discipuli eas p̄scire ex seipso atēq; ad scholas veniat/ siue atēq; a suo pceptore erudiat. Alia vero sūt principia suboscuro: ⁊ nō ita nota ex teris q̄ nō est necesse dicit

Diuisio
pncipiorū
demonstrationis.

Primi libri posteriorum.

pulum ex seipso prescire antequam a preceptore doceatur: sed eget ea sibi declarari a suo preceptore, non quidem probatione demonstratiua: quia sunt immediata principia & indemonstrabilia: sed inductione vel exemplo aut experientia aliqua.

Et vocantur in scientijs positiones: quia ponuntur tanquam fundamenta totius edificij scientifici: & sunt elementa primaque rudimenta quibus erudiendi sunt discipuli a suis preceptoribus. Differuntque a dignitatibus non solum modo predicto: sed etiam quia positiones ingrediuntur substantialiter demonstrationem tanquam premissa vel extremitates premissarum: dignitates vero nunquam ingrediuntur demonstrationes substantialiter: sed solum virtualiter. id est nunquam sunt premissa demonstrationis neque extremitates earum: sed ex eis sumitur tota virtus demonstrationis. nam probatio consequentis sillogismi demonstratiui ex dignitatibus sumitur.

Positiones etiam in scientijs sunt duplices. quedam enim earum sunt propositiones siue affirmatiue siue negatiue: & vocantur suppositiones vel petitiones: alie sunt definitiones vel diuisiones vocabulorum quibus scientie vsuntur. que cum non significant aliquid esse vel non esse: non sunt propositiones: sed potius extrema propositio num. id est subiecta vel predicata propositio num. Ergo in vniuerso principia immediate sciendarum triplicia sunt. dignitates / suppositiones / & terminorum declarationes: que sunt eorum definitiones & diuisiones a precipuis autoribus accepte.

**Ordo
principiorum
in scientijs.**

Ordo tamen principiorum in scientijs est. quia primo traduntur definitiones & diuisiones principalium vocabulorum cuiuslibet discipline. Deinde prelibantur dignitates. et tertio adduntur suppositiones que alias dici solent petitiones. Et quia Aristoteles posuit exemplum de definitione unitatis: declaremus hec omnia genera principiorum mathematica que est omnium in arithmetica prima atque certissima. In ea sicut dicitur Jordanus premissit definitiones unitatis & numeri, atque

diuisiones numerorum: et declarationes specierum. Deinde apposuit dignitates: ut quod pars numeri est minor toto suo. quod omnis numeri pars est unitas &c. Tertio subiicit suppositiones. ut quod cui libet numero quotlibet numeri possint dari equales. quotlibet numero: dabilis est numerus maior: quantumlibet &c. Denique post principia preedit ad demonstrationes conclusionum. Similiter se habuit Euclides in principio sue geometricae. orsus enim a definitionibus puncti / magnitudinis / & figure: diuisit in species & declarauit specierum definitiones. Consequenter posuit communes scientias siue dignitates. ut quecumque due magnitudines vni tertie sunt equales: sibi inuicem etiam sunt equales. si ab equalibus equalia demas vel idem comune: residua erunt equalia &c. Postea adiecit suppositiones vel petitiones. ut a puncto ad punctum recta linea ducere: super quodlibet punctum circulum de scribere &c. Patet ergo declaratio illius particule in definitione demonstrationis posite: scilicet ex immediatis principijs. Verum hec satis in genere dicta sunt: nam inferri de principijs scientiarum adhuc operosior fiet sermo.

¶ Tertia pars capituli.

¶ Quoniam autem oportet credere & scire rem in habendo huiusmodi &c.

Expredictis definitionibus scientie & demonstrationis: aliisque declaratis vocabulis ad eas pertinentibus: comparat nunc noticiam principiorum demonstrationis ad noticiam conclusionis eius. et hoc ad magis declaranda principia de quibus immediate processerat sermo. Et de hac materia ponit duas conclusiones. prima est. quod ad habendam scientiam de conclusione per demonstrationem: non solum oportet principia aut omnia aut aliqua precognoscere: sed & illa magis credibilia & scita esse conclusionem necesse est in qualibet

Caput secundum de scire & demonstrationē.

bet disciplina. Et in hac tertia parte tota hoc verbum scire accipitur large. scz in prima vel in secunda earū quatuor acceptionū quas in prima parte huius cap. posuimus. s. pro quacūq; noticia propositionis / siue sit opinio / siue intellectus / siue scientia proprie dicta. Tandē ad hoc denotandū adisigitur ei hoc verbū credere vel opinari. Et notāter in cōclusionē dictū est principia aut omnia aut alia qua : quia licet in vna disciplina totali oporteat omnia eius principia scire ; tamen hoc nō opus est ad quālibet cōclusionem seorsum. nam et istam cōclusionem sciendā : omnis triāgulus habet tres angulos equales duobus rectis ; non est necessariū prescire omnia principia geometrica. i. omnes dignitates / omnes suppositiones / omnesq; diffinitiones et diuisiones terminorū : sed ea dumtaxat principia ex quibus pendet scientia illius cōclusionis. nam enim omnes cōclusiones eiusdē discipline inmittuntur eisdem principijs ; sed hec istis / ille alijs rē. His prenotatis Aristot. probat suā cōclusionē duabus rationib; altera quidē ostensua / et altera ducens ad impossibile. Prima ratio huiusmodi est. scientia cōclusionis per demonstrationē acquiritur. vt patuit in secunda diffinitione ipsius scire. sed sillogismus demonstratiuus (vt eius diffinitio materialis explicuit) constat ex principijs : ergo ad demonstrandam cōclusionē oportet principia precognoscere : et hec fuit prima pars date cōclusionis. Secunda vero. s. qd principia debeant esse magis scita siue cognita ipsa cōclusionē : quāuis sequatur manifeste ex illa particula diffinitionis : ex prioribus et notiorib; : tamē adhuc probat eam Aristoteles topicē ex quadā regula dialectica sumpta ex tertio lib. suorum Topicorū. semper enim propter qd vniquodq; est : et illud magis est. Sensus est. quādo propter aliquid esse tale : alterum tale est : ipsum propter quod alterū est tale : est magis tale. patet regula exemplis. quia id propter quod ama-

tum alterum amamus : est magis amatum a nobis quam illud alterum. vt si amamus discipulū propterea quod amamus magistrū : proculdubio magis amamus magistrū quam discipulū. In secundo autem methaphisice Aristoteles eādē regulā probat exemplo de igne calido et de alijs calidis ab eo calefactis rē. Sed clarū est quod scimus cōclusionē propter principia precognita : que etiam dicta sunt cause cōclusionis : ergo principia demonstratiōis oportet nō solum prius scire : sed etiam magis scire cōclusionē demonstratā. hec est in summa prima ratio Aristotelis. Huius rationis ipse primo ponit maiorē dicens.

¶ Quoniam autem oportet credere et scire rem. i. cōclusionē in habendo huiusmodi sillogismū quē vocamus demonstratiōē. Deinde ponit minorē : est autem hic sillogismus probans cōclusionem eo quod sunt scita ea ex quibus est ipse. i. principia ex quibus demonstratio procedit. Tertio infert cōclusionem dicens. necesse est nō solum precognoscere prima aut omnia aut quedā : sed et magis. Quarto ad probationē huius vltimē partis adducit regulā topicā. semper enim propter qd vniquodq; est : illud magis est. vt propter qd amamus : illud magis amicum est. Quinto infert partē istam magis clare dicens : quare siquidem scimus cōclusionē propter prima et credimus : et illa scimus et credimus magis : quoniam propter illa et posteriora s. cōclusiones scimus et credimus. Et intellige principia debere esse magis scita cōclusionibus in disciplinis : non quidem intensiue sed specificē. ita quod noticia principiorum sit alterius speciei / et meliores quā sit noticia cōclusionis. huius signū est quia paulo inferius cognoscens principia dicitur melius dispositus quā sciens cōclusiones. alias posset in aliquo tantū intendi noticia cōclusionis quod ad equaretur noticia principiorū. hoc autem est impossibile. quia

Primi libri posteriorum.

sunt noticie diuersarū specierū. ¶ Regula vero topica ab Aristot. inducta in hoc loco: a varijs vario modo declaratur. sed meli⁹ omnib⁹ eam declarat ipsemet in secūdo libro methaphisice/dicens. vñs quodq; vero maxime aliorū dicitur id secūndū qđ alijs inest vniūcatio. vt puta ignis calidissimus est: qđ hic est alijs causa caloris. verus ergo huius regule sensus est. qđ quādo eadem denominatione potest cōuenire cause et effectui vniūo: causa dicitur magis talis secūdū illam denominationē quā effect⁹. vnde non sequitur. aer est calidus ppter solem. ergo sol est magis calidus. nec sequitur. homo est ebrius propter vinū: ergo vinū est magis ebriū. quia ille sunt cause equiuoce illorū effectui: regula autē non tenet nisi in causis vniūocis: neq; in eis omnib⁹ sed in solis illis quarū denominatione potest suscipere magis et minus. quia nō sequitur socrates est homo propter calliam patrē suū hominē. ergo callias est magis homo quā socrates. Quare ad veritatē huius regule opus est qđ fiat cōparatio inter duo susceptiua eiusdē denotationis: et qđ possit de eis predicari secūdū solis illis quā minus. vnde notāter in prima huius regule expositio ne diximus: quādoq; propter aliqd esse tale: alterū est tale et. ad denotandam vniūcationē inter cōparabilia respectu eiusdē predicati suscipiētis magis et minus. Et qđ principia demonstratiōnis cōueniūt cū cōclusionē in hac denominatione scibile vel cognoscibile vniūo. qđ tam principia quam cōclusio sunt ppositiones a nobis cognoscibiles: et est hoc predicatū dicibile de diuersis subiectis secūdū magis et min⁹: qđ ergo cōclusionē cognoscimus ppter principia cognita: necesse est principia esse magis cognita qđ cōclusionē. Secūda ratio Aristot. ad eādē cōclusionē ponit. ibi.

¶ Non pōt autē magis credere. qđ est ducēs proterū ad incōueniēs seu ad manifeste falsum. et formatur sic se

cūndū cōmunes expōitores. si volens acq̄rere sciētā per demonstratiōnē nō precognoscere principia et nō eis magis crederet quā cōclusioni demonstrāde: se q̄retur qđ non magis crederet ijs qđ nouit quā eis qđ non nouit (quāuis cōparatio sit impropria) cōsequens est manifeste falsum et inopinabile apud omnes. ergo antecedēs erat falsum. s. oppositū nostre cōclusioni. quare sequitur qđ nostra cōclusio fuit vera. cōsequētia est notissīma: qđ aq̄sistit⁹ sciētā ante demonstratiōnē: cōclusionē non nouit: et principia demonstratiōnis nouit: ergo si per aduersarium non magis creditur principijs quā cōclusioni: sequitur qđ nō magis credit ijs qđ nouit: quam eis qđ nō nouit. huius rationis Aristot. primo ponit falsitatem cōsequētis p̄me cōsequētē dicēs. nō potest a fr. i. sequitur qđ nō posset qđ de numero credentiū. i. cognoscentiū veritatē per demonstratiōnē magis credere. i. cognoscere esse vera ea qđ scit: quā ea qđ nō contingit. i. nondū attingit: neq; sciens. i. sciētā p̄prie dicta: neq; melius dispositus quā sciens. i. neq; intellectu: que est melior dispositio qđ sciētā. De inde ponit probationē cōsequētē dicēs.

¶ Accidit autē. i. sequetur hoc incōueniens nisi aliquis de numero credentiū. i. sciētā acq̄rentiū p̄ demonstratiōnem: precognouerit. i. prius et certius cognouerit principia quā cōclusionē demonstratiōnis. Tertio ex falsitate predicti cōsequētis infert veritatē sue cōclusionis opposite/dicens.

¶ Magis ergo necesse est credere principijs aut omnib⁹ aut q̄busdā quā cōclusioni demonstratiōnis. in hac ergo ratione verbū contingit non est accipiendum in textu pro accidit vel euenit vt sepius in Aristot. sed pro attingit vel assequitur seu acquirat noticiam. Quia tamen hic textus est valde anceps et difficilis colligantie in verbis suis: ideo potuit pati aliam intelligentiam quam sequitur Jacobus Faber Stapulensis.

Caput secundum de scire & demonstracione.

qui dicit in hoc loco Aristotelem voluisse aliam conclusionem ponere & probare de noticia principiorum demonstracionis hanc. scilicet principia aut per demonstracionem scilicet: aut circa ea melius affecti esse debemus quam si demonstracione ea sciremus. que quamvis non sit expressa in textu Aristotelem tamen dicit eam ibi probari ratione ostensua hoc modo. non est possibile quempiam credere magis ea quam scit. scilicet prescit ante demonstracionem: (quod de principijs demonstracionis concessum est) que tamen non est sciens; neque per demonstracionem: neque circa ea est melius dispositus quam sciens per demonstracionem. sed hoc accidit nisi quis credentibus principia cognoscat ea per demonstracionem: aut circa ea melius dispositus fuerit quam si per demonstracionem ea cognosceret. (nam necesse est magis credere principijs aut omnibus aut quibusdam quam conclusioni: ut superius in precedentibus probatum est) principia igitur aut per demonstracionem scilicet: aut circa ea melius dispositi esse debemus quam si ea fuerimus demonstracione scientes. Ad huius rationis fundamentum hic Faber dicit quod verbum contingit in textu isto male positum est a nostro interprete. nam in greco textu Aristotelis verbum tynchano in hoc loco positum anceps vocabulum est siue equiuocum ad esse: et ad continere siue attingere vel assequi. et rectius videtur ut hac in parte accipiatur pro esse. ut sit textus correctus hoc modo. non possibile autem credere magis que scit: queque non est neque sciens neque melius dispositus quam si fuit sciens. ergo Faber iste loco verbi contingit ponit verbum est: et loco centigerit verbum fuit aut fuerit. Sed quicquid sit de hac noua interpretatione: quia nobis ignota est: qui Grece nescimus. tamen expositio ista non placet propter duo. tum quia conclusio hec quam secunda facit in hoc loco: non apparet in textu siue Greco siue latino: sed extra textum ponit eam mere ad placitum. tum etiam

quia in secunda parte huius capituli per illa particula diffinitionis ex immediatis siue ex indemonstrabilibus: probatum est quod principia demonstracionis non possunt demonstracione probari: ut quid ergo in hoc loco Aristoteles hanc nouam questionem adduceret quod principia illa oportet aut demonstracione scire aut circa illa melius disponit esse. Stemus ergo in communi aliorum expositione quod in hoc loco non potest autem esse. Aristoteles ponit secundam rationem ad primam conclusionem: que dicta est ratio ad impossibile siue ad inconueniens deducendo proterus: scilicet quod acquiratur scientiam per demonstracionem non magis crederet vera esse que nouit: quam ea que nondum nouit: si non magis crederet principijs quam conclusioni demonstracionis. quia demonstraturus iam nouit principia: conclusionem nondum nouit. si ergo non magis crediderit vera esse principia quam conclusionem: non magis crederet illis que iam nouit quam illis que nondum nouit. Sequitur textus.

¶ Magis autem hoc debet habere scientiam per demonstracionem &c. ponit secundam conclusionem scilicet hanc. debet habere scientiam conclusionis per demonstracionem: non solum oportet magis scire principia/magisque eis credere quam conclusionem quam demonstranda esse etiam neque aliquid aliud ei debet esse notum ac credibile oppositis principijs: ex quibus sit illogismus ignorantie vel contrarie deceptionis. hec conclusio clara est in textu. et sensus est. quod per demonstracionem habere volens scientiam de conclusionem: tam certus esse debet de veritate principiorum ex quibus procedit demonstratio: quod ex illa certitudine fiat certus de falsitate oppositorum. id est contrariarum vel contradictoriarum propositionum. hanc conclusionem Aristoteles breuissime probat. quia habens scientiam simpliciter de sua conclusione debet esse immobilis

Primi libri posteriorum.

et sua scientia scilicet, quod non habeat formidinem vel titubationem de falsitate sue conclusionis / vel de veritate contrarie aut contradictorie eius. hoc autem accideret si non esset certus de falsitate oppositorum principiorum. ergo conclusio secunda est vera. consequentia est notissima: quia ex certitudine atque evidentiis principiorum demonstrationis pendet certitudo ac evidentia conclusionis. ergo si non haberet homo omnimodam certitudinem de veritate principiorum et de falsitate oppositorum: dimoveri posset a sua scientia per aliquam persuasionem in opposita: quare non habebit scientiam simpliciter de conclusione: nos autem hic de sola scientia simpliciter loquimur. ¶ Circa hanc litteram tria notari opus est. Primum quia in principio conclusionis dixit Aristoteles, debent habere scientiam de conclusione per demonstrationem rem. per quod innuit quod si aliquis haberet evidentiā de conclusione non per illam demonstrationem: sed per experientiam sensibilē: vel forte per aliam demonstrationem: non esset necessarium magis credere principijs quam conclusioni / vel scire principia huius demonstrationis esse vera / et opposita principiorum esse falsa: unde iste textus: magis autem volentem habere scientiam per demonstrationem: ab aliquibus ponitur esse finis rationis precedentis: ab alijs vero ponitur esse principij huius secundae conclusionis: quia ad utramque conclusionem limitanda facere potest. ¶ Secundum notabile est, quod latinus codex in fine huius capituli dicens: oportet scientem simpliciter non incredibilem esse: corruptus est: sed dicendum fuit: non mutabilem vel immutabilem esse, et hoc propter duo, tum quia textus grecus habet: amētaptoth, quod vocabulum non incredibilem significat: sed potius immutabilem / et qui a sua sententia dimoveri nequeat, tum etiam quia non facit ad propositum huius rationis dicere non incredibilem: ubi probandum erat quod habens scientiam simpliciter de conclusione debet et

se certus de veritate principiorum et de falsitate oppositorum: sed potius quadrat si dicatur oportere cum non esse dimovibilem seu persuasibile ad oppositum. hoc enim dicebat Aristoteles, ad differentiam argumentationis dialecticę: que non facit tantam certitudinem de veritate conclusionis quam probat: quin relinquat formidinem de opposita: quare omnis talis posset persuaderi per aliam rationem probabilem ad assentiendum opposito sue conclusionis: est ergo a sua sententia mutabilis, demonstratione vero habens scientiam simpliciter de conclusione est omnino immutabilis a sua sententia, et hoc propterea quod ei nihil est creditibilius suis principijs in veritate: et oppositis eorum in falsitate, unde bene concluditur: quod oportet scientem simpliciter immutabilem esse. Quare autoritas mutata que ex hoc loco citari solet: oportet ad scientem credere: non habet hic certum fundamentum: ubi nihil de credulitate et fide: sed de certa scientia atque immutabili sententia sermo erat. ¶ Tertio hic advertendum quod Jacobus habet alium sensum habet de ista conclusione secunda: quam tamen (ut diximus) ipse tertiam facit, et sensus eius est, quod habens scientiam simpliciter de conclusione per demonstrationem: non solum debet magis credere principijs quam conclusioni: sed etiam opus est quod eis magis credat quam oppositis principiorum: ita quod nulli eorum creditibilius ei sit quam sua principia, quia illo dato: non esset immutabilis in sua scientia. i. firmus et certus sed formidolosus: quia non esset omnino certus de veritate principiorum. Iste tamen sensus parum differt a precedente, cui enim oppositum principij alicuius est notius et creditibilius: ille non est omnino certus de veritate illius principij et de falsitate oppositi. Quod autem textus dicit: quod ex oppositis principiorum sit illogismus contrarie deceptio nis: inferius declarabitur in capitulo 16. de illogismo ignorantie, si enim hec principia demonstrationis generant scientias

Primum notabile.

Secundum notabile.

Tertium notabile.

Caput tertium de erroribus circa demonstrationem.

opposita generant errorem: quia opposita non possunt simul esse vera: quare assensus utroque sunt contrarii & repugnant: sic quod si alter eorum sit scientia: alter erit error: & ignorantia prave dispositionis. **C**hacten^o de cōmentario hui⁹ secūdi capitis: in quo principalis intentio erat declarare demonstrationem: que est subiecta attributionis huius doctrine: & quia demonstrationis propria passio erat faciens scire: oportuit declarare hoc verbū scire. Ex diffinitione autē demonstrationis data est occasio declarandi quedā alia vocabula ad hoc negocium pertinentia: quorum tamen precipuum fuit hoc complexū: principium immediatum: de quo in secūda parte huius cap. actū est diffinitive & diuisiue. Et deniq; in tertia parte disputatū est de cōparatione principiorū ad conclusiones in demonstrationibus & in scientijs omnibus.

Questiones idonee in hoc cap.

Quare ex predictis omnibus manifestū esse poterit cuiuslibet vel mediocriter docto: que de numero questionū (quę super hoc capitulū moueri solent) sint idonee & facientes ad propositū: & que impertinētes & extraneę. **C**hępe questiones de bonitate diffinitionū ipsius scire & demonstrationis / aliorumq; vocabulorum hui⁹ cap. superflue sunt & inanes post cōmentariū huius declarationem. **C**illa vero questio: vtrū ad habendum scientiam de aliqua re oportet scire omnes causas eius: impertinentissima est in tota logica Aristotelis. confluens enim ex terminis prime impossitionis potius est metaphisica aut phisica q̄stio quā logica. **C**Sola autē questio de prioritate naturali principiorum ad cōclusionē in demonstratione: & de maiori credibilitate siue notione eorum faceret ad propositū huius cap. in quibus tamen cōmunes questionarij satis leuiter pertransiunt: & paucissima extra textū notatiū digna in hoc loco scripserit.

Caput. iiii. excludit duos errores circa demonstrationē & sciētiam.

Vibusdam autem propter id quod oportet prima scire &c. Ex diffinitionibus sciētie & demonstrationis male intellectis occasione habere poterunt

duo errores: super quibus opus est lectorem admonere ne forte ex ignorantia incidat in labyrinthū inexplicabilē. **E**rrores essent si diceretur vel quod non est possibile nos aliquid scire: vel quod opus est omnia demonstratione scire. **O**ccasio vtriusq; erroris vna & eadem est sumpta ex dictis diffinitionibus. si enim scire simpliciter est per demonstrationē: & demonstratio procedit ex prioribus & notioribus principijs. i. prius notis & scitis: videtur sequi vel quod sit impossibile nobis scientia per demonstrationē: vel quod omnium sit demonstratiua scientia. i. tam principiorū quam conclusionū: patet consequentia. quia vel principia demonstrationis sunt scita vel non. si primum: ergo omnium est scientia & demonstratio. si secundum: ergo nullius est scientia. quia ignoratis principijs demonstrationis ignoratur conclusio. **A**d uitandos ergo errores istos / Aristoteles in hoc capite procedit sic. **P**rimo enim errores proponit: et fundamenta eorum declarat. **D**einde vero primum errorem euacuat: scilicet dicens nos nihil posse per demonstrationē scire. **T**ertio secundū errorem impugnat: scilicet eorum qui dicit omnium esse demonstrationē & scientiā. **E**rum igitur tres partes hui⁹ cap. secūda ibi. nos autē dicimus. tertia: ibi. circulo quidē. **D**ue prime ptes faciles sūt & plane in textu. tertia vero est sub obscurior. **E**rrores proponens Aristoteles. dicit. quibusdā autē suple philosophis: quos tamē non nominat. nec credo quod isti erāt. **A**chademicū: ut patet ex ratione. sci

licet propter id quod ad habendam scientiam simpliciter oportet prima, id est principia demonstrationis scire, supple que tamen sciri non possunt: non videtur eis sciri esse possibilis per demonstrationem. Quibusdam, alijs videtur scientia esse possibilis per demonstrationem: et ad hoc sustinendi putant omnium esse demonstrationem, id est omnia posse demonstrari tam principia quam conclusiones, quorum tamen extremorum neutrum est verum: neque necessarium, id est necessaria ratione probatum, quod ex propositione suarum rationum: et ex huius solutione manifestum fiet. Ratio primi erroris tangitur, ibi.

Ponentes autem non esse oino processum infinitum in principijs voluit reduci probationem suam, quo posito: inferunt tanquam vitiosam, pro certo non sunt scientes posteriora, id est conclusiones: propter priora, id est principia prius nota, quod, quod procedendo infinitum, id est ascendendo per principia demonstrationis: nunquam pueniretur ad prima principia, quod impossibile est infinita praesire. infinitorum ergo principiorum non sunt prima principia: et sic non erunt scita principia demonstrationis, non erunt ergo scientes posteriora per priora ignota. Et si essent demonstrantes, id est non procedant infinitum in principijs: sed sint data prima principia ad que fit status: hec principia putant ignota esse, id est non scita: cum demonstratio non sit ipsorum, quod quidem dicunt isti esse scire solam, id est per demonstrationem, paucioribus ergo et clarioribus verbis ratio sua hec est, omne scire est per demonstrationem, id est procedendo ex principijs prius: et magis notis conclusione: sed impossibile est scire principia demonstrationis, ergo etiam impossibile est scire conclusionem, consequentia est notissima, et maior supponitur ex diffinitione ipsius scire, id est quod est per demonstrationem cognoscere, minor vero probatur quod vel in principijs demonstrationis ascenditur probando hec per illa, et illa per alia, et sic consequenter infinitum: vel statur ad aliqua prima

principia ultra que non amplius ascenditur, sed quocumque istorum concessio non scitur principia demonstrationis, si enim fiat processus infinitum non erit dare prima principia scita: tunc nulla erunt principia scita, si sit statum ad aliqua prima principia: illa non erunt scita, quod non demonstrata per alia priora, siquidem omne scire est per demonstrationem ex prioribus. Concludens ergo istorum rationem Aristoteles, subdit.

Quare si non est, id est non contingit prima scire: neque que ex eis sunt, scilicet cognoscenda erunt, continget scire, id est conclusiones, neque simpliciter, neque proprie loquendo de scire: sed solum erit scire ex conditione: si illa principia sunt vera, quod potius est credere conclusionem esse veram: quam proprie scire illam. Totus defectus huius rationis stat in equiuocatione huius verbi scire, quia si accipiatur quarto modo et propriissime vera est maior, et tunc etiam minore concessa: omnia non valet, quia ad sciendam conclusionem non est necessarium scire principia demonstrationis, si vero scire accipiatur tertio modo et communiter: maior est falsa, minor etiam est neganda quod principia possunt sciri saltem ex terminis vel per inductionem. Quare existentibus premissis huius argumenti veris consequentia est inualida, si autem altera premissarum fuerit falsa: consequentia quidem erit bona: sed consequens erit falsum, hac solutione licet obscurius Aristoteles ponet in secunda parte huius articuli. Deinde ponit rationem secundam erroris cum dicit.

Quidam autem de eo quod vere est scire ipsum esse contententur, id est concedunt quod est possibile nos aliquid scire: sed quia isti etiam concedunt quod omne scire est per demonstrationem et solum per illam: dicit quod nihil prohibet omnium esse demonstrationem, id est principiorum quod conclusionum: quatenus omnia sciri possint a nobis, et ad cuiusdam processum infinitum in demonstratione principiorum: addit quod aliquando contingit demonstrationem fieri circulariter, ita quod

Caput tertium de erroribus circa demonstrationem.

hec. i. principia demonstrantur ex his q̄ sunt iam demonstrata per illa principia: & sic principia et conclusiones demonstrat se se ad invicem. unde isti ad rationē aliorum respondentes dicerent qd non proceditur in infinitū in demonstratione principiorū: sed est status ad aliqua prima principia: que iam nō demonstrantur per alia priora: nec tamē remanent ignota: quia demonstrantur per posteriora. i. per conclusiones. unde fit processus circularis a principijs per conclusiones redeūdo ad principia.

¶ Secunda pars capituli.

¶ Nos autem dicemus &c.

Reprobat supradictos duos errores quantum ad principale fundamentū eorum. scilicet qd omne scire est per demonstrationē. In hoc em̄ concordabant ille due opiniones: vt declaratū est. contra hoc ponit Aristoteles hanc conclusionē. nos autē dicim⁹: non omnimō. scilicet scibilem scientiam demonstratiuā esse. i. demonstratiōne esse acquirendā: sed immediatā propositionū scientiā esse indemonstrabilem. i. non acquisibilem per demonstratiōnē. et quāuis hec ppositio sit nota ex terminis: tamē Aristoteles probat eā ratione. ibi.

¶ Et hoc quidē necessariū esse manifestū est. i. ex predictis in precedenti cap. si enim necesse est prescire priora ex quibus est demonstratiō: & statim aliquid quando ascendēdo ad aliqua principia immediata. ergo illa indemonstrabilia esse necesse est. sed clarū est quod in scientijs aliquando statim ad aliqua principia immediata: quia nunquam in eis proceditur in infinitū vt latius probabitur infra cap. 18. ergo nostra conclusio est vera quod immediatarū ppositio numerū scientia est indemonstrabilis. i. nō acquisibilis demonstratione. quia igitur hoc se se habere probauimus: addimus & aliud: quod non solum est nobis possibilis scientia: sed & principium aliquod scientie esse notum nobis sine

demonstratione: scilicet quia cognoscimus terminos eius / ex sola q̄ apprehensione terminorū assentimus principio perse noto. Hec est illa vulgata Aristotelis autoritas. quod prima scientiarū principia cognoscimus esse vera nō per rationem aliquam: sed principia quedam cognoscimus in quantum terminos eorum apprehendimus. Relinquitur ergo prima opinio esse falsa & fundamentum ei⁹ penitus euersum: scilicet quod ad habendam scientiā simpliciter & proprie dictam de conclusione demonstrationis: quod oportet principia ei⁹ etiā demonstratione esse scita. hoc enim falsum est. quia vt in capite precedenti dictum est: demonstratiō que facit scire simpliciter procedit ex principijs immediatis & indemonstrabilibus. quare illa nō scitatur esse vera p aliquid demonstrationē.

¶ Tertia pars huius capituli alius prolixior.

¶ Circulo quidem quod impossibile sit &c. procedit contra secundum errorem: qui dicebat principia demonstrationis & scientie posse demonstrari. fundamentum eius erat quia possibilis est circulariō in demonstratiōibus. primo ergo destruit Aristoteles hoc fundamentum. deinde arguit contra opinionem in se: ibi. at vero neq; hoc possibile &c. hoc fundamentū destruit Aristoteles. duabus rationibus. prima est ostensua. secunda ad incōueniens deducit. proponens igitur in primis fundamentū declarat ipsum dicēs. circulo autē qd impossibile sit demonstrare. i. simpliciter. i. demonstratione q̄ faciat scire simpliciter. vt nos diffiniuimus. manifestū & clarū erit ex nr̄is rationib⁹. prima sit hec. si qd ex priorib⁹ & notiorib⁹ simpliciter oportet esse demonstratiōnē q̄ facit scire simpliciter: vt in ei⁹ diffinitione probatū est: sed impossibile est circulo in hōmōi demonstratiōne. q̄a impossibile ē eadē circulo. duas enī claratiōes ad se iuicē cōparas: & se sibi. i. ut

cem priora et posteriora: esse notiora et minus nota, nisi forte altero, i. alio et alio modo, hoc est nisi diuersis modis prioritatis et posterioritatis, ut pote quod hec sint priora ad nos: illa vero sint priora simpliciter et secundum naturam, quo modo, et ex prioribus ad nos inductio non demonstratio facit principium notum. Est itaque ratio Aristoteles in summa, si demonstratio simpliciter posset circulo fieri: sequeretur quod idem respectu eiusdem esset prius et posterius: notius et minus notum eodem modo, sed hoc est impossibile: et implicat contradictionem: ergo non est possibile quod in circulo fiat demonstratio simpliciter, consequentia est manifestata, et maior probatur ex diffinitione demonstrationis, quia demonstratio simpliciter procedit ex prioribus et notioribus secundum naturam: ex dictis supra in cap. secundo, si ergo huiusmodi demonstratio conuertatur in circulum (sic quod ex principijs demonstrantur conclusiones: et vice versa ex conclusionibus demonstrantur principia): sequitur manifeste principia esse priora et notiora simpliciter et secundum naturam conclusionibus: et eodem penitus modo conclusiones priores ac notiores principijs, minor etiam probatur ex terminis, quia si principium est naturaliter prius conclusionem: ergo conclusio existens posterior non est natura prior suo principio: et si ex ea posset demonstrari principium eius: conclusio est naturaliter prior suo principio: quare eadem conclusio est et non est natura prior eodem principio, quod est manifesta contradictio.

Notandum.

Notandum in maiori propositione dicta est: prius et posterius/notius et minus notum eodem modo: quia diuersis modis non esset inconueniens, posset enim fieri probatio circularis principij per conclusionem et contra: sic quod prior demonstratio esse propter quod et posterior esset demonstratio quia, ut terra interponitur diametraliter inter solem et lunam: ergo luna eclipsatur, et contra, luna eclipsatur ergo terra interponitur. Item

posset fieri circulatio demonstrationis causalis inter aliqua duo variando genus cause, quia Aristoteles in secundo phisicorum dicit quod cause sunt inuicem cause: ut materia est causa forme: forma est causa materie, vel efficiens est causa finis: et finis est causa efficiens, ut Socrates ambulat post cenam ergo appetit sanitatem: et contra, vult sanitatem et conatur ambulare post cenam, et ita in multis alijs variando genus demonstrationis vel genus cause si fiat circulatio nullus accidit inconueniens, stando tamen eodem genere demonstrationis: et in eodem genere cause: impossibilis est circulus in demonstratione simpliciter: quare sequitur manifesta contradictio: ut iam probatum est. Si ergo ex principijs demonstrata conclusionem: iterum ex conclusionem probentur principia: illa secunda probatio non erit demonstratio simpliciter: sed vel erit inductio vel dialectica ratio vel aliud genus cause: vel aliud genus demonstrationis ab ea quod dicitur demonstratio simpliciter, quare non est possibile quod fiat circulus stando semper in demonstratione simpliciter: et positissima, ex hac ratione patet responsio ad unam cauillationem: que posset fieri contra diffinitionem demonstrationis, et ponit eam Aristoteles: ibi.

¶ Si autem sic scilicet quod alio et alio modo dicantur priora et posteriora: non igitur recte diffinitum est scire vno dumtaxat modo: sed duobus modis erat diffinitum: scilicet ex prioribus secundum naturam et prioribus quo ad nos, ad hanc cauillationem respondet Aristoteles: ibi.

¶ At non simpliciter sensus est, quod demonstratio altera, i. secunda in circulo, videlicet qua ex conclusione probatur principium: non est demonstratio simpliciter: quia procedit ex notioribus nobis: nos autem diffinitimus demonstrationem simpliciter, i. ex prioribus et notioribus secundum naturam, et de illa nunc dicimus quod est impossibilis in circulo.

Caput tertium de erroribus circa demonstrationem.

quare demonstratio simpliciter faciens scire vno tantum modo erat diffinienda. quia vno duntaxat modo fieri potest. scilicet ex prioribus et notioribus simpliciter et secundum naturam: quo modo principia demonstrationum probari non possunt: sed solum ex prioribus ad nos. id est per inductionem et experientiam sensus. Sequitur textus.

¶ Accidit autem dicentibus. est secunda ratio Aristotelis contra ponentes circulum in demonstratione simpliciter. et dicit quod dicentibus circulo demonstrationem esse: accidit inconueniens non solum quod nunc. id est in prima ratione dicti: est. scilicet eadem sibi inuicem priora et posteriora esse eodem modo: sed etiam accidit eis aliud inconueniens: quod demonstrare nihil aliud esset quam dicere: hoc est si hoc est. id est probare idem per seipsum. quod est petere principium et nihil probare. sic autem facile esset demonstrare omnia. scilicet vni quodque per seipsum. ut homo est risibilis: quia homo est risibilis: et sic de alijs. hoc autem dicere est valde ridiculum apud omnes sapientes. ergo non est possibilis circulus in demonstratione simpliciter. Quod vero hoc sequatur probat Aristoteles. ibi.

¶ Manifestum autem est. id est probabile manifeste quod hoc sequatur ad istam positionem. et pono tres terminos exempli gratia: scilicet. A. B. C. in quibus volo facere probationem circulearem. non enim referet ad formam huius rationis ponere multos aut paucos terminos. id est duos aut tres vel plures. et nihil etiam refert ponere exemplum huius circulationis in terminis inconplexis aut in propositionibus: quia eadem forma arguetur. sed id facile et clarum erit in teris quam in propositionibus: et in paucis terminis quam in pluribus. Sint ergo tres termini. A. B. C. et arguo sic. cum enim sit. A. ex necessitate erit. B. et est sit. B. ex necessitate erit C. ergo de primo ad ultimum cum sit. A. de necessitate erit. C. hoc est probatio di-

recta. modo faciamus reflexionem et circulum: si ponatur hoc esse possibile. et primo in duobus tantum terminis. A. et B. si cum sit. A. necesse est. B. esse. ergo conuertendo est sit. B. necesse est. A. esse. hoc enim est circulo arguere: et quia in probatione directa ad esse. B. sequebatur esse. C. in probatione vero reflexa ad esse. B. sequebatur esse. A. ergo ad esse. B. sequitur tam. C. quam. A. quare ponatur. A. in tertio loco: in quo erat. C. sic arguendo. est sit. B. crit. A. quia per casum. A. esse est dicere. C. esse. hoc aliter dicere est: quoniam est sit. A. est. C. sed. C. est idem ipsi. A. ergo dicentes circulo demonstrationem fieri: nihil aliud dicere volunt nisi quod cum sit. A. est. A. sic autem omnia demonstrare facile esset: et tam idiote quam sapientes scirent demonstrare quod est sibi oppositum. quod est manifeste falsum et inopinabile apud omnes homines. Sequitur textus.

¶ At vero neque hoc possibile.

Reprobat Aristoteles eandem secundam opinionem quantum ad principale assertum: quo scilicet dicebant omnia posse demonstrari. et dicit neque hoc dictum est possibile: sicut neque fundamentum eius iam reprobatur. ponit ergo contra eos hanc conclusionem. quod quantum demonstratio circularis esset possibilis: tamen non propterea omnia possunt demonstrari scire. scilicet circulo arguendo. quia demonstrare circulo non est possibile in omnibus: sed solum in his que sese alternatim consequuntur sicut sunt propria. sensus est: quod in solis propositionibus ex terminis conuertibilibus est possibilis demonstratio circularis: quorum terminorum vnus dicitur alterius proprium predicabile vel propria passio. ut homo et risibile: rationale et risibile: discipline susceptiuum et risibile: et sic de alijs multis. nam in eis propositio vniuersalis affirmatiua ratione materie potest conuerti simpliciter. nunc autem notissimum est quod non omnes propositiones sunt ex huiusmodi terminis conpossi-

teretiam si loquamur de propositionibus scientificis, ergo circularis demonstratio non est possibilis in omnibus, quare propter circularitatem probationem non sequitur quod omnia possint demonstratione sciri. Ergo admissa circulari demonstratione secunda aliquem modum possibiliter ut superius notauimus ad huc secunda opinio non probatur esse vera.

Ad huius conclusionis declarationem Aristoteles premittit quasdam suppositiones: ex quibus manifeste conficietur huius opinionis reprobatio. Prima suppositio: ibi.

¶ Vno quod est positio &c. quia ostensum est in primo libro priorum in definitione sillogismi quod ex uno positio nequaquam necesse est aliquid esse, sed alterum, i. conclusionem. Dicitur est enim quod in sillogismo quibusdam positio: necesse est aliud, i. conclusionem sequi, ergo non uno solo positio. Dico autem, i. declaro substantiuum illius adiectiuum uno: quia nec terio vno: nec positio vna posita, i. premissa, positio enim in hoc loco accipitur pro propositione posita ut principio argumentationis, eo modo quo in precedenti capitulo definita est positio, ergo ex duabus propositionibus premissis, i. premissis: et minimis, i. ad minimis: contingit aliquid sequi sillogistice: siquidem contingat, i. opus sit sillogizare. Est ergo prima suppositio sumpta ex definitione sillogismi posita in primo priorum: quod quia omnis demonstratio est sillogismus: oportet ad demonstrandum circulariter: quod in processu directo assumatur plures termini et plures propositiones: ad minimum tres termini / et due propositiones: alias non contingit sillogistice arguere. Secunda suppositio, ibi.

¶ Si quod est. A. ipsi. B. & C. inheret i. predicet conuertibile, et hec duo. A. et B. ad inuicem suple inheret: et ipsi. A. quod est dicere, si ponatur tres termini conuertibiles. A. B. C. ad hoc quod in eis fiat demonstratio circularis: quia siquidem contingit ex alterutris demonstrare, i. conclusio nem ex premissis et e contra: hoc maxime fiet in prima figura sillogismi in qua essentia quatuor, i. omnia propositionum vel quatuor

num genera sillogisticecluduntur: sicut ostensum est in his quod de sillogismo dicta sunt, i. in primo libro priorum. Est ergo secunda suppositio, quod demonstratio circularis si sit possibilis: maxime fiet sillogistice in prima figura: immo solum in ea, nam in alijs duabus figuris non potest fieri sillogismus circularis. Unde subditur.

¶ Ostensum est autem, i. in secundo libro priorum quod in alijs duabus figuris aut non fit sillogismus huiusmodi, i. circularis, aut non fit ex acceptis suple propositionibus in priori discursus: sed preter eas oportet erit ab extra alias accipere, hoc non est necessarium in prima figura, quare in sola prima figura recte fit sillogismus circularis, immo in solo primo modo prime figure. Ideo subdit.

¶ Quare non equaliter predicantia, i. non conuertibilia non contingit circulariter demonstrare, quia argumentatio probatiua qua ex premissis inferret conclusio, et e contra: non potest fieri nisi in teris conuertibilibus. Ad istam suppositionem maioris declarationis sciendum ex secundo libro priorum capitulo v. vi. et vii, quod sillogismus circularis est positus ex duobus sillogismis altero directo et altero reflexo. Et secunda conclusio dicit alteram premissam primi ex conclusione eius cum conuersa alterius premissae, quia vel concludit maiorem premissam primi sillogismi ex eius conclusione cum conuersa minoris: vel concludit minorem ex conclusione eius conuersa maioris. Exemplum sit hoc, omne animal rationale est risibile: omnis homo est animal rationale: ergo omnis homo est risibilis, iste est sillogismus directus. Reflexus potest fieri primo sic, omnis homo est risibilis: omne animal rationale est homo: ergo omne animal rationale est risibile. Secundo potest fieri sic, omne risibile est animal rationale, omnis homo est risibilis: ergo omnis homo est animal rationale. Quare si demonstratio circularis fieret in teris non conuertibilibus: semper vna premissa esset falsa. Exemplum, omne animal est substantia: omnis homo est animal: ergo omnis homo est substantia, si fiat reflexus primo modo: minor erit falsa sic arguendo, omnis

Egre-
gia de-
clara-
tio pre-
missorum

Caput tertium de erroribus circa demonstrationem.

homo est substantia: omne animal est homo. & omne animal est substantia. si fiat reflexio secundo modo: maior erit falsa sic arguendo, omnis substantia est animal: omnis homo est substantia. & omnis homo est animal. Probatur est & quod argumentatio per barium circularis non potest fieri in omnibus terminis: sed solum in terminis convertibilibus. hinc sequitur quod demonstratio circularis non potest fieri nisi in prima figura: & in solo primo modo eius. quod inductione probatur. In secunda enim figura semper conclusio est negativa. & oportet alteram premissarum esse negativam: & alteram affirmativam. et si affirmativa premissa deberet circulo probari: argueretur ex puris negativis. id est ex conclusione et ex conversa premissa negative. quare in secunda figura premissa affirmativa non posset probari circulo: nisi acciperent alie premissae ex tria premissas directi circulus. In tertia etiam figura non potest fieri circulus. siquidem in ea semper est conclusio particularis. et oportet alteram premissarum ad minus esse universalem. & illa universalis non poterit in tertia figura circulariter inferri: tunc etiam quod universalis nunquam concluditur nisi ex ambabus ultimis: cum & in reflexo syllogismo tertie figure conclusio prioris syllogismi debeat esse premissa: non argueretur ex duabus ultimis. & universalis premissa non potest circulo probari in tertia figura ex acceptis propositionibus in syllogismo directo. sed ad hoc oportet esse accipere alias propositiones extraneas. Ex predictis patet sequitur quod nec in alijs modis prime figure a primo modo demonstratio circularis fieri possit: quia illi vel concluduntur negativae vel particulariter: & accidit impedimenta predicta. & in sola prima figura & in solo primo modo eius esset possibilis demonstratio circularis. in illo autem modo non posset circulus fieri nisi essent termini convertibiles: ut probatur est: quia in solis illis propositio velis affirmativa potest simpliciter converti: quod requirit ad circulariter argumentationem, omnes itaque suppositiones positae sunt vere. Ex quibus Aristoteles concludens intentum dicit.

¶ Quare quoniam pauca huiusmodi

id est convertibilia sunt in demonstrationibus: ut iam ostensum est in suppositionibus: manifestum quidem est. id est manifeste sequitur quod vanum & impossibile est dicere demonstrationem esse ex his quae sunt admixtae. id est circulariter & reflexe. id est principis ad conclusionem: & iterum ex conclusione ad principia. et propterea dicere est commissum cogit esse demonstrationem. id est tam principio rursus & conclusionem. hoc inquam est vanum: quia inutile: cum non possit esse regula generalis in arte demonstrativa. ex quo demonstratio circularis si concedatur possibilis: non haberet locum nisi in paucis terminis & in paucis propositionibus & in paucis figuris & in paucis modis syllogismorum. Et est etiam hoc impossibile. quia demonstrationem dicere circulariter (loquendo de demonstratione simpliciter faciente scire) est dicere conclusionem esse simul naturam posteriorum: et naturam priorum principis demonstrationis: quod est impossibile quia implicat contradictionem hanc: quod conclusio simul sit & non sit posterior natura principis demonstrationis.

¶ Questiones idoneae.

¶ Hactenus de isto tertio capitulo. super quo ducuntur essent questiones. scilicet de predictis duabus opinionibus. sed de prima questione: an possibile sit nos aliquid scire: factis dictum est in prohemio huius libri contra Academicos. De secunda vero questione: an possibile sit demonstrare circulariter: satis bene disputavit Aristoteles. addidit tamen et ex dictis eius alias: quod tribus modis esse bene possibilis demonstratio circularis. primo mutando demonstrationem propter quod idem demonstrationem quae vel est. ut patet & iterpositioe terre & de eclipsi lune quod infra in capitulo 14 huius Aristoteles. dicit expressisse. Secundo mutando ab uno genere cause in aliud. ut sanitas & de ambulare post cibum: sunt sibi invicem cause & hoc in 2. libro huius. Tertio quoniam conclusio premissae syllogismi est alias probata per aliam vel alias rationes. quoniam hoc modo est impossibile circulariter. scilicet quoniam utrobique eadem demonstratio propter quod & idem eodem genere cause & ratio primi syllogismi non est alias scita. et hoc modo intellexit Aristoteles.

Primi libri posterorum.

Traſtatus tertius de conditio-
nibus propoſitionum demon-
ſtrabiliũ generalib⁹. habet cap.
duo : eorũ primũ eſt in ordine.

Caput quartum de dici
de omni / de perfe / & de
vniuerſali.

Vontam autem
impoſſibile eſt ali-
ter ſe habere &c. De
clarata diffinitõẽ ſci-
re ſimpliciter : & de-
monſtrationis que
ei correſpõdet : atq;
reprobatis errorib⁹ circa eam ſubor-
tis : procedit Ariſtoteles ad ampliorẽ
probationẽ eorũ que dicta ſunt de prin-
cipijs materialibus demonſtrationis.
hoc eſt inẽdit ſpeciali⁹ declarare & p-
bare ex qb⁹ & qualib⁹ premiſſis demõ-
ſtratio faciens ſcire ſimpliciter : debeat
procedere. Sed in primis Ariſtoteles
inſinuare volens ſua intentionẽ : conti-
nuat dicta dicendis. et ait. quonã autẽ
impoſſibile eſt : id cuius eſt ſciẽtia ſim-
pliciter. i. concludionẽ ſcibileẽ demonſtra-
tionis ſimpliciter et poſſime : aliter ſe
habere in ſua veritate. i. imutabile eſſe
a ſua veritate : vt in diffinitione ipſius ſci-
re ſimpliciter dicebamus : neceſſarium
vtriq; erit id eſſe ſcibile ſimpliciter : qđ
eſt probatum per demonſtratiuã ſcien-
tiam. i. per demonſtrationẽ certiffimã.
Sẽſus eſt. qđ ex quo in diffinitõẽ ipſi⁹
ſcire ſimpliciter vltima particula fuit : &
non eſt cõtingens ſiue poſſibile hoc qđ
ſic ſcitur aliter ſe habere quin ſit verũ :
alias cognitio eius nõ eſſet certa nec ſciẽ-
tia ſimpliciter : ſcientia vero ſimpliciter
non habetur niſi per demõſtrationem :
vt patuit ex diffinitione demõſtrationis :
eſt em̃ ſillogiſmus faciens ſcire : ergo ne-
ceſſarium eſt obiectũ ſcibile eſſe proba-

tum per demonſtrationẽ. nam demon-
ſtratiua ſciẽtia eſt noticia adheſiua pro-
poſitionis : quã acquirim⁹ habendo de-
monſtrationẽ. quare ſequitur quod de-
monſtratio ſit ſillogiſm⁹ procedens ex
neceſſarijs : qđ concludio neceſſaria nõ
põr ſimpliciter ſciri niſi ex neceſſarijs : &
que nõ poſſint aliter ſe habere in ſua ve-
ritate : quemadmodũ eſt & de cõcludio-
ne dicti. Hoc itaq; ſuppoſito : ſcilicet qđ
concludio demõſtrationis que eſt neceſ-
ſaria : non poſſit ſciri niſi ex neceſſarijs
principijs.

Igitur accipiendum eſt. i. co-
gnoscendũ & declarãdũ imprefentia ex
quibus & qualib⁹ principijs ſint demõ-
ſtrationes. hoc eſt. que & quales cõditio-
nes requiruntur ad hoc quod ppoſitio-
nes ſint neceſſarie & apte ad faciendas
demonſtrationes. Et in primis dicim⁹
qđ debent eſſe ppoſitiones de dici de
omni / & predicationes pſe / & de predica-
to vniuerſali. primũ itaq; demonſtrabi-
mus. i. declarauimus qđ ſit dici de om-
ni / quid pſe / & qđ vniuerſale. hec tria de-
clarabimus in hoc capite. vnde erunt
tres partes eius.

Prima pars de dici de omni.

De omni quidẽ hoc dico &c.
ſẽſus eſt : illud predicatũ eſt de omni
reſpectu ſui ſubiecti : quod de eo vere af-
firmatur : non in quodã quidẽ : in quodã
autẽ non. i. non pro vno ſuppoſito ſubie-
cti : & pro alio non. quale eſt hoc predica-
tum alb⁹ reſpectu hui⁹ ſubiecti homo.
quia vere affirmatur de eo pro aliquo
homine & non pro alio. tale in quã predi-
catũ nõ dicitur de homine pro omni ho-
mine : ſed ſolũ pro aliquo : & pro aliquo
nõ : ideo nõ eſt predicatũ de omni : neq;
aliquando quidẽ : aliquando nõ. i. nõ pro
aliquo tempore / & pro alio non. quale
eſt hoc pdicatũ canefcens reſpectu ho-
minis : qđ vere affirmatur de eo pro ali-
quo tẽpore. ſ. ſenectutis : & non pro alio
tempore. ſ. iuuetutis. ergo predicatũ de

Caput quartum de dici perse.

omni est illud quod vere affirmatur de subiecto pro quolibet eius significato / r pro quolibet tēpore. quale est hoc predicatū animal respectu hoīs. vt de omni hoīe animal dicitur: r pro omni tēpore. si enim de aliquo verū est dicere hoīem l. qd sit homo: etiā de eodē verū est dicere animal. et si nunc. i. isto tēpore verum est alterū. i. primū istorum puta esse hoīem: in eodē tēpore verū est r alterum s. animal. q̄ animal est predicatū de omni respectu hoīs: q̄a vere affirmatur de hoīe pro quolibet supposito / r pro quolibet tēpore. similiter dico in predicamēto quātitatis qd̄ in omni linea est punctum. i. hoc predicatū punctū est de omni respectu hui⁹ subiecti linea. r sic de alijs predicamētis: q̄a semp̄ genus est predicatū de omni respectu sue speciei in omni predicamento.

¶ Signū autē est nāq̄: probatur qd̄ diffinitio sit bona a posteriori. signū in quā huius veritatis hoc est. nāq̄ in sc̄tias sic profecimus alicui respōdenti de omni. i. de predicato de omni: ad pb̄andū qd̄ male assignauit predicatū de omni respectu alicuius subiecti: dicēdo aut si in quodā nō: aut si aliquādo non cōuenit illud predicatū subiecto dato. per qd̄ etiāq̄ em̄ istorū pb̄at̄ predicatū aliqd̄ nō esse de omni. q̄ vitāq̄ cōdicio simul req̄ritur ad predicatū de omni. quare diffinitio ei⁹ est bene assignata. Ex qua etiā elicitor diffinitio p̄positiōis q̄ est predicatio de omni. i. de dici de omni. omnis em̄ p̄positio in qua predicatū est de omni ad eius subiectū: est p̄positio de omni. et hāc vocār̄ dici de omni posteriori sc̄tici. siue em̄ p̄positio sit vniuersalis / siue indefinita / siue p̄icularis: est dici de omni: si predicatū illas duas condiciones simul habeat ad suū subiectū. Sed dici de omni prioris sc̄tici solū modo est p̄positio vniuersalis de subiecto cōplete distributo: quocūq̄ modo predicatū eius se se habeat ad subiectū. quare breuis differentia corū est hec: q̄a dici de omni

prioris sc̄tici consideratur ex subiecto: posterioris sc̄tici ex predicato: vt declaratū est. Ex hac prima p̄te huius cap̄. satis clare elicitor qd̄ ad hoc qd̄ p̄positio demonstratiua sit necessaria: debet esse predicatio de omni. alias nō esset necessaria: q̄a ex defectu cuius sc̄tici illarū conditionū predicati de omni: p̄positio redderetur falsa / et posset aliter se habere in sua veritate. quare non posset facere cōclusionis scientiam simpliciter.

¶ Secunda pars huius cap̄. de dici perse.

¶ Perse autem sunt &c. Altera conditio p̄positiōis demonstratiue aut sc̄tificæ est qd̄ sit predicatio p̄e directā r ordinatā. p̄pterea Aristo. in hoc loco distinguit quatuor modos vel acceptiōnes huius cōplexi perse. quib⁹ explicatis accipiet eos q̄ sunt ad p̄positū quo loq̄mur de p̄positiōe demonstratiua. Primo igitur modo p̄e dicit̄ predicatum essentialē suo subiecto. i. qd̄ ponit̄ in eius diffinitione q̄ditatiua vel causalitā tanq̄ genus vel differentia eius. Ideo aut. p̄e autē sunt: aut insunt siue predicatur illa predicata quecūq̄ sunt in eo qd̄ qd̄ est. i. in diffinitione quiditatiua ponitur suozū subiectozū. vt triangulo perse inest linea: r linee perse inest punctū. nā substantia. i. diffinitio substantialis ipsorū duozū subiectozū est p̄posita ex his duobus predicatis. diffinitur em̄ triangulus: figura trilinea. et linea diffinitur: lōgitudine terminata p̄ctis. et accipitur hic verbum inest secūde intētionaliter. p̄ vbo: predicatur affirmatiue r vere. subdit. et vlt̄er quecūq̄ insunt in rōne. i. diffinitio ne alicuius subiecti: dicente qd̄ qd̄ est. i. qd̄ est res significata per illud subiectū: omnia illa predicatur p̄e hoc modo de suo subiecto. vt aial rōnale de hoīe: corpus animatū de planta r̄.

¶ Et in quibuscūq̄ eorum.

Secūdus modus perse est quādo vice v̄a subiectū p̄positiōis ponit̄ indiffi-

Primi libri posterorum

nitione predicati: nam tunc etiam predi-
catis conuenit per se subiecto: vt homo est
rationalis. et vniuersaliter quādo predica-
bile propriū predicatur de suo subiecto.
ait ergo. et quibuscūq; scilicet diffinitio-
nibus eorū predicatorū que insunt eis
i. predicatur de eis: hoc est de subiectis.
et ipsa. s. subiecta insunt. i. ponitur in ra-
tione. i. diffinitione monstrāte quid est il-
lud predicatū. vt rectū et circularē inest
linee. i. predicatur per se de linea: quā est
ppria passio eius. quā omnis linea est re-
ctā vel curuā. et par et impar inest nume-
ro p se hoc secūdo modo. et similiter pri-
mum et cōpositū. quā omnis numerus
est par vel impar et similiter primū. i. in
cōpositus vel cōpositus aut secūdus.
vocabulary sunt arithmetica. dicitur enim
numerus primus et in cōpositus: cuius
nulla est pars aliquota preter vnitatē.
vt. 3. 7. 11. et c. secūdus vero et cōpositus est
ille numerus qui preter vnitatē aliam
vel alias partes aliquotas habet. vt. 6.
9. 12. et c. Item isoperos. i. equilateri: et
scalenos. i. altera parte longior sunt passio-
nes forme arithmetice aut figure geo-
metricę. omnis enim forma numeralis et si-
militer omnis figura rectilinea est equi-
latera vel altera parte longior. et vniuer-
saliter in hoc secūdo modo p se sunt ea
subiecta que insunt in omnib; his pre-
dicatis in ratione. i. diffinitione eorū di-
cente quod quid est. vbi gra. hinc. i. in dif-
finitione recti et curui linea ponit. illinc
i. in diffinitione paris et imparis ponit
numerus: et similiter in alijs huius-
modi subiectis vnicuique inesse per se di-
co predicatum in cuius diffinitione po-
nitur subiecti ei. Est ergo secūdus mo-
dus predicationis per se quādo propriū
predicabile vel ppria passio predicatur
de suo subiecto. et illa propria passio ali-
quādo est simplex aut rationali inest ho-
mini/hinnibile equo/rugibile leoni et c.
aliquādo cōplexa vt par vel impar nu-
mero/curuū aut rectū lineę/equilaterū
vel inequilaterū figure et c. nam si passio
debeat diffiniri; subiecti ei ponitur in

sua diffinitione. Et quia predicatio per
accidēs opponitur predicationi per se:
subdit Aristoteles maioris declaratio-
nis gratia de ea dicens.

¶ Quęcūq; vero neutraliter. i.
neutro predictorū modorū sese habent
adinuicē subiecta et predicata. ppositio
num: accidētia sunt. i. predicationes per
accidēs. vt musicum aut albi animalī
insunt per accidēs. quia neq; animal
ponitur in diffinitione albi/neq; album
in diffinitione animalis. ideo hec ppositio
tio: animal est albi vel musici: est acci-
dētialis predicatio et nō per se. et multo
magis hec: musici est album vel con-
tra. Sequitur textus.

¶ Amplius quod nō de subiecto:

declarat tertium modū vel acceptionē
per se/dicens. Amplius p se dicitur pre-
dicabile quod non predicatur de subie-
cto aliquo alio. i. quōd nō ponitur in propo-
sitione tanq; extremū eius: sed per se et
seorsum stat. vt homo. Ita est expositio
multorū in hoc loco. quā tamen est nimis
larga et nō cōsonat verbis Aristotelis
quā sequitur. nā secūdū eam quilibet ter-
minus extra ppositionē diceretur p se:
quōd tamē Aristoteles negat de istis terminis
ambulans et albi. Ergo melius alij expo-
nunt: nō dicit de subiecto: eo modo quo
in predicamētis Aristoteles dicit primas sub-
stantias: quā hoc aliqd significant: non dicit
de subiecto. i. per se inferiori aliquo. vni-
de inferūt quōd in hoc loco Aristoteles p se ter-
tio modo intelligit primā substantiā. vt
Plato/Socrates et c. Sed ista etiam ex-
positio est nimis angusta. neq; est verū
quōd tertio modo sole p se substantie sint
per se: sed mediocri intelligentia erit ve-
rior. vt dicamus quōd nō omnis terminus ex-
tra ppositionē est p se hoc tertio modo:
neq; sole p se substantie. vnde notādū quōd
illa duo vocabula quā Aristoteles ponit in secū-
da diuisione ante predicamenta. i. esse
in subiecto: et dicit de subiecto: et eorū op-
posita: nō esse in subiecto: et non dicit de
subiecto: quāuis ponatur ad distinguen-

Tertij
modi
ppria
exposi-
tio.

Secūda
exposi-
tio.

Caput quartum de dici perse.

Tertia
expositio.

da ea q̄ in predicamētis essent reponen-
da: q̄a ea q̄ sunt in subiecto sunt in predi-
camentis accidentis: et ea q̄ non sunt in
subiecto in predicamēto substātie. et ite-
rū in quolibet pdicamēto genera et spe-
cies dicitur de subiecto: indiuidua non
dicitur de subiecto: tamē in hoc loco ali-
ter accipit vocabulū dici de subiecto. scz
pro esse in subiecto. vt sit sensus: perse
tertio modo est dicibile qd̄ non dicitur
de subiecto. i. non predicatur accidentali-
ter de aliquo: quo contra illud qd̄ de ali-
quo predicat accidentāliter est per acci-
dens et non p̄ se: vt ambulans et albi rē.
Sed neq; ista expositio videtur esse do-
cta satis: cū declarat idē per idē. clarum
est em̄ qd̄ id qd̄ de aliquo predicatur p
accidens nō predicatur de eo p̄ se. Ideo
aliter dicendū est. qd̄ Aristot. tertiu modū
dam perse ponit in terminis simplicib⁹
et extra p̄positionē positū: non quidē in
om̄ib⁹ vt primi dicebāt: neq; in solis pri-
mis substātis vt secūdi asserebāt: neq;
demū in modo quo vni⁹ termin⁹ de altero
predicat vt tertij dixerunt: q̄a iste ter-
tiu mod⁹ p̄ se: vt cōmunes expositores
dicunt: nō est modus pdicādi sed mod⁹
essēdi. Est ergo tertij mod⁹ p̄ se in ter-
minis incōplexis penes eorū significatio-
nem formalē accipiendū: ita qd̄ tertius
absolutus dicat p̄ se: cognotatiu⁹ per ac-
cidens. hoc ipsa plana facies litere de-
clarat dicens. amplius autē. i. tertio mo-
do perse dicitur illud dicibile qd̄ nō dici-
tur de subiecto alio quodam. i. qd̄ nō cō-
notat aliqd̄ inherens subiecto: nā qd̄ sic
cognotat nō est p̄ se: quale est ambulās
aut albi: q̄a cōnotant inherentiā ad ali-
qd̄ subiectū: cum alterū qd̄ sit ambulās
et albi. s. p̄ter ambulationē et albedinē
connotatā in his terminis. substātia au-
tem. i. absolutū dicibile: et q̄cumq; signifi-
cāt hoc aliqd̄. i. absolute vt homo/ de⁹/
angelus rē. nō alterū aliqd̄ sunt p̄ter id
qd̄ qdem sunt. i. significāt formaliter. nō
em̄ aliud qd̄ est homo q̄ hō: quo cōtra
aliud qd̄ erat albi ab albedine. Cōclu-
dēs ḡ ait. q̄ qd̄ igit dicibilia nō de subie-

Quarta
expositio.

cto alio sunt: ad sensum datum p̄ se dico
hoc tertio modo. q̄ vero de subiecto di-
citur vt albi: accidentia voco cōtra istū
tertiu modū. ¶ Ad hui⁹ text⁹ clarā in-
telligētā repetēda sunt ea q̄ in n̄ris pre-
dicamētis circa p̄mā diffinitionē prime
substātie notauim⁹. illā. s. q̄ p̄ se p̄ncipa-
liter et maxime substare: vbi declarātes il-
lam p̄ticulā p̄ncipaliter et dixim⁹ qd̄ sub-
stare p̄ncipaliter est esse subiectū p̄po-
sitionis nō rōne alteri⁹ p̄suppositū aut
subintellecti subiecti: sed ratione sui et p̄
seipsum. et huiusmodi sunt oēs termin⁹
absoluti. ecōtra vero substare nō p̄ncipa-
liter est esse subiectū p̄positionis rōne
alterius p̄suppositū aut subintellecti: et
nō ratione sui vel nō per se p̄m. et huius
modi sunt oēs termin⁹ connotatiui quo-
cumq; modo connotationis. i. siue conno-
tent intrinsece siue extrinsece rē. vnde
ibidem posuim⁹ hanc regulā. qd̄ omnīs
termin⁹ connotatiu⁹ p̄supponit alibi
absolutū ei⁹ attribuitur vel cū innitit.
Ex qua regula seq̄batur alia clarior. q̄
om̄is p̄positio de subiecto connotatiua:
ad hoc qd̄ sit vera: p̄supponit necessa-
rio aliā verā p̄positionē de subiecto ab-
soluta. vt hec p̄positio albi currit: non
pōt esse vera nisi detur alia vera de sub-
iecto absoluto respectu eiusdē predicati.
vt hec. homo currit. vel hec. equ⁹ currit
rē. hac etiā regula vtunt̄ sophiste in tra-
ctatu appellationū loquētes de positio-
ne p̄positionū in esse. ¶ Ad p̄positū ḡ
redētes dicim⁹ tertiu modū p̄ se iuxta
Aristot. esse intelligēdi adhūc sensum.
qd̄ hoc complexū perse in tertia ei⁹ ac-
ceptione significat terminū absolutū: q̄
in predicamētis dicebatur substātia siue
prima siue secunda vt homo animal so-
crates rē. et per oppositū p̄ accidens ter-
tio modo est quilibet terminus conno-
tatiuus: qui non per seipsum sed p̄ aliū
est. vt rationale/ risibile/ album/ ambu-
lans rē. In hoc itaq; sensu litera Ari-
stotelis in hoc loco nullū scrupum ha-
bet cum ait. amplius autem. i. tertio mo-
do perse dicitur: qd̄ non dicitur de alio

Adibile
optimū

Primi libri posteriorum:

quodā subiecto. s. presupposito vel sub-
 intellecto. vt animal/homo/leo/ Socra-
 tes/bunellus &c. nam si de subiecto alio
 diceretur ad sensum datum: nō esset perse
 sed per accidēs hoc tertio modo: vt am-
 bulans & albū. cū alterū quoddā sit am-
 bulans & albū. s. absolutum qđ illi termi-
 ni presupponit. vt homo vel leo &c. sub-
 stantia autē & pro. i. quecūq; dicibilia si-
 gnificāt hoc aliqd. s. absolute: non alterū
 aliqd sunt q̄ que vere sunt. q̄a homo nō
 hīl aliud est q̄ homo/et similiter equus/
 & leo &c. quo cōtra ambulās & albū ali-
 quid aliud erat. cōcludens ergo Aristō.
 subdit. q̄ quidē igitur dicibilia nō in sub-
 iecto sunt. i. nō cognotatiua sed absolu-
 ta: perse dico hoc tertio modo. q̄ vero de
 subiecto alio dicitur. i. q̄ sunt cognotati-
 ua/ & aliqd aliud presupponit/ cūq; inni-
 tūtur accidentia voco tertio modo. Re-
 soluētes itaq; paucis verbis hūc tertius
 modū perse & oppositū ei per accidens:
 dicim⁹ qđ perse est absolutū dicibile: q̄a
 nullū aliud presupponit in sua significa-
 tione sed per seipsum est id qđ est: vt ho-
 mo/leo/Socrates/bunellus &c. per ac-
 cidens vero est omne cognotatiū: qđ
 aliqd aliud presupponit in sua significa-
 tione: vnde per aliud & nō perse est ergo
 per accidēs. vt ambulans/ albū/bicubi-
 tum/pater &c. Sequitur textus.

¶ Itē alio modo quod qđē &c.
 ponit quartū modū quartāq; acceptio-
 nem vocabuli perse estq; modus predi-
 cationis. s. quādo ppositiones extrema
 sic se habent qđ subiecti cognotatio de
 perse respicit cognotationē predicati. vt
 domificator edificat/musicus canit/ ala-
 tū volat/quadrupes greditur &c. quā-
 uis em̄ in huiusmodi predicationib⁹ pre-
 dicatū sit predicabile accidens respectu
 subiecti: nihilomin⁹ dicitur predicationes
 perse: quia cognotatio subiecti de
 perse respicit cognotationem predicati.
 et vice versa predicatum de perse. id est
 propter se respicit subiectū. per accidēs
 vero cōtra hūc quartū modū perse: est

quādo cognotationes predicati & subie-
 cti sunt disparate vel sibi ipsi imperti-
 nētes: vt homo/vel ppoliēctus/ vel mu-
 sicus edificat. hūc quartū modū perse
 & per accidens notauit Aristoteles in se-
 cūdo libro suozū phisicorū quando de-
 clarat illam causarū diuisionē que est
 in causas perse & in causas per accidēs.
 vbi ponit supradicta exempla q̄ inde ac-
 cepta sunt. ea ppterca iste quartus mo-
 dus perse dicitur mod⁹ causandi apud
 cōmunes expositores huius cap. dicunt
 em̄ qđ primi duo modi perse sunt modi
 predicandi: tertius est mod⁹ essendi: & quar-
 tus est modus causandi. qđ dicitū quā-
 uis verum sit & ad bonū sensum conce-
 dendū: tamen vix aliquis eorū habuit
 verū sensum huius dicitū: precipue quā-
 tum ad tertū et quartū modos perse:
 qđ ex hoc nostro cōmentario relato ad
 cōmentarios illozū facile quisq; conie-
 ctari poterit. Dicit ergo Aristoteles. itē
 alio. i. quarto modo dico perse. predica-
 tum qđ quidē propter ipsum. s. subiectū
 inest vnicūq; subiecto. hoc est qđ predi-
 catur vere de subiecto ppter ipsum sub-
 iectū. i. propter formale significatū sub-
 iecti qđ de perse respicit predicatum.
 quod vero predicatum inest subiecto nō
 propter ipsum subiectum: accidens est
 contra hunc quartū modum perse. dat
 exemplū de predicato per accidens. vt
 si ambulante aliquo homine corrusca-
 uit. i. fulgurauit aer: accidens est. id est
 hec predicatio est p accidens hoc quar-
 to modo: dum iste homo ambulat cor-
 ruscatur. i. fulgur apparet. quia subiecti co-
 gnotatio: scilicet: ambulare impertinēs
 est ad predicatum corruscare. non enim
 propter id quod ambulauit: corrusca-
 uit: sed hoc accidens dicimus. id est cō-
 tingens quod dum iste homo ambula-
 ret: appareret fulgurans aer. si vero
 propter ipsum subiectum. i. propter ei⁹
 formale significatū attribuatū ei predi-
 catū: perse dicim⁹ illud predicatū. vt si
 dicam⁹ qđ aliqd animal intersectū inte-
 rit secundū intersectionē. i. ppter iugu-
 lationē

Caput quartum de dici perse.

lattonē: est locutio perse: quoniam ppter id qd̄ interfectū est aliqd̄: ppterea interij: non autē qd̄ accidat interfectū animal interire. quasi dicat. hec predicatio est perse: interfectus. i. iugulatus vel cōfossus aut leraliter vulneratus interist. i. mortuus est. sed hec est per accidens: homo vel Socrates mortu⁹ est: q̄a predicatū non inest subiecto ppter ipsum subiectū: sed accidit ei. i. in primis est significatio subiecti significationi predicati. Sequitur textus.

¶ Que ergo dicuntur &c. declaratis quatuor modis perse. hic Aristot. ex ipsi⁹ eligit eos qui magis faciunt ad ppositum artis demonstratiue: et quos oportet inuenire in ppositionibus demonstratiuis. sed q̄a ei⁹ litera est breuis et obscura: variant expositores circa sensum ei⁹. Dicunt em̄ quidā eorū qd̄ modi reiectis tertio et quarto ab hoc pposito. nā indemonstratione potissima maior ppositio est in secundo modo p̄se. minor vero est in primo modo p̄se. et huic sensui alludit id qd̄ infra cap. 6. dicitur qd̄ ea q̄ perse sunt necessario insunt reb⁹. et. et in cap. 19. de p̄cessu finito in predicatis perse: ubi dicitur analyticē autē et. vnde sic declarāt literā. q̄ ergo acceptio nes perse dicitur esse perse in simpliciter scibilibus. i. indemonstrationibus potissimis q̄ faciunt scire simpliciter sic sūt. sicut esse. i. ratio vel diffinitio attribuitur predicatis. ita qd̄ predicatū sit de ratione subiecti: et iste est prim⁹ modus p̄se. vel sicut inesse. i. predicari de subiecto qd̄ est ratio predicati. et iste est secundus modus p̄se. et probās hoc subdit. ppter ipsa. i. predicata esse talia in ordine ad subiecta: sunt vera de suis subiectis et ex necessitate insunt. i. predicantur de illis. non em̄ contingit talia predicata nō inesse suis subiectis et. Ande Jacob⁹ Sta pulensis hūc sensum habens ponit literā hoc modo. sicut esse predicatis aut inesse: propter ipsas sunt et ex necessitate

et. facit enim punctū ante li. ppter. et illam dictionē: q̄ ad iugit in ceteris punctis ipsa: ad modū cōpulative coniunctionis. Alij vero attendentes ad literā antiquā q̄ sic habet: sicut inesse predicatū? aut inesse propter ipsa: q̄ sunt ex necessitate: dicunt qd̄ Aristot. eligit duos modos p̄se: qui sunt secundus et quart⁹. nā in eo qd̄ dicit: sicut inesse predicatū bus teris. i. predicatis: intendit secundū modum p̄se. i. quo subiectū inest predicato. i. ponitur in rōne ei⁹ q̄ est diffinitio predicati. in eo vero qd̄ subditur: aut inesse ppter ipsa: intendit quartū modū perse. i. quo predicatū inest subiecto ppter ipsum subiectū. sc̄ q̄tur. q̄ sunt ex necessitate. i. sunt predicationes necessarie. nō em̄ contingit talia predicata nō inesse suis subiectis et. quare isti faciunt punctū post li. ppter ipsa: et dictionē: que: ponat esse p nomen et principij alterius clause: dicunt em̄ qd̄ Aristot. p simpliciter scibilia designat cōclusiones demonstratiōis. et ille omnes sunt in secundo modo p̄se: q̄a predicata in eis sunt passionis subiecti. et ad demonstratiōis cōclusiones oportet premissas dicere causam quare predicatū cōclusionis inhercat subiecto eius: et hoc p̄inet ad quartū modū p̄se que dicitur modū causandi. Sed in dicio meo prima expositio est de mēte Aristot. nō secūda ut inferi⁹ patebit. Ad aptant literā sequentē. nō em̄ contingit et. omnes expositores cōformiter ad secundū modū p̄se. quo passio predicat de subiecto. dicentes qd̄ duplex est passionis gener⁹. nam quedā sunt passionis simplices. i. in cōplere. ut rugibile est passio hominis / hinnibile equi / rugibile leonis et. alie sunt passionis cōplere. i. disuncte ex duobus teris. ut rectū vel curuū est passio linee / par vel impar est passio numeri / sanū vel egrum animalis / verū vel falsum ppositionis: et sic de alijs multis. aut ergo textus. non enim contingit. i. non est possibile passionē non inesse. i. vere negari de suo subiecto. aut simpliciter. i. siue sit passio simplex et in cōm

Sc̄ba
exposi
tio.

¶ Prima
exposi
tio.

Primi libri posteriorum.

pleta: aut opposita, i. siue sit passio disti-
cta ex duobus oppositis, vt linee passio
est rectum vel obliquū, i. curuum, simili-
ter ⁊ numero inest aut par aut impar.
Et quia passionem distinctā diximus
ex duobus oppositis: declarat ex quib⁹
oppositis/dicens.

¶ Est enim suple passio distun-
cta: vel contrariū, i. ex terminis contra-
rijs, vt rectum vel curuū/ sanū vel egrū
verum vel falsum ⁊c. aut priuatio, i. ex
terminis priuatiue oppositis, vt par vel
impar/ videns vel cecum ⁊c. aut contra-
dictio, i. ex terminis contradictorijs, vt ens
vel non ens/ loquens vel nō loquens ⁊c.
quocunq; enim istorū modorū fiat pas-
sio distincta necesse est eam vere inesse
suo subiecto: quia talium oppositorū quod
hic genus dicitur, opposita enim in eo-
dem genere sunt, i. circa idem subiectū
fieri habent, vt par aut impar sunt in
numero: secundum quod consequitur:
suple negatio vnius ad affirmationem
alterius, quare si necesse est alterum op-
positorū aut affirmare aut negare de eo-
dem subiecto: necesse est ⁊ q̄ talia sunt
predicata: scilicet passiones distinctas
perse inesse suis subiectis, i. in secundo
modo, quare ⁊ huiusmodi ppositiones
esse necessarias ⁊ demonstratiuas. De
niq; has duas partes huius cap. epilo-
gans Aristoteles, ait.

¶ De omni igit ⁊ pse demōstra-
tum, i. declaratū sit hoc modo predicto,
hoc est sufficiat hec nostra declaratio
predicta. **¶** Sed anteq̄ ad tertiam hu-
ius cap. transeamus partē, aliqua adde-
re volumus de quarto modo perse, q̄a
siue ille ptineat ad demonstrationē sim-
pliciter ⁊ potissimam/ siue non: tamē in
procursu scientiarū est frequentissimus
magniq; momenti: eo bene declarato
multe questionē elucidantur in doctri-
na Aristoteli, eoq; ignorato multa ignoran-
tur in recta intelligentia plurimū victorū
eius tam in logica quā in phisica atq;

in methaphisica ei⁹, fuit enim in sua do-
ctrina artificiosissim⁹: ⁊ quia in fine sex-
ti libri sue methaphisicæ dicit quod de
his que sunt per accidens nulla est sciē-
tia/ sed tantū de his que sunt perse: hinc
fit qd̄ sepius in sua doctrina reijcit ppo-
sitiones manifeste veras, s. q̄a sunt pre-
dicationes per accidens ⁊ in artificiose:
admittitq; propositiones manifeste fal-
sas, s. quia sunt predicationes pse ⁊ arti-
ficiose: in eis tamē omnib⁹ semper ha-
bet sanū ⁊ rectū sensum: quē etiam req̄-
rit ab studioso lectore: vt nihil opreat
veritati sue doctrine propter illarū ppo-
sitionū reiectionē: ⁊ ppter istarū admis-
sionē. **¶** Hoc inductione declaram⁹ per
varios libros Aristoteli, nā in categorijs
cap. de quātitate dicit qd̄ linea/ sup
icies/ corpus/ ⁊ numer⁹/ sunt quātitates
perse: sed albedo/ actio/ ⁊ alia quedam
sunt quātitates per accidens, videlicet
q̄a hoc predicatū quātitas, perse conue-
nit illis: sed per accidens istis, vnde si ab
eo q̄s q̄reret: vtrū albedo sit quātitas:
responderet negatiue, quīs secūdu quos
dam illa sit vera, est tamē per accidens
⁊ in artificiosa ppositio, similiter in cap.
de adaliq̄d: sciētiā/ scibile/ alā/ caput/ ⁊
alia huiusmodi ponit per accidens in il-
lo predicamēto: q̄a vocat ea relatiua se-
cūdu dicit: vbi simile/ equale/ duplum
dimidium ⁊c. perse ponuntur in illo pre-
dicamēto: ⁊ vocat ea relatiua secundū
esse. Itē in primo phisicorū contrap̄er-
menidē agens dicit qd̄ finitū aut infinitū
ratio quantitati conuenit et nō substantie,
scilicet q̄a hoc predicatū finitū vel in-
finitū de perse quarto modo conuenit
huic subiecto quātitas/ et de per acci-
dens huic subiecto substantia: quāuis
re vera omnis substantia corporea sit fi-
nita vel infinita extenſiue: atq; propte-
rea hoc predicatum sibi conuenit: sed
quia non conuenit ei perse: dicit Ari-
stoteles quod non conuenit ei: scilicet
artificiose loquendo ⁊ modo scientifico.
Subinde in eodem primo libro phisicorū
loquens de principijs rerum na-

¶ Do-
bat idē
ctione.

Comē-
datio
q̄rtū mo-
di pse,

Primi libri posteriorum:

tus intransmutabile a suo subiecto: scilicet quia est ei essentialis ut genus vel differentia vel tota definitio eius, aut quia est propria passio eius incompleta vel complexa siue distincta, nam quocumque illorum duorum modorum predicatio erit de omni posteriori scilicet. Tertijs vero modus per se (qui est terminorum incompletorum) magis pertinet ad doctrinam predicamentorum quam ad aliam logicam partem. Demum quartus modus per se pars est doctrine posteriori scilicet, scilicet quantum ad demonstrationes causales: quia debent procedere ex causis per se et non per accidens: de quibus causarum diuersitatibus Aristoteles disputat in secundo libro philosophicorum: et in quinto libro metaphysicorum, scilicet explicando eas per connotationes subiectorum conparatas ad connotationes suorum predicatorum: an sint pertinentes vel impertinentes, omnis enim discursus scientificus versatur in causarum inquisitione: ideo propositionibus causalibus creberrime viunt concedens propositiones per se et reijciens eas que sunt per accidens hoc quarto modo.

Tertia pars huius capituli de vniuersali.

Vniuersale autem dico &c.

Tertia conditio propositionis demonstratiue aut scientificae est quod sit vniuersalis id est de predicato vniuersali, et in primis ponit eius definitionem, que sic est intelligenda, vniuersale predicatum dico, id est definitio in hoc loco esse illud: quod cum respectu sui subiecti, sit predicatum de omni: quale docuimus in prima parte huius capituli: sit etiam predicatum de per se primo aut secundo modo: de quibus in secunda parte dictum est: addit hanc tertiam conditionem: quia est predicatum conueniens suo subiecto secundum quod ipsum, id est primo et adequate: ut in hac propositione homo est risibilis, predicatum est vniuersale, quia conuenit subiecto de omni et per se estque ei adequatum, quod in sequentibus magis declarabitur. Textus.

Manifestum igitur est Antequam definitionem vniuersalis declararet: insert ex ea vniuersali corollarium: quo applicat ad propositum hanc determinationem de vniuersali, et dicit, si vera est definitio vniuersalis: manifestum est, id est manifeste sequitur: quod ea predicata que vniuersalia sunt: ex necessitate sunt vera, id est subiectis suis, hoc est constituit propositiones necessarias: quales oportet esse demonstratiuas propositiones, vniuersalitas ergo est conditio conueniens propositionibus demonstratiuis, consequentiam non probat, quia de se est satis nota, quia iam probatum est quod omnis propositio de omni et omnis propositio de per se primo vel secundo modo est necessaria, et propositio vniuersalis est de per se et de omni: ergo est necessaria atque subinde est demonstratiua, propositio: ergo agens de propositionibus demonstratiuis: considerare debuit de veritate earum, scilicet ex parte predicati. Deinde cum subdit,

Per se autem &c. reuertitur Aristoteles ad definitionem vniuersalis declaranda atque complenda, et primo dicit quod illas duas res vltimas huius definitionis: per se et secundum quod ipsum: non inepte coniunxit: quia semper idem est per se et secundum quod ipsum: vel quatenus ipsum: ut Stapulensis latine naturae sensus est, quod omnis propositio de per se primis duobus modis est etiam de secundum quod ipsum: et contra: quare hec duo complexa per se et secundum quod ipsum semper pro eodem supponit atque conuertibiliter sese habent, quis non sint synonyma: ut putat Faber: sed varias habeant rationes, quod enim sunt conuertibilia probat Aristoteles, exemplis in geometria, quia linea que inest punctum: ut declarauimus in primo modo per se: etiam eadem lineae per se inest rectitudo: ut declarauimus in secundo modo per se, et tamen hec predicata conueniunt ei secundum quod linea est, quod est dicere secundum quod ipsum, sicut in triangulo secundum quod est triangulum conuenit habere duos rectos, sicut in animalibus sic quod tres anguli eius valeant duos rectos angulos, et tamen hoc idem predicatum conuenit triangulo de per se, et enim triangulum duobus re

Caput quartum de vniuersali.

ctis perse equalis est. et ita probari posset in multis alijs exēplis qđ perse / r se cundū qđ ipsum sint inter se cōuertibilia / r sese cōsequantur mutuo in ppositionibus demonstratiuis: secus in alijs. Et se quēter Arist. declarat quid sit dicere se cundum quod ipsum / dicens.

¶ Vniuersale autē tunc est aliqđ predicatū / vel seclidū qđ ipsum: cum demonstratur. i. pbatur cōuenire subiecto in quolibet supposito suo / r in quolibet tēpore: r adhuc primo. i. adequate r cōuertibiliter. declarat in pmissio exēplo de triāgulo / r habere tres āgulos equales duobus rectis. **¶** Ad cui⁹ exēpli clarā intelligētā supponam⁹ hic ex quarta specie predicamenti q̄litiatis qđ hoc gen⁹ figura geometrica diuidit in multas species: q̄ sunt triangulus / quadrangulus / r p̄sc sequēter in infinitū. Nec tamen ille sunt species specialissime: sed adhuc q̄libet earū diuiditur in alias inferioriores species. nam triāguli sunt tres species grece dicte isopleuros / isosceles / r scalenos. latine vero. eq̄laterus / eq̄tibiaris / r gradarius. Similiter quadrangulus habet sub se species varias rē. quod late declarauim⁹ in quarta specie qualitatis. Dicit ergo Arist. qđ hoc predicatum habere tres angulos equales duobus rectis: cōuenit perse r primo triāgulo: r nō figure q̄ est genus triāguli: neq̄ isosceles q̄ est species trianguli: quāuis de p̄se cōueniat illis trib⁹ subiectis: q̄a adequate se habet illud predicatū cum triāgulo. i. neq̄ in plus / neq̄ in min⁹ q̄ triangulus. sed nō adequatur figure: q̄a predicatū est in minus quā figura: neq̄ adequatur isosceles: q̄a predicatū est in plus quā isosceles. Dicit ergo textus.

¶ Ut duos rectos habere. i. in ualere: non cuilibet figure inest vniuersaliter seu primo. et tamē est demonstrare. i. contingit pbare de figura qđ duos rectos habeat: sed hoc non de qualibet figura. i. specie figure. quadrangulus est figura quedā est. i. species figure: nō au-

tem habet angulos suos equales duobus rectis: immo pot⁹ quatuor recta. ergo hoc predicatū est in min⁹ quā figura: quare nō cōuenit figure primo siue adequate. sed neq̄ isosceles. qui fortasse duobus rectis equales habet angulos suos tres. i. hoc predicatū etiā cōuenit isosceles: qui est species triāguli: sed non primo. i. adequate: q̄a predicatum se habet in plus quā subiectū: sed triāgulus primo quā isosceles recipit hoc predicatum seclidū omnes suas species. Concludens Aristoteles. ait.

¶ Quod igitur quodlibet primum. i. quodlibet subiectū qđ primo. i. adequate mereatur habere hoc predicatū: valere duos rectos angulos: vel qđcūq̄ aliud predicatū: huic p̄mo inest predicatū vniuersale. i. tanq̄ vniuersale eius. alijs autē subiectis r si perse possit inesse: nō tamē p̄mo r seclidū qđ ipsum / sed per aliud. et demonstratio p̄se r proprie est hui⁹ vniuersalis. i. probatiua de suo subiecto primo: aliorū autē subiectorum illud predicatū est quodāmodo est nō perse p̄mo. vt patuit in exēplo p̄missio. isosceles etiā non p̄se primo inest vniuersale predictū: sed frequentibus. i. amplius r cōmunius est quā hoc subiectū. eodē modo idē predicatū non inest primo figure: sed rari⁹ ac dens⁹ est. i. min⁹ cōmune quā illud subiectū. **¶** Tom⁹ iste processus Aristot. circa vniuersale posterioriūsticū p̄det ex vna regula predicabilitū apud p̄sophyisū in cap. de predicabili p̄prio. i. qđ datis pluribus terminis essentialiter subordinatis in eadē recta linea predicamentali: omne predicatū qđ est predicabile p̄p̄riū ali- cui eorū: est etiā p̄p̄riū omib⁹ alijs in eadē linea siue superiorib⁹ siue inferioribus eo: r tamē solus vni eorū est p̄p̄riū passio. i. adequate r cōuertibile siue p̄p̄riū quarto modo. vt mobile est predicabile p̄p̄riū. i. perse seclido modo sub stāte / corpore / animato / aiali / homini / r equo rē. et hoc q̄a est p̄p̄ria passio siue

Regle
dicabi
li p̄p̄riū.

Aduer
tendū.

ppriū quarto modo illi subiecto corp^o.
et ideo d̄ solo corpore hec passio est sim-
pliciter demōstrabilis: cū sit ei⁹ vniuer-
sale / r̄ cōueniat ei fm q̄ ipsum: alijs autē
cōuenit hoc p̄dicatū p̄ se qd̄ sed non fm
qd̄ ipsum: sed p̄ corp^o. ideo em̄ substantia
est mobilis q̄a aliqua substantia est cor-
pus: r̄ aial ideo est mobile q̄a est corp^o:
r̄ sic de alijs corp^o vero ideo est mobile
q̄a est corp^o. et hoc conuenit ei ex ppria
rōne. i. fm qd̄ ipsum / r̄ nō fm qd̄ substā-
tia vel animatū / vel aial r̄c. Patet ḡ qd̄
est dicere fm qd̄ ipm vel p̄mo aut ade-
quate. et solū p̄dicatū hoc modo cōueni-
ens suo subiecto d̄ vniuersale in hoc lo-
co. q̄a nō loquimur hic de vniuersali p̄ si-
gno distributio subiecti vt in p̄herher-
menias vel in p̄orib⁹. Et p̄positio v̄lis
in hoc loco dicit illa cui⁹ p̄dicatū est de
om̄i vel fm qd̄ ipsum: nō autē illa cuius
subiectū est distributū signo vniuersali:
vt in superiorib⁹ libris dicebat. illic em̄
a subiecto denotabat p̄positio v̄lis: hic
a p̄dicato. s. qd̄ est vniuersale vel ppriū
quarto modo respectu subiecti. vt ho-
mo est risibilis. triangulus habet tres
angulos equos duobus rectis r̄c.

Questiones idonee
huc capitulo.

Chactenus itaq; de hoc quarto cap. r̄
de tribus precipuis conditionibus p̄po-
sitionum demonstratiuarū. que ad mo-
dum quarundā p̄cognitionū declara-
te sunt vt supponende r̄ non probande
neq; dubitande. Inepte igitur ponitur
super hoc capite questiones multe a ne-
otericis. scilicet virum diffinitiones r̄ di-
uisiones de omni modo r̄i perse / r̄ vni-
uersalis sint ab Aristotele bene posi-
te. nam p̄ter planam sue litere intelli-
gentiam ex bono cōmentario habitam:
nihil apparebit hic difficile r̄ dubitandū.
quia vt supra in cap. secūdo dictum est:
diffinitiones r̄ diuisiones vocabulorum
in qualibet scientia sunt principia que
dicuntur positiones. quia scilicet ponū-
tur et non probantur.

Caput quintū corrigig quos-
dam errores: qui circa vni-
uersale posterioristici
possent accidere.

Portet autē nō la-
tere r̄c. Ad maiorē de-
clarationem vniuersa-
lis posterioristici Ari-
sto. fingens hostē ima-
ginatur quosdā mo-
dos: quib⁹ quis erra-

re possit in assignatione p̄dicati vniuer-
salis respectu alicuius subiecti. nam ex
illo errore etiā sequeretur ipsum errare
in faciendi demonstratione potissima:
que est faciens scire simpliciter r̄ nō so-
phistico modo qd̄ est secūdi accidens.
vniuersalitas em̄ est potissima conditio
p̄positiois demonstratiue: r̄ que alias
om̄es includit: vt ex diffinitione vniuer-
salis p̄missa clarissime apparet: qua-
re p̄cipua cura est adhibenda ipsi de-
monstrato: ne contingat error in acce-
ptione p̄dicati vniuersalis. Et huius
cap. sunt tres p̄tes. p̄ma p̄ponit erro-
res. in secūda ibi: si ergo: declarat eos. in
tertia ibi: quādo igitur ponit regulas d̄
vniuersali. Quāuis ergo ex tertia parte
p̄cedentis capituli habita clara intel-
ligentia vniuersalis: ingeniosus quisq;
possit euitare om̄nē errorē circa ipsum:
tamen propter tardiores ingenia Ari-
stoteles voluit errores posibles circa
vniuersalis acceptionem ānotare: quia
res ista est magni momenti in arte de-
monstratiua. ideo admonens auditore
ait: oportet autem non latere. i. nō igno-
rare artis demonstratiue professorem:
quoniam multotiens cōtingit incautos
errare in assignatione p̄dicati vniuer-
salis: r̄ non esse vniuersale p̄m̄iū id est
adequatū subiecto: quod demonstrat-
ur. id est proponitur esse vniuersale: se-
cundum quod videtur debere demon-
strari vniuersale p̄m̄iū. id est quale cō-
uenit vere r̄ potissime demonstrationis

Caput quintum de erroribus circa vniuersale.

que vniuersale primum demonstrat de suo subiecto. Proclites namq; & claro ingenio preediti hac admonitione nō egēt habita doctrina prececdētis cap. si enim vt premissum est vniuersale predicatū est solum predicabile propriū quarto modo: scilicet quod conuenit omni et soli subiecto & semper: clarum est quod si quis loco predicabilis ppriū assignaret accidēs: erraret in assignatione vniuersalis vt albi homini. similiter si poneret propriū primo modo: quod conuenit soli sed non omni: vt risibile animal: aut si poneret propriū secūdo modo quod conuenit omni sed non soli: vt valere duos rectos isocheli: aut si poneret propriū tertio modo quod non conuenit suo subiecto semper: vt canescere homini. solis enim his modis posset cōtingere error: in assignatione vniuersalis predicati. et ad hos reducuntur modi erroris quos Aristoteles in hoc cap. commemorat. postea ergo commonitio: ne in genere: specie tenus declarat tres modos huiusmodi erroris: cū subdit.

COberramus autem hac deceptione suple tribus modis. cum aut nihil sit accipere a superiori. id est primus modus est quādo sub aliquo superiori genere vel specie nihil. i. non sit accipere extra. i. preter singulare. i. inferius vni: vel singularia. i. inferiora pauca. nam tunc posset aliquis indoctus putare. qd vniuersale illius superioris esset etiam vniuersale illius inferioris. ex quo illa duo subiecta essent equalia in supponēdo. hoc autē esset error: in assignatione vniuersalis. quia vniuersale vnius assignaretur alteri. Et si tenēdo viam quorundam nominalium diceretur: quod omnis quantitas est discreta: & propria passio quantitatis: que est diuisibile: poneretur ppria passio quantitatis discrete. Eodē modo diceretur de hoc genere ad aliquid & de hac specie idē. et similiter de istis speciebus mīdus/sol/luna/feris &c. quarū quilibet non habet sub

se nisi vnum indiuiduū. quia omnis sol est iste sol / omnis mīdus est hic mundus / & sic de alijs. Hoc etiā genus luminare nō habet nisi duas species solem & lunam. hoc genus planeta non habet nisi septē species. hoc genus elementū solas habet quōr species: et sic de quibusdam alijs. Est ergo primus modus erroris quando passio superioris assignatur inferiori: propterea quod inferiorius reputantur esse idem formaliter sicut sunt idem materialiter. qui est secundus modus propriū quo predicatum conuenit omni sed nō soli subiecto assignato. quāuis enim nulla esset species animalis nisi homo: ita quod omne animal esset homo: nihilominus animal esset genus ad hominē: & passio animalis nō esset passio hoīs fin qd ipm. q̄a animal formaliter est cōmuniū homine. Secūdo mod⁹ erroris nota ē. ibi.

CAut si sit quidem &c. suple superius habens plura subie inferiora: sed sit innominatum in rebus specie differētib⁹: hoc est quādo passio alicuius cōmuniū innominati attribuitur alicui inferiori eius vel plurib⁹ diuisim acceptis ac si esset inferiorib⁹ propria: propterea quod ignoratur propriū eius subiectum. vt paulo inferius declarabitur in pmutata pportionalitate: cuius subiectū adequatū est innotatū: & ppter ea attribuit alteri subiecto in adequato tanq̄ ppria passio eius. Tertio mod⁹ erroris circa vniuersale iungitur. ibi.

CAut cū cōtingat &c. sensus est quandoq; contingit quod toti sue superius ad subiectū alicuius passionis habet magnam similitudinē cum sua parte subiectiua. i. cum illo suo inferiori: & propter illam similitudinē incautē deiciuntur attribuentes illi toti passionē sue partis. hoc est passionem speciei attribunt generi. nam tunc illud predicatū nō est ppriū quarto modo illi subiecto sed pmo modo. q̄a cōuenit soli sed nō omni. vt si risibile qd est passio homi-

nīs attribueretur animalī tanq̄ vniuer-
sale ei⁹. ait ergo. aut siuple accidit error:
tertio modo in acceptione vniuersalis:
cū illud subiectū in quo. i. de quo demō-
stratur passio aliqua: cōtingat esse sicut
totū. i. genus vel superius: in parte. i. ad
partē subiectiuā q̄ reuera est propriū et
adequatū subiectū illius passionis. et
hoc p̄pterea qđ totū illud videtur esse
in parte illa. i. idem cū ea p̄pter aliquā
similitudinē. et tunc ex illa deceptione
demonstratio passionis illi⁹ inest. i. attri-
buitur ijs totis q̄ predicto modo sunt in
pte. et erit. i. putabitur esse illa p̄positio
de omni posterioriastico. sed tamē secūda
veritatē huiusmodi subiecti primū. i. ade-
quatū nō erit demonstratio vniuersalis
i. passionis illius. dico autē hui⁹ primū. i.
declaro qđ est dicere primū: qđ secundū
qđ hui⁹ subiecti est demōstratio passio-
nis. idem em̄ est primū et secūda quod
ipm. cū demōstratio potissima sit primū
vniuersalis. i. passionis q̄ p̄mo siue ade-
quate conuenit subiecto de quo proba-
tur per demonstrationem.

¶ Secūda pars huius cap̄.

¶ Si ergo aliquis demōstret & c.
declarat supradictos errores exemplis
mathematicis. et primo ponit exemplū
pro tertio errore de quo immediate p̄ce-
cesserat sermo: dicens. si ergo aliq̄s vel-
let demonstrare hanc conclusionē qđ li-
nee recte nō intercedant. i. nō cōcurrant
vel nō se interfecent: videbitur vtiq; hu-
iusmodi demonstratio esse bona. s. qua
p̄betur vniuersale de suo primo subie-
cto: p̄pter id qđ tale predicatū. s. nō con-
currere inest q̄busdā rectis lineis. hoc
est parallellis vel eque distātib⁹. et vi-
dētur eadē esse recte linee et parallele:
qđ vtrobiq; rectitudo denotatur extēsi-
ōnis linearū. non est autē talis vniuersa-
lis predicatū recta assignatio: qđ predi-
catum min⁹ cōmune est quā subiectū. i.
cōuenit soli sed non omni. nisi quidē ad-
datur subiecto aliqđ cōtrahens ipsum.
i. quoniam sic equales sunt anguli duo in

trinsi carū duob⁹ rectis angulis: fiat
hoc. i. hec linearū dispositio. aut q̄ voli-
bet modo equales duob⁹ rectis. s. in for-
ma vel inualore. quia illo modo restrin-
gendo subiectū: passio esset conuertibi-
lis et adequata suo subiecto: essetq; eius
vniuersale verū et propriū. ¶ Pro de-
claratione huius exēplī geometrici sciē-
dum qđ apud geometricos demonstra-
ri solet de lineis adinuicem cōparatis
hec passio. s. non concurrere ad angulū
vel nō se interfecare. eius propriū et ade-
quatū subiectū est hoc complexū: linee
recte inter quas duo āguli causati a ter-
tia linea eis incidenti aut interfecanti
ex eadē parte linee cadentis. s. penes de-
xtrum et sinistris: sunt recti vel equales
duob⁹ rectis: q̄ linee alias dicitur para-
lelle. i. eq; distantes. sed qđ hoc cōplexū:
linee recte: videtur esse synonimū: cum
hoc linee eq; distantes: ideo posset mi-
nus ingeniosus credere qđ hec p̄posi-
tio esset de predicato vniuersali. linee re-
cte non cōcurrūt: sicut ista: parallele nō
concurrūt. et tamē prima nō est de secū-
dum qđ ipsum: sed secūda. qđ hoc com-
plexū linee recte: est cōmuni⁹ quā hoc:
linee parallele. ergo propria passio pa-
ralellarū linearum: nō est adequata li-
neis rectis sed est minus cōmunis quā
hoc complexū linee recte. Duo autem
modo fiat demōstratio illa ad probādū
qđ linee parallele nō concurrūt: nō est
presentis negocij declarare. satis sit nisi
qđ Aristot. intentionē ad dicere qđ si hec
passio. s. non cōcurrere attribuat̄ hui⁹
cōmuni subiecto: linee recte: est error
tertius in assignatione vniuersalis. nam
p̄p̄riū subiectū hui⁹ passionis est linee
parallele: qđ est minus cōmune quā li-
nee recte. ¶ Tertius Jacobus Faber hūc
locū ad aliā sententiā detorquet. s. quod
passio cōmunitatis per errorem attribua-
tur minus cōmuni. hoc modo. sint hec
duo subiecta. primū. linee recte a tertia
incidenti secte: quartū angulū intranei ex
alterutra parte sunt recti. et hoc dicit et
se subiectū minus cōmune. secūda et ma-

De line-
is para-
lellis.

Alius
sententia

Caput quintum de erroribus circa vniuersale.

gis comune sit hoc. linee recte a tertia incidente secte quarti anguli intranci ex alterutra parte sunt recti vel equales duobus rectis. illa ergo passio. si non esse concurrētes lineas: est ppria huic secundo subiecto: si ergo attribueretur primo: esset error in assignatione vniuersalis. hec ille in sententia. Sed salua pace eius: videtur qd hec non sit vera huius loci expositio. tum qd hoc exempli Aristoteli non esset pro tertio sed pro primo errore: quo passio superioris attribuebatur inferiori: et tamē ipse Faber conformat ad omnes expositores dicit qd hoc exempli est pro tertio errore. tum etiā qd textus expresse habet qd subiectum huius exempli est hoc complexū: linee recte. ait enim. si qd demonstraret qd recte quidem non intercedat rē. passio vero est li: non cōcurrere: est qd ppria et adequata huic subiecto: linee parallele. qd est minus comune quā linee recte. ergo error huius exempli stat in hoc qd passio subiecti minus comunis attribuitur subiecto magis comuni. et sic facit ad propositū tertij erroris. tum deniq; qd lineas rectas habere duos angulos intraneos rectos vel equales duobus rectis ex alterutra parte linee cadētis super eas: non est subiectū huius passionis: sed potius est mediū quo illa passio demonstratur de suo subiecto: vt patere potest ex geometria. in qua hec cōclusio. linee parallele nunquā concurrūt: demonstratur per illud mediū de angulis intraneis rē.

¶ Et si triāgulus non esset alius &c. est exemplū primi erroris. si inquit triāgulus non esset alius. i. si non esset alia species sub hoc genere triāgulus: nisi isosceles. i. duarū linearū equaliū triāgulus: videretur vtiq; esse demonstratio si huius passionis: habere tres angulos equales duobus rectis: de isoscele secundū qd est isosceles. qd tamē est falsum: sed conuenit ei secundū qd est triāgulus. cuius est hec ppria passio adequata et pro prium vniuersale secundum qd ipsum.

¶ Et proportionabile &c. est

exemplū secundi erroris de genere in nominato ad multas species: et propterea passio eius videtur esse ppria alicuius vel aliquarū specierū eius. ¶ Pro cuius exempli intelligentia sciēdū qd tam in arithmetica de numeris/ quā in geometria de magnitudinibus sunt quedā passionēs relatiue q̄ dicitur pportiones et pportionalitates: de quibus late dixim⁹ in predicamēto ad aliquid. Est autē pportio cōparatio vni⁹ quantitatis ad alterā. cuiusmodi sunt equalitas/ inegalitas/ pportio rationalis/ et irrationalis rē. Sed pportionalitas est cōparatio pluris quantitatis ad plures. vt sicut sex ad tria: ita octo ad quatuor rē. Pportionalitatis vero plures sunt species: et de vna illarum est hoc exemplū qd dicitur pmutata vel cōmutata pportionalitas. s. quando sunt quatuor quantitates et primo cōparatur prima ad secundā sicut tertia ad quartā. deinde pmutat cōparatio sicut prima ad tertiā/ ita secundā ad quartā. vt si dicam⁹. sicut sex ad tria/ ita octo ad quatuor: qd vtrobiq; est dupla pportio. deinde cōmutemus: sicut sex ad octo/ ita tria ad quatuor: qd vtrobiq; est subseptima pportio. est ergo sensus huius literę qd pportionaliter cōmutabile est ppria passio vni⁹ subiecti comunis sed innominati: et propterea hec passio solet demonstrari de numeris/ de lineis/ de corporibus/ de motibus/ de tēporibus/ et alijs huiusmodi multis adinuitē cōparabilibus: et tamē nullū talis subiectorum sit ppria passio: et propterea est error in applicatione hui⁹ vniuersalis ad subiectū non ppriū eius neq; secundū qd ipsum. Cum enim ista subiecta inferiora non sint termini eiusdē predicamenti sed diuersorū vt patet: valde difficile est nominare vni⁹ gen⁹ comune vniuersali ad ista omnia: nisi forte daretur vni⁹ genus mixte connotationis ternarie aut quaternarie: sicut modis quē dedim⁹ in quinto dialogo nostrarū introductionū lo

Repro-
batio.

Pro-
portio
qd sit.

Pro-
portio-
nalitas

Cōmu-
tata p-
portio-
nalitas.

Primi libri posteriorum.

nis attribueretur animali tanq̄ vniuer-
sale ei⁹. ait ergo. aut suple accidit error
tertio modo in acceptione vniuersalis:
cū illud subiectū in quo. i. de quo demō-
stratur passio aliqua: cōtingat esse sicut
totū. i. genus vel superius: in parte. i. ad
partē subiectiua q̄ reuera est propriū. et
adequatū subiectū illius passionis. et
hoc p̄pterea qđ totū illud videtur esse
in parte illa. i. idem cū ea p̄pter aliquā
similitudinē. et tunc ex illa deceptione
demonstratio passionis illi⁹ inest. i. attri-
bitur ijs totis q̄ predicto modo sunt in
pte. et erit. i. putabitur esse illa p̄positio
de omni posteriori. sed tamē secūdiū
veritatē huiusmodi subiecti primū. i. ade-
quati nō erit demonstratio vniuersalis
i. passionis illius. dico autē hui⁹ primū. i.
declaro qđ est dicere primū: qđ secundū
qđ hui⁹ subiecti est demōstratio passio-
nis. idem em̄ est primū et secūdiū quod
ipm. cū demōstratio potissima sit primū
vniuersalis. i. passionis q̄ p̄mo siue ade-
quate conuenit subiecto de quo proba-
tur per demonstrationem.

Secūda pars huius cap̄.

¶ Si ergo aliquis demōstret &c.
declarat supradictos errores exemplis
mathematicis. et primo ponit exemplū
p̄o tertio errore de quo immediate p̄ce-
cesserat sermo: dicens. si ergo aliquis vel-
let demonstrare hanc conclusionē qđ li-
nee recte nō intercedant. i. nō cōcurrant
vel nō se intersecent: videbitur vtiq; hu-
iusmodi demōstratio esse bona. i. qua
p̄betur vniuersale de suo primo subie-
cto: p̄pter id qđ tale predicatū. i. nō con-
currere inest q̄busdā rectis lineis. hoc
est parallelis vel eque distātib. et vi-
dētur eadē esse recte linee et parallele:
qđ vtrōbiq; rectitudo denotatur ex p̄fio-
nis linearū. non est autē talis vniuersa-
lis predicati recta assignatio: qđ predi-
catum min⁹ cōmune est quā subiectū. i.
cōuenit soli sed non omni. nisi quidē ad-
datur subiecto aliqd cōtrahens ipsum.
i. quoniam sic equales sunt anguli duo in

trinsēci earū duob⁹ rectis angulis: fiat
hoc. i. hec linearū dispositio. aut quoli-
bet modo equales duob⁹ rectis. i. in for-
ma vel inualore. quia illo modo restrin-
gendo subiectū: passio esset conuertibilis
et adequata suo subiecto: essetq; eius
vniuersale verū et propriū. ¶ P̄o de-
claratione huius exempli geometrici sciē-
dum qđ apud geometricos demonstra-
ri solet de lineis adinuicem cōparatis
hec passio. i. non concurrere ad angulū
vel nō se intersecare. eius propriū et ade-
quatū subiectū est hoc complexū: linee
recte inter quas duo āguli causati a ter-
tia linea eis incidenti aut intersecanti
ex eadē parte linee cadentis. i. penes de-
xtrum et sinistrū: sunt recti vel equales
duob⁹ rectis: q̄ linee alias dicitur para-
lles. i. eq; distantes. sed qđ hoc cōplexū:
linee recte: videtur esse synonymū: cum
hoc linee eq; distantes: ideo posset mi-
nus ingeniosus credere qđ hec p̄positio
esset de predicato vniuersali. linee re-
cte non cōcurrūt: sicut ista: parallele nō
concurrūt. et tamē prima nō est de secū-
dum qđ ipsum: sed secūda. qđ hoc com-
plexū linee recte: est cōmuni⁹ quā hoc
linee parallele. ergo propria passio pa-
rallelarū linearum: nō est adequata li-
neis rectis sed est minus cōmuni⁹ quā
hoc complexū linee recte. ¶ Quo autem
modo fiat demōstratio illa ad probādū
qđ linee parallele nō concurrūt: nō est
presentis negocij declarare. satis sit nō
qđ Aristot. intentio est dicere qđ si hec
passio. i. non cōcurrere attribuat̄ huic
cōmuni subiecto: linee recte: est error
tertius in assignatione vniuersalis. nam
p̄p̄riū subiectū hui⁹ passionis est linee
parallele: qđ est minus cōmune quā li-
nee recte. ¶ Verū Jacobus Faber hūc
loct̄ ad aliā sententiā detorquet. i. quod
passio cōmuni⁹ per errorem attribua-
tur minus cōmuni. hoc modo. sint hec
duo subiecta. primū. linee recte a tertia
incidenti secte: quartū anguli intransit ex
alterutra parte sunt recti. et hoc dicit̄
se subiectū minus cōmune. secūdiū et ma-

De line-
is para-
lles.

Alius
sensus.

Caput quintum de erroribus circa vniuersale.

gis comune sit hoc. linee recte a tertia incidente secte quartū angulū intranei ex alterutra parte sunt recti vel equales duobus rectis. illa ergo passio. si nō esse concurrētes lineas: est ppria huic secundo subiecto: si ergo attribueretur pmo: esset error in assignatione vniuersalis. hec ille in sententia. Sed salua pace eius: videtur qđ hec nō sit vera huius loci expositio. tum qđ hoc exemplū Aristoteli nō esset pro tertio sed pro primo errore: quo passio superioris attribuebatur inferiori: et tamē ipse Faber conformiter ad omnes expositores dicit qđ hoc exemplū est pro tertio errore. tum etiā qđ textus expresse habet qđ subiectum huius exempli est hoc complexū: linee recte. ait enim. si qđ demonstrat qđ recte quidem non intercedat tē. passio vero est lineam concurrere: est qđ ppria et adequata huic subiecto: linee parallele. qđ est minus comune quā linee recte. ergo error huius exempli stat in hoc qđ passio subiecti minus communis attribuitur subiecto magis comuni. et sic facit ad propositū tertij erroris. tum deniq; qđ lineas rectas habere duos angulos intraneos rectos vel equales duobus rectis ex alterutra parte linee cadētis super eas: non est subiectū huius passionis: sed potius est mediū quo illa passio demonstratur de suo subiecto: vt patere potest ex geometria. in qua hec conclusio. linee parallele nunquā concurrūt: demonstratur per illud mediū de angulis intraneis tē.

¶ Et si triangul⁹ nō esset ali⁹ &c.
est exemplū primi erroris. si inquit triangulus nō esset ali⁹. i. si non esset alia species sub hoc genere triangulus: nisi isocheles. i. duarū linearū equaliū triangulus: videretur utiq; esse demonstratio illius passionis: habere tres angulos equales duobus rectis: de isochele secundū qđ est isocheles. qđ tamē est falsum: sed conuenit ei secundū qđ est triangulus. cuius est hec ppria passio adequata et primum vniuersale secundū qđ ipsum.

¶ Et proportionabile &c. est
exemplū secundi erroris de genere in nō minato ad multas species: et propterea passio eius videtur esse ppria alicui⁹ vel aliquarū specierū eius. **¶ Pro cui⁹ exempli intelligentia sciendū qđ tam in arithmetica de numeris/ quā in geometria de magnitudinibus sunt quedā passiones relative qđ dicitur pportiones et pportionalitates: de quib⁹ late dixim⁹ in predicamēto ad aliquid. Est autē pportio cōparatio vni⁹ quātitatis ad alterā. cuiusmodi sunt equalitas/inequalitas/ pportio rationalis/ et irrationalis tē. Sed pportionalitas est pparatio pluris quātitatis ad plures. vt sicut sex ad tria: ita octo ad quatuor tē. Pportionalitatis vero plures sunt species: et de vna illarū est hoc exemplū qđ dicitur pmutata vel cōmutata pportionalitas. i. quando sunt quatuor quātitates et primo cōparatur pma ad secundā tertiam ad quartam. deinde pmutat cōparatio sicut prima ad tertiam/ ita secunda ad quartā. vt si dicam⁹. sicut sex ad tria/ ita octo ad quatuor: qđ vtrobiq; est dupla pportio. de inde cōmutemus: sicut sex ad octo/ ita tria ad quatuor: qđ vtrobiq; est subsecūda pportio. est ergo sensus huius littere qđ pportionaliter cōmutabile est ppria passio vni⁹ subiecti communis sed innominati: et propterea hec passio solet demonstrari de numeris/ de lineis/ de corporibus/ de motib⁹/ de tēporibus/ et alijs huiusmodi multis adinuicē cōparabilibus: cū tamē null⁹ talis subiecto rum sit ppria passio: et propterea est error in applicatione hui⁹ vniuersalis ad subiectū non ppriū eius neq; secundū qđ ipsum. Cum enim ista subiecta inferiora nō sint termini eiusdē predicamenti sed diuersorū vt patet: valde difficile est nominare vni⁹ gen⁹ comune vniuersali ad ista omnia: nisi forte daretur vni⁹ genus mixte connotationis ternarie aut quaternarie: sicut modis quē dedim⁹ in qnto dialogo nostrarū introductionū lo**

Repro-
batio.

Pro-
portio
qd sit.
Pro-
portio-
nalitas

Cōmu-
tata p-
portio-
nalitas.

gicalium ad predicamenta Aristotelis. ait ergo textus. et proportionabile quod commutabiliter est. i. hec passio proportionabiliter commutabile videtur demonstrari primo de numeris lineis et secundum quod numeri / et secundum quod linee / et secundum quod solida vel firma. i. corpora / et secundum quod tempora sunt: que admodum demonstratum est a mathematicis aliquando seorsum de quolibet illo subiecto. contingens autem est. i. posset contingere demonstrari illam passionem de omnibus illis simul vna demonstratione. s. propter id quod non est nominatum aliquod commune genus: secundum quod hec omnia subiecta inferiora vni sunt. i. vnam rationem habent coparationis. dico hec omnia numeri / longitudines. i. linee / firma. i. corpora / tempora / et alia huiusmodi que specie differenta sunt: queque seorsum abinuicem accepta sunt in diuersis scientiis. vt numeri in arithmetica / linee in geometria / corpora et motus in physica / tempora in astrologia. non autem vniuersale. i. propria passio demonstratur de suo proprio subiecto in omnibus illis demonstrationibus: cui conuenit secundum quod ipsum. non enim secundum quod linee sunt / aut secundum quod numeri inerant eis hec passio: sed secundum quod hoc genus innominatum: quod vniuersale ponitur esse recte sentientes. i. proprii subiecti illius passionis. Sed quia premissum exemplum videbatur aliquantulum obscurum: ponit ad idem propositum de secundo errore aliud magis clarum / et familiaris exemplum: de ista passione habere tres angulos equales duobus rectis. cum subdit.

¶ Propter hoc. s. quia passio superioris non bene aptatur inferioribus: nec si aliquis demonstrat. i. velit demonstrare vniquemque triangulum. i. triangulum specie. quod duos rectos habet. s. demonstratione vna de omnibus eis simul. aut altera. i. diuersa et separata demonstratione de vnaquaque specie trianguli seorsum. dico autem isoperon. i. triangulum

equilaterum siue omnium trium linearum equalium. et scalenum. i. gradatum omniumque trium linearum unequalium. et isoscelem. i. duarum tantum linearum equalium: talis in qua demonstrator non dicit cognouit triangulum genus commune ad illas tres species habere duos rectos angulos in ualore: nisi sophistico modo et per aliud: non autem secundum quod ipsum. nec cognouit vniuersale triangulum. i. de triangulo: nec si nullus. i. quantum nullus sit triangulus alter preter hos dictos. hoc est. quantum aliquis de omnibus speciebus trianguli siue simul seorsum et sigillatim cognosceret quod haberent tres angulos equales duobus rectis: non propterea secundum quod triangulus est cognouit illam passionem. nec omnem triangulum. i. communem rationem trianguli cognouit que sola est ratio secundum quam illa passio est demonstrabilis simpliciter et non sophistico modo quod est per accidens. i. per alterum vel ratione alterius. sed cognouit illam passionem secundum numerum. i. numerando omnia inferiora subiecti: secundum speciem autem. i. communem rationem: non omnem triangulum cognouit habere tres duobus rectis equales angulos: et si. i. quantum nullus est triangulus quem non nouit: sed hoc non sufficit ad demonstrationem potissimam: sed requiritur quod passio demonstretur de suo proprio et adequato subiecto. Concludam ergo ea que dicta sunt circa secundum modum erroris: quod siue illud subiectum sit innominatum siue nominatum: quantumcumque passio eius probetur de omnibus speciebus eius siue simul siue seorsum: non est assignatum bene predicatum vniuersale: neque habetur demonstratio eius de suo subiecto secundum quod ipsum sed secundum aliud: quod est scire sophistico modo et per accidens.

¶ Tertia pars huius capituli.

¶ Quando igitur non nouit &c. ponit duas regulas necessarias ad cognoscendum verum vniuersale poste-

Caput quintum de erroribus circa vniuersale.

riozificum. prima regula sit hec. quādo
duoꝝ subiectoꝝ esset eadem ratio for-
malis ita qđ essent synonyma: tunc pas-
sio que de vno illorum subiectoꝝ demō-
stratur vt propriū vniuersale eius: erit
etiam. propriā ⁊ verū vniuersale alteriꝝ
sine errore: si autem essent diuerse il-
lorum subiectoꝝ rationes: esset mani-
festus error: si passio vnius eorū de alte-
ro demōstraretur. Et ratio huius regu-
le est. quia ex definitione: vniuersale cō-
uenit suo subiecto secūdi quod ipsum
i. secūdi propriā eius rationem ⁊ non
secūdi aliam rationē. ergo quādo duo-
rum subiectoꝝ fuerit eodē ratio: vtriqꝝ
eorum conuenit illa passio secūdi qđ
ipsum: ⁊ si eorū non fuerit eadem ratio
sed altera ⁊ diuersa: vni eorum non con-
uenit illa passio secūdi quod ipsum:
quare neqꝫ erit verum vniuersale eius.
Exēplū primū de istis duobus subiectis
tunica ⁊ vestis que sunt synonyma: vnde
Iohānis: 19. vtriqꝝ eorū eadem passio at-
tribuitur sine errore. s. missum in fores.
ait enim ibi: erat autem tunica incōsutis
lis ⁊ ē. fortiamur de illa cuiꝝ sit. sequitur
vt scriptura impleretur qđ dicit. psal.
21. et super vestem meā miserunt forē.
Exēplū secūdi ponitur in textu isto
de istis duobus subiectis triangulus et
isocheles. ait ergo Aristoteles: quan-
do igitur nō nouit demonstrator vniuer-
saliter. id est verū vniuersale de aliquo
subiecto: et quando nouit simpliciter. i.
habens scientiam simpliciter de cōclu-
sione demōstrata: in qua verum vniuer-
sale predicatur de suo proprio subiecto:
manifestum erit ex his regulis. prima.
si idem esse. i. eadem ratio (glossa est fre-
quentissima apud Aristotelem in mul-
tis locis) inhercat triangulo: ⁊ isocheli/
aut equilatero: aut gradario. que sunt
species triāguli. et hoc attribuatut aut
vnicuiꝝ speciei seorsum/ aut omnibus
simul distinctim acceptis. suple tūc de-
monstrando passionem de illo subiecto
isocheles vel de tribꝫ illis speciebꝫ aut
simul aut seorsum: idem erit ac si demō-

straretur de triāgulo secūdi qđ ipsum
i. secūdi propriā eius rationem. si ve-
ro non idem. i. non sit idem esse triangu-
lo ⁊ isocheli sed alterū. i. diuersum: tunc
demonstrando passionē de isochele. nō
nouit illā secūdi quod est triangulus
i. secūdi propriā rationē triāguli. qua-
re non sciuit verū vniuersale de suo pro-
prio subiecto secūdi quod ipsum: sed
secūdi alterū. quod non est scire sim-
pliciter sed sophistico modo qđ est secū-
dum accidens. i. secūdi alterum.

¶ Vtrum autem secūdi quod
est. secūda ponitur regula precedētis de
claratiua. s. quando aliqua passio attri-
buitur alicui subiecto vt verum vniuer-
sale eius: poterit hoc examinari sic. si re-
moto illo subiecto. i. negato vel non sup-
ponēte: adhuc illa passio remaneat: aut
ecōtra. si remota illa passione modo pre-
dicato adhuc maneat illud subiectum:
quocūqꝫ inquā istorum modorū id acci-
dat: illud predicatum non erat verum
vniuersale illius subiecti: errabaturqꝫ
in acceptione vel applicatione vniuersa-
lis primo vel tertio modo. si autem sub-
iecto remoto non remaneat predicatū:
⁊ ecōtra si remota passione non rema-
neat subiectū: sed conuertibiliter se ha-
beant: sic qđ posita se ponant ⁊ perēpta
se perimant: tūc est bene assignatū vni-
uersale sine errore. Exēplū p̄mi d̄ isochē-
le ⁊ valere duos rectos. exēplū secūdi de
figura respectu eiusdē predicati. exēplū
tertij de triangulo respectu eiusdē passio-
nis. nā remoto isochele. non remouet il-
la passio. et remota passione illa. non re-
mouetur figura. sed posito aut remoto
triāgulo: protinꝫ ponitur aut remouetur
illa passio: et cō illa posita aut remota
ponit aut remouet triāgulus. qđ habere
tres āgulos cōles duobꝫ rectis est p̄pa
passio triāguli s̄m qꝫ ip̄m. i. s̄m p̄p̄iā eius
rōnē. nō aut ē p̄pa passio isochelis/ neqꝫ
figure q̄a nō ē d̄mōstrabilis illa passio d̄
isochele s̄m qđ ip̄m sed s̄m qđ triāguloꝝ.
s̄m neqꝫ de figura s̄m qꝫ figura sed secū-

Primi libri posteriorum:

dum qđ triangulus. Adhuc ergo sen-
sum ait Aristo. vtrū aſit inſit paſſio ali-
cui ſubiecto ſecundū qđ ipſum: manife-
ſtū erit etiā hac ſcđa regula. vtpote hec
paſſio: habere tres angulos eq̄les duo-
bus rectis angulis: vtrū inſit ſubiecto
ſuo ſecundū qđ eſt triangulus: aut ſecū-
dum qđ eſt iſocheles: & quādo ſecundū
hoc ſubiectum. i. reſpectu hui⁹ ſubiecti
cui paſſio attribuitur: ipſa ſit primū vni-
uerſale: cui⁹ etiā vniuerſalis primi eſt de-
monſtratio faciēs ſcire ſimpliciter. Re-
gula ſecunda eſt.

¶ Quādo remoto quidē ſubie-
cto illo cui paſſio attribuitur: adhuc illa
paſſio (q̄ dicitur primū. i. adequatū pre-
dicatum & vniuerſale) inſit alicui alteri
ſubiecto: ſup̄le tunc illud predicatū ma-
le assignatur vt propriū vniuerſale illi⁹
ſubiecti. vt patet in exēplo premiſſo: qđ
re vera iſocheli: q̄ eſt ſpecies trianguli:
aut eneo triangulo: q̄ eſt pars in modo
trianguli: inſunt quidē duo recti. i. paſſio
illa q̄ eſt valere duos rectos vere affir-
matur d̄ illis ſubiectis. ſed remoto eneo
triangulo et iſochele adhuc illa paſſio
vere poteſt affirmari de alijs ſubiectis.
puta de iſoplero / & ſcaleno / et de ligneo
triangulo. ergo valere duos rectos non
erat propriū vniuerſale iſochelis aut
enei trianguli. Addit Arſtoteles.

¶ Sed nō figura aut termino ſi-
ple remotis manet illa paſſio. qđ ſi nul-
la eſſet figura aut termino. i. teriata ma-
gnitudine. nihil eſſet valēs duos rectos.
ſed non propterea illa paſſio inest illis
ſubiectis vt primis. i. proprijs & adequa-
tis: quia illa paſſione remota adhuc il-
la ſubiecta poſſunt manere in alijs ſpe-
ciebus terminate magnitudinis aut fi-
gure. dato enim qđ nihil eſſet valēs du-
os rectos angulos: adhuc linea eſſet ma-
gnitudo terminata. q̄ nō eſt figura: & ad-
huc quadrāgulus vel pentagon⁹ eſſet
figura q̄ non eſt triāgulus. Sequitur.

¶ Cuius igitur primi. i. proprii
et adequati ſubiecti erit illa paſſio? ex
quo neq; eſt iſochelis neq; figure aut
termini: ſi itaq; eſt paſſio propria triangu-
li vt primi & adequati ſubiecti. (qđ in il-
la coordinatione nullū aliud reſtat ſub-
iectū cui attribui poſſit) ſecūdu hoc ſub-
iectum illa paſſio inest alijs ſubiectis: &
non huic ſecundū alia: hui⁹ igitur ſubie-
cti erit demonſtratio faciēs ſcire vniuer-
ſaliter. i. illud vniuerſale ſciētis proprie-
dicta ſimpliciter: & ſecūdu qđ ipſum. Ita
ctenus de iſto. v. cap. cuius recta intelli-
gentia ex libro predicabiliū Porphyriū
breuiſſime & facillime poteſt haberi / et
in exēplis clarioribus. ſed qđ ſuo tēpore
illa iſagoge nondū edita erat: labora-
uit Arſtoteles ſatis oneroſe in declara-
tione vniuerſalis. et quia ſciētie mathe-
maticę pcedunt artificio demonſtratio:
ideo in hoc ope frequēt⁹ vtitur exēplis
mathematicis: que ſuo tēpore erant
ſcholasticis q̄ familiariffima.

¶ Questiones idonee
circa hoc cap.

¶ Circa hoc autē capitulū nullam mo-
uent neoterici queſtionē vīro ſapiēte di-
gnam. tum qđ eis apparet valde diffici-
le ob defectū mathematicę eruditionis.
tum etiam quia habita clara eius intel-
ligentia literalī ex hoc noſtro cōmenta-
rio: nihil ſerpuli reſtat ex eo.

¶ Tractatus quart⁹ declarat ex
quibus & qualibus procedit de-
monſtratio per quinque capita: pri-
mum eſt in ordine.

¶ Capitulū ſextū probat quod
demonſtratio procedit ſiue
conſtituitur ex propo-
ſitionibus ne-
ceſſarijs.

Caput sextum quod demonstratio est ex necessarijs.

Igitur est demon-
strativa scientia etc.

Declaratis conditionibus generalibus propositionum demonstrabilium sive principia sive conclusiones demonstrationis: in duobus capitulis. precede-
tibus. scilicet quod sint propositiones de omni de parte et de secundo quod ipsum. id est de universali predicato: hic iam profertur Aristoteles quod proposuerat a principio capitulo quarti: quia vult docere ex quibus et qualibus principijs debeat procedere demonstratio potissima que scilicet facit scire simpliciter. Et intendit probare quod procedit ex propositionibus necessarijs: et non ex contingens quod possunt aliter se habere: ex propositionibus de parte primo vel secundo modo et non ex ijs que sunt per accidens: ex proprijs principijs scientie in qua fit demonstratio et non ex alienis scilicet extraneis principijs alterius scientie: et denique procedit ex proprijs et non ex communibus principijs: ex proprijs et non ex corruptibilibus. hec latissime profertur per multa capitula. In hoc igitur sexto capitulo. intendit probare quod demonstratio procedit ex propositionibus necessarijs. et dividit hoc capitulum in duas partes principales. prima. probat dictam conclusionem aliquibus rationibus. in secunda parte ibi. quod autem etc. declarat quedam que supposuerat in illis rationibus. Et si igitur conclusio in primis probanda quod demonstratio facies scire simpliciter procedit ex necessarijs principijs. hanc conclusionem proponit quasi ex supra dictis inferens vel ad superiora continuans eam. si igitur inquit demonstrativa scientia est. id est demonstratio scientifica sive facies scire proprie dicti. si inquam illa est. id est si potest esse talis demonstratio: ex necessarijs principijs oportet eam procedere atque constitui. hanc conclusionem probat Aristoteles. primo ex dictis supra in capitulo secundo circa definitionem demonstrationis: ubi illa particula ex veris probabatur hac ratione. conclusio demonstrationis est vera:

ergo demonstratio procedit ex veris. eodem modo arguitur hic. conclusio demonstrationis est necessaria: ergo demonstratio procedit ex necessarijs. ideo ait. quod enim scitur. id est conclusio demonstrata. non potest aliter se habere. sicut in veritate: hoc est quia est necessaria: ergo similiter principia debent esse necessaria. antecessus huius rationis positus est supra in definitione ipsius scire: ubi dictum est quod id quod scitur non est contingens aliter se habere. consequentia vero infra probabitur. Secundo probat eandem conclusionem sic.

¶ Que autem perse sunt. scilicet predicata: necessario insunt rebus. id est subiectis suis. sed manifestum est quod ex huiusmodi propositionibus quibusdam. id est in aliquibus modis perse fit demonstratio sillogismus. ergo procedit ex necessarijs. consequentia est clara. et minor supponitur ex capitulo quarto huius: ubi post quatuor modos perse dictum est quod illorum modorum concurrunt in demonstratione. maior vero probatur de duobus primis modis perse. hec enim predicata perse insunt in eo quod dicitur. id est in definitione subiecto: quantum ad primum modum perse. quibusdam vero predicatis alia. id est subiecta insunt in eo quod dicitur. id est in definitione ex predicatis. id est eorum que predicantur de ipsis: quantum ad secundum modum perse. quorum predicato: secundum modum perse quando sunt passionibus distincte alteri opposito: necesse est in esse subiecto. ut supra in capitulo quarto probatum est. maior ergo illa fuit vera. quod ea que perse sunt necessario insunt suis subiectis. quantum ad duos modos propositionum perse. proposuerit Aristoteles. quibus utitur demonstratio: tamen de primo modo non probavit quod sint necessarie propositiones: quia hoc indubitatum est: ex quo enim predicatum est de ratione subiecti: necessario inest subiecto et non potest ei abesse. nec etiam probavit de propositionibus secundum modum quando predicatum est passio simplex quod sint necessarie: quia ex quo predicatum illud est adequatum et convertibile:

le cum suo subiecto: est etiā ei propriū quarto modo propriū: quare conuenit suo subiecto omni & soli & semper. ergo nō potest ei abesse: sed necessario inest ei. probauit autē illud esse propositio nes necessarias illas que sunt in secundo modo perse/ et quādo predicatū est passio distincta: de quib⁹ minus videbatur esse manifestū quod essent necessarias: semp̄ eī passio distincta est composita ex duobus terminis oppositis. s. contradictorie/vel priuatiue/vel sunt contraria immediata: & in talibus semp̄ est necessariū quod alterū illorum oppositorum inest subiecto determinato: vt dictū est in postpredicamentis. quare etiā distinctū ex illis duobus oppositis necessario inest eidem subiecto: siquidē a parte distincti ad totum distinctū est cōsequētia necessaria. vt si iste numerus est par: ergo est par vel impar: & si ista propositio est vera: ergo est vera vel falsa/ & sic de alijs. Maior ergo hui⁹ rationis erat vera. qđ omnia predicata q̄ perse in sunt primo vel secūdo modo perse: quibus semp̄ vtitur demonstratio: necessario insunt suis subiectis. et addens minorem Aristoteles. subdit.

¶ Manifestū est autē .i. ex cap. quarto qđ ex huiusmodi ppositionib⁹ p̄se: quibusdā. i. in aliquib⁹ modis perse: vtiq; sit & cōstat demonstratiu⁹ sillogismus. ergo ex necessarijs ppositionibus cōstat demonstratio. et quibus in loco illo quarti cap. q̄ ergo perse dicitur in simpliciter scibilibus. i. in demonstratiōib⁹: sub dubio relictū sit quos modos perse Aristot. velle ad dīcere demonstratiōibus: tamē ex hoc loco patet qđ intelligebat duos primos modos. nā hic probatiōe sue maioris in solis illis duob⁹ modis ponit. tertio em̄ mod⁹ p̄se nō est modus p̄dicationis nec p̄positiōis: in quarto vero modo p̄se fere semp̄ est predicatio cōtingēs & nō necessaria: vt domificator edificat/ dialecticus disputat/ & sic de alijs. quare illi duo modi perse: tertio &

quartus nō pertinent ad demonstratiōnes. quāuis vt superius dixim⁹ quartus modus perse in p̄ocursu scientiarū sit multū obseruatus: quaten⁹ nō dū in p̄positionib⁹ necessarijs: verū etiā in cōtingētib⁹ debitis ordo obseruetur et artificiose fiat & Sequitur tertia ratio.

¶ Omne em̄ suple p̄dicatū: aut sic est. i. s. p̄se cōueniēs suo subiecto: aut secundū accidens. accidentia autē. i. p̄dicata secundū accidens nō necessaria sunt. i. nō de necessitate insunt subiectis. ergo predicata de p̄se necessario insunt maxime in duob⁹ primis modis perse quib⁹ vtitur demonstratio. ergo demonstratio fit ex necessarijs p̄positionibus. poterat tamē hec ratio sic intelligi: vt esset altera p̄batio maioris p̄cedētis rationis. s. qđ ea q̄ perse sunt necessario insunt reb⁹. qđ omne predicatū inest subiecto vel de perse vel de peraccidens: & hec mēbra opposita habēt cōditiones. sed ea q̄ sunt per accidens non necessaria insunt: ergo ex opposito ea q̄ sunt perse necessario insunt. Aliam quoq; rationem ad conclusionē inentā ponit. ibi.

¶ Aut igitur sic dicendū. & for matur sic. demonstratio est probatiua cōclusionis necessarie: sed cōclusio necessaria nō demonstratur nisi ex principijs necessarijs: ergo demonstratio p̄cedit ex necessarijs. cōsequētia est nota/ & maior supponitur vt principijs diffinitione ipsi⁹ scire. qđ em̄ scitur nō cōtingit aliter se habere. minor vero sic p̄bat. qđ quāuis cōclusio necessaria possit sillogizari siue inferri & aliquo modo p̄bati ex veris solis p̄missis nō necessarijs: quēadmodū p̄cedit argumētatio dialectica: nō nō pōt certissime demonstrari nisi ex principijs necessarijs. hoc ergo intēdēs Aristot. dicit: aut igitur sic dicēdū est. s. qđ demonstratio p̄cedit ex p̄positionib⁹ p̄se & necessarijs: vt probauim⁹: aut si p̄dicatē rōnes nō sufficiūt: principijs ponētib⁹ nobis certissimū alia rōne idē p̄babit efficacit⁹. s. qđ demonstratio necessaria sit. i.

Caput sextum quod demonstratio est ex necessarijs.

ex necessarijs, principijs vero sit hoc, quod demonstratio, i. conclusio demonstrationis non potest aliter se habere, i. in sua veritate, ita quod non possit mutari a veritate in falsitate, hoc enim principijs supponimus ex dictis supra in cap. 2. Et si quidem demonstratio non potest aliter se habere, ex necessarijs igitur oportet esse sillogismum supple demonstratiuum, ex veris quidem solis sed non necessarijs: est, i. contingit et non demonstratio: supple sed dialectice arguente sillogizare ad probandam conclusionem, ex necessarijs autem non est, i. non contingit quocumque sillogizare: sed aut, i. solis demonstratio. hoc enim proprium demonstrationis est, i. soli demonstrationi conuenit et nulli alteri argumentationi probatiue hoc conuenit de perse.

¶ Signum autem est, ponit aliam rationem a posteriori: est precedens fuerit a priori et demonstratiua, et clara est litera, signum autem quod demonstratio sit ex necessarijs: est hoc, quonia instantias ita ferimus ad, i. contra opinantes se demonstrare aliquam conclusionem, nam dicimus eis, quonia non sit necesse, i. necessarium principium quod assumitur ad probandam conclusionem: atque proinde quod illa probatio non sit demonstratio, et hoc dicimus instantes contra illud: si opinamur, i. putamus aut omnino, i. in veritate principium illud contingere, i. posse aliter se habere in sua veritate, aut forte hoc dicimus tentantes rationis, i. disputationis gratia: quauis non ita esse credamus, nosira autem hec disputatione tentatiua ad experiendam alterius doctrinam: nulla esset nullamque haberet apparentiam: si non oporteret demonstrationem procedere ex necessarijs, ergo signum est quod hoc requiritur ad bonam demonstrationem.

¶ Manifestum autem ex his &c. inferunt quoddam corollarium ex predicta conclusione iam sufficienter probata / dices. Manifestum est, i. esse potest ex his rationibus et conclusione probata per eas: quoniam stulti, i. indocti sunt il-

li: qui opinati sunt se bene accipere principia demonstrationis: si probabilis et vera, i. probabiliter vera sit propositio quam assumunt / ut principium demonstrationis: ut faciunt sophiste, i. appariter sapientes et simulatore scientiam, quonia scire simpliciter verere: est scientiam habere supple per demonstrationem, non enim quod probabile est aut verum solus modo: principium est demonstrationis: sed debet esse primum, i. principium immediatum in genere scibili (quod est subiectum attributionis cuiusque scientie) circa quod demonstratur, i. sit demonstratio illa cui adaptatur illud principium, debet etiam esse verum illud principium demonstratio nis, quauis non omne verum sit principium demonstrationis: sed solus illud quod est proprium principium, non enim omne verum in aliqua scientia est principium proprium eius.

¶ Secunda pars huius cap.

¶ Quod autem ex necessarijs oportet esse et, in precedentibus rationibus precipue in illa ratione: aut igitur sic dicendum: duo sunt accepta et supposita sine probationibus, primum fuit quod conclusio necessaria non potest demonstrari et sciri nisi ex necessarijs, secundum fuit quod nihilominus conclusio necessaria potest sillogizari ex necessarijs, primum horum probat duabus rationibus, prima ratio formatur hoc modo: quicumque probat conclusionem per rationem non ostendentem propter quid ita est: ille non scit conclusionem per illam rationem, sed probans conclusionem ex principijs non necessarijs facit rationem non ostendentem propter quid ita est, ergo ille non acquirit scientiam conclusionis per illam rationem, maior supponitur vera ex definitione scire: minor hic probatur. Et hoc est quod Aristoteles dicit, quod autem ex necessarijs principijs oportet esse sillogismum supple demonstratiuum: manifestum esse po-

Primi libri posteriorum.

test ex his que sequuntur. si enim non est aliquid habens rationem. i. probationem conclusionis. propter quod ita est ostendatur: existente sua ratione. i. demonstratione vera et probante quod: ille inquam non est sciens conclusionem per illam rationem. et hoc supra in cap. secundo ex diffinitione scire notissimum est: in qua dicebatur. quod scire est causam cognoscere. propter quam res est. accipiendo causam logicam pro antecedente probatio et. ubi ibidem declaratum. minorum vero probans Aristoteles. ait. sit autem. i. ponatur utique quod. A. de. L. ex necessitate sit. i. predicetur. hoc est quod ista sit necessaria conclusio/omne. L. est. A. ut omnis homo est risibilis. B. autem ponatur esse medium. i. antecedens probatiui conclusionis: per quod medium demonstratum est. i. probatum quod omne. L. est. A. et sit non ex necessitate. i. non sit necessarium medium. et sit terminus medii bipes. et formetur ratio sit. omne bipes est risibile: sed omnis homo est bipes: ergo omnis homo est risibilis. clarum est quod antecedens non est necessarium: quia nulla illarum premissarum est necessaria. ergo per talem rationem arguens non sciuit de conclusione. propter quod ita est. et ista est minor huius rationis. sequitur probatio eius. non enim est hoc super verum quod omne. L. est. A. propter medium predictum. hoc enim medium contingit non esse verum: ex quo non est necessarium conclusionem autem necessariam. suppositam esse necessariam oportet semper esse veram. ergo in tempore quo medium est falsificatum: conclusio erit vera et non propter illud medium. quare medium contingens non dicitur propter quod vera sit conclusio. cum enim remota causa remoueatur effectus: antecedens contingens non potuit esse causa conclusionis necessarie: ex quo eo remoto non remouetur sed adhuc manet conclusio vera.

¶ Amplius autem: ponit Aristoteles.

secundam rationem que talis est. si aliquid nunc non scit aliquam conclusionem probatam per aliquam rationem: et tamen nulla alia causa dari potest: quare nunc non sciat illam con-

clusionem nisi quia erat probata solus per tale medium: ergo nec prius sciebat illam. quando probauit eam per illud medium: sed hoc evenit quando probatur conclusio per medium non necessarium sed contingens. unde sequitur quod conclusio necessaria non scitur per medium contingens: demonstratio ergo faciens scire procedit ex necessariis. Maior huius rationis ex terminis videtur esse nota. sed ad eius declarationem Aristoteles. ponit. quatuor modos quibus aliquid potest perdere scientiam quam prius habebat: dicens. Amplius si aliquid non scit nunc rem conclusionem aliquam: habens tamen ad huc rationem per quam probauerat illam conclusionem. et iste est primus modus. Et saluus est. i. ipse mortuus non est. secundus modus. Salua re. i. conclusione non falsificata. qui est tertius modus. Nec oblitus est conclusionis quam prius sciebat. et iste est quartus modus. sunt ergo quatuor modi quibus potest aliquid nunc non scire quod antesciebat. scilicet. quod oblitus est conclusionem/vel rationem probatiuam eius/vel quia ipse sciens corruptus est physice/vel quia conclusio corrupta est logice. i. falsificata est. si ergo nullo istorum quatuor modorum quis perdidisset scientiam de aliqua conclusione: et nunc non scit illam: sequitur quod nec antea sciebat eam. ideo dicitur: nec prius sciuit. Sequitur minor. sed corrupto logice medio contingente. i. falsificato medio clarum est quod per illud tunc non scitur conclusio necessaria: nec scientiam eius quis perdidit aliquo illorum quatuor modorum: ergo nec per illud medium sciebatur conclusio antequam corruptum esset medium. ideo subdit. corruptum autem medium. i. falsificatum aliquando nisi sit necessarium: siquidem omne corruptibile aliquando corrumpitur: et omnis potentia aliqua reducitur ad actum. quare corrupto medio: habebit quidem ille qui probauit conclusionem per illud medium: rationem illam adhuc et conclusionem: quia non oblitus est: et est saluus ipse adhuc viuens: salua etiam re. i. conclusione non falsificata est sit necessaria: nescit autem nunc per illud medium: quia medium est corruptum. id ergo nec prius sciuit

Quatuor modis perditur scientia.

Caput sextum quod demonstratio est ex necessariis.

ut per illud medium, ergo ex non necessario medio sed contingenti non scitur conclusio, quare oportet demonstrationem quae facit scire ex necessariis principibus esse. Sequitur.

¶ Si vero non respondet recte objectioni qua proterum diceret quod medius contingens non corruptus est: addit Aristoteles, continget tamen ipsum corrumperemur aliquando, quod enim accidit, id est accidentale et non necessarium: utique possibile erit et contingens, id est ut aliquando contingat, et illo dato ratio nostra haberet locum, quare impossibile est sic se habentem, id est probantem per medium non necessarium: scire conclusionem per tale rationem probatam. Sequitur textus.

¶ Cum igitur conclusio dicitur, probat Aristoteles secundum suppositum, id est quod conclusio necessaria potest syllogizari, probabiliter ex principibus non necessariis sed solum contingentibus, et ad hoc declarandum ponit tres regulas argumentationis probatiue. Prima est quod sicut conclusio vera potest probari ex non veris premissis, haec enim fuit una potestas syllogismi posita in secundo libro priorum: ita etiam conclusio necessaria potest syllogizari ex principibus non necessariis, probatio huiusmodi regule per se habet partem est similis probationi per se habet partem ibidem posita. Secunda regula, quod sicut ex premissis veris semper sequitur conclusio vera: ita ex premissis necessariis semper sequitur conclusio necessaria, et utriusque probationis est eadem quae in litera subditur. Tertia regula, si conclusio syllogismi probatiui fuerit contingens: non est possibile premissas esse necessarias, et haec tertia regula manifeste sequitur ex secunda: arguendo ex opposito consequentis ad oppositum antecedentis, ait ergo Aristoteles, cum igitur conclusio quidem ex necessitate est, id est necessaria, nihil prohibet medius, id est antecedens non necessariis esse: semper quod demonstratum est, id est probatio eius facta est, est enim, contingit necessariis consequens syllogizare ex non necessariis premissis, sicut est, contingit verum consequens ex non veris premissis syllogizare, et ista

Tres
regule
argu-
mentatio-
nis pro-
batiue.

est prima regula. Sequitur secunda, est autem medius, id est antecedens ex necessitate est, id est necessarius: et, id est, conclusio est ex necessitate, id est necessaria: sicut ex veris premissis semper sequitur verum consequens, et probat hoc in teris communibus, sit enim, id est, predicetur, A, de, B, ex necessitate: ita quod haec maior sit necessaria, scilicet, B, est, A, et hoc scilicet, B, sit, id est, predicetur de, C, ex necessitate: ita quod haec minor sit necessaria, omne, C, est, B, necesse est ergo et, A, primi predicati in esse, C, ultimo subiecto: ita quod haec conclusio sit necessaria omne, C, est, A. Additur tertia regula, sed cum non necessaria, sed contingens sit conclusio: nec medius, id est antecedens necessarius esse possibile est, declarat in terminis communibus, sit enim, A, in, C, non ex necessitate, id est, ponatur haec conclusio, omne, C, est, A, non necessaria, et antecedentis eius due premissae, scilicet, in, B, autem, A, id est, omne, B, est, A, et hoc in, C, id est, omne, C, est, B, sunt ex necessitate, id est, necessarie: sequitur manifeste, et, A, ergo in, C, id est, quod omne, C, est, A, sit necessaria conclusio: ex secunda regula, sed conclusio non esse necessaria supponebat ab aduersario, ergo suppositum illud erat falsum, quare nostra tertia regula erat vera. Sequitur textus.

¶ Quoniam igitur: infert Aristoteles, conclusionem principaliter intentam in hac secunda parte huius capituli, quod conclusio necessaria non potest sciri demonstratiue per medium contingens: sed oportet illud esse necessarium, ideo ait, quoniam igitur si scit aliquis demonstratiue conclusionem: oportet ea ex necessitate esse: manifestum est ex premissis rationibus, quoniam et per medium necessarium oportet cum demonstratione habere, aut si non habeat medium necessarium: non sciet conclusionem, probat hoc a sufficienti diuisione, quia omnis demonstratio (que est syllogismus faciens scire) vel est propter quid vel quae de qua diuisione inferius disputabimus, sed probans conclusionem necessariam ex antecedente non necessario: nec pro-

necessitate sunt. quare per huiusmodi principia non est necessarium scire conclusionem propter quid sit vera.

¶ Nec si semp &c. addit aliam rationem ad idem propositum. si propositiones sint per accidens de accidentibus inseparabilibus sic potest formari. quavis principia demonstrationis essent semper vera: si tamen non essent pro se: ex eis non sciretur conclusio esse vera: et propter quod esset haec: ergo necessarium est principia demonstrationis potissime esse predicaciones pro se. consequentia est manifesta: antecedens Aristoteli, proponit et probat/dicens: nec si semper sint illa accidentia. id est dato quod essent accidentia inseparabilia: ita quod semper inessent suis subiectis ut calidum igni/ migrum cornu etc. non autem essent accidentia pro se: quale est predicabile propter respectu sui subiecti: sed essent accidentia per accidens: quale est quod sit predicabile: pilla principia non sciretur conclusio. ut sunt. id est quales sunt syllogismi facti per signa naturalia etc. ut si quis probaret ignem esse intra domum: per hoc quod videt fumum exierit ab ea: vel si probaret animal transisse per viam ex eo quod apparere vestigia pedis in pulvere. vel si probaret noctem esse propinquam ex eo quod umbra corporum sunt longiores: vel si probet corpus aliquid esse corruptibile: ex eo quod tempore antiquatur. et sic de aliis multis. nam ex huiusmodi antecedentibus non habetur certa scientia et propter quod de conclusione: sed solum probaretur quia ita est. quod sit vera conclusio. unde subdit: hoc enim pro se. id est conclusionem que est predicatio pro se: non pro se sciet. id est nec propter quid sciet. scire enim propter quid est per causam scire. ut in definitione ipsius scire dicebatur: predicta autem antecedentia non causam rei explicabant: sed potius effectus que sunt signa. ergo per talia antecedentia quavis semper vera: non acquirebatur scientia de conclusione. quia non erant pro se et necessaria: sed potius per accidens et contingentia. Sequitur in fine capituli.

¶ Propter ipsum ergo &c. inferretur ex omnibus supradictis conclusio principaliter intenta in hoc capitulo. scilicet quod tam principia quam conclusio demonstrationis faciendis scire debent esse propositiones de pro se primo vel secundo modo. ideo ait. ergo propter ipsum. id est de pro se et secundum quod ipsum oportet medius inesse tertio. id est minori extremitati in syllogismo demonstratio: ita quod minor propositio sit predicatio pro se. et similiter oportet primis. id est maiorem extremam inesse medio de pro se et secundum quod ipsum: ita quod etiam maior propositio sit predicatio pro se et necessaria ad habendam scientiam de conclusione: in qua etiam primis de tertio propter ipsum ierit necessario etc.

¶ Questiones idonee.

¶ Circa hoc septimum capitulo. nulla alia questio videretur apta propter eam quam ipse Aristoteli disputat. scilicet utrum in demonstratione propter quid et potissima tam premisse quam conclusio debeant esse predicaciones pro se. de predicato generis/vel differentie/vel proprii: utrum predicaciones de quinto predicabili accidente possint demonstrative esse. id est principia vel conclusiones demonstrationis.

¶ Caput octavum intendit probare quod demonstratio est ex propriis principijs illius scientie in qua fit demonstratio: et non ex alienis principijs alterius scientie.

Omnis est ergo ex alio genere etc. Superius in capitulo secundo circa definitionem demonstrationis: et similiter in capitulo sexto: ubi probatur quod demonstratio procedit ex necessariis/et non solum ex veris solum probabilibus: relicti est indiscussum quod non omniveris est principium demonstrationis scientificae: sed so-

Caput octauū qđ demōstratio est ex proprijs nō alienis.

lum qđ est principij propriū illius sciētie in qua sit demōstratio. Ad hoc itaq; discutiendū accedit Aristot. in hoc cap. viij. qđ in duas ptes principaliter diuiditur. prima pponit qđ intēdit / r supponit quēdā necessaria ad probandū qđ pponit. secūda pars ibi. quozū autē genū r. probat qđ pposuerat. Dicit ergo Aristot. quasi ex supradictis inferēs: qđ nō est. i. nō cōtingit descendētē ex alio genere sciētie in aliud: demōstrare. i. de demōstratiue pbare aliquā cōclusionē: vt puta nō cōtingit geometricū artificē descendere ad demōstrādū aliqd in arithmetica per pncipia geometrie: qđ ille nō procederet ex pprijs pncipijs illius sciētie cui⁹ est cōclusio demōstrāda: sed ex alienis atq; extraneis. Sed atēq; hoc pbem⁹: supponam⁹ in pmissis.

¶ Qđ tria sunt in demōstratiōne qualibet. vni quidē. i. pmissū eorum est qđ demōstratur cōclusio. i. predicatum demōstratiōne cōclusum: r est maior extremitas sillogisimi. hoc autē est illud qđ inest. i. passio q̄ affirmatur: alicui generi. i. subiecto: perse. i. in secūdo modo perse. vni autem. i. alterū est dignitates. i. pmissē sillogisimi in q̄bus ponit mediū q̄ est tertius secūdus. sunt autem dignitates: vt hic loq̄mur: pncipia ex q̄bus demōstratio est cōstituta. Tertū autē est genus subiectū: r est minor extremitas: cui⁹ passiones: r pro. i. pte accēdētia q̄ sūt predicabilia. ppria: ostendit. i. probat de eo demōstratio. Et differūt hec tria. quia illa.

¶ Ex quib⁹ est demōstratio. 1. dignitates siue pncipia: cōtingit aliqui eadē esse in diuersis scientijs: nō quidē realiter eadē: sed secūdū analogiā solum vt inferi⁹ declarabim⁹: sed alia duo sunt ppria in vna quaq; sciētia. qđ etiā inferi⁹ declarabim⁹. Est ergo sensus Aristot. supponam⁹ in omni demōstratiōne tria cōcurrere q̄ sunt subiectū passio r dignitas. sed quāuis priora duo semp sūt ppria illi sciētie in qua sit demō-

stratio: tamē dignitates. i. pncipia qđā inueniuntur esse cōmunia r eadē in plurib⁹ sciētijs in pluribusq; demōstratiōnibus: hoc tamē nō fit verū de omnib⁹ pncipijs / sed de quibusdā et valde paucis. quod paulo inferius abunde pbatur sumus. nūc autē supponendo ista pncipia bauimus. i. ad magis declarandum nōstrum propositum.

¶ Secūda pars hui⁹ cap.

¶ Quorū autē gen⁹ ē alterū &c. probat Aristot. qđ in principio cap. pposuerat. i. qđ in processu demōstratiōne nō cōuenit descendere ab vno genere sciētie ad aliud. i. applicādo pncipia vni⁹ sciētie ad probādā cōclusionē alterius sciētie. et hoc pbat trib⁹ rationib⁹. pma sumit ex pte subiecti demōstratiōnis. se cūda ex pte passiois. tertia ex pte mediū. hec em̄ dicta sunt nō esse eadem r cōsa in diuersis sciētijs: qđ qđ sit de pncipijs ex q̄b⁹ pcedit demōstratio. p̄rima ergo rationē ponēs ait. quozū autē. i. quarum scientiarū gen⁹ subiectū est alterū. i. diuersum: vt arithmetice de numeris r geometrie de magnitudinibus: suple in talib⁹ nō potest demōstrator descendere de genere in gen⁹. qđ nō est arithmetice demōstratiōne. i. q̄ procedit ex pncipijs arithmetice cōuenire. i. cōuenienter applicare in magnitudinis accidentia. i. ad probādā accidentia siue passiones magnitudinū. nisi diceretur qđ magnitudines sunt numeri. i. cōtineant sub numeris. ita qđ subiectū geometrie cōtineretur sub subiecto arithmetice. qđ forte in illo casu liceret arithmetice demōstratiōne cōuenire in geometriā ad probādās passiones magnitudinū. hoc autē quemadmodū cōtingat in q̄busdā subiectis diuersarū scientiarū. i. qđ alterū sub altero cōtineatur: posterio⁹ dicemus quādo nobis erit sermo de subalternatiōne scientiarū infra in cap. 14. nūc autem dicamus qđ arithmetice semp est habens propriū gen⁹ subiectū: circa qđ

fit demonstratio passionis proprie de eo. et alie discipline omnes similiter habet propria subiecta circa que suas formant demonstrationes.

¶ Quare aut simpliciter & omnino debet esse idem genus subiecti circa quod fit omnis demonstratio arithmetica; aut aliquo modo idem subiecti cum subiecto arithmetice: si debeat demonstratio arithmetica descendere in aliud genus. aliter autem, i. quando subiecti subiecto nec est omnino idem: nec aliquo modo idem: quod impossibile est demonstrationem descendere a genere in genus: manifestum est ex ista ratione. **¶** Aduertendum quod aliquid contineri sub aliquo subiecto scientie potest dupliciter fieri. vno modo tanquam parte inferi et pars subiectiua eius: ut linea sub magnitudine / binarij sub numero et. alio modo ut inferi per accidens: quod et dicitur pars in modo: ut magnitudo sensibilis sub magnitudine / et numerus vocalis sub numero et. quando ergo primo modo aliquid continetur sub subiecto scientie: dicitur Aristote. quod vtriusque eorum est idem simpliciter. ut magnitudo et linea. nam simpliciter in hoc loco valet tantum sicut sine addito: et clarum est quod pars subiectiua nihil extrinsece addit supra se totum vniuersale. sed quando secundo modo aliquid continetur sub scientie subiecto: dicitur Aristote. quod vtriusque eorum est aliquo modo idem et non simpliciter: quia pars in modo non omnino est eadem cum suo toto in modo: sed connotat extrinsece super illud. Est ergo sensus Aristote. in hac ratione quod demonstrator non potest transire de genere in genus. i. de subiecto in subiecti. et hoc vniuersaliter verum est quando illa subiecta sunt disparata ut numeri et magnitudines: mores et res naturales et. Sed quando subiecta non sunt disparata: sed eadem aut simpliciter aut aliquo modo: demonstrator forte transire potest de genere in genus. dicitur forte. quia nonnulli egerat de habitudine scientie subalternatis ad subalter-

nam: de qua inferius in cap. 14. aut hoc dicitur propterea quod non est certum de vtroque modo identitatis subiectorum quod possit demonstrator transire a genere in genus. de primo enim modo certum est quod fiat descensus a genere in genus subiecti. nam in eadem scientia totali fit descensus de monstratiui ageneribus ad species: ut a magnitudine ad lineam / superficiem / et corpus. de hoc descensu Aristote. dicitur infra / quod augetur demonstrationes inpositi assumendo. i. subsumendo species post generas: sed de secundo modo identitatis subiectorum valde dubium est an demonstrator possit descendere a subiecto in subiecti: quantum in hoc cap. Aristote. videatur ad partem affirmatiua declinare: ego autem probabilior esse censeo partem negatiua. ut inferius suo loco declarabo. Sequitur altera ratio ad eandem conclusionem.

¶ Ex eodem etiam genere &c. que sumitur ex parte medij termini in demonstratione. ideo ait. quod necessitate est ex eodem genere scibili esse vltima. i. duas extremitates conclusionis syllogismi demonstratiui: et media per quam fit demonstratio. quod. de. necesse est quod ad idem subiecti attributionis pertineant omnes tres termini syllogismi demonstratiui. i. maior extremitas / minor extremitas / et medij. sin autem. i. si medij non sit eiusdem generis cum extremitatibus: non erit pars principia ex quibus procedit demonstratio: ergo accidentia erunt. i. predicationes per accidens. quia termini vni generis scibilis de per accidens se habent ad terminos alteri generis. quare due premissae demonstrationis in quibus medij vniuntur cum extremitatibus erunt predicationes per accidens: aut saltem altera carsi dicitur est autem quod ex his que sunt per accidens non fit demonstratio: ergo oportet de monstratiui non transire a genere in genus ex parte medij. ita quod medij vni generis assumatur ad demonstrandi conclusionem cuius extremitates sunt alteri generis: declaratur exemplo.

¶ Propter hoc. s. quia demon-

Nota
da disti
ctio.

Caput octauū qđ demonstratio est ex pprijs nō ex alijs.

stratio debet esse ex proprijs nō ex alijs vel extraneis: geometrie discipline nō est demonstrare has cōclusiones. s. qđ contrariorū terminorū eadē sit disciplina cōsideratiua. vt medicina est sanū & egrū. logica veri & falsi rē. qđ nullū terminū geometrie se habet pte ad terminos huius cōclusionis qđ sunt logicales. Sed nec pōt demonstrare geometria qđ duo cubi numeri/sit vnus cubus numerus. s. per multiplicatiōē. ita qđ multiplicatio vno numero cubico per alterū cubicum inde accrescat vnus tertius numerus cubicus. qđ isti termini pertinet ad genus arithmetici: ad quos paccidēs se habent termini geometrici. et vniuersaliter nec alterius. i. vni⁹ scientie est demonstrare qđ alterius. i. cōclusionē alterius. quia mediū sumptū ex vna scientia de peraccidēs se habet ad terminos cōclusionis alterius scientie. De istis exēplis non sit nūc magna cura: quia ex nra cōditione predicamentorū euadent clarissima. nā in quarta specie predicamenti qualitatis de omnib⁹ formis numerorū discernimus post diuū Boetii in secundo libro sue arithmetice. et in post predictamēto quatuor oppositorū contraria dicta sunt pūcere ad idē genus nēdū predictabile. sed etiā subijcibile. Sequitur ibi.

¶ Sed aut qđcūq; ponit vnā exceptionē a regula vniuersali premissa. dictū est em̄ qđ nec vll⁹ scientie est demonstrare qđ est alterius: addit nūc: sed aut. i. nisi forte qđcūq; due scientie sic se habent adinuicē qđ alterū. i. subiectū vni⁹ sub altero est: aliquo illoꝝ duoz modo rē quos in prima ratione hui⁹ ptis declarauimus. vt se habet perspectiua scientia de visibilib⁹ ad geometriam de magnitudinib⁹. quia subiectū perspectivę scilicet magnitudo visibilis: est sub magnitudine que est subiectū geometrie. s. vt pars in modo. et similiter consonātia. i. musica scientia de cōsonātijs se habet ad arithmeticam scientiā de numeris. est enim consonātia proportio nume-

ralls duarum vocum: estq; pars in modo sub proportione numeralli. in huiusmodi in quā disciplinis forte nihil prohibet qđ scientia subiecti superioris mittatur demonstrare conclusiones scientie subiecti inferioris. vt arithmetica cōclusiones musicę/ et geometria conclusiones perspectivę. Sed de hac questione inferius in cap. 14. disputabimus. nunc autē exēpla ponimus nō qđ ita sint: sed propter addiscentes vt intelligāt. Sequitur tertia ratio ad propositum.

¶ Nec enim si aliquid &c. qđ sumitur ex parte passionis qđ de subiecto demonstrari debet. ita qđ passionē alterius scientie quis velit demonstrare de subiecto huius scientie. dicit ergo Aristoteles. nec enim cōuenit demonstratē trāsire de genere ingen⁹ ex pte passionis. vt si aliquid. i. aliqua passio inest lineis de qđ est geometria: nō secūdū qđ linee sūt: et pro. i. nō in quantū ex pprijs principijs geometrie sunt demonstrabiles. vt si de linea qđ diceret qđ pulcherrima linea = rum est recta linea: vel qđ linea recta cōtrario modo se habet ad lineā circūlarem. et sic de alijs multis passionib⁹. nō em̄ est illa passio cōueniens lineę secūdū qđ ipsum: et secūdū qđ propriū genus. i. subiectū geometrie: ipsarū passio num est linea susceptiua: sed in quantū cōmune quoddā est. i. secūdū quoddā aliud subiectum cōmune innominati: quemadmodū supra in cap. 5. dictū est in secundo errore circa acceptionē verbi vniuersalis. nam pulchritudo / contractitas / et alie huius passionis multis rebus & valde differentibus conueniūt: non tamen alicui earum secundum qđ ipsum. sed secūdum rationem alicuius subiecti cōmunis innominati quod pertinet ad aliquā aliā scientiā puta philosophicā aut metaphisicā. huiusmodi ergo passionis geometria nō pōt demonstrare de lineis aut alijs magnitudinū speciebus: cū nō cōueniāt eis scōm qđ ipm. s. fm. ppas rationes fm quas in geometria

ria consideratur: quare non de se conueniunt terminis geometricis: sed terminis alicuius alterius scientie: ad quam geometricus demonstrator non debet transire: quia non ageret ex proprijs sed ex alienis: ex quibus non contingit demonstrare. **R**esolutio ergo huius secunde partis et totius cap. stat in hoc: quod demonstratio sic procedit ex proprijs quod non ex alienis vel extraneis principijs aut terminis. et hic error continget. si demonstrator transcederet de genere vno in aliud. quod et posset facere tribus modis. primo ex parte subiecti conclusionis: sic quod passionem sue scientie vellet demonstrare de subiecto alterius scientie. Secundo ex parte medij: sic quod per medium vnius scientie vellet probare conclusionem alterius scientie. Tertio ex parte passionis: sic quod passiones alterius scientie vellet demonstrare de subiecto sue scientie. nam quocumque illorum modorum argueret: ex extraneis non ex proprijs procederet. **C**irca istam tertiam rationem aduerte quod ut probat Aristoteles. in secundo philosophorum: et in 6. methaphisicorum: mathematice scientie abstrahunt a materia/motu/et a qualitatibus sensibilibus: nec tamen abstractio illa est tanta quanta in methaphisica/sed minor ea. mathematice ergo scientie in abstractioe sua medie sunt inter physicas et methaphisicas. si itaque passiones physice adparentur in his aut magnitudinibus: essent propositiones paccides/et non pfe. ut si diceret quod linea recta est pulcherrima aliarum/vel quod est velocitissima motus. Si autem passiones methaphisice ut idem/differens/diversum/contrarium. attribuerentur eiusdem subiectis mathematicis: conuenirent quidem eis pfe: sed non secundum quod ipsum. ut si diceret quod linea recta est tria linee circulari. vel quod differt specie ab ea. nullas enim talium passionum. si physice aut in methaphisicis potest mathematicus geometer demonstrare de magnitudinibus. ut patet ex supradictis. **H**inc ansam habere poteris ad probandum quod scientia subalternas non potest demonstrare conclusiones scientie subaltermate.

Resolutio.

Aduertendum.

¶ Questiones idonee.

Circa hoc cap. vix reperies aliquam questionem moralem ab scholasticis: quia pauci hec callent: que tamen propriissime ad hanc partem posterioris logicae doctrinae: essent si subtiliter inuestiganda et arguenda emendanda. sicut in conclusione vnius scientie possit demonstrari ex principijs alterius etc.

¶ Caput non vbi probat quod demonstratio faciens scire simpliciter est de perpetuis et non de corruptibilibus.

Anifestum autem est.

etc. Quia in logica necessaria sunt nomina secundum positionem sunt synonyma: similiter contingens et corruptibile: tamen Aristoteles postquam probauerat in cap. 6. quod demonstratio est de necessarijs et non de contingentibus: in hoc cap. 9. vult probare quod est de perpetuis/et non de corruptibilibus: neque tamen inutiliter ista repetit. tamen quia alias rationes ad hoc propositum afferit ab illis quas supra adduxerat: tum vel precipue quia apud Socratem et Platone hec questio difficultate fecerat. sicut quomodo possit haberi scientia de rebus corruptibilibus: et fuit occasio ponendi ideas perpetuas ad habendam scientiam: ut Aristoteles narrat in primo libro sue methaphisice. illi autem philosophi non utebantur vocabulis necessarijs et contingentibus: sed nominibus perpetuis et corruptibilibus: ideo alludens eis Aristoteles. vult iterum hic disputare hanc questionem per vocabula corum: et consonat eis in verbis: sed longe ad aliam sensum. Intendit ergo probare quod demonstratiua scientia est de perpetuis/et non de corruptibilibus. sicut accipiendo vocabula ut sunt nomina secundum positionem et logica significatia. propositionum conditiones: non autem ut sunt proprie impossibile.

Caput nonū qđ demonstratio nō est de corruptibilib⁹.

tionis ⁊ physica significatiō rerū diuersitates. quemadmodū illi accipiebāt. habet autē hoc cap. duas ptes. prima earū intēdit probare qđ dictū est de demonstratiōe. secūda ibi similiter sese habet: probabit idem de diffinitione. in primis ergo ponitur conclusio. quod demonstratio simpliciter faciēs scire est de propositionib⁹ ppetuis ⁊ nō de corruptibilibus. hāc probat tribus rationib⁹. prima ratio sumitur ex hoc. qđ demonstratio ꝑ cedit ad ꝑbandā cōclusionē ex propositionib⁹ vniuersalib⁹ ⁊ de secūda qđ ipm. q̄ sunt necessarie. ergo cōclusio sic ꝑbata est ppetua ⁊ nō corruptibilis. ꝑpositio qđā vt prius dictum est ex necessariis semp̄ seq̄tur necessariis. Dicit ergo. manifestū est. i. esse pōt̄ ex supradictis: qđ si sint ꝑpositiones vniuersales de ꝑdicato qđ cōuenit subiecto secūda qđ ipm. ex quib⁹ est sillogism⁹ demonstratiu⁹: necesse est ⁊. i. etiā cōclusionē esse ppetuā in sua veritate sic qđ nunq̄ ꝑssit esse falsa. dico cōclusionē huiusmodi demonstratiōis. i. q̄ ex talib⁹ ꝑncipijs ꝑcedit: ⁊ vt est verū dicere: demonstratiōis simpliciter. s. faciēs scire. Ex hac ꝑma ratione infertur secūda.

¶ Nō est ergo demonstratio nec sciētia simpliciter corruptibilis cōclusio num. i. q̄ ꝑssunt esse falsę et deficere a sua veritate. cōsequētia tenet ab oppositis: qđ de quocūq̄ vere affirmatur vñ eorū de eodē debet ⁊ alterū negari. ꝑbatiū est autē qđ cōclusio demonstratiōis simpliciter est ppetua: ergo non est corruptibilis. Et addit rōnē aliā Aristo. qđ demonstratio potissima est ex ꝑpositionib⁹ de ꝑse / et nō ꝑaccidens. vt supra in cap. 7. ꝑbatiū est: sic autē. i. ꝑpositio corruptibilis secūda accidēs est ⁊ non ꝑse. ergo cōclusio demonstratiōis non est corruptibilis: qđ de his q̄ sunt ꝑccidens nulla est sciētia nec demonstratiō. Sequitur tertiā ratio.

¶ Qđ autē vniuersaliter: q̄ sumitur ex hoc qđ demonstratio est de ꝑpo-

sitionib⁹ de omni. vt supra in cap. 4. dicebatur: sed ꝑpositio corruptibilis non est de omni: cū aliquando sit vera ⁊ alīquādo falsa. sit ergo. qđ autē vniuersaliter. s. ꝑdicat. i. ꝑo quolibet ꝑpositio ⁊ ꝑo quolibet tēpore: tale in quā ꝑdicatum ipm⁹ cōclusionis corruptibilis nō est. qđ dicat. ꝑpositio corruptibilis nō est de omni: sed ꝑdicatū ei⁹ aliquādo vere dī de suo subiecto: suple ⁊ nō semper. et sic dicit. i. ꝑo aliquo ⁊ nō ꝑo omni ꝑposito. cū autē ita sit. i. huiusmodi sit conclusio: necesse est alterā ꝑmissariū ad min⁹ nō vniuersalē esse. ꝑpositiōē. i. de omni: ⁊ ꝑ cōclusionē corruptibilē logice. i. falsificabilē. dico autē corruptibilē esse alterā ꝑmissariū: quoniā ⁊ cōclusio est etiā corruptibilis ꝑ aduersariū (qđ cōtendit huiusmodi cōclusionē esse demonstratione scibilē.) nā sicut ex necessariis ꝑmissis semp̄ seq̄tur conclusio necessaria: ita ex incorruptibilib⁹ ⁊ ꝑpetuis ꝑmissis semp̄ seq̄tur conclusio incorruptibilis ⁊ ꝑpetua. quare si cōclusio est corruptibilis: necesse erit ambas ꝑmissas vel ad min⁹ alterā esse corruptibilē. Dicit etiā nō vniuersalē oportere aliterā ꝑmissariū ex quib⁹ est demonstratiō: qđ hoc qđ dē. i. vñ ꝑpositū subiectū erit: hoc autē. i. alterū nō erit tale quale illa ꝑpositio enunciat. quare si altera ꝑmissariū ad min⁹ fuerit nō vniuersalis. i. nō de omni: nō est. i. nō cōtingit sillogizare vniuersaliter demonstrādo ⁊ simpliciter: sed solū quoniā nō est. i. ꝑ alīquo tēpore ⁊ ꝑ aliquo ꝑposito. et non simpliciter de omni.

¶ Secūda pars huius cap.

¶ Similiter autē &c. probat qđ etiā diffinitio nō est de corruptibilib⁹ sed de ppetuis. et hoc vnicā ratione sic. diffinitio est necessario annexa demonstratiōis: sed demonstratio est de ppetuis ⁊ nō de corruptibilib⁹ vt ꝑbatiū est: ergo nec diffinitio. cōsequētia est nota ⁊ innotiam ꝑbata. maiorē vero ꝑbās Arī-

no. aut: similiter autē. eodē modo se ha-
 bet veritas in diffinitione. s. sicut dictū
 est in demonstratione. et hoc pbat. quo-
 niā oīs diffinitio aut est principii demō-
 strationis: aut cōclusio quēdā demōstra-
 tionis: aut est demonstratio tota non in
 p̄p̄ia forma: sed in substātia: differens
 tamē positione. i. situatione terminorū. s.
 q̄a nō habet formā sillogisticā. q̄a ḡ de-
 mōstratio/ nec quātū ad principii/ nec
 quātū ad cōclusionē/ nec quātū ad se to-
 tam pōt esse de corruptibilib⁹/ sed tantū
 de p̄petuis: seq̄tur qd̄ etiā ṽ diffinitio nō
 possit esse corruptibilis/ sed tantū p̄pe-
 tuū. ¶ Illa etiā sunt hic tria. primū
 est qd̄ a principio huius cap. diximus. s.
 Aristotelē velle. hic quātū ad verba ex-
 teriora applaudere philosophis antiq̄s:
 qui loquētes de reb⁹ externis dicebant
 diffinitiones/ et demōstrationes/ atq̄ sciē-
 tias nō esse de istis reb⁹ caducis seu cor-
 ruptibilib⁹: sed tantū de alijs substātijs
 separatis deq̄ reb⁹ p̄petuis et incorru-
 ptibilibus: quas vel ideas vel deos im-
 mortales appellabāt. sed Aristot. eadē
 verba p̄ferēs non de reb⁹ externis: sed
 de vocabulis earū/ et de p̄positionib⁹ q̄
 de reb⁹ enunciant sua dicta intelligit.
 dicens qd̄ demōstratio ex p̄petuis prin-
 cipijs p̄cedit ad probādā cōclusionē per-
 petuā. i. infalsificabilē. et qd̄ diffinitio est
 termini vniuersalis: q̄ est perpetu⁹. i. ab-
 stractus a particularib⁹ cōditionibus loci
 et tēporis: nō autē termini singularis nō
 sic abstracti. inde est qd̄ supposita mun-
 di eternitate (vt Aristot. opinabatur) ter-
 mini vniuersales sunt p̄petui et incorru-
 ptibiles logice. i. semper supponētes/ et
 nunquā a suppositione cadentes vt ho-
 mo animal et. termini autē singulares
 vt Socrates/ plato/ et alij nō sunt p̄pe-
 tui sed corruptibiles: q̄a cadunt a suppo-
 sitione sua per illorū hominū mortem.
 Hęc intentionē Aristot. quidā ex latinis
 cōmētatorib⁹ nō callētes arbitratī sunt
 qd̄ in hoc cap. ipse de reb⁹ non de ser-
 monibus loqueretur. vnde ideas negā-
 tes sūxerūt quāsdā naturas cōmunes

specificas vel genericas de quib⁹ ban-
 tur diffinitiones et sūt demonstrationes
 certissime: nō autē de reb⁹ istis singu-
 laribus corruptibilibus et incertis. sed
 quantū distet hec imaginatio a plana
 intelligentia huius litere: quātāq̄ diffi-
 cultatem nō necessariā augeat in bona
 et recta philosophādi semita: facile q̄sq̄
 ingeniosissim⁹ decerneret: si modo a pra-
 ua affectione liber extiterit: nec in verba
 alicui⁹ magistri irauerit. immo in hoc
 libro primo cap. 20. ipse Aristot. hanc
 phantasiā ridebit simul cū ideis plato-
 nicis: q̄a eiusdē farine est cū eis: nec di-
 stant nisi paulo quoddā et ficto intersti-
 cio. ¶ Secundū hic notandū est: qd̄
 Aristot. in hoc loco solū loquitur de diffi-
 nitōe essentiali: siue illa sit quiditativa
 et formalis: siue causalis. vtraq̄ enim est
 necessario annexa demonstrationi. om-
 nis enim demonstratio est aut formalis et
 recta. et in illa mediū demonstrationis
 est diffinitio q̄ditativa formalis. vt om-
 ne animal rationale est risibile: omnis
 homo est animal rationale: ergo omnis
 homo est risibilis. Aut demōstratio est
 causalis et obliqua: et i illa mediū est dif-
 finitio essentialis causalis et data p̄ obli-
 quos casus. vt omne animal cōpositū ex
 corpore organico/ et anima rationali est
 risibile: omnis homo est cōpositus ex cor-
 pore organico et anima rationali: ergo
 omnis homo est risibilis. harū demon-
 strationū diuersitas p̄ouenit ex diuersi-
 tate scientiarū que vniuntur artificiū de-
 monstratiū. nā in doctrinis mathema-
 ticis fere omnes demonstrationes sunt
 recte et formales. in phisicis vero et mo-
 ralibus omnes fere sunt oblique et cau-
 sales. sed de his inferius in secundo li-
 bro horum posteriorū abundantior erit
 sermo deo disponere. ¶ Tertio videre
 opus est qualiter sūt intelligenda illa di-
 uisio trimemb̄is diffinitionum: scilicet
 quod quedā est demonstrationis prin-
 cipium/ alia conclusio/ et alia est vt tota
 demonstratio in virtute: differens ta-
 men positione. ¶ Dico quod ista diuisio

Tria
 notāda.
 primū.

Secūm
 nobīle.

Tertium
 nobīle.

Caput nonū qđ demōstratio nō est de corruptibilib⁹.

etio precipue habet locum in demōstratio-
 ne causali. vt docet Aristoteles in se-
 cundo libro phisicorum. Cum enim si-
 cūdo sit principalissima causa in ca-
 dem re: et secundum locum habeat effi-
 ciens: tertium forma: et vltima sit mate-
 ria: quia omne agens mouetur a fine
 ad agendum vt producat formā: dispo-
 nitq; materiam propter formā secundū
 exigentiam eius: ideo diffinitio rei data
 per causam finalem est vt principii de-
 mōstrationis respectu aliarum omnium.
 diffinitio autem eiusdē rei data per cau-
 sam materiale est vt conclusio demō-
 strationis respectu aliarum omnium: alie
 vero due diffinitiones medie sunt. nam
 diffinitio per causam efficientem cōpa-
 rata ad diffinitionē datam per causam
 finalem est vt conclusio: sed comparata
 ad diffinitionem formale vel materiale
 est vt principii. Item diffinitio data per
 formā est vt principii ad diffinitionem
 datam per materiam: sed est vt conclu-
 sio comparata ad alias duas diffinitio-
 nes priores. Exempla solet dari in do-
 mo. nam per finem diffinitur. quod est
 artificiatum ad protegēdos homines
 ab excessib⁹ aeris calozib⁹ / frigozib⁹ / plu-
 uiazib⁹ / ventozib⁹ &c. per causam efficien-
 tem: quod est artificiatum ab architecto
 secundū artem ingeniatur. sed per cau-
 sam formalem: quod est artificiatum di-
 stinctum per habitationes / per cubicu-
 la / et alias officinas habens portas / et
 fenestras &c. per materiam deniq; /
 domus diffinitur. quod est artificiatum
 constans ex parietibus et tecto / ex lapi-
 dib⁹ et lignis / tegulis et cemento. Er-
 go per diffinitionem finalem poterit de-
 monstrari diffinitio materialis. hoc mo-
 do. omne artificiatū vile ad protegēdū
 hoīes ab excessibus aeris debet consta-
 re ex materia dura que non possit faci-
 liter penetrari qualia sunt parietes et
 tectum facta ex lapidibus / lateribus /
 lignis / tegulis &c. sed domus est artifi-
 ciatum vile &c. ergo domus est constru-
 enda ex lapidib⁹ lateribus &c. ecce quo

modo diffinitio per causam finalem est
 principii demonstrationis. i. medii ad
 demonstrandā diffinitionē datā per cau-
 sam materialē: que est conclusio. i. pre-
 dicatū cōclusionis quod cōcluditur de
 illo subiecto dom⁹. Eodē modo posset
 fieri demōstratio ex causa finali ad cau-
 sam efficientem: quia ad illā vtilitatem
 oportuit esse aliquā artem qua debito
 ordine subueniretur humane necessita-
 ti. et similiter posset demonstrari diffini-
 tio formalis: quia ars edificatoria ha-
 bet vt domus sit disposita in suis parti-
 bus tali modo qui conferat saluti homi-
 num. i. quod habeat ianuā et fenestras
 per quas intret sol et aer salubris &c. Et
 sicut posite sunt quatuor diffinitiones
 domus: sic possent poni et quatuor diffi-
 nitiones hominis et cuiuslibet alterius
 rei naturalis: et fierent demōstrationes
 causales secundū modū dictū. Ergo et
 diffinitioes sunt adeo annexę et necessa-
 rie ad faciēdas demōstrationes: opor-
 tet diffinitiones esse perpetuorum et nō
 corruptibilium quemadmodū et demō-
 strationes. De diffinitione vero que est
 vt tota demōstratio. i. simul principii
 et conclusio demonstrationis: clara est
 intelligentia: quia est diffinitio duas si-
 mul complectens diffinitiones quarū
 altera inferebat et altera inferebatur.
 vt domus est artificiatum ex lapidibus
 lateribus / lignis / et cemento &c. ordi-
 natum ad protegendum homines ab
 excessibus aeris &c. hec inquam diffini-
 tio in substātia et virtute est tota illa de-
 monstratio quā superius egimus: quā-
 uis differat positione. i. situ terminozū:
 quia non sunt termini hic ordinati in fi-
 gura et modo syllogistice. vnde sicut ista
 diffinitio est demōstratio implicita et
 coniuncta: ita illa demōstratio potest
 dici diffinitio explicita et separata. sed
 de his satis. Sequitur.

¶ Eorū autē q̄ sepe &c. mouet
 dubiū circa predictat⁹ respōdet ad ip̄m.
 Dicit̄ em̄ est a principio hui⁹ cap. q̄ s̄mō

stratio / et sciētia similiter / et diffinitio est
 solū de perpetuis que semper sunt: et
 non de corruptibilibus que aliquan-
 do sunt / et aliquādo nō sunt. cōtra hoc vi-
 detur esse: q̄a de eclipsi lune habetur
 demonstratio et sciētia simpliciter: et tamē
 eclipsis illa nō semper est / sed aliquan-
 do est / et aliq̄i nō est. ergo nō est bene
 dictum q̄d est in hoc cap. determinatū.
 Ad hoc dubiū respōdēs Aristot. dicit. eo-
 rum autē q̄ sepe sūt et nō semp: sunt de-
 monstraciones et sciētie. vt est lune defe-
 ctus: q̄ et grece eclipsis dicit. manife-
 stum em̄ est q̄d talia entia secūdam q̄d
 sunt huiusmodi. i. demonstrabilia et diffi-
 nibilia: semp sunt: q̄a sunt vniuersalia.
 in quāsi vero non semp sunt: secūdi p̄e
 sunt. i. p̄icularia sunt. q. d. demonstratio
 est de eclipsi lune in vniuersali et gene-
 rice vel specificē: et huiusmodi p̄positio-
 nes semp sunt. i. sunt p̄etue veritatis et
 infalsificabiles. nō autē est demonstratio
 de hac eclipsi p̄iculari: q̄ aliquādo est
 et aliquādo nō est. q̄a singularia ab arte
 relinquēda sunt: cū sint infinita. i. incer-
 ta et variabilia atq̄ contingētia. quare
 demonstraciones sciētificē non descēdit
 nisi vsq̄ ad species specialissimas: et in
 eis iubet plato quiescere. i. cessare. p̄et-
 sum sciētificū. Est ergo respōsio ad du-
 biū: q̄d de eclipsi lune per vniuersalia
 vocabula et p̄positiones ex eis forma-
 tas sit demonstratio faciens scire simpli-
 citer: q̄a ille sunt p̄etue et incorruptibi-
 les. p̄positiones logice loquēdo: sed nō
 per tertios et p̄positiones singulares: q̄a
 ille sunt cōtingētes et corruptibiles. hoc
 modo. vt hec diffinitio. eclipsis lune est
 defectus luminis solaris in luna. p̄pter
 interpositionem terre impediētis illu-
 minationē ei⁹ a sole: est p̄etue et eterne
 veritatis: et est tota demonstratio in vir-
 tute: q̄a cōprehēdit duas diffinitiones ec-
 clipsis. quarū altera est p̄ncipiū / et al-
 tera cōclusio demonstratiōis. sed si dice-
 retur. hec eclipsis lune facta in Anno.
 1529. die. 16. Octobris cum horis. 20. est
 p̄natiō luminis etc. nō est p̄positio p̄e

tue veritatis: sed accidētaria et corrupti-
 bilis. quare nec sciētificā aut demōstra-
 tiua p̄positio. Addit Aristot. et sicut de-
 defectus seu eclipsis lune est scibilis in
 v̄i / et nō in p̄iculari: similiter est dicēdū in
 alijs que sepe sūt. vt in eclipsi solis / in
 alijsq̄ aspectib⁹ luminariū et planetarū.
 immo et in oib⁹ effectib⁹ naturalib⁹ / vt
 in tonitruo / terremotu / pluuiā / vento /
 pruina / niue etc. q̄a de eis oib⁹ pōt esse
 sciētia et demōstratio atq̄ diffinitio in v̄i
 nō in p̄iculari. nā in reb⁹ nālib⁹ quāsi
 eti⁹ caducis et corruptibilib⁹ possunt da-
 ri p̄positiones p̄etue veritatis de om-
 ni / p̄e / et fm̄ q̄d ipm̄ q̄ sunt vere sciētifi-
 ce et demōstratiue. ¶ Valde ergo caute
 Aristot. hoc dubiū mouit in fine huius
 cap. videlicet ad ostēdēdū causam dece-
 ptionis Platōnis / et aliorū antiquorū
 p̄horū: decipiebātur essi p̄ equatiōnē
 horū duorū noīum perpetui et corrupti-
 bile. quādo essi sunt noīa secūde impos-
 tionis et logice: verū est q̄d demōstratio
 et sciētia est de p̄etuis et nō de corrupti-
 bilib⁹. i. teris et p̄positionib⁹. sed quādo
 sūt noīa p̄ime impositionis p̄ifica: hoc
 dicitū nō est verū: q̄a oēs fere sciētie hu-
 mana diligētia inuēte sunt de reb⁹ cor-
 ruptibilib⁹ et caducis: nā vix et rarissime
 de reb⁹ p̄etuis loquuntur ille sciētie: et
 creberrime de reb⁹ corruptibilib⁹. illi ḡ
 p̄hi hoc secūdo modo loquētes decipie-
 bātur et errabāt: ideo nimis alias res
 p̄etuas fingebāt de q̄b⁹ posset esse ve-
 ra sciētia. i. ideas. ¶ Hac etiā ignoran-
 tia laborāt quidā ex n̄ris cōmentatori-
 bus in hoc cap. qui s̄ixerūt naturas cō-
 munes de quib⁹ solis dicit esse sciētiās
 et nō de particularib⁹ reb⁹: atq̄ h̄ic tex-
 tū Aristot. satis in se planū et peruisū ad
 illas p̄hātasias detorquent. immo et per-
 uertunt. sed de ijs satis.

¶ Questiones idonee.

¶ Circa hoc capitulū vna sola est que-
 stio apta: quā et omnes fere questionarij
 pertractant: v̄rū de corruptibilib⁹ pos-
 sit esse diffinitio / demōstratio et sciētia.

Aduer-
te.

Caput decimū qđ demonstratio nō est ex cōmunibus.

¶ Capitulum decimū probat qđ demonstratio est ex proprijs prin-
cipijs/et non ex cōmunibus.

Vonā autē mani-
festum est rē. Demō-
strationē pcedere ex
proprijs: qđ supra in
cap. 7. pposuerat Ari-
sto. duobus modis po-
terat intelligi: r vtroq;
modo vult eam pbare Aristo. esse ve-
ram. vno modo. i. nō ex alienis vel extra-
neis alteri⁹ sciētie principijs. et sic pba-
uit eam in cap. 8. alio modo. i. non ex cō-
munib⁹ principijs. et hoc modo intēdit
eam pbare in hoc cap. qđ habet duas
ptes principales. in pma pbat Aristo.
qđ demonstratio scientifica non est ex cō-
munib⁹ principijs. in secūda ibi. si autē
hoc rē. indrit de principijs cōmunibus.
Pponēs itaq; Aristot. intentionē suā
ait. quoniā autē ex supradictis manife-
stum est: qđ iam pbatū. qđ nō est. i. non
cōtingit demonstrare vni⁹ qđq;. i. quālibet
cōclusionē ex quolibet principijs. sed aut
suple opus est ad demonstratiōē scienti-
ficā qđ pcedat ex vnoquoq; pncipiorū
ppriorū: si id qđ demonstratur. i. cōclusio
vel passio sit secūda qđ illud est. i. si p-
dicatio vel predicatū cōueniēs subiecto
secūda qđ ipsum. sensus est. si cōclusio
demonstranda nō est qđcūq; ppositio: sed
illa sola qđ est predicatio de omni/ p se/ r
secūda qđ ipsum: ita qđ predicatū sit ve-
rū vniuersale sui subiecti: ita etiā prin-
cipia per qđ huiusmodi cōclusio demon-
stratur: nō possunt esse qđcūq; principia
indifferēter: sed oportet qđ sint determi-
nata r ppria cōclusioni demonstrāde.
vnde subdit. nō em̄ est scire hoc qđ de-
monstratur: si demonstratio pcedat solū
ex veris quidē/ r in demonstrabilib⁹ prin-
cipijs et immediatis. qđ iste cōditiones
principiorū nō sufficiūt ad hoc qđ demō-
stratio faciat scire conclusionem: sed vl-
tra hec op⁹ est qđ principia sint ppria r

accōmodata conclusioni. Deinde ibi.

¶ Est em̄ sic monstrare probat
Aristot. qđ pposuit r primo exēplo cu-
iusdā Bissonis. qđ arguēs p cōmunia pu-
tauit se demonstrasse quadratā circuli
in geometria. hoc modo. vbicūq; est da-
re maius r min⁹ aliq; est dare illi equa-
le: sed est dare quadratū maius circulo
intra qđ circulus est descriptus: est et
dare quadratū min⁹ circulo. i. illud qđ
intra circuli descriptū est. ergo est dare
quadratū equale circulo. Ita em̄ ratio
nō est demonstratio: qđ nō facit scire sim-
pliciter r ppter qđ: sed solū qđ. i. nō pro-
bat qđ r quātū quadratū sit equale cir-
culo: r qua ratione sit eqle: sed solū pro-
bat qđ sit aliqđ quadratū equale circulo:
quāuis nesciam⁹ qđ illud sit. ait ergo
Aristo. bene dixi qđ nō sufficit principia
esse vera r immediata: est em̄. i. cōtingit
sic monstrare aliqua cōclusionem: sicut
Bisio quidā pphus demonstrare tentabat
tetragonismū. i. quadratū equale circu-
lo: non qđ de secūda quadrāgulatū. i. fm
ppriā rationē quadrature: sed scdm cō-
mune quoddā principijs demonstrant. i.
pbāt cōclusionē: huiusmodi rationes. i.
pbationes. qđ. i. mediū vel principijs cō-
mune et. i. etiā alteri cōclusioni: inest. i.
applicari pōt. vnde r in alijs generibus
scientiarū agenerē illi⁹ cōclusionis: con-
ueniūt hęc rationes. i. pbationes: nō pro-
ximis cōclusioni prime sed extraneis
ab illa. nō itaq; scit aliq; per tale mediū
secūda qđ illud est. i. pprie r determi-
nate: sed solū secūda accidēs. i. secūda
aliud gen⁹ r cōfise. q. d. demonstrare p
cōmunia principia est qđsi demonstrare p
extranea: qđ reprobatū est in cap. 8. nā
per huiusmodi principia nō pbāt aliqđ
secūda ppriā rationē: et illa etiā sint ap-
plicabilia cōclusionib⁹ alteri⁹ rationis
alteriusq; sciētie: qđ nō secūda qđ ipsum:
sed secūda aliqđ aliud est pbatio illa:
qđ nō est scire simpliciter/ sed scdm acci-
dēs. i. p aliud siue p rationē alteri⁹. Er-
go in exēplo pmissio illud principijs:

vbi est dare mai⁹ & min⁹ est dare equalē rē. est de quāitate in cōmuni/ & nō de circulo vel de quadrato in specie. ideo per illud nō habetur ratio. ppria. quare aliq⁹ quadratū est equalē alicui circulo: sed solū q⁹ sunt adēquibiles: ex eo q⁹ sunt quantitates quedā adinuicē comparabiles. hoc autē non est simpliciter scire quadraturā circuli q⁹ ex eo patet: quia facta illa ratione: adhuc nescimus dare quadratū cōle circulo. Sequitur.

¶ Nō enī conuenit &c. probat idem alia ratione sumpta ex cap. 8. hoc modo. demonstratio nō est bona/ quando trāscēditur vel trāsitur in aliud gen⁹ scibile: sed probatio q̄ fit ex cōmunibus principijs trāsit in aliud genus: q̄a illud mediū est applicabile alteri cōclusioni alterius generis: ergo demonstratio nō est ex cōmunib⁹ principijs. hoc est ergo q⁹ dicit. non enī conuenit demonstratio s. trāstēs & in aliud genus scibile: vt supra dictū est in cap. 8. vñ si quodq⁹ autē scimus simpliciter & non secūdam accidens: cū cognoscim⁹ cōclusionē esse verā secūdū illud. i. per illud mediū secundū q⁹ est ex principijs illi⁹. s. cōclusionis in quātū illud est. i. q̄ est predicatio de secundū q⁹ ipsum: siue de predicato q⁹ inest subiecto secūdū q⁹ ipsum: quare & oportet mediū demonstrationis conuenire cōclusioni demonstrāde secūdū q⁹ illud est. i. secundū ppriā illi⁹ rationem. hoc non habet mediū cōmune respectu cōclusionis sciētificę. ergo per tāle mediū non plus demonstratur cōclusio quā si argueret ex principijs alteri⁹ generis agēne cōclusionis. vt habeat angulos equalē duob⁹ rectis. i. hec passio demonstratur de illo subiecto cui inest perse & secūdū q⁹ ipsum: ex principijs pprijs ipsius. q̄a mediū debet esse diffinitio ppria illi⁹ subiecti de quo passio demonstratur. Deinde cum dicit.

¶ Quare si ple: addit tertiam rationē etiā sumptā ex cap. 8. quod in bona demonstratione mediū et extrema

debent esse eiusdem generis subiecti. sed mediū cōmune non est eiusdē generis cū cōclusionē nō cōmuni/ sed dēterminata ad vñū eorū generū que sub illo cōmuni cōtinētur. ergo per cōmuniā non fit bona demonstratio. hoc est q⁹ dicit. quare si in cōclusionē demonstranda illud q⁹ inest. i. passio: perse inest cui inest. i. subiecto: etiā & secūdū q⁹ ipsum: necesse est mediū per q⁹ demonstratur illa passio de illo subiecto: esse in eadē proximitate. i. eiusdē generis p̄mit cū extremis cōclusionis. tale autē nō est mediū cōmune sed est alteri⁹ gnīs scibilis: vt patuit i. exēplo Bilonis. Sequitur ista.

¶ Si vero non sit: vbi Aristo. re mouet quoddā dubiū quod etiā supra in cap. 8. p̄ponebatur. et dubiū est hoc. sepius ad probādā cōclusionē vñū sciētice demonstratiue assumitur mediū alteri⁹ sciētice q̄ se habent sicut magis & min⁹ cōmune inter se: vt conclusio musica demonstratur ex medio arithmetico. et conclusio perspectiua ex medio geometrico. et tñ arithmetica est cōmuniō sciētice q̄ musica: similiter geometria est cōmuniō perspectiua. ergo aliquādo erit bona demonstratio ex cōiorib⁹. Ad hoc dubiū respōdēs Aristo. ait. si vero nō sit mediū eiusdē generis cū extremis cōclusionis demonstrāde: sed sit sicut arithmetica. i. musica cōclusio q̄ est de armonia. i. cōsonātia vocū in acuto & graui: p̄ arithmetica sciētice. i. p̄ mediū sumptū ex arithmetica: demonstratur q̄dē huiusmodi conclusio fere similiter sicut si mediū esset eiusdē generis cū extremis cōclusionis. dictū est enī quod in talibus sciēticijs subiecta sunt quodāmodo vñū rē. sed re vera illa duo subiecta non sunt vñū simpliciter sed differunt. et propterea demonstrationes illarū sciēticijs etiā sunt differentes. nam ipsum quia cōclusionis demonstrare alterius est sciētice: scilicet inferioris. dico autem alterius sciētice: subiectum enim gen⁹ alterum est a subiecto superioris sciētice.

Caput decimū qđ est demōstratio nō est ex cōmunib⁹.

non sunt ergo penitus eadē scientia arithmetica & musica sed differētes. sed de monstrare ppter qđ eiusdē cōclusionis superioris est scientie: cui⁹ subiecti pfe passionēs sunt que demōstrātur in sciētia inferiori de subiecto eius. Est ergo solutio Aristot. qđ quando scientia inferior per mediū superioris scientie demōstrat suā cōclusionē: nō est penitus eadem pbatō sicut si per ppria pncipia illā pbarēt. vnde nō impeditur veritas nrī ppositi. i. qđ p cōia pncipia nō fit sciētifca demōstratio. Unde cōcludēs hāc primā partē huius cap. subdit Aristot.

¶ Quare ex his. s. rationibus que dicte sunt: manifestū est & clarū relinquitur qđ nō sit. i. nō cōtingat demōstrare simpliciter vni⁹ qđq. i. quācūq. cōclusionē aliter quā ex pprijs pncipijs vni⁹ cui⁹q. cōclusionis. i. nō ex alienis neq. ex cōmunib⁹ quāuis horū. i. harū cōclusionū pncipia ppria habeāt cōmune aliqđ pncipiū. **¶** Sed anteq. ad alterā hui⁹ cap. partē trāeam⁹ op⁹ est vt declarem⁹ Aristot. sen fun verū in respōsione ad dubiū ppositū de sciētia superiorē & inferiorē. erat em̄ dubiū. an scientia inferior. vt musicā demōstret suas cōclusiones ex pncipijs scientie superioris vt arithmetice: et Aristot. respōsio erat affirmatiua: qđ ille due sciētie quodāmodo sunt eiusdē gñis subiecti: & ita pncipia scientie superioris qđāmodo sunt ppria scientie inferiori: quīs in hoc modo dīmōstrādū sit aliquātula dñia. qđ sciētia superior de illa cōclusionē pbat ppter qđ: inferior vero sciētia solū pbat qđ. et hec differētia ortū habet ex differētia subiectōrū illarū scientiarū. qđ aliquo modo differūt: hoc infra cap. 14. in scđa pte. Ex hac ḡ Aristot. respōsione multi suoz expositorū hūc errozē cōceperūt qđ demōstratiōes musicę oēs sūt ex pncipijs vel cōclusionib⁹ arithmetice: & similiter demōstratiōes p̄pctice oēs ex pncipijs geometricę: & scđū eos ratio est: qđ pncipia scientie inferioris dīmōstrant

pncipia scientie superioris. Sed ego q̄ro ab eis q̄sio concordabit hoc dictū Aristot. cū superiore dicto ei⁹ circa pncipiū hui⁹ cap. i. qđ p cōmunia pncipia nō fit demōstratio ppter qđ: sed solū qđ est: vt patuit in rōne Bāisonis: nūc autē dicit qđ demōstratio superioris scientie (cuius pncipia sūt cōmunia ad cōclusiones inferioris scientie) ostendit ppter qđ: sed demōstratio inferioris sciētie ostēdit qđ. Insup sc̄qret ex opinione istoz qđ sciētia inferior nullā possit facere demōstratiōē ppter qđ & potissimā: quare non erit scientia simpliciter sed solū scđū si accidēs. p̄tia patens est ex dictis supra in cap. 2. et. 4. et in. 8. qđ per mediū illud nō sciret passio de suo subiecto scđū qđ ipm. i. scđū si ppriā ḡ rationē: sed scđū aliud. i. alterius rationē puta superioris subiecti. hoc etiā reprobātū est supra in cap. 5. de errorib⁹ circa inuentio nem veri vniuersalis. i. qđ demōstrare passiōē triāguli de isochele nō est scire simpliciter & scđū qđ isocheles: sed fm aliud. i. fm rationē triāguli cōmunē. qđ est scire fm accidēs. **¶** Ergo ad horū dubiozū euacuatiōē supponēda sūt qđā. p̄mū est qđ quāuis sciētia superior & inferior i mathematicis habeāt maiōrē cōuenientiā q̄ due alie sciētie disparate: nihilomin⁹ tñ arithmetica & musica sūt due sciētie distincte. et ex illis duab⁹ nō fit vna totalis sciētia. hoc exp̄sse dicit Aristot. hic. sed differūt in quēns. et oēs docti hoc cōcedunt qđ oppositū est inopinabile. Scđū est qđ quelibet scientia ab alia distincta sicut habet pprias cōclusiones: ita habet & ppria pncipia per q̄ sūt in ea demōstratiōes faciētes scire simpliciter. hoc exp̄sse docebit Aristot. paulo inferi⁹ in hoc. 1. lib. cap. 13. vnde in musica p̄ter pncipia arithmetice sūt qđā pncipia ppria q̄ immediata sūt & indēmōstrabilia. Tertiu suppositū sit qđ in sciētia alteri subalternata (qualis est musica ad arithmetice) duplices sunt passiōes que de suis subiectis demōstrantur. quedā sumptē ex scientia supe

videtur
add on

Que-
stio de
scientia
subal-
terna.

Respō-
sio no-
tāda.

Caput dectmū qđ demonstratio nō est ex cōmunib⁹.

monstratio simpliciter ⁊ secundum qđ
ipsum: sed per accidens.

¶ Secūda pars hui⁹ cap⁹.

¶ Sed horū principia &c. Occa
sione accepta ex dictis in prima parte:
tāgit Aristō. aliquid de principijs cōib⁹:
postea tamē lati⁹ dicit⁹ de eis suppo
nit itaq; esse quedā principia cōmunia/
⁊ simpliciter indemonstrabilia in procur
su scientiarū: quare ⁊ opus est dare ali
quā scientiam cōmunē cui illa principia
sint ppria. et illa scientia est omnīū alia
rum principalissima/velut dīa earū. in
p̄mis ergo de p̄ncipijs cōmunib⁹ deter
minans ait. sed horū. i. harū scientiarū
principia ppria habēt cōmune quoddā
principiū: immo ⁊ plura cōmunia. si au
tem hoc certū sit: manifestū est qđ non
est vniuscui⁹q; sciētīe particularis de
monstrare propria principia: sed opus
est ea supponere vt indemonstrabilia.
quia in vnaquaq; scientia nihil est p̄
suis principijs pprijs: ⁊ si forte possent
demonstrari: hoc esset per principia cō
munia. et illa cōmunia erunt velut prin
cipia omnīū scientiarū: et per cōsequēs
scientia illorū principiorū propria: erit
dīa aliarum scientiarū omnīum. i. per
fectissima earum. hec est methaphisica
idest transcendentīū scientia: cui sunt
propria ea principia q̄ alijs sciētījs sunt
cōmunia. vt qđ omne ens vel est/vel nō
est. quecūq; vni tertio sunt eadem adin
uicem sunt eadem. offic totū est maius
sua parte. totum realiter distinguitur a
sua parte. et ita de alijs multis sine nu
mero. nā huiusmodi principia quāuis
sunt propria methaphisice. vt pote ex vo
cabulis transcendentibus cōposita: tamē
omnibus alijs scientijs sunt applicabi
lia. non sic tamen (vt pleriq; cōmentato
res hic putant) quod ex his principijs
cōmunib⁹ alie scientie possint sua prin
cipia vel suas conclusiones demonstra
re: hoc enim in principio huius capitū
li Aristoteles expresse negauit dicens:

quod ex cōmunibus non sit idonea de
monstratio. sed ideo dicuntur hec prin
cipia cōmunia alijs scientijs applicabi
lia: quia quelibet alia scientia ex suis
proprijs terminis potest formare si
bi principia similis fore cum illis cō
munibus: quod inferius adhuc magis
declaramus. Sequitur textus.

¶ Et nāq; scilicet magis. declarat
prehēminentia methaphisice ad alias
scientias omnes: ex eo quod cū omnis
scientia acquiratur per causas: illa est
dignior scientia que per maiores ⁊ prio
res causas demonstrat: quare ⁊ illa erit
dignissima scientiarū q̄ per maximas/
⁊ primas causas simpliciter demonstrat.
huiusmodi autē est methaphisica: cui
sunt propria principia cōmunia alijs. si
ue enim in hac ratione causa accipia
tur vt est nomē prime impositionis pro
reb⁹ q̄ sunt cause reales aliorū rerum:
sive vt est nomē secūde impositionis p̄
principijs que sunt cause conclusionis:
vtroq; modo verū est quod methaphi
sica est scientiarū domina ⁊ dignissima.
considerat enim primas huius mundi
causas: scilicet deum intelligentias / et
corpora celestia. item probat suas con
clusiones ex principijs maxime cōmu
nibus ⁊ omnīū primis. ait ergo. et nāq;
idest certe aliquis magis sciuit. i. perfe
ctiorem scientiā habet si sit intelligens
ex causis superioribus quā ex inferiori
bus. notitia enim principiorū ⁊ causa
rum dicitur intellectus: vt patet in sex
to libro ethicoꝝ: ideo habens notitiā
principiorū dicitur intelligens: et ex su
perioribus causis seu principijs dicitur
magis intelligens. probatio est. quia il
le sciuit ex prioribus ⁊ notioribus secū
dum naturam: cum non ex causatis. i. ef
fectibus sciat causas: sed potius econ
tra. quare si magis sciuit ex superiori
bus: et idest ergo maxime scit ex supre
mis causis. ergo ⁊ illa scientia cui⁹ sunt
illa suprema principia ⁊ cause: erit ma
gis ⁊ maxime digna inter omnes scien
ti

Primi libri posteriorum.

tias. Sed relicto hoc dicto quod incidentaliter est introductum: redeamus ad conclusionem principaliter intentam in hoc capitulo, scilicet.

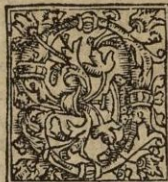
Sed demonstratio. id est quamquam hec vera sint que dicimur de principijs comunissimis/et de propria eorum scientia: tamen incōcuisse hoc est tenēdū qd demonstratio potissima nō cōuenit transeundo in aliud genus subiecti aliterius scientie: sed aut. i. nisi sicut dictum est in prima parte huius capituli. scilicet quod geometrice demonstrationes descendunt in artes mechanicas/ vt puta in machinatuas. i. factiuas machinariū aut edificiorum/ aut speculatiuas. i. factiuas speculorum et aliorum ingeniorum visualium. et similiter demonstrationes arithmetice descendunt in armoniacas. i. musicas artes. hoc est factiuas instrumentorum muscorum/ vt lire/ cithare/ organi etc. de his enim dictū est prius quomodo scientia superior applicat sua principia ad scientia inferiorē: et que aut qualis sit illa demonstratio. et hic addimus qd inferior scientia etiā descendit ad artes mechanicas fabriles etc.

Questiones idonee.

Circa hoc capituli apta esset questio de eo quod Aristoteles disputat: et an rationes eius sint efficaces. Secunda questio esset idonea de subalternatione scientiarum: et in quo stat subalternatio proprie dicta. Tertia questio, de primitate scientie metaphisice super omnes alias scientias: et vtrū eas omnes sibi subalternet: sic qd earum principia propria demonstrare possit.

Tractatus quintus de principijs scientiarum diuersis: habet tria capita: eorum primū & in ordine.

Caput vndecimū insisit circa principiorum distinctionem penes comune et proprium.

Ifficile autē est nosse. Quia ergo diuersitate principiorum et comunū et priorū sermo preceles sit: opus est maioris declarationis gratia

vt de principiorū differentijs latius disseramus. habebit autē hoc cap. tres ptes. in pma principiorū distinctio supponit. in secunda ibi. sufficiens autē etc. declarabitur qualiter scientie principijs vtatur. in tertia ibi. nō est aut suppositio: specialiter agit de principijs cōib⁹ et ppris. Ante omnia vero in hoc cap. declarat Aristot. huius cōsiderationis necessitate dicēs. difficile autē est nosse nos: si scim⁹. i. qn̄ scim⁹ ex principijs ppris vniscuiusq; scientie: aut nō. i. quādo nō: qd tamē est vere scire. s. ex ppris principijs: vt in pcedentib⁹ ostendim⁹. sed quis hoc ita sit: nos sepi⁹ opinamur nos scire simpliciter: si habeamus illogisimū pbatū cōclusionis ex veris aliqb⁹ principijs et immediatis. sed hoc non est. i. nō sufficit ad scire simpliciter: sed preter hoc oportet principia pbatua cōclusionis esse prima pms. i. cōsona et eiusdē generis cū extremis conclusionis. Si ergo est difficile scire q sunt principia ppris/ et q nō: opus est vt de principiorū differentijs disseram⁹. Sequitur.

Dico autē: ordit a diffinitione principij dicēs. dico autē. i. diffinitioe principia illa esse in vno q; genere scientie: q vt sint vera. i. ad cognoscēdā eorum veritate: nō cōtingit. i. nō est possibile demonstrare. i. demonstratione pbare. n̄ vt supra dictū est in cap. 2. principij est ppositio immediata et qua nō est altera pō. ois autē demonstratio est ex priorib⁹ et in vna q; scientia nihil est prius suis principijs. In nulla scientia pōt principia demonstrare. Sequitur.

Caput vndecimū de diuērsitate principiorum

¶ Quid qdē igit. cōparat prin-
cipia ad principia. i. ad cōclusiones in
qualibet sciētia. et dicit qd conueniūt in
p̄cognitionib⁹ terioꝝ. qd em̄ significēt
p̄ma. i. principia cuiuslibet sciētie: qd si
gnificent ea q̄ sunt ex his. i. cōclusiones.
hoc est termini p̄ncipioꝝ ⁊ cōclusionib⁹:
accipiātur. i. supponātur op⁹ est in quali-
bet sciētia: qd distinctio est vni⁹ gen⁹ p̄n-
cipioꝝ. vt supra in cap. 2. quāuis de hoc
p̄ncipioꝝ genere hic nō intēdim⁹: cū
sit principii incōplexū nō significās rē
esse vel non esse. sed solū de p̄ncipijs cō-
plexis. satis est ergo nos hic cōmemo-
rassē p̄cognitiones terioꝝ in qb⁹ con-
ueniūt p̄ncipia cōplexa cū cōclusionib⁹.
differūt tamē in hoc qd autē sunt prin-
cipia. s. vera: necesse est accipere. i. suppo-
nere in qualibet sciētia. et hec supra di-
cebatur p̄cognitio qd est p̄positio nis
i. qd vera sit. alia autē. i. principia siue
cōclusiones esse veras op⁹ est demonstra-
re ⁊ non supponere in doctrinis. nā totū
artificiū cuiuslibet doctrine ad hoc ten-
dit. vt cōclusiones demonstrētur ex p̄n-
cipijs. Horum ponamus exempla.

¶ Ut qd vnitās significet in ar-
ithmetica / ⁊ qd rectū i. angulus rectus /
⁊ qd triangulus in geometria supponi
debet. quāuis horū terminoꝝū p̄im⁹ ad
p̄ncipia pertineat: alij duo ad conclu-
siones: tamen de eis om̄ib⁹ supponitur
qd significant in mathematicis. esse au-
tem vnitatem. i. p̄positionē in qua ponit-
tur vnitās: esse veram: oportet accipere
scilicet supponere esse verā ⁊ non proba-
re: vt qd vnitās est numeroꝝ principii /
radix / ⁊ matr. alia autem. id est alioꝝū
duoꝝū terminoꝝū p̄positiones oportet
monstrare: vt qd triangulus valet duos
angulos rectos. hīs p̄missis dicam⁹
tam de differentijs principioꝝum.

¶ Sūt autē: suple principia qb⁹
vtitur sapientes in demonstratiuis sciē-
tijs: alia qdem. i. qdā corū p̄pria prin-
cipia vniuscuiusq̄ sciētie: alia vero sunt

principia cōmunia multis sciētis. Et
munia dico non simpliciter ⁊ absolute:
sic qd eadem p̄positio sit principii indi-
uersis sciētis: sed sechdū analogiam
sunt quedā principia cōmunia. i. secun-
dū formā p̄positionis: non autē secun-
dū materiā: sic qd ex eisdē terminis fiat
illud principii indiuersis sciētis. qd
vtile est accipere principia cōmunia: in
quāntū est cōueniens in eo genere sub-
iecti scibilib⁹ qd est sub sciētia illa: cui
applicatur principii cōmune. dicitur au-
tem subiectū sciētie esse sub sciētia: qd
supponitur atq; subijcitur passionib⁹ q̄
demonstrātur de illo. Est ergo sensus:
qd vnaq; sciētia vtitur principijs cō-
munib⁹ non qdem in sua cōmunitate
acceptis: sed applicatis suo subiecto. i.
formatis ex suis terminis p̄p̄rijs: quāuis
seruata eadē p̄positionis forma. et hoc
est duarū sciētiarū esse idē principii cō-
mune sechdū analogiā. i. qd due sciētie
habeant principia similis forme. Wat
Aristoteles exēpla sue diuisionis prin-
cipioꝝum dicens.

¶ Propria autē principia sunt:
vt in geometria lineā esse huiusmodi. i.
distinctio lineę est principii p̄p̄riū geo-
metric. s. quod lineā est lōgitudine sine la-
titudine ⁊ p̄funditate ⁊c. et similiter est
p̄ncipii geometrici rectū. s. angulū esse
huiusmodi. videlicet quē continent due
lineę recte perpendiculariter sibi inui-
cem incidentes. hec em̄ principia adeo
sunt propria geometrica: qd nec illa neq;
alia similis forme sunt principia alicui-
us alteri⁹ sciētie. et sibi dicret in quilibet
alia sciētia. Cōmunia autē principia sunt:
vt si ab eqlib⁹ equalia. i. eqlies p̄ces aue-
ras: reliqua. i. remanētia sunt eqlia. hoc
em̄ principii ideo dī cōe: tū qd est cōstitu-
tū ex teris cōib⁹ methaphisicis: tū etiā
qz hui⁹ forme p̄ncipia multe sciētie hñr:
vt arithmetica. si ab equalibus magnitudi-
nibus. in phisica. si ab eqlib⁹ motib⁹ ⁊c.

¶ Secūda pars huius cap.

¶ Sufficiens autē &c. declarata principiorū diuersitate: opus est videre quo modo scientiē singule vtatur eis, et primo de principijs cōibus ait. sufficiens autem est cuiuslibet scientiē accipere vnū quodq; istorū principiorū cōmuniū: quātum est faciēs in genere subiecto, i. quātum p̄inet ad suū propositū secūdū naturā sui subiecti, q. d. etiā si non accipiat scientiā aliquā illud principij in teris cōibus: sed in suis pprijs teris: qui sunt partes aut passionēs sui subiecti: sufficit ei tale principij, idem em̄ faciet verbi gratia geometria: et si non de oib⁹ rebus mūdi accipiat illud principij in teris cōibus: sed solū in magnitudinib⁹ i. in lineis/supficiebus/et corporib⁹: qui sunt pprijs termini geometrie, et similiter arithmetica in numeris, vt paulo superius declarauim⁹ in illo principio: si ab equalib⁹ equalia auferas rē. Et si sensus qd̄ scientiē speciales vtatur principijs cōib⁹ non in sua cōitate acceptis: sed ad proprios terminos cōtractis: qd̄ hoc modo accipere illa principia sufficit ei ad faciendas suas demonstrationes. Sequitur de principijs proprijs cuiuslibet scientiē.

¶ Sūt autē propria quidē principia: illa q̄ accipitur, i. supponitur esse vera in qualibet scientiā, circa q̄ speculatur, i. contēptat ea q̄ sunt p̄ se, i. pprias passionēs de proprijs subiectis, quia ad demonstrādū eas innitit illis principijs pprijs, vt arithmetica supponit vnitates et numeros, Geometria autē signa, i. puncta et lineas rē, hec em̄ nomina iste scientiē recipiunt, i. supponit esse et hoc esse, i. quia est/et quid est, quia sunt subiecta de quibus oportet precognoscere ista duo. Horū autem subiectoꝝ passionēs p̄ se predicabiles de eis: accipiūt i. supponit vnaqueq; istorū scientiarū quid quidē significent, i. quid est qd̄ dicitur per nomē: vt arithmetica supponit quidē: quid significet impar aut par q̄ sunt passionēs numeroꝝ: aut quadrat

gulus numer⁹ aut cubicus, geometria vō presupponit qd̄ significet rationale i. p̄portio rationalis/et opposita irrationalis, et sicut qd̄ reflecti, i. reflexa vel curva linea/et qd̄ recta: et qd̄ sit cōcurrere lineas rectas, de passionib⁹ ergo quilibet scientiā presupponit qd̄ est qd̄ per nomē dicit: qd̄ significet vnū quodq; nomē huiusmodi, qd̄ autem sint res ille quas significat passionēs: scientiē non supponit: sed demonstrat non solū per principia ppria: sed etiā p̄ cōmuniā principia applicata ad suos terminos: et etiā demonstrat aliquādo ex his q̄ demonstratur, i. p̄ alias cōclusiones iam demonstratas, i. augendo demonstrationes in post assumendo, et qd̄ dictū est de arithmetica et de geometria: intelligēdū est similiter in astrologia et in alijs sciētijs: qd̄ earū vnaq; de subiectis suarū demonstrationū presupponit qd̄ est/et qd̄ est: de passionib⁹ vero presupponit qd̄ est: sed demonstrat qd̄ est. Ad hoc tamen maiorē declarationē sciēdi qd̄.

¶ Omnis em̄ demonstratiua scientiā, i. q̄ procedit artificio demonstratiuo: circa tria precipua est: q̄q; ponunt, i. supponitur ante oēm demonstrationē: sed non omnia eodem modo hec supponenda sunt que sequitur, primū est genus idest subiectū cuius p̄ se passionū sciētia est speculatiua, idest demonstratiua, secundum est, et que cōmunes dicuntur dignitates, i. principia tam propria quā cōmuniā: ex quibus demonstrant, nam in hoc loco quemadmodū et supra in capitul. octauo large accipitur hoc nomen dignitas pro quolibet principio cōplexo ante omnem demonstrationem supponendo, tertium vero est passionēs: quarū vnaqueq; quid significet: accipit idest supponit scientiā demonstratiua: sed probat qd̄ sit, de subiecto vero supponit et quid est/et quia est, Sed ibi.

¶ Quasdam autē sciētiās &c. remouet Aristot. dubiū, diceret em̄ aliq̄s qd̄ sunt quedā sciētiē q̄ has precognitio

Caput vndecimū de diuersitate principiorum:

nes nō exprimūt; sed eis dimissis ad de-
 mōstrationes pcedit: nō ergo videtur ef-
 se necessarīe. Ad hoc respōdet dicens.
 quāsdā autē sciētias nihil phibet. i. non
 est in cōueniēs quēdā corū. i. p̄cognito-
 rum despiciere. i. dimittere sic qd nō faci-
 ant expressam mentionē de huiusmodi
 p̄cognitionib⁹ omnibus. vt phisica / me-
 thaphisica / r̄ moralis doctrina: in q̄bus
 accidit gen⁹. i. subiectū nō supponere ef-
 se. i. q̄a est. et hoc si sit. i. quādo est mani-
 festū experiētia vel cōsuetudine: quoniā
 est res significata p̄ ipm̄. nā in phisica
 manifestū est corp⁹ naturale esse / in me-
 thaphisica ens esse / et in morali sciētia
 mores hōim esse. in alijs vero sciētijis
 ista p̄cognitio subiecti exprimitur: q̄a
 nō est ita manifesta. vt i mathematicis.
 nō em̄ est similiter manifestū qd nume-
 rus sit / r̄ qd sit: qd est subiectū arithme-
 tice: sicut qd sit r̄ qd sit calidū r̄ frigidū
 id est. elemēta i phisica. vñ nimirū si ar-
 thmetica exprimat qd est / et qd est de
 suo subiecto: nō autē phisica de suo. Ad-
 dit Aristō. de tercio p̄cognito. et passio-
 nes similiter nō est. i. nō cōtingit recipe-
 re: hoc est contingit in aliq̄b⁹ sciētijis nō
 expresse supponere qd significet: si sint
 manifeste ad experiētia. vt sanū r̄ egrū
 in medicina / bonū r̄ malū in morali sciē-
 tia r̄c. De secūdo etiā p̄cognito dicit. si
 aut nec cōmunia p̄ncipia ex teris trāscē-
 dentib⁹ notissimis cōstituta nō recipit. i.
 nō supponit aliqua sciētia expresse qd si-
 gnificet sui termini: qm̄ hoc notū est.
 vt qd equalia ab equalib⁹ demere r̄c. et
 ita d̄ alijs multis. Sed nihil min⁹ neces-
 saria sunt tria hęc p̄cognita in q̄libet
 sciētia vel expresse / vel subintellec-
 te supponēda. s. circa qd demōstrant scien-
 tie. i. subiectū: r̄ q̄ demonstrāt. i. passio-
 nes: et ex q̄b⁹ p̄cedit demonstratio. vt
 p̄ncipia tū cōmunia tū r̄ pp̄ria. Ad
 hui⁹ dubij solutionē clar⁹ intelligendā
 facit qd Arist. dicit in p̄mo ethicoꝝ cap.
 6. de p̄ncipioꝝ diuersitate. s. qd quēdā
 p̄ncipia sūt nota inductione vt in ma-
 thematicis: quēdā sensu. i. experientia vt

in phisica / quēdā cōsuetudine vt in mo-
 rali sciētia. et alia itē aliter. conandū
 est autē vt singula p̄ncipioꝝ secūdū na-
 turā suā tractentur r̄c. It̄ nimirū q̄ si Ari-
 sto. in hoc loco dixerit: qd quēdā sciētie
 nō exprimūt p̄cognitionē quia est de
 subiecto r̄ de dignitate: q̄a hoc nō semp
 est necessariū exprimere in multis sciē-
 tijs: secus autē de p̄cognitione qd est
 terminoꝝ: q̄ semp est necessaria vt de-
 claratur. q̄a ignoratis teris siue terioꝝ
 significacione nihil sciri potest in sciētia
 quozum sunt termini.

¶ Tertia pars hui⁹ cap̄.

¶ Nō est autē suppositio & c. sup-
 positio p̄ncipioꝝ diuersitatib⁹ / r̄ in ge-
 nere declaratis: intendim⁹ iā magis in
 specie eas p̄sequi. et p̄i⁹ de p̄ncipijs
 cōmunib⁹. Ergo in primis p̄ponit Ari-
 sto. cōparationem dignitatis ad supposi-
 tionē dicēs. nō est aūt suppositio / nec pe-
 titio illud p̄ncipiū qd necesse est esse
 verū p̄pter seipm̄. i. perse notū: r̄ qd ne-
 cesse est videri verū ab omib⁹. et q̄a hęc
 vocabula p̄i⁹ in cap̄. 2. declarata sunt:
 ideo sensus huius dicti plan⁹ est. qd di-
 gnitas (q̄ est p̄positio perse nota ex ter-
 minis: r̄ videtur oib⁹ esse vera) illa cū
 sit p̄ncipiū cōmune: differt a suppositio-
 ne q̄ est p̄ncipiū speciale sciētie / r̄ non
 est pse notum: neq̄ est necessariū vt ab
 omib⁹ videatur esse verū. qd etiā dicit̄
 petitio / sed alia ratione quā suppositio
 vt statim d̄clarabit̄. Hęc d̄iā dignitatis
 a suppositione probans Aristō. subdit.

¶ Nō em̄ est: & ponit duas ra-
 tiones: prima est. dignitas cū sit nota ex
 teris non pōt p̄bari ratione externa: sed
 sola ea que est in anima. suppositio aūt
 indiget p̄bari ratione exteriori: q̄a non
 est pse nota. ait ergo. nō em̄ est demon-
 stratio. i. probatio dignitatis ad exteri⁹
 rationē. i. secundū rationē exteriorē: qua
 vñ⁹ probet eā alteri: sed solū ad eā. i. se-
 cūdū eam rationē q̄ est in aia vnusq̄sq̄
 cognoscit dignitatem esse verā. s. p̄ natu-

De co-
 gnitioe
 p̄ncipio-
 rum va-
 ria.

Primi libri posteriorum.

rale lumen intellectus. q̄a cognitio ter-
minis qlibet homo m̄tis cōpos siue ex-
terioze p̄ceptorē dicit illā p̄positionē
esse verā: per solū interiorē magistrū q̄
est i anima. hoc est p̄ intellectū suū. Sup-
positio autē vel petitio/exterioze indiget
p̄batione: qua p̄ceptor discipulo fa-
ciat eam credibile: cū nō sit p̄positio no-
ta ex teris: ideo ad eam videri verā non
sufficit magister interior: sed requiritur
etiā exterior p̄ceptor ratioq; exterior.
quod autem sequitur.

¶ Quoniā nec sillogism⁹: obs-
curū habet sensum ⁊ latenti p̄pter lite-
re breuitatē: quidā dicit. quoniā nec sil-
logism⁹ suple potest adaptari ad p̄bā-
dā dignitatē. sed meo iudicio hec intelli-
gentia non quadrat: tū q̄ a poti⁹ sillogis-
mus debuisset poni in accusatio quā
in notatio conformiter ad literā p̄ce-
dentē sic. quoniā nec ad sillogismū. i. p̄
sillogismū pōt p̄bari dignitas. tum etiā
q̄a in hoc nulla est differētia inter digni-
tatē ⁊ suppositionē. nullū em̄ principii
potest sillogismo probari cū sit p̄positio
immediata. sed p̄ncipia obscuriora nō
perse nota inductione vel experientia
notificātur. Alij ergo meli⁹ dicunt. quo-
niā nec sillogism⁹ p̄batur exteriorē ra-
tione. q̄a sillogism⁹ non est alius sillogis-
mus probatius: sed ex solo lumine in-
tellectus sit notus. positus enim p̄mis-
sis ⁊ bene probatis: ad inferendā cōclu-
sionē nō indiget homo ratione aut p̄ce-
ptore exteriorē: maxime in modis ar-
guēdi euidentib⁹. sicut ergo sillogism⁹
non probatur alio sillogismo: q̄a statur
in primo quasi in principio p̄bationis:
ita dignitas non probatur ratione exte-
riorē: q̄a ad eam stat vltima resolutio
veritatis: cum sit primū principii ⁊ per
se notum. Stat ergo vis hui⁹ p̄ime ra-
tionis in hoc. quod ideo dignitas nō est
suppositio: q̄a dignitas est p̄positio p̄se
nota ex teris: nec indiget p̄batione ex-
trinseca p̄ter notitiā teriorū: vel proba-
tione qua vii⁹ homo alteri p̄obet eam

exteriorē docendo: sed sufficit ad cognos-
cendā ei⁹ veritatē interi⁹ lumen intelle-
ctus habētis notitias terminorū. suppo-
sitiō autē nō est huiusmodi/ sed est princi-
piū latentioris veritatis: ad quā forte dī
scipulus per lumē sui intellect⁹ etiā cū
notitiā teriorū non attingit: sed indiget
exteriorē declaratione ab aliquo p̄ce-
ptore manu ducētē ipsum aliqua indu-
ctione vltra notitiā terminorū. hāc etiā
rationē alijs v̄bis tetigerat Aristof. su-
pra in cap. 2. quādo dixit: q̄d dignitas est
quā necesse est habere quilibet docen-
dū in aliqua scientia: sed suppositionē
non est necesse p̄habere docendū. sed
indiget etiā doceri veritatē eius a p̄ce-
ptore: cū sit principii subdorsū. exēplū
de dignitate in geometria. magnitudi-
nes vni teritē equales inter se qua-
les. exēplū de suppositione. a puncto
ad punctum rectam lineā ducere. Se-
quitur altera ratio.

¶ Semp̄ em̄ est instare &c. q̄ sic
formatur: cōtra omne illud q̄d ratione
exteriorē indiget p̄bari: pōt dari instan-
tia vera vel apparēs: nō autē cōtra illud
q̄d sola interiorē ratione sit notū: sed dī
gnitas est hui⁹ nō autē suppositio. ergo
differit ⁊ nō sunt idē. hoc est q̄d ait. sem-
per em̄ est. i. cōtingit instare. i. opponere
ad exteri⁹ rationē. i. ad id q̄d exteriorē ra-
tione p̄batū est: nihil em̄ est adeo verū
q̄d nō possit exteriorē sermone negari: ⁊
cōtra illud fieri ratio aliquavera aut ap-
parēs: vt Aristof. p̄bat in. 4. metaphis-
ce de his q̄ ore negauerit illud principii
cōsistimū: nō cōtingit idē simul esse et nō
esse. sed ad interi⁹ rationē. i. ad id q̄d mē-
te cōceptū est ⁊ acceptū vt verū: nō sem-
per est instare. i. p̄dicere mente: vt puta
q̄n est p̄se notū ex teris. q̄a goictū est q̄
dignitas nō p̄bat esse vera rōne exte-
riū sed sola interiori: suppositio autē cō-
tra/ratione exteriori indiget. ergo digni-
tas nō est suppositio vel petitio. Sequit̄.

¶ Quēcūq; qdē igit̄ &c. Quia
vero in p̄ncipio p̄is hui⁹ dicitū est q̄d dī

Caput vndecimū de diuersitate principiorum.

gnitas nō est suppositio/nec petitio: q̄re
re aliq̄s an idem sit suppositio/ r̄ petitio
an diuersum? Ad hoc respōdēs dicit: q̄s
nō sunt penit̄ idē: sed aliquo modo dif-
ferūt saltē ratione. nā r̄ si aliquādo sint
diuerse. p̄positiones: tamē cōtingit sepi⁹
eādē p̄positionē dici. i. suppositionē r̄ pe-
titionē diuersis rationib⁹ r̄ incōparatio-
ne ad diuersa. Et ḡ Aristō. q̄cunq; de-
mōstrabilia. i. q̄ possent demonstrari siue
probari: accipit esse. i. supponit esse vera
nō demonstrās illa. i. sine p̄batione p̄po-
nit ea p̄ceptor: si hec quidē sint. p̄babi-
lia. i. vera appareāt discēti: supponūtur
i. suppositiones dicuntur apud illum dis-
cipulū. et quāuis huiusmodi p̄positio
nō sit simpliciter et reuera suppositio. i.
supponēda sed p̄bāda: sed tamē est sup-
positio apud illū: eo q̄ cōcedit ab illo: r̄
nō indiget p̄batione. Si vero discipul⁹
nec vni⁹. i. nō eiusdē sit opinionis cū p̄ce-
ptore: aut sit cōtrarie opinionis: r̄ p̄ce-
ptor accipiat illā p̄positionē esse verā:
tūc idē. i. eandē p̄positionē petit arguēs
sibi cōcedi a respōdente: et hac ratione
d̄r petitio. vnde patet quō differunt sup-
positio r̄ petitio: q̄a petitio est p̄positio
in cōtrariū. i. tria opinioni discēntis: aut
si nō est tria: demonstrabilia cū sit: tamē
p̄ceptor accipiat eā/ vtaturq; ea non de-
monstrans. i. sine demonstratione: tūc
eīn oportet q̄s petā a discipulo illā sibi
cōcedi: quā alias supponeret. Sequitur.

¶ **Termini igit̄ &c. incidētaliter**
addit hic Aristō. quō differant supposi-
tio r̄ diffinitio. nā supra in cap. 2. cū diui-
deret varias principiorū species: inter
eas fecit mentionē de diffinitione: dicens
eam esse principii sciētie: sed nondū pro-
bauerat q̄s esset differēs a suppositione
q̄ etiā est principii. hic autē intēdit p̄ba-
re earū differentia non solū ratione sed
etiā re. et hoc duab⁹ rationib⁹. quarum
prima iam superius in cap. 2. insinuata
hec est. suppositio significat aliq̄d esse
vel non esse: q̄a affirmat/ aut negat ali-
quid: sed diffinitio nō significat aliquid

esse vel non esse. ergo suppositio nō est
diffinitio. ait ergo. q̄s termini. i. diffinitio-
nes. (nā finis r̄ termin⁹ idē sunt. quare
idē diffinitio et determinatio) non sunt
suppositiones. nihil cū esse aut nō esse
dicūt diffinitiones: q̄ nō sūt p̄positiōes/
sed extrema p̄positionis: at suppositio-
nes in p̄positionib⁹ sunt annuerāde:
q̄a significāt esse vel nō esse: termini au-
tem nō sunt p̄positiones: sed solū intel-
ligere oportet p̄diffinitiones. i. intellect⁹
non cōcipit rem esse vel nō esse: sed solū
notitia simpliciter/ r̄ incōplexa concipit rei
essentiā/ r̄ naturā siue illa sit siue nō sit.
hoc autē intelligere non est suppositio:
q̄a non supponit rem esse vel non esse:
sed solū eam cognoscit. patet hoc a siml-
li. q̄a actus simplex intellect⁹ est p̄finita-
lis actui sensus q̄ est simplex/ r̄ incōple-
xus vt audire/ videre r̄. dicere ergo dif-
finitionē esse suppositionē: p̄inde est ac-
si q̄s diceret audire suppositionē esse: q̄s
est manifeste falsum. ḡ siml̄ diffinitio
nō est suppositio. sed suppositiones sūt
q̄r̄ctiq; existētis. i. de reb⁹ q̄ supponi-
tur esse affirmaciones aut negaciones.
et ex illis sit. i. cōcludit cōclusio: eo q̄d il-
la. i. ille p̄positiones sint vere/ r̄ admissē
ac supposite esse vere. ex diffinitionib⁹
aut non p̄bat cōclusio: q̄a ille nō suppo-
nunt res significatas esse. Sequitur.

¶ **Neq; geometra &c. Anteq̄**

formet seclidā rationē Aristō. remouet
tacitā obiectionē contra id q̄d in media
te dixerat: q̄s suppositiones sunt propo-
sitiones quas demonstrator supponit
esse veras: propterea ex illis probat cō-
clusionem esse verā. possēt cōtra hoc alī
quis dicere q̄d in geometria/ r̄ in mul-
tis alijs sciētis ponitur quedā suppo-
sitiones: q̄ tamen sunt falsę. nā geome-
ter volens probare q̄d om̄is recta linea
apta est vt sit basis trianguli equilate-
ri (quod est videre apud Euclidem in
p̄mo libro) supponit dicens: esto. A. B.
linea recta aut pedalis. et tamē forte il-
la quā supponit non est recta/ nec p̄da

lis. Ad hoc argumentū respondens Aristot. ait: neq; geometra falsa supponit si cut quidā affirmāt dicentes: qđ oportet demonstratorē nō falso vti pncipio: geometra autē mentiri putāt dicentē lineā esse vni⁹pedis q̄ tamē nō est vni⁹pedis/ aut rectā esse lineā non rectā existentē. hoc in quā argumentū nihil valet. quia geometra nihil cōcludit. i. probat scđm hanc lineā quā ipse posuit esse rectā aut pedaneā: sed demōstrat cōclusionē suā per alias lineas vere tales: q̄ p̄ hec exēpla ab eo posita ostenditur. i. intelligitur. vnde nihil refert ad ppositū ei⁹ si lineā illā pposita sit recta nec ne: sed ipse semp̄ ex vero/ r̄ nō falso supposito procedit in sua demōstratione. Secundam rationem ponit Aristot. ibi.

Ampli⁹ autē &c. q̄ sic formatur. omnis suppositio est vniuersalis vel particularis. suppositio: large accipiēdo particularē propositionē: sed nulla diffinitio est vniuersalis aut particularis. ergo diffinitio non est suppositio. ait ergo. ampli⁹ suppositio/ aut petitio omnis aut est sicut totū. i. ppositio vniuersalis: aut sicut in pte. i. particularis. termini autē. i. diffinitiones neutriū horū esse cōstat: cū nō significent esse aut non esse: neq; omniū sint propositiones. Sequitur textus.

Species quidē igit⁹ &c. Ex supradictis cōcludit ideas platonicas reſciēdas esse ab artificio demonstratiuo. ponebat em̄ Plato ideas vel exemplaria quedā sepata a reb⁹ singularib⁹: ad hoc vt posset scientia haberi de rebus. nā de istis reb⁹ singularib⁹ ppter earū labilitatē/ et continuū fluxū sciētia certa non poterat esse: inuenit igitur Plato res alias separatas/eternas/ r̄ incorruptibiles de quib⁹ posset esse scientia certa. vt dicit in pmo lib. methaphisice. sed Aristot. in hoc pmo lib. posteriorū docet de istis rebus singularib⁹ posse fieri. ppositiones certas/ et necessarias in sua veritate: atq; subinde posse haberi sciētiā certā de reb⁹ istis singularib⁹ per

veram demōstrationē. ideo aut. species quidē igit⁹. i. ideas (q̄ sunt forme quedā separate) esse/ aut pzo. i. vni aliqd̄ separati⁹ extra multa. i. singularia eiusdē speciei: non necesse est: si demōstratio erit. i. ad hoc qđ sit demōstratio faciens sci re simpliciter. qđ reiectis ideis alia via pōt saluari certa scientia de reb⁹ q̄ sunt inſido. tamē necesse est ad habēdā demōstratiuā scientiā: esse vni⁹ predicabile de multis verū dicere. i. vere predicare de multis ei subijcibilib⁹. probatio. non em̄ erit vniuersale posterioristicū (qđ est de omni/ de pte/ r̄ de secūdu qđ ipsum) nisi hoc predicabile vni⁹ de multis sit. et si vniuersale posterioristicū nō sit: medisi. i. antecedens certū r̄ indubitātū ad probādā cōclusionē nō erit: quare nec demōstratio erit: qđ illa semper pcedit erveris/ r̄ necessariis/ atq; indubitatis in sua veritate. oportet nāq; ad scientificā demōstrationē esse aliquid vni⁹ predicabile/ r̄ idē de plurib⁹ nō eq̄ uocū: qđ equiuocū nō est vni⁹ nomē: nisi solū quantū ad vocē. et tale non est medium idoneum ad bene sillogizandū.

Quāntis autē hui⁹ correlarij sententia clara sit: tamē vnde Aristot. hoc inferat: nō facile est dicere. et diuersi expositores diuersis modis hoc applicāt. Cū em̄ a principio hui⁹ cap. de differentijs pncipioꝝ cōmuniū/ r̄ suppositionū/ petitionū/ atq; diffinitionū sermo precesse rit: mirū videtur qđ hoc faciat ad ppositum: species quidē igit⁹ r̄. qđ nihil ad ideas ptinēs in hoc loco dictū erat. Mihi autē saluo meliori iudicio videt Aristot. occasione huius correlarij accepisse ex eo qđ imēdiate dixerat: qđ diffinitio nō est sicut totū. i. vniuersale neq; sicut in pte. i. particulare. potuisset em̄ aliqd̄ determinata ac pbata sunt. p̄mū qđ demōstratio est de vlib⁹/ r̄ ex vlib⁹ pcedit. secūdu fuit qđ omnis diffinitio aut est pncipiū/ aut cōclusio demōstrationis/ aut est tota demōstratio in substantia: differēs tamē ab ea ppositione. ex his se-

Nota:
bile.

Caput duodecimū de principijs cōmunibus.

qui videbatur qđ diffinitio est quid vniuersale/vel de vñ. et qđ platonici ideas ponebāt esse vñ. de quib⁹ solis possēt haberi scientia: Aristot. huic dubio succurrēs dicit: qđ quāuis diffinitio nō sit ppositio vñ. est tñ de vniuersali diffinitio: nō quidē q̄le ponebāt platonici idēā vel speciē: sed diffinitū ei⁹ est vniuersale predicabile de multis vniuoce: puta gen⁹ vel species. qđ vniuersale et si nō sit aliud q̄ nomē cōmune vniuoce: neq; significet aliquā rē vñ. aut naturā cōmune: sed solas res p̄cūlāres corruptibiles: tamē si pposita mūdi eternitate/ aut cōcessa suppositione naturali terminōri in ppositionib⁹ scientialibus: hoc vniuersale est logicaliter eternū et incorruptibile: et de quo pōt esse vera diffinitio/ et certissima demonstratio scientificā. quare ad saluādas diffinitiones et de monstratiōes nō oportet fingere species. i. formas separatas vel ideas: de quib⁹ est minor certitudo quā de istis reb⁹ corruptibilibus: quas ante oculos nros videmus. sufficit q̄ vniuersale logicū qđ est subiectū aut predicatū ppositionis necessarīe/ et scientificē (qđ etiā dicitur vniuersalis posterioris) estq; vere diffinitibile quiditātie et cōmuniter.

Questiones idonee.

¶ Circa hoc cap. cū sit totū declaratio vocabulorū: nullavideē necessaria questio preter cōmentarij declarationem. nisi forte quis quereret de ideis/ et vñ. naturis cōmunibus.

Caput duodecimū specialib⁹ agit de principijs cōmunibus omnium scientiarum.

On cōtingere autē et. Reuertitur Aristot. ad suū principale ppositum. s. de pncipijs cōmunib⁹ scientiarū: vt declarat q̄liter eis vtātur scien-

tie singule. et orditur a duob⁹ principijs cōssimis. primū est negatiuū. s. non contingit idē simul affirmare et negare de eodē. alterū est affirmatiuū. s. de quolibet est affirmatio vel negatio vera et de nullo simul ambo. qđ duo principia per modū vñ. tractauit Aristot. in. 4. lib. sue methaphisice. habet hoc cap. duas ptes principales. prima est de duobus pncipijs cōmunib⁹. altera ibi: cōcāt asit: agit de omnib⁹ simul cōmunib⁹. ¶ Aduertendū tamē qđ in hoc loco et etiā in quarto methaphisice ipse explicās propositiones de actu signato p eas subintelligit alias de actu exercito. i. per propositiones ex teris secūde intentionis logice: intendit alias ex teris prime intentionis methaphisice. hoc ex supradictis pbari pōt. dictū est etiā in precedenti cap. qđ principia cōmunia in sua cōitate accepta/ et non cōtracta ad p̄rios teros singularū scientiarū sunt p̄p̄ia methaphisice: qđ est suprema/ et dñā scientiarū: illa autē cū sit sciētia realis: non format suas ppositiones ex teris secūde intentionis fmotionalis: sed solū ex teris prime intentionis realis. qđ igitur predicta duo pncipia sunt ppositiones ex teris secūde intentionis logice. s. affirmare/ negare/ affirmatio/ negatio/ verū/ falsum et. nō possunt esse pncipia cōmunia methaphisice: sed solū p̄p̄ia principia logice discipline. ergo ex talib⁹ ppositionibus Aristot. nō ageret qđ intendit in hoc cap. de principijs cōmunib⁹ methaphisice: nisi p eas veller significare alias ppositiones ex teris prime intentionis realis. s. has duas. nō est possibile idem simul esse et nō esse. quodlibet est vel nō est. qđ sunt p̄p̄e ppositiones methaphisice/ et cōes omnib⁹ alijs scientijs. hac ergo intelligentia supposita dicim⁹ qđ Aristot. primo ostēdit qualiter sciētie vtātur illo principio negatiuo: nō est possibile idē simul esse et nō esse. et dicit qđ nulla sciētia vtātur eo vt premissa demonstrationis alicui⁹. et hoc verū est siue accipiatur hoc pncipiū in sua cōitate. s. termi-

¶ Nota
bile.

Primi libri posteriorum.

nonum transcendentiſſi: ſiue appropriate
in teris alicui? ſcientie particularis. vt ho
mo ⁊ non homo/ animal ⁊ non aial ⁊ c.
ſed videtur eo vt cōfirmatione alicui? pre
miſſe aut cōſequentie. ait ergo. non con
tingere autē. i. non eſſe poſſibile idē pre
dicatū ſimul affirmare ⁊ negare de eo
dem ſubiecto: hoc inquā pncipiū cōmu
nencec vna. i. nulla recipit demonſtratio
tanq̄ premiſſam ſillogiſmi. ſed aut. i. niſi
forte applicatū ad terios. ppos alicui?
ſcientie: ⁊ hoc nō niſi quādo indigeat ar
tifer demonſtrare cōcluſionē ſic. i. de hu
iſi nodi p̄dicato ex duob? p̄dictorijs ter
minis complexo. ſed ne confuſe loqua
mur: veniamus ad exempla.

¶ **C**ō ſtēdit autē. i. demonſtrat cō
cluſio p̄dicta p hoc pncipiū: accipienti
bus nobis p̄miſi. i. maiore extremitatē de
medio in maiore p̄miſſa cū hoc addito
qđ verū ſit illud p̄miſi affirmari de me
dio/negare autē non verū. mediū vero
cū hoc addito accipere in minore p̄miſ
ſa vt predicet de minore extremitate: ni
hil differt. i. non eſt neceſſariū ad probā
dā concluſionē huiusmodi: qđ eaq̄ bene
ſequitur concluſio ſine illo addito ad me
diū ſicut cū illo. ſimiliter ⁊ tertiu. i. mino
rem extremitatē accipi cū illo addito. ni
hil differt ad concluſionis illationē aut
p̄bationē. Et ubi cauſa ſiat iſte ſillogiſ
mus. ois homo eſt aial: Callias eſt ho
mo: qđ callias eſt aial. ſi hec demonſtratio
viret illo pncipio negatiuo: nō contin
gere ⁊ cōporteret concluſionē eſſe d̄ p̄di
cato cōpleto a duobus teris p̄dictorijs
i. affirmatiuo ⁊ negatiuo hoc modo. cal
lias eſt aial/ ⁊ non eſt nō aial. tūc ad de
monſtrādā illā concluſionē oporteret ſic
arguere. ois homo eſt aial/ ⁊ nō eſt nō
aial: callias eſt homo: qđ callias eſt aial
⁊ non eſt non aial. tūc qđ demonſtratio
viret illo pncipio negatiuo applicato
ad terios ſpeciales ſolū ex pte maioris
extremitatis qđ eſt p̄dicatū maioris ⁊ cō
cluſionis: non aſit ex pte mediū: vt dice
rem?: homo ⁊ nō non hō: neq̄ ex pte mi

noris extremitatis: vt dicerem? callias
⁊ nō non callias. qđ ſine iſta additione
ad mediū/ vel ad minore extremitatem
ſufficienter p̄bat cōcluſio illa callias eſt
aial/ ⁊ non eſt nō aial. hoc eſt qđ qđ ait.

¶ **S**i autē aſſignet. i. predicet in
maiore premiſſa de qđ hoic. i. de hoic qđ
eſt mediū ſillogiſmi: verū eſt dicere. i.
p̄dicare aial: qđ eſt maior extremitas. q̄
uis inquā in maiore p̄poſitione poſſet
addit̄ mediū: non hō: qđ ha eſſet p̄poſi
tio dicēdo homo/ ⁊ non hō eſt aial: ſed
hoc nō oportet. qđ ſi ſolū hoicm aial eſ
ſe dixeris in maiori p̄poſitione: dū mo
do in predicato ſiue maiore extremitate
addideris dicēs hoicm eſſe aial: nō aial
aut nō: nihilomin? inferet̄ cōcluſio. erit
cū verū dicere calliā etiā/ ⁊ nō calliā eſ
ſe aial: nō aial autē non. qđ eſt concluſio.

¶ **C**auſa autē q̄re. p̄pter illā additionē
factā medio vel minori extremitati non
impedit veritas maioris p̄poſitionis
aut p̄cluſionis: hec eſt: qđ p̄miſi. i. maior
extremitas non ſolū de medio d̄r: ſed ⁊
de alio ſubiecto: p̄pter id qđ maior ex
tremitas aial/ d̄r de plurib? ſpecieb? et
nō ſolū de hoic. ideo hec eſt ha hō/ ⁊ nō
hō eſt aial/ ⁊ non eſt non aial. ſimilit̄ me
diū hō non ſolū d̄r de calliā minore ex
tremitate/ ſed etiā d̄ alio indiuiduo. ideo
etiā hec eſt ha: callias ⁊ non callias eſt
hō. callias ⁊ non callias eſt aial/ ⁊ nō eſt
non aial. Cauſa vero qđ illa additio fa
cta medio vel minori extremitati: nihil
refert ad concluſionē inferendā: ea eſt.
qđ talis cōpleto ſubiecti non ponebat̄
in cōcluſione qđ demonſtrāda. p̄poneba
tur. quare neq̄ in ſubiecto minoris pre
miſſe. ideo ait. q̄re ſi mediū idem eſt. i.
affirmat? terius: ⁊ nō idem. i. negat? ter
min?: ⁊ ſimile eſt d̄ minori extremitate.
ad concluſionē inferendā nihil differt. i.
impr̄nens eſt. qđ illa additio facta me
dio vel minori extremitati non falſificat
p̄miſſas nec impedit bonitatē p̄ntē. ſi au
tem non ponat̄ illa additio adhuc p̄ntia
eſt bona ⁊ valida ad inferendā conclu

Caput duodecimū de principiis cōmūnibus.

tionem. Et multū refert ad validandā consequentiā si addatur vel non addatur illa cōplexio maiorī extremitati in maiore premissā: ex quo additur in conclusione. Verūtamē et si ad illationē conclusionis illa additio sit necessaria in predicato maioris premissę: q̄ est maior extremitas: tamē ad probationē conclusionis nihil facit. q̄a ex quo ad affirmationē vni⁹ cōradictorij predicati de aliquo subiecto: seq̄tur et subintelligitur negatio alteri⁹ de eodem: cū inter cōradictoria non sit dare mediū neutrale: palā sit eorū notā esse maiorē premissam / si militer et conclusionē sine illo addito sc̄cut cū illo: non ergo magis pbatur esse vera conclusio: si illa additio fiat maiorī extremitati quā si non fiat. bene itaq; dictum est qd̄ illud principij negatiuū neq; vna. i. nulla recipit demonstratio.

Resolutio clara.

Et resoluitur tota hec ratio paucis hoc modo. si explicatio illius principij esset necessaria in demonstratione scientifica: vel hoc esset quando demonstrator intendit inferre et pbare conclusionem de simplici predicato: vel ad cōclusionem de predicato cōplexo ex duob⁹ terminis contradictorijs: sed ad neutra istarum est hoc necessarium. ergo nulla scientia nullaue demonstratio vitur illo principio explicās ipsum. cōsequētia est manifesta cū maiore: q̄a non potest dari ad qd̄ aliud prodesset illi⁹ principij adaptatio. minor vero pro prima parte non pbatur in textu: q̄a illa forma sillogismi esset in quatuor terminis vel in pluribus: qd̄ reprobati⁹ est in primo libro priorū. Secūda autē pars minoris in textu probatur: q̄a vel illa explicatio huius principij fieret ex parte maioris extremitatis / vel ex parte mediij / vel ex parte minoris extremitatis. horū nullā potest rationabiliter susineri. ergo secūda pars minoris est vera. De medio quidē et de minorī extremitate constat: q̄a neq; faceret hoc ad illationē conclusionis neq; ad ci⁹ probationē. De maiore vero extremitate pbatur. q̄a et si illa

additio conferret ad illationē conclusio nis: nō tamē ad eius pbationē. hec prolixā huius litere declaratio visa est mihi accommodata: q̄a profecto est locus valde obscurus: et quo nullus obscurior in toto hoc primo libro posteriorū Aristot. Videamus ergo quid de altero principio affirmatio dicat.

Omne enī affirmare &c. et ferus est: qd̄ illo principio affirmatio: qd̄libet est vel non est multe sciētie vitur: non quidē in demonstratione ostensiuā vt sit premissa sillogismi: sed in demonstratione ad impossibile deducēte. i. ad probandā vltimā eius consequentiā: hoc modo. si q̄s p̄terue vellet defendere vacuū esse. argueretur cōtra ipsum ad impossibile sic. vacuū est: ergo sit mor⁹ in nō tēpore. cōsequēs est falsum: ergo antece dēs. quare seq̄tur oppositū eius esse verū. i. qd̄ vacuū nō est. hec vltima p̄ntia probat per hoc principij quodlibet est vel non est. et applicādo ad teros phisicos. vacuū est vel non est. sed falsum probauim⁹ vacuū esse: ergo vacuū non est. ait ergo Aristot. omne. i. predicatū affirmare vel negare de quodlibet subiecto. i. hoc principij quodlibet est vel nō est: accipit vitens eo: illa demonstratio q̄ est: ad impossibile. et hoc dico qd̄ accipit: nec semp vniuersaliter. i. in teris vlib⁹: sed in sola methaphisica. q̄libet autē alia sciētia particularis vitur eo quātū sufficiens est. i. faciēs ad suū ppositū. est autē sufficiens applicatū hoc principij ad terminos in ḡne suo. dico autē in ḡne. i. subiecto sc̄bili: circa q̄ facit demonstratiōē. sicut iā supradictū est in cap. 10. vt arithmetica circa numerū / geometria circa magnitudinē &c. Et q̄a demonstratio ad impossibile probat aliqd̄ esse verū per hoc quod suum oppositum est falsum. quia non est possibile vtrūq; oppositorum esse falsum. per hoc principium. omne enim aut affirmare aut negare verum est: ideo demonstratio huiusmodi vitur hoc principio.

¶ Secūda pars huius cap.

¶ Cōmunicant autē &c. qđ de duob⁹ principijs cōmunib⁹ dixerat: hoc declarat Arist. de oib⁹ principijs cōmunibus simul. s. q̄lter scientie eis vītatur. et primo loq̄tur de oib⁹ scientijs simul: postea de aliq̄b⁹ earū. supponit em̄ sciētiarū diuisione per cōes ⁊ pticulares. cōmunes vocat methaphisicā ⁊ dialecticā. speciales vō alias oēs sciētias. loquēs ergo de oib⁹ scientijs simul. ait Aristot. cōciant. i. cōueniunt oēs scientie: secūdi cōmunia p̄ncipia. s. q̄a oēs scientie tā cōmunes q̄ speciales vtunt̄ illis p̄ncipijs. quāuis nō oēs eodē modo: sed scientie cōes vītatur illis p̄ncipijs in sua cōitate acceptis: speciales vero sciētie vītatur illis applicatis ⁊ cōtractis ad ppriā materiā. vt in superiorib⁹ sepe dictū est. vñ de cōis scientia methaphisica sic vītatur p̄ncipijs cōibus: qđ facit ea esse premissas demonstratiōis. hoc nulla alia facit. i. nulla earū recipit illa p̄ncipia cōia intra suā demonstratiōē vt premissas: sed supponit p̄ncipia cōia ad corroborationē ex eis suā demonstratiōē iā factā. Cōmunia autē p̄ncipia dico illa q̄b⁹ oēs scientie vītatur tanq̄ ex his demonstrātes. i. ex eorū virtute accipiunt robur sue demonstratiōis: nō autē qđ illa p̄ncipia intrent demonstratiōē alicui⁹ sciētie: nisi forte methaphisice: q̄ est scientia cōis. in hoc ergo conueniunt oēs scientie qđ vītatur p̄ncipijs cōibus: sed in modo vtendī differūt sciētie cōes a sciētijs specialibus vt declarauim⁹. Quāuis ergo oēs scientie cōitent in p̄ncipijs cōibus: tamē non cōciant / sed discrepant in illis p̄ncipijs ex quib⁹ vt premissis demonstrāt. i. formant suas demonstratiōes: neq̄ cōciant scientie in his q̄ demonstrāt. i. in cōclusionib⁹. q̄a vt in sequēti cap. dicemus: vnaq̄q̄ sciētia habet sua ppria p̄ncipia demonstratiōis ⁊ pprias cōclusiones ⁊c. ¶ Aduerte hic qđ Aristot. in hac litera equoqe accipit hoc cōple-

rum. ex quib⁹ demonstrāt: nā cū loq̄tur de p̄ncipijs cōibus: intendit. i. ex quorū virtute roborant suas demonstratiōes iā factas: sed quādo loq̄tur de p̄ncipijs pprijs intendit. i. ex quib⁹ premissis facit suas demonstratiōes. hęc equocationē ipse tertius inuuit. nā loquēs de p̄ncipijs cōibus qđ eis vītatur oēs scientie ait: tanq̄ ex his demonstrātes: suple nō q̄ vere ex eis demonstrēt. i. demonstratiōes suas fountent. sed loquēs de p̄ncipijs pprijs nō posuit tanq̄: sed absolute dixit ex quibus demonstrāt. Consequenter Aristoteles cum ait.

¶ Et dialectica quidē. loquit̄ de aliq̄b⁹ sciētijs seorsum ab alijs. s. de sciētijs cōibus: de quib⁹ hacten⁹ nullā fecerat mentionē. nā de specialib⁹ sciētijs crit sequēs cap. notat vero duas sciētias cōmunes dialecticā. s. et methaphisicā. quāuis valde differēt inter se iste due scientie dicātur cōes. et pauci sunt q̄ hęc differentiā aduertāt. methaphisica em̄ ē sciētia cōis essentialiter: dialectica autē solū accidentaliter. qđ adhuc declarabimus. Ergo q̄a dixerat qđ omnes sciētie vītatur p̄ncipijs cōibus: ⁊ de specialibus sciētijs paulo superius dixerat qđ vtunt̄ eis quantū sufficiens est. i. nō in sua cōmunitate: sed appropriatis ad subiectā materiā: nūc de cōibus sciētijs ait. et dialectica qđ dē. i. disciplina ppabiliter arguēdi: est de oib⁹. i. de cōibus p̄ncipijs in sua cōitate: et. i. etiā si qua alia sciētia tentet monstrare cōia p̄ncipia. i. per cōia p̄ncipia cōiter accepta: cuiusmodi est methaphisica. vel pōt dici qđ methaphisica tentat monstrare cōia p̄ncipia. i. declarare ea ⁊ vera ostendere / atq̄ ab aduersarijs tueri: vt patet ex Aristot. in. 4. lib. sue methaphisice de hoc p̄ncipio: qm̄ est necesse omne p̄dicatū aut affirmare aut negare d̄ quolibet subiecto. aut hoc p̄ncipium qđ est: cōlia ab equalib⁹. s. de mere ⁊ cōlia remanere. aut alia talia p̄ncipia. q̄a dialectica et methaphisica vītatur eis in sua cōitate acceptis ex ter

Caput duodecimum de principijs communibus.

Quas
scientias
eē cōes

minisq; cōibus formatis. ¶ Sed p̄ hu-
ius sententię declaratione est aduertien-
dū qđ methaphisice scientie cōitas est
manifesta r̄ oib⁹ nota. dī em̄ methaphi-
sica. i. trāscendentis scientia. q̄ sunt voca-
bula cōissima oīum. vt ens/vni⁹/princi-
piū/causa r̄c. sed dialectice cōitatē pau-
cissimū intelligit. Est em̄ duplex diale-
ctica docēs r̄ vtens. dialectica docēs est
illa pars logice q̄ Aristot. tradit in. 8. lib.
suorū topicorū. q̄q; docet formare argu-
mentationes p̄batiuas cōclusionis. non
qđē p̄ om̄imodā certitudinē scientificā:
sed p̄babiliter. i. verisim̄ apud nō p̄ter-
uos. et illa quidē disciplina non est sciē-
tia cōis sed specialis habēs. s. p̄prios ter-
minos/ p̄pria p̄ncipia/ r̄ p̄prias cōclu-
siones formatas solūmodo ex teris secū-
de intētōnis logicalis. qđ videre p̄optū
est in p̄mo lib. Topicorū Aristot. De illa
ergo dialectica nō erat sermo in p̄posito
quādo ponebat vna ex scientiis cōibus.
quīs em̄ sit ars cōis ad oēs scientias p̄
vni⁹ r̄ applicatiōis suarū regularū. sicut
r̄ ars demonstratiua: et q̄libet alia p̄s
logice: immo r̄ illo modo grāmatica/ r̄
rhetorica sunt scientie cōes ad oēs scien-
tias: tñ p̄pter hoc Aristot. non vocat ar-
tem dialecticā scientiā cōem magis quā
artē demonstratiuā/ vel quā grāmaticā/
aut rhetoricā. Est q̄ hec cōitas dialecti-
ce intelligenda de dialectica viēte: q̄ est
q̄libet scientia artificio dialectico vtēs.
i. arguens secūdū regulas traditas in li-
bris topicorū Aristot. Boetij/ r̄ aliorū.
hoc em̄ modo idē Aristot. accepit diale-
cticā in. 4. methaphisice cū dixit: qđ cir-
ca idē gen⁹ scibile n̄atur dialectica cū
philosophia p̄ma q̄ est methaphisica. et
in hoc cap. dicit: qđ dialectica non est cer-
tū generis/ qđ dialectica interrogat non
autē demonstratiua disciplina/ qđ diale-
ctica est vtens p̄ncipijs cōib⁹ in sua cōi-
tate: r̄ p̄pterea est sciētia cōis r̄c. Ad hu-
ius ergo clariorē intelligentiā cōmemo-
rāda sunt ea q̄ in principio hui⁹ n̄ri com-
mentarij notauim⁹ declarātes inductio-
nem q̄ Aristot. faciebat p̄ diuersas artes

Diale-
ctice cōi-
tas q̄libet
sit.

r̄ scientias ad p̄bādā illā suppositionē:
oīs doctrina r̄ oīs disciplina intellectua
ex preexistenti sit cognitione. dixim⁹ em̄
qđ cū oēs scientie sint argumētatiue ex
p̄ncipijs ad p̄bādā cōclusiones: pra-
ctice siue morales vtitur modo arguen-
di rhetorico. s. sentimēmate r̄ exemplo:
speculatiue autē siue naturales scientie
procedit modo arguendi logico. s. illo
gismo r̄ inductione. et harū qđā arguit
demonstratiue seu analyticē. i. p̄ regu-
las posteriorū Aristot. vt mathematice
arithmetica r̄ geometria: alie vero p̄ce-
dūt dialectice siue probabiliter. i. per re-
gulas topicorū siue locorū: vt phisica r̄
methaphisica p̄ maiorē p̄re: quāuis ali-
quādo etiā arguant demonstratiue. p̄o-
stea vero Aristot. absoluto p̄hemio in
cap. 2. hui⁹ libri posuit dīam inter p̄po-
sitiōē dialecticā r̄ demonstratiuā: p̄nes
hoc qđ p̄posito dialectica est indifferē-
ter accipiens quālibet p̄tem dīctōnis:
demonstratiua autē deteriate alterā. i.
vnā solā p̄tem accipit. In hoc demū ca-
12. ponens dīam inter dialecticā disci-
plinā r̄ artē demonstratiuā dicit: qđ dia-
lectica interrogat de cōclusionē p̄bādā
nō autē demonstratiua. et in p̄mo lib. to-
picorū eadē clar⁹ repetens ait: qđ dia-
lectica cū sit inq̄situa: ad oīum metho-
dorie p̄ncipia viā habet. Et qđ oib⁹
satis clare pōt cōitas dialectice vtētis
sic colligi. qđ q̄libet scientia artificio dia-
lectico vtēs: ad p̄bādā aliquā cōclusio-
nem: vnde cūq; pōt accipit media siue
ex eadē scia/ siue ex alia/ siue sint p̄pria/
siue cōia: et itē cōia p̄ncipia: aliqui acci-
pit in sua cōitate/ aliqui p̄tracta. tali ergo
modo arguendi vtēs dī dialectica r̄ sciē-
tia cōis: q̄a trāscendit a genere in gen⁹/
nec obseruat deteriatā p̄ncipia gene-
ris vni⁹/ nec est definitōis. i. deteriatoris
p̄ncipiorū: immo neq; teriorū: sed aliqñ
format p̄positiones ex p̄prij teris/ alqñ
quādo ex trāscendentib⁹: quare nimirū
dī esse circa idē gen⁹. s. p̄ncipiorū r̄ ter-
minorū cū p̄bia p̄ima seu methaphisica.
tali dēntq; artificio arguens ad p̄m-

Primi libri posteriorum.

capia omniū methodorū siue scientiarū se se extendit: ideo etiā est inquisitiua. i. interrogatiua duarū, ppositionū cōtradictoriarū: q̄a vtrūvis earū probare pōt aut reprobari. Quō cōtra scientia q̄libet quādo arguit analyticē. i. obseruat artificii posteriorū dicit demonstratiua, q̄a videtur solis teris proprijs et nō alienis neq; cōmuniū/ accipit principia propria nō cōmuniā neq; extranea. i. non trāscendit a genere in gen^o: nō arguit ex cōtingentib⁹/ neq; ex his q̄ possunt aliter se se habere: itē nō interrogat de vtraq; pte contradictionis: sed vnā dumtaxat earū assumit probandā et alterā reprobandā: non cōtrazē. q̄libet ergo scientia vtroq; artificio agēs. i. topico / et analytico dicitur demonstratiua tñ dialectica. et quādo agit dialectice dicit scientia cōmuniū. i. cōiter et indifferenter arguens ex quibus cunq; teris/ ex quibuslibet principijs/ et indifferenter accipiēs quālibet ptem contradictionis probandā aut improbandā. quā vero eadē scientia arguit analyticē: procedit ad probandā vnā et certā ppositionem et oppositā improbandā: arguit ex proprijs teris et principijs: nō ex cōib⁹/ nō extraneis/ ex necessarijs tē. hoc clarissime mōstrauit Aristō. in sua phisica. nā in pmo libro phisicorū cōtra positionem Parmenidis/ et Melisū dialectice pcedit: et ex cōibus trāscendentib⁹ q̄ sunt ens et vniū/ substantia et accidens tē. in tertio phisicorū intractatu de infinito: et in 4. phisicorū in tractatu de vacuo plurimis rationib⁹ vtrūq; improbās expresse dicit in aliq̄b⁹ rationib⁹ se arguere logicē. i. dialecticē: et alijs analyticē: quibus sibi nullas format ppositiones ex teris secūde intentionis logicis: sed solū ex teris pime intentionis phisicis aut methaphisicis. sed quādo arguit in eis artificio topico dicit se agere logicē: quādo vero artificio posteriorifico: dicit qd arguit analyticē. phisica ergo scientia quādo topice arguit ad probandā vel improbandā aliq̄uā cōclusionem: est dialectica/ est scientia cōmuniū/ nō est de finito

rum. i. determinatorū principiorū/ neq; generis vni⁹ subiecti: sed trāscendens a genere in gen^o cōiter et indifferenter se habet in suis argumentis: adhuc itaq; sensum est accipiēda. hec Aristō. litera: et q̄ secus agunt: profecto aberrāt et cōfusi sunt. Sequitur.

¶ Sed dialectica nō est. s. in suo artificio: diffinitorū. i. determinatorū principiorū. hoc est nec generis alicui⁹ vni⁹ i. subiecti scibilis determinati et certi. sed indifferenter arguit ex quibuscūq; et propterea dicit scientia cōmuniū. i. cōiter et indifferenter se se habens. hui⁹ signū est nec est interrogat et respondēt: quam duarū cōtradictoriarū velit sibi probari aut improbari: si principia certi et determinati generis acciperet: sicut demonstrās accipit: quē non est decens interrogare. q̄a principia certa et determinata nō valent ad quālibet duarū cōtradictoriarū/ sed solū ad alterā earū. s. verā. propter id qd idē principij nō demonstrat oppositarū ppositionū esse. i. veritatē: q̄a nō vtraq; vera est. ostensum est autē hoc. s. qd dialecticus interrogat et nō demonstrat: in his q̄ de syllogismo. i. principio libri priorū. scilicet in p̄hemio. hactenus de principijs cōmuniū.

¶ Questiones idonee.

¶ Circa hoc capitulū apte questiones he sunt fere. Prima. vtrū ad habēdam scientiā de reb⁹ corruptibilib⁹ sit necessariū ponere ideas separatas/ vel naturas cōmunes in reb⁹ existētes: vel sufficiat vniuersale logicū. Secūda. quāto an principia cōia q̄ dicuntur dignitates: intrinsecū substantialiter demonstratiue alicui⁹ scientie. Tertia. vtrū scientie speciales possint sibi aprofare principia cōia. s. eis vidēdo in suis demonstratiōib⁹. Quarta. Aristō. quāto est intelligēdi qd dialectica est scientia cōis: et qd nō est scientia alicui⁹ determinati gnis subiecti: nec habeat deteriatā principia: itā cū hec quarta q̄stio esset alia: difficillima: non inuenio aliquem doctorem qui eam pertractauerit.

Caput declmūtertū de principiis propriis scientiarū.

Caput. 13. de principiis propriis singularū scientiarū: & quēadmodū quilibet scientia se habeat ad sua principia propria.

I autē idē est interrogatio rē. Dicitur iā qualiter scientie speciales se habeat ad sua propria et peculiaria principia. Erūtq; huiusmodi tres partes precipue. prima declarat quod in vnaquaque scientia sunt proprie interrogationes et proprie responsiones. In secunda ibi quomodo a sit rē, ostendit quod in qualibet scientia sunt proprie deceptions et ignorantie. In tertia parte ibi non oportet autē probat quod in demonstratiuis scientiis non possint esse paralogismi. Quāti ad primā partē proponit in primis intentionem suā dicens. si autē. i. quā dicitur est in cap. precedenti quod idem est interrogatio sillogistica determinata per sillogismū demonstratiuū et propositio quod est contradietionis altera pars. i. vna et deteriata. s. vera. q. d. quod illa cadē enūciatio quod prius fuit interrogatio. i. quod sitio: postea quādo iā demonstrata ē: dicitur propositio quā in quā ita ē: dicimus nūc quod sicut secundū vnāquāque scientiā sunt proprie propositioes: ex quibus est. i. sit sillogismū probatū cōclusionis: ita etiā secundū vnāquāque scientiā erit vtiq; interrogatio propria scibilis. i. demonstrabilis: ex quibus. i. de quibus propositioib; sit propriū sillogismū quod est secundū vnāquāque scientiā. Est ergo propositum Aristoteli in hoc cap. quod in vnaquaque scientia speciali sunt proprie interrogationes: ad quas ipsa debet respondere ex propriis principijs faciendo sillogismū ad determinandas illas quæstiones. et ratio est: quā eadem enūciatio quod prius fuit quæstio: postea est propositio determinata: sed ex dictis constat quod in vnaquaque scientia sunt proprie propositioes. i. propria principia/et proprie cōclusiones: ergo et proprie interrogationes et proprie responsiones. Et ma-

loris declarationis gratia infert Aristoteles correlarium dicens.

Manifestū autē. i. clarū & omnibus notū est quod non omnis interrogatio. i. non quilibet indifferēt quā quis posset proponere: est geometrica: nec omnis est medicinalis. sed determinate et certe sunt interrogationes ad geometriā pertinentes. i. ad quas geometer debet respondere: et non ad alias. similiter dicēdū est in medicina et in alijs scientijs specialibus. sed ille sunt proprie interrogationes geometricæ: ex quibus. i. de quibus demonstratur aliquid. i. aliqua passio de subiectis de quibus est geometria: ut puta de lineis/de superficiebus/et de corporib; aut si non de subiectis geometricæ: saltē demonstratur aliqua passio de alijs subiectis alterius scientie ex eisdem principijs geometricæ: sicut in speculatiua. i. in scientia de speculis quod alias dicitur perfectiua: quia sepius in ea demonstrantur passiones geometricæ de subiectis suis. i. de radijs lucis aut coloris. Ille ergo omnes sunt interrogationes geometricæ: ex quibus. i. de quibus possunt fieri demonstrationes tam in geometria quā in speculatiua sibi subalternata. similiter autem et in alijs scientijs. Deinde cū subdit.

Et de his quidē. declarat vsq; ad quēterim procedit interrogatioes in vnaquaque scientia speciali. et dicit quod vsq; quo preueniat ad principia imediata: quorū iā non ē reddēda ratio/ sed supponi debet esse vera. hoc est quod ait. et de his quod dē interrogationib; proprijs geometricæ: dicim; rōnē esse ponēdā. i. reddēdā a geometra ex geometricis principijs. et similiter de cōclusionib; proprijs. nā cadē enūciatio quod prius erat interrogatio: postquam demonstrata est: sit cōclusio. sed principiorū rōnē dicim; non esse ponēdā geometricam quod geometra. ideo neq; interrogatio est faciēda de principijs in aliā scientia: si formaret interrogatio de principijs alius scientie: ad eam non est respondēdū in illa scientia. Dicitur notanter quod geo-

Primi libri posteriorum.

metra non reddat rationē de suis principiis secundū quod geometria: similiter et in alijs scientijs. quia idē homo aliqui habet plures scientias: ut geometriā/physicā/et metaphysicā: et ille interrogat de aliquo principio geometrie: quāuis nō possit reddere rationē de eo secundū quod geometria. i. per scientiā geometrie: cū non habeat in illa scientia aliud principium prius illo per quod possit reddere rationē de eo: tamē per aliā scientiā forte poterit rationē habere saltē probabilē ad respondendū ad illā interrogatiōnē. nā Arist. in pmo lib. physicorū probat motū esse et plura entia esse contra iphermenidē et Melisum: sed hoc nō egit in quātū philosophicus: quia illa crant principia physice: sed probauit ea dialectice per disputatiōnē metaphysicā: ut ipse ibidē dicit. Sequē.

¶ Neq; omne itaq; &c. probat quod etiā in qualibet sciētia sunt proprie responsiones ad interrogata dicēs: quod sicut neq; omne interrogatū est vniquemq; scientiē interrogare: ut predixim⁹: ita nec est vniquemq; respondere secundū omne interrogatū. i. de vnoquodq; quāstio: sed ei⁹ est respondere ad interrogata quae sunt secundū vnāquāq; scientiā deteriorata. i. quae sunt formata ex proprijs terijs vniuscuiusq; scientie. **¶** Hui⁹ rei exemplū vidē est. essē puer in patria mea. quae fuit quādam theolog⁹ a medico peritissimo dic obsecro: quod est subiectū medicine? ille in effētāter respondit: corpus humanū. et rursus quae fuit theolog⁹ logus dicēs. quod est corpus? Ad hoc medicus euestigio respondit se nescire. prodoce quidē: eo quod quāstio secūda non esset medicinalis: sed potius physica aut mathematica: ad quā ille secundū quod medicus nō tenebatur respondere: ideo finxit se nescire quod vtiq; optime nouerat: quaten⁹ theologū argutū a se ppelleret tanquā inepie interrogatē. Sequitur in textu.

¶ Si autē disputat &c. Addit quod etiā in vnāquāq; scientia sunt proprie disputationes. si em̄ in quacūq; scientia sūt proprie interrogatiōnes et proprie responsiones:

ex interrogatiōne autē et respōsiōne cōstitur disputatiō: quae in vnāquāq; scientia sūt proprie disputatiōnes. et vbi gr̄a in geometria propria disputatiō est de passionibus magnitudinū: non autē de musicis cōsonantijs. et ita in alijs scientijs. ideo ait. si autē disputet quis cū geometriā: sicut geometria. i. de his quae ad geometriā pertinent: sic manifestū est quā bene disputat: si pro quādo ex his. i. de his quae pertinentur in quāstione demonstrat aliqd in geometriā. si vero nō disputet cū geometria de his quae sunt propriae geometrie: sed de alijs: non bene disputat. et hoc manifestū est ex eo quod nō arguit. i. nō conuincit geometriā: sed aut. i. nisi secundū accidēs. i. nisi accideret eisdem esse geometriā et physici: et cōuinceret eū in disputatiōne physica: tūc em̄ hoc esset vera: Socrates conuincit geometriā: tamē esset per accidens contra quartū modū per se.

¶ Quare nō vtiq; erit cōueniēs in nō geometricis quāstionib⁹ disputare & geometria. i. ex geometrie principijs: nec eō de quāstionib⁹ geometricis in alia scientia a geometria. nā sic disserēdo latebit geometriā praeue disputans. i. geometria non cognosceret quādo ille quae est disputas cū eo: bene vel male arguat: cū non sit illa disputatiō de reb⁹ geometricis: sed de alijs quas geometria ignorat in quātum geometria: quāuis per aliā disciplinam possit illa scire. similiter. i. sicut dixim⁹ de geometria: est dicendū in alijs scientijs oibus: quod earū vnāquāq; habeat proprias interrogatiōnes/proprias responsiones/et proprias disputatiōnes.

¶ Secunda pars cap.

¶ Quā autē sunt geometrici &c. postquā dictū est de interrogatiōnibus et respōsiōnib⁹ scientificis: quae in disputatiōne vniuscuiusq; scientie sūt: inquiram⁹ de interrogatiōnib⁹ nō scientificis et ad scientias nō pertinentib⁹: quae et quales sunt: ut ex analogia oppositi inotescat ppositū. ideo quāram⁹ tria circa hoc. prima quae

Ad exē plum.

Caput declmūtertū de principijs proprijs scientiarū.

ſtio. quia dictū eſt qđ ſunt quedā interrogaciones geometricę. i. pprie geometricę: nōn. t. an ſit verū qđ ſint alie interrogaciones nō geometricę? et ſimiliter poſſet q̄ri ſecūdu vñā quāq; aliā ſciētiā. ſicut q̄ſitū eſt in geometriā. Scđā q̄ſtio.

¶ Et q̄ ſunt ſecūdu ignorātiā. i. ppoſitiones falſe quas concludit ſillogiſm? dictus ignorātie: nunqđ ille ſunt cenſende interrogaciones geometricę? Sēſus q̄ſtionis eſt. ſi in geometriā ſiat ſillogiſmus ignorātie. i. deceptionis ⁊ cōcludens falſum in hijs q̄ ſunt ppria geometricę: q̄ritur vtrū illa talis conluſio ſit interrogatio geometrica? vt qđ diameter ſit ſimeter. Hoc modo habet hęc q̄ſtionē litera āniqua ⁊ ſatis clare. Sed Jacob? Stapulentiſ aliter p̄ſtutauit hęc literā dicens. Et q̄ ſunt ſecūdu vñā quāq; ſciētiā: ⁊ q̄ ſecūdu ignorātiā qualis geometrica eſt? ſenſum explicās ait. nōne interrogaciones q̄ ſunt ſecūdu vñā quāq; aliā ſciētiā: ⁊ q̄ ſunt ſecundum ignorātiā talem qualis eſt geometrica ignorātiō nōne in quā eiſmodi interrogaciones nō geometricę ſunt cenſende. Sđ iſte ſenſus p̄fecto eſt valde obſcurus atq; extortus ex litera. quare eo dimiſſo. incipiam? ſecūda q̄ſtionē ab illo loco: q̄ ſunt autē: ⁊ ſi eiſ ſenſus quē diximus. ſic em̄ ſecūda q̄ſtio primā cōſequet hoc modo. queſitū eſt an ſint in geometriā aliq̄ interrogaciones nō geometricę: nūc addit. vtrū ille interrogaciones q̄ ſunt ſecūdu ſillogiſmū ignorantie factū in geometriā (vt qđ diameter ſit ſimeter?) ſint cenſende geometricę/ an nō geometricę. Tertia queſtio.

¶ Et vtrū ſecūdu ignorātiā ſillogiſmus: ille. ſ. qui eſt ex oppoſitis principiorū/ aut ex falſo intellectu principiorum: ſit ſillogiſm? aut paralogiſm? huſus q̄ſtionis duplex eſt ſenſus. primus vtr̄ duorū ſecūdu ignorātiā ſit ſillogiſmus. ſ. vel ille q̄ eſt ex oppoſitis principiorū. i. peccans in materia: an iſ q̄ eſt paralogiſmus. i. peccans in forma. Ali?

ſenſus eſt. vtrū ſillogiſmus q̄ procedit ex oppoſitis principiorū ſcientie: ſit ſillogiſmus: an paralogiſmus. i. an ille (qui proculdubio eſt ſillogiſm? ignorātie) ſit ſolū peccās in materia an etiā i forma? ſed prior ſenſus videtur aptior: vt hec tertia q̄ſtio correfpondeat ſecūde p̄cedenti: q̄ inquirebat: an ppoſitio q̄ inferitur ex ſillogiſmo ignorātie ſit interrogatio geometrica an nō geometrica? Ad dicitur nūc q̄ſtio tertia qđ ſit dīcedus ſillogiſmus ignorātie? an ille q̄ procedit ex oppoſitis principiorū: an ille q̄ ſuppoſitis ⁊ nō negatis principijs ſcientie paralogizat peccans in forma? huic etiā ſenſui correfpōdet litera tertie ptis huſus cap. probās qđ in doct̄inis demonſtratiuis vix habēt locū paralogiſmi fallaciarum. Ad has ergo queſtiones refpondens Ariſtoteles ait.

¶ Secūdu geometricā autē &c. et primovnica reſpōſione duas prioros ſoluit q̄ſtiones dicens. qđ dupliciter poſſet dici aliqua interrogatio nō geometrica. qđ vel eſt ſecūdu geometricā. i. ex teris geometricę: aut quia eſt ex aliqua alia arte. i. ſciētiā vt puta ex muſice teris. et qđ hoc ſecūdu eſt noniſimū: eo dimiſſo reddit ad primū modū dicens.

¶ De geometriā autē. i. de interrogacione nō geometrica: in teris tamē geometricę patet. vt ſi qđ opinatur paralellas. ſ. lineas latine eque diſtantes ſubire. ſ. cōcurrere: hec interrogatio eſt quodāmodo geometrica: eſt ⁊ alio modo nō geometrica. pro cui? declaracione additur diſtinctio.

¶ Dupliciter em̄ hoc eſt. i. nō geometricę duob? modis accipi poſſet: ſicut hoc nomē arithmet̄. i. incōſonū in muſica duob? modis accipi ſolet. ſ. vel qđ nullo modo ſonat: vel qđ male ſonat. ita nō geometricę: alterū quidem in nō habēdo aliqđ ad geometricā pertinēs: qualis eſt interrogatio arithmetica vel p̄ſiſtica: alio modo dicitur nō geo-

Primi libri posteriorum.

metricum aliquid in praue habendo id qđ pertinet ad geometriã: vt paralellas lineas cõcurrere, huiusmodi ergo interrogatio quodammodo est geometrica. s. qđ constat ex teris geometricis: et quodã modo est non geometrica. s. quia est falsa et cõtraria veritati geometricæ. vnde subditur. et ignorãtia hec. i. falsitas ista praue habēs geometricos terminos: et qđ est conclusa ex huiusmodi principijs s. falsis/vel ex veris male intellectis: cõtraria est veritati geometricæ. p̄posset tamē hec litera aliter itelligi sic. et ignorantia hec. i. sillogismus deceptorius: qđ est. i. procedit ad probãdã falsam cõclusionē ex huiusmodi principijs: cõtraria est demonstrationi geometricæ: qđ procedit ex oppositis suozū p̄ncipiozū. ideo est non geometrica. p̄patet ergo respõsio ad duas p̄imas q̄stiones. i. qđ sicut sunt aliq̄ interrogationes geometricæ: ita sunt et alie non geometricæ: puta ille que ad arithmeticã/vel ad aliã scientiã pertinet. immo et alique ad geometriã pertinentes. i. ex teris geometricis cõstitutes: sunt etiã non geometricæ aliquo modo. s. ille qđ sūt secundũ sillogismũ ignorãtie in geometria facti: vt proponebat se cunda questio. Ad tertiam vero questio nem respondens subdit.

CIn doctrinis autem &c. et ad vtriusq̄ illius sensum eadē respõsio satisfacit. s. qđ in scientijs demonstratiuis non fit parallogismus secundũ aliquē locũ sophisticũ sine indicationē siue extradictionē. quare sillogism⁹ ignorãtie siue cõtrarie deceptionis. i. cõtrarius demonstrationi scientificæ: non est sophisticus. i. peccans in forma: sed solũ peccãs in materia. s. quia procedit ex falsis. i. ex oppositis p̄ncipiozū vere demonstrationis vel ex falso intellectuzozū p̄ncipiozū: vnde sillogismus solũ peccans in forma nõ est sillogism⁹ ignorãtie cõtrarius demonstrationi: sed est contrarius sillogismo dialectico. cui nullus dicitur esse cõtrarius ex eo qđ p̄cedat ex

falsis: dum modo illa falsa sint probabilia: sed solũ ex eo qđ peccat in forma cõsequētie: cõtra vero demonstrationi cõtrarius est sillogism⁹: ex eo solũ qđ procedit ex falsis quocũq̄ modo. i. siue probabilitibus siue non. ait ergo Aristot. in doctrinis autē. i. in scientijs demonstratiuis nõ fit similiter. i. indifferenter parallogismus. vel similiter. i. sicut in dialecticis: eo qđ mediũ indemonstratiuis vere vnũ. i. vniuoce acceptũ: sit semper duplitemitates in premissis. qđ in maiorē p̄positione vna extremitas d̄ hoc medio omni. i. distributo dicit. vel dicit de omni. i. est predicatũ de omni posteriorice respectu mediũ. et hoc mediũ iterũ. i. in altera p̄missa dicit de altero omni. i. de minorē extremitate distributa: cui est predicatũ de omni. sic autē ad duas extremitates non p̄t esse mala. quare si cõclusio sillogismi est falsa: nõ ē ex defectu forme sillogismi: sed ex defectu materie. i. qđ procedit ex falsis. Et qđ diceret aliq̄s qđ forma sillogismi ignorãtie nõ est bona: ex eo qđ maiorē extremitas nõ est distributa in antecedēte nec in cõclusionē. ad hoc dicit Aristot. qđ hoc nõ impedit bonitatē cõsequētie: nõ em̄ opus est qđ predicatũ maioris p̄missæ similiter et cõclusionis distribuat. ideo ait.

CQđ autē predicatur. i. predicatũ p̄positionis de omni: nõ dicit omne. i. cũ hoc signo distributio omnis. immo hoc redderet p̄positionē falsam: vt si diceret ois homo est omne aial. ergo ad bonitatē cõsequētie sillogisticæ non opus est maiorē extremitatē distribui si gno vniuersali. Sequitur declaratio ex analogia sensus ad intellectum.

Hec autē. s. media demonstrationis sunt. i. cõparatur vel ita se habent ad intellectũ: sicut videre. i. visibile obiectũ ad sensum visus: de quo Aristot. in sc̄do de aia dicit: qđ sensus circa p̄p̄ssibile nõ decipit. eodē modo mediũ demonstrationis: qđ est diffinitio: est pro-

Caput decimum tertium de principis propriis scientiarum.

Primum obiectum intellectus circa quod non
decipit per equocationem: sed in orationibus
largum etationibus dialecticis latentem equo-
cationem medijs: ideo fit palogismus.
et hoc isto exemplo clarificet. Et si quatur,
vritus ois circulus figura sit: si describat
circulus ad oculum manifestus est. i. clara
est responsio affirmatiua. quod autem: i. si ite-
rum querat. sunt ne carmina homeri
circulus: descripto et lineato circulo ma-
nifestum est quod non sunt circulus. quare
geometer circuli habens descriptum an-
te oculos non poterit per equocationem vo-
cabuli palogizari: vt concludatur ei quod
carmina homeri sunt figura. Si vero
circulus non describeretur: sed per so-
las voces disputatio fieret: posset quis
facile palogizari non aduertens equi-
uocationem medijs: hoc modo. omnis cir-
culus est figura: quedam carmina home-
ri sunt circulus: ergo carmina illa sunt
figura. Eodem penitus modo est intel-
ligenda differentia posita inter scientias
demonstratiuas et dialecticas. quia in-
demonstratiuis propter euidentiã medijs
nulla later equiuocatio: ideo nec fit pa-
ralogismus: sicut in dialecticis: vbi sepius
multe latent equiuocationes termino-
rum. bene ergo dictum est ad tertiam
questionem: quod sillogismus ignorantie
non est palogismus: sed solissimo-
do ille qui procedit ex falsis oppositis
principiorum demonstrationis. ¶ Pro
intelligentia huius exempli de circulo:
est sciendum quod serunt homeris poe-
tam grecum edidisse quedam carmina
huius artificij: quod lecta ordine recto
a primo verbo vsque ad vltimum habe-
ant bonum sensum: si autem everso
ordine ad vltimo vsque ad primum ver-
bum legerentur: habebant malum sen-
sum: et propterea dicebant circulus. qua-
lia sunt hec latina carmina.

¶ Carmen circulare.

Qua non tua fraus: virtus non copia rerum
Scandere te fecit hoc decus extremum.
Sicut tua conditio stabilis non tunc paruo:
Auctere se faciat hic deus omnipotens.

¶ Tertia pars huius cap.

¶ Non oportet autem &c. Ex quo
incepimus dicere quod sillogismus igno-
rantie non est palogismus: quia palolo-
gismus non habet locum in demonstratiuis
scientijs: omnis autem palologismus fit aut
per locos sophisticos in dictione: aut per
locos sophisticos extra dictionem: ostendi-
mus autem quod in disciplinis demonstra-
tiuis propter euidentiã medijs non fit sophi-
stica in dictione: quia illud scire semper comit-
titur pens multiplex nomen: sive actua-
le: sive potèiale. Restat nunc vt ostenda-
mus quod in eisdem disciplinis non fiat
palogismus per locos sophisticos ex-
tra dictionem. Et quia legum esset per
eos omnes discurre: probemus inten-
tionem nostram in eo qui maxime fieri
videretur: scilicet in palogismo fallaci-
e consequentis. nam hoc loco remoto fa-
cile alij reijcientur. non enim committitur
palogismus per fallatiam accidens: quia
demonstrationes non sunt ex his
que sunt per accidens. neque secundum
fallatiam a secundis quid ad simpliciter:
cum demonstratiue propositiones sint vni-
uersales et non particulares. et sic dicere-
tur de alijs fallatijs extra dictionem. in-
stantiam ergo in reijciendis palogif-
mis secundum fallatiam consequentis a dis-
ciplinis demonstratiuis. Et quia huiusmo-
di palogismus solet fieri instantia con-
tra propositiones vniuersales: dicam:
in primis quomodo in scientijs demon-
stratiuis debet dari instantia. et super postea
diffinitione nominis ex secundo libro priorum
scilicet instantia est propositio propositionis
fria vel adiectoria: et hec semper dicitur contra
vltimam propositionem ad probandum eam in aliquo
deficere: quare instantia prope semper est pro-
positio particularis: quibus etiam nonnunquam fit
vltis fria alteri contra quam instantia. supposita
in hac diffinitione instantie Aristoteli. pro-
bat quod in scientijs demonstratiuis non potest
dari instantia contra propositiones inductivas. i.
quod inductio declarare solem: cuiusmodi

Declaratio
exempli.

Primi libri posteriorum.

sunt principia scientiarum propria. quae ut dicitur in secundo posteriorum inductio est propositio immediata: nam propositiones mediate demonstratione non inductione probantur. contra inductivas ergo propositio nec non datur instantia in scientiis. quae cum illa instantia esset assumenda ut propositio premissa syllogismi instanti ad probandam illam inductivam esse falsam et suam contradictoriam veram: sequeretur quod inductiva propositio esse demonstrabilis et non immediata. implicat ergo contradictione dicere quod detur instantia contra inductivam propositio. si ergo daret instantia in demonstrativis scientiis hoc non esset nisi contra propositiones demonstrabiles. sed hoc citra probabitur esse impossibile. aut ergo non oportet immo neque vile est facere instantiam in ipsum. id est contra ipsum demonstratorum: si sit propositio inductiva illa contra quam instatur ei. sicut enim non est propositio demonstrativa illa quae non est in pluribus. id est non est universalis. (non enim erit vera in omnibus. scilicet suppositis et repositibus. id est non erit de omni. ex universilibus autem propositionibus est syllogismus demonstrativus.) ergo manifestum est quod nec instantia demonstrativa est illa quae non est universalis. probatio consequens. eadem enim complexa sunt propositiones et instantie. hoc est. quod illa propositio quam aliquis fert instantiam: hec eadem fiet veritas propositio in syllogismo instantivo. id est quo probaretur falsitas premissae propositionis. omnis ergo instantia contra demonstratorum est universalis propositio aut demonstrativa aut saltim dialectica. quae ergo inductiva propositio est immediata. sic quod neque ipsa neque sua contradictoria sit demonstrabilis: contra eam non potest fieri instantia demonstrativa: quae ex illa instantia demonstrari posset opposita propositionis inductivae quod est impossibile quia est falsa. ¶ In hoc tamen loco nonnulli expositores antiq[ui] lapsi sunt: dicentes quod propositio inductiva est propositio singularis vel particularis per quam fieri solet inductio: et illam propositioem vult probare Aristoteles non esse idoneam in instantia

contra demonstrationem ex eo quod non est universalis propositio etc. sed huiusmodi expositio aliena est a propositio Aristotelis. in hoc loco quantumvis enim in dialecticis argumentationibus instantia communiter fiat per propositionem particularem in qua probatur deficere universalis: tamen in demonstrativis semper instantia debet esse universalis: ut pote per quod ut premissam demonstratur contradictoria eius contra quam fertur instantia. et de hac instantia demonstrativa loquitur hic Aristoteles. cum enim immediate dixisset per logicos inductione non fieri contra demonstrativas propositiones: propterea quod ibi non potest latere equivocatio: est omnia sint evidenter: adiecit quod neque etiam potest dari instantia sine equivocacione per logicos extra dictionem. quae contra propositionem demonstrativam instantia debet esse demonstrativa. quod tamen impossibile est. et primo hoc probavit circa propositiones immediatas quas vocat inductivas: quae neque ille neque sic oppositae possunt demonstrative inferri ex instantia. postea vero probaturus est quod neque potest dari instantia demonstrativa contra propositiones mediatas et demonstrabiles: tum quia contraria vel contradictoria propositionis vere et necessarie non est demonstrabilis cum sit falsa: falsum autem non scitur. ut in 2. capitulo dicitur est: tum etiam quia ars demonstrativa non se extendit ad duas contradictorias: sed ad unam solam et determinatam. scilicet ad veram: ut paulo superius dicitur est. unde et demonstrator non interrogat de contradictoriis propositionibus: sed viam carum dimittat assumit probandam sine interrogatione. Sequitur.

¶ Contingit autem quod dicitur. Ad probandum vero quod contra demonstrativas propositiones non possit fieri instantia per logicos extra dictionem: precipue per fallaciam instantis: primo adducit exemplum cuiusdam Zenonis: quod circa materiam physicam de generatione elementorum probare voluit ignem generari in multiplicata analogia sive proportione. hoc per analogiam. omne quod in multiplicata sit analogia: cito gignit. ignis cito

Sensus
falsus
quod dicitur.

Paralogismus
m^o Zenoni
probat

Caput decimūtertium de principijs proprijs scientiarū.

gignit: ergo ignis fit in multiplicata analogia. i. in maiore quantitate siue extensio-
ne quā erat illud corp⁹ ex quo gignitur.
seruata tamē analogia. i. pportione cer-
ta in illo cremēto. nā si generat ignis ex
aere crescit indecuplis: si ex aqua incen-
tecuplis: si ex terra in millecuplis. erra-
bat profecto Lencus in forma sillogis-
tica arguens ex puris affirmatiuis in
secūda figura q̄ est fallacia cōsequētis.
et in sup̄ q̄a medij. scito generari: non
est cōsequens ad vitāq; extremitatē: sed
ad minorē dumtaxat. nā celerē genera-
tionem sequitur potius multiplicata analo-
gia: q̄ cōtra. ideo debuisset in prima fi-
gura sic arguere. q̄cqd̄ celeriter gignit
fit in multiplicata analogia: ignis celeri-
ter gignit & ignis fit in multiplicata ana-
logia. Hāc itaq; sententiā intēdens Ari-
sto. ait. cōtingit autē quosdā demonstrato-
res non sillogisticos. i. seruata forma sillo-
gistica. dicere. i. pbare velle aliqd̄: pro-
pter id qd̄ accipiunt media p̄ntia vtriusq;
extremitatib⁹ sillogismi (vt Lene⁹ qdā
pbus fecit) dicēs qd̄ ignis fit. i. generat
in multiplicata analogia. i. pportione
sup̄ corruptū ex quo generat. sic argu-
ens. et nāq; .i. ex eo qd̄ ignis cito genera-
tur. & sicut ipse dicit: hec. i. cita gñatio est
analogia sup̄le multiplicata. hoc est. ci-
ta gñatio predicat de multiplicata ana-
logia. sic aut̄ arguēdo nō est sillogism⁹
bon⁹: q̄a peccat in forma. sed erit bonus
sillogism⁹: si analogia multiplicata seq̄-
tur velocissimā generationē. i. si p̄dicet
de ea in maiore p̄positione: & ignē seq̄-
tur velocissima generatione in minore p̄e-
missa. et sic fiet sillogism⁹ bon⁹ in p̄ma
figura: & nulla erit fallacia siue defect⁹
in p̄ntia: quāuis ergo Lene⁹ nō observa-
ret bonā formā sillogisticā: nihilomi-
nus demonstratio sua fuit bona: q̄a argu-
ebat in teris cōuertibilib⁹ in q̄b⁹ nō po-
tuit error accidere: sed in dialecticis dis-
putationib⁹ illa forma arguendi potuit
set errorem causare. Sequitur.

¶ Aliquādo quidē igit: ostēdit

qd̄ secūdi predicti modis sillogizandū
nō accidit deceptio in scientijs demon-
stratiuis: & ita non bene in statuer contra-
p̄positiones demonstratiuas. ad proban-
dū hoc: primo declarat quādo accideret
deceptio arguēdo ex puris affirmatiuis
in secūda figura: et quādo non. et dicit.
aliquādo quidē igit nō contingit sillogi-
zare bene ex affirmatiuis in secūda fi-
gura: sed est fallacia cōsequētis: ex ter-
minis acceptis. sc. quādo nō sunt conuer-
tibiles. vt homo / equ⁹ / aial / sic. om̄is hō
est aial / equ⁹ est aial. ergo equ⁹ est ho-
mo. aliquādo vero. s. in teris cōuertibilib⁹
bus contingit bene sillogizare q̄a ma-
teric: sed nō videtur esse bon⁹ sillogism⁹
s. q̄a nō est bona forma. vt homo rōnale
risibile sic. om̄e rōnale est risibile: homo
est risibile. ergo homo est rōnalis: q̄a
& in scientijs demonstratiuis sūt demon-
strationes in teris cōuertibilib⁹: nō po-
test in eis accidere deceptio per fallaciā
p̄ntis: q̄a semp̄ est bona p̄ntia siue de for-
ma siue de materia. Qd̄ etiā tribus ra-
tionib⁹ p̄suadere nitit̄ Aristō. p̄ma ibi.

¶ Si autē esset impossibile: est ta-
lis. impossibile est ex falsis verū demō-
strare: qd̄ supra in cap. 2. et. 8. probatū
est: sed sicut conclusio est vera ita & p̄e-
missa: ergo in teris cōuertibilib⁹ nullus
pōt esse error de ceptionis p̄ fallaciā cō-
sequētis. p̄ntia tenet ex eo: q̄a palogism⁹
fallacie cōsequētis solet decipere: ex eo
qd̄ putatur conuerti p̄ntia q̄ non conuer-
titur: dico p̄ntia cōuerti sic. qd̄ si conclusio
est vera ergo & p̄missa. nam in dial-
ecticis sep̄ ex falsis verū sillogizatur. vt
docetur in secūdo libro priorū. vt sic ar-
guendo. om̄s lapis est aial: om̄s homo est
lapis: ergo om̄is homo est aial. vnde in
dialecticis nō seq̄tur: si cōclusio est vera
ergo et p̄missa. in demonstratiuis autē
p̄ntia bene conuertit. i. bene seq̄tur con-
clusio est vera ergo & p̄missa. ait ergo.
si autē esset impossibile in aliqua facul-
tate verū. i. verā cōclusionē ex falsis p̄e-
missis monstrare. i. inferre: facile vtiq;
¶ ¶

esset resolvere cōsequētā. i. probare eā esse bonā. cōuerteret vtiq; cōsequētia ex necessitate. i. a cōclusionē ad premis-
 sas. Vbi gratia. sit cōcl. ponatur. A. cōclu-
 sio esse vera. hoc autē cū sit ita: cā vtiq;
 principia ex quibus inferuntur sunt vera: q̄
 noui. i. p̄cisiui ante cōclusionē quoniā
 sunt vera. vt est. B. i. sit illud antecedēs.
 B. ex his principijs demonstrabo: quo-
 niā illud. i. illa cōclusio. A. est vera. Et
 itaq; sensus. qd̄ si esset impossibile con-
 clusionē verā sequi ex falsis premissis:
 nunq̄ posset accidere deceptio fallacie
 cōsequētis. q̄a cōsequētia esset conuertibi-
 lis a veritate cōclusionis ad veritate
 premissarū: sicut e diuerso ex veritate
 premissarū sequitur veritas cōclusionis.
 constat autē ex supradictis qd̄ indemon-
 strationib; impossibile est ex falsis de-
 monstrari verū. ergo indemonstratiuis
 nō potest accidere error fallacie conse-
 quētis. q̄ tamē in dialecticis accidere po-
 test frequēt: q̄a in eis sepius ex falsis
 sequitur verū. vnde non cōuertitur conse-
 quētia in veritate a cōclusionē ad pre-
 missas: indemonstratiuis autē cōuertitur
 p̄ntia. quare resolutio bonitatis cōsequē-
 tiē probatiue facilior est indemonstrati-
 uis quā in dialecticis. quia indemonstra-
 tiuis cōsequētia resoluitur solū in verū
 antecedens: in dialecticis autem potest
 resolui et in verum et in falsum antece-
 dens. Secunda ratio ibi.

¶ Cōuertitur autē: sumitur ex
 tribus teris sillogismi demonstratiui: q̄
 semper sunt conuertibiles. vnde sequitur
 qd̄ in eis nulla possit esse deceptio falla-
 cie cōsequētis: sed cōsequētia in veritate
 conuertit a cōclusionē ad premissas. vnde
 autē cōuertitur autē suple cōsequētiē
 magis q̄ sunt in mathematicis sciētis
 demonstratiuis: quā in alijs sciētis q̄
 p̄cedunt dialecticis: et ratio est. qm̄ ma-
 thematicis nulli accidēs. i. p̄dicati reci-
 piūt sed solū ea q̄ perse sūt. i. subiecti et
 passionē inter q̄ mediū est diffinitio con-
 uertibilis cū extremis. et in hoc differēt

scientie demonstratiue ab his q̄ sunt in
 dialogis. i. in dialecticis. s. argumentati-
 uis: in quibus multa predicata peracci-
 dens accipiuntur et termini non cōuertibi-
 les. sed demonstratiue solū accipiuntur p̄
 medio diffinitiones. Tertia ratio est ibi.

¶ Augētur autē: q̄ sic formatur.
 indemonstratiuis sciētis sunt princi-
 pia determinata ad probandas cōclusio-
 nes: nō autē in dialecticis. ergo indemo-
 stratiuis cōsequētia est cōuertibilis nō
 in dialecticis. deceptio autē fallacie con-
 sequētis nō fit: nisi quādo p̄ntia nō est cō-
 uertibilis. ergo indemonstratiuis nō acci-
 dit huiusmodi deceptio: sicut in dialecti-
 cis. aut ergo. augentur autē. i. multiplicā-
 tur demonstrationes: sed nō sicut argu-
 mētationes dialecticę. et differentia stat
 in hoc. q̄a demonstrationes plures non
 sūt ad eandē conclusionē: sicut plures
 rationes dialecticę ad vnā conclusionē
 sūt. ideo nō augētur demonstrationes p̄
 media. i. antecedētia plura ad eandē cō-
 clusionē: sed bene plures rationes dia-
 lecticę et plura media p̄babilia. sed quā-
 do demonstrationes augētur siue multi-
 plicātur. hoc fit non ad eandē cōclusionē:
 sed ad diuersas et plures cōclusiones. et
 hoc dupliciter: vel in post assumendo. i.
 accipiendo subiectū sub subiecto respe-
 ctu eiusdē predicati. vt si dicat. A. de. B.
 et hoc de. C. et item hoc de. D. et hoc in
 infinitū. i. vsq; ad tot subiecta descēdēdo
 p̄ coordinationē quousq; deueniatur ad
 infima: vel augētur demonstrationes assu-
 mēdo ad latus. i. ad subiecta disparata
 q̄ sunt species plures eiusdē generis: et
 demonstrādo passionē generis de omni-
 bus illis seorsum. vt. A. passio generis
 dicit de. C. et de. E. speciebus eius. Et sic
 exemplū in predicamento quantitatis
 specialiter in numeris. vt sit. A. nume-
 rus cōmūiter et absolute acceptus siue
 ille sit finitus siue infinitus. sit vero nu-
 merus impar cuiuscunq; quantitatis. et
 C. sit impar determinat: tunc fiet vna
 demonstratio sic. omne. B. est. A. omne. C.

Caput declinūtertū de principijs proprijs scientiarū.

est. **B.** ergo omne. **L.** est. **A.** Item sit. **D.** numerus par cuiuslibet quantitatis. sit. **E.** numerus par determinatus, et tūc fiet altera demonstratio sic. omne. **D.** est. **A.** omne. **E.** est. **D.** ergo omne. **E.** est. **A.** et si plures fuissent species numeri: plures potuissent fieri demonstrationes ad latitudinem: semper demonstratio idē predicatū de diuersis subiectis. i. passionē superioris generis de singulis speciebus eius. quāuis nō secundū quōd ipsum. ut superius dictū est. quare huiusmodi demonstrationum multiplicatio nō est in demonstrationibus potissimis quā faciunt scire simpliciter. nā demonstratio scientifica simpliciter nullatenus multiplicatur neque in post assumendo/ neque ad latitudinem. nūc clara est tota littera hoc modo. augētur demonstrationes in post assumendo ut. **A.** passio de. **B.** suo proprio subiecto. ut numerus est diuisibilis. hoc autem subiectū numerus dicitur de. **L.** i. de numero pari: quā est species eius, ergo eadē passio dicitur de. **L.** numero pari. itē hoc. **L.** dicitur de. **D.** id est de pari perfecto: quā est species eius. ergo eadē passio dicitur de. **D.** Et quia numeri perfecti plures sunt species quā in finitū procedūt. ut senarius. 28. 496. &c. possent augeri demonstrationes in post assumendo in infinitū. quā de omnibus illis subiectis eadē passio demonstratur descendēdo per lineā predicamenti. Et in latus augētur demonstrationes. ut **A.** passio generis puta numeri demonstrari potest de. **L.** numero impari determinato. et de. **E.** numero pari determinato. ut est commune genus numerus quantus. i. quod est quantitas. est enim genus subalternū in predicamento quantitatis: passio eius sit in finitū aut finitū. omnis enim numerus est finitū aut infinitū. hoc autem. i. hec passio sit in quo. **A.** i. sit. **A.** impar numerus quantus. i. aliquātus sit in quo. **B.** numerus impar determinatus sit in quo. **L.** est vitā demonstrabile. **A.** de. **L.** sit etiā par quātus. i. aliquātus in quo. **D.** et par numerus determinatus sit in quo. **E.** est ergo de-

monstrabile. **A.** de. **E.** et si plures darentur species numeri: plures fierent demonstrationes ad latitudinem. Quod si essent variā alia exempla clariora. ut in geometria. passio figure. s. determinati possit demonstrari etiā de triangulo specie figure: et postea de isochele specie trianguli: et postea de triangulo semicirculi specie isochelis: et sic descendēdo continue usque ad infima augerentur demonstrationes in post assumendo. Sed passionem trianguli: habere tres angulos equales duobus rectis: si quis demonstraret de isopleo seorsum. et de isochele seorsum. et de scaleno seorsum: augeret demonstrationes ad latus. Item in physica passio corporis. s. mobile in post assumendo demonstraretur de corpore animato/ de animali/ de homine. item passio animalis. s. sensitū ad latitudinem assumendo demonstraret de homine/ de equo/ de leone: et de alijs speciebus animalis. Quod ergo tertia ratione probati relinquitur quod in demonstrationibus non fit deceptio per palogismos si cut accidit in dialecticis: ex eo quod demonstrationes habent propria principia: ad quā sit certa resolutio totius probationis: in dialecticis autē non sic sunt certa principia. et huius signū est: quā ad eandē conclusionē possunt adduci plura et diuersa media dialectica: sed non plura media demonstratiua sed vnu dumtaxat/ et certissimum medium. Et si quis diceret quod in scientijs mathematicis que demonstratiue/ et nō dialectice procedunt: augentur siue multiplicātur demonstrationes. nō enim sola vna demonstratio sit in arithmetica aut in geometria sed multe: ad hoc dicitur quod ille plures demonstrationes non sunt ad eandē conclusionem probandam: sed ad diuersas et varias conclusiones pro varietate subiectoꝝ et passionū in qualibet illarū scientiarū. nā principalis subiecti scientie sunt plures partes tū subiectiue/ tum integrales: ad quas scientia illa descendit probans de eis passionibus/ tū communes sui generis/ tū et pro-

Alia
exempla
clariora.

Primi libri posteriorum:

ptas singulari partiu: qd est multipli-
care demonstrationes vel in post assumē
do vel ad latus. Certe qd litera huius
ptis ē cōfusa/atq; obscura: multi hallu-
cinātur circa eam, et inter alios Stapu-
lenſis detorquet eam ad aliū sensum: q
iudicio meo cū alijs fere omib; cōmen-
tarijs p̄scozū: est litere contrari; nā pa-
ragraphus ille augētur autē: officis ref-
ferūt ad demonstrationē: et litera antiq̄
trāslationis hoc habet expresse in qui-
ens: augētur autē demonstrationes: sed
Saber reflecto illo nomine legit solum:
augentur autē: et refert hoc ad dialecti-
cas argumentationes: sed exempli eius
in p̄dicamento subſtātie apti; videt esse
demonstrationib; q̄ dialecticis argu-
mētationib; ergo sensu illo dimisso: ste-
mus in primo. ¶ Resolutio itaq; totius
hui; cap. ad hoc tendit, qd scientie spe-
ciales ex quo habet pp̄tas interroga-
tiones/ pp̄tas respōsiones/ et pp̄tas di-
sp̄tationes: habet ergo pp̄tia p̄ncipia
certa et determinata ad q̄ resoluūt suas
demonstrationes, et quādo in eis accidit
error per aliquā falsam argumentatio-
nem: q̄ dicit sillogism; contrarie de ce-
ptionis/ vel sillogism; ignorātie: illa nō
est argumentatio sophistica. i. peccans
in forma: sicut accidit in dialecticis dis-
putationibus: sed solū peccans in mate-
ria. i. qd procedit ex oppositis principio-
rum/ vel ex falso intellectu verozū prin-
cipiozū, et huius ratio est. qd ex quo in-
demonstratiuis sciētijis omnia sunt certis-
sima: defectus forme sillogistice nō pōt
causare errorē: vt patuit in argumētatio-
ne Cenci p̄bi de multiplicata analogia
ignis, secus autē in disputationib; diale-
cticis: q̄ nō habet sic determinata/ et cer-
ta principia: ideo defect; debite forme
sillogistice causat in eis multiplices er-
rores: paralogism; ergo nō est cōtrari;
demonstrationi: sed sillogismo dialecti-
co: d quo Arist. in topicis: vnde adisgit
eis libros elenchorū de paralogismis,
falsigraphus vero sillogism; est pp̄tie
cōtrari; demonstrationi: et qd nō varia-

Resolu-
tio cla-
rissima.

tur multis modis: ideo de eo nō egit p̄
p̄tū lib; post libros posteriorū: sed in
hoc primo libro posteriorū de ipso tra-
ctat quē sillogism; ignorātie appellat,

¶ Questiones idonee.

¶ Circa hoc. 13. cap. apte q̄stiones ef-
sent. Prima. vtrū vna et eadē conclusio
possit demonstrari in diuersis scientijs
specialibus. Secunda. an demonstratio-
nes possint augeri sup eandē conclusio-
nem et quomodo. Tertia. vtrū vna scien-
tia possit dici pars alterius. Vt puta sub
alternata subalternātie. Quarta. vtrū
mathematice sint altari omniū certissi-
me. Quinta. vtrū in mathematicis pos-
sit accidere error: ex aliqua fallacia siue
paralogismo. Sexta. vtrū demonstrator
interroget eo modo quo dialecticus.

¶ Tractatus sextus diuidit de-
monstrationem in species suas:
& comparat eas/ponens differē-
tias earum. habet duo capita. pri-
mum est in ordine,

¶ Caput quartūdecimum diui-
dit demonstrationem in duas species:
et earum differentias declarat.

Ed differt quia & p̄-
pter quid scire. Hucusq; Aristot. et satis curiose/
atq; diffuse demonstra-
tionis potissime et scire
diffinitionē declarauit. s. a secundo cap.
hui; libri. Itā vero demonstrationis cō-
muniter accepte et scire diuisionē adis-
git, et p̄mo in species: postea vero i par-
tes in modo. ¶ Pro huius ergo tracta-
tus intro ductione repetenda sunt qdā
ex cap. 2. hui;. nā ip̄tius scire et similiter
demonstrationis diuisio posuit diffinitio-
nes, alterā d scire pp̄tissime dicto in p̄n-
cipio ill; cap. scire inquit op̄namur et.

Caput dectmū quartū de demōstrationē q̄a & ppter qd.

alteram de scire cōmunit̄ accepto: cū dixit: scire est per demōstrationē intel ligere. quare & demōstrationis duas po fuit diffinitiones / sed ordie p̄postero. nā prima carū cor̄spōdet scire secūdo modo accepto: cū ait demōstratio est sillogisimus faciēs scire. secūda vero dif finitio demōstrationis cor̄spōdet p̄me diffinitioni ipsi⁹ scire p̄p̄rissime dicti. s. demōstratio est sillogisim⁹ ex p̄mis ve ris &c. Arist. Ergo ab illo loco vsq; huc insitit̄ declaratiōis diffinitionis p̄me ipsius scire: & secūde diffinitionis demō strationis q̄ illi cor̄spōdet. Sed q̄a il lic dixit. si autē sit ali⁹ modus ipsi⁹ scire postea dicitur: ideo nunc venit ad hoc declarādū & ita accipit̄ scire secūdo mo do & cōmunit̄: quare cor̄spōdenter accipit̄ demōstrationē p̄mo modo & cō munit̄. et supposita diuisione hui⁹ ge neris vulgarissimā in duas species. s. qd̄ dupliciter quis pōt scire & duplici demō stratione. videlicet demōstratione quia est: aut demōstratione dicēte. ppter qd̄ est hui⁹ specierū d̄rias declarat in hoc cap. ex q̄b⁹ earū diffinitiones q̄libet eli cere poterit. Habet autē hoc cap. duas ptes principales. prima est de d̄ria ista rum demōstrationis in eadē sciētia. secūda ibi: alio autē modo: de carū d̄ria in diuersis sciētijs. p̄ primā cōparatio nem pponens ait. sed differūt scire q̄a est / & ppter qd̄ est. i. duo modi differen tes sciēdi sunt: scire per demōstratio nem q̄a: de qua hacten⁹ nihil dictū est: & scire per demōstrationē ppter qd̄: de qua tam multa dixim⁹. & horū modorū sciēdi latissima patet d̄ria. primū quidē quādo sūt varie demōstrationes in ea dem sciētia. quoniā sepi⁹ earū alie sūt demōstrationes q̄: & alie ppter qd̄. Et adhuc in eadē sciētia dupliciter fieri so let demōstratio q̄a. vno q̄dem modo sūt nō per imēdiata principia fiat sillogis mus. q̄ autē principia dicātur imēdia ta / & q̄ non: superi⁹ declarauit Aristot. in cap. 2. et deinde in cap. 11. 12. 13. & in q̄ busdā alijs. non em̄ accipitur in tali sillo

gismo p̄ma causa. i. p̄mū & adequatū principii ad probādā conclusionē: at sciētia q̄ est ppter qd̄ & demōstratio eam faciēs: secundum primam cau sam est ad sensum datū. Exempla hui⁹ ius differētie inferi⁹ ponet Aristot. quīs supra ea dedit in cap. de vniuersali. q̄a si q̄s velit probare illā passionē habere tres angulos &c. de triāgulo: procedit p̄ primā. i. p̄p̄riā & adequatā causam: ideo erit demōstratio ppter qd̄. si autē velit eandē passionē de isoscehe pbare vel d̄ figura: nō assignat p̄p̄riā causam: ideo est demōstratio q̄a. stat ergo hec prima d̄ria inter has duas species in hoc qd̄ demōstratio ppter qd̄ p̄cedit ex p̄p̄rijs p̄mīs & imēdiatis p̄ncipijs cōclusio nis. sed demōstratio q̄a p̄cedit non ex p̄p̄rijs & imēdiatis p̄ncipijs cōclusio nis: sed ex cōibus. qd̄ est scire secundū acci dens vt superi⁹ dicebatur. i. impsecte.

¶ **Alio vero modo fit demōstratio q̄a in eadē sciētia: si p̄cedat qd̄ sillogisim⁹ per imēdiata q̄dem: sed non p̄ causam: imo pot⁹ per effectū: q̄ tamē effectus est per cōuertentiā. i. cōuertibilis & adequat⁹ sue cause: notior tamen nobis sua causa. et p̄bat hoc aliq̄n acci dere i sciētijs. nihil em̄ p̄hibet eq; p̄dicantū. i. cōuertibilū in cōsequendo. i. quādo causa & effect⁹ sunt cōuertibiles: aliq̄n not⁹ nobis esse nō causam. i. effe ctum quā causam. quare per hāc. s. non causam: erit demōstratio ad notifican dam causam. illa in quā demōstratio nō est ppter qd̄ / sed q̄a est. Et declarat hanc secundā differentiam Aristot. per duo exempla. primum.**

¶ **Vt qd̄ ppe sint planete probari solet in astrologia per hoc qd̄ non sciūt illant. i. vibrāt luces suas ad oculos ad modū ignis scintillas emittētis. sunt em̄ plurime stelle in celo scintillātes in serenitate noctis: planete autē. i. erratice quinq; stelle / Saturnus / Iuppiter / Mars / Venus / & Mercuri⁹ non scintil lant: & per hoc a stellis fixis discernun⁹**

Primi libri posteriorum.

tur. quando ergo astrologus vult probare quod planete prope nos sunt. i. propinquiores nobis alijs stellis: per hoc quod non scintillant: facit demonstrationem quia est non propter quid. non enim ex eo quod non scintillant prope sunt ille stelle: sed potius propter id quod prope sunt non scintillant. et ordinat sillogismum in prima figura sic. sit. A. prope esse maior extremitas. B. vero medius sit non scintillare. L. autem minor extremitas sit planete. tunc sic. verum est. B. dicere. i. affirmare de. L. in minore propositione. planete enim non scintillat. et hec vera est. ut patet ad sensum. similiter verum est dicere. A. de. B. in maiore propositione. hoc enim non scintillat prope esse. hoc autem i. hec maior accipiatur. i. supponatur esse vera vel per sensum / vel per inductionem. sicut solent probari propria principia demonstrationis: quod dicitur suppositiones vel petitiones. necesse est ergo si premise sint vere. A. ipsi. L. inesse. i. A. predicari vere de. L. in conclusione. quare per tale sillogismum demonstratum est demonstratione quod quod erratice stelle quod sunt planete prope sunt: et hoc per effectum quod est non scintillare. Et quia iste effectus est propius et adequatus sue cause / atque cum ea conuertibilis: addit Aristoteles.

¶ Cōtingit autē. i. possibile est istam demonstrationem quod conuertere in demonstrationem propter quod. i. demonstrando alterum per alterum. i. effectum per suam causam. ut sit. L. minor extremitas stelle erratice ut prius in quo. B. id est. B. medius sit prope esse. A. vero maior extremitas sit non scintillare. est igitur. B. in. L. verum est. i. planete prope sunt quod est minor propositio. et similiter. A. in. B. verum est. i. stelle quod prope sunt non scintillat maior propositio. quare sequitur conclusio. A. in. L. verum est. i. planetas non scintillare. et sic erit sillogismus. i. demonstratio propter quod. accepta est enim prima. i. adequata et propria causa. illius effectus. Sed idem exemplum ad idem propositum ponit ibi.

¶ Itē sic lunā demonstrant astrologi: quod circularis. i. rotunda sit: per incrementa. i. per modum quo crescit in suo lumine post conjunctionem eius cum sole. hoc modo. si enim quod sic augetur in suo lumine. i. ad figuram circularē: circularē. i. rotundum corpus sit: luna autem sic augetur: manifestum erit quoniam luna est circularis. i. rotunda. sic quod dem arguendo: ipsius quod. i. demonstrationis vel scientie quod factus est sillogismus. i. quod per effectum procedit ad causam. e contrario autem posito medio. i. quod maior extremitas precedentis sillogismi fiat medius. et e contra. ipsius scientie propter quod sit sillogismus. non enim propter augmentum huiusmodi. i. circularia luna est circularis. i. rotunda: sed potius e contra / quia luna est rotunda: accipit luminis augmenta huiusmodi. i. circularia. Ad ponendum autem sillogismum demonstrationis quod in forma. sit luna. L. minor extremitas. B. vero medius sit augmentum circularē luminis. sed. A. sit circularis. i. rotunditas lune maior extremitas. Et si. B. poneretur rotunditas lune. A. vero augmentum luminis circularē: esset demonstratio propter quod deducta ad formam sillogisticam. Quia vero Aristoteles posuerat exempla demonstrationis: quod scdo modo quod effectus est conuertibilis cum sua causa: loquitur iam de eadem demonstratione quod. i. ab effectu: quod effectus non est sue cause adequatus et conuertibilis. dicens.

¶ In quibus autem media non conuertuntur. cum extremitatibus: tunc si medius quod non est causa sed effectus est nobis notus: tunc per illud demonstratum. i. sit demonstratio quod: sed non propter quod. quod talis demonstratio non potest per conuersionem reduci ad demonstrationem propter quod ut in precedentibus. Et in hoc casu non posuit Aristoteles exempla: quod putauit apud ingeniosos sufficere exempla precedentia: imo in eis fuit satis plura et extensus. quod per analogiam oppositi ex precedentibus ista poterat elici. quod tamen non vobis auditores polent ea ingenij virtute. ut exempla huius regule possint per se ipsos inuenire: addam ego hic ea. ¶ Sed in primis est aduertendum quod

Caput decimū quartū de demonstratiōe q̄a & ppter qd.

hec regula est solū intelligenda de medio nō conuertibili qd̄ significet effectū habentē necessariā habitudinē ad suā causam vel saltē causa ad effectū: alias nō posset fieri demonstratio vlla ex tali medio. q̄a p̄ntia nō esset necessaria. Dein de oportet scire qd̄ effectus non conuertibilis cum sua causa: ad quā habet se de necessitate: pōt tribus modis variari & sic dabim⁹ tria exēpla. Primo si medius sillogismi explicāis illū effectū sit cōmuni⁹ minore extremitate & sit min⁹ cōmune maiore extremitate: q̄a t̄sic fit demonstratio q̄a affirmatiua in prima figura. vt si demonstretur de hoīe / qd̄ habet animā sensitiuā: per hoc qd̄ pgressiue mouetur. Et secūdo qd̄ medius sit magis cōmune q̄ minor extremitas sed sit conuertibile cum maiore extremitate: tunc etiā sit demonstratio q̄a affirmatiua in prima figura. vt si demonstretur de Saturno qd̄ prope sit ex eo qd̄ non scintillat. Sed si tertio modo medius fuerit cōmuni⁹ vtraq̄ extremitate: tum fieri posset demonstratio q̄a: nō qd̄ cum affirmatiua neq̄ in prima figura: sed solū negatiua in secūda figura. vt non pōt affirmatiue probari de aliquo hoīe qd̄ habeat febrē ex velocitate pulsus: bene negatiue. vt iste nō habet pulsum cōmotū / s̄ non habet febrē. vel hoc corpus non est calefactiū ergo nō est ignis. ¶ Ergo de secūdo modo demonstratiōis q̄a. i. q̄ pcedit ab effectu ad causam: satis dictū sit. & reuertamur ad p̄mū modū. i. q̄n est d̄mōstratio q̄a: eo qd̄ pcedit p causam remotā & mediātā: nō autē p p̄ziā & imediātā. de qua demonstratiōe Aristot. adhuc nō dederat exēpla. ideo ad cā rediēs ait.

¶ **Amplius in quibus medium ponitur.** i. est cōius vtraq̄ extremitate. hoc ē significat causam remotā & cōem: in his demonstratiōib⁹ sit demonstratio ipsi⁹ q̄a / nō autē ppter qd̄. nō cū d̄r per tale medius causa veritatis conclusiōis. i. q̄a nō d̄r causa p̄p̄a. & ponit exēplū phisicū: vt si q̄reret ab aliquo q̄re nō respi-

rat paries: ipse responderet: q̄a nō ē aīal. nō assignaret causam. et ratio est q̄ illa nō sit causa: p̄ legē oppositorū teriorū. si em̄ hoc. i. non esse aīal esset causa nō respirandi: ergo oporteret qd̄ esse aīal esset causa respirandi. qd̄ tamē pbabit falsū. p̄ntia vero pbat̄ ex lege d̄ictoriorū ter minorū: q̄ in post predicamētis dicti sunt affirmatio & negatio. q̄a si negatio. i. termin⁹ infinit⁹ vni⁹ extremū contradictiōnis est causa ipsi⁹ nō esse. i. inferat alit̄ termin⁹ infiniti negatiui: affirmatio. i. termin⁹ finiti⁹ alteri⁹ extremi d̄ictionis: erit etiā causa illatiua ipsi⁹ esse. i. alteri⁹ termini finiti. ex hac em̄ regula cōtradictoriorū teriorū (q̄ etiā ponit̄ in secūdo libro topicorū ad hec v̄ba: si oppositū ī opposito: ergo et ppositū in pposito) Aristot. arguit Platōem in. i. lib. de celo & mūdo: q̄ dixerat m̄dū ī incepisse: sed nō fore finiedū. q̄a vt arguit Aristot. si ad ī corruptibile seq̄tur in generabile: ergo ad genitū seq̄tur corruptibile &c. hanc tamē regulā logicā in hoc loco Aristot. declarat exēplo medicine artis dicens. sicut sine mensura. i. cōmensuratione ac proportiōe debita esse in corpore humano calida & frigida. i. quatuor humores naturales: est causa non sanandi. i. non sanitatis: ergo cōmensurata esse eadem calida et frigida in corpore hominis est causa sanandi. i. sanitatis. et ita in alijs multis exēplis aliarū sciētiarum. Similiter ergo in proposito exēplo de aīali & respiratiōe: si affirmatiō est causa ipsi⁹ esse. i. affirmatiōis: etiā negatio erit causa nō esse. i. negatiōis. et ita cōsequētia illa fuit bona. si non esse animal est causa non respirandi: ergo esse animal erit causa respirandi. Quod autem cōsequens sit falsum patet. non enim omne animal respirat / vt pisces / musce / aranee: et generalit̄ omnia animalia non habentia sanguinem / et pulmone carentia non respirāt. ergo in his demonstratis. i. in hac demonstratiōe propositi exēplū non continet quod dictum est: quod fiat demon-

Exem
pla ido
nea.

stratio p̄ causam ⁊ p̄pter q̄d. quare concluditur eam esse demonstratiōē q̄a est ⁊ non per causam. Et maioris declarationis gratia subdit.

¶ Sillogismus autē huiusmodi cause. s. cōis et remote imedia figura sit q̄ est secūda: p̄dicādo bis mediū vtraq; extremitate cōius. sit ergo. *A.* mediū animal. *B.* vero maior extremitas respicere siue respirans. *L.* autē paries minor extremitas. tū formetur sillogismus. si omni. *B.* inest. *A.* omne enim respirans est animal maior p̄positio in. *L.* autē nullo est animal maior p̄positio in. *L.* autē nullo est animal maior p̄positio in. *B.* nullo crit. *A.* paries non respirat. q̄ est cōclusio demonstrata q̄a est non p̄pter q̄d. hec enim demonstratio certissime. probat q̄a ita est q̄d paries nō respirat: sed non explicat causam p̄pter quā non respirat. et quāuis causam eōdem reddat: nō tamē p̄p̄iam p̄pter quā ita est: ⁊ q̄m illius est causa adequata. hoc autē non est scire simpliciter prout in prima diffinitione scire declaratum est: sed est scire secūdū accidēs ⁊ secūdū q̄d ⁊ imp̄fecte: q̄d Aristotē. vocat scire sophisticō modo. i. aliquo modo. Et sup̄ addens aliud exēplū ad idē propositum. ait Aristoteles.

¶ Cōparantur autē huiusmodi cause. s. cōis ⁊ remote. secūdū excellētia. i. excessum dictis effectib⁹. hoc autē dicere: est plurimū distans ab extremitatibus dicere mediū ⁊ nō immediatū ac p̄p̄iū. sicut est illud q̄d legit de q̄dam homie scythia genere q̄ vocabatur Anacharsis. q̄ forte Athenis (q̄ erat tūc florētissima vniuersitas: ⁊ ad eam cōcurrēbāt omnīū fere hoīm nationes) interrogatus: q̄re in scythia patria sua nō essent viri ⁊ femine lecti ⁊ cātores? respondit: q̄a ibi non sunt vites. i. vinee nec nascitur vinū. illa enim nō est causa imediata ⁊ p̄p̄ia: quare ibi: non sunt fidicine musci ⁊ cātores. tertius vero habet q̄d in scythis non sunt sibillarozes: q̄. s. cantabant canticum vindemiarum.

¶ Secūdū igit̄ eādē sciētā &c.

epilogus est totius hui⁹ prime ptis. in qua dictū est q̄ differētie sunt ipsius q̄a demonstratiōis: ad cum q̄ est p̄pter q̄d sillogism⁹: secūdū eandē sciētiam. i. quādo ille demonstratiōes sūt in eādē sciētia: q̄a ille differētie sūt secūdū mediōz positionē diuersam. nā in dēmostratione p̄pter q̄d mediū denotat causam p̄p̄iā ⁊ immediatā: sed in dēmostratione q̄a mediū vel nō denotat causam / sed pot̄ differētie: vel denotat causā solū remotā ⁊ mediā. Unde elici poterūt p̄p̄ie diffinitiones harū specierū dēmostrationis. nā dēmostratio p̄pter q̄d duas copulatiue requirit cōditiones. s. q̄d p̄cedat a causa ⁊ a p̄p̄ia causa. et p̄pter defectū cuiuslibet istarū cōditio num dēmostratio redditur q̄a est. vnde notāter eius diffinitio ponitur distinctiue. s. q̄d procedit nō a causa / sed ab effectu: vel si procedat a causa: nō tamē a p̄p̄ia sed a remotā ⁊ cōmuni. ¶ Ad uertat tamē lector circa hāc partē q̄ Aristotē. equocat hoc vocabulū causa a prima differētia in secūdā trāsicens. nā in prima d̄f̄ia quādo vtraq; illarū dēmostrationū dicit̄ p̄cedere p̄ causam / sed non eodē modo: q̄a altera per causam immediatā altera per mediā: accipit hoc nomē causa logice prout est nomen secūde intētionis. s. p̄ principio vel p̄missa dēmostrationis. q̄ pot̄ esse cōstituta ex teris p̄p̄iis vel ex cōis ⁊ cōiis. nā hoc modo accipiebatur causa in diffinitione dēmostrationis secūda: vbi dicitur causisq; cōclusionis. vnde in hoc cap. maioris intelligētie causa Aristot. mutauit nomen cause in mediū dicens mediū p̄p̄iū ⁊ mediū cōmune vel remotū. Sed in secūda d̄f̄ia hoc nomen causa accipitur phisice prout est nomē prime intētionis: q̄a d̄f̄ q̄d demonstratio p̄pter q̄d p̄cedit a causa ad effectu: sed dēmostratio q̄a ab effectu ad causam. hoc palā denotat illa duo exēpla astrologica de scintillatione stellarū ⁊ de cir

Causa
equoee
accipit.

Caput decimūquartū de demonstratiōe q̄a & ppter qd.

Demonstratio formalis et causalis.

ulari augmento luminis lune. vt dictū est qd̄ ppe esse planetas est causa non scintillandi: et rotunditas lune est causa circularis figure sui luminis, et nō econtra. ¶ Sed vt hec clari⁹ intelligātur: est notandū qd̄ sicut supra posuim⁹ duo genera definitionum. s. formale et causale: ita hic per eadē mēbra distinguuntur demonstrationes. sc̄i demōstrationis mediū sit diffinitio. est em̄ quedā demonstratio formalis: alia causalis. Demonstratio formalis est illa q̄ procedit ex ppositionib⁹ rectorū nominū et verborū iā sunt ppositiones p̄se in primo vel secūdo modo. et huiusmodi demōstrationes sunt creberrime in mathematicis doctrinis atq; in methaphisica. Demōstratio causalis est q̄ procedit ex ppositionib⁹ obliuorū nominū et verborū: cuiusmodi sunt oēs fere demōstrationes phisice medicinales et morales si q̄ sint. Ad ppositū dico qd̄ in vtroq; istorum mēborū habet locū distinctio dua rum specierū demōstrationis. s. q̄a et ppter qd̄. est em̄ formalis demōstrationis hec ppter qd̄: illa q̄a. similiter in demōstrationib⁹ causalib⁹. Prima ergo differentia quā Aristō. posuit inter has species est intelligēda in demōstrationibus formalib⁹: secūda in causalib⁹. q̄a clarior est prima: plura ei⁹ exempla posuit quā primē: cui⁹ tamē exēpla mathematica superi⁹ in cap. de errorib⁹ circa vniuersale posita sunt. semp̄ em̄ cum q̄s errat in acceptione vniuersalis: si voluerit demōstrare passionē de subiecto nō p̄prio: faciet demōstrationē formalem q̄a est. vt est demōstrat habere tres et̄. de figura vel de isoscele: per illā em̄ demōstrationē nō sciet ppter quid illi subiecto cōuenit habere tres et̄. sed solum q̄a ita est. Nō autē q̄s bene accipit vniuersale et demōstrat passionē de suo p̄prio subiecto: facit demōstrationē formale ppter qd̄ est. vt est demōstrat habere tres et̄. de triāgulo. per illā em̄ scit ppter qd̄ illa passio conuenit illi subiecto. s. secūdo p̄pria rationē triāguli. Hacten⁹

de prima pte huius cap. q̄ multis apparet facilis et clara: sc̄o iudicio meo a paucis est intellecta.

¶ Secūda pars hui⁹ cap.

¶ Alio autē modo differt ppter quid ab ipso q̄a et̄. s. quādo per aliā. i. diuersam scientiā vtrūq; speculari contingit. Sep̄ em̄ de eadem re disputāt diuerse scientie: et forte vna earū procedit per demōstrationē ppter qd̄: alia p demōstrationē q̄a. et declarat primo in quibus sciētis hoc maxime cōtingat dicens. huiusmodi autē sciētie sunt q̄cūq; sic se habēt adinuicē qd̄ alterū. i. altera earū est sub altera: q̄ alio nomine dicitur sciētia subalternata alteri. vni. qualis est speculatiua q̄ et p̄spectiua cōparata ad geometriā. et machinatiua. i. ars edificandi domos et tēpla. q̄ dicitur machine: se habet ad stereometriā: q̄ est pars geometrie practice que alio nomine dicitur solimetria. i. solidorū mensuratiua. et similiter hoc modo se habet armonica. i. musica q̄ est de armonia vocū: ad arithmetica. Et deniq; sic se habet apparatus. i. naualis vel pastoralis aut etiā ruralis industria: per qd̄a apparentia signa in aere/vel in aqua/aut etiā in aialib⁹ terrestribus: ad astrologiā q̄ motus et aspectus stellarū contēplatur. nā in quolibet binario supradictorū superior sciētia dicit ppter qd̄ ita est: inferior vero solum dicit qd̄ ita est. hoc manifestissimū est in vltimo binario. nā agricole/naute/et pastores per quedā metheorologica signa in supradictis corporibus p̄uident futuras pluias/ventos/tēpestates: et alia huiusmodi accidētia naturalia: et sciunt qd̄ ita erit. sed causas nesciūt istorū accidentis: astrologi autē certā cōputationē motū celestis habētēs p̄uident cōiunctiones/aspectus/eclipyses/q̄ sunt cause precipue istarū mutationū in corporibus istis inferiorib⁹: ideo sciunt ppter qd̄ erit pluuia/aut vētus tali die/vel nocte alicui⁹ mēsis vel anni. alij autē nō

sciunt causam nec propter qd: sed solum
preuidet qd ita erit. Quare tota doctri-
na methozorū Aristot. pendet ex astro-
logia iudicatiua de mutationibus tēpo-
rum. docet enim ibi Aristot. r officis docti-
pbi quomodo generat pluuiā: r dant qd
dam signa morū future pluuię: sed nesci-
unt causam/quare ita erit: r ppter qd
magis ab isto vento quā ab illo venit
pluuiā. et ita de ventis/cometis/terre-
motib⁹: r alijs huiusmodi accidētib⁹. qd
rū tamē causas periti astrologi cognos-
cunt. Et hoc itaq; loco manifeste appa-
ret qd Aristot. nō negauit astrologiā iu-
diciariā esse verā scientiā r cognoscitiuā
causarū multorū accidentiū qd in his in-
feriorib⁹ sunt. Addit tamē Aristot. qd
in predictis binarijs scientiarū est qdā
cōuenientia inter superiores r inferiores
sciētias: qd cōciant in nomine cōmuni: qd
vtraq; earū dicitur mathematica dicēs.

¶ Fere autem sunt vniuoce. i. in
vno nomine cōueniētes qdā harū scien-
tiarū. vt astrologia dicitur mathematica:
r similiter qd est naualis industria: (quā
pī? apparatus dixerat): dicitur mathema-
tica: item armonica. i. musica est mathe-
matica: r similiter ea qd est pulsatiua in-
strumentorū secundū auditū. i. qd sunt au-
ditiua suauiā: dicitur mathematica. Verū
hoc dicitur Aristot. est intelligendū cum
moderamine. s. qd omnes dicitur ma-
thematice: sed nō penitus eodē modo.
qd superiores earū arithmetica r geo-
metria sunt pure mathematice. i. abstra-
ctiue. sed perspectiua r musica/partim
phisice sunt/ r p̄im mathematice. quia
imaginationes mathematicas applicāt
ad res phisicas: vt arithmetica ad so-
nos: perspectiua ad lucces r colores: ea-
dem ratio est de astrologia. alie vero in-
feriores industrie vel potius artes me-
chanice: vt machinatiua/naualis/ r pul-
satiua/ r alie huiusmodi magis proprie
sunt phisice q̄ mathematice. Ergo ista
vniuoctio nois ad oēs istas artes non
est in specie sed in genere qd nō est pura

vniuoctio: qd in. 7. phisicorū dicitur qd
equoationes latent in generib⁹. et hoc
ideo qd gen⁹ quāuis sit vniuoctū ad om-
nes suas species: tamē significat res di-
uersarū r inequaliū perfectionū essen-
tialiu. non est ergo in genere pura vni-
uoctio: qd sub ea later equoatio. Sed
dimissa ista cōuenientia predictarū do-
ctrinarū in vocabulo confuso: qd parui
est momentū: redeūdo ad ppositū differe-
tiā earū psequamur penes qdā r ppter
quid. iterum dicentes.

¶ Qd hoc ipsum qd ita est: sen-
sibilem. i. inferiorū facultatū qd ad res
sensibiles applicāt principia mathema-
tica: est scire r dicere solum qd est. scire
autē propter qd ita est in singulis q̄stio-
nibus est mathematicorū. i. superiorū
scientiarū. hi enī habēt demonstraciones
causarū qd dicitur ppter qd. Est tamē
dubitū an artifex superior qd scit propter
qd: sciat etiā qd est? Ad hoc respondet
Aristot. qd r si cōiter r frequenter ille qd
scit ppter qd: sciat etiā qd est: tamen.

¶ Multoties nesciūt superiores
artifices ipsum qd. et declarat p̄ similitu-
dinem vniuersale principii alicui⁹ scien-
tie cōsiderātes: multoties quedā lingu-
laria nesciūt distinte r in p̄pria forma:
vt in p̄mo ca. hui⁹ lib. supra notatū ē: p-
pter id qd nō intēdit. i. aduersitū ad om-
nia singularia sub illo vniuersali cōrēta.
eodē modo in istis scientijs subalternā-
tib⁹ r subalternatis: sepi⁹ hō habēs sciē-
tiā superiorē r speculatiuā vult sistere in
ea: r nō curat de praxi inferioris scie: vt
qdā medicorū r iure peritorū r pleriq;
mathematicorū. sciēs enī geometriam
aliquādo nō curat d̄ machinatiua: r sci-
ens astrologiā nō vult intendere circa
methozorū naualē aut pastoralē. et
callens musicā nō vult cātare aut instru-
menta facere neq; ea pulsare. huiusmo-
di ergo hōtes sciūt ppter qd r nō qd. i.
sciunt principia cōmuniā demonstratio-
nis ppter qd: sed qd ea nō applicāt ad
p̄ticularia: nō sciūt qd ita est: qd non ex-

Caput decimūquartū de quā & propter quid.

peruntur ea, hoc est quod Aristoteles sentit in hoc loco, quod tamē sane intelligi habet, scilicet de cōclusionē quā quis non demonstrat, fieri enim nequit: ut faciens demonstratiōnem, propter quod ad probandā aliquā cōclusionē: sciat de ea propter quod et nesciat quā vera est, sed possibile est quod habens scientiā superiōrē habitualiter nō faciat demonstratiōnē ad aliquā cōclusionē probandā: clarū est quod ille, pposita sibi illa cōclusionē nescit quod vera sit: quā non probauit eā, neque pbatōnē ei? audiuit, et in hoc casu loquitur Aristoteles, in hoc loco. Et magis declarans dictā dīfī sciētiarū superiorū et inferiorū addit Aristoteles,

¶ Sūt autē hec, et quāuis sensus

hūius loci sit clarus: tamē variant interpretēs, quidā enim cōmū dicūt hic esse sermōnē de sciētīs superiorib?: alij volūt quod loquit de inferiorib?. Faber habet primū modū in suo cōmētario: sed secūdo videtur facies literę magis arridere, ut dicam? sunt autē hec, scilicet artes inferiorē quę cūq; alterū quoddam sūt, diuēse ac distincte ab alijs superiorib? secundū substantiā, scilicet materia determinata: vñtū tamē speciebus, scilicet formalibus principijs superiorū sciētiarū, mathematicę enim pure quę sūt sciētię superiorē: circa species, scilicet formas cōmunes sunt, nō enim de subiecto aliquo, scilicet materia determinata considerant, scilicet in quāuis geometriā eā entia sint dicibilia de subiecto aliquo determinato, scilicet in materia determinata (quā dicit de improprię accipitur hic pro esse in) tamen nō considerat ea geometriā secundū quod in subiecto determinato sunt, scilicet nō considerat ea geometriā cū illa determinatiōne: sed abstracte et confuse. Est ergo in breui sensus huius literę, quod in subalternatiōne sciētiarū inferiorē differunt a superioribus per hoc: quod quāuis inferiorē vñtū principijs superiorū sciētiarū, tamen applicat ea ad materia determinatas, scilicet ad res naturales determinatas, ut musica ad sonos/perspectiua ad lucēs/astrō-

logia ad motus celozoni, superiorē vero sciētię nullā materia determinat in rebus naturalib?, quā licet res de quib? cōsiderat arithmetica et geometria sint in materijs determinatis: omnis enim numerus est in reb? mūdi corporalib? aut spiritalib?: omnis etiā linea vel superficies est in ligno aut lapide vel metallo etc. (nō enim concedit Aristoteles, entia mathematica realiter separata a reb? naturalibus, ut Plato dicebat post Pythagorā: tamē res mathematicas ille sciētię superiorē considerant abstracte et cōmunitē: neque in hoc est mendacit? ut dicitur in secūdo philosophicō. Ad eūdem sensum rediret hec litera intellecta de superiorib? sciētīs, scilicet quod per hoc differunt ab inferioribus etc. Sed adhuc loquēdo de sciētīs inferiorib? addit Aristoteles, quod sciētię subalternatę ut perspectiua et musica cōparate ad alias magis inferiorē: possunt dicere propter quid de reb? quas ille considerant/dicens,

¶ Habet enim se ad spectulatiuā, scilicet ad perspectiua quēdā alia sciētiā: sicut hec ad geometriam, scilicet quia subalternatur ei, sicut id capitulū quod est de iride et similiter capitulū de halone in tertio libro meteoroz Aristoteles, nam ipsū quia phisici est dicere, scilicet quod est circularis figure et quod quanto luminare est propinquius horizonti, tanto est maior circulus etc. sed dicere, propter quod ita est hoc est perspectiui aut simpliciter p sua propria principia: aut secundū doctrinā alterius superioris sciētię puta geometrię, demū vero cum subditur,

¶ Multe enim & non &c. declarat quomodo differūt quia et propter quid in diuersis sciētīs disparatis et nō subalternatim positis, et dicit quod sunt multe sciētię disparate et non subse inuicē possit: que tamen quātum ad aliquas cōclusiones se habēt sic: scilicet quod de eadem cōclusionē vna earum dicit quid/et alia propter quid, ut medicina id est chirurgia se habet ad geometri-

etiam hoc modo quantum ad illam cōclusionem: quod vulnera circulariatar dius sanantur quam oblonga/ vel laterata. hui⁹ em̄ cōclusionis chirurgici est scire q̄a ita est. ppter qd̄ autē ita sit: geometrici est scire. s. propterea qd̄ in figura circulari latera plus distant a cetro quā in figura oblonga vel alteri⁹ forme. Hec de secūda parte que etiam a paucis bene intelligitur vt patebit.

¶ Questiones idonee.

¶ Circa hoc cap. q̄stiones idonee essēt iste. Prima vtrū differētie possit ab Aristot. inter demonstrationes q̄a ⁊ ppter qd̄/ sint recte possit et declarate. Secūda. vtrū in mathematicis puris sit aliqua demonstratio ppter qd̄. i. per causam immediatā. Tertia. penes qd̄ sit attēda subalternatio vni⁹ scientie ad aliam. Quarta. vtrū conclusio vnius possit in alia demonstrari: ita qd̄ due scientie eādem cōclusionē demonstrēt.

¶ Sed quātis multi ante nos de subalternatione scientiarū multa scripserint: vix reperi aliquē q̄ mentē Aristot. in hac q̄stione assequit⁹ fuerit: sed omnes quos vidī ex ppria phātsia ponit conditiones req̄sitas ad subalternationem scientiarū: dimissa Aristot. via recta. Quare suppositis his q̄ de hac materia notauim⁹ supra in cap. 8. et in cap. 10 pte prima ad finē: ad dem⁹ hic tres aut quatuor cōclusiones d̄ subalternatione scientiarū: quas tamē operosū pbauimus in paraphrasi p̄nc ptis sancti Thomae. q. prima articu. 2. vbi ipse dicit theologia esse scientiā: subalternatā tamen scientie dei ⁊ beatorū. Prima cōclusio q̄ subalternatio vni⁹ scientie ad aliā ppe loquēdo non attēditur penes principia earū: sic qd̄ scientia superior pbet principia scientie inferioris. hoc em̄ non solū est falsum/ sed etiā est impossibile implicāō dictionē. q̄a nulli⁹ scientie p̄ncipia per aliā scientiā probari possunt demonstratiue. omne em̄ principii est ppositio immediata ⁊ qua nō est altera prior

per quā demonstrari possit: siue in illa/ siue in alia scientia. vnde nec arithmetica pbat principia musice: nec geometria principia p̄spectiue aut astrologie. et hoc patet inductione in om̄ib⁹ principijs: q̄a nec definitio/ nec dignitas/ nec suppositio: neq̄ est verū qd̄ multi opinantur methaphysicā: ideo dicit scientiā cōmunē: q̄a ipsa probat principia oium aliarū scientiarū. Secūda cōclusio: quod subalternatio scientiarū pprie dicta nō attenditur penes earū conclusiones: sic qd̄ per principia aut cōclusiones vnius scientie probari possunt demonstratiue conclusiones alterius scientie. hanc expresse habet Aristot. supra in cap. 8. non cōtingit demonstratē transcendere de genere in genus: q̄a demonstratio nō procedit extraneis. Itaq̄ est verū qd̄ cōmuniter multi dicūt qd̄ arithmetica demonstrat cōclusiones musice/ ⁊ geometria cōclusiones p̄spectiue. hoc em̄ esset demonstrationē fieri ex cōmuni⁹ qd̄ Aristot. negauit supra in cap. 10. etiā in hoc cap. dixit qd̄ demonstratio ex cōib⁹ est solū/ q̄a est ⁊ non ppter qd̄. Et q̄a supra in predictis duob⁹ cap. verba textus vidētur dicere: qd̄ arithmetica probat conclusiones musice ⁊ geometria cōclusiones p̄spectiue ⁊c. videatur declaratio n̄sa in fine prime partis. 10. ca. Nulla ergo pbatio arithmetica q̄ fit in musica est demonstratio ppter qd̄: sed vel solū q̄a/ vel est ratio dialectica. similiter de geometria et p̄spectiua atq̄ astrologia. Tertia cōclusio: qd̄ subalternatio pprie dicta attēditur penes subiectas scientiarū ⁊ subiectorū pres: sic qd̄ subiectū inferi oris addat d̄riam accidentalē supra subiectū superioris/ ⁊ correspondenter pres illi⁹ sup partes hui⁹. pbatio est a sufficienti enumeratione modorū subalternationis. et item q̄a ille scientie q̄ cōmuniter cōcedit subalternatē alijs hoc modo se habent ad eas. semp em̄ subiectū inferioris est min⁹ cōmune q̄ subiectū superioris: est em̄ pars in modo sub eo. et ita pres. i. species ei⁹ sub specie⁹ altērius

Aera i
telligē
tia sub
alterna
tionis
sciētiaz

1. cōclio

2. cōclio

3. cōclio

Caput decimūquintū de figura maxime faciente scire.

Quarta terius correspondenter. **Quarta** cōclu-
ta p̄ctō flo: qđ sciētia subalternata est alia r̄di-
stincta specie a supiori sua subalternā
teme: est dicenda pars eius. quare non
oēs passionēs quas demonstrat sciētia
inferior mutuatur a superiore: sed habet
proprias in quibus nulli alteri sciētie
subalternatur. quādo autē vna sciētia
est pars alterius: subiecti eius est vera
species subiecti illi. vt sciētia de lineis/
vel de suspiciētib⁹ est pars geometricē: q̄
est de magnitudinib⁹. et sciētia de celo/
vel de generatione est pars sciētie na-
turalis: q̄ de corpore naturali/vel de re
naturali disputat. et sic de sciētia moza-
li/ de medicina/ r̄ de alijs. q̄a vt Aristot:
infra in hoc libro dicit: vna sciētia est
vni⁹ generis. s. subiecti/ r̄ partū eius
subiectuarum: q̄ sunt species: non autē
de partibus in modo.

Caput decimūquintū decla-
rat figuram sillogisticā maxime
aptam faciēdis demonstra-
tionibus potissimis.

Figurarum autē
prima r̄c. Quāuis
autem Aristoteles
in primo libro prio-
rū satis copiose for-
mas sillogismoz d̄
clarauerit: distin-
guēs corū tres p̄cipuas figuras: r̄ in-
qualibet earū modos suos enumerās:
hic tamen nō supflue quedā corū re-
p̄cit. vt pote qui demateria demōstra-
tionis tam multa dixerat: eius formā
artificiosam non videatur nec ligere;
et consone quidem ad cap. p̄cedens:
quo demonstrationū cōparationē quo
ad materias docuerat: addit nunc for-
marū cōparationē. s. p̄nes p̄tes in mo-
do: que sunt demonstratio prime figu-
re/ scilicet de figure/ r̄ tertie figure. vt ostē-
dat in eis que melior sit/ r̄ que dete-

rior. et hoc facit in prima parte huius
cap. In secunda vero ibi. Sicut autem
ponit quedam preludia ad sequentia
cap. ponitur ergo in principio cap. con-
clusio probanda. quod trium figurarū
sillogisticarū prima est magis faciens
scire quam alie due. s. est magis apta
r̄ idonea sillogismo demonstratiuo qui
est sillogismus faciens scire. hāc probat
Aristot. quatuor rationib⁹. Prima apo-
steriori r̄ a signo ibi.

Mathematice em̄: Inter om̄es
em̄ sciētias mathematice sunt maxime
demonstratiue: r̄ tū ille p̄ hāc primā figu-
rā faciūt demonstrationes suas: immo r̄
per primū modū prime figure: vt arith-
metica dicit qđ omnis numerus circū
se positorū est medietas duozū numero-
rum. et geometria probat. qđ oīs recta
linea est apta basis triāguli equilateri.
et perspectiua. qđ in omni p̄fectio medij
eo recipit radi⁹ lucis multiplicatio: quo
est a luminoso remotior. et musica. qđ
omnis ton⁹ post alij in chorda collocat⁹
quāto eo acutior est: tāto minorē chorde
specie continetur. et ita de alijs multis
conclusionib⁹ illarū sciētiarū. Secun-
dā rationē fere similē p̄cedenti ponit ibi.

Et fere est dicere. i. in om̄ib⁹
alijs fere sciētis: q̄cūq; p̄pter qđ faciūt
speculationē. s. sciēticā considerationē
suarū conclusionū: eadē veritas cōpro-
batur. aut enim omnino. s. semp: aut sicut
frequentius r̄ in plurimis: per hanc figu-
ram. s. primā fit in eis sillogismus q̄ est
demonstratio. p̄pter qđ. quare r̄ p̄pter
hoc. s. qđ ille est vsus potissimarū sciē-
tiarū: erit prima figura maxime faciens
scire. p̄p̄tissimū em̄ scire est speculari
circa cōclusionē. p̄pter qđ ipsa vera sit.
nā scire solū qđ ita est: non est qđ ma-
gnū/ aut dignū vt a sapientib⁹ inquirat.
vnde r̄ in probemio methaphisice dici-
tur: qđ tot⁹ p̄horū conat⁹ in sciētis suis
fuit rerū causas inq̄rere. qđ ē scire pro-
pter quid. ergo nō solum in mathema-
ticis disciplinis: sed etiā in phisica/ma-

Primi libri posteriorum.

thaphisica/mozali scientia/et medicina
 cōclusio nostra habet veritatē. vt phisica
 probat: qđ omnis res naturalis cōstat ex
 duob⁹ principijs essentialib⁹: et qđ ois
 anima est actus corporis phisici organi
 ci &c. et methaphisica. qđ omne ens est
 vñū. et qđ in quolibet genere rerum est
 dare vñū primū aliorū omnium metrū. et
 moralis. qđ ois virtus est mediocritas
 inter duo vicia. et medicina qđ omnis fe
 bris est calor extraneus. et sic de alijs
 multis exēplis. De sermotionalib⁹ aut
 disciplinis quāuis Aristot. hic nō faciat
 mentionē: tamē hoc notissimū est apud
 oēs. s. qđ sine regule fere omnes sunt vni
 uersales affirmatiue. Et hac itaq; idu
 ctione facta in oib⁹ sciētijis cōstat certa
 nre cōclusionis veritas. s. a posteriori rđ
 mōstratōe qđ ē. Tertia ratio sequēsibi.

¶ Postea & ipsi⁹: iam sumitur a
 priori hoc modo. dictū est supra in cap.
 9. qđ quedā diffinitio est cōclusio demō
 strationis. i. per demōstrationē probatur
 de suo diffinito. sed illa demōstratio nō
 potest fieri nisi in prima figura: immo r
 in primo modo eius: ergo prima figura
 est maxime idonea ad demōstrationes.
 cōsequētia probat. qđ huiusmodi demon
 stratio facit certissime scire. qđ facit sci
 re qđ r propter qđ res est. aut ergo. scien
 tiam ipsi⁹ qđ quid est. i. diffinitionis de
 suo diffinito per solā hanc. i. primā figu
 rā venari possibile est: qđ tamē nobilior
 r certior est quā sciētia passionis de suo
 subiecto. et hoc ex eo constat qđ in me
 dia quidē. i. in secūda figura nō fit predi
 cati⁹. i. affirmatiue: sillogisimus siue cō
 clusionis affirmatiue: scientia autē ipsi⁹
 quicquid est. siue diffinitionis quādo pro
 batur de suo diffinito: semp est affirma
 tionis. i. affirmatiue. ppositionis sciētia.
 ergo diffinitio nō potest demōstrari de
 suo diffinito in secūda figura. sed neq;
 in tertia. in vltima inquit figura que est
 tertia: sit sillogisim⁹ affirmatiu⁹: sed non
 vniuersaliter. qđ in ea semper conclusio
 est particularis. at qđ quid est. i. diffini-

tio semper est predicati vniuersale. nō
 cū homo est animal bipes quodāmo
 do. i. quāti ad aliqđ suppositū solū/vcl
 quantū ad aliqđ tēpus solū: sed vniuer
 saliter quantū ad omnia supposita r om
 nia tēpora. Et si ergo in sola prima figu
 ra possit demonstrari cōclusio vniuersa
 lis affirmatiua: sequitur qđ in ea sola pos
 sit demonstrari diffinitio de suo diffini
 to: que est potissima demōstratio. ponit
 hic diffinitio: ois animal bipes more
 platonico/non aheritiue.

¶ Ampli⁹ hec quidē: quarta rati
 tio etiā a priori. qđ prima figura est alia
 rum pfectissima: ergo magis idonea ad
 faciendā demōstrationē qđ est sillogis
 imus pfectissim⁹. cōsequētia est notissi
 ma. sed antecedēs probat Aristot. quia
 hec quidē figura prima nihil indiget il
 lis figuris secūda r tertia. sed poti⁹ ecō
 tra. nā ille per hāc densantur r augmen
 tātur. i. reducitur ad perfectionē sillogi
 sticā: quousq; veniāt ad immediata princi
 pia sillogisimoz: qđ sunt vici de omni/ r vici
 de nullo. Modus autē reducēdi sillo
 gisimos secūda r tertia figurarū ad pri
 mam figurā vocat Aristot. condensatio
 nem r rarefactionē: parabolice seu per
 methaphorā. intendēs loqui de medio
 termino: qui in secūda figura cū sit su
 pra duas extremitates per predicatio
 nem: videtur nimis rarum r augmenta
 tum. r reducitur ad primā figurā p eius
 condensationem seu diminutionē: hoc
 est quod ponatur sub vna duarū extre
 mitatum vt subiectū eius: qui prius de
 vtraq; predicabatur. In tertia vero fi
 gura medius terminus erat sub vtraq;
 extremitate per subiectionem: ideo vi
 debatur nimis densum ac diminutum:
 quare oportet quod predicetur de alte
 ra extremitate. qđ est augmentari.

¶ Manifestū igit est ex rōnib⁹
 pdicēis qđ pma figura ē maxime ppa
 sciētice. i. sillogisimo sciētifico qđ ē demōstra
 tio. et hec est cōclusio toti⁹ hui⁹ pme pti.

¶ Secunda pars hui⁹ cap.

Caput decimūtertium de principijs proprijs scientiarū.

Sicut autē esse contingit. **A**ctus **A**risto. de sillogismo ignorantie: qui est cōtrari⁹ sillogismo sciētie siue demōstrationi: p̄mittit quasdā diuisiones ⁊ diffinitiones vocabulorum necessarias ad hoc p̄positū. et in p̄missis supponit qđ sicut est aliqua p̄positio affirmatiua immediata: ita dari potest et negatiua immediata. hoc est qđ dicit. sicut esse cōtingit. **A**. predicatū in. **B**. subiecto. i. **A**. predicari affirmatiue de. **B**. indiuisibiliter. i. immediate: ita ⁊ nō esse. **A**. in. **B**. i. predicari negatiue ⁊ immediate conceditur qđ cōtingat. dico autē indiuisualiter siue indiuisibiliter esse vel nō esse. **A**. in **B**. eo qđ nō sit aliqđ eorū mediū per qđ probari possit predicatū de subiecto affirmatiue aut negatiue. sic em̄ sese habētibus p̄positionis extremis: nō erit secundū aliud esse/vel nō esse predicatū in subiecto: sed p̄ se ⁊ immediate qđ est indiuisibiliter. si aut fuerit aliqđ mediū extremorū: p̄positio illa erit mediata ⁊ predicatū nō indiuisibiliter sed p̄ aliud se habebit ad subiectū. Ad magis autē specialiter declarandū hoc dictū cōmune: procedit **A**risto. ex analogia oppositi p̄mittēs q̄ sit p̄positio negatiua mediata ⁊ q̄t modis cōtingit. ideo subdit.

Cū igit. **A**. p̄dicatū p̄positio nis aut. **B**. subiectū in toto quodā sunt i. sub aliquo toto vniuersali siue genere: ita qđ non sit. **A**. vel. **B**. gen⁹ generalissimi sed species sub aliquo genere: vel ambo simul. i. tā subiectū q̄ predicatum p̄positionis sint sub generib⁹ posita: tūc nō cōtingit. **A**. in. **B**. non esse. i. **A**. de. **B**. negari p̄mo. i. immediate: q̄a p̄ illud gen⁹ poterit p̄bari. **A**. de. **B**. negari. sunt ergo tres modi p̄positionis negatiue mediate. s. quando subiectū/vel quādo predicatū/vel etiā quādo vtrūq̄ eorū fuerit species sub aliquo genere. exēplū p̄mū vt homo non est quātitas. exēplū secūdū vt qualitas nō ē lapis. exēplū tertij vt homo nō est albedo. nec est curandū an ille p̄positiones sint vere

an false: quia hoc impinēs est ad hoc p̄positū. satis est qđ iste p̄positiones oēs sunt mediate: q̄a per mediū hoc est per illud gen⁹ superi⁹ inferri potest sillogistice q̄libet illaz p̄positū negatiuarū

Sit em̄. **A**. prosequit **A**risto. declarationē predictorū modorū ostendens illas negatiuas esse mediatas de p̄mo modo ait. **A**. p̄dicatū p̄positionis in toto. i. sub aliquo genere: ⁊ sit illud genus. **L**. igitur si. **B**. p̄positionis subiectū nō est in toto. i. in illo genere. **L**. qđ est bene possibile. potest quidē. **A**. esse in toto quodā. i. sub aliquo genere. et. **B**. nō esse in hoc: immo neq̄ in aliquo alio genere. tūc sillogismus erit in secūda figura ad inferendū qđ nō sit. **A**. in. **B**. hoc modo. si em̄ inest. **A**. quidē omni. **L**. vt omne. **A**. est. **L**. in. **B**. autē nullo est. **L**. vt nullū. **B**. est. **L**. ergo in nullo. **B**. est. **A**. in camelis. possū poni isti termini quātitatis substantia hō.

Similiter autē declarat secūdū modū dicens. si. **B**. subiectū p̄positio nis negatiue. in toto quodā est. i. sub aliquo genere ⁊ sit illud. **D**. nā ponamus qđ. **D**. sit in omni. **B**. vt omne. **B**. est. **D**. in. **A**. autē nullo est. **D**. vt nullū. **A**. est. **D**. quare sequitur qđ. **A**. in nullo. **B**. erit vt nullū. **B**. est. **A**. per sillogismū in p̄mo modo secūde figure cesare. sint termini significatiui. linea quātitas quātitas.

Eodē modo. ponit declarationem tertij modi per modū correlarij dicens. eodem modo demonstrabitur qđ aliqua est p̄positio negatiua mediata. si vtrumq̄. i. tam subiectum quā predicatum in toto quodā sunt. i. sub genere superiorē contenta. et nō ponit exēplum quia clarū est. vt qđ. **A**. predicatum vt albedo sit in toto. **S**. vt qualitate et. **B**. subiectū vt homo sit in toto. **H**. vt suba. tūc fiet sillogism⁹ in secūda figura. p̄ mediū qđē. **S**. in camelis. sed per mediū. **H**. incesare: ⁊ omnia clara sunt. At quia in declaratione p̄mi modi supponebat quod possibile est. **A**. esse in ali-

quo genere in quo nō ē. B. sed in alio/ vel forte i nullo: qz generalissimū. vult modo pbare illud esse possibile dices.

¶ Qd̄ autē contingit, i. possibi- le sit. B. non esse in quo toto. i. in illo ge- nere in quo est. A. aut vice versa. A. nō sit in quo toto. B. qd̄ in quā hoc sepi⁹ cō- tingat: manifestū est ex coordinatiō- bus predicamētoꝝ diuersis: qz non cō- mutātur vel permiscētur adinuicē. iux- ta regulā ante predicamētale. qd̄ diuer- sorū generū diuerse sunt species. si em̄ nihil eorū q̄ sunt in coordinatiōne. A. C. D. vt substantie: de nullo predicatur. s. essentialiter in qd̄ eorū q̄ sunt in coordi- natiōne. B. E. F. vt quantitatis: qd̄ est non cōmutari coordinatiōnes. si in quā ita est qd̄ dicibile vni⁹ predicamēti non pōt p̄ se ⁊ directe poni in alio predica- mēto: sic qd̄ cōmutetur ab vno in aliud. contingit. A. quidē predicatū ppositio- nis in toto esse. B. i. sub genere. B. co- ordinatiōne. B. existente. i. ponatur qd̄ sit vna coordinatiō cui⁹ generalissimū sit. B. manifestū est qd̄. B. subiectū p- positionis nō erit in coordinatiōne. B. cum sit dicibile alteri⁹ coordinatiōnis. cōmutarētur em̄ coordinatiōnes: qd̄ est manifeste falsum. simpliciter autē. i. si- militas ratio fiet si. B. subiectum ppositi- onis in toto quodā est: qd̄. A. predica- tū non pōt esse in eodē genere cum. B. ex quo ponitur in alia coordinatiōne.

Aduer- tendū.

¶ Aduerte hic qd̄ Aristo. nō negat qn̄ dicibile vnius predicamēti possit vere dici de terio alterius predicamēti: vt ho- mo est albus: immo presupōit hoc in tota hac secūda parte hui⁹ cap. s. qd̄. A. et. B. extrema ppositionis negatiue ve- re sint in diuersis generib⁹. qd̄ ergo dixit nihil eorū q̄ sunt in coordinatiōne. A. C. D. de nullo predicatur eorū q̄ sunt in coordinatiōne. B. E. F. intelligendum est de p̄dicatiōne essentiali ⁊ q̄c̄ itatiua secūdū quā dicibilia ponūtur in suis co- ordinatiōib⁹. Est ergo sensus qd̄ nullū dicibile vni⁹ coordinatiōnis poni potest

in alia coordinatiōne: sic qd̄ ab vna trā- seat cōmuteturqz in aliā. loquendo autē de predicatione accidentali. i. qua predi- catū cōnotat supra subiectū/ siue sit pre- dicatio perse/ siue per accidens: clarissi- mū est qd̄ dicibile vnius predicamēti predicatur de dicibili alterius predica- menti. immo om̄is cōclusio bone demō- stratiōnis est huiusmodi predicatione: qd̄ est predicatione quarti predica- bilis. i. pro- prii de suo subiecto: q̄ nō est essentialis sed accidentalis: tamē perse. vt homo est risibilis. cū itaqz hic loq̄retur Aristo. de ppositionibus negatiuis mediatis. i. q̄ possunt demonstrari: clarū est qd̄ loq̄ba- tur de predicationib⁹ nō essentialibus/ sed accidentib⁹: ideo dixit predicatū esse alteri⁹ generis a genere subiecti: qd̄ est esse alteri⁹ coordinatiōnis. et qd̄ hoc supposito processerant superiores ratio- nes: voluit n̄ sic illud declarare. s. quādo cōtingat. A. nō esse in toto in quo est. B. qd̄ hoc maxime verū ē quādo. A. cr. B. sūt indueris coordinatiōnib⁹ siue p̄di- camētis. hacten⁹ q̄ de ppositione nega- tiua mediata: ex cui⁹ analogia per legē oppositorū facile erit intelligere q̄ sit ppositio negatiua imediata. ideo ait.

¶ Si autē neutrū. s. extremorū ppositionis fuerit in toto aliquo: sed es- set gen⁹ generalissimū siue coordinatiō- nis: ⁊ cū hoc non est autē. A. in. B. quia predicatū negatur de subiecto: necesse est nō esse. i. negari indinifibiler. i. illa est ppositio negatiua imediata: vt sub- stantia nō est q̄litas. et quāuis p̄batio hu- ius dicti sit clara qd̄ correlariē sequitur ad predicta: tamen Aristo. adhuc pro- bat hoc idem alia ratione ibi.

¶ Si em̄ erit mediū: ad inferen- dū negatiuā ppositionē: necesse est alte- rū ipsoꝝ. s. extremorū in toto quodā esse: qd̄ manifeste repugnat posito. sed p̄ba- tur. n̄tia. aut em̄ in p̄ma figura aut i me- dia. i. sedā erit sillogism⁹ inferēs illā cō- clusionē: qd̄ in tertia figura nō cōcludit̄ vtr̄ negatiue. s. necqz i p̄ma necqz i. 2. figu.

Caput decimūquintū de ppositiōib⁹ negatiuis imediatis.

ra potest fieri sillogisim⁹ negatiue cōclu-
sionis: nisi alterū extremoz fuerit in ali-
quo toto. si quidē in prima figura fiat sil-
logisimus. **B.** subiectā conclusionis dire-
cte oportet qd sit in aliquo toto. affirma-
tiuā em̄ oportet esse hāc ppositiōnē. **A.**
in qua ponit. **B.** q̄ est minor sillogisimi.
q̄a in prima figura ex minore negatiua
nō sequitur cōclusio. si ergo minor est affir-
matiuā: mediū affirmatur de minore ex-
tremitate q̄ est. **B.** et ita. **B.** erit in me-
dio vt in toto. si vero in media figura fic-
ret sillogisimus cōcludēs negatiuā ppo-
sitiōnē: qd cūq; extremoz contingeret esse
in aliquo toto. **i.** modo vni modo alte-
ri. ad vtrūq; em̄. **i.** ad qd cūq; eozū seoz
sum pposito negatiuo signo fiet sillogis-
mus secūde figure: nō autē ad vtrūq; si-
mul. est em̄ negatiua fuerit vtraq; pre-
missaz: nō modo fieret sillogisim⁹ nō in
secūda figura: sed neq; in alijs. q̄re opoz-
tet alterā premissazū esse affirmatiuā: et
in secūda figura potest affirmatiua esse
maior aut minor sillogisimi. et qd cūq; illa
rum venit affirmatiua: illa extremitas
erit sub aliquo toto. nō ergo erit conclu-
sio illius sillogisimi imediata: q̄a illud
totū erit mediū ad eam inferēdā. Ergo
implicat cōtradictionē dicere qd nega-
tiua ppositio sit imediata: et qd aliqd
eius extremū sit in aliquo toto: quare
oportet dicere qd ppositio negatiua im-
mediata est illa cui⁹ nullū extremū est
in aliquo toto. **E.** pilogādo itaq; dicam⁹.

C. Manifestū igitur est ex predi-
ctis in hac secūda pte: qd verū sit dictū
in principio eius ppositū. **i.** qd contingit
aliud. **i.** predicatū in alio. **i.** subiecto non
esse. **i.** negari de eo indiuisibiliter. **i.** ime-
diate. hoc est qd sit dabilis ppositio ne-
gatiua imediata: et quādo et quomodo
hoc cōtingat dixim⁹ satis clare: vbi etiā
posite sunt due distinctiones ppositio-
num. **i.** qd qdā sunt affirmatiue media-
te et alie immediate: et hoc qdā est notissi-
mum Aristoteli. non pbauit: verū duplex
est ppositio affirmatiua imediata. **i.**

vel quādo vtrūq; extremum est genus
supremū sue coordinationis: vel quādo
gen⁹ immediatū dicit de sua specie / vt
homo est aīal. Itē quedā sūt negatiue
mediate / et alie imediate: et vtrasq; Ari-
sto. satis plane dēclarauit. q̄ quidē distin-
ctiones erant necessario premitte de ad
sequētia: vbi agere intēdim⁹ de sillogis-
mo ignorantie vel deceptionis. q̄ est sciē-
tie cōtraria. nā ex quo incepimus dicere
de demōstratione cōparatiue: opus fuit
eam comparare ad suū oppositum sil-
logisimi si ignorantie.

C. Questiones idonee.

C. Circa hoc cap⁹. fere nulla alia q̄stio
idonea apparet ppter eā / quā Aristoteli
disputauit. **i.** vtrū prima figura sillogis-
mori sit magis faciens scire quā alie si-
gure. nā ea q̄ in secūda pte hui⁹ cap⁹. po-
sita sunt: non sunt dubitanda sed suppo-
nenda vt principia. Nisi forte qd vellet
hic introducere q̄stionē d̄ impmitione
cathegoziarū: q̄ tamen aptiorē haberet
locū in ante predicamētis: vbi dictū est
diuersozū generū et non subalternatim
positozū et. hic ergo illa q̄stio dimittat⁹
et supponatur iam alias disputata.

C. Tractatus septim⁹ de sillogis-
mo ignorantie: habet capita duo.
primū quod est in ordine.

C. Caput decimū sextū de sillo-
gismo falsigrāpho: qui et sillogis-
mus ignorantie dicitur: quan-
tum ad ppositiōnes
immediatas.

Gnorātia autem.
pro introductione hu-
ius cap⁹. sunt quedā re-
memoranda ex supra
dictis. siqdem in cap.
illo. **i.** quoniā aut sunt
geometrice interroga

Primi libri posteriorum.

tionem. facta est mentio de fillogismo ignorantie. i. causante errorem contrariis scientie que acquiritur per demonstrationem, et querebatur ibi: quis fillogismus sit dicendus fillogismus ignorantie? an ille qui procedit ex oppositis existens tamen vere fillogismus? an ille qui est paradoxismus. i. apparens / et non existens fillogismus, et in responsione ad illam questionem dictum est: quod fillogismus ignorantie non est paradoxismus. et probatum est quod paradoxismi non habent locum in scientiis demonstratiuis quales sunt mathematice. Opportuit ergo declarari quis et quibus sit fillogismus ignorantie: post quedam que prius dicebantur occurrebant. Vult ergo nunc Aristoteles de illo fillogismo determinare: et orditur a declaratione vocabuli. Ergo antequam Aristoteles aliquid dicat de fillogismo ignorantie. declarat equiuocationem huius nominis ignorantia. scilicet quod aliquando accipitur pro negatione pura que est carentia scientie: et aliquando pro errore contrario scientie. primam appellat ignorantiam negationis: secundam ignorantiam dispositionis. i. habitus vel notitie acquisite que tamen non est scientia sed error. Et quamvis de utraque aliquid dicat Aristoteles. tamen loquuntur de fillogismo ignorantie prius declarat secundam quam primam: quia de ea est principalior intentio ad suum propositum. de ignorantia autem negationis postea fiet proprius sermo. Est igitur ignorantia dispositionis quedam deceptio. i. assensus falsus alicuius propositionis: que facta est in aliquo per fillogismum falsigraphum. et potest esse ista deceptio in propositionibus mediatis: et potest esse in immediatis. dicam quod in hoc capitulo. de illa deceptio que fit circa immediatas propositiones. Sequitur.

Hec autem. scilicet deceptio vel ignorantia in his que insunt primo. in propositionibus immediatis affirmatiuis: in quibus predicatum primo uest subiecto: sic quod non per aliud: aut in his que non sunt primo. scilicet negatiuis immediatis: contingit dupliciter fieri. aut enim est deceptio cum simpliciter. scilicet sine ali-

qua ratione accipiat aliqd esse. i. propositionem affirmatiua falsam: aut non esse. i. propositionem negatiua falsam: et assentiat ei non persuasus aliqua ratione: aut cum deceptus per fillogismum accipiat opinionem. i. assensum falsum. Est ergo sensus quod ignorantia dispositionis circa propositiones immediatas siue affirmatiuas siue negatiuas potest esse duplex altera simplex. scilicet sine ratione: altera vero cum ratione deceptio. Et differunt quia.

Simpliciter quidem opinionis false simplex. i. unica est deceptio. hoc est vno modo fit. scilicet per hoc quod quis libenter vult ei assentire. nec alio modo fit iste error. sed eius ignorantie que fit per fillogismum: plures sunt modi: secundum quod plures et diuerse rationes ad hoc possunt adduci. ad probandam illam conclusionem falsam. quare dimissa prima que nullam habet difficultatem: dicam de secunda que magna eget indictione. Pro qua in primis supponimus hanc veritatem quod quis potest per fillogismum decipi circa propositiones immediatas: quod tamen aliquibus potest dubium esse.

Non sit enim. A. in nullo. B. indistinctibiliter. i. ponat quod hec negatiua imediata sit vera. nulli. B. est. A. ut nulla subiecta est quantitas: sua propria erit affirmatiua falsarum imediata. officio. B. est. A. igitur si quis fillogizet ad probandum. A. esse in. B. mediis accipiens. C. deceptus erit per fillogismum. et quia diximus hoc fieri multis modis declarabimus eos. Erunt autem huiusmodi tres partes. prima de propositionibus immediatis affirmatiuis. secunda ibi. que vero ipsi non esse: de immediatis negatiuis i. prima figura. tertia ibi. sed i. media: de eisdem i. secunda figura. que de vni affirmatiua dicitur i. primis ponitur. c. 3. modos

Contingit enim in fillogismo huiusmodi deceptionis utraque. i. abas premissas esse falsas: et contingit alteram earum tantum esse falsam. et premissas esse falsas potest accidere duobus modis: vel quod sint in totum false: vel in parte false. Ecce tres modos huiusmodi fillogismorum ad fillo-

Caput decimū sextū de sillogismo ignorātie immediatāri.

glandū vniuersalē affirmatiuā falsam
 ⁊ immediatā. Primus modus ex duabus
 premissis in totū falsus sic potest cōfici.

¶ Si enī nec. A. in nullo. C. erit
 id est si hec negatiua immediata sit vera:
 nullū. C. est. A. nec. L. i nullo. B. vt nul
 lū. B. est. C. etiā sit negatiua immedia
 ta vera: accepta autem sunt ab arguente
 vireq. i. ambe premissē contrarie p̄redi
 ctis. i. vniuersales affirmatiue: vireq. fal
 se erūt in totū: q̄a negatiue vniuersales
 eis cōtrarie erāt in toto vere. et hoc mo
 do fit iste sillogism⁹ ignorātie. om̄e. C.
 est. A. omne. B. est. C. ergo om̄e. B. est
 A. per. A. intellige qualitatem per. B.
 substantiam per. C. chimeram. Secū
 dus modus ex premissis in parte fal
 sis potest sic fieri.

¶ Potest autē sic se habere. C. me
 diū ad. A. et ad. B. quod nec. C. sub. A.
 sit vniuersaliter / sed solū quantū ad ali
 qua ei⁹ supposita. et sit ly copozale: nec
 C. in. B. vniuersaliter / sed solū quantū
 ad aliqua supposita. et hoc notū est ex
 casu: q̄a impossibile est. B. esse in toto
 aliq̄ cū p̄positio illa sit immediata. dictū
 est em̄ supra. B. non esse in ipso. A. p̄i
 mū. i. immediate: ita q̄d hec sit immediata
 nullū. B. est. A. t̄ sic format sillogismus
 ignorātie sic. omne copozale est q̄litas /
 ois substantia est copozalis / ergo om̄is
 substantia est q̄litas. ambe premissē sunt
 falsē nō in toto / sed in pte. q̄a. A. nō ne
 cesse est in esse v̄lter om̄ib⁹ suppositis
 q̄ sunt. C. et similiter neq. c. oib⁹ q̄ sunt
 B. Tertius modus declaratur ibi.

¶ Sed alterā premissā contin
 git verā accipere in sillogismo ignorātie
 v̄l affirmatiuo. nō t̄n quālibet indifferē
 ter. sed q̄ est. A. C. maiorē p̄missā. nā
 B. C. minor. p̄positio semp̄ falsa erit p̄
 pter id q̄d dictū est. C. in nullo esse. B.
 sed q̄ est. A. C. p̄positio maior potē esse
 vera. vt si. A. q̄litas ⁊ in. C. medio q̄d sit
 habit⁹ ⁊ in. B. substantia indiuisibiliter
 sit. hoc modo fiet sillogism⁹. ois habit⁹
 est q̄litas: ois substantia est habit⁹: ergo

ois substantia est q̄litas. cū enim p̄i
 mū. A. p̄dicetur idē de plurib⁹. B. et
 C. neutri⁹ extremoz erit vere in neutro
 līn altero. et sic conclusio erit falsa. Seq̄t.

¶ Differt autē nihil: respondet
 dubio si q̄s quereret de vniuersali affir
 matiua mediata: quomodo fieret sillo
 gismus ignorātie ad eam cōcludēdā. vt
 om̄is linea est scientia. et dicit q̄d eodē
 modo sicut ad vniuersalē affirmatiuā
 immediatā: scilicet vel ex ambab⁹ premis
 sis falsis aut in toto et in parte / vel ex
 altera solū falsa. differt em̄ nihil quāntū
 ad modū decipiendū: nec si nō indiuisibi
 liter insit p̄dicatū subiecto. Et q̄a i. hac
 deceptione solū exēplificauit in p̄ma fi
 gura: excusat se de aliis figuris dicens.

¶ Ipsū quidē igitur esse. i. affir
 matiue vniuersalis deceptio per istā fi
 gurā. i. primā: ⁊ sic. i. in p̄mo modo solū
 fit. non em̄ erit. i. esse poterit in alia figu
 ra a p̄ma sillogism⁹ ipsū esse. i. vniuer
 salis affirmatiue. q̄a in sola p̄ma figu
 ra cōcludit hoc gen⁹ cōclusionis. Seq̄t.

¶ Secunda pars hui⁹ cap̄.

¶ Que vero ipsū nō esse decla
 rat Aristō. sillogismū ignorātie quāntū
 ad p̄positiones vniuersales negatiuas
 immediatas: q̄ sunt cōtrarie vniuersalib⁹
 affirmatiuis immediatis. Et ponit casus
 cōtrari⁹ p̄cedēti. nā in p̄ma pte suppo
 nebatur v̄lter negatiua immediata vera: ⁊
 sillogism⁹ ignorātie n̄tebatur p̄bare
 contrariā. scilicet vniuersalē affirmatiuā
 falsam. sed in hac secunda pte supponi
 mus vniuersalē affirmatiuā immediatā
 verā: ⁊ sillogismus ignorātie nititur pro
 bare contrariā eius. i. vniuersalē negati
 uam que est falsa. propozans ergo
 Aristō. ait. que vero p̄positio est ipsū
 nō esse. i. negatiua immediata falsa p̄ba
 ri pot̄ p̄ sillogismū ignorātie: ⁊ in p̄ma ⁊
 in media. i. sc̄da figura. vt notū sum⁹ est.
 primū ergo in hac secunda pte dicemus
 q̄t modis sit iste sillogism⁹ in p̄ma figu

Primi libri posteriorum:

ra: & quomodo se habentibus ppositio-
nibus in veritate & falsitate. i. vtrū ex am-
bab' falsis / aut in toto aut in parte / vel
ex altera tantū falsa / & altera vera.

¶ Contingit quidē. psequit' de
primo modo dicēs: cōtingit fieri sillogis-
mū ignorantie vtrūq; .i. ambab' premis-
sis existētibus falsis. vt si. A. maior extre-
mitas sit in. L. medio & in. B. minore ex-
tremate idiuidualiter .i. imediate. hoc
est supponam' qđ vniuersalis affirma-
tiua sit vera in qua genus immediatū
predicat' de sua specie. vt omnis homo
est aial. et ois equ' ē aial. sit aial ma-
ior extremitas ad sillogismū ignorantie:
sit equ' medius terius: sit homo minor
extremitas. si ergo accipiat' B. qui-
dem in. L. nullo maior ppositio vlis
negatiua inclarēt. vt null' equ' est aial
et. L. in omni. B. minor vlis affirmatiua.
vt ois homo est equ': ambe ppositio-
nes erūt false ad concludēdū hāc nega-
tiua falsam null' homo est animal.
De secundo modo dicit.

¶ Cōtingit autem & altera falsa
premissa fieri sillogismū ignorantie. et
hac premissa falsa quactiq; cōtingente
i. siue maiore siue minore: dicam' pmo
de maiore vera et minore falsa. pōt em
ppositio q̄ est. A. L. maior vera esse: &
q̄ est. B. L. minor falsa. et hoc si ponat'
aliud mediū inter predictas duas extre-
mitates. puta lapis. tūc em q̄ est. A. L.
maior ppositio vera est: vt nullus lapis
est aial. qm̄ non omnib' q̄ sunt inest. A.
aial. sed premissa minor q̄ est. B. L. vt
ois homo est lapis: falsa est: qm̄ impos-
sibile est. L. mediū esse in. B. i. vere affir-
mari de minorē extremitate. in quo. L.
nullo est. A. i. de quo mediū distributo
vere negatur. A. maior extremitas. per
principiū dici de nullo. alias nō em ve-
ra esset. A. L. maior ppositio: qđ tamen
supponebatur. simul autē cū hoc illato
sc̄q̄rct' ad huc: qđ ambe premissę essent
vere: si poneretur minor vera. quare cū
p̄na sit bona & formalis in pmo modo

prime figure: etiā cōclusio esset vera. nō
ergo esset sillogism' ignorantie sed scien-
tie: qđ est cōtra suppositum in hoc cap.
Sed variato medio inter easdē extre-
mitates pōt maior ppositio esse falsa / &
minor vera. et sit mediū risibile. ideo ait.

¶ Sed q̄ē. B. C. minorē premis-
sam cōtingit verā esse cū altera. i. maior
sit falsa. vt si. B. minor extremitas hō sit
in. L. medio risibilis. et in. A. maiore ex-
tremate aiali. si vere affirmetur de il-
lis: tūc em necesse est alterū. i. mediū
sub altero. i. maiori extremitate esse. sic
qđ vere affirmetur & vlt' maior extre-
mitas de medio. quare si accipiat' ma-
ior ppositio cōtrario modo. i. A. in nul-
lo. L. esse. vt nullū risibile est aial: falsa
erit ppositio maior. et minor erit vera:
omnis homo est risibilis.

¶ Manifestū igitur est ex predi-
ctis in hac secūda pte qđ erit sillogism'
ignorantie possibilis: & cū altera premis-
sarū falsa: fuerit modo maior modo mi-
nor: & vtrūq; premissis falsis: ad conclu-
dēdū vlem negatiua falsam in p̄ma figu-
ra directe. s. cōcludēdo inclarēt. Sc̄q̄r.

¶ Tertia pars huius cap.

¶ Sed in media figura: q̄ est ses-
cūda figura: in qua mediū de vtraq; ex-
tremate vlt' predicatur modo affir-
matue modo negatiue. ideo ait. qđ in
secūda figura ad concludēdū vniuersa-
lem negatiua imediatā falsā p sillogis-
mū ignorantie: vtraq; .i. ambas premis-
sas esse totas. i. in totū falsas nō contin-
git. i. nō est possibile. et hoc probat pmo
ex habituine teriozū secūde figure in
modis vltibus. cū em. A. in omni. B. sit
i. cū supponamus hanc vlem affirmati-
uā esse verā omne. B. est. A. vt ois homo
est aial: nihil erit possibile accipere p̄o
medio ad cōcludēdū contrariā negati-
uam falsam: qđ mediū in altero qđē ex-
tremo sit omni. i. vlt' affirmatiue pre-
dicetur de vna extremitate vere / in alie

Caput decimū sextū de sillogismo ignorātie imediatarū.

ro vero nullo .i. vlt̄er negatiue predica-
tur vere de altera extremitate. sic enim
oportet accipere p̄positiones in secūda
figura. s. q̄d mediū in hoc q̄dē extremo
sit vlt̄er. et in hoc. i. altero extremo non
sit vlt̄er: si vere erit sillogismus in secū-
da figura. q̄a neq̄ ambe premisse pos-
sunt esse affirmatiue/ neq̄ ambe negati-
ue. Et si ois homo est aial. non p̄t dari
mediū q̄d pro quolibet supposito vere
affirmaretur de hoie: et idē pro quolibet
supposito negetur de aiali/ aut ecōtra in
secūda figura. et hoc accideret si ambe
premissae essent in toto false in huiusmo-
di sillogismo ignorātie. Secūdo idē pro-
bat ex lege p̄positionū cōtrariarū q̄ nō
possunt esse simul vere/ dicens. si vero
sic. i. in totū false accipiant p̄positiones
sillogismi in secūda figura: manifestū
est ex lege cōtrariarū q̄d cōtrarie illarū
premissarū econtrario se habebūt. i. q̄d
erunt in totū vere. et tunc ex illis seq̄tur
verā esse illā/ nullū. B. est. A. vt nullus
homo est aial. q̄d est cōtra suppositum.
ponebatur enī omni. B. inesse. A. i. hauc
esse verā omnis homo est aial. ergo im-
possibile est q̄d ambe p̄missae huiusmo-
di sillogismi sint in toto false. quo sup-
posito dicam⁹ de diuersitate huiusmo-
di sillogismoꝝ. et primo quādo ambe
premissae sunt false. et ideo ait.

¶ In quodā autē .i. in pte nihil
phibet vtrāq̄ p̄missam falsā esse in sil-
logismo ignorātie scde figure ad pbā-
dā vlem negatiuā imediatā falsam. vt
si. L. mediū: quod sit albū. sit in. A. aiali
quodā. et similiter in. B. hoie quodā:
ita q̄d nō pro quolibet significato eis cō-
ueniat sed pro aliquo sic et aliquo nō cō-
ueniat / si ergo arguēdo i camestres ac-
cipiatur maior vls affirmatiua. A. in
omni. L. esse. i. omne. A. est. L. et sit minor
vls negatiua. L. autē in nullo. B. i. nul-
lum. B. est. L. false quidē erunt ambe
p̄positiones nō tote / sed in quodā. i. in
pte. ecōtrario etiā ordinando premissas
in cesare posito priuatiuo. i. negatiua p

positione pro maiore et affirmatiua pro
minore: similiter fiet sillogism⁹ ignorā-
tie ex ambabus falsis nō in toto sed in
pte. vt nullū. A. est. L. omne. B. est. L.
Secūdo modus est quādo vna tantū
p̄missa est falsa / et altera vna. de quo ait.

¶ Alterā autē .i. vnā tantū falsā
esse premissam: et quālibet. i. modo affir-
matiua modo negatiua: siue maiorē/ si-
ue minorē premissam: contingit in sillo-
gismo ignorātie concludente vlem ne-
gatiuā imediatā falsam in secūda fi-
gura. et ratio hui⁹ indie est. q̄a mediū
q̄d est in omni. A. est etiā in. B. vel omni
vel aliquo. ex quo verū est omne. B. est
se. A. dicam⁹ ergo primo quō fiat sillo-
gismus in secūdo modo secūde figure
maiorē premissa vera / et minorē falsa.
vt sit. L. mediū ly sc̄sitiuum.

¶ Si igit accipiat pro maiore.
A. quidē in toto. L. esse vt omne. A. est.
L. in. B. autē toto non esse. vt nullum.
B. est. L. q̄ quidē premissa. A. L. vera
crit: et q̄ est. B. L. falsa. Dicam⁹ secūdo
in eodē modo camestres q̄n maior sit
falsa et minor vna. et sit mediū lapis. sup-
ponentes tamen.

¶ Iterū q̄d. s. mediū in. B. nullo
est: nec in. A. omni crit. et ratio est. si em̄
mediū in omni. A. esset: etiā in omni. B.
erit. sed non erat. i. ponebat non esse in.
B. si igitur accipiat maior p̄posito. L.
in toto quidē. A. esse: vt omne. A. est. L.
in. B. autē nullo. i. minor sit nullū. B. est
L. q̄ est. B. L. minor p̄positio negatiua
vera est. altera vna. i. maior affirmatiua
falsa / vt omne. A. est. L. Dicamus tertio.
quō fiat sillogism⁹ ignorātie ad idem
propositum in primo modo secūde fi-
gure. ideo sequitur.

¶ Similiter autē fit sillogismus
ignorātie in secūda figura transposito
priuatiuo. i. p̄positione negatiua: ita q̄d
maior premissa sit negatiua / et minor af-
firmatiua in cesare: et hoc duob⁹ modis
vt pri⁹. s. vel q̄d maior sit vera et minor

Primi libri posteriorum.

falsa: vel e contra. supponamus tamen prius hanc regulam. quod si medium in nullo est. *A. i.* vniuersaliter negatiue predicatur vere de. *A.* etiam in. *B.* nullo crit: id est negabitur eodem modo de. *B.* quod enim nullum est animal: idem nullus est homo.

¶ Si igitur accipiatur. *C.* mediu et sit lapis: tunc maior erit vera et minor falsa. si igitur accipiatur. *L.* in toto. *A.* non esse: vt nulli. *A.* est. *L.* sit maior. in *B.* autē toto esse: vt omne. *B.* est. *L.* minor propositio: que quidē est. *A. L.* maior vera est: vt nulli animal est lapis. aliter autem. *B. L.* falsa: vt omnis homo est lapis. potest e contra maior esse falsa et minor vera si. *L.* medium ponatur risibile. hac tamen regula supposita: medium quod est in omni. *B.* in nullo accipere. *A.* esse falsum est. necessarium enim est si aliquod predicatum est in omni. *B.* et in quodam. *A.* esse: quia omne. *B.* est quodam. *A.* tunc.

¶ Si igitur accipiatur. *C.* esse in omni. *B.* vt omne. *B.* est. *L.* minor propositio: in. *A.* autem nullo: vt nulli. *A.* est. *L.* que quidem premissa est. *B. L.* minor vera erit. vt omnis homo est risibilis que autem est. *A. L.* maior: falsa. vt nullum animal est risibile.

¶ Manifestum igitur est ex predictis. qd et vt risq; pmissis falsis: et altera tantum falsa siue maiore siue minore tam in primo quam in secundo modo secunde figure: erit possibilis sillogismus deceptiuus in propositionibus in diuiduis. i. immediatis negatiuis. et hoc probatum est in tertia parte huius cap. in secunda autem parte idem est probatu de prima figura et vnico modo citare. nam in prima parte de vniuersali affirmatiua immediata egimus: qua liter ad eam fiat sillogismus ignorantie. **¶** Et fudatur processus toti huius cap. in quatuor regulis de habitudine termini

Quatuor rle
s ppo-
nū xita
tc.

nozum. quando enim propositio vniuersalis affirmatiua est vera. vt omne *B.* est. *A.* Prima regula est: omne medium quod inest omni. *A.* necessario inest omni. *B.* quia omne. *B.* est. *A.* et. *A.* inest omni. *B.* Sensus huius regule est: quando vniuersalis affirmatiua est vera quicqd vniuersaliter conuenit predicto: conuenit etiā vniuersaliter et subiecto. vt quicqd conuenit omni animali: conuenit omni homini. quia cūis homo est animal. Secunda regula. mediu qd omni. *B.* inest necessario conuenit alicui. *A.* nā nulli. *A.* inesse impossibile est cum omne. *B.* sit aliquod. *A.* vt omnis homo aliqd animal est. Sensus regule est. quicquid conuenit vniuersaliter subiecto: conuenit particulariter predicato vniuersalis affirmatiue. nec potest vniuersaliter negari. *A.* līe due regule de vniuersali negatiua vera sunt he. prima quod nulli. *A.* inest: nulli. *B.* inest. vt qd nulli conuenit animali: pariter nulli conuenit homini. Sensus regule. quicquid vniuersaliter remouetur a predicato vniuersalis affirmatiue vere: remouet etiā vniuersaliter a subiecto eius. sed non e contra. Datur ergo secunda regula quicqd vniuersaliter remouetur a subiecto: conuenire impossibile est omni predicato. vt quod nulli conuenit homini non potest omni animali conuenire: qa quilibet homo est animal.

1. regula
2. regula
3. regula
4. regula

¶ Questiones idonee.

¶ Circa hoc capitulum vix potest alia qua questio facere ad propositum preter eam quam Aristoteles in litera disputat: scilicet vtrum sillogismus ignorantie siue deceptionis scientificę possit fieri circa propositiones vniuersales immediatas tum affirmatiuas tum et negatiuas. quia tamen vt diximus Aristoteles totam suam responsionem (que est affirmatiua) fundat in supradictis quatuor regulis: posset fieri hic nō inepte questio de veritate illarum regularum.

Caput decimūseptimū de sillogismo ignorantie mediatarū.

Caput decimūseptimū de sillogismo ignorantie circa propositiones vniuersales mediatae / siue affirmatiuas / siue negatiuas.

N his autem q̄ sunt non indiuidua &c. In hoc cap. procedit Aristot. ordine pmutato ab ordine precedentis cap. quia hic prius agit de

negatiuis mediatis: & postea de affirmatiuis etiā mediatis. Er̄ sit ergo quatuor partes huius cap. prima de sillogismo ignorantie negatiuo in prima figura. secūda ibi. sed per mediā: agit de codē in secūda figura. tertia ibi. si vero affirmatiuus. agit de sillogismo ignorantie affirmatiuarū mediatarū. quarta pars ibi. manifestū autem: agit de ignorantia negationis. proponens ergo Aristot. in tenū ait. in his autem predicatis q̄ in sunt aut non insunt subiectis non indiuisibilibus. i. q̄ mediate dicuntur de subiectis siue affirmatiue siue negatiue: dicamus quomodo fit sillogism⁹ ignorantie. que autē sint propositiones mediate dixim⁹ supra in cap. 15. parte secūda. Distinguit autē Aristot. hic triplex mediū. i. propriū / extraneū / & accidentale in ter extrema ppositionis. uocabula in li tera declarabūtur. Ad sillogizādū ergo ppositionē negatiuā mediātā falsam per primā figurā dicit. cū quidē per propriū mediū fiat falsitatis. i. ignorantie vel deceptionis sillogismus: nō est possibile utraq; .i. ambas falsas esse propositiones in pma figura. sed solū illā pmissam q̄ est ad mai⁹ extremū. i. maiōrē pmissā. nā in pma figura semp̄ minor ē affirmatiua: q̄ si est de medio ppo hā ē.

Dico autē illud esse mediū p p̄: q̄ fit sillogism⁹ contradictionis. i. cōcludens cōtrariā aut cōtradictoriā affirmatiuā uerā. q̄ est demonstratio. vel clarius mediū propriū est mediū eiusdem

coordinatiōis predicamentalis cū extremitatib⁹. ut sint extremitates homo: & substantia mediū sit animal: dicitur mediū propriū. nam per hoc probatur hec affirmatiua mediata uera: om̄is homio est substantia: in prima figura. de ijs ergo tribus terminis ait. sit em̄. A. in. B. per mediū. L. tunc ad faciendū sillogismum ignorantie super illā negatiuā mediatam: nullus homo est substantia: debet accipi idem mediū. L. animal. quoniam igitur necessariū est minorē ppositionē que est. L. B. affirmatiuā accipi in pma figura facto sillogismo: manifestū est quod hec minor pmissa est semper uera. i. manet eadem in utroq; sillogismo. i. in sillogismo uero probante affirmatiuam: & in sillogismo falsigrapho concludente oppositā negatiuam. non enim conuertitur. i. mutatur in oppositā qualitatē ab vno sillogismo in alterum. et quia in sillogismo uero illa minor erat uera: etiam in sillogismo falso erit uera. ideo manet semper uera. sed q̄ est. A. L. maior pmissa est falsa. hac em̄ conuersa ex affirmatiua in negatiuam oppositā: fit sillogismus in contrariū. i. falsigraphus cōcludēs cōtrariā negatiuā falsam. & quia illa maior in sillogismo uero erat affirmatiua hā: oportet quod mutata in oppositam negatiuam sit falsa. Sequitur.

Similiter autē. pbat q̄ sillogismus ignorantie predictus possit fieri p mediū accidentale penitus eodē modo sicut p mediū propriū. uoco autē mediū accidentale qd̄ non est eiusdē coordinatiōis cū extremis: potest tamē eis conuenire / & uere affirmari de eis. ideo aut. similr̄ afit fit sillogism⁹ ignorantie in pma figura ad negatiuā mediātā falsā. si ex alia ordinatiōe predicamentali accipiat mediū ut. B. bipes / uel pater / uel respiciat rās &c. qd̄ qd̄ mediū i toto fit. A. i. subicitatur maior extremitati distribute: ut om̄ne respiciens est substantia: & de. B. homine p̄dicat om̄i. ut ois homo est resp̄

rans. nā ad faciendū sillogismū ignorā
tie predicti: necesse est eam q̄ quidē est
p̄missa. **D. B.** minor: manere eandē ⁊
semp̄ verā. alterā autē. i. maiorē. **D. A.**
conuerti in negatiuā. vt nullū respirās
est substantia. quare hec quidē. s. minor
semp̄ vera erit. illa vero. s. maior: sem-
per falsa. et fere huiusmodi deceptio p̄
mediū accidētale eadē est ei: q̄ fiebat p̄
mediū propriū: nisi qđ p̄positiones hic
sunt predicatiōes accidētales: illic erāt
essēntiales: in alijs omnib⁹ est similitudo

C Si vero nō per p̄priū mediū
sed per extraneū ac disparatū fiat sillo-
gismus deceptio in prima figura. d̄r
autē mediū extraneū terius alterius co-
ordinationis ab extremoz coordinatio-
ne. per extraneū ergo medium pōt fieri
deceptio duob⁹ modis. primo ambab⁹
p̄missis existētibus falsis. puta cū. **D.**
mediū vt lapis fuerit sub. **A.** substantia
per affirmatiuā ⁊ vlem predicatiōē. in
B. autē hoīe nullo. i. vlt̄er negatiū: tunc
necessariū est vtrāq; p̄missas esse fal-
sas. nā in sillogismo ignorātie recipiēde
sunt p̄rio modo quā se habeant in sillo-
gismo sciētie. i. accipiēde sunt p̄rarie vel
cōtradictorie illarū q̄ erant ambe vere
in sillogismo sciētie. sic autē acceptis
p̄missis cōtrarijs vtrāq; fiēt false. vt
si. **A.** quidē est in toto. **D.** in sillogismo
vero. vt omnis lapis est substantia. **D.**
autē in nullo. **B.** vt nullus homo est la-
pis. cōuersis em̄ hīs. i. p̄mutatis p̄missis
sic qđ maior sit negatiua ⁊ minor af-
firmatiua. vt cōuenit p̄ime figure: sillo-
gismus ignorātie erit ⁊ p̄positiones
vtrāq; false: q̄a sunt contrarie veris. vt
nullus lapis est substantia: omnis homo
est lapis. Secūdo modo pōt fieri sillo-
gismus ignorātie ex vna sola falsa ⁊ al-
tera vera variato medio.

C Cū vero nō sit sub. **A.** mediū
D. sed extraneū vt sciētia: q̄ quidē est
A. D. maior vera erit: q̄a negatiua vt
nulla sciētia est substantia. q̄ vero. **D. B.**
minor: affirmatiua erit falsa. vt oīs ho-

mo est sciētia. q̄a si minor esset vera: ⁊
conclusio esset vera: sed falsa erat. i. sup
ponitur autem falsa in sillogismo igno-
rātie de quo hic agimus.

¶ Secunda pars hui⁹ cap̄.

C Sed per mediā figurā facta de
ceptione. i. sillogismo ignorātie ad cōclu-
dendā negatiuā mediā falsam: cōtin-
gūt vtrāq; p̄missas esse falsas totas. i.
in totū. probatio. cū em̄ sit. **B.** quidē. ho-
mo. sub. **A.** substantia. i. cum hec sit vera
oīs homo est substantia: nihil. i. nullū me-
diū contingit seu pōt esse in hoc. **B.** om̄s
in illo autē. **A.** nullo vel eōtra: vt dictū
est p̄ius. in regulis precedētis cap̄. hoc
autē accideret si ambe non essent false.
s. qđ mediū vlt̄er negatiū de maiori ex-
tremitate possit vere affirmari de mino-
ri: vel mediū vlt̄er negatiū de mino-
ri: possit vere vlt̄er dici de maiori extremi-
tate. ergo ambe p̄missae erūt false. vt
in cesare. nulla substantia est lapis: oīs
homo ē lapis. in camestres. vt oīs sub-
stantia est risibilis: null⁹ hō est risibilis!

C Altera vero. i. vna sola p̄missa
pōt esse falsa: ⁊ quecūq; earū contin-
git. i. pōt dari falsa. per variā mediā. si
em̄. **L.** mediū vt ens sit in. **A.** et in. **B.** ve-
rificabile de vtrāq; extremitate vlt̄er af-
firmatiue. et accipiatur in secūdo modo
secūde figure in. **A.** quidē esse. vt oīs sub-
stantia est ens. in. **B.** vero nō esse vt nul-
lus homo est ens. q̄ quidē. **A. L.** maior
vera erit: altera autē. **B. L.** minor falsa.

C Itē si in. **B.** hoīe accipiat̄. **C.**
mediū esse vt risibile. in. **A.** autē sub-
stantia nullo: vt arguatur in primo modo se-
cūde figure: q̄ quidē est. **B. L.** minor: p̄-
positio vera erit: altera autē. **A. L.** maior
falsa. vt nulla substantia est risibilis: oīs
homo est risibilis. Epilogādo cōcluda-
mus duas primas partes:

C Si quidē igit̄ sillogism⁹ igno-
rātie sit p̄uatiu⁹. i. cōcludens negati-

Caput decimūseptimū de sillogismo ignorātie mediatarū.

nam mediata falsam: dictū est quando
i. in q̄b⁹ figuris: ⁊ per q̄ falsa erit ei⁹ de
ceptio: nec possunt imaginari plures
cius modi p̄ter dictos.

¶ Tertia pars huius cap̄.

¶ Si vero sit affirmatiu⁹ sillogis-
mus ignorantie. i. cōcludens v̄lem affir-
matiuā mediata falsam: hoc nō pōt fieri
in prima figura. quare oportet iterū
distinguerē d̄ medio p̄prio ⁊ extraneo:
tūc quidē arguēdo per p̄p̄riū mediū im-
possibile est v̄traq̄s p̄missas esse fal-
sas. necesse enī est eam p̄missam q̄ est
L. B. minorē: manere i sillogismo igno-
rantie: sicut erat in sillogismo sciētie: si-
quidē erit sillogisim⁹. i. si debeat seruari
forma sillogistica. sicut dictū est p̄ius:
quare. L. B. erit vera in v̄troq̄s sillogis-
mo. et. A. L. maior erit falsa: q̄a hec con-
uerfa est in oppositā qualitātē trāscun-
do ab vno sillogismo in alterū. et q̄a in
p̄iori sillogismo erat vera: oportet per
legē cōtrariarū q̄b in secūdo sillogismo
sit falsa. vt nullū animal est substantia:
omnis homo est animal.

¶ Similiter autē erit dicendū de
p̄missis si mediū fuerit accidētale sic
vt quādo fuit p̄p̄riū mediū. hoc est. si
ex alia coordinatiōe fuerit acceptū ve-
rificabile tamē de v̄traq̄s extremitate: si
cut dictū est in prima p̄te hui⁹ cap̄. vbi
agebat de p̄iuatiua deceptione in pri-
ma figura. necesse enī est eā p̄missam
q̄ quidē est. D. B. minor: manere in ea-
dem qualitātē sicut erat in p̄iore sillo-
gismo. ideo est vera. q̄ vero est. A. D. ma-
iorē oportet cōuertī in oppositā qualita-
tē: ideo est falsa. quare hec deceptio est
eadem. i. similis p̄iori q̄ fiebat per me-
diū p̄p̄riū. vt nullū bipes est substan-
tia: omnis homo est bipes.

¶ Cū vero sit sillogismus igno-
rantie non per p̄p̄riū sed per extraneū
mediū. et hoc pōt duob⁹ modis contin-
gere. p̄mo. si quidē sit. D. mediū sub. A.

vt lapis sub substantia: hec q̄dē. A. D. ma-
ior erit vera: vt omnis lapis est substan-
tia: altera autē. B. D. minor erit falsa/
omnis homo est lapis. nec est incōueni-
ens q̄d mediū cōueniens maiori extre-
mitati positū sub ea sit extraneū a maio-
re extremitate: q̄a pōt. A. in plurib⁹ esse
sibi subiectis: q̄ non sunt sube inuicē. vt
genus habet plures species q̄ sibi p̄p̄tis
sunt extraneē. tunc ergo positū tali me-
dio extraneo i sillogismo ignorātie ma-
ior erit vera ⁊ minor falsa.

¶ Si vero secūdo modo. D. me-
diū extraneū non sit sub. A. tūc manife-
stum est q̄d semp maior p̄missa. A. D.
q̄ est affirmatiua erit falsa: q̄ nō est. D.
B. minor cōtingit eam esse verā ⁊ cōtin-
git esse falsam. i. secūdu diuersitatē me-
diōrū. de p̄mo dicit. nihil enī prohibet.
A. quidē in nullo. D. esse. sed. D. esse in
omni. B. vt si aial ponatur maior extre-
mitas ⁊ scientia ponatur mediū: vt ois
scientia est aial: ⁊ sciētia sit in musica q̄
est minor extremitas: vt ois musica est
sciētia. tūc minor est vera. De secūdo
modo dicit.

¶ Nō est autē iterū, s. q̄d potest
dari mediū extraneū ab v̄traq̄s extre-
mitate: vt neq̄. A. in nullo. D. neq̄. D.
in nullo. B. tūc minor p̄positio erit fal-
sa sicut ⁊ maior: q̄a ambe sunt v̄les af-
firmatiue respectu mediū extranei. vt
ois albedo est substantia / ois homo est
albedo. manifestū est igitur: q̄d quādo
nō est p̄p̄riū mediū sed extraneū: v̄traq̄s
p̄missae possunt esse falsae simul. et q̄n
altera solū est falsa: q̄cūq̄ earū contin-
git esse falsa ⁊ altera vera: vt declaratū
est. Adē ep̄ilogo totā hāc materiā d̄ sil-
logismo ignorātie cōcludentes dicam⁹.

¶ Quot quidē igit modis: ⁊ p̄
q̄ media possunt fieri deceptiones p̄ sil-
logismū falligraphū. et in his p̄positio-
nibus q̄ sunt sine medio. i. immediate ⁊
ijs q̄ sunt cum medio. i. mediate: siue af-
firmatiue siue negatiue: manifestū est

quia in his duobus cap. p demonstrationē certissimā est pbati. Ad dam⁹ ⁊ quartā huius cap. parte de ignorantia negationis.

¶ Quarta pars huius cap.

¶ Manifestū autē est si aliquis sensus, vocamus autē ignorantia negationis carentiam noticie intellectu. ita qd nec habet scientiā neq; errorem: qui hacten⁹ dicebatur ignorantia dispositio nis. s. malc. Et in primis ponit cōclusio probāda in hac pte. qd si aliquis sensus exterior defuerit alicui homini: necesse est ei deficere aliquā scientiā. qā impossibly est sine sensu sibi illā accipere de nouo: neq; a se: neq; ab alio docente. pꝛobatio ē clara supposita hac distinctione.

¶ Si qdē pro qā addiscim⁹. i. acquirimus scientiā quā pꝛi⁹ nō habebamus: aut per inductionē circa pꝛincipia aut per demonstrationē circa cōclusiones. est autē demonstratio argumētatio procedēs ex magis vniuersalib⁹. i. ex pꝛincipijs descendēdo ad min⁹ vniuersalia/ q̄ sunt conclusiones. Inductio vero est argumētatio ascendens ex his q̄ sunt secūdi partē. i. particularia ad vniuersalia. hoc totū est maior hui⁹ rationis. debet supleri minor: sed neutro istorū modorū est possibile acquirere scientiā de rebus externis: si defecerit sensus exterior: illarū rerū perceptiū⁹. Hāc minorē probat Aristot. hac ratione. scientia acqꝛitur per demonstrationē ⁊ nō alias. vt superi⁹ probatū est. demonstratio nō est possibilis/ nisi pꝛecognoscātur pꝛincipia. vniuersalia: illa aut sunt nota per inductionē. inductio nō est possibilis nisi per sensum. ergo de pꝛimo ad vltimū: si defuerit sensus: necessario deerit ⁊ scientia de rebus illius sensus. ait ergo.

¶ Impossibile est autē nos vniuersalia demonstrationū pꝛincipia speculati. i. cognoscere esse vera nisi p inductionē. et ratio est. qm̄ ea q̄ est abstractio ne dicūt. i. vniuersalia a singularib⁹ ab

tracta per intellectū: est necesse nota facere per inductiones: qā sunt in vno quoq; genere scientiarū qdā huiusmodi pꝛincipia. s. q̄ nō sunt pꝛe nota/ sed notificātur p inductionē. de hoc etiā infra libꝛo. 2. cap. vltimo. quis nō separabilia sunt a singularibus realiter illa abstracta: sed solū secūdi nostrā considerationem. secūdi qd huiusmodi est vni⁹ qdꝛꝛ corū. i. secūdi qd est pertinens ad illā scientiā in qua cōsideratur. sunt ergo vniuersalia abstracta a singularib⁹ fecundum rationē/ non secūdi rem. ista vero abstractio corū pꝛocessit ex inductione.

¶ Inducere autē nō habētes sensum impossibile est. et enim sensus est cognoscētū singulariū. non est continēt nos accipere ipsorū scientiā. i. noticiā vllam sine sensu exteriorē. neq; etiam est possibile scientiā accipere ex vniuersalibus pꝛincipijs per demonstrationē sine inductione: neq; est possibile habere noticiā pꝛincipiorū per inductionē sine sensu quo pꝛicularia cognoscant. Ergo cōclusio fuit vera qd si aliq; sensus exterior defuerit homini: necesse est ei de esse scientiā de reb⁹ p illū sensum cognoscibilib⁹. vt cecus a natura nō pōt habere scientiā de colorib⁹/ nec surdus de sonis/ et sic de alijs. surdus ergo non potest musicā adiscere/ nec cecus perspectivā ⁊c. et in huiusmodi hoibus est ista ignorantia negationis: de qua hic loqꝛmur. Est etiā ⁊ in pueris ante annos discretionis. in hoc tamē est discriminē: qā in pueris nō orbat⁹ sensib⁹ pōt scientia acqꝛi ⁊ fieri mutatio ab ignorantia ad scientiā. i. orbat⁹ nō minime. qā a pꝛuatiōe potētie ad habitū nālit nō fit mutatio.

¶ Questiones idonee.

¶ Circa hoc cap. pꝛeter literā Aristot. in trib⁹ pꝛiorib⁹ pꝛi⁹ ei⁹: nihil occurrit aliud disputādū. Sed hāc vltimā ei⁹ cōclusionē d̄ ignorantia negationis fere oēs q̄stionarij vtilit. hic ⁊ supra i pmo cap. hui⁹ libri. s. vtrū omnis humana cognitio oriatur a sensitiua exteriorē ⁊c.

Caput decimū octauū an sit p̄cessus infinitus idemōstrationib.

Traſtatus octauus de ſtatu de
monſtratiui p̄ceſſus ad aliqua
prima principia . habet capita
duo: primū eorū eſt in ordine.

Caput decimū octauū premit
it ſuppoſitiones: ⁊ queſtiones ne
ceſſario diſputandas circa
p̄ceſſum demonſtra
tiui. ſ. an p̄cedat
in infinitum.

St autē om̄is ſil
logiſmus. Quāuis
aut ſuperi⁹ Aristo.
in cap. 3. huius libri
duos p̄hoz errores
oppoſitos dānaue-
rit. quorū prior erat

qđ nullius rei poterat eſſe ſcientia per
demonſtrationē: qđ procederet in in-
finitū in demonſtrationib⁹: alter erat qđ
om̄iū pōt eſſe ſciētia demonſtratiua. ſ.
per circulationē. vtriuſq; errorib⁹ hoc
vni⁹ erat fundamentū: qđ nihil pōt ſciri
niſi p̄ demonſtrationē. Et qđ ſecūdu⁹ er-
rorē ſufficiēter reprobaauerat quātū ad
ſenſum ei⁹ falſū ⁊ declarauerat quātū
ad ſenſum verū quē poterat habere. cō-
tra p̄mi⁹ hō erroris fundamētū paucis
tūc egerat: ideo nūc accepta occaſione
ex p̄cedētib⁹ duob⁹ cap. mozoſ⁹ vult inq̄-
rere an ad habēdā ſciētia per demonſtra-
tionē oporteat p̄cedere in infinitū. put
illī opinabātur. De caſto huius diſputa-
tionis potuit eſſe: qđ de ſillogiſmo igno-
rāte egerat quo ſcientia impediē ex fal-
ſis p̄miſſis: poterat etiā ſciētia impedi-
ri ſine falſis p̄poſitionib⁹: ſi p̄ veras p̄-
cedēdo nunq̄ eſſet veniēdū ad p̄ma/
⁊ imediata p̄ncipia demonſtrationū: ſed
p̄cedere in infinitū. Vel poſſet dici: qđ
ſicut poterat dari ſillogiſm⁹ ignorantie
ad imediatas p̄poſitiones ſicut ⁊ ad
mediatas falſificandas: ſic et aliq; opi-

naretur qđ etiā dari poſſet ſillogiſmus
ſciētie ad imediatas p̄poſitiones veri-
cādas: ſicut datur ad mediatas. his igiſ
vel alijs huiusmodi occaſionib⁹ motus
Ariſto. introducit hic diſputationē d̄ p̄-
ceſſu finito vel infinito in demonſtrationi-
bus. et hoc p. 2. cap. 3. In hoc igitur cap.
p̄mo hui⁹ materie p̄miſſis q̄buſdā ſup-
poſitionib⁹ ad hoc p̄poſitū neceſſarijs:
mouet q̄ſtiones diſputandas: ⁊ cōparat
caſ⁹ atq; abreuiat. ſ. ad pauciores redu-
cit ad cuiſdā p̄lixitatē. Habet autē hoc
cap. tres p̄ces principales. prima eſt de
ſuppoſitionib⁹. ſecūda ibi. ſit igitur. L.
eſt de q̄ſtionib⁹. tertia ibi. qđ qđē igitur
abreuiat ⁊ reſtringit illas q̄ſtiones. Eſt
igitur p̄ma ſuppoſitio. ex p̄mo libro p̄i-
ori⁹ accepta. qđ ois ſillogiſm⁹ ſiue affir-
matiū⁹ ſiue negatiū⁹ cōſtat ex trib⁹ ter-
minis certo modo ſeſe habentib⁹: ſecū-
dum ſubiectiōnē ⁊ p̄dicatiōnē: q̄ dicit
figura ſillogiſmi: ſed in hac cōueniētia
eſt aliquātula differentia.

Et hoc qđē mōſtrare. i. p̄bare
ſc3 qđ p̄ter duos terminos cōcluſionis re-
q̄ratur tertius eorū medius poſſibile eſt
faciliter. nā i ſillogiſmo affirmatiuo. A.
p̄dicati⁹ cōcluſionis eſt in. L. ſubiecto
ei⁹. i. affirmatur de eo. p̄pter id qđ idē.
A. maior extremitas eſt in. B. medio. i.
p̄dicat affirmatiue de eo. et iterū hoc
B. mediu⁹ eſt in. L. minore extremitate
affirmatiua p̄dicatiōne. q̄ ſunt due p̄-
poſitiones p̄miſſe maior ⁊ minor. ex q̄-
bus ſeq̄tur cōcluſio. A. L. vel dic vt ha-
bet alia ſſa: ⁊ qđē ſillogiſm⁹ mōſtrare. i.
oſtēdere potēs ē p̄tione. i. q̄. A. ē i. L. ⁊.

Sed p̄riuatū. i. negatiū⁹ ſillo-
giſm⁹ qđ ⁊ negatiuā cōcluſionē hēt ē qđē
alterā p̄poſitionē p̄miſſā habēs affirma-
tiuā: qm̄ ē aliud i alio. i. vn⁹ terioꝝ affir-
mat de medio/vel mediū de eo. et hec
p̄pō affirmatiua aliqui eſt maior aliqui
minor. alterā hō hēt p̄miſſā negatiuā.
qm̄ nō ē aliud in alio. i. vn⁹ terioꝝ agaſ
de alio. vt extremitas de medio vel me-
diū de ea. A p̄plicādo ad p̄poſitū nre intē

tionis in hac materia quae aggredimur.

¶ Manifestum igitur erit ex dictendis: quoniam principia et suppositiones, id est principia supponenda ad determinandam hanc questionem: dicta haec sunt, quoniam cum non sint propositiones immediate et vera principia: quae sunt conclusiones probate in primo libro priorum: quae tamen hic eas non probamus, sed supponimus alias probatas: sint dicta, id est vocata principia, nam accipientes haec esse vera: necesse est per ea monstrare quod intendimus, scilicet quod A sit in B, per B, medium, et iterum quod A sit in B, per aliud medium, et similiter quod B sit in C, similiter per aliud medium. Est ergo sensus quod hoc principium suppositum: quod omnis syllogismus sit ex tribus terminis ad probandam conclusionem etc. erit aptus ad intrandum in hanc difficultatem de processu finito vel infinito in demonstrationibus, puta si est necessarium quod omne predicatum dicatur de subiecto per aliud medium: et de illo medio per aliud medium: et sic consequenter: vel sit statim alicubi. Secunda suppositio sit haec.

¶ Secundum quidem igitur opinionem id est ex probabilibus syllogizantibus et solum dialectice probantibus conclusiones suas: manifestum est quod hoc solum est eis intendendum ad suae argumentationis vim: si fiat eorum syllogismus ex verisimilibus, id est apparet vera: ex quibus contingit eos arguere, nec curant multum inquirere an vera sint ille propositiones ex quibus arguitur: vere an false: satis est eis quod appareant vere omnibus, aut pluribus, aut saltem sapientibus, quare sequitur quod loquendo ad propositum de processu finito aut infinito in disputationibus non sit eis cura: ut si est aliquid in veritate medium iterum A et B, extremitates conclusionis: sed solum advertunt an videatur probabiliter esse medium inter eas vel non: quae si videatur esse medium procedunt ulterius donec perveniant ad propositiones quae eis videantur esse immediate: et ibi sistunt, nec amplius procedunt, videtur autem dialecticus non per hoc syllogizans quod in rei veritate ita sit: sed solum quod hoc videatur ita

esse, syllogizatur enim dialectice, id est ex probabilibus, id est veris apparentibus. Ad veritatem autem et non ad solam apparentiam procedendo: ut demonstrator procedit: ex his quae revera talia sunt oportet intendere, habet autem se sic rei veritas: sicut ipse accipit propositiones, scilicet quae sunt mediate et quae immediate. Ex hac ergo differentia inter dialecticum et demonstratorem: quae est secunda suppositio: patet quod haec difficultas de processu finito aut infinito in argumentationibus alicuius scientiae: apud dialecticum ferre nulla est, quae ipse sistit ubi aliqua propositiones apparent immediate et non ultra procedit, puta cum devenit ad propositiones quae apparent fere omnibus vere: nam illas iudicat immediatas, sed apud demonstratorem haec questio est difficilis et magna egens inquisitione rationis, quae non est sistendum quousque deveniat ad ea quae revera sunt immediata principia: quod non est facile unicuique determinare, est itaque in hoc loco inquirendum utrum in processu demonstrationis cuiusque scientiae sit statim ad aliqua immediata: vel non datis immediatis procedatur in infinitum. Tertia suppositio.

¶ Quoniam autem est, id est contingit ipsum quod de aliquo predicatur: predicari non per accidens sed per se: est et aliud predicatum accidens, dico autem accidens predicatum ut albi, nam aliquando dicimus albi esse hominem: non similiter dicentes sicut hominem esse albi, quoniam cum viraque harum sit predicatio accidens: non tamen eorum per accidens: sed magis prima: quae est indirecta, quod vero sit predicatio per accidens patet, cum enim datur casus quod non sit alterum aliquid subiectum albi praeter hominem: tunc omnino albi est homo: quoniam accidit homini soli esse albi: hoc autem non est per se: quae non semper sunt igitur quaedam predicata huiusmodi quibus secundum se predicantur: quae non omnia predicata sunt per accidens. Hinc ergo patet alia differentia inter dialecticum et demonstratorem, quae ille non renuit predicata per accidens: sed indifferenter et confuse accipit omnia predicata: siue sint per se siue per accidens.

Caput de clmō octauū an sit pcessus ifinit⁹ i demōstratiōib⁹.

accidens: dum modo sint verissimilia; hic autem sola ea q̄ perse sunt accipit vt supradictū est in cap. 5. quia in solis predicacionibus perse videre oportet q̄ sint ppositiones mediate ⁊ q̄ immediate. tota ergo difficultas q̄stionis nostre erit circa predicata perse: vt r̄ in eis. pcedatur in infinitum/vel sit status in eis.

¶ Secunda pars hui⁹ cap.

¶ Sit igitur. C. huiusmodi: mouet tres q̄stiones ad hoc ppositum disputadas q̄ distinguitur penes tres terminos fillogismi. Prima q̄stio est de minori extremitate. talis sit igit. C. huiusmodi predicatū. s. perse: sic tñ qd̄ ipm̄ q̄dem nō in alio sit inferiori predicato. i. sit infimū predicatū in sua coordinatio ne: ⁊ ideo est subiectū in hoc autē. i. sup hoc sit. B. aliud predicatū primo. i. immediate ⁊ nō per aliud mediū. iterū autem sit. E. aliud predicatū dictū de. D. immediate. et similiter de. B. nunqd̄ igit hīs sic se habentib⁹: hoc necesse est stare ad aliquē finē vltra quē nō procedatur: aut cōtingit in infinitū ire: Secūda questio de maiori extremitate.

¶ Et iterum si de. A. supremo predicato nihil predicatur perse. i. essentialiter ⁊ directe. A. autē est in. C. subalterno pmo. i. immediate. mediū autē positū inter. A. et alia inferiora in nullo pot. i. i. sub nullo genere superiori q̄ sit. A. et sit. F. pdicatū in. A. i. sub. A. et hoc. F. in. B. nunqd̄ ⁊ hoc. i. hūc pcessū stare necesse ē: an pot⁹ cōngit i infimū abire.

¶ Differt autē hoc. i. hec secūda q̄stio a pot. qm̄ hoc. i. pmo q̄stio ē hmoi. nunqd̄ cōtingit in cepturū aliquē ab infimo qd̄ in nullo ē altero. i. de nullo alio predicatū essentialiter ⁊ pse: sed est infimū oim pdicatorū: sed bene aliud predicatū est in illo: ⁊ aliud in alio: ⁊ sic sursum cōtingat in infinitū abire: an pot⁹ stare in aliquo supmo: Alterū vero. i. secūdo q̄stio est huiusmodi. nunqd̄ cōtin-

gat incepturū a supremo qd̄ ipm̄ qd̄ de alio: sed de eo nihil aliud predicatū: in deorsum intēdere: si cōtingit ⁊ in infimū ire: an pot⁹ stare in aliquo infimo. Prima itaq̄ q̄stio erat de minori extremitate. L. an cōtingat in predicatis sup eā ascendere in infinitū: Secūda q̄stio est d̄ maiori extremitate. A. an cōtingat sub ea descendere in subiectis in infinitum: Tertia questio de medio termino

¶ Ampli⁹ autem nūquid media cōtingat in finitū. i. infinita ponere de-teriatū teris. i. extremis: hoc est supposito qd̄ esset status in sursum ascendendo ad supremū ⁊ in deorsum descendēdo ad infimū: nunqd̄ possent inter ea dari media infinita? Dico autē declarās vt si. A. sit in. C. q̄ sit due extremitates cōclusionis affirmatiue. et mediū ipsorum sit. B. in quo etiā sit. A. ab ipso autē. B. et ab. A. sit alterū mediū inter ea. et sit B. sed ⁊ horum mediōrū. B. et. D. sunt alia media iter ea ⁊ inter extremitates: nunqd̄ ⁊ hoc modo cōtinget in infinitū abire per media ⁊ mediōrū media: an impossibile ē: sed oportet stare imedijs?

¶ Est autem hoc intēdere. i. has q̄stiones disputare vtile est ad nfm̄ ppositū de demōstrationib⁹. vt si q̄ram⁹ an demonstrantes in infinitū veniūt. i. pcedunt. et si est vera opinio q̄ dicebat qd̄ om̄is rei est demōstratio pcedendo in infinitū directe: aut adinuicem cōcludatur principia ⁊ cōclusiones faciendū circulum in demōstrationib⁹: vt quidā antiq̄ posuerūt de qb⁹ supra in cap. tertio hui⁹ lib. Tertū q̄a predictas q̄stiones om̄es pposuim⁹ in pdicationib⁹ affirmatiuis: ne sit dubiū in negatiuis.

¶ Similiter autē dico easdē q̄stiones posse formari in priuatiuis fillogismis ⁊ propositionib⁹. vt si. A. nulli. B. inest pmo. i. si hec sit immediata nullū B. est. A. aut si est aliqd̄ medium infra i. inter hec extrema: cui prior. i. prius nō inest. A. quā. B. vt puta si medium sit.

Lent pilus non inest. **A.** qđ quidē. **L.** est in omni. **B.** et iterum hoc mediū est etiam in alio. i. sub alio priori cui non inest. **A.** vt si. **L.** quidē est in omni. i. et nāq; in his p̄dicatis medijs: aut infinita sunt in qbus nō est. **A.** priorib⁹: aut statim in aliquo medio vltimo. Sequitur.

Sed incōuertibilib⁹ terminis nō similiter se habet hoc dubiū de processu finito vel infinito in predicatis/et subiectis/ac medijs: sicut p̄positū est in nō cōuertibilib⁹. vnde p̄dicte tres q̄stiones in eis loci nō habent. nō em̄ est in eq; predicabilib⁹ terminis q̄ et cōuertibiles dicitur: inuenire de quo primo predicatur. i. primū p̄dicatū aut vltimū. oīa oīa huiusmodi vocabula similiter se habent ad om̄ia. q̄a nullū eorū est superi⁹ aut inferi⁹ ad aliud. ideo nihil refert siue sint infinita p̄dicatū s̄ ipso. i. secūdi se: siue vtraq;. i. tam subiecta q̄ predicata p̄ se aut per accidēs sint dubitata infinita esse. i. nō ponātur infinita. nisi forte fiat vis in hoc: qđ ista cōuertibilia cōtingat nō similiter cōuertī. i. secūdi similes modos predicādī p̄ se et p̄ accidēs/directe et indirecte: sed hoc qđ em̄. i. conuersa sit sicut accidens: illud autē. i. conuertēs sit sicut subiectū. i. p̄ se. et p̄ parte vni eorū censeatur pri⁹ alio: vt patet de homine et risibili. q̄a hec est directa. hoc est risibilis: et sua cōuertens est indirecta. ideo videt qđ homo sit prior risibili. item in casu possent homo et album esse cōuertibiles termini. et vtraq; p̄positio esset p̄ accidēs: sed vna directa/et alia indirecta. sed hec diuersitas conuertibilis terminorū est p̄ accidēs et non est p̄ se de ratione cōuertibilis: ideo relinquenda est ab arte: nec est curādū de ea. possunt em̄ dari plurimi termini cōuertibiles in quib⁹ conuersio si militer sit. vt risibile/febile/disciplinabile. item ad aliquid et idem/item quantitas et multitudo et.

Tertia pars huius cap.

Quidē igitur &c. successu te et paucis respondet ad tertiā questionē: vt in alijs duabus liceat immorari diutius. ponitur ergo cōclusio cōditionalis. qđ qđem igitur nō cōtingit. i. nō possibile est media esse infinita inter extrema determinata: si predicata p̄ se sicut i. finē habeant in sursum ascendēdo: vel in deorsum descendēdo: ita qđ sit vāre supremū genus et infimā speciē: manifestum est hac ratione. dico autē declarādo conclusionē. sursum ire: ad id qđ vniuersale magis est vt genus supremū. et deorsum ire: ad id qđ particulare. i. speciale magis vt species infima. Sic probatur cōclusio. si enim. **A.** predicante de **L.** i. si hec affirmatiua ē vera om̄e. **L.** est **A.** sint media infinita: in qb⁹. **B.** id est significata per. **B.** manifestū est qđ continget. i. seq̄tur hoc incōueniens: qđ descendendo ab. **A.** supremo in deorsum versus. **L.** continget predicari p̄ se alterū de altero medio in infinitū: sic qđ antequā in. **L.** infimū veniat predicatio infinita sint media pertransita. et similiter ascendendo. **L.** versus. **A.** infinita erunt media pertransita antequā veniantur in. **A.** quare si hec illata sunt impossibilia: et de facto ita est: q̄a impossibile est infinita pertāire cōsequenter numerando: vt probatur in tertio phisicorū/et in secūdo methaphisicorū: sequit qđ impossibile est ip̄sus. **A.** et. **L.** infinita esse media. q̄a eis omnib⁹ non pertransitis cōclusio non potest sciri: cum non sit resoluta vsq; ad immediata. **L.** h igitur hanc questionē introduxerim⁹ propter demonstratiū processum: sequeretur qđ positus medijs infinitis cōclusio demonstrationis nunquā posset sciri. quod est manifeste falsum. Sequitur.

Nec valet euasio si aliquis dicat hec predicata que sunt. **A.** **B.** **L.** id est media et extrema esse contingētia. i. non proxima: sed consequenter se habētia. quare dicunt ex hac distinctione mediōrū qđ ad habendā sciētiā cō-

Caput. 18. an sit p̄cessus infinitus in demonstrationibus.

clusionis necesse est: et sufficit accipere media dicta contingentia q̄ sunt finita: et nō media proxima q̄ sunt infinita: sicut cōmuniter dicitur de p̄dictis incōtinuo. Sed hec euasio non sufficit.

¶ Quia nihil differt media esse proxima aut cōtingentia. nā quodcūq; eorū mediōrū q̄ sunt. B. accipio: erit infinite distans ab. A. aut. C. nam vel media sunt realiter infinita aut nō: si detur secūdu habeo p̄positum mee cōclusionis, sed nec potest dici p̄missū: q̄a ex quo iam prima media sunt infinita: siue illa ponatur statim. i. proxima et cōtingua: siue nō statim. i. cōsequenter se habentia: nihil differt ad vim argumenti. q̄a ex quo sunt realiter infinita media: ea q̄ sunt post hec iam accepta: adhuc erunt accipienda infinita media et imp̄trāsibilia. et ita sequitur idē qd̄ p̄ius. et sic patet responsio negatiua ad tertiam q̄stionē. Restat ergo sole due q̄stiones.

¶ Quarta pars huius cap̄.

¶ Manifestū autē, Adhuc autē ad pauciora reducā hāc disputationē duas. i. primas q̄stiones ad vnā reducēt. ita qd̄ illa detriata: altera nullā habeat difficultatē. Dicitur est enī in secūda pte qd̄ due prime q̄stiones habebāt locum in negatiuis demōstrationib⁹ sicut et in affirmatiuis. Sit ergo hec altera conclusio etiā cōditionalis. qd̄ si nō proceditur in infinitū / sed est status in demōstrationib⁹ affirmatiuis: nec etiam erit p̄cessus infinitus sed erit stat⁹ in negatiuis. ideo ait Aristō. hāc p̄ponēs. manifestū autē erit ex p̄batione sequēte: quonīa et. i. etiā in priuatiua demōstratione stabitur ad certū terminū: si quidem statim in predicatiua. i. affirmatiua demōstratione. et hoc verum in vtriq; extremis. i. sursum et deorsum. de clarat conclusionem.

¶ Sit enī. i. ponatur verū esse nō contingere. i. non esse possibile: neq; in

sursum abire in infinitū ab vltimo. i. infimo ascendendo (dico autē. i. declaro vltimū illud esse in quo statim deorsum: qd̄ quidē ipsum in alio nullo est inferio ri se: sed potius in illo est aliud. et hoc infinitū sit. C.) neq; a primo in vltimum descendēdo sit possibile ire in infinitū. dico autem p̄missū: qd̄ ipsum quidem de alio: sed de illo nullum aliud dicitur. si igitur hec erunt vera in affirmatiuis: manifestum ex ratione sequēti: qd̄ in negatione. i. negatiua demōstratione stabitur ad certos fines. p̄o ratione supponamus quod.

¶ Tripliciter enī. i. in tribus figuris sillogismorū demōstratur. i. cōcluditur non esse. i. negatiua conclusio. aut enim in quo. C. omni in minore extremitate distributa inest. B. medium: ita qd̄ minor p̄missa omne. C. est. B. sit vniuersalis affirmatiua. sed in quo. B. i. medio nulli inest. A. ita qd̄ maior sit vniuersalis negatiua: nulli. B. est. A. erit sillogism⁹ p̄me figure. Si in quā huiusmodi fuerit demōstratio negatiua. probō qd̄ reducatur ad immediata.

¶ Ipsū qd̄ spacū. B. C. minore propositionē q̄ est affirmatiua: et alterū spacium. i. quodcūq; alterum medium ponatur p̄ter. B. siue vnū siue plura: necesse est ire reductam in immediata principia: vbi erit stat⁹. predicatiua enī idest affirmatiua est hec distātia in qua supponimus esse statū per casum. ideo de minore propositione constat qd̄ ad immediata reducatur. quia quod in affirmatiuis sit status supponimus: quod tamē postea probatur sumus. De maiore autem p̄missa que est negatiua etiam probō: quod ad immediata resoluatur principia. Sequitur.

¶ Sed alterū. i. altera etiā p̄missa negatiua in prima figura: manifestū erit qd̄ ad immediata veniet. nā si in alio medio priorī quā. B. nō sit. A. et sit illud. B. hoc est si. A. negat de alio medio. B.

Primi libri posteriorum.

quod est primum quod B. et de nullo alio eo primum
 ri negetur: clarum est quod illa erit negati-
 ua immediata. s. nullum. D. est. A. et hoc
 medium. D. indigebit in omni. B. esse in
 minori syllogismi prime figure. Ergo
 etiam. A. negabit de. B. et postea de. L. et
 sic negatiua conclusio nullum. L. est. A. re-
 ducta erit ad immediata. quod si iterum i alio
 adhuc medio ponatur. D. non sit. i. negetur
 illo primum quod de. D. sit illud medium. L. illud
 indigebit in omni. D. esse pari ratione.
 ut supra. quare quoniam in deorsum sta-
 tur ad infimum: etiam et in sursum stabitur.
 et sic erit aliquid supremum in quo primo
 i. immediate non erit. A. i. de quo primo
 negabitur. A. et itaque illa negatiua imme-
 diata: ad quam resoluta erit conclusio ne-
 gatiua mediata quae a principio propone-
 batur demonstranda. Exemplum in termi-
 nis specialibus. ut nullus homo est
 qualitas. primum medium sit animal / se-
 cundum sit animatum / tertium corpus / et
 sic ascendendo in predicamento substantie.
 Stat ergo vis huius rationis in hoc. quod
 cum in syllogismo negatiuo prime figu-
 re oporteat minoris premissam esse affir-
 matiuam: in qua sub medio accipitur mi-
 nor extremitas: non potest conclusio ne-
 gatiua demonstrationis resolui ad sua
 principia: nisi per affirmatiuas inter me-
 dias: et quia supponitur in affirmatiuis
 esse statum / et in sursum et in deorsum:
 consequens est et in negatiuis esse statu-
 tam in sursum quam in deorsum. consequen-
 tia patet: quia in processu illo resolutio:
 est qualibet negatiua oportet dare unam
 affirmatiuam. et ita non possunt esse plu-
 res negatiue propositiones quam affir-
 matiuae: sed affirmatiue non sunt infini-
 te ut supponimus: sed datur in eis pri-
 ma et ultima: ergo negatiue propo-
 sitiones non possunt sibi succedere in infi-
 nitum: sed est danda in eis suprema et
 infima. quare in demonstrationibus ne-
 gatiuis prime figure non potest proce-
 di in infinitum: si in affirmatiuis con-
 ceditur status. Veniamus ergo ad se-
 cundam figuram.

C Item si. B. quidem medium
 in omni. A. ut omne. A. est. B. in. L. au-
 tem nullo sit idem. B. ut nullum. L.
 est. B. in nullo. L. erit. A. ut nullum.
 L. est. A. syllogismus in secundo modo
 secunde figure. si ergo iterum hoc oportet
 demonstrare: quia premissae eius
 non sunt immediate: et debeant reduci
 ad immediatas: manifestum est a suf-
 ficienti diuisione: quod hoc fiet uno tri-
 modorum: scilicet aut per superiorum
 id est supradictum modum prime figu-
 re monstrabitur sursum reducendo: aut
 per hanc secundum modum: scilicet secunde
 figure: aut per tertium modum id est
 tertie figure. primum quidem igitur di-
 ctus est quomodo debeat fieri.

C Secundus autem modus quem
 proposuimus sic utique demonstrabitur.
 id est reducetur negatiua mediata ad
 immediatam: scilicet accipiendo me-
 dium supra medium. ut quod. D. me-
 dium secundum sit. in omni. B. ut omne.
 B. est. D. in. L. autem nullo. ut nullum.
 L. est. D. hoc dico si necesse est aliquid
 esse in. B. secundum proterum: qui dixit
 hanc non esse immediatam nullum. L.
 est. B. sed esse aliud medium prius quod
 prius remoueatur ab. A. quam. B. ab
 eodem. A. Ergo iterum si. L. non erit im-
 mediate in hoc secundo medio. D. ut
 hec non sit immediata nullum. L. est
 D. detur aliud tertium medium. B. et
 sit in. D. ut omne. D. est. B. et hoc non
 sit in. L. ut nullum. L. est. B. a quo me-
 dio. B. prius remoueatur. L. quam. a.
 D. et quam. a. B. et sic reducemus om-
 nem negatiuam ad aliam priorem se-
 per duas premissas alteram affirmati-
 uam et alteram negatiuam. igitur quo-
 niam esse id est affirmatio semper stat
 in superioribus: id est ascendendo in sursum
 est status ad supremum: ut supponimus:
 stabit etiam et non esse id est negatio.
 consequentia patet ut prius. quia non
 possunt esse plures negatiue ascen-

Caput decimū octauū de statu in demōstrationib⁹ negatiuis.

dendo quā affirmatiue. exēplū in teris specialib⁹. nulla musica est homo p̄mū mediū sciētia. secūdū sit habitus. tertiu sit qualitas. s. ascendendo.

Tertio autē modus cōcludendi negatiuā p̄positionē est per tertiā figurā sillogismoz. vt si. A. om̄i. B. insit in maiori p̄missa. vt om̄e. B. est. A. et. C. in nullo. B. sit in minore p̄missa. vt nullum. B. est. C. sc̄q̄tur cōclusio particula ris negatiua in secūdo modo tertie figure. s. nō in om̄i sit. C. in quo ē. A. vt q̄ddā C. nō est. A. Iterū autē hoc. i. hec negatiua minor mediata nullū. B. est. C. demōstrabitur. i. reducetur ad immediata p̄superi⁹ dicta. i. per duos modos supra dictos in prima et in secūda figura. et sic p̄batum est q̄d illis modis statur et nō proceditur in infinitum.

Si vero sic. i. hoc tertio modo est reducenda p̄ sillogismū tertie figure. s. accipiendo mediū sub medio descendendo: iterū accipietur. B. mediū esse in. E. secūdo medio sub. B. vt om̄e. E. est. B. in quo. E. mediū nō om̄i est. C. vt nullū. E. est. C. Et si hec negatiua iterū dicatur esse mediata: iterū fiat similiter accipiendo aliud mediū. sub. E. de quo. E. affirmetur. et. C. remoueatur ab eo. et sic patet q̄d reducēdo negatiuā mediata ad immediata per tertiā figurā: est qualibet negatiua oportet dare vnā affirmatiuā: ita vt nō plures in illo processu appareant negatiue descendēdo quā affirmatiue p̄positiones. Quoniā autē cōcessum est nobis ex casu affirmatiuas stare in deorsum descendēdo: manifestū est. i. manifeste seq̄tur: qm̄ et in negatiuis stabitur/nec p̄cedit in infinitum: sed deuenietur ad vltimū inferius q̄d in. C. nō est. i. negetur de. C. immediata. exēplū in teris specialib⁹. homo non est qualitas. primū mediū sit habit⁹. secundū sciētia. tertiu musica descendēdo. Ex predictis ergo patet satis bona probatio n̄re cōclusionis cōditionalis. s. q̄d si est status in affirmatiuis: erit etiā sta-

tus in negatiuis. Et quāuis Aristote. prolixē hoc egerit: tamen tota probatio sua paucis resoluūt ad hoc q̄d demōstratio p̄positionis negatiue in quacumq̄ trib⁹ figurarū fiat: semp̄ sit ex duab⁹ p̄positionib⁹/ altera affirmatiua/ et altera negatiua: q̄a ex puris negatiuis non sit sillogism⁹. et quātūcūq̄ duret p̄cessus ille ad reducendū eā vsq̄ ad immediata: nō plures assumantur p̄positiones negatiue quā affirmatiue in illo processu. ergo si in affirmatiuis nō procedit in infinitū/ sed est status: idem oportet dicere de negatiuis. Concludamus ergo.

Manifestū autē ex predictis q̄ si p̄positio negatiua: nō vna sola via de mōstretur: sed oibus trib⁹ simul supradictis. s. aliquādo ex prima figura: aliquādo ex secūda/ aut etiā ex tertia: qm̄ et sic stabitur. i. erit status. finite cū sunt vie: q̄a non nisi tres: finita autē numero finite sumpta multoties. i. multiplicata numero finito: necesse est finire om̄nia. i. resultare numerū finitū. ita erit in p̄posito. si p̄cessus demōstrati⁹ non p̄t fieri modis infinitis/ sed tantū trib⁹ modis: et quilibet eoz est finit⁹: q̄ oēs simul iustificiunt vnū p̄cessum finitū. vnde euanescit cauillatio quā quis asserere posset de multis modis simul iunctis: vt faciant vnū p̄cessum infinitum. Epilogus totius partis sit conclusionis repetitio.

Quod quidem igitur in p̄uatione idest demōstratione negatiua sit status: si quidem in esse idest in affirmatione statur: ex dictis est satis manifestum.

Questiones idonee.

Circa hoc cap. p̄ter questionē ab Aristote. disputatam. s. de processu finito demōstrationū: per cōclusiones cōditionatas: nihil videtur relictū que s̄tio narijs: nisi q̄s vellet oppositū tenere q̄ tertiā p̄tē hui⁹ cap. q̄d et q̄ddā p̄ariseoz sustinent. s. q̄d inter extrema determinata possint dari media infinita.

¶ Caput decimū nonū multū
placiter probat qđ in affirmatiuis
demonstrationibus nō sit pro
cessus in infinitum.

Ed quod in illis
quādam logice speculā-
tur et. Abrenuatis
quāstionibus superio-
ris cap. per cōclusio-
nes cōditionales: to-
ta disputatio ad vñā

hanc quæstionē reducitur: vtrū in affir-
matiuis ppositionib⁹ mediatis demon-
strandis sit op⁹ pcedere in infinitū: vel
poti⁹ sit possibilis status ad aliqua prin-
cipia imediata. In hoc aut cap. alioꝝ
omniū latissimo ac difficillimo quatuor
ptes faciem⁹. pma pponit intentū et su-
ppicialiter pbans ipsum addit quādam prin-
cipia supponenda in hac disputatione.
In secūda pte ibi. sic igit genera: pbat
dialectice et ex cōibus qđ nō sit pcessus
in infinitū in demonstrationib⁹ affirma-
tiuis. In tertia pte ibi. analytice autem
pbat idem demonstratiue et ex ppris.
In quarta pte ibi. mōstratis autē his.
pbat demonstrationū principia imedia-
ta nō esse infinita. Pponit ergo ppo-
sitiū quāstionis disputade i hoc cap. dicēs.
sed qđ in illis. i. in affirmatiuis demon-
strationib⁹ (de quib⁹ imediate sermo pre-
cesserat) sit status et nō pcedāt demon-
strationes in infinitum: quādam logice. i.
dialectice speculātur ad hoc probādū:
hinc. i. ex rationib⁹ eorū manifestū fiet.
quartū omniū pōptissima est qđ sumitur
per locū a diffinitione. in his quēdam igit-
tur ppositionib⁹ vel predicatis qđ quēdam
in eo qđ quid est predicatur: vt gen⁹ vel
diffinitio: manifestū est hoc esse verū. et
ratio est. si em̄ est possibile diffinire ali-
quā speciem: aut si notū est qđ quid erat
esse. i. si diffinitio nota est: sic qđ per eam
vt magis notā debeam⁹ diffinitū notū
facere: necesse est finiri. i. finita esse pre-
dicantia in eo qđ quid est. cōsequentia

probat. qā infinita successiue nume-
rādo non est possibile pertrāsire: ad ha-
bendā autem diffinitionis noticiā opor-
tet omnia predicata superiora diffinito
pertrāsire. ergo vel nulla est possibilis
diffinitio notificatiua diffinitū: vel in pre-
dicatis essentialib⁹ qđ in trant diffinitio-
nem nō est processus in infinitū. primū
est inopinabile apud omnes sapientes: et
go secundū est concedendū tanquā ve-
rum. hec ratio inter omnes dialecticas
qđ ad hoc ppositū fieri possunt: habet
magnā apparentiā. Sed ad maiorem
eius et aliarū declarationem suppona-
mus quasdam differentias predicatio-
num et predicatorum.

¶ Vniuersaliter autem. i. ex vni-
uersalibus seu cōmūibus pcedendo
sic dicimus distinguentes. est em̄. i. con-
tigit vere dicere albū ambulare: et ma-
gnū illud. i. aliqd magnū esse lignū.
iste em̄ ppositiones cōmūiter cōcedū
tur vt vere. et iterū et si alius modus pre-
dicandi etiā verus: qā lignum magnū
esse dicimus: et hominē ambulare. sed
alterū est. i. alius modus predicationis
est sic dicere. i. secūdo modo et alterū il-
lo. i. primo modo. qā in pmo modo pre-
dicatur subiectū de accidente. in secūdo
vero accidens de subiecto predicatur.
ideo prima est predicatio in directa: se-
cūda est directa. Declarat hāc differen-
tiam Aristoteles.

¶ Cum enim album esse quidē
dico lignū in primo modo: sic hoc ideo
dico verū esse: qā subiectū cui accidit al-
bum esse. i. cui inheret albedo lignū est.
sed nō dico hoc intelligens qđ aliquid
subiectū ligno. i. cui inheret lignum: sit
album. hoc em̄ falsum est et non conce-
dendū. et nāq; neq; qđ albi est essentia
liater. i. ipsa albedo: neq; qđ quēdam albi
aliqđ. i. subiectū habēs albedinem: est
factum lignum: sic qđ in se susceperit li-
gnū aut formā ligni substantialē. quā-
re nō est aliter vera illa prima predica-
tio albi est lignum quā secundū acci-

Caput. 19. qđ sit status in demōstrationib⁹ affirmatiuis.

dens. i. quia accidit eidem subiecto esse lignum ⁊ esse album.

¶ Cū autē lignū albū esse dico in scđa pđicatione: nō intelligo qđ aliqd alterū subiectū a ligno sit hoc qđ dico albū. et illi alteri subiecto accidat lignū esse. i. recipere formā ligni. utpote cū di co musici albū esse ⁊ supradictū est al bū ambulare: vbi accidens de accidēte predicat⁹ ⁊ est tertio mod⁹ pđicationis accidētalis: in quo iste sensus ver⁹ est: tunc est qm̄ homo est alb⁹ cui accidit esse musici: dico verū esse musici est albū. s. qđ sunt duo accidentia albedo et musica q̄ simul eidē subiecto insunt. sed cū in secūdo modo dico lignū est albū: lignū est subiectū qđ qđem factū est al bum. nō qđ alterū aliqd sit quā qđ sim pliciter lignū est aut lignum aliqd. Se quitur comparatio horum modorum.

¶ Si igit liceat noīa ponere pro pria his modis pđicationis: sit. i. voce tur pprie predicari sic. i. secundo modo quando subiectū subicitur ⁊ accidens predicat⁹. illo autē modo primo quādo subiectū predicat⁹ de accidēte: vel tertio modo quādo accidens de accidēte: aut nō est predicari: qđ nō directe ⁊ psc. aut si dicatur pđicari qđdem: tamē nō est pre dicari simpliciter dictū quale requirit ad demōstrationē: sed secūdu accidens predicat⁹. nā omne qđ simpliciter predicat⁹ est vt albū: sed est sicut lignū omne id de quo predicat⁹. i. omne subie ctū directe pprie ⁊ ordinate pđicationis. Sensus itaq; toti⁹ litere de varijs modis pđicationū stat in hac diuissio ne trimēbi. qđ trib⁹ modis cōtingit pre dicari accidentaliter aliqd de alio. s. vel quādo accidens de subitō / vel qm̄ subie ctū de accidente / vel quādo accidens de accidente predicat⁹. hos tres modos Aristo. ad duos reducit. s. predicari dire cte vt lignū est albū: ⁊ predicari in dire cte: vt albū est lignū vel album est musi cum. directa qđem pđicatio siue sit ef fectialis siue accidētalis est artificiosa

⁊ ea vtitur scientie. in directa vero pre dicatio est a disciplinis reiecta. ¶ Unde hinc expresse colligit ex mente Aristo. qđ quādo predicat⁹ eoz connotatiū de eoz cognotatiuo. vt albū est musici: est pđicatio in directa ⁊ in artificiosa. qua re nō est cōcedendū in doctrina Aristo. qđ accidentis sit aliud accidēte acci dens: neq; qđ ppriū sit aliud ppriū predi cabile. qđ ois pđicatio predicabilis p prie dicti de suo pprio subijcibili est di recta ac ordinata ⁊ scientifica: nūc autē quādo eoz cōnotatiū predicatur de eoz cōnotatiuo nō est pđicatio alicui⁹ pre dicabilis: qđ non est directa. et quāuis Aristo. non vtitur his duob⁹ nominib⁹ directa ⁊ indirecta pđicatio: vtitur ta men alijs istis equiualentib⁹. s. pđica ri simpliciter ⁊ predicari secūdu acci dens. nā simpliciter idē est qđ directe: vt lignū est albū: ⁊ predicari secūdu acci dens est in directe predicari: vt album est lignū / albū est musici. ¶ Applican do autem pđicā distinctionem modo rum pđicationis ad suū ppositū sub dit Aristoteles.

¶ Subicitatur ergo. i. supponat⁹ in hac nostra disputatione de processu demōstratiuo. pđicatiū propositionis scientifice predicari simpliciter. i. directe ⁊ perse de eo de quo predicatur: sed nō secūdu accidens. i. in directe. sic est de mōstrationes demōstrant. s. per pđica tiones directas ⁊ perse: non autem per eas que sunt secūdu accidens. quod etiam superius in cap. quinto ⁊ sexto probatum est. Sequitur.

¶ Quare in eo qđ qđ est &c. i. hinc sequitur: est omnis pđicatio dire cta sit secūdu modos pđicamento rum diuersos: quod omne pđicatum propositionis demōstratiue scientifice aut est in eo qđ qđ est. i. absolutū de pđi camēto substantie: aut quātū. i. de pđi camēto q̄titatis: aut q̄lerū. vsq; ad decē: est vnū de vno pđicat⁹ i. ppōne vna sim p̄r. Differt in pđicata subalia ab alijs.

Aide hic de pđica tione ti recta.

Primi libri posteriorum:

¶ Ampli⁹ substantiā quidē signi-
ficātia predicata demonstrant. i. significāt
de eo de quo predicantur. i. de suo subie-
cto: qđ ens illud est: aut qđ aliqđ illud
est. nā predicatorū substantiā qđ est
magis cōmune: significat de suo subie-
cto: qđ ens est. vt aīal de hoīe qđ est vi-
uens ⁊ sentiens: sed qđ est min⁹ cōmune
significat de suo subiecto qđ aliqđ illud ē
i. magis determinat signicans qđ est. vel
forte primū dicitur ppter gen⁹. secundū
propter differentiam essentialē.

¶ Quēcūq; vero nō substantiā si-
gnificāt: sed q̄ritatē / aut qualitātē / aut
aliqđ aliorū predicamētōrū: ⁊ de aliquo
subiecto dicitur: quāuis directe predicē-
tur: nō significāt de suo subiecto qđ est:
neq; qđ illud aliqđ est ad sensum datū.
ideo accidentia predicabilia sunt. vt cū de
hoīe dicit albū. neq; em̄ est homo qđ
qdē albū est: neq; qđ quidē albū aliqđ
est: sed solū qđ homini accidit albedo
qua denotatur alb⁹. sed forsam aīal de
hoīe sic predicat qđ id qđ est aīal qđē
homo est. qđ est predicatū substantiale /
⁊ nō de subiecto. i. accidentale. Sensus
est. qđ quāuis omne predicatū se habeat
vt forma / ⁊ omne subiectū vt materia:
tamē quādo predicatū est essentialē / vi-
cimus qđ subiectū est id qđ illa forma:
quādo hō predicatū est accidentale: sub-
iectū nō est id qđ illa forma. exēplū pri-
mi homo est aīal. exēplū secūdi homo
est alb⁹. Notanter appositū aduerbū
forsam: cū ait qđ homo est aīal forsam
⁊c. qđ mod⁹ ipse predicādī sonare vide-
tur: qđ aīal est forma hoīs sicut albū.
sed re vera aīal nō est forma hoīs / sed
est idē qđ homo: qđ hō quoddā aīal ē.
ecōtra vero albū ⁊ videtur / ⁊ re vera est
forma hoīs: nec homo est idē qđ albū.
eundē sensum habet Aristo. in predica-
mētis in cap. de substantiis dicens: qđ aīal
qualitatē signicat / sed nō sicut albū. nā al-
bum solā qualitatem significat. s. in re ⁊
modo predicādī: sed aīal q̄le qđ signicat. s.
quale in modo predicādī: qđ vero in re

ipsa. Ergo aīal predicatū essentialē de
hoīe quantū ad rē ipsam / idē est qđ hō
⁊ homo idē qđ aīal: ⁊ si in modo loquē-
di se habeant vt materia ⁊ forma.

¶ Quēcūq; vero predicata nō
substantiā significāt. i. sunt predicata nō
substantiālia: oportet ea de subiecto p̄ di-
cari denotatiue: ⁊ nō esse albū. i. predica-
tū accidentale: aliqđ. i. subiectū ei⁹. quia
homo non est qđ albū. qđ etiā subiectū
nō albū est: cū alterū aliqđ sit. i. nō est al-
bum ratione alteri⁹ subiecti qđ de illo
subiecto dicitur: vt supra notatū est in
ppositione illa. albū est lignū. sed ipm
albū de perse non aliud q̄ppia est quā
albū: qđ nō est subiectū eius: sicut cū vi-
cimus aīal est homo. Et quia plato po-
nens ideas specierū / ⁊ generū eas di-
stinguebat: sic qđ aīal ⁊ homo nō idem
essent. Addit Aristoteles.

¶ Specles em̄ gaudeāt & genera
idē valeāt eantq; in viā suā. qm̄ mon-
stra sunt. i. signēta et poetiis similia cā-
tilenis. et si sint. i. et si cōcedant esse idee
a parte rei: nihil sunt. i. nihil valēt ad ra-
tionē. i. ad presentē disputatiōnē de pro-
cessu demonstratiuo. demonstratiōnes em̄
de huiusmodi sunt vltibus. s. q̄ ab abstracta
per cōsideratiōnē faciunt predicationes
essentialēs: vbi apte rei nulla est distin-
ctio subiecti ⁊ predicati: sed solū in ratio-
ne ⁊ modo cōcipiēdi eandē rem aliter ⁊
aliter. Alij exponūt. demonstratiōnes em̄
de huiusmodi reb⁹ singularib⁹ sunt q̄s
penes nos habem⁹ non de reb⁹ separa-
tis. Stapulēstis itē aliter. demonstratio-
nes em̄ sunt alias facte a nobis de hu-
iusmodi ideis qđ nō sint. sed prima expo-
sitiō est magis ad mentē Aristo. q̄ supra
in cap. 16. dixit qđ ad habendā scientiā
per demonstratiōnē non oportet ponere
vniū aliqđ extra multa. s. singularia. suf-
ficiēt enim vniuersale quod de multis
est predicabile. Sequitur.

¶ Ampli⁹ si nō. resumit qđ dicitur
perat de differentiis duorū modorū predi-

Caput. 19. qđ sit status in demōstrationib⁹ affirmatiuis.

cationis accidentalis. accidētis de subiecto / et contra subiecti de accidente: qz vna erat directa / altera in directa: dicens. si vt pri⁹ dixim⁹ hoc. i. subiecti non est qualitas. i. forma hui⁹ accidētis / quādo de eo predicat. et illud hui⁹. i. sed pot⁹ ecōtra accidens est q̄litas subiecti. neq̄ em̄ qualitatis qualitas est ponēda. i. forma forme: impossibile est subiecti et accidens eque predicari adinuicē sic. i. simpliciter et directe vtrobiq̄. quāuis em̄ vere cōtingit dicere sic. i. quāuis vtraq̄ illa sit vera: lignū est albu⁹: et albu⁹ est lignū: tamē eaq̄ vere. i. eaq̄ pprie predicari ea de se inuicē nō cōtingit. i. nō est possibile. nā in omni directa et ordinata predicatione p̄dicatū de subiecto aut sicut substantia predicabit. i. essentialiter: et hoc vel vt gen⁹ / vel vt dīa p̄dicari oportet. aut predicatio est accidentalis: et hoc aut vt ppriū aut vt accidens. sed cū subiecti de accidente predicat. nullo predictorū modorū alicui⁹ predicabilis predicatur. ideo nō est directa et ordinata predicatio qualis req̄rit ad demōstrationē. Et in predicamētis accidētis etiā sunt coordinationes generū et specierū et in eis sūt predicationes essentielles directe: q̄ etiā non cōuertitur in alias directas. Et ergo ex tot p̄dicabilibus ad p̄positum veniamus: clarū est qđ a principio hui⁹ cap⁹. p̄positum⁹ in predicationib⁹ et predicatis essentialibus.

¶ Hec autē ostēsa sunt ibi: qm̄ nō erunt infinita neq̄ in sursum neq̄ in deorsum: et hoc ex rōne diffinitionis probatū est. vt si homo est bipes. hoc autē i. bipes est aīal. et hoc. i. aīal est alterū ascendēdo in infinitū. neq̄ descendēdo vt si aīal de hoīe dicitur. et hoc. i. homo de Callia. hoc autē i. Callias de alio dicitur in eo qđ quid est. i. essentialiter in qđ. substantiā qđ dē oēm. i. speciē q̄ habet supra se predicatū essentielle: est diffinire possibile. infinita autē nō est possibile: transire intelligētē. i. diffinientē. quare

neq̄ in sursum / neq̄ in deorsum infinita sunt. q̄nīa probat. illā em̄ speciē non est possibile diffinire de qua infinita superiora predicātur essentialiter. Ex tota ergo prima parte hui⁹ cap⁹. vnā habemus rationē ad probādū qđ in predicationibus essentialibus nō ē p̄cessus in infinitū.

¶ Secūda pars huius cap⁹.

¶ Sic igit̄ genera &c. Ad magis corroborandā rationē precedentē molitur Arist. duas alias rōnes dialecticas. i. procedētes ex cōibus: q̄ egreditur huius materie limites: et vnde cūq̄ sibi p̄sidia q̄runt ex alijs sciētīs realib⁹. ideo nimirū si nō om̄ia hec clarā habeant intelligentiā: cū ipsa de se sint cōia et cōfusa. p̄ prima ratio fundatur in diffinitione predicationis essentialis / et accidentalis directe: dicens. sic igit̄. i. hoc pacto qđ p̄cessus sit finitus in predicationibus essentialibus diffinitionē integrātib⁹. genera predicatorū non adinuicē predicātur eqliter: sic qđ cōuertatur predicatio a superiori ad inferi⁹ faciēdo circūlū. (qđ tamē asserit ponētes p̄cessum infinitū.) qđ autē predicatio essentialis generis nō cōuertatur: patet. erit em̄ in tali predicatione ipsum p̄dicatū qđ qđdē ipsum aliqd est. i. essentialē et qđ dicitur subiecto: et nō ecōtra. neq̄ tamē de q̄litate aut aliorū predicamentorū nullo predicabit essentialiter: nisi forte esset predicatio p̄ accidens. oīa em̄ hec nouem posteriora predicamēta accidit subiecto: et de substantijs predicātur directe: nō ecōtra. sed neq̄ ipsa accidētia infinita sunt. i. in infinitū p̄cedunt quādo de substantijs predicātur / p̄cedēdo in sursum ex p̄te subiectorū. vnūq̄q̄ em̄ predicatū de suo subiecto: aut qđ significat / aut quātum aliqd / aut quale aliqd / aut huiusmodi accidētia q̄ sunt in substantiā. hec autem predicata directa finita sunt: q̄a genera predicatorū etiā finita sunt vt p̄batū est in categorijs per inductionē: aut em̄ quantū / aut quale / aut ad aliqd. et.

Primi libri posteriorum.

est omne predicabile & prima subiecta. Necesse est enim. i. suppositum est a nobis unum simplex predicari & vno simplici i. ppositum demonstratiuis. & ipsa predicata non predicari supponimus & ipsis subiectis. i. non dicimus predicari simpliciter: (quod est predicari directe) quicquid predicata: non quod est dicunt de suis subiectis: et ratione substantie non habent ad ea in vno quoque predicamento. nam alio modo predicata accidentia sunt dicenda & quibus non est demonstratio. Et ratio accidentia sunt duplicia. hec enim secundum se. i. de parte predicatur de subiectis: alia vero secundum alterum modum. i. per accidens. hec autem omnia de subiecto predicari quodam dicimus: & accidens non esse subiectum aliquid. i. quod non dicit id quod est subiectum. nihil enim talium. i. accidentium ponimus esse id predicatum quod non aliud aliquid est ab eo de quo dicitur. sed potest ipsum accidens de alijs dicitur subiectis denominatiue & non essentialiter: & eorum alia de alio dicuntur.

Nec in sursum ergo nec in deorsum unum de vno predicari in infinitum dicitur. vocamus in sursum versus predicatum: in deorsum autem versus subiectum. Quod autem non in deorsum patet. quia ea subiecta de quibus dicitur accidentia perse (de his enim que sunt paccidens non est ad ppositum) sunt ea quecumque sunt in substantia. i. in diffinitione vniuscuiusque talium accidentium. hec autem subiecta ponenda in diffinitione passionis non sunt infinita. vt probatum est. Quod etiam non in sursum versus predicatum: similiter probatur. quia si ipsa subiecta sunt finita: quoque & accidentia huiusmodi non infinita esse poterunt. quia non possunt esse plura accidentia que subiecta per que diffinita sunt. et hoc precipue quia hec accidentia sunt adequata suis subiectis & conuertibilia per ppositiones de est secundo adiacete. ergo vtraque non infinita sunt. Et ita ad neutram partem proceditur in infinitum.

Necessesse est ergo esse aliquod subiectum de quo tale accidens predicatur ppositum. i. adequate & conuertibiliter. et de hoc subiecto aliud superius predicatum quod est

genus ad illud accidens. et hoc necesse est stare in aliquo supremo genere illius accidentis. et similiter necesse est ex parte subiecti stare. quia necesse est esse aliquod subiectum quod non amplius predicetur de alio inferiori: nec de illo aliud ppositum. i. superiorius predicetur. vnde igitur modus demonstrationis. i. probationis dialectice nesci conclusionis. hic est quod dicitur est. i. per diffinitionem que ex sua ratione repugnat infinito processui. **R**esolutio ergo huius prime rationis hec videtur esse. supposita namque diffinitione predicationis directe in essentiali & accidentali: & iterum accidentalis in predicatione parte & paccidens: hec vltima a demonstrationibus est reiecta. nec est curandum si in ea procedatur in infinitum nec ne: quia ille processus non esset scientificus: sicut neque in predicatione in directa aut in propria que est inordinata. quare in solis predicationibus essentialibus: & in accidentalibus parte est inquirendum an sit status vel procedatur in infinitum. Et hac quodam prima ratione dialectica: probatum est. quod sit in vtriusque scilicet ratione diffinitionis. cui repugnat in infinitum abire in his que ponenda essent in diffinitione. et in predicatione quod essentiali que est generis aut dicitur: notum est in quolibet predicamento: quia si superiora genera aut differetie in infinitum procederent: nunquam diffinitio quod dicitur alicuius reificeretur: & ita nihil posset diffiniri: aut per diffinitionem notificari. quod inopinabile est apud omnes tam sapientes quam vulgares. **D**e predicatione etiam accidentali parte quod est propria passio de suo pposito subiecto per idem modum probatur stare. quia licet predicatum non sit essentialiter / sed diffinitione subiecti: tamen subiectum est de diffinitione predicati. illa que diffinitio passionis requirit status in predicatis tamen ex parte sui generis sub quo ponitur: quia etiam ex parte subiecti quod in sua diffinitione ponitur. de genere quodam probatur esse predicatum essentialiter & in hominibus predicatis non est processus in infinitum. de subiecto etiam quod opus dare primum & adequatum subiectum passionis: & illud est de predicamento subiecti in quo non dantur infinita genera ascendendo neque

Resolutio
Luticofe

Caput decimūnonū de statu in predicatis essentialibus.

infinite spēs descendēdo. eadē ratio est de vno quoz aliozū predicamētozū: si subiectū passionis (vt triāgulus) fuerit alius cuius alterius predicamētū.

C Adhuc autē aliū modū. ponit altera et secūda ratio dialectica ducens ad hoc impossibile et inopinabile quod non erit possibile nos aliquid scire simpliciter. ad hoc probādū primo supponim⁹. quod eorū tā tū modo ē demonstratio d' quib⁹ pōra qdā pdicant. qdā demonstratio potissima pcedit a priorib⁹ ad posteriora descendēdo p ordinē predictorū essentialiū. Secūdo supponim⁹ quod ea quoz est demonstratio nō potit⁹. i. melius possum⁹ cognoscere ea q̄ scire ipsa. neq; enim scire sine demonstratione est possibile.

C Ergo si hoc posterius demonstrabile sit notū p hec pōra. hec aūt pōra ne scim⁹ si nō sit status in sursum: neq; meli⁹ nos habem⁹ ad ipsa quā p scire. i. nō habem⁹ de ipsīs intellectu q̄ est pncipiorū. qdā nō sunt imediata et prima: q̄ neq; p hec pōra scim⁹ notū posterius. qdā per ignota nihil pot fieri notū. si igit est possibile aliquid scire p demonstrationē simpliciter. quod est scire nō ex aliq̄b⁹ pcedētis solū: neq; ex suppositione. i. solū supponēdo aliquid esse verū sine p̄batione: necesse est stare in sursum pdicationē mediorū. i. superiorū q̄ accipiuntur p medijs. pbat p̄ntia. si em̄ nō steterint pdicata superiora: sed ē semp acceptio i supi⁹: oim̄ erit demonstratio i infinitū. quod est nihil scire. q̄re si nō cōtingit. i. nō est possibile pcurrere infinita quoz est demonstratio: hec nō scim⁹ p demonstrationē. si igit neq; melius nos habemus ad ea q̄ scire. i. si nō habem⁹ de eis intellectu q̄ ē melior notitia q̄ scientia: quod opz dicere si nō sit stat⁹: sequitur quod nō erit possibile scire aliquid p demonstrationē simpliciter / sed solū ex suppositione. quod est inopinabile apud omnes. Et pilogus huius partis secūde.

C Logice quidē. i. p rōnes dialecticas ex his q̄ dicta sunt: vtiq; aliq; crederet. i. habebit aliq̄ fidē d' eo quod dictū ē. i.

quod nō sit p̄cessus i infinitū / s; sit stat⁹ i demonstrationib⁹ affirmatiuis. **C** Etā vis hui⁹ scde rōnis ē. si nō sit stat⁹ ad aliq̄ prima et imediata: quū tā nō sit scia p demonstrationē: sed alia melior cognitio q̄ d' intellectu: nō est possibile aliquid scire. p̄ntis est scim⁹ et inopinabile apud oēs: qdā p̄tinet ad errozē aīq̄ rū supra reprobatū i ca. 1. hui⁹ lib. et postea i ca. 3. q̄ aīs fuit falsū. p̄ntia tū. pbat. qdā om̄e scire ē p demonstrationē ex aliq̄b⁹ p̄tib⁹ et notiorib⁹: sed illa pōra: si nō esset p̄ma et imediata nō essent scita si pcedit i infinitū: q̄ p̄ illa nō scit cōclusio. p̄batio minor. qdā illa dberent iterū notificari p demonstrationē ex alijs p̄tib⁹: et si illa nō sūt p̄ma et imediata: debēt pbari ex alijs p̄tib⁹: alias nō esset nota. et sic i infinitū. q̄ p̄ntia erat certa quod si nō sit stat⁹ ad aliq̄ p̄ma et imediata: nulla pncipia demonstrationis erit nota / et p ea nihil poterit sciri. q̄ de p̄mo ad vltimū: vel oportet dare aliq̄ p̄ma et certa pncipia demonstrationis in quib⁹ stetur: vel oportet negare p̄cessum i infinitū per quē tollitur oīs sciētia rerū.

C Tertia pars huius cap.

C Analytice autē manifestū vocabulū analytis resolutionē significare q̄ fit p demonstrationē: circa pncipiū hui⁹ lib. d' clarabim⁹. Tū. p̄bare aliquid analyticē demonstrationē ostendere x̄itatē / et ex p̄p̄rijs rei pncipijs: ad q̄ fit resolutio p̄tionis d' inostrādē. qdā q̄ p̄bauerat Arist. dialectice ex cōib⁹ pncipijs nō esse p̄cessū i infinitū / sed potit⁹ statū i pdicatis et p̄p̄tib⁹ affirmatiuis: hic tā dicit se velle idē p̄bare analyticē. i. demonstrationē et ex p̄p̄rijs pncipijs artū hui⁹ demonstrationē. videat q̄ d'is Egidi⁹ hui⁹ lib. egrēgi⁹ cōmētator qd possit rñdere hic ad Arist. q̄ dicit se facere demonstrationē ad hāc p̄tionē: q̄ nulli⁹ alteri⁹ ē scire q̄ logice. quō q̄ ip̄e Egidi⁹ p̄teruit dices quod i logica nulla fit demonstratio ad probādā aliq̄ cōclusionē. quod et supra in cap. 2. reprobatim⁹ dicētes quod Arist. artē demonstrationē docet demonstratiue. Sit q̄ Arist. analyticē aūt mani-

Resoluto.

Primi libri posteriorum.

festum. i. certū & indubitātū est: per hec q̄ sequitur veloci⁹. i. breuius & efficacior agendo: qđ neq; in sursum/ neq; in deorsum infinita predicāta. i. predicata contingit. i. possibile est esse in demonstratiuis scientijs. i. in p̄cessu demonstratiuo scientiarū: de qđ? ē n̄ra inuētio in hoc lib. q̄a hic docere nos p̄missim⁹ artē demonstratiuā. Sit autē hui⁹ artis principia p̄pria hec duo precipua inter alia. p̄mū.

¶ Demonstratio quidē em̄ est eorum q̄cūq; predicata ipsa insunt reb⁹. i. subiectis suis secundū se. i. perse primo & secundū qđ ipsū. dictū est em̄ supra in cap. 4. qđ demonstratio est de his/ & ex ijs q̄ sunt predicata & p̄positiones p̄se. Secundū principii fuit in eodē cap. positū. qđ perse magis v̄itata in demonstratiōib⁹ sunt illa q̄ duob⁹ p̄missis modis dicuntur perse: ideo ait.

¶ Secundū seipsa autē. 1. predicata perse ad demonstratiōē facientia dupliciter dicuntur. sc̄ q̄cūq; insunt illis. i. subiectis suis in eo qđ qđ est. i. in diffinitione subiectoꝝ: & etiā perse dicuntur illa predicata in q̄bus ipsa subiecta eorū insunt in eo qđ qđ est. i. in suis diffinitionibus insunt ipsi. de primo modo p̄se clara sunt exēpla: vt linea est magnitudo/ numerus est quātitas: & sic d̄ alijs multis. de secūdo vero modo: vt patet in numero & sua passione impar. q̄a impar qđē perse inest numero. i. hec est perse. numerus est impar. est autē ipse numerus in ratione. i. diffinitione ipsi⁹. i. imparis. diffinitur em̄ impar qđ est numer⁹ in duo media diuisibilis. et iterū multitudo aut diuisibile est in rōne. i. diffinitione numeri per p̄missū modū p̄se. q̄a numerus diffinitio: qđ est multitudo in plura diuisibilis discrete. Ex his igitur principijs facile probare poterim⁹ conclusionē p̄positā. et primo in p̄positionibus p̄se: secūdo modo q̄a cōclusio demonstratiōis cōiter ē p̄positio huiusmodi.

¶ Horū autē. i. modorū p̄se neu

tra predicata cōtingit. i. possibile est esse infinita. vt in secūdo modo. si impar inest numero p̄se. iterū si impari aliud. i. alia passio in sit perse: cui. sc̄. impari inerat existenti. i. tanq̄ subiecto p̄prio. hoc autē est si p̄missū inest ei. i. adquate & p̄se: ergo & numer⁹ inerat his passionib⁹ q̄ insunt ipsi impari. i. ponet in eorū diffinitionib⁹ sicut ponebatur in diffinitione imparis. si igit nō cōtingit huiusmodi esse infinita in imo. i. deorsum descendēdo in subiectis: q̄a inferioribus p̄prij subiecti passio nō inerat primo & p̄se. vt passio trianguli nō inest p̄mo isocheli: et sic de alijs: ergo neq; in sursum. i. ascendendo in predicatis erūt infinita. p̄p̄ria pbatur. at vero necesse est oīa. i. oēs illas passiones passionū inesse p̄mo subiecto vt numero: & similiter numerū necesse est esse in illis. i. in illarū diffinitionibus. quare oīa illa predicata erūt cōuertibilia/ & cū illo subiecto & inter se: ergo nō erūt sese excedētia secundum superius & inferi⁹. q̄a q̄cūq; vni tertio sunt cōlīa: sibi ipsi sunt cōlīa: & ita passio passionis erit etiā conuertibilis cū subiecto eiusdē passionis. quare in eis nō erit p̄cedendū neq; in sursum neq; in deorsū: nō ergo erit p̄cessus in infinitū vel i sursum vel in deorsum. p̄cessus autē infinitus in passionib⁹ passionū etiā si poneretur nihil impediret vim demonstratiōis: q̄a de q̄libet earū posset dari certa & cōpleta diffinitio per p̄cedētia subiecta q̄ sunt finita: & ita posset demonstrari de suo subiecto: q̄a illa demonstratio nō penderet ex sequētib⁹: sed tantū ex p̄cedētib⁹ in q̄b⁹ datur prima & imediata principia. In p̄positionib⁹ etiā p̄se primo modo esse statum patet.

¶ Nec tamē quecūq; predicata perse q̄ sunt in eo qđ qđ est. i. in diffinitione suorū subiectoꝝ: q̄ etiā dicuntur perse primo modo: nec hec sunt infinita. vt iā pbatū est. neq; em̄ esset possibile diffinire aliqđ: q̄a nō est possibile infinita p̄rāfire. Quare si oīa predicata p̄se ad de-

Caput decimū nonū de statu in predicatis essentialibus.

mōstrationē necessaria hec dicitur. s. p se primo & secundo modo: hec autē non infinita sunt: stabit ergo in sursum predicata: quare & in deorsum subiecta. Et sic pa et cōclusio a principio cap. propo sita. qđ in affirmatiuis dēmōstrationib⁹ est status & in sursum ascendendo / & in deorsum veniēdo. et si in affirmatiuis ē status: etiā erit in negatiuis dēmōstrationib⁹. vt probatū est in cap. precedenti. Ergo dēterminare sunt due q̄stiones prime de extremis dēmōstrationis. s. qđ habent statū & sunt dēterminata extrema in omni dēmōstratione.

¶ Si autē sic est &. i. etiā q̄ sunt in medio duorū terminorū semp̄ erunt finita media. vt probatū est in quarta pte precedentis cap. & hec erat tertia questio superius nota.

¶ Si vero hoc est certū: manifestū iā est ex pbationib⁹ precedentib⁹: qđ est necesse dēmōstrationū esse principia certa / imediata / & i dēmōstrabilia. et nō oīum ppositionū esse q̄rendā dēmōstrationē: qđ tamē quosdā antiquos dicere iuxta principia hui⁹ libri dixim⁹. i. in cap. tertio q̄busdā autē rē. s. qđ ppterca non est possibile nos aliqd scire. q̄a oportet principia etiā dēmōstrare. qđ manifeste pbauim⁹ esse falsum. Quare illa phā tassa relecta recolligentes nostram sententiam dicamus.

¶ Si em̄ sunt principia dēmōstrationū certa: vt pbauimus; nō omnia sunt dēmōstrabilia: neq; em̄ in infinitū possunt ire dēmōstrationes. esse em̄ si ponatur horū duorū oppositorū quodlibet: nihil aliud est dicere quā nullū spaciū esse sine medio & indiuisibile. qđ dicitur & si in naturalib⁹ sit verū: (q̄a nulla magnitudo est indiuisibilis. vt pbat in. 6. lib. phisicorū): tamē in ppositionibus q̄ & spacia dicitur: hoc mōstratum est esse falsum. q̄a oportet dare ppositiones imediate & indiuisibiles in dē cursu sciētifico: sed secūdiū ipsos aduer

sarios omnia spacia ppositionū diuisibilia sunt. et quāuis hoc ipsi clare non dicant: tamē sequitur ad dicta corū. int⁹ em̄ immittēdo. i. inter extremitates ponēdo terim mediū: & exteri⁹ assumēdo. i. extra extremitates sub vel supra: dēmōstrat omne qđ dēmōstratur. quare si hoc. i. hāc mediōrū imissionē in infinitū cōtingit ire: utiq; cōtinget duorū terminorū dēmōstrationis infinita esse media. sed hoc cōsequēs est impossibile: si predicata extrema steterint. i. fuerit dēterminata & superi⁹ & inferi⁹. vt pbatum est in cap. precedentī. qđ autē stent extrema dēterminata dēmōstratū. i. probatū est satis copiose in hoc cap. logice prius. i. p duas rōnes dialecticas: analytice vero nunc. i. in hac tertia pte hui⁹ cap. ex proprijs principijs artis dēmōstratiue de ppositionibus perfe.

¶ Quarta pars hui⁹ cap.

¶ Mōstratis autē his &c. Ex superiorib⁹ infert Aristō. correlarie principale ppositum. s. qđ principia dēmōstrationū nō sunt infinita: sed certa & dēterminata elemēta: q̄ sunt ppositiones imediate nō ampli⁹ dēmōstrabiles per alia s priores: neq; earū notitia est scientia pprie dicta: sed alia melior q̄ dicitur intellectu. vt tādē cōtra antiquos concludatur qđ nō oīs notitia certa ē reb⁹ acq̄rit p dēmōstrationē vt ipsi putabāt. quo autē modo ex supradictis hec veritas cōcludatur: Aristō. per quosdā gradus declarat. prim⁹ gradus est hec cōclusio. qđ nō oīs passio q̄ aliq̄b⁹ plurib⁹ inest: cōuenit eis p aliqđ prius cōmune eis. hoc est qđ ait. mōstratis autē. i. dēterminatis his q̄stionib⁹ de qb⁹ immediate dixerat in epilogo. s. qđ nō ē pcessus in infinitū in predicatis dēmōstrationū: neq; in extremis sursum aut deorsum / neq; etiā imedijs: manifestū est. i. sequitur manifeste. qđ si aliqđ predicatū idē in sit duob⁹ subiectis. vt. A. in. C. et in. D. q̄ duo subiecta sic se habeāt: nō predē

tante altero de altero. i. qđ alterum eorum de altero nō vere affirmatiue predicatur. et hoc aut nullo modo. qđ sunt termini disparati: vt homo et equus: vel termini oppositi. vt rectus et curuus: aut si aliquo modo vnus eorum de altero dicitur: sed nō de omni dicitur: vt homo et masculus: qđ neq; ois homo ē masculus: neq; ecōtra. si inquam duobus subiectis hoc modo sese habētib; insit aliqđ idē predicatū: dico qđ nō semp secundū cōmune aliqđ subiectū inerit eis. declarat primo affirmatiuā partē huius cōclusionis i. quādo hoc contingit. vt scalenoni et isosceles. qđ triāguli inest hec passio: duobus rectis equales habere suos angulos: secundū cōmune aliqđ. i. secundū qđ figura qđā. s. triāgulus est huiusmodi. et secundū alterū. i. alterutrum duorum subiectoꝝū prius dictoꝝū nō inest eis hec passio. qđ neq; secundū qđ scalenos/neq; secundū qđ isosceles. vt supra in cap. 5. huius probatū est. Addit partem negatiuam cōclusionis.

C Hoc autē nō semper sic se habet in omnibus predicatis. sed tantū in predicatis pte secūdo modo. nā in predicatis pte primo modo hoc nō habet locū. vt aial dicit de hōie et de equo imedia te: et nō per aliqđ superi cōmune. hanc partē negatiuā Arist. probat dicens. sit em. B. subiectū cōmune scđm qđ. i. fm cuius rationē cōmunē. A. passio inest. L. et. D. duobus subiectis inferioribus manifestū igit est qđ B. subiectū cōmune. et. i. etiā et in. L. et in. B. erit fm aliud cōe/p aduersariū qđ tenet semper hoc oportere. sit illud cōmune. E. et iterū illud secundū cōmune inerit suis inferioribus scđm alterū cōmune vt. F. et sic in infinitum. quare sequitur qđ duoz terminoz. i. extremozū deteriorū mediū termini. s. illi cōmunes vtiq; intercedat infiniti. sed hoc esse impossibile monstratū ē in tertia pte cap. precedentis. secundū igit cōmune aliqđ nō est necesse semp idē inesse pluribus. quare manifestum est: quoniam

quidē erunt spacia aliqua immediata. s. propositiones immediate. vt homo est aial/linea est magnitudo/albedo est color: et sic de alijs multis sine numero. omne em genus immediate predicatur de sua proxima specie. vt corpus est substantia/animatū est corpus/aial ē animatū homo est aial: et ita in predicamēto quātitatis et qualitatis et alijs. sineq; potest genus de sua proxima specie demonstrari. qđ nullū est ad hoc modū. poterit tamē demonstrari de specie remota: vt substantia de animali per corpus et de homine per aial facto fillogismo in primo modo prime figure. Quādo ergo propositio huiusmodi fuerit mediata et demonstrabilis.

C In eodē tamē genere. i. coordinatione predicamētali et ex eisdē athenis. i. extremis necesse ē mediis terijs esse si quidē his predicatis qđ sunt primo modo crit vādum cōmune subiectum. sed predicatis pte secūdo modo media debent esse ex eodē genere scđm si est extremis. nō em erat. i. dicebatur supra in cap. 8. non ex alio genere scientie in aliud descendere qđ demonstratur: vt geometricū in arithmetica: sed oportet ex eodē genere et extrema et media esse in omni demonstratione. Ex hac prima cōclusionē sequitur alia.

C Manifestū autē est quā cū. A. in. B. sit. si quidē est aliqđ mediū subiectū cōmune inter. A. et. B. est possibile demonstrare qđ. A. sit in. B. per illud mediū. et elementa. i. principia ad demonstrandas propositiones mediatas huiusmodi sunt. sicut dictū est. s. ex eodē genere est extremis: et totidē elementa quot media sunt inter. A. et. B. qđ ex quolibet medio fit vna demonstratio que habet subiectū elementū. immediate enim propositiones sunt elementa demonstrationis aut omnes immediate: aut saltem vniuersales: qđ ois demonstratio ē vniuersalis et ex vniuersalibus procedit. si vero non est mediū inter. A. et. B. nō amplius erit

Caput decimū nonū de statu in principiis demonstratiōnū.

demonstratio procedens: sed in principia idest vsq; ad principia in quibus sit status: hec via est demonstratiua. q̄a demonstraciones p̄cedunt ascendēdo ⁊ resolucioes vsq; ad principia ⁊ nō amplius. Et quemadmodū dictum est in demonstratiōnibus affirmatiuis.

¶ Similiter autē erit in negatiuis: scilicet q̄s deueniēdum erit ad principia immediata: ⁊ si. A. in. B. nō sit. i. si negatur. A. de. B. in conclusione. si quidē em̄ aut medium est inter. A. et. B. videlicet prius quā. B. cui nō inest. A. hoc est de quo negatur. A. pri⁹ quā de. B. erit demonstratio cōclusionis per illud mediū. si vero nō sit mediū sed. p̄positio. A. B. fuerit immediata: nō est demonstratio ad eam. sed p̄tinet ad principia demonstratiōnum. Et in his p̄positionibus etiā elementa tot sunt quot sunt termini mediū. horum enim mediōrū p̄positiones sunt principia demonstratiōnis. Unde patet quod.

¶ Sicut sunt quedā principia in demonstrabilia affirmatiua ad p̄bandū q̄s hoc sit illud / vel q̄s hoc sit in illo: sic etiā erit alia principia negatiua probātia q̄s hoc nō erit illud / vel q̄s hoc nō sit in illo. quare hec quidē. i. quedā principia erunt esse aliqd. i. affirmatiua. alia vero erunt principia non esse aliquid idest negatiua.

¶ Cū autē indigeat. ponit̄ tertia conclusio declarans qualiter per media deueniatur ad principia immediata. i. per media non extranea / dicēs. em̄ autem indigeat q̄s demonstrare aliquā p̄positionē mediātā vt. A. B. accipiēdum est mediū quod p̄dicetur primū i. immediate de. B. et sit illud. C. et de hoc medio. C. similiter. A. p̄dicetur. et sic semper ascendēdo eunt per alia media inter. A. et. B. nequaquā extra p̄dictos tertios cadet aliqua p̄positio. dico neq; extra ipsum. A. si esse ipsius. A. accipiatur vt demonstretur. sensus est:

nō est accipiēdū mediū q̄s maiori extremitati non subdatur: sed semper medium denſetur. i. diuiniatur: itaq; semper minus distet ab. A. sequens mediū quam p̄cedēs. quousq; indiuisibilia. i. immediata fiant media ipsi. A. et hoc est vñs solum: ⁊ illa p̄positio erit immediata / atq; in demonstrabilis.

¶ Est autē illud mediū vnum cum immediatū fiat ipsi. A. et ex eo cū. A. erit vna simpliciter p̄positio immediata. om̄is em̄ p̄positio immediata est vna et simplex. hoc declaro per analogiā in alijs rebus mundi siue naturalibus siue artificialibus.

¶ Et quemadmodū in alijs rebus est regula in decimo libro metaphisice: q̄s in quolibet genere rerū est vnum principii simplex: q̄s est metrum omnium aliorum in illo genere: hoc autē principii simplex non idem. i. eodē modo est vñs ⁊ simplex vbicq; . i. in omnibus generibus. sed in graui. i. in genere ponderum illud vnum ⁊ simplex principii est vñcia. est enim vñcia primū et minimum omnium ponderum ⁊ eorū mensura cōmunis. in melodia idest in consonantiarum genere: dies idest semitonium minus est quid minimum si: ⁊ aliorū omnium metrum / atq; principium simplicissimū. et in alio genere aliud principium. vt in numeris vñtas / in magnitudinibus punctum / in coloribus albedo / in saporibus dulcedo / in animalibus homo ⁊ in toto genere eantium de vñs ⁊ simplex in summo. ergo ad p̄positum sic est in sillogismo idest in genere p̄positionis ex quibus sit sillogismus probatiuus ⁊ quia est danda vna p̄positio immediata idest que est vna ⁊ simplex ideo quia est immediata: et illa est metrum omnium p̄positionis probatiuarū: que et dicitur primū principii. hoc scz. quodlibet est / vel non est. et similiter in qualibet demonstratiōe oportet resolvere oēs p̄positiones mediatas vsq; ad vñs immediatā q̄ est me-

Primi libri posteriorum:

trum et causa veritatis earum. et illa dicitur una et pro. i. indivisibilis. scilicet quia non dividitur eius intervallum per aliquod medium in duas propositiones. et similiter notitia acquisita per demonstrationem dicitur scientia conclusionis: est resolvable in aliam prioram et perfectiorem notitiam. scilicet principij quod est intellectus. et hec est mensura et mensura simplicissima omnis scientie. nam intellectus non acquiritur per assensus plures aliarum propositionum: sed ex simplici apprehensione terminorum: ut supradictum est. quod principia cognoscimus in quantum tertios. illa ergo notitia principij est indivisibilis in plures alias notitias complexas. quare est una et simplex in genere notitiarum complexarum. Redentes ergo ad propositum de assumptione mediorum in propositionibus mediatis quousque deveniatur ad principia immediata: dicamus.

In ostensivis quidem igitur. i. in affirmativis demonstrationibus. cum medium quod est inter extrema conclusionis: nihil extra maiorem extremitatem cadit. ut probatum est. quia omnis talis demonstratio est syllogismus prime figure: in qua medium cadit sub maiori extremitate.

Sed in privativis. i. negativis demonstrationibus: ubi quidem medium accipitur quod oportet esse: nihil extra maiorem extremitatem cadit. dicitur autem privativus syllogismus qui concludit conclusionem negativam. et illa si fuerit veris poterit fieri syllogismus in prima et in secunda figura. si autem particularis etiam in tertia figura. Proponamus ergo exemplum in prima figura. in istis tribus terminis. A. B. C.

Ut si. A. non est in. B. ut nullum animal est qualitas. et debeat probari per C. medium. quod sit substantia. si enim in. B. quidem omni est. C. ut omne animal est substantia que est minor premissa. in nullo autem C. est. A. ut nulla substantia est qualitas que est maior premissa: inde concluditur predicta conclusio inceleret. Iterum si quis indigeat probare quod in. C. nullo sit. A. que

erat maior primi syllogismi: accipiendum est medium ipsius. A. et C. medium ut D. et sit corpus: et fiat syllogismus. A. D. C. et sic semper procededo donec veniatur ad negativam immediatam: quam non indigeat demonstrare sed erit status in ea ut in principio. Proponamus exemplum et in secunda figura.

Si vero indigeat demonstrare quod D. maior extremitas ut animal in. E. minori extremitate ut qualitate non sit: ut nullum animal est qualitas: in eo quod est. C. medium ut substantia in. D. quidem omni: ut omne animal est substantia in. E. autem nullo: ut nulla qualitas est substantia: erit syllogismus in camelstres. aut in. E. non omni. ut aliqua qualitas non est substantia erit syllogismus infestino: nisi quod. E. minor extremitas cadet extra medium. hoc autem medium est: cui non oportet inesse minor: ut nulla qualitas est substantia.

In tertio autem modo. i. in tertia figura neque a quo oportet negari medium. i. a minore extremitate: neque quod oportet negari de medio. ut est maior extremitas: nequaquam extra ibit medium ad hoc ut per medium deveniatur ad principia immediata. **Tota hec litera per batina tertia conclusionis quavis sua brevitate appareat obscura: nihil habet capere difficile: sed ex primo libro priorum omnia plana sunt. scilicet quod ad syllogizandum affirmativum non debet cadere extra predicatum conclusionis. nam si extra caderet: esset latius utraque extremitate: et ad secundam privativam figuram: que nihil concludit affirmativum. in prima autem et tertia figura medium semper cadit infra predicatum conclusionis. secus autem de subiecto conclusionis. quia in prima figura medium cadit extra ipsum: in tertia vero infra. Ad syllogizandum autem negativum: in prima quidem et in secunda figura tertius sumptus in premissa affirmativa est medium: non potest cadere extra medium. in tertia vero figura medium neque cadit extra subiectum neque extra predicatum conclusionis. Idem sententia per alia verba**

Resolutio.

Caput vigesimū de vniuersali & particulari demōstratione.

verba dicebatur in primo libro prior. s. qđ in p̄ma figura mediū subicitur maiori extremitati / et predicatur de minori. in secunda mediū predicatur de vtraq; extremitate. in tertia deniq; mediū subicitur vtriq; extremitati. predicari ergo est extra subiectum. i. cōmuniū eo; subiectum vero infra predicatum. i. minus cōmune predicato. quare in p̄ma figura et in tertia medium est nō extra / sed infra maiore extremitatē / q̄ est predicatū conclusionis. in secūda vero figura maior extremitas nō est extra mediū / sed infra ipsum. minor autē extremitas in omni figura est infra maiorem extremitatē. sed in p̄ma figura / et in secūda est infra mediū: in tertia vero extra mediū. hoc igit̄ intēdēs Arist. dixit i p̄batōe huius vltimē conclusionis: qđ ad reducēdū propositiones mediatas ad immediatas oportet mediū / sic aut sic accipe et.

Questiones idonee.

Circa hoc cap. p̄ter questionē ab Aristotele disputatam. s. vtrum in extremis cōclusionis demōstrate sit possibilis processus in infinitū penes essentielles predicationes: et in sursum ex parte predicati: in deorsum ex parte subiecti et. Possunt disputari alie questionē super quibusdā dicitis eius in probationibus. s. vtrū genus possit demonstrari de sua specie proxima: vt qđ homo sit aīal: qđ linea sit magnitudo: qđ albedo sit color. et sic de multis alijs. Vtrū passiones passionū possint multiplicari in infinitū successiue. eodē modo posset q̄ri in subiectis passionū. De predicatis autē p̄ accidēs qđ in infinitū p̄cedāt nihil incōuenit: q̄a huiusmodi propositiones nō p̄tinēt ad demōstrationes. et Arist. dicit. qđ infinita vni accidunt et.

Tractat⁹ non⁹ de cōparatiōe demōstrationū: q̄ sūt ptes i modo demōstrationis. habet capita tria. primū eorū in ordine.

Caput vigesimū de cōparatiōe demōstrationum vniuersalium et particularium.

Vum autē sit demōstratio alia quidē et. Reuertitur Arist. ad cōparationes demōstrationū: quas superius inceperat: licet digressionē de processu demōstratiōis interposuerit. habet autem hec materia tria capita. scilicet tres diuisiones demōstrationū quas p̄mitit. Et in quarta ibi. amplius de cōparatiōe demōstrationū penes vniuersale et particulare. habet quatuor partes principales. p̄ma proponit materiam disputandam. In secūda ibi. videtur quidem igitur arguit quibusdā rationibus pro demōstratione particulari. In tertia parte ibi. et primū quidē: soluit illas rationes. In quarta ibi. amplius si demōstratio arguit pro demōstratione vniuersali. Supponens igit̄ Arist. tres diuisiones demōstrationū ait. Et si autem sit omnibus notū et supradictis in cap. quarto huius libri: quod sit alia. i. quedam demōstratio vniuersalis: et alia particularis. et iterū hec id est quedam demōstratio sit affirmatiua: illa vero priuatiua. dubitatur nunc qualis demōstratio sit potior altera. vtrum vniuersalis an particularis: affirmatiua an negatiua. similiter etiam dubitari potest de ea demōstratione que dicitur demonstrare. s. ostensiuē et directe: et de demōstratione ducente ad impossibile: que indirecte et per circūloquū demōstrat cōclusionē esse veram: est dubium vtra earū sit potior demōstratio.

De his ergo tribus questionibus erūt tria cap. Primū quidem igitur in hoc cap. intendamus de vniuersali et particulari demōstratione. nam ostendentes hoc. i. determinata hac questione: et. Etiam dicemus. id est dicere poterit.

mus ad questionem tertiam: de ea que demonstrare dicitur .i. de ostensiva: et de ea que est ducens ad impossibile.

¶ Secunda pars huius cap.

¶ Videtur quidem igitur, Arguitur tribus rationibus ad probandum quod demonstratio particularis sit potior vniuersali. et accipit hec duo nomina vniuersale et particulare posteriori-
stice / non prioristice: vt eius exempla demonstrant .i. ex parte predicati non ex parte subiecti. nam prioristice omnis demonstratio est vniuersalis et nulla particularis: quia de singularibus non est scientia/nec demonstratio. Est ergo hec distinctio intelligenda de vniuersali et particulari ex parte predicati quem ad modum supra in capitulo quarto / et similiter in quinto de vniuersali fecimus sermone[m], ita quod illa sit demonstratio vniuersalis: que probat propria[m] passionem de subiecto sibi adequato: particularis vero eandem probat de subiecto in adequato, aut ergo, videtur fortasse vtiq[ue] quibusdam minus doctis quod demonstratio particularis sit potior: sic intendebatur .i. his rationibus que sequuntur.
¶ Prima istorum ratio fulcitur illa regula Topica: sicut simpliciter ad simpliciter: ita magis ad magis: et maxime ad maxime. vt patet in secundo/tertio/et quarto libris Topicorum. tunc sic arguitur: illa est potior demonstratio secundum quam magis scimus: sed huiusmodi est demonstratio particularis non vniuersalis. ergo particularis est potior ac melior vniuersali demonstratione. omnes propositiones et casus probationes sunt in litera expresse. si enim illa demonstratio secundum quam maxime .i. magis scimus aliquid: est potior. hec enim est virtus demonstrationis simpliciter: scilicet facere scire: ergo que magis facit scire est melior demonstratio. at huiusmodi est demonstratio particularis. probatio magis autem scimus vniuersaliter quam ipsum

cognoscimus secundum seipsum quam secundum aliud. hoc patet inductione. vt musicum coriscum magis cognoscimus quando cognoscimus quod coriscus musicus est: quam quod homo musicus est: si militer autem se habet hoc in alijs exemplis multis. quia magis quando cognoscimus quod est musicus quam quod scies vel artifex. et de aliquo homine magis scimus quando scimus quod est homo quam quod est animal vel substantia etc. Sed demonstratio particularis facit scire secundum quod ipsum: quia in particulari determinate: vniuersalis autem est sit confusa facit scire re secundum aliud. s. genus: non quoniam ipsum .i. determinate demonstrat fortasse. vt demonstrans quod omnis triangulus habet tres angulos equos duobus rectis: demonstrat quod isosceles habet tres etc. non tamen determinate quia equi tibiarii .i. isosceles: sed solus confuse quoniam triangulus .i. secundum quod est triangulus. at particularis demonstratio determinat ipsum isosceles quoniam est .i. secundum quod isosceles est. quare sequitur. si igitur potior quod est demonstratio quod est secundum ipsum determinate quam quod est confuse secundum aliud. huiusmodi est demonstratio particularis. ergo vniuersali demonstratione magis et potior vtiq[ue] erit demonstratio secundum partem .i. particularis. ¶ In hac tamen ratione probatio minoris est sophisticata: quia equi uocat de vniuersali et particulari in minore et in conclusionem. accipit enim probatio minoris vniuersale et particulare prioristice. unde non facit ad propositum: quia minore concessa vera ad illud sensum: non sequitur conclusio de vniuersali et particulari posterioristice. maior etiam huius rationis non est vniuersaliter vera: sed solus in agibilibus / et in moralibus atq[ue] infactibilibus mechanicis: eo quod operationes sunt circa particularia. in speculatiuis vero melior cognitio est vniuersalis demonstratiua: quia est intellectualis: quam particularis sensitiva et incerta: quia sepius decipitur sensus. Sequitur altera ratio.

Caput vigesimū de vniuersali & particulari demōstratione.

CAmplius si vniuersale. hoc modo. illa demōstratio est melior que tollit nobis omnē occasionem erroris: illa que hāc nō tollit / immo prebet ansam errantibus ad permanendū in suis erroribus. sed demōstratio vniuersalis dat occasionē errandī incautis: non autē particularis demōstratio. probatio minoris. si vniuersale non est aliquid preter singularia entia immūdo: vt supra in cap. 16. notauimus contra platonicos. ergo opinari esse tale vniuersale ē error manifestus. demōstratio autem vniuersalis opinionem conficit. i. causat vt creditur hoc vniuersale esse aliquid realiter: & naturam quandā cōmunē esse in his rebus que sunt immūdo: secundū qd demōstrat. i. in cōmuni. vt esse naturā trianguli cōmunem preter quosdā. i. preter particulares triangulos. et naturā cōmunem figure preter aliquas. i. particulares figuras: & naturā cōmunē numeri preter numeros singulos. demōstratio vero particularis ad singularia descendens huic errori non alludit: immo videtur ei contraria. ergo particularis demōstratio est potior vniuersali quia est securior. **H**ec etiā ratio est sophistica per equiuocationē vocabuli vt precedens. ex ea tamen apparet manifesta impugnatō naturarum cōmunissimas pleriq; qui se dicūt peripateticos i. aristotelicos stabilire & defendere nituntur. nam in hoc loco Aristo. erroneā vocat hanc opinionem: que ponit naturas cōmunes de quibus sint demōstrationes / & non de rebus singularibus: est tamen re vera nulle alie res sint immūdo nisi singulares. et de solis istis sunt scientie a philosophis tradite. Tertia ratio ibi.

Portior autem, est confirmatio & dilatatio precedentis rationis secunde. potior inquit est demōstratio que est de esse idest vero ente: quam de non esse. i. de eo quod non est immūdo. et item potior est demōstratio propter

quam nō errabitur: quā illa propter quā errabitur. est autē vniuersalis demōstratio huiusmodi. i. de non ente: & propter quā aliqui errauerūt ponētes ea q̄ non sunt. nā procedentes per eam demōstrant: verbi gratia: de eo qd est analogum siue proportionale. i. de subiecto huius passionis: proportionalitas pmutata: (de quo exēplo vide supra in cap. quinto) quod subiectū adequatū neq; est linea / neq; planū. i. superficies / neq; solidum. i. corp⁹ / neq; numerus: sed est aliquid cōmune preter hec dicta subiecta. cum tamē re vera nihil tale sit cōmune subiectū. si igitur vniuersalis demōstratio magis hec. i. huiusmodi est scilicet quia est de eo ente qd minus est. i. de ente vniuersali: magis dico quā demōstratio particularis. et in hoc facit in hominibus opinionē falsam. nō autē particularis demōstratio: indignior vtiq; erit demōstratio vniuersalis particulari. Sed his rationibus nō obstantibus: quia sophisticæ sunt: veritas est quod demōstratio vniuersalis est potior particulari: loquēdo. s. de vniuersali posteriori scilicet.

Tertia pars huius cap.

Et primū quidē. i. ante omnia respōdeam⁹ ad rōnes factas: & postea cōclusionē nram p̄bābim⁹. nā p̄ma ratio de magis scire fm qd ipsum aliqd est: nihil magis est illa ratio in vniuersali. cōtra vlem demōstrationē q̄ in particularē. imo magis est q̄ particularē. si recte accipiatur vocabulū fm qd ipsum. si enim qd duobus rectis r̄. i. hec passio inest isocheli: non fm qd est isocheles: sed fm qd est triāgul⁹: ergo cognoscēs qm isocheles habet tres r̄. secundū ipsum isochelē minus cognouit in quātū ipsum: q̄ cognoscens quoniam triangulus est habens tres r̄. quia hec passio magis inest triāgulo secundū qd triāgulus quā isocheli secundū quod isocheles. et omnino dico qd si demonstrans hanc passionē de isochele non demonstrat postea de triā

Primi libri posteriorum:

gulo secundum quod triangulus est: scilicet resoluendo demonstrationem particularem in vniuersalem: non vtiq; erit demonstratio faciens scire simpliciter illa quam primo fecerat de isoscele. si vero (vt constat ex diffinitione scire simpliciter posita in secundo cap. huius) sit aliquis cognoscens vniuersum quod secundum vniuersum quod ipsum est: magis cognouit quam ille qui cognoscit non secundum quod ipsum: scilicet quod demonstratio vniuersalis magis facit scire. Quia vero in hac responsione supposuimus quod illa passio habere tres et conuenit triangulo secundum quod ipsum et non isosceli: declaramus hoc ponentes regulam generalem.

C Si igitur triangulus in plus est quam isosceles: quia est generis eius: extenditur se ad isoscelem et ad alias triangulorum species. et est eadem ratio trianguli in omnibus suis speciebus: et non dicitur de eis secundum equiuocationem: et similiter illa passio conuenit vniuerso omnibus triangulis: non vtiq; triangulus habet tres et secundum isoscelem: sed ponitur isosceles secundum quod est triangulus habet huiusmodi angulos. scilicet tres equales duobus rectis. Et itaq; est regula generalis excerpta ex dictis supra cap. 5. quod quando aliqua passio inest pluribus subiectis vniuerso: illi subiecto inter ea inest passio adequate et secundum quod ipsum: quod de alijs predicatur vniuerso: et eadem ratione tanquam generis de suis speciebus. quantum est enim passio generis vniuerso predicatur de omnibus speciebus eius: tamen illa passio nulli speciei est adequate sed soli generi. quare demonstrans illam passionem de aliquo specie illius generis non acquirit scientiam simpliciter: sed sophisticato modo: quod est secundum accidens. scilicet secundum aliud: puta secundum quod generis: et non secundum quod ipsum. id est non secundum speciem. vt quod demonstrat habere tres et de isoscele: non cognoscit hoc esse verum secundum quod isosceles. id est secundum quod habens duas tibias equales: sed secundum quod est triangulus. et si demonstrat eandem passionem de triangulo: cognos-

cit hoc esse verum secundum ipsum subiectum de perse et non secundum aliud: quod est scire simpliciter. Concludamus ergo.

¶ Quare vniuersaliter sciens. id est per demonstrationem vniuersalem magis cognouit secundum quod est. id est adequate et precise: quam secundum partem. id est particularem de demonstrationem. ergo minor prime rationis fuit falsa. et opposita est vera. quam sumpta est eadem maiore concluder: potior itaq; est vniuersalis demonstratio quam particularis: quod est retrograde rationem arguentis contra ipsum. scilicet sub eadem maiore subsumendo opposita minor est quam non probata est.

¶ Amplius si quidem. soluit tertiam rationem de incertitudine vltis dicens. si quidem loquamur de vniuersali et particulari ad sensum arguentis: et sit ratio vna qua vniuersale dicitur de particularibus et non equuocatio: vniuersale erit vtiq; nihil minus certum quam secundum partem. id est particularibus: sed magis certum eis: quanto incorruptibiliora sunt vniuersalia in illis particularibus. id est de illis dicta: quam vero secundum partem. id est particularia corruptibilia sunt magis. loquitur hic Aristoteles de corruptibili et incorruptibili non phisice sed logice. vt supra in cap. 9. vbi ostensum est quod de corruptibilibus non est scientia: et non precise accipit hec nomina in hoc loco prout attribuitur propositionibus. id est pro falsificabili et in falsificabili: sed potius prout attribuitur dicibilibus: incoplexis. id est supponens et non supponens. vt sit sensus huius littere. vltimum est minus corruptibile quam particulare. id est minus potens cadere a suppositione personalem quam particulare. Dicit tamen quibusdam particularibus. quia duplex est particulare. alterum simpliciter quod et singulare dicitur vt socrates brunellus et cetera. alterum vero est particulare respectiue id est vniuersale sub magis vniuersali. quia est pars subiectiva eius vt homo sub animali. in hac ergo comparatione Aristoteles non curat de particularibus simpliciter: quia illa palam sunt corrupti-

Caput vigesimū de vniuersali & particulari demonstratōne.

bilia logice per corruptionē phisicā suorum significator, sed cōparat magis vniuersale ad min⁹ vlcē/dicens. qđ vltia magis sunt incorruptibilia particularib⁹. i. minus vltibus. qđ licet vtraq; sint incorruptibilia logice: tamē magis vltia sunt magis incorruptibilia. vt aial qđ homo. qđ ad corruptionē speciei sufficeret delere omnes hoies. sed ad corruptionē generis oporteret delere omnia mūdi aialia: qđ non est eq; facile sicut delere solos hoies. quare vniuersale est magis certum pticulari. atq; subinde demonstratio vltis magis certa est quam particularis. qđ ppositiones illius magis sunt incorruptibiles. i. infalsificabiles quam ppositiones huius.

¶ Ampli⁹ neq; respondet ad secundā rationē de occasione errandi. negando minorē. ideo ait: neq; vna. i. nulla necessitas est ppter demonstratiōnem vltimā opinari esse aliqd. i. aliquā naturam cōmē preter hec pticularia entia q̄ sunt in mūdo. qm̄ vni⁹ ostendit demonstratiōnes vltis. i. vnā naturā cōmunē: nihil. i. non magis in substantiis quā in alijs predicamētis: q̄cunq; non s̄ciant aliqd. i. substantiā: sed aut quale/aut ad aliqd/aut facere rē. sed clarū est qđ in accidentib⁹ demonstratiōnes vltis nō faciunt opinari naturas cōmunes: qđ accidentia nō possunt perse esse / r̄ separte nature: ergo neq; in substantiis demonstratiōnes vltis faciunt opinari naturas cōes: sic igitur hui⁹ deceptionis non demonstratio vltis causa est: sed male audiens. i. male intelligens eā. nā si demonstratio esset causa huius erroris: pariter causaretur in accidētib⁹ sicut in substantiis. qđ nō contingit apud bene sentientes de accidentibus.

¶ Quarta pars hui⁹ cap̄.

¶ Amplius si demonstratio. Reiectis igitur sophisticis rationib⁹ aduerfariōzū: veniamus ex pposito ad cōclusio-

nem nostrā probādā. s. qđ demonstratio vltis est potior r̄ dignior particulari acceptis vocabulis posteriorislice. p̄t̄mo qđ demonstratio est sillogism⁹ facies scire per causam / r̄ ppter qđ ita est ex secūdo cap̄. hui⁹. sed hoc magis habet demonstratio vltis quā particularis: er go vltis est potior pticulari. minorē pb̄as ait. si demonstratio est sillogism⁹ demonstrati⁹. i. manifestati⁹ cause cōclusio nis: r̄ ppter qđ ita est sicut cōclusio enūciata: vniuersale autē. i. cōe r̄ adēq̄tis subiecti passionis demonstratōne magis est causa passionis q̄ pticulare: probatio. cui cū primo inest aliqd. i. aliqđ predictū: hoc idem ipsum causa ē vt inest ei. qđ inest ei secūdu qđ ipsum / r̄ nō secūdu aliud. vniuersale autē subiecti p̄m̄si est. i. cui primo inest passio. causa ergo est vniuersale subiecti illius passionis. quare r̄ demonstratiō vltis illius dignior est. qđ magis est causa. i. ostēsiua cause. nā vt diximus vlcē subiecti est causa ei⁹ ppter qđ est. Secūdo ad idē r̄ clarius.

¶ Amplius vsq; ad hoc. sic formatur ratio: illa est dignior demonstratio q̄ resoluit q̄stionē ppositam vsq; ad vltimā r̄ supremā causam vltra quā nō est amplius q̄renda alia causa. qđ illa causa cognita q̄scit anim⁹ q̄rentis. sed vltis demonstratio est huiusmodi/nō aut particularis. ergo vltis demonstratio est potior pticulari. minor pbatur. qđ vsq; ad hoc q̄rim⁹. i. tādū q̄rim⁹ ppter qđ i. causā rei: est. i. quousq; vel donec nō sit aliqd aliud q̄rendū q̄ hoc qđ respōdetur. s. qđ assignat vltimā r̄ supremā causā. et tunc habita illa opinamur nos scire simpliciter r̄ nō antea. scire inquam aut qđ sit aliqd in practiciis: aut qđ sit ita inspeculatiuis. hec ppositio pbatur inductione: et primo in practiciis in q̄b⁹ finis: est vltim⁹ termin⁹. i. causa vltima r̄ supremā. et iam sic est qđ quādo pcedēdo in finib⁹ puenimus ad vltimū finem: tūc scim⁹ ppter qđ aliqd sit. vt si q̄ratur de aliquo extraneo qui nup venit: cui⁹

Primi libri posteriorum.

finis causa aut gratia venit? si respondeatur ut accipiat. i. gratia inueniat argentum mutuo ab aliquo. et si iterum gratatur quare hoc. i. quare vult habere argentum? et respondeatur: quatenus reddat. i. soluat cui debuit. i. creditori suo. quod si ulterius gratatur: quare hoc. i. quare vult soluere creditori? et respondeatur: ut non iniuste agat. i. de tinendo rem alienam inuito domino. et sic procedentes interrogantes et respondens perveniat ad responsionem: cum non amplius responderi possit propter aliud neque alterius finis causa: propter hoc ultimum sicut propter finem dicimus venire. i. venisse illum hominem. et esse hoc et fieri sic propter illam causam. et tunc dicimus cognoscere maxime. i. perfectissime propter quod venerit homo: et non antea. si igitur se habet similiter in aliis causis. i. causarum generibus: sicut dictum est in causis finalibus: quod cause omnes sunt propter quod res sit vel est. nam in eis tantum querimus de effectu propter quod: quantum dum perventum est ad ultimam et supremam causam in illo genere. in his autem causis quecumque sic sunt: sicut quod est cuius causa. i. causa finalis: sic maxime scimus. i. cum pervenimus ad ultimum finem. et pro ergo in aliis causarum generibus tunc maxime scimus: cum eo pervenimus ut non amplius sit hoc ita se habens: quoniam aliud est. i. propter aliud: sed stamus in illo. probatur etiam hoc in causis formalibus. i. in predicamentis essentialibus. cum igitur cognoscatur ab aliquo ut de isochele: quoniam anguli tres eius qui sunt extra figuram. i. extrinseci: equales sunt quatuor rectis: adhuc est quod querere propter quod isocheli hoc convenit. et si respondeatur ei: quod est triangulus (nam omnis triangulus tres anguli extrinseci sunt equales quatuor rectis: adhuc restat querendum: hoc quare est? si respondeatur. quod est figura recti linea: nam omnis figura rectilinea omnes anguli extrinseci sunt equales quatuor rectis. si autem hoc ultimum non amplius est verum propter aliud: quod hoc passio primo convenit figure rectilinee: tunc maxime scimus. i. perfectissime quare isochelis anguli ex-

trinseci valent quatuor rectos: et non ante hoc. Eadem probatio esset in causis efficientibus: ut si queratur propter quod aliquis homo est uat. et respondeatur quod calefactus est ab aere calido: et si ulterius queratur propter quod vel aquo aer est calidus: si respondeatur quod a sole radios vehementissime lucis diffundentis et aerem disgregantis. si autem queratur quare sol suo lumine calefacit. et non possit huius alia causa corporalis assignari: tunc perfecte scimus: quare ille est uat et non prius. Idem tamen in causis materialibus. nam cerusa sit ex argento vivo et illud ex aqua. et aqua iam non ex alia materia: quia est elementum simplex. Applicando ergo hanc inductionem ad propositum de universalibus demonstrationibus dicimus. uniuersale autem. i. primum subiectum passionis tunc habemus: quando facimus demonstrationem uniuersalem: que ideo dicitur uniuersalis: quia demonstrat passionem de suo primo subiecto. ergo resoluit ad primam causam formalem supra quam nulla alia est querenda causa illius passionis: sed particularis demonstratio ideo dicta est: quia demonstrat passionem de inferiori subiecto et non ad equator: non ergo resoluit questionem usque ad supremam et ultimam causam. uniuersalis itaque demonstratio potior est particulari. Tertia ratio.

¶ Amplius quantumcumque sic formari potest. illa demonstratio est potior quam ad pauciora determinata deducit cognoscenda: et illa deterior quam ad plura et in determina seu infinita. sed demonstratio uniuersalis facit primum/particularis secundum: ergo potior est uniuersalis et deterior: particularis demonstratio. aut ergo. quantumcumque demonstratio est magis secundum partes. i. particularis: tanto magis in infinita. i. in multa in determinata et incerta cadit: uniuersalis autem demonstratio reducit multitudinem in simplex et in finem. i. in unum determinatum. hec est minor huius rationis: quam summi-

Caput vigesimū de vniuersali & particulari demonstratione.

tur ex secundo Topicorum: declaratore Porphyrio in cap. de specie. descendentes inquit a generibus ad inferiora necesse per multitudinem diuidentem: vsq; ad individua que sunt infinita numero. ascendentes autem e contra necesse est colligere multitudinem ad unitatem. unde genera pauciora sunt speciebus: et species individuis. additur maior. secundum autem quod infinita sunt aliqua: non sunt cognoscibilia: ex primo philosophorum: infinitum secundum quod infinitum est ignotum. sed secundum quod sunt aliqua finita sunt cognoscibilia. secundum itaque quod aliqua sunt magis vniuersalia sunt magis scibilia quam ea que secundum partem. unde Aristoteles. ad hoc propositum loquens in secundo libro Topicorum ait. quod in paucioribus via est magis certa. demonstrabilia ergo magis sunt vniuersalia quam particularia. de magis autem demonstrabilibus magis est demonstratio. unde magis vniuersalium et minus particularium est demonstratio. consequentia est manifesta per regulam relationum aut coniugationum: quia demonstrabile et demonstratio sunt simul: quasi ad aliquid dicta: vel sunt coniugata: ergo ad vno ad alterum non solum simpliciter: sed et secundum magis: est bona consequentia. dignior itaque est vniuersalis demonstratio quam particularis. quia est magis demonstratio. et magis demonstrat quod intendit. Quarta ratio.

Amplius si magis huius est. si

duo sunt demonstranda: illa demonstratio est melior qua vtriusque demonstrat quam illa qua vniuersi eorum tantum: demonstratio vniuersi demonstrat vtriusque: particularis alterum tantum. ergo minor probans ait. si magis preponenda est illa demonstratio secundum quod hoc et aliud. id est vtriusque est demonstratio: quod illa finis quod hoc. id est alterum solum cognouit demonstratio. sed vniuersale habet cognitum per demonstrationem: cognouit et particulare: quia continentur in vniuersali. hoc autem. id est particulari habet demonstrationem particularem non cognouit vniuersale. que et sic. id est per hanc rationem

magis preponenda erit vniuersalis demonstratio: quia est magis id est plurimam faciens scire quam particularis. Quinta ratio.

Amplius autem & sic. format hoc

modo. potissima demonstratio est illa que procedit ex principijs immediatis: ergo illa que procedit ex magis propinquis ipsis immediatis est potior illa que procedit ex magis remotis ab immediatis: sed vniuersi de demonstratio procedit ex magis propinquis immediatis: particularis vero ex magis remotis. ergo maior huius rationis super preponitur nota ex tertio topicorum. quia quantum ad aliquid est propinquius maxime tali tanto est magis tale: intellige in vniuersis. minor prebat dicentes. vniuersale est. conclusio vniuersalis est magis est scire. id est magis dicimus scire: quod quod est demonstrare per medium quod propinquius sit principio. nam medium proxime se habens principio est iam immediatum. hoc autem. id est immediatum est principium. si igitur ea demonstratio que ex principio immediato procedit: melior est ea: que non est ex principio: sequitur quod ea que magis ex principio: ea que minus ex principio est certior demonstratio. est autem huiusmodi. id est magis ex principio vniuersalis demonstratio magis. ergo dignior vtriusque erit magis vniuersalis demonstratio minus vniuersali. declaremus hoc exemplo. ut si oportet demonstratio. A. passionem de B. subiecto. ut habere tres et de triangulo lineo: et sint duo media subiecta per que possit fieri demonstratio. B. et C. ut si ocheles et triangulus: magis autem sursum id est superius medium sit. B. triangulus. quare si per B. vniuersale subiectum magis fiat demonstratio: magis scietur conclusio quam per C. minus vniuersale subiectum. et illa erit demonstratio vniuersalis: hoc vero particularis. ergo magis facit scire demonstratio vniuersalis quam particularis. sed eorum que dicta sunt. id est supradictarum quinque rationum quedam sunt logica. id est particularia et non multum certa. quantum inter eas

Primi libri posteriorum?

fit vna ratio q̄ multū cogit. s. quarta ratio: q̄ iterum adducta corroborabitur: ⁊ hec corroboratio erit. Sexta i ordine rō.

¶ Maximi autē manifestū qđ vniuersalis demonstratio magis precipua sit. et ratio est talis. si fuerint due p̄ positiones demonstrāde altera magis v̄lis ⁊ natura prior: altera minus v̄lis ⁊ posterior: habens sciētā prioris p̄ positionis habet ⁊ posterioris: sed nō econtra. ergo demonstratio cōcludēs p̄ positionem priorē erit potior ea q̄ cōcludit p̄ positionē posteriorē. hāc cōcludit demonstratio particularis: illā vero v̄lis. ergo hoc est qđ dicitur. qm̄ p̄ positionū hanc quidē ⁊ priorē habētēs. i. sciētēs. scimus quodāmodo ⁊ posteriorē. s. qđ per eam quā scim⁹ habemus potentia p̄ pinquā ad sciendū alterā. et nō econtra. vt si alii quis cognouit qđ oīs triāgulus habet tres angulos equales duob⁹ rectis: q̄ est cōclusio demonstratiōis v̄lis: ille sciuit quodāmodo qđ isochelēs duob⁹ rectis equales habet suos angulos. s. i. m̄ potentia. et si. i. quāuis ille non sciat qđ isochelēs triāgulus sit. qđ per illā cōclusionē habet sciētā de omni triāgulo tā existente q̄ nō existente in mūdo: ⁊ existētū oīum habet sciētā / siue eos cognoscat / siue non. Verū habēs hāc solā p̄ positionē scitam qđ isochelēs habet tres ⁊. nullo modo cognouit v̄lem illā oīs triāgul⁹ habet tres ⁊. neq; in actu neq; in potētia propinqua. **¶** Fūdat̄ tota hec ratio in eo qđ supradictū est in tertia. p̄te cap. primi: ante autē q̄ sit induce re ⁊. vbi probatū est cōtra p̄latonē in Menone: qđ in principijs demonstratiōnis q̄ sunt p̄ positiones v̄les: cognoscit quodāmodo cōclusio etiā anteq̄ uā fiat demonstratio. s. confuse ⁊ in genere: nō distincte ⁊ in p̄pria forma. Deniq; addit alia ⁊ septima ratio breuissima.

¶ Et vniuersalis quidē demonstratio est intelligibilis. i. solo intellectu cognoscitur esse vera: cum sit de abstractis a sensu: sed particularis demonstra-

tio in sensu p̄ficitur: qđ descendendo p̄uenit v̄sq; ad indiuidua sensibilia. vt ex triāgulo ad isochelē: ex isochelē ad triāgulum lignē: ⁊ tāde ad hūc sensū demonstratū. cōstat autē qđ per intellectū certius scim⁹ q̄ per sensum: qđ intellectus est altior ⁊ nobilior potētia quā sensus. qđ igitur v̄lis demonstratio sit dignior particulari: tot argumēta probatiua nobis dicta sint: quāuis nō omnia sint eaq; valida: quia processimus artificio dialctico pro maiori parte.

¶ Questiones idonee.

¶ Circa hoc cap. p̄ter q̄stionē ab Aristote. disputatā possent moueri parua dubia de p̄ positionib⁹ quas assumpsit in suis p̄bationibus ⁊ de valore istarū rationū. Et q̄ nā sit melior notitia alicui⁹ rei cōis an particularis. Arstū intentio Aristot. in hoc loco sit negare non solū ideas: sed etiā naturas cōmunes omnes quocūq; modo ponātur. Etrum notitia intellectiua sit certior sensitiua ⁊.

¶ Caput vigesimū primū de cōparatione demonstratiōis affirmatiue ad negatiuam.

Vod autē demon-

stratiua priuatiua. veniam⁹ iam ad alterā q̄stionē. s. de cōparatiōe demonstratiōis affirmatiue ad negatiuā: ⁊ sit cōclusio pro toto isto cap. quod demonstratio affirmatiua est potior ac dignior negatiua. huius cap. tot sunt partes quot rōnes eam p̄bantes. ait ergo proponens conclusiōnem. qđ autē demonstratiua. i. affirmatiua demonstratio sit dignior priuatiua. i. negatiua hinc. i. ex his rationib⁹ manifestū fiet. p̄mo sit. i. supponat a nobis v̄nū de se satis notū. qđ illa demonstratio est dignior alijs q̄ eisdē existētib⁹. i. ceteris parib⁹: procedit ex minorib⁹ p̄-

Caput, 21. de demonstratōne affirmatiua & negatiua,

tionib⁹/aut suppositionib⁹/aut ppositiōib⁹. i. ex pauciorib⁹ prioribusq; principijs q; tum petitiones/tum suppositiones/tum ppositiones dici solent. vt de clarat⁹ est supra in cap. secundo: pbat hoc. si em̄ pncipia pauciora & priora sint nota similiter. i. ita clare & certe sicut pncipia plura & posteriora: velocius. i. citi⁹ & expeditius est cognoscere cōclusionē per hec. i. p pauciora q; per plura. et hoc citius & expediti⁹ cognoscere aliqd apertibilius est quā tardi⁹: q̄a homo natura scire desiderat: & quāto citius id fieri potest: tanto est ei appetibilius. Ratio autē hec est ad pbandū cōclusionē ppositam. i. qd melior sit demonstratio ex pauciorib⁹ cuiusmodi est affirmatiua q̄ ex pluribus q̄ est negatiua: quia vltiter sic est in omni modo cognoscendū aliqd. Est itaq; prima ratio ista. illa demōstratio est melior & dignior q̄ ex paucioribus & priorib⁹ pcedit q̄ illa q̄ ex pluribus & posteriorib⁹. sed demōstratio affirmatiua est huiusmodi respectu negatiue: ergo conclusio vera. maior nota est ex suppositione. minor vero pbatur. si em̄ similiter. i. eaq; clare & certe cōtingat cognita esse media vtriusq; demonstrationis. i. q̄ ex prioribus/ & q̄ ex posterioribus: priora autē notiora sunt: q̄a pauciora. Hoc pbabo in duab⁹ demōstrationibus affirmatiuis: & postea aplicabo ad negatiuas. sit em̄ p media plura demonstratio aliqua eorū q̄ sit. i. q̄ media sint B. C. D. ad probandū qd. A. sit in. E. vt qd ois homo est substantia. & media sint aial/ viuentis/ & corpus. sit altera demonstratio ad probandū qd. A. sit in. D. per media pauciora. s. per. B. C. vt ad pbādū qd omne aial est substantia per media duo q̄ sint viuentis/ & corpus. in hoc ergo casu. similiter se habet demonstratio probās qd. A. sit in. D. et demonstratio probans qd. A. sit in. E. q̄a vtriusq; demōstrationis media sunt eaq; nota: cū sint eiusdē coordinationis. s. predicamētū substantie: sed differunt in hoc solo qd. A. sit in. D. prius est & cognoscibili⁹. i. ci-

tius cognoscibile: q̄a per pauciora media quā qd. A. sit in. E. cōstat q̄a p hoc idest hāc propositionē omne. D. est. A. demonstratur illud. i. illa omne. E. est. A. est autē credibili⁹. i. notius illud per qd aliud sit notū: q̄ illud qd per ipsum notū ficat. dictū em̄ est supra in cap. 2. ppter qd em̄ vniq; qd tale est & illud magis. applicādo ad ppositū dicim⁹ qd demōstratio affirmatiua est ex paucioribus & priorib⁹ q̄ negatiua vt statim pbabit. ergo affirmatiua est dignior q̄a certior. Secunda ratio.

¶ Et que itaq; sic arguit. illa demonstratio est potior alijs q̄ sit per minima. i. simplicissima principia q̄ sunt pauciora. vt iam pbatū est in cap. 19. eis dem existētib⁹. i. ceteris paribus. sed demōstratio affirmatiua pcedit ex minimis & pauciorib⁹: negatiua vero ex pluribus. probatio. q̄a licet vtręq; demonstrationes fiant p tres terios/ & duas ppositiones: sed hec. i. affirmatiua demōstratio accipit esse aliqd. i. premissas affirmatiuas & negatiuas. p plura itaq; ppositionū genera procedit negatiua demōstratio. quare in dignior est q̄ affirmatiua. q̄a minor cōpositio est premissarū pure affirmatiuarū: q̄ premissarū affirmatiuarū & negatiuarū simul. ergo negatiua demonstratio non pcedit ex minimis. i. simplicissimis sicut affirmatiua. Tertia ratio.

¶ Amplius qm̄. est cōfirmatio precedētis. ostēsum est inquit in primo libro priorū impossibile esse per vtrāq; premissam priuatiuarū ppositionū. i. negatiuā fieri sillogismū in vlla figura: sed vnā tantū oportet. i. possibile est huiusmodi. i. negatiuā esse: aliā vero premissam oportet esse qm̄ est. i. affirmatiuā. ergo demōstratio negatiua nō pcedit ex simplicibus/ sed ex mixtis principijs. ergo non pcedit ex minimis sicut affirmatiua. Quarta ratio.

¶ Amplius preter hoc .i. preter rationem dictam quod demonstratio affirmatiua est ex minimis / non autem negatiua: oportet accipere .i. attendere: et hoc quod sequitur .i. hanc rationem: quod sic potest formari. quando alicuius demonstrationis premisse non sunt immediate: sed sunt iterum demonstratione resoluendo casus usque ad immediateas: premissa affirmatiua per solas affirmatiuas prosyllogizatur: sed premissa negatiua per solam unam negatiuam et alteram affirmatiua: ergo affirmatiua demonstratio non eget negatiua propositione sed negatiua demonstratio eget affirmatiua propositione. quare dignior est affirmatiua. hoc est quod dicitur predicatiuas .i. affirmatiuas propositiones necesse est fieri plures augmentata prima demonstratione .i. extensa per alias demonstrationes per syllogizantes premissas eius. sed priuatiuas .i. negatiuas propositiones impossibile est esse plures una in omni syllogismo: quantu scilicet extendatur pro syllogizando in sursum. patet hoc exemplo. fiat demonstratio negatiua hoc modo. nullus lapis est. A. omne lapis est. B. ad concludendum nullum. C. est. A. hoc est quod ait. sit hec maior: in nullo esse. A. i. nullus. A. esse in quibus est. B. i. in subiecto. B. ita quod de nullo eorum vere affirmetur. A. de quibus vere affirmatur. B. ut nullus aialis est lapis. in. C. autem omni sit. B. i. sit hec minor: ois homo est aialis. ad concludendum quod nullus homo est lapis. si igitur iterum oportet augere per syllogizandum utraque propositiones: medium inueniendum .i. intermedium tendens inter extrema huiusmodi. A. B. maior sit. D. uiuens. sed medium inter extrema illius minoris. B. C. sit. E. ut rationale. igitur. E. medium manifestum est predictiui esse .i. vere affirmari in utraque premissa pro syllogismi facti ad probandam illam minorem primi syllogismi. hoc modo. omne rationale est aialis: ois homo est rationalis: ergo ois homo est aialis. Sed D. medium ut uiuens non in utraque premissa affirmatur. sed de. B. aialis predicati-

uum est quidem .i. vere affirmatur in minori. ut omne aialis est uiuens. A. autem de B. tanquam priuatiui .i. vere negatur in maiore illius pro syllogismi. ut nullus uiuens est lapis. ponatur. D. esse tale medium quod de omni. B. vere dicatur. et tamen. A. in nullo sit. D. fit igitur extendendo et resol uendo primam demonstrationem negatiua super utraque premissam eius: quod in duobus pro syllogismis una tantum accipiat propositio priuatiua que est. A. D. maior secundi pro syllogismi. ut nullus uiuens est lapis: et tamen sint accepte tres propositiones affirmatiue. scilicet ambe premissae primi pro syllogismi / et minor secundi. idem modus est in alijs syllogismis negatiuis omnibus: sicut in isto quod fecimus. semper enim medium affirmatiuum syllogismo affirmatiuum est in utraque premissa. sed medium priuatiui syllogismi in altera .i. una sola necesse est priuatiui esse. quare hec una .i. sola una fit huiusmodi propositio .i. negatiua. alie vero tres ois predicatiue .i. affirmatiue erunt necessario. Quarta ratio.

¶ Si igitur ex precedenti sequitur correlarie. si illud inquit est notum alio per aliud demonstratur: et non est atque ideo est credibile? eodem demonstratur autem priuatiua .i. negatiua propositio per affirmatiua ut probatum est: predicatiua autem .i. affirmatiua non demonstrat per negatiua. prior ergo et notior: atque credibilior est sit affirmatiua demonstratio: melior utique erit. Sexta ratio.

¶ Amplius si principium huiusmodi est: illa est melior demonstratio quam procedit ex melioribus principijs: cum tota ipsa virtute contineatur in suis principijs. sed affirmatiue meliora sunt principia quam negatiue. hanc minorem probas ait. si ois syllogismi demonstratiui principium est propositio uniuersalis et immediata. sed in demonstratione predicatiua principium est propositio affirmatiua: in demonstratione autem negatiua principium est propositio negatiua. affirmatiua autem propositio est natura prior et notior quam negatiua. tum quod ut ostensum est negatiua nota fit per af-

Caput. 22. de demonstratiōe ostēsiua & ad impossibile,

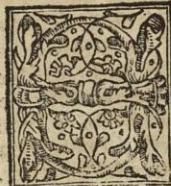
firmatiua: tū etiā q̄a esse natura p̄i⁹ est quā nō esse: quia non ens non potuit venire adesse nisi per aliud prius ens. affirmatiua autē p̄positio significat esse: negatiua nō esse. ergo affirmatiua p̄positio natura p̄ior est negatiua. quare p̄cipiū demonstratiōis affirmatiue est potius p̄ncipiū negatiue: sed demonstratio q̄v̄itur digniorib⁹ p̄ncipijs dignior est. ergo affirmatiua demonstratio est dignior negatiua. Septima ratio.

¶ Adhuc & planissima ē. demonstratio inquit affirmatiua p̄ncipalior est negatiua. sine demonstratiua. i. affirmatiua nō est possibilis negatiua demonstratio: sed bene affirmatiua sine negatiua ut iā ostēsum est. illud autē a quo aliud p̄nder est p̄ncipal⁹ eo. q̄d q̄d igitur ea thegorica siue predicatiua demonstratio q̄ r̄ affirmatiua dignior sit negatiua: manifestum est ex dictis rationibus.

¶ Questiones idonee.

¶ Circa hoc cap. p̄ter q̄stionē disputatā ab Aristot. videt̄ q̄rendū vtrū esse sit natura priusquā nō esse in mūdo: q̄a in de dependet questio an affirmatio sit p̄ior negatione in sermone.

¶ Caput. 22. de cōparatione demonstratiōis ostēsiue et ad impossibile.

Tad impossibile ducēte. dicamus de tertia q̄stione qua demonstratio ostēsiua cōparabat̄ ad eā q̄ ducit ad incōmodū siue ad impossibile. nā ex p̄habitis hec q̄stio p̄det. si enī demonstratio affirmatiua est potior negatiua: et. i. etiā est potior demonstratio ne ducēte ad impossibile. i. ad aliq̄d incōmodū. i. ad falsum vel incōpinabile r̄. p̄niam intēdit p̄bare Arist. in toto cap. p̄ hoc q̄d demonstratio ostēsiua negatiua est potior ea q̄ ducit ad impossibile. habet autē hoc cap. duas p̄ces. p̄ma ostēdit h̄a

rū demonstratiōis cōueniētiā et d̄rias. sc̄da ibi. natura aut̄ p̄or: p̄bat cōclusionē intētiā. dicit in p̄mis. oportet autē scire q̄ d̄ria sit ipsarū. i. ostēsiue r̄ ad impossibile. et h̄bi causa accipiam⁹ demonstratiōē ostēsiuā negatiuā. si igit. A. in nullo. B. est. ut nullū animal est lapis. L. autē est in omni. B. ut ois hō est animal: necesse ē arguendo in sc̄do modo p̄me figure i nullo. L. esse. A. ut nullū hō est lapis. sic q̄dē. i. hoc modo acceptis p̄positionibus crit demonstratio p̄iuatiua demonstratiua. i. ostēsiua negatiua. q̄a cōclusio. A. in. L. nō erit: infer̄t directe r̄ imediate ex p̄missis per p̄ncipiū dicit de nullo.

¶ Quero demonstratio eiusdē cōclusionis ē ad impossibile ducēs. sic se habet. si op⁹ est demonstrare ad impossibile h̄ac cōclusionē negatiuā q̄d. A. in. B. nō sit ut nulla albedo est suba. accipiatur he p̄missis. A. in. B. et. B. in. L. sic arguēdo p̄ p̄teritū q̄ eā negat: ois albedo est suba: sed inherēs subiecto ē albedo. q̄re accidit. A. in. L. esse ut inherēs subiecto ē suba. hoc autē p̄ns illatū in tertio modo p̄me figure: sit certū r̄ notū apud oēs q̄d est impossibile esse vel ad min⁹ sit cōcessū ab aduersario q̄d ē falsū r̄ impossibile. tū ex falsitate illi⁹ cōclusionis inferat falsitas alicui⁹ p̄missis: nō minoris q̄ est manifeste h̄a r̄ ab oib⁹ cōcessa: q̄ maioris q̄ erat opposita n̄re cōclusioni. nō igit̄ possibile est. A. in. B. esse. q̄re n̄ra cōclusio negatiua erat h̄a: nullū. B. est. A. ut nulla albedo est suba. si q̄. B. accidat in esse. L. ut inherēs esse subam: se q̄tur. A. in. B. impossibile est in esse. p̄positis exēplis vtriusq̄ demonstratiōis videtur amicus nunc earum cōueniētiā r̄ d̄ferentiā. Conueniunt in hoc quod.

¶ Teri & p̄ponēs vtriusq̄ sillogisimū: i. eodē modo ordinant̄ quātū ad figurā r̄ modū arguēdi. differūt autē quo ad hoc. sc̄. q̄lis. i. q̄ negatiua duarū q̄ sūt in sillogisimo negatiua: sit notior p̄positio. san p̄missa an cōclusio. vtrū igitur illa que est. A. B. non in est ut cōclū

Non nulla albedo est substantia. aut quia
A. L. non inest: ut maior sillogismi. nul-
 lum inherens est substantia. cum igitur con-
 clusio negatiua est notior premissa ne-
 gatiua: ut quoniam non est. **A. in. B.** nulla al-
 bedo est substantia: sit demonstratio ad
 impossibile. quia opposita eius manifeste
 falsa assumitur pro maiore sillogismi af-
 firmatiui cum vna minore manifeste ve-
 ra. ad inferendum conclusionem manifeste
 falsam. cum autem in sillogismo. i. ante con-
 clusionem sit negatiua notior: demonstra-
 tiua. i. ostensua sit demonstratio. quia pro-
 cedens a notioribus recte probat et non indi-
 get circuire vel per ambages procedere.

¶ Secunda pars huius capituli.

¶ Natura autem prior. His pre-
 missis probemus tribus rationibus quod de-
 monstratio ostensua negatiua sit potior
 demonstratione ad impossibile. prima sit
 hec. illa demonstratio est dignior quam pre-
 cedit a prioribus natura ad posteriora: quam
 illa quam procedit ordine contrario a posteri-
 oribus ad priora natura. sed demonstra-
 tio ostensua preedit primo ordine: altera
 vero contrario ordine: ergo etc. maior sup-
 ponitur vera ex teris. sed minor probatur
 quia natura prior est. i. notior est illa pro-
 positio quod **A. in. B.** non sit: quam alia. **A. in. C.**
 non esse. quia **C.** est posterius. **B.** et sub eo
 continentur. quare. **A. prius** negat de **B.** quam
 de **C.** sunt termini. **A.** lapis. **B.** animal. **C.**
 homo. priora autem conclusionem sunt ea ex
 quibus est. i. inferitur conclusio ostensua. est
 autem illa propositio quam est. **A. in. C.** non esse
 ut nullus homo est lapis ut conclusio.
 sed. **A. in. B.** non esse ut nullum animal est
 lapis: est ex quibus est conclusio. i. princi-
 pium ad inferendam conclusionem. et hec est
 demonstratio ostensua. demonstratio ve-
 ro ducens ad impossibile procedit a con-
 clusione accipiens eius oppositam etc.
 Secunda ratio.

¶ Non enim si contingit. sic potest de-
 clarari. in demonstratione ad impossi-

le ex interemptione conclusionis sillogis-
 mi interimitur premissa ex qua dedu-
 cta erat illa conclusio: sed in demonstratio-
 ne ostensua sit modo opposito. quia ex
 interemptione premissa interimitur conclu-
 sio. i. ex negatiua premissa inferitur ne-
 gatiua conclusio. i. adfecta minore pro-
 positione affirmatiua quam se habet ad maio-
 rem: ut pars ad totum. hic autem ordo est re-
 ctus: ille vero inuersus. ergo demonstra-
 tio ostensua ordine recto procedens est
 melior altera quam procedit euerso modo.
 dicit ergo. non enim si contingit remoueri
 i. negari vel interimi aliquam propositionem.
 hoc. i. illa propositio erit conclusio. i. non
 opponet si aliqua propositio interimitur
 quod illa sit conclusio sillogismi. nam et illa ex
 quibus est sillogismus ostensua. i. premissa
 solent interimi. sed hoc quod dicitur. i. aliqua sil-
 logismus ostensua inferit conclusionem. quod
 utique sic se habet in sillogismo quod est: aut
 totum ad partem: aut pars ad totum se habet.
 nam maior propositio in prima figura est/
 ut totum ad maiorem: et minor propositio est
 ut pars ad maiorem: et aliqua eorum inter-
 mitur. i. est negatiua in sillogismo ostensua
 suo. Sed in demonstratione ad impossi-
 bile propositiones que sunt. **A. C.** conclusio
 et. **A. B.** maior: non sic se habent. sed con-
 trario modo. Tertia ratio.

¶ Si igitur ex talis est. si demon-
 stratio est dignior quam procedit ex dignio-
 ribus principis: et pro. i. credibilioribus siue
 notioribus: sunt autem utique demonstratio-
 nes que quibus hic loquimur: credibiles. i. noti-
 ficantes aliquid ex non esse. i. ex negatiua
 vel interempta propositione: sed differenter.
 hec quidem. i. ostensua ex priora a natura
 quia ex premissa: illa vero. i. deducens ad
 impossibile ex posteriori. i. ex conclusione
 interempta. ergo potior simpliciter utique
 erit priuatiua. i. negatiua demonstratio
 ostensua. ea. i. que est ad impossibile.
 ut probatum est in hoc capitulo. et quia ex capitulo.
 precedenti constat quod haec. i. negatiua di-
 gnior est predicatiua. i. affirmatiua de-

Caput. 23. de comparatione scientiarū inter se.

monstratio: manifestū est in cōsequētia necessaria: quod ea demonstratione q̄ est ad impossibile: etiā dignior ē ostēnsua affirmatiua. q̄a est dignior digniore ea.

¶ Questiones idonee.

¶ Circa hoc cap. fere nihil aliud querendum censeo preter literam eius: nisi quis addere velle. vtrum rationes Aristotelis sint sufficientes etc.

¶ Tractatus decimus de cōparatione notitiarum: que ex argumentationibus probatiuis causantur in nobis. habet tria capitula. primum est in ordine.

¶ Caput vigesimū tertium agit de cōparatione scientiarū adinuicem.

Ertior autē sciētia et prior. Quum sufficienter sit dictū de demonstrationibus: et absolute seorsum / et comparādo demonstrationes ad se ipsas: et ad alias species argumentationis probatiue siue re-
ctas siue obliquas: dicam in calce huius libri aliqua de notitijs: et de habitibus: q̄ ex argumentationib⁹ huiusmodi causantur in nobis. Et in primis dicamus in hoc cap. de actu et habitu scientie q̄ ex demonstratione fieri dicit. et habet quatuor partes. prima est de prioritate et posteritate scientiarū. Secunda ibi. vna autē: de unitate et distinctione earum. Tertia ibi. plures autē: de applicatione demonstrationum ad conclusiones. Quarta ibi. sed eius quod est: de quibus non est sciētia. Quinta ibi. sed neque per sensum: de notitia sensitua etc. Comparans autē diuersas sciētiās conformiter ad immediate precedētes cōparatio-

nes inquirat primo: q̄ sciētia sit altera dignior / prior / et melior. et ponit tres modos quorum quolibet vna sciētia censenda est prior et dignior altera. Primum modus. certior. i. clarior et prior est sciētia vna altera sciētia: q̄ est declaratiua ipsius q̄a et propter qd simul d' conclusionem scibili: vel etiā solū. propter qd: quā ea q̄ non habet nisi solū q̄a: extra eam q̄ est. propter qd. i. et non declarat propter qd ita est. Hec cōparatio non probat hic: q̄a satis probata est supra in cap. 14. vbi comparabatur demonstrationes q̄a et propter qd: siue in eadē sciētia totali siue in diuersis tā subalternatis quā non subalternatis. et semper ibi dicebatur demonstratio propter qd prior et dignior demonstratio quia est. In hoc ergo primo modo Aristoteles accipit sciētiā diuisiue non collectiue. i. pro notitia vni⁹ tantū cōclusionis demonstrate. nam si fierent due demonstrationes altera docēs q̄a et propter qd simul / vel solum propter qd de vna cōclusionem altera vero doceret solū q̄a est de eadē cōclusionem. et hoc siue in eadē sciētia totali siue in diuersis. vt supra data sunt exempla: notitia habita de illa cōclusionem per demonstrationē propter qd: est certior prior et dignior quā notitia eiusdē cōclusionis acquisita per demonstrationem solum quia. Secundus modus.

¶ Et q̄ non est. hic tā accipit sciētiā collectiue pro vna tota facultate / vel disciplina aggregata ex multis demonstrationib⁹ et cōclusionib⁹. et dicit qd illa sciētia est certior et dignior altera: q̄ non est de subiecto. i. de re certa: et determinata materia speciali: sed est vniuersalis et cōmunitas ad multa rerū genera: certior inquit illa altera sciētia q̄ est de subiecto. i. de materia speciali determinata. vt arithmetica est certior et prior armonica. i. musica. et ratio huius est: q̄a cōiora sunt natura priora et certiora: vt iam probatū est in cap. 20. comparando demonstrationē vteram ad particularem. et itē q̄a sciētia cōiore potest homo

¶ Et q̄ non est. hic tā accipit sciētiā collectiue pro vna tota facultate / vel disciplina aggregata ex multis demonstrationib⁹ et cōclusionib⁹. et dicit qd illa sciētia est certior et dignior altera: q̄ non est de subiecto. i. de re certa: et determinata materia speciali: sed est vniuersalis et cōmunitas ad multa rerū genera: certior inquit illa altera sciētia q̄ est de subiecto. i. de materia speciali determinata. vt arithmetica est certior et prior armonica. i. musica. et ratio huius est: q̄a cōiora sunt natura priora et certiora: vt iam probatū est in cap. 20. comparando demonstrationē vteram ad particularem. et itē q̄a sciētia cōiore potest homo

vti in pluribus materijs: nō autem sciētia specialior: q̄ ad vnam solā materiā deteriorata est. vt arithmetica scīa pōt. applicari ad voces/ad mor̄/ad sp̄a/ad res spirituales/ et alia multa: vt exēplificatū est supra i cap. 6. d. p̄portionalitate pmutata: sed musica sciētia nemo vti pōt nisi in vocib⁹/ et sonis. ¶ Hac ḡ cōparatione om̄nis sciētia superior/ et subalternans est prior/ et dignior sua inferiore subalternata. vt geometria prior respectiua: et astrologia prior et certior nauali/ et pastoralī/ ac nemozaria. et phisica prior ac dignior medicina. et moralis ethica aut politica dignior legali facultate: et theologia sup̄ canonicā. Hinc etiā colligi potest dignitas et p̄meuitas methaphisice sciētie cōmunis/ et sapientie sup̄ omnes alias sciētias speciales. q̄a ipsa est cōmunitissima et abstractissima oim sciētiarū: alie vero oēs vt phisica/mathematica/moralis/ et logica ad materias deterioratas sunt applicate. Tertio mod⁹.

¶ Et q̄ ex minorib⁹. etiā accipit scientiam collectivē: et cōparat sciētias speciales inter se: quarū neutra alteri est subalternata: sed sūt sciētie disparate/ dicēs. et illa sciētia est certior ac prior q̄ est ex minorib⁹: ea q̄ est ex appositione/ vel additione ad alterā. vt arithmetica est prior et certior geometria. Hāc eādē cōparationē fere eisdē verbis ponit idē Aristot. in p̄phemio methaphisice in cōmēdationē ei⁹ dicēs. nā sciētie q̄ ex paucioribus sunt: certiores sunt ex additione dictis. Loq̄tur autē hīc de cōparationem subiectoꝝ/ et alioꝝ terminoꝝ illarū sciētiarū. in quib⁹ terminis ille qui est absolutus/ vel min⁹ cōnotati⁹ dicitur minor. i. simplicior: ille vero qui est magis cōnotati⁹ dicitur cōpositior: q̄a addit super alterū in sua significatio ne. Est ergo tertio mod⁹: illa sciētia est prior altera: cuius termini sunt simpliciores teris alterius. nā illa dicitur esse ex minorib⁹ vel paucioribus: altera vero dicitur ex appositione vel additio

ne. quia eius termini addit cōnotationē sup̄ terminos prioris sciētie: hoc modo se habet arithmetica ad geometriā. vnde subdit. dico autem. i. declaro arithmetica esse ex minorib⁹. i. simpliciorib⁹ terminis quā geometriā: vt vnitas primus tertius arithmetice diffinitur esse substantia. i. res indiuisa. sine appositione. i. nihil aliud appēndo in sua significatione: punctū autē primus termin⁹ geometrie diffinitur q̄d est substantia. i. res indiuisa posita. i. sita alicubi. hoc autem est ex appositione. i. additione ad diffinitionē vnitatis. q̄a diffinitio p̄fici addit vnā particulā sup̄ diffinitionē vnitatis. dicitur enim vnitas res indiuisa. punctū vero est res indiuisa alicubi sita. i. habens certū s̄tū in loco. Et q̄a vnitas p̄vatiue apponitur multitudini: sicut punctū magnitudini: eodē modo magnitudo subiectū geometie se habet ex additione ad multitudinē q̄ est subiectū arithmetice. est em̄ multitudo res in partes diuisa vel aggregatio plurī: magnitudo vero est res diuisa in partes habētes colligantia: vel est aggregatio plurī vnitoꝝ. Et correspondēt om̄es alij termini geometrie addunt cōnotationes super om̄es terminos arithmetice. vt triangulus super ternariū/ quadrangulus super quaternariū: et sic cōsequenter per omnes numeroꝝ et figurarū species. immo nomina figurarū in geometria addunt super eadē nomina in arithmetica q̄ dicitur forme numeroꝝ. ideo ni mirū Boetius in secūdo libro sue arithmetice dicit: quod figure istę: vt triangulus/ quadrangulus/ circulus et. item asser/ cuneus/ columna/ piramis et. item asser/ sphaera et. simpliciori modo pueniūt numeris quā magnitudinib⁹. nā idem numerus potest simul esse quadrat⁹ et circulus. idem etiā cubicus et spheric⁹: q̄d in magnitudinib⁹ nō cōtingit. ¶ Ergo ex dictis claret q̄d arithmetica ē certior et prior sciētia quā geometria. Eodem modo dici posset et multo clarius de mathematica/ et phisica. d. dialectica/ et the

Caput vigesimū tertium de cōparatione scientiarū inter se.

torica: & de quibusdā alijs. ¶ Sed aduer-
tēdū: quōd in hoc loco Aristō. cōparās scie-
tias penes maiore ac minorem dignita-
tem earū: solum attendit ad formas earū. i.
ad modū probādū quē hnt: & ad teriorū
suorū modos significādū. nā preter hāc
cōparationem. est alia penes materias
scientiarū. i. penes dignitatē maiorem/
vel minore earū rerum de quib⁹ consi-
derat. Quare in principio primi libri de
anima cōpletiorē faciens scientiarū cōpa-
rationē dicit. magis autē alterā altera. i.
digniorē scientiā dicim⁹: aut secūdū cer-
titudinē. s. modū quē habet certiorē: aut
ex eo quōd meliorū rerū / & admirabiliorū
est cōsideratina. cū enī Aristō. in hoc li-
bro de sola forma et modo scientifico
ageret: non curavit scientias compara-
re: nisi secundum formas & modos ser-
monum suorum. in physica autē / & me-
thaphisica de rebus agens: addidit cō-
parationem aliam scientiarum penes
res de quibus considerant.

¶ Secūda pars huius cap.

¶ Vna autē sciētia est &c. Quia
vero in superiorib⁹ cap. sepius dubita-
tū est an sciētia subalternās & subalter-
nata sint vna sciētia / an diuerse & distin-
ctæ: op⁹ est hic: (vbi sciētias cōparam⁹)
videre de idēitate et distinctione sciētia-
rū: & hoc loquēdo de scientia collectiue.
dicit ergo quādo plures notitiæ pluriū
demonstrationū aggregate simul sint
vna scientia totalis. vna inquit scientia
totalis est: que est vni⁹ generis. i. subie-
cti scibilis pncipalis. hoc ē q̄ habet vniū
pncipale subiectū scibile ad quōd omnia
alia in illa sciētia cōsiderata habent at-
tributionē suæ reductionē: q̄a omnia il-
la sunt propter illud vniū declarandū.
quecūq; .i. que etiā scientia ex primis. i.
pncipijs certis cōponitur. i. ordinatur
ordinateq; procedit. et partes sui subie-
cti pncipalis tam subiectiuas quā in-
tegrales considerat: & passiones horū. i.
tam subiecti quā suarū partū q̄ sunt p

se: demonstrat. Est ergo hec regula opti-
ma de vnitāte scientie totalis: quōd tunc
aggregatū pluriū notitiarū cōclusionū
& demonstrationū est censendū totū vnā
esse scientiā: quando est vniū pncipali-
ter scibile. ppter quōd omnia illa cumulā-
tur. Itā sicut aggregatū pluriū hoium
dicitur vniū genus (vt declarat⁹ Porphy-
rius:) propter vniū pncipū progenitorē a
quo tota illa familia processit: vt genus
hebreorū a Jacob: & genus Romanorū
a Romulo: & sic de alijs: & sicut plu-
res hoies iuncti in bello dicuntur vnus
exercitus: ppter vniū pncipū eorū ducē
ad quē defendendū omnes illi ordinā-
tur: ita plures demonstrationes plures
cōclusiones / & plures notitiæ scientificæ
aggregate: sic dicitur vna scientia col-
lectiue: quādo omnes ille ordinātur ad
vnā primā declarandam. et declarat⁹
pluralitatē notitiarū dicit. quōd in tali ag-
gregato sunt plura pncipia et plures
cōclusiones demonstrationū. et ille plu-
res conclusiones sunt de pluribus sub-
iecti pncipalis partibus. nā de subie-
cto illo & de suis partibus ensiciant pas-
siones idēst predicata perse: & ad illas
conclusiones probandas applicantur
pncipia per demonstrationes. quia er-
go omnia illa sunt propter vnum: om-
nia dicitur quodāmodo vnum. iuxta re-
gulā Thopicā in quinto libro thopico-
rum: vbi vniū propter alterum: ibi vtro-
biq; vniū quodāmodo est. est ergo vni-
tas scientie totalis nō vnitās rei. i. quod
sit vna tātum res vel notitia: sed est vni-
tas collectiua per attributionē ad vniū:
eo modo quo dicitur vn⁹ populus / vna
familia / vnus exercitus. ¶ Ex hac de-
claratione manifeste sequitur quod to-
ta doctrina Euclidis de lineis / de super-
ficiebus / & de corporeibus est vna scien-
tia de magnitudine / que dicitur geome-
trīa. Et tota doctrina Aristotelis de ee-
lis & elementis incorruptibilib⁹ / de reb⁹
naturalib⁹ corruptibilib⁹ / & mineralib⁹
de plātis / & de animalib⁹ est vna sciētia
phisica. i. naturalis de notata a suo sub-

Caput vigesimū tertium de cōparatione scientiarū inter se,

tur alteri subalternata: vt ibidē proba-
uimus, qđ aſit ſubſecta illarū ſcientiarū
ſint ſpecie diuerſa, patet, qđ ſeſe habent
ſicut totū in modo / r pars in modo, qđ ter-
mini extrinſeci ſunt adinuicē i ſua ſigni-
ficatione: r ad diuerſa p̄tinent predicā-
menta, vt numer⁹ / et numer⁹ ſonorus,
vt linea / r linea viſualis rē, hoc etiā ex-
preſſe dixit Ariſt. ſupra in cap. 9. loquēs
de arithmetica r armonica: differit in-
quit, i. diuerſe ſcientie ſunt, ſubiectū crī
gen⁹ alterū eſt, i. differens ſpecie in vna
earū r in altera, quāuis in cap. 9. p̄ceden-
te octauo de eiſdē ſcientijs loquēs dixit
rit: qđ earū genera ſubſecta aliquo mo-
do ſunt eadē nō tamē ſimpliciter: intelli-
ge qđ ſunt eadē p̄ accidens nō p̄ ſe, i. nō
ſicut gen⁹ r ſua ſpecies: qđ ad eādē ſciē-
tiā referuntur vt magnitudo r linea: li-
nea recta / r linea curva, ſed nō linea / r
linea viſualis / vel linea pulchra qđ ſe ha-
bent ſicut totū in modo / r pars in mo-
do, vnde quādo in hoc cap. 23. Ariſto. di-
xit: qđ vna ſcientia eſt vni generis ſubie-
cti conſiderās etiā p̄ ſe ei⁹: intellige de
partib⁹ ſubiectiuis qđ ſunt vere ſpecies:
non de partibus in modo.

¶ Tertia pars huius cap.

¶ Plures autē demōſtrationes.
occaſione eius qđ nūc dixerat Ariſto. ſ.
qđ ex cōcluſionib⁹ primo demonſtratis
per prima p̄ncipia demonſtratur alie
cōcluſiones rē, poſſet aliquis dubitare
vtrū ſuper eādē cōcluſionem poſſint
plures demonſtrationes fieri. Ad hoc
reſpōdet affirmatiue dicens: qđ poſſibi-
le eſt plures demonſtrationes eſſe ei⁹
dem cōcluſionis: non ſolū modo dicto, ſ.
accipiēdo mediū ex eodem ordine p̄e-
dicamentali cum ſubiecto cōcluſionis:
(qđ qđem mediū nō ſit continuū, i. pro-
ximū r immediatū ſubiecto concluſionis
ſed remotū ab eo / r deſcendendo p̄ me-
dia quouſq; deueniatur ad mediū p̄ori-
mum ſubiecto, vt eorū terminorū qđ ſunt
A, B, extrema cōcluſionis, vt omnis ho-

mo eſt ſubſtantia: poſſunt accipi media
C, D, et E, vt corpus / viuens / animal / r
augcūtur demōſtrationes in poſt aſſu-
mendo, hoc in quā modo ſuper, vñā con-
cluſionē ſient plures demōſtrationes,
vt omne corpus eſt ſubſtātia ois homo
eſt corpus: ergo ois homo eſt ſubſtan-
tia, itē omne viuens eſt ſubſtātia ois ho-
mo eſt viuēs: ergo ois homo eſt ſubſtā-
tia, itē omne animal eſt ſubſtātia ois ho-
mo eſt aial: ergo ois homo eſt ſubſtan-
tia, et hīc mod⁹ eſt ſatis manifeſtus in
medijs ei⁹ ſdē ordinis.) ſed etiā ē poſſi-
bile ad eandē concluſionē fieri plures
demonſtrationes accepto mediō ex altero
ordine ab ordine p̄imi mediū, A ſit, A,
predicātū concluſionis trāſmutari: ſed
B, ſubiectū ſit letari: vt omne letās trāſ-
mutatur, p̄imū vero mediū vni⁹ ordi-
nis ſit, D, moueri, ſecūdū mediū alteri⁹
ordinis ſit, E, deſcere, tūc prima demon-
ſtratio erit, vtrū igitur eſt, E, de, B,
et, A, de, D, predicari, vt letās omne mo-
uetur: r omne qđ moueatur trāſmutat:
ergo omne letans trāſmutat. Iterū fiet
alia demonſtratio, vt, A, de, E, et, E, de,
B, vtrū eſt predicari, omnis enī letans
deſcit: r deſcens omne trāſmutatur, er-
go omne letās trāſmutatur. Quare per
altera, i. diuerſa media r pro, i. non ex eo-
dem ordine ſillogiſm⁹ erit ad eandē
concluſionē: ſic tamē qđ non eſt, i. nō con-
tingit neutrū mediōrū dici de neutro, i.
nullū eorū de altero dicitur: cum vīdeā-
tur eſſe contraria moueri et quieſcere,
tamē neceſſe eſt eidem alicui extremita-
ti vtraq; i. vtrūq; mediū ineſſe, puta ma-
iori extremitati, qđ dictū ē omne qđ moue-
tur trāſmutatur, et omne quieſcens trāſ-
mutatur, ſ. accipiēdo quietem morali-
ter pro letitia vel gaudio: quia omnis
affectio eſt motus appetitus ſenſitiui: ſit
etiā cū aliqua corporis tranſmutatio-
ne, et vterq; iſtorum ſillogiſm⁹ factus
eſt in prima vel in quarta figura, inten-
dere autem eſt, i. contingit et per alias
figuras: quot modis contingit ei⁹ ſdē
concluſionis: maxime ſi negatiua vel

Primi libri posteriorum.

particularis fuerit: fieri sillogismū per
diuersa media, vt supra in cap. 16. mon-
stratū est: cū ageret d̄ sillogismo ignorā-
tie variādo p̄ oēs tres figuras. ¶ Sed
aduertendū qđ hoc Aristot. dicitū. s. qđ
eiusdē conclusionis possunt esse plures
demonstrationes: est sane intelligēdū vi-
delicet large accipiēdo demonstratiōē. i.
siue sit qđ siue p̄pter qđ: siue predica-
tum sit vniuersale subiecto/ siue nō/ vel
quocūq; alio modo. nā in cap. 13. quādo
dixit augētur demonstrationes non p̄ me-
dia: intelligebat de demonstratiōe po-
tissima: que est p̄pter qđ/ r̄ qđ simul de-
mōstrans p̄pitiū vniuersale de suo sub-
iecto: cui⁹ etiā mediū est definitio subie-
cti. et qđ huiusmodi mediū nō est nisi
vni⁹: ideo ad vnā conclusiōē nō potest
fieri nisi vna potissima demonstratiō: iste
autē demonstratiōes hic facte non sunt
potissime. nā in medijs eiusdē ordinis
p̄batio p̄ media remota est solū qđ est.
vt dicitū est supra in cap. 14. cōclusio etiā
nō est de proprio vniuersali. in medijs
vero diuersi ordinis: propositiones ille
non sunt de omni perse r̄ de vniuersali.

¶ Quarta pars hui⁹ cap̄.

¶ Sed eius quod est a fortuna,
quemadmodū contingit eiusdē conclu-
sionis esse plures demonstrationes: ita
ecōtra potest dari cōclusio cuius nulla
potest esse demonstratiō. Et licet hoc pos-
sit multis modis declarari ex dictis su-
pra in multis capitul. scilicet qđ de p̄po-
sitionibus per accidens/ de corruptibili-
bus/ de singularib⁹/ r̄ de alijs multis
non est sciētia: tamē addamus hic vni⁹
de quo superius non est facta mentio. s.
qđ eius effectus qđ est a fortuna. i. a cau-
sa per accidēs vel preter intentionē cau-
se: non est sciētia p̄ demonstratiōē. qđ
p̄positio talem effectū enunciāns non
est demonstrabilis. vt qđ fodēs in vinea
inueniet thesaurū: vel qđ transiens per
vicū percussietur a lapide cadente: r̄ sic
de alijs multis. huius dicti probatio est

facilis. qđ enim est a fortuna/ nec est fa-
cut necessariū/ nec sicut frequenter: sed
extra. i. preter hec sit. sed demonstratiō al-
terius horū est. i. vel propositionis neces-
sarie/ vel propositionis frequēter vere.
p̄batur hoc. qđ omnis sillogism⁹ demō-
stratiū⁹ procedit ad probādā conclusio-
nem/ aut per necessarias p̄positiones
premissas/ aut per eas que sunt tanquā
frequēter vere. et siqdem. i. quādo p̄po-
sitiones assumpte sunt necessarie: cōclu-
sio etiā necessaria est. si vero sunt sicut
frequēter: etiā r̄ cōclusio huiusmodi est
i. sicut frequēter. quare si id qđ est a for-
tuna/ nec sicut frequēter est. nec sicut ne-
cessariū: vt p̄batur in secūdo libro phi-
sicozū: nō vti⁹ erit eius demonstratiō. Ex
hac parte clarēscit quomodo iam circa
finē libri Aristot. laxat r̄ extendit nomē
demonstrationis: qđ circa p̄ncipiū val-
de restrinxerat. ibi etiā ad demonstratiō-
nem dixit p̄ncipe solas p̄positiones de
omni/ de perse/ r̄ de vniuersali. que oēs
sunt necessarie. hic autē dicit: qđ demon-
stratiō est ex necessarijs/ vel ex his que
sūt vt frequēter. ¶ Sed dubiū ē qđ itel-
ligat per ea que sunt vt frequēter. dicit
aliqui qđ accipit hoc vocabulū eo mo-
do quo supra in cap. 9. vbi dixit qđ eozū
que sepe fiunt sunt demonstratiōes: vt
de eclipsib⁹ luminariū: nō tamē in par-
ticulari sed in vniuersali. Vbi autē sit
verisimile qđ in hoc loco accipiat hec
duo nomina: sicut in secūdo libro phi-
sicozū: vbi agens de fortuna et casu dicit
qđ eozum que fiunt quedā sunt vt sem-
per. i. necessaria/ quedā vt frequenter: r̄
alia extra semper r̄ frequenter. i. raro r̄
hec sunt casualia r̄ fortuita. vbi ex serie
textus apparet qđ ea que sunt vt sem-
pervocat ea que fiunt in corporibus ce-
lestibus. vt motus celozū/ ortus r̄ occa-
sus siderum/ cōiunctiones et aspectus
stellarū: r̄ de numero horū sunt ecclip-
ses luminariū. ideo concludit quod in
eis non habent locum casus r̄ fortuna.
Ea vero que sunt vt frequenter vocat
opera naturalia que sūt in elementis.

vt r̄
scibile
qđ ē vt
frequi-
ter.

Caput vigesimū tertium de comparatione scientiarum.

et in alijs corporibus inferioribus: ut generationes et corruptiones que communiter sunt in rebus naturalibus: ut quod oliua generat oliuam / et equus equum etc. et dicit quod quando in his accidit aliquid extra comunem cursum nature illud dicitur fieri a casu etc. Quod ergo hic dicitur quod demonstratio est eorum que sunt ut necessaria: intelligit entia mathematica ac metaphisica, vel eorum que sunt ut frequenter intelligit phisica et moralia, nam in alijs scientijs demonstrationes sunt certissime: in istis autem minus exacte, casualia vero et fortuita ad nullam artem et scientiam pertinent / quia in certa sunt: ut dicitur in sexto libro metaphisice ad finem. Si tamen bene voluerimus pensitare verba Aristotelis, supra in capitulo 9. omnis scientia est de necessarijs ut de scibilibus propter quos: quauis non ut de scibilibus remotis: quia etiam in his que sunt ut frequenter possunt fieri propositiones necessarie que sunt principia / vel conclusiones demonstrationis. Ergo discrimen hic positum inter ea que sunt ut necessaria / et ut frequenter: debet referri ad scibilia remota que sunt res ad extra / et non ad scibilia propinqua que sunt propositiones demonstratiue. Aut sicut supra diximus hoc discrimen est intelligendum de rebus in particulari acceptis non autem in vniuersali consideratis, dicunt enim reales quod omnis scientia est de necessarijs in vniuersali: sed non in particulari, sic enim quedam scientie sunt de necessarijs / alie de frequenter accidentibus: de his autem que sunt extra semper et frequenter nulla est scientia: quia sunt casualia et fortuita, vnde Aristoteles laudat quorundam poetarum dictum: quod fortuna est ceca et hominibus ignota.

¶ Quinta pars huius capituli.

¶ Neque per sensum est scire. comparat notitiam sensitiuam ad notitiam scientificam / dicens: quod sicut notitia

fortuitorum non est scientia sed potius diuiniatio aut uaticinium: ita neque per sensum .i. notitia sensitua est scire siue scientia, si enim pro quauis sensus .i. potentia ipsa sit quasi vniuersalis: quia est indifferens ad multa obiecta: (puta quia sensus est talis huius .i. talis generis obiectorum / puta visus coloris perceptus? et auditus sonorum etc. et non sit sensus perceptiuus solum huius alicuius .i. particularis obiecti determinati: tamen sentire .i. actus ipsius sensus qui est notitia sensitua: necesse est quod sit circa hoc aliquid: scilicet particulare: et hic in loco determinato: et nunc in tempore determinato particulari. Hanc eandem sententiam expressius ponit idem Aristoteles in libro secundo huius capituli, finaliter, sentire inquit singulare est: sensus autem vniuersalis: ut hominis non taliter, intendit / dicere: quod ipse sensus qui est potentia: est indifferens ad multa obiecta / et non determinata ad vnum solum singulare: tamen actus potentie qui est sentire necessario est alicuius obiecti particularis determinati, qui enim videt in actu non videt totum generis coloris id est omnes simul colores sed hic vel illum colorem determinate et particulariter. Unde potest haberi clarus intellectus alterius dicti eiusdem Aristoteles in primo phisicorum / et in secundo libro de anima: quod sensus est particularis intellectus autem vniuersalis: ubi enim accipit sensum et intellectum non pro potentijs sed pro actibus, notitia enim sensitua necessario est alicuius obiecti particularis: et non potest esse confusa et indifferens ad multa obiecta: sed notitia intellectiua que est intelligere: non solum potest esse distincta vnius particularis: sed etiam confusa et indifferens multorum obiectorum vnius speciei vel etiam vnius generis, ut sit intelligentia illius dicti, sensus id est sensatio vel sentire est particularis notitia vnius obiecti solum, intellectus vero .i. intellectio vel intelligere est etiam vniuersalis .i. confusa

Primi libri posteriorum:

sa et indifferens multorum, ita quod per se parti-
cularis et vniuersalis non ponatur sub
stantiue in genitiuo casu: sed adiectiue
in nominatiuo, id est sentire est notitia sin-
gularis necessario: intelligere autem potest
esse notitia et singularis et vniuersalis.

Ad propositum nostrum dicimus: quod hic
loquimur de sensu pro actu, est ergo no-
stra conclusio: quod notitia sensus non est
scientia, et probatio ex premissis est cla-
ra sic, omnis notitia sensitua est particu-
laris et de obiecto particulari determina-
ta, sed scientia est notitia vniuersalis et de
obiecto vniuersali tam prioris scilicet quam po-
sterioris scilicet, ergo sensitua cognitio non
est scientia, ait itaque ponens differentiam in-
ter has notitias, quod sentire necesse est
quod sit circa hoc aliquid et hic et nunc, vni-
uersale autem de quo est scientia est in omnibus
suppositis locis et temporibus, ut supra de-
clarauimus in capitulo 4. de dici de omni, et
hoc impossibile est sentire, quia impossibile
est omnia supposita / omnia loca / et omnia tempora
sentiendo aliquem hominem percurrere, non enim
est vniuersale hic et nunc determinate,
non utique esset vniuersale: quia non esset de
omni, quod enim est semper et ubique vniuersa-
le dicimus esse, ad sensum datum supra in
capitulo 4. Quonia igitur demonstrationes vni-
uersales sunt, id est de vniuersis conclusionibus
et ex vniuersis principiis, has autem vniuersa-
les propositiones non est possibile senti-
re, id est per sensum cognoscere esse veras,
manifestum ergo quod nec scire per sensum
est possibile. Confirmatur hec ratio.

C Sed manifestum quoniam si esset, id est
contingeret sentire, id est per sensum cognos-
cere triangulum: quoniam duobus rectis equa-
les habet tres angulos suos: adhuc quod
reremus utique demonstrationem, quia ostendit
derek causa quare ita est in hoc triangu-
lo et in omnibus alijs: et non inuenta causa
non sciremus, id est haberemus scientiam: sicut qui
dam indocti fatentur dicentes: quod per sen-
sum habetur scientia. Contra quos for-
matur adhuc alia ratio hec.

C Sentire quidem enim necesse est

singulariter, id est vniuersi soli particulare de-
terminatum: scientia autem, id est scire est inco-
gnoscendo vniuersaliter ita esse in omnibus
particularibus, probatio, unde et si supra lu-
nam essemus in hora sue eclipsis: et vide-
remus terram obiectam, id est contra positam sic
quod impediret lumen solis a luna: non ta-
men haberemus demonstrationem: non utique
sciremus causam vniuersalem defectus lu-
minis in luna, sentiremus enim tunc quoniam de-
ficeret luna nunc: sed non sciremus propter
quod deficit omnino, id est omnibus vicibus quod ec-
clipsatur luna, et ratio est: non enim est sen-
sus vniuersalis, id est actus sentiendi non est
circa omnia obiecta / circa omnia loca / et tempora.
At forsitan quis obijceret: quia in principio
huius libri dictum est quod omnis notitia intel-
lectiua sit in nobis ex preexistenti cog-
nitione: donec veniatur ad sensitivam que est
oium prima atque certissima: ex illa namque
abstrahitur notitia intellectiua vniuersa-
lis, hoc dubium proponens ait.

C Sed ex considerare per sensum
hoc quod sensu percipimus singulare: puta
eclipsim lune multoties accidere: venantes
vniuersale, id est vniuersale propositionem:
habemus demonstrationem, ex multis enim
singularibus propositionibus per experientiam
cognitis manifestum sit vix quod est princi-
pium demonstrationis per inductionem, totus igitur
discursus demonstrationis fundatur in no-
titia sensitiva, quare et omnis scientia nostra pendet
ex notitia sensitiva, quauis igitur illa non
sit scientia: est tamen dignior scientia: tanquam
principium scientie. Ad hanc obiectionem res-
pondens negat hanc ultimam consequentiam.

C Vniuersale inquit principium
demonstrationis honorabilius est quacumque
notitia sensitiva vel quacumque propositione
particulari per sensum cognita, quoniam vix
ostendit causam propter quod ita sit in omnibus
singularibus, per sensum autem soli cognos-
cimus quia ita est, quare huius vniuersa-
lis principij cognitio que est intellectiua:
honorabilior est sensibus notitijs et
cognitionibus propositionibus singularibus:
et quarumcumque propositionum est alte-

Caput vigesimū quartū de principiis sillogismorū.

ra causa reddēda sue veritatis. ideo supra in cap. 2. huius dictū est qđ cognoscens principia demonstratiōnis melius dispositus est quā sciens cōclusionē: qđ scit causam veritatis cōclusionis. sed de primis principiis quare sint vera & qualiter a nobis cognita: altera ratio est: de qua dicem⁹ infra libro secūdo hui⁹ cap. vltimo. Ex dictis ergo sequitur correlarie.

Manifestū esse qđ impossibile sit nos sentiēdo solū scire aliquid demonstratorū. i. aliquā cōclusionē demonstrabilē. nisi iam aliqđ improprie loquens dicat sentire esse hoc qđ est sciētiam habere per demonstratiōnē. ita qđ notitiā intellectiuā per demonstratiōnē habitā velit aliqđ dicere sensum cōclusionis/aut sentire cōclusionē. qđ est improprie dictū equocādo vocabulū sentire.

Sūt tamē qđā. Addit alia obiectio qđ accipiendo pprie sentire: notitiā sensitiua sit sciētia. qđ sunt quedā in pblicatib⁹. i. in dubijs q̄ nobis proponunt. q̄ ideo sunt dubia qđ reducunt ad sensus defectū. i. qđ nō habemus sensationē de rebus illis. qđā em̄ sunt q̄ si nos viderem⁹ nō vtiq̄ quererem⁹ dubitātes ea. ergo si per sensum tollitur dubitatio: p̄ sensum habet sciētia. Ad hoc dicimus qđ hoc nō est tanq̄ sim⁹ scientes in videndo. i. p̄ visum. sed sum⁹ scientes: quādo habemus vniuersale principii. et hoc principii habem⁹ notū eo qđ videamus & inductionē faciam⁹. vt si vitri perforati viderem⁹ & lumē solis p̄trāsens: manifestū vtiq̄ erit & non dubitādis p̄pter qđ illuminet sol per vitri. sed hoc non erit sciētia. qđ per hoc nō scirem⁹ in omni vitro mūdī ita esse. nā etiā illuminat sol p̄ vitri nō perforatū. ideo subdit. et si p̄pter id qđ videmus qđē scorsum. i. p̄culariter in vno vitro: nō tamē ita esse sciremus in vno quoq̄ alio: nisi haberet demonstratiō intellectūalis & sciēntifica. nā intelligere. i. notitiā intellectuā q̄ est sciētia: ostendit qđ simul est in oibus alijs p̄cularib⁹:

quoniā in oib⁹. i. vltier sic est. vt probat demonstratio. Ex tota ergo ista q̄nta preclaret: qđ quāntificūq̄ notitiā sensitiua sit intuitiua & euidētissima: tamen ipsa nō meretur dici sciētia: qđ nō est vltis p̄ multis sed vni tāti p̄dest. et quāuis notitiā sensitiua sit necessario requisita ad habēda sciētia. vt supra in cap. de igno rātia dictū est: tamē notitiā intellectuā siue sit intellectus siue sciētia est dignior & nobilior notitiā sensitiua: qđ intellect⁹ est altior potentia: quā sensus: & addit p̄fectionem notitię acceptę a sensu.

Questiones idonee.

Circa hoc cap. manifeste sunt q̄stiones ad ei⁹ propositū facientes. Prima inquit & q̄b⁹ stat principaliter dignitas alicui⁹ scientie: qua alteri debeatur preferri? Secūda a quo principaliter est sumenda vnitas alicuius scientie totalis? et per qđ principaliter vna sciētia sit distincta specificē ab alia? Tertia & virtū eiusdē cōclusionis possint esse plures demonstratiōnes scientifice: & plures ac diuersę scientien secūdis specē? Quarta virtū. de casualibus & fortuitis effectibus possit esse certa sciētia &c.

Caput vigesimū quartum de comparatione sillogismorum probatiuorum ad principia ex quibus probare intendunt suas conclusiones.

Adē autē principia esse. Ante autē quā dicam⁹ de cōparatione scientie ad alias notitiās intellectuāas: p̄mittam⁹ cōparationē sillogismorū probatiuorū ex q̄b⁹ causantur in nobis notitię intellectuē. nā secūdis diuersitate sillogismorū ille notitię diuersificāntur in nobis. diuersitas vero sillo

Primi libri posteriorum.

gismorum et diuersitate procedit suorum principiorum: ex quibus ordinatur suas probationes. Sed deo dicamur de principijs sillogismorum opponentes hanc conclusionem probandam in toto isto capitulo, quod eadem esse principia omnium sillogismorum est impossibile. hoc autem fiet manifestum pluribus rationibus/partim dialecticis/partim analyticis. ideo erunt due partes huius capitulo, secunda ibi, si vero aliter. primum quidem .i. in primis loquere .i. dialectice siue ex communibus speculationibus nobis. Unde maioris declarationis gratia diuidamur hanc generalem conclusionem in plures species. Prima sit hec, verorum et falsorum sillogismorum non sunt eadem principia, probatur premitendo distinctio nem, hi quidem enim veri sunt .i. probantes conclusionem veram: alij autem falsi sillogismi .i. inferentes conclusionem falsam, sed vera et falsa conclusio non probatur ex eisdem principijs, quia vera ex veris/et falsa ex falsis, probatio, et si namque sit .i. contingat aliqua doverum ex falsis sillogizare: ut dictum est in secundo libro priorum: sed hoc non fit nisi semel, .i. vno modo hoc est in primo discursu/et non pro sillogizando iterum premissas primi sillogismi, patet exemplo, ut si A, de C, verum sit puta ois homo est suba, ad inferendum hanc conclusionem veram sit medij B, falsum de vitraque extremitate, ut color, neque enim A, est in B, neque B, in C, tunc ergo vitraque premissarum erit falsa/vel ad minus altera carum: si lapis ponat medij extraneum a minore extremitate, et tamen prima erit bona in primo modo prime figure, sed si harum premissarum falsarum media probatius accipiatur in pro sillogismo: false erit premissa, pro sillogismi, ex eo quod ois conclusio falsa semper ex falsis premissis est illata: vera autem conclusio ex veris fere semper, altere autem .i. diuersis propositiones sunt vere et false, ergo verorum et falsorum sillogismorum principia sunt diuersa et non eadem, Secunda conclusio.

Postea neque false, quod non omnium falsorum sillogismorum sunt eadem principia probatur, quia sunt quedam falsa ad

in vicem disparata: imo et opposita sibi ipsis, aut ergo, neque false conclusiones omnes sunt ex eisdem principijs, est enim siue contingit falsas propositiones ad invicem esse contrarias/et impossibiles simul esse ut iustitia esse iniusticia est falsum: et timorem esse audaciam etiam est falsum in moralibus: et hoicem esse bouem aut equum in phisicis, et equale esse maius aut minus eo cui est equale in mathematicis, et ita de multis alijs falsis, expositis autem super principijs sic .i. eodem modo est concludere istas falsas conclusiones, non ergo ex eisdem principijs, Tertia conclusio.

Neque verorum, quod non omnium verorum sillogismorum sunt eadem principia, alia enim, .i. diuersa principia sunt multorum, diuersorum sillogismorum generum, .i. subiecto attributionis: neque enim conueniunt talia genera ad invicem: ut vnitates arithmetice phisicis geometricis non conueniunt/ sed disparata sunt, hec enim arithmetica positione non habent: illa autem geometrica habent positionem, ut in capitulo, precedenti dicebatur, Ex dictis tribus conclusionibus resultat vna ratio ad principalem, si enim verorum et falsorum non sunt eodem principia: immo neque falsorum omnium seorsum: neque verorum omnium seorsum: manifestum est quod non omnium sillogismorum sunt eadem principia, Quarta ratio.

Neceffe autem: huiusmodi est, quando plures sillogismi conueniunt in eisdem principijs: et necesse est eos conuenire in medijs sic: aut sursum procedo in medijs: aut deorsum cadendo: aut horum terminos interius se habere ad extremitates: illos autem terminorum exterius, quod in capitulo, 22, declaratum est, sed clarum est quod non omnes sillogismi habent media sic conuenientia, ergo non omnium sillogismorum eadem sunt principia, Quinta ratio.

Sed neque communium: videtur esse solutio tacti argumenti, diceret forte aliquis quod non sunt quedam principia communa omnibus scientijs: et illa dicta sunt esse propria me

Caput vigesimū quartū de principiis sillogismorū.

thaphisice que est scientia cōmūnis: su-
pra in cap. 12. de principiis cōibus. ergo
illa cōia principia erūt principia omniū
sillogismorū. Ad hoc respōdens ait. neq;
cōmūniū pncipiorū aliqua possunt esse
talia ex q̄b⁹ omnia scibilia oīum scientia
rū demonstrabūtur. dico autē cōia. i. lo-
quor de cōibus q̄ dicitur cōes animorū
cōceptiones. vt omne affirmare aut ne-
gare. i. quodlibet est aut nō est. omne to-
tū est mai⁹ sua pte rē. probatio clara est
ex tertia rōne. genera em̄ corū q̄ sunt. i.
entū scibilū altera sunt. i. diuersa. alia
q̄dem in quātitatib⁹ sunt vt mathemati-
ca: alia vero in qualitativ⁹ sunt solis vt
phīsica. et sic de alijs sciētīs r̄ generib⁹
scibilibus earū. nā ex talib⁹ teris formā-
tur principia cōia: cū q̄bus teris p̄p̄rijs
demonstrantur. i. sūt demonstraciones per
cōia principia in qualibet scientia. nā vt
ibi dē dictū est. principia nulla sunt cōia
i. eadem plurib⁹ sciētīs absolute: sed so-
lū scōm analogiā. i. similitudinē forme.
nā quilibet sciētia habet sua pncipia cōia
distiuncta a cōibus pncipijs alteri⁹: vt
totus numer⁹ est maior pte sua in arith-
metica. tota magnitudo est maior pte
sua in geometria. totus mor⁹ est maior
sua pte in phīsica: r̄ sic de alijs. cōitas er-
go pncipiorū cōium nō est in materia/
sed in sola forma. ergo ppter pncipia cō-
mūnia nō debet q̄s credere eadem esse
pncipia oīum sillogismorū realiter: quē ad
modū nos hic loq̄mur. Immo qm̄ eadē
pncipia realiter p̄barent esse cōia plu-
rib⁹ sciētīs: adhuc nō oportet oīum sil-
logismorū esse eadem principia: q̄ illa
pncipia sunt plura r̄ non vnū solū: ergo
qdā sillogismi p̄cederent ex vno illorū
cōium pncipiorū r̄ alij ex alio. nā r̄ in
pncipijs p̄p̄rijs eiusdē scientie ita res se
habent: qd̄ nō oēs demonstraciones illius
scientie p̄cedūt ex eodē pncipio p̄prio:
sed qdā ex isto/ alie ex illo. q̄ multo mi-
nus ex eodē pncipio cōi. Sexta ratio.

¶ Ampli⁹ principia. i. p̄pria ex
q̄b⁹ sūt demonstraciones: non multo mi-

norā. i. pauciora sunt cōclusionib⁹ earū.
dē. q̄ tāta multitudo cōclusionū nō pōt
reduci ad eadē principia: imo neq; ad
pauca principia. p̄bat aīis. principia q̄-
dem em̄ sillogismorū. p̄positiones sunt
s. p̄missē. ille aut p̄missē sunt p̄positio-
nes vnū mediū cū extremitatib⁹ duab⁹.
mediū dico aut assumptū extra extremita-
tates. vt in scōa r̄ tertia figuris: aut imis-
si. i. inter extremitates positi: vt in p̄ma
figura. patet ergo: qd̄ vni cōclusioni sole-
due p̄missē sunt pncipia: r̄ illa ad vnū
mediū restringūtur. q̄re nō multo pau-
ciora sunt principia cōclusionib⁹. q̄a duo-
bus teris cōclusionis cor̄spōdet vnus
terius medi⁹ in quo velut pncipio vnū
tur p̄missē. Septima ratio.

¶ Adhuc cōclusiones: est cōfir-
matua p̄cedētis. si em̄ cōclusiones sciē-
tiarū infinite sunt. i. multe sine certo nu-
mero i post assumēdo cōclusiones post
cōclusiones: neq; est deteriora vltima cō-
clusio in vnaq; sciētia. termini aut me-
dij finiti sūt. q̄a nō esse p̄cessum infinite
in eis certissime p̄batū est. q̄re pncipia
etiā multipliciter variari possunt in eis-
dē teris finitis/ sicut r̄ cōclusiones. nō q̄
omniū eadē erūt pncipia. Octava ratio.

¶ Ampli⁹ principia. sicut & cō-
clusiones varia sunt: q̄a eorū hec qdē ex
necessitate. i. necessaria sunt: illa hō cō-
tingētia. q̄ nō oīa pncipia sunt eadē. q̄a
p̄positio necessaria nō ē eadē r̄ cōigēs:
vniuoce r̄ i eodē sēsu accepta. Nonā rō.

¶ Sic igitur. videt esse collectio
p̄cedētis. sic igit cōsiderātib⁹ nobis p̄n-
cipia in cōparatione ad cōclusiones: cō-
stat impossibile esse pncipia oīum sillogis-
morū eadē aut finita. i. pauca: cū infinite.
i. valde multe sint cōclusiones. Ituc vsq; vi-
det Aristō. disputasse dialectice. iā vero
magis analytice. An sequitur decima rō.

¶ Secūda pars huius cap̄.

¶ Si vero aliter. i. considerando

principia scientiarū dicat aliq̄s quodāmodo esse eadē principia. puta hec q̄dē esse principia geometrie; illa vero numerozū. i. arithmetice. alia autē medici ne; ⁊ sic de alijs scientijs. omnia enim cōueniūt in cōmuni ratione principij: ergo sūt quodāmodo vnū principij. quemadmodū ⁊ Porphyrius dixit: q̄d p̄cipatione speciei plures hoies sunt vnū homo: ita ⁊ p̄cipatione generis plura principia erūt quodāmodo vnū principij. Ad hoc respōdens Aristo. dicit hāc rationē ridiculā esse ⁊ periculā. q̄d vtiq̄s erit aliud q̄d dicitur a sic arguēte: nisi dicere q̄ sūt principia scientiarū re ipsa diuersa ⁊ ratione eadē. sed sic eadē dicere derisso ē. qm̄ est dicere q̄ eadē eadē cōmuni generi eadē essent inter se. puta arguendo ex ambab⁹ affirmatiuis in secūda figura. nā sic arguēdo omnia q̄ sunt immunudo eadē esse dicerētur: q̄d est manifeste sit falsum: ratio illa non concludit. Undecima ratio.

¶ At vero neq̄: excludit altam cauillationē qua q̄s dicret omniū esse demōstrationē: ⁊ quodlibet ex oib⁹ demōstrari posse: si hoc cōcludere vellet omniū esse eadē principia: dicit Aristo. at vero neq̄ hoc probat. nā assumptū probatū est esse falsum ⁊ valde insipiens in precedentib⁹. neq̄ est in manifestis doctrinis. i. in mathematicis q̄ clarissime procedūt: neq̄ in resolutione cōclusionis ad principia hoc est possibile. nā dātur immediate p̄positiones q̄ sunt principia. et accepta p̄positione immediata sit cōclusio ex ea. et non ecōtra ex cōclusionē principij deducitur. Duodecima ratio.

¶ Si autē dicit aliq̄s primas immediatasq̄ p̄positiones esse eadē principia omniū sillogizozū: tamen nihilomin⁹ hoc verū est in vno quoq̄ genere scibili esse vnū primū: ⁊ quia genera scibilia diuersa sunt: ergo ⁊ diuersa prima ⁊ non eadem omniū. Ultima ratio.

¶ Si vero neq̄ ex oib⁹ principijs cōtingat demōstrari quodlibet (vt re vera opus est) etiā neq̄ ex altero. i. ex alieno principio poterit aliqd demōstrari. tanq̄ sunt vnus cuiusq̄ scientie altera. i. diuersa principia a principijs alteri⁹. Relinq̄tur igitur si omniū eadē sint principia: q̄d principia omniū scientiarū sint genere prima. i. affinia: ita q̄d ex his q̄dem hec ⁊ ex illis illa demōstrari q̄ant. sed manifestū est ex supradictis cap. in hoc primo: quoniam hoc non contingit. i. non est possibile. nam mōstratum est q̄d altera. i. differentia genere sunt principia differentium genere. et cum duplicia sint principia in scientijs: scilicet principia cōplexa ex quibus sunt demōstrationes. et principia circa q̄ scientie h̄santur vt subiecta incōplexa scientiarum. quāuis igitur concederentur esse cōmunia principia ex quibus: tamen principia circa que propria sunt ⁊ genere diuersa. vt numerus ⁊ magnitudo. patet ergo non omnium sillogizozum probatiuozū principia esse eadem ⁊ cōmunia. quare sequitur non omnium huiusmodi sillogizozum esse eandem ⁊ similes notitias in nobis causatas de cōclusionibus quas probant: sed valde diuersas. et has quidem veras illas autem falsas. et verarū quasdam esse certas alias formidolosas ⁊c.

¶ Questiones idonee.

¶ Circa hoc cap. nullus doctorum mouit aliquam questionem extra literam. nam tota hec materia fere tacta est supra in cap. 12. de principijs cōmuniū scientiarū. ideo sufficiat q̄ illic dicta sūt.

¶ Caput vigesimū quintū & finale huius primi libri est de comparatione scientie ad opinionem: et ad quasdam alias notitias intellectivas.

Capit vlgismū quintū de cōparatione sciētie & opinōnis.

Cibile autem & scientia rē. Facturi cōparationē notitiā rē intellectualiū in cipiam⁹ a scientiā r opinione. Erūt autē hui⁹ cap. tres pres p̄cipue. Prima de sciētia/opinione/r intellectu. Secūda ibi. quomō igitur: est q̄stio de scibili r opinabili. Tertia ibi. solertia autē. dicit de q̄busdā alijs notitijs. ponitur ergo in primis cōclusio. qd scibile r scientia differūt ab opinabili r opinione. hoc est qd scientia nō est opinio r scibile nō est opinabile. probatur primo: q̄a sciētia est v̄s obiecti r necessarij. necessarij autē nō contingit aliter se habere: sed opinio est obiecti contingētis aliter se habere. ergo cōclusio vera. p̄batio medijs. sunt autē quedā vera q̄dem: sed cōtingētia aliter se habere. manifestū igitur qd circa hec. i. de huiusmodi p̄positionib⁹ scientia nō est. nā si de eis esset scientia: essent vt impossibilia aliter se habere. qd falsum est r cōtradictio nē implicans. si qd idē simul sit possibile r impossibile aliter se habere. Secūdo.

C Ad vero neq̄ intellect⁹ est opinio aut scientia. dico autē intellectū p̄ncipiū esse scientie. i. notitiā p̄ncipiorū demonstrationis. nā sicut illa sunt p̄ncipia cōclusionis: ita intellectus eorū est p̄ncipiū scientie cōclusionis. neq̄ em̄ scientia est intellectus: q̄a sciētia non est indemonstrabilis: sed intellect⁹ est indemonstrabilis. hec autē acceptio. i. notitiā est p̄positionis immedie: q̄ est p̄ncipiū indemonstrabile. ergo sciētia non est intellectus: nisi q̄s velle ponere sciētiam indemonstrabile. qd esse abuti vocabulo. Tercio p̄parādo hec tria simul.

C Ver⁹ est em̄ intellectus & sciētia r opinio. i. cōueniunt iste tres notitię: q̄a om̄es sunt de p̄positione vera. et qd obiectū per hec tria dicit. i. cognoscitur etiā verū est. quare relinq̄tur ex p̄miss

is opinione esse notitiā circa verū qdē aut falsum: nō tamē qd est q̄: sed qd est contingens aliter se habere. i. potest mutari a vero in falsum aut ecōtra. hec autem. i. quedā opinio est immedie p̄positionis: r nō necessarie. et vocatur opinio simplex: sed alia est p̄positionis immedie. i. probate per aliq̄d mediū. et dicit opinio cōposita. simile dictum est supra de ignorātia erroris qd quedā est simplex alia cōposita. dixi notāter opinione esse p̄positionis nō necessarie. certū em̄ est hoc esse verū ex sic apparētibus cōter. nā opinio est qd certum r natura eius huiusmodi est. differt ergo opinio ab intellectu r scientia q̄ sunt de vero necessario: ideo et sunt notitię certissime. Quarto idē probatur a signo.

C Adhuc autē nullus arbitrat̄ur se opinari aliq̄ā p̄positionē verā: cum opinetur. i. putet eam impossibile aliter se habere: sed potius arbitrat̄ se eam scire: q̄a est certus de veritate eius. sed quādo putat qdē sic esse in re sicut p̄positio significat: sed tamē nihil p̄hibet rē aliter se habere: tūc arbitrat̄ur se opinari. tanq̄ sciens opinione esse huiusmodi p̄positionis. i. cōtingētis aliter se habere: sed scientiā necessariā. i. p̄positionis necessarię: r eadē ratio est de intellectu p̄ncipio sciētie. Est itaq̄ d̄tia inter sciētiam r intellectū ex vna parte. et opinio nem ex altera pte: qd hec certa r formidolosa notitiā est: ille vero sunt notitię certe r indubitate: quāuis a seip̄s differant penes obiecta: qd intellectus est p̄positionis immedie: sed sciētia p̄positionis immedie r demonstabilis. et sic patet qd sciētia nec ē intellect⁹: nec opinio.

C Secūda pars huius cap.

C Quomō autē: sed circa pres dicata occurrit dubiū de scibili r de opinabili obiecto. q̄stio est. quomō ergo si scientia nō est opinio: est. i. contingit aliq̄ quādo idē obiectum opinari r sciri: r si

hoc contingit: quare nō erit opinio sciētia? q̄a videtur hoc secūsdū sequi ad primum per locum a cōiugatis. opinabile est scibile: ergo opinio est scientia. Non firmatur hoc dubium.

¶ Et si quis posuerit .i. sustinuerit omne q̄d scitur cōtingere. i. possibile esse opinari quēpiā: cōsequitur ad hoc positū q̄d hic q̄dem homo sciens sit aliqd: ille vero opinās vnū aliud obiectū. et vtrumq; sit ppositio mediata. procedatq; vterq; istorū per mediā probans suā ppositionē vsq; ad immediatā principiā veniat. quare ergo sequitur q̄d si q̄dē ille prim⁹ sciuit suā ppositionē: etiā opinans sciuit suā. p̄nā videtur bona. sicut em̄ est scire q̄a et ppter q̄d: ita et opinari erit q̄a et ppter q̄d. hoc autē. s. propter q̄d mediū est: simile ergo est de scientia et de opione. Ad hoc dubiū respōdēs ait.

¶ An si quis sic quidē arbitrabitur sue notitiē obiecta nō cōtingere. i. nō esse possibile aliter se habere (sicut se habēt diffinitiones quādo predicātur de suis diffinitis: per quas vt mediā sūt demonstraciones) ille inquam nō opinabitur huiusmodi ppositiones: sed sciet veraciter: q̄a nullā haberet formidinem. si autē vera q̄dem putet sua obiecta: non tamen putet hec. i. predicata inesse ipsīs s. subiectis secūsdū substantiā. et pro. i. speciem. q̄a nō putet esse predicationes p se primo vel secūdo modo. in quibus alterū extremorū est de substantiā/vel specie alterius. i. de diffinitione ei⁹: ille inquam opinabitur et nō sciet vere sua obiecta: et sua opinio potest esse) et q̄a et ppter q̄d. si q̄dē opinabit per immediatā principiā: erit opinio q̄a et ppter q̄d simul. si vero nō per immediatā: solū ipsum q̄a opinabitur. quare ratio illa de similitudine procedēdi vsq; ad immediatā tā incōtingētib⁹ q̄ in necessarijs: nō cogit ad cōcedendū q̄d opinio est sciētia: sed solū q̄d. pcedit opinās/scitur et sciens. Sed q̄a in prima ratione dubij innuebatur quod possibile est idem obiectū opinari et sciri: res

pondeo per duas cōclusiones. **¶ Prima.** **¶ Q̄d etisdē penit⁹ obiecti nō est simul opinio et scientia. probatur a simili. sicut est falsa et vera opinio potest esse eiusdē quodāmodo et nō penit⁹ eiusdem: ita et sciētia et opinio p̄t esse eiusdē nō penitus/ sed quodāmodo eiusdē. at opinionē verā et falsā eiusdē esse simul: (sicut dicit q̄dā de q̄b⁹ in quarto libro methaphisice) incōuenientia accidit: et hoc expetere. i. velle defendere: iter alia incōuenientia hoc sequitur. s. nō opinari aliq̄d q̄d opinatur: q̄a opinari falso nō est opinari sed pot⁹ de opinari. sed de his incōuenientib⁹ n̄c sup sedeamus vsq; ad quartū libzū methaphisice: vbi erit disputatio contra negātes primū principium methaphisicum. Secunda conclusio ponitur ibi.**

¶ Q̄m autē multipliciter dicit idem. vt patet in q̄nto libro methaphisice: et inter alias ei⁹ acceptiones due faciūt hic ad ppositū. s. idē materialiter/ et idē formaliter. vel clar⁹ idē re/ et idē rōne. sic sit secūda cōclusio. q̄d opinionē verā et falsam: et similiter sciētiā et opinio nem esse eiusdē: est sicut cōtingit: est autem sicut nō. i. quodāmodo est possibile et quodāmodo nō. dat exēplū. cōmensurata em̄ esse diametrū coste in quadrato incōueniēs est opinari simul et inconmēsuratā. sed q̄d diametrus. i. linea illa circa q̄ sunt ille due opiniones cōtrarie sit idē. i. eadē res ad extra nō est incōueniens: et sic. i. illo modo eiusdē est opinio h̄a et falsa simul. Et ergo sensus cōclusionis. q̄d d eadē re ad extra (q̄ ē idē materialiter) possunt simul esse opinio vera et falsa: sed de eadem ppositione formata de illa re (q̄ est idē formaliter) nō possunt simul esse: vel alijs h̄bis de eodem scibilib⁹ remoto ille due notitiē bene possunt simul esse: sed nō de eodē scibilib⁹ ppinquo. i. de eadē ppositione. declarās partē negatiuā addit. sed q̄d q̄d erat esse. i. ratio ei⁹ q̄ forma ei⁹ d̄r: vnicuiq; illarū opinionū est. ppria et distincta ab

Caput vigesimū quintū de scientiā & opinionē.

alia. q̄a nō secundū eandē rationē considerat rem illā opinio vera & opinio falsa. hoc est nō eandē p̄positionē format de illa re opinio ista & illa. et sic. i. secundū rationē formalē nō idem est obiectū vtriusq̄ opinionis.

¶ Similiter autē. i. sicut dictū est de opione vera et falsa; q̄d possunt vel nō possunt esse eiusdē; dicēdū est q̄d sciētia & opinio possunt esse eiusdē obiecti materialiter nō autē eiusdē formaliter. dat exēplū. hec q̄dē est putā sciētia aialis est. i. q̄d nō est cōtingere. i. nō possibile sic nō esse aial. sed illā q̄dem. i. opinio nem eiusdē aialis esse: q̄d est cōtingere nō esse aial. vtrāq̄ ergo notitia ē de eodē obiecto materiali & remoto. i. d̄ aiali: nō autē de eodē formali & p̄p̄inquo: q̄a nō easdē p̄positiones enunciant de illo sciētia & opinio. vt si hec. i. sciētia dicat: q̄d aial est q̄d q̄d erat hoīs. i. predicatū essentiale & diffinitiuū hoīs: illa hō. i. opinio dicat aial q̄dem esse verū predicatū hoīs: nō autē q̄d q̄d erat. i. essentiale & diffinitiuū predicatū hoīs. idem em̄ est de quo est sciētia & opinio q̄a hō. hoc autē i. ratio sciētie et opinionis est sicut nō idem de hoīe: q̄a nō easdē p̄positiones format de hoīe. Cōcludentes ergo veritatem hui⁹ seculde cōclusionis dicam⁹.

¶ Manifestū autē ex his q̄ dicta sunt q̄d nō cōtingit idē re & ratione opinari simul & sciri ab eodē hoīe. et ratio est. q̄a simul em̄ vtriq̄ idem hō haberet opinionē. i. credulitatē aliter se habēdi: & nō aliter se habēdi idē obiectū. q̄ est manifesta cōtradictio: q̄d q̄dē nō contingit. i. nō est possibile. i. q̄d aliquis simul habeat assensum duorū cōtradictoriorū.

¶ Quāvis in alio & alio hoīe hos assensus esse cōtingit eiusdē obiecti sicut dictū est. i. q̄d sit idē & materialiter & formaliter. nā vnus hō pōt opinari q̄d hoc possit aliter se h̄re: & alī⁹ q̄d nō possit. et ideo vn⁹ eorū habebit sciētia / aut verā opinionē de eadē re / et eadē rōne. alī⁹ hō opinionē falsam. sed in eodē hoīe

& in eodē t̄pe nihil. i. non pōt hoc esse. haberet em̄ idē hō simul opinionē. i. assensū q̄d homo scdm q̄d est hō esset aial. hoc autē ē nō cōtingere hoīem esse nō aial: & haberet assensum q̄d hō non fm q̄d hō esset aial. q̄d est contingere hoīem esse nō aial. h̄acten⁹ ḡ de sciā / & de opione.

¶ Reliqua autē. i. reliquas intellectuales notitias puta intellectū / sapiētia / artē / & prudentia: q̄uo oporteat eas distribuere. i. cōparare ad sciētia / & ad inuicē fm rationē p̄p̄ia cuiuslibet eaz: pro nūc sileam⁹. qm̄ hec q̄dem. i. q̄dā corū magis sunt pbice speculationis: alia vero magis ethice. i. moralis sciētie: q̄ logice de qua nūc agim⁹. **¶** At vero inter reliquas notitias intellectuales vna posset huic nfo p̄positio cōducere (quo finē libro p̄mo hui⁹ doctrine facturū: maturam⁹ ad seculdū de medio demonstratōnis) ea est solertia: q̄ in mediozū inuentione p̄matum tenet: vt subiecta diffinitio explicat.

¶ Tertia pars huius cap̄.

¶ Solertia autē ē subtilitas. i. p̄p̄tudo q̄dā: medij cognoscēdi: i. nō p̄specto. i. p̄medicato t̄pe. hoc est rep̄te / cito / & incūctāter sine moza. hec nāq̄ p̄p̄tudo quāuis multū possit augeri exercitio atq̄ studio: tū magnū p̄ncipiū h̄t a natura. i. nāli hoīs inclinatione. Et h̄q̄ hec habilitas magis ip̄reco i moralib⁹ atq̄ in artificialib⁹ q̄ in speculationib⁹ methaphisicis aut mathematicis. Diffinitio nō istā Arist. declarat trib⁹ exēplis. p̄mū est phisicū. vt si aliq̄s vidēs q̄d luna semp h̄t splēdorē. i. lucē in ea sui p̄te q̄ ē ad solē. h̄sus solē: statim. i. sine mora alicui⁹ inq̄sitionis rōtinatiue intellexit p̄pter q̄d hoc sit. i. q̄a p̄pter id q̄d illustrat. i. lumē recipit a sole. nā si luna ex se lumē h̄ret: eoz bene lucret in alia p̄te sui sicut in illa. Alia duo exēpla sūt moralia. Sūt siq̄s viderit pauperē hominem disputatē. i. litigantē cum diuitē: statim cognouit. i. arbitratus est hoc

Secundus libri posteriorum.

esse propterea: quoniam accommodatus est ei aliquid a diuine: quod ipse nondum restituit. Tertium exemplum, aut si queratur ab aliquo solere, propter quod isti duo homines amici facti sunt de nouo: statim respondebit hoc esse eo quod inimici eiusdem sunt facti: et machinatur aliquid mali contra ipsum. omnes enim causas medias, id est, prima videns homo solers: cognouit, id est, coniectauit et ultimas, id est, prima et immediata ex quibus tota res pendet, facit namque discursum quedam conclusionis et imperceptibile per media: ex quibus potest illa conclusio procedere: quousque ad immediata pertingat, et ita cognouit primam et potissimam causam ultra quam non est procedendum. Habet ergo discursus ille imperceptibilis hoc modo explicari.

¶ Splendidum esse ad solem, id est, versus solem sit in quo, A. maior extremitas lucere a sole, id est, recipere lumen a sole in quo, B. medium, luna, C. minor extremitas, tunc fiunt due oppositiones, inest igitur B. ipsi, C. id est, vere predicabitur in minore premissa, ut luna recipit lumen a sole, ipsi sunt, B. inest, A. in maiore premissa, ut omne recipiens lumen a sole lucet sicut sol: hoc est ad hoc esse splendidum a quo est splendor, que in conclusione ipsi, C. inest, A. per B. medium, igitur luna lucet sicut sol. Eodem modo per easdem litteras, A. B. C. ordinare sillogismum in alijs duobus exemplis, de paupe litigante cum diuite per medium medium inimicari vni tertio etc.

¶ Questiones idonee.

¶ Circa hoc caput, vulgarissime sunt due questiones principales, prima utrum scientia differat ab opinione: sic quod scientia non potest fieri opinio neque vice versa. Secunda utrum, scibile differat ab opinabili: sic quod de eodem obiecto non possint simul esse scientia et opinio. Solet addi tertia questionum, scientia et fides de eodem obiecto sint compossibiles in eodem. Quarta si formido sit necessario annexa opinioni etc.

¶ Primi libri Posteriorum finis.

SECUNDVS LIBER

Posteriorum Analyticorum est de medio demonstrationis inueniendū: & de principiorum eius notificatione, id est, notitia comparanda. Habet capita tredecim: que in quinque tractatus distribuuntur. Primus est de questionibus scibilibus: quarum primaria est questio quid est, habet duo capita, Secundus tractatus ibi, ipsi autem quid est: disputatiue inquit an diffinitio possit demonstrari de suo diffinito: per quatuor capita. Tertius tractatus ibi, iterum autem speculandum: eandem questionem de notificatione diffinitionis determinatiue: & hoc per tria capita. Quartus tractatus ibi, quomodo autem oportet venari: est de arte & modo inquirendi diffinitionem: que sit medium demonstrationis, habet etiam tria capita. Quintus demum tractatus est vltimum huius libri caput: & inquit quomodo sit aquirenda notitia principiorum demonstrationis, & scientie.

¶ Caput primum de quatuor questionibus scibilibus,

Caput primum de questionibus scibilibus.

Questiones sunt equeles numero et post latissimam valde copiosam inquisitionem nature demonstrationis tam per diffinitionem quam per diuisionem eius: et pariter comparationem: et alia multa que circa hec adducta sunt. Aristoteles ad complementum huius doctrine addit hanc secundum librum de medio demonstrationis id est ad demonstrationem requisitam hoc est intendit in eo inquirere quod et quale sit medium demonstrationis: quomodo inuestigandum: et quale habitudine obseruetur ad extrema conclusionis demonstrationis. Sed quia ut in primo libro dictum est: antequam conclusio per demonstrationem probetur: dubitatur est questio: omnis vero questio formatur ad inquirendum causam rei. et causa ipsa est medium quo rei veritas declaratur: et omnis dubitatio tollitur: ideo Aristoteles de medio acturus a questionibus ordinatur in hoc primo capitulo huius secundum libri. Et ita hoc capitulo inscribitur de questionibus scibilibus id est in scientiis formari solent: antequam rei ignoretur causa inueniatur sit. habet autem hoc capitulo tres partes principales. Prima questiones scibiles proponens omnes quaternario perstringit numero. Secunda ibi quodammodo reducit quaternarium ad binarium id est ad duas solas questiones. Tertia pars ibi causa quodammodo eam omnes questiones ad unam communi reducit id est ad questionem mediam. Proponit autem in principio huius libri unam propositionem generalem: quemadmodum fecit in principio primi libri: et eam per inductionem declarat in diuersis scientiis. proponens itaque ait questiones sunt equeles numero id est totidem his queque vere sciuntur id est quot postea sciuntur imo sunt eadem nam omnis conclusio per demonstrationem scita: prius eadem fuit questio. sicut antequam esset demonstrata. Ad id notatim vere sciuntur: alludens ad illud quod dixerat in principio libri precedentis de sciencia simpliciter: et non sophisticum modo et hoc autem sciuntur est conclusio non principiorum: et est per causam conclusionis: ad

quam inquirenda incitat questio que causam querit. totum sunt numero questionum genera quot sunt scibilibus propositionum genera.

Quoniam autem ponit numerum questionum in genere. et dicit quod in scientiis quodammodo inquirere solemus quatuor questionum genera. scilicet quod vel verum est aliquid: propter quod est: si est: et quod est. Ad huiusmodi numeri declarationem ponit discrimen inter questiones ponentes: et non ponentes in numerum. hoc est compositas et simplices. et de compositis questionibus ait. Cum enim quidem quodammodo verum hoc predicatum inest illi subiecto aut non hoc: sed hoc: ponentes in numerum id est facientes questionem compositam sicut deest tertio adiacente: est questio quodammodo composita. ut verum sol deficiat id est eclipsandus sit in hoc anno aut non: ipsum quodammodo inquirimus id est est questio quodammodo est in astrologia. signum enim quod sit questio quodammodo est: quia inuenientes per computationes motum solis et lune: quodammodo defecturus sit sol in hoc anno: pausamus id est cessamus a questione: et si in principio id est prius sciuissemus quodammodo deficeret id est defecturus esset sol a suo lumine: non vitiosum quodammodo inuenimus verum sol deficeret. ergo illa questio erat quodammodo est. ex quo conuenit quodammodo ita est futurum: cessauit questio: cum absoluta sit

Cum autem sciimus ipsam quodammodo: deinde inquirimus propter quodammodo est altera questio. ut scientes quodammodo deficit sol id est defecturus est: aut quodammodo mouetur terra. id est tremat et concutitur. (quodammodo sepius ad eclipsim: seque terre motus) questionem aliam addimus dicentes. et propter quodammodo deficit sol: et propter quodammodo terra mouetur. hec quodammodo igitur duo questiones deest tertio adiacente. ubi inquirimus de inherencia predicti causi ad subiectum si est: et propter quodammodo est. Dicamus de alijs duabus questionibus que sunt simplices. id est deest secundo adiacente.

Quedam autem alio modo id est simpliciter inquirimus. et primo questionem si est. ut si est: aut non est ceterum id est chimericum aial: aut si est deest. hoc autem querens simpliciter dico si est: aut non est aliquid: sed non quod de tertio adiacente: ut si est aliquid: aut

Secundū libri posteriorum.

nō. cognoscentes autē quia est res in
questionē si est posita: querim⁹ qd est
per diffinitionē. vt qd est deus/aut quid
homo. exēpla sunt diuerſarū scientiarū.
Concludam⁹ ergo hāc primā partem.

¶ Que quidē igit̄ primo q̄rit̄:
mus per q̄stiones scibiles: r̄ q̄ inueniē-
tes per demonstratiōē postea scim⁹: hec
que dixim⁹ sunt r̄ tor numero: q̄a qua-
tuor genera questionū. et earū due sunt
simplices. i. de est secūdo adiacēte: vt si
est res/ r̄ qd est. alie due cōposite. i. de ē
tertio adiacēte. vt q̄a est r̄ ppter qd est.
et correspondēt due p̄me q̄stiones dua
bus secūdis. nā q̄stio si est correspondet
questioni q̄a est. et vtraq; determinatur
p̄ demonstratiōē q̄a est: differēter tamē.
q̄a questio simplex si est. vt vtrū de⁹ sit:
terminat̄ per demonstratiōē hypoteti-
cā cōditionalē accepta pro medio diffini-
tione subiecti qd nois. sed questio q̄a est
cōposita. vt vtrū homo sit risibilis: termi-
natur p̄ demonstratiōē categoricā ac-
cepta pro medio diffinitione subiecti qd
rei. Similiter questio qd est qd corres-
pōdet q̄stioni ppter qd est. et vtraq; de-
terminat̄ p̄ demonstratiōē ppter qd.
nihil est aliud est querere ppter qd hō
est risibilis quā q̄rere qd rei ipsi⁹ hois.
nā diffinitio qd rei subiecti est causa. p-
pter quā passio inest subiecto. et ideo de-
terminatio questionis qd est presuppo-
nitur ad deterianā q̄stionē ppter qd
est. **¶** Aduerte hic qd nulla q̄stio p̄sup-
ponit scitū esse id qd querit. quare q̄stio
si est pōt formari de chimera: r̄ de alijs
reb⁹ impossibilib⁹ esse. vnde exēplū po-
suit Aristot. vt si est cētaur⁹ aut nō. et in
tertio physicorū si est infinitū. et in quar-
to physicorū si est vacuū r̄c. Eodē modo
questio qd est pōt formari de eo qd nō
habet diffinitionē. vt qd est deus. qd est
ens r̄c. questiones vero quia est/ ppter
qd est presupponunt rem esse. ideo non
possunt rite formari de reb⁹ impossibili-
bus/ r̄ nō existentib⁹. **¶** Sed Jacobus
Strapulensis in ānotatiōib⁹ hui⁹ cap.

Stapu-
lenf. ta-
xatur.

dicat vni⁹ qd mihi nō placet. s. qd scire in
hoc cap. accipitur cōfute r̄ cōter ad sci-
re r̄ intelligere. et qd questiones si est/
r̄ qd est p̄inent ad principia scientiarū:
sed questiones q̄a r̄ ppter qd ad cōclu-
siones. quod iudicio meo est contra do-
ctrinā Aristot. quia principiorū nō sunt
questiones sed precognitiones. s. qd est
r̄ qd est. vnde Faber p̄ equocationē de-
ceptus videt̄. q̄a hec cōplexa aliter sunt
accipienda in p̄hemio primi libri hui⁹
quādo erant precognitiones: r̄ aliter in
hoc principio secūdi libri: vbi sunt q̄stio-
nes. Itē quid est quādo est precognitio
est diffinitio qd nois: r̄ de illa nunq̄ sit
questio: sed supponi habet ex vso loquē-
tium. sed quādo qd est format̄ questio:
est diffinitio qd rei que nō supponit/ sed
inquiritur in scientijs: r̄ sepi⁹ demonstratur
de suo diffinito. Ipse insuper Faber in
multis locis suozū operū exclamat et
incandescit contra questionarios p̄ha-
risenses: qui sepi⁹ de principijs formā
questiones quā ineptissime. quare eius
prudētia demitroz qui in hoc loco sui
dogmatis oblitus dicat quid est/ r̄ si est
questiones esse principiorū. vnde nec
verū esse credo: qd in hoc capitul. scire
accipiatur large: sed propriissime. vnde
statim in principio Aristot. dixit vere sci-
mus: vt iam exposui.

¶ Secunda pars hui⁹ cap.

¶ Querimus autem &c. Possu-
mus tamen has questiones ad paucio-
res reducere: ita vt ex duabus questio-
nibus sibi correspondētib⁹ in vtroq;
binario vnā aliciamus. correspondebant
autem sibiipsis questio si est simplex/ r̄
questio quia est cōposita. similiter ques-
tio quid est questioni propter qd cor-
respondet. Itē dicimus qd si bene ad-
uertimus due p̄ime questiones in sen-
tentia sunt vnā questio. cū em querim⁹
quia est in compositis/ aut si est simplici-
ter. i. in simplicibus: non aliud querim⁹
in vtraq; earum nisi vtrum sit medium

Caput primū de questionibus scibilibus.

ipſus ſcibilibus an non? et ſimiliter due alie q̄ſtiones in ſentētia ſunt vna queſtio. Cum autem cognoſcentes ſcimus iam queſtionē ſoluā quia eſt res/ aut ſi eſt/ aut in parte/ aut ſimpliciter: ⁊ iterum querimus ppter quid eſt/ aut quid eſt: tunc querimus ſolū vnum: ſcilicet quid ſit mediū propter qđ ita eſt. omnes ergo quatuor queſtiones in ſententia ſunt tantū: due queſtiones: ſcilicet an ſit mediū: et qđ ſit mediū. nam inuento medio ceſſat omnis queſtio.

¶ Dico autē .i. declaro qđ dixi quia eſt/ aut ſi eſt/ aut in parte/ aut ſimpliciter: quia non aliud intelligo quam cōpoſite aut ſimpliciter. primū propter queſtionē q̄a: eſt ſecundū propter queſtionem ſi eſt. in parte quidē .i. compoſite: vt virum deficit luna. .i. minuitur aut augetur. hec enim nō eſt queſtio ſimpliciter ſi eſt de luna: ſed in parte. .i. quantum ad aliquod determinatū predicatum eius. ſi enim querimus .i. quando virum eſt aliquid aut non: nō querim⁹ huiusmodi. .i. queſtionē que. ſ. eſt de tertio adiacente ⁊ cū predicato appoſito: ſed ſimpliciter .i. absolute querimus ſi eſt/ aut non eſt luna in aſtologia/ aut vox in muſica. ergo queſtio compoſita: q̄a eſt q̄rit in parte: queſtio vero ſimplex ſi eſt q̄rit absolute ſimpliciter ⁊ in totū.

¶ Contingit itaq; in omnibus queſtionib⁹ quatuor querere tantū duo: ſcilicet aut ſi eſt mediū/ aut quid eſt mediū: et idem dicitur cauſa eius quod ſcire volumus.

¶ Tertia pars huius cap.

¶ In omnib⁹ autē. Adhuc autē expremiſſis colligere poſſum⁹ qđ omnes quatuor queſtiones ad vnā contra hi poſſunt. ſ. qđ omnes ſunt queſtio mediū. cauſa quidē eſt mediū. in omnib⁹ autē quatuor queſtionib⁹ hoc ſolū q̄ritur. ſ. cauſa rei ⁊ mediū. patet hoc diſcurrendo p ſingulas earū. cū eſt queri

tur virū deficit luna. ſ. queſtio q̄a eſt: q̄ritur virū ſi aliqđ mediū/ aut nō ad probandū qđ deficit. poſt hoc autē ſcientes q̄a eſt aliqđ mediū: ceſſat illa queſtio: ⁊ querim⁹ qđ ſit hoc mediū. et ita queſtio qđ eſt ad idē tendit cū q̄ſtione q̄a eſt. ſ. ad mediū. idē patet de queſtione ſi eſt.

¶ Cauſa em̄ ipſi⁹ eſſe rei ſimpliciter ⁊ nō hoc aut hoc. .i. tale vel tale: ſed ſimpliciter ⁊ absolute: eſt mediū. ergo queſtio ſi eſt: q̄ absolute ⁊ ſimpliciter q̄rit de eſſe rei: eſt etiā q̄ſtio mediū. ſicut queſtio q̄a eſt: q̄ non ſimpliciter q̄rebat: ſed aliqđ. .i. aliqđ predicatū eorū q̄ ſunt perſe aut forte ſecūdu accidēs: q̄rebat mediū qđ ſit cauſa illi⁹ inherētē predicatū ad ſubiectū. queſtio aut ſi eſt querit mediū qđ ſit cauſa ipſi⁹ eſſe rei absolute p ppoſitionē de eſt ſecūdo adiacēte.

¶ Dico autē .i. declaro p exēpla qđ ſit q̄rere eſſe ſimpliciter ſubiectū: et qđ q̄rere ſim qđ. ſimplr q̄dē: vt q̄rere lunā eſſe/ aut terrā/ aut triāgulū i diuerſis ſciētīs. ſim quid autē eſt/ vt q̄rere in aſtologia defectū lune. aut cūlitate vel incūlitate anguloꝝ triāguli ad duos reſtos in geometria. aut ſi eſt terra in medio mūdi/ aut nō in philica. in oib⁹ em̄ hiſ q̄ſtionib⁹ manifeſtū ē qđ idē ſit q̄rere. ſ. qđ eſt verū: ⁊ ppter qđ .i. ppter q̄ cauſam ſit verū. q̄ erat q̄rta q̄ſtio. q̄ q̄ſtio ppter qđ ad idem tēdit cū alijs trib⁹. ſ. ad querendum mediū ſiue cauſam.

¶ Et hoc ampl⁹ declaram⁹ exēplis. ſi q̄rat qđ eſt defect⁹ ſiue eccliſſe lune: reſpoſio ē: qđ ē puatio luminis a luna obiectū. .i. interpoſitione terre inter ſolē ⁊ lunā. et ſi q̄rat ppter qđ luna eccliſſat/ aut ppter qđ luna deficit lumīne: idē reſpōdem⁹. ſ. interpoſitionē terre. Ergo idē q̄rit q̄ſtio ppter qđ cū q̄ſtione qđ eſt: q̄ etiā ad idē tendebat cū q̄ſtione q̄a eſt: ⁊ q̄ſtio q̄a eſt reducta eſt ad q̄ſtionem ſi eſt. ergo omnes quatuor queſtiones reſoluitur in vnā q̄ eſt q̄ſtio qđ eſt: ſ. mediū vel cauſa rei. Aliud exēplū.

Secundi libri posteriorum.

¶ Quid est armonia. i. cōsonan-
tia vocū de qua in musica? respōsio erit.
qđ ratio numerorū. i. pportio numeri-
lis in acuto ⁊ graui sono. hoc est cōsonā-
tia est pportio numeralis duarū vocū
quarū altera est acuta altera grauis. et
et si q̄rat. ppter qđ cōsonat acutū graui?
respōsio est eade. s. ppter id qđ rationē
h̄nt numerorū. i. numeralē acutū ⁊ gra-
ue. hoc est due ille voces se h̄nt ad sese
sicut duo numeri ad seipsos. ergo due
q̄stiones qđ est / ⁊ ppter qđ est idē pe-
tunt. et similiter q̄stio q̄a est q̄rit idē. vt si
querat vtrū sit assignabilis in numeris
ratio. i. pportio ipsoꝝ acuti. s. et grauis
soni: accipientes. i. formātes q̄stionē q̄a
est de cōsonantia: nihil aliud q̄rim? nisi
qđ est ratio. i. pportio acuti ⁊ grauis: an
sit pportio numeralis. ergo oēs ille tres
q̄stiones idē querūt. s. mediu ⁊ causam.

¶ Qđ autē mediu. i. de medio sit
ois q̄stio: probem? signo sensibili: osten-
ditur hoc esse verū quādocunq; mediu
est sensibile. i. causa percipi pōt ad sen-
sum. q̄rim? autē nō sciētes mediu: vt de-
fect? .i. eclipsis lune: q̄rim? si est vel q̄a
est ⁊ alias duas q̄stiones. si autē in tpe
eclipsis lune essemus supra lunā: non
q̄rerem? vtiq; vllā harū q̄stionū. s. nec si
sit eclipsis lune: nec ppter qđ sit ⁊. q̄a
simul manifestū esset ad sensū mediu
qđ q̄rit vtrūq; q̄stioꝝ. s. interpositio dia-
metralis terre inter solē ⁊ lunā. si ergo
cognito medio / ⁊ causa eclipsis ad sen-
sum absoluta est oīs q̄stio: signū est qđ
quādo q̄stiones fiebant ppter ignoran-
tiā mediu: oēs q̄stiones erāt de medio.
Sed forsitā aliquis memor disputatio-
nis facte supra in cap. 23. primi libri hu-
ius in pre q̄nta: neq; p sensum est scire
⁊. vbi hoc idē exēplū positū est. si esse-
mus supra lunā ⁊. argueret cōtra hanc
rationē sumptā ab experimento. q̄a ibi
dictū est quāuis essem? supra lunā / vbi
derem? terrā interpositā: non vtiq; scire
mus causam defect? siue eclipsis lune:
sentirem? eū qm̄ deficeret n̄c: sed non

ppter qđ est omnino ⁊. h̄ac igit̄ causā
lationem excludens Aristot. dicit.

¶ Ex eo em̄ qđ sentimus ⁊c. s.
mediū ⁊ causam: vlt̄ principii demon-
strationis factū est nobis notū. et ita ha-
bem? scētā p ipsum. sensus qđē em̄ est
cognosces qđ n̄c. i. in hoc tpe obijc̄. i.
interponitur terra. et sic manifestū est
qđ n̄c deficit. i. eclipsat luna. ex his au-
tem sensationib? multis vlt̄ principii
factū est vtiq; .i. collectū est p inductionem.
s. qđ quādocunq; terra interponit̄
inter solē ⁊ lunā eclipsat luna. i. deficit
lumine. Stat ḡ solutio argumētū in hoc
qđ verū est / qđ notitia sensitua nō est
scientia. q̄a nō est vlt̄. vt supra dicebat:
tamē ex notitia sensitua particulari elici-
tur notitia intellectua vlt̄ ḡ est scētia.
sed de hoc infra cap. 13. nihilomin? tū
hoc nō datur: ratio hic posita nō pender/
ex q̄stione illa vtrū notitia sensitua sit
scientia: sed volumus hic ex analogia
sensūs probare apud intellectū: qđ ille
q̄stiones oēs sunt de eodem hoc est de
causa ⁊ medio. s. qđ sicut apud sensum
cognita causa nō arim? de effectu q̄stio
nem vllam: ita apud intellectū cognito
medio. s. qđ est: cessat oīs alia q̄stio / vt
si est / q̄a est / ⁊ ppter qđ est. vnde cōclu-
dens aut. sicut ḡ dixim?: scire qđ qđ est
idē est / ⁊ ppter qđ est. Et ppter tardio-
res ingenio addit Aristot. repetens.

¶ Hoc autē est: suple verū i oib?
q̄stionib? siue sint simpliciter. i. simpli-
ces: ⁊ nō eorū q̄ insunt aliqd est. i. q̄ non
q̄rit de p̄dicato inherēte subiecto p co-
pulā: sed solū de essere p ppositionem
de est secūdo adiacēte. aut eorum. i. siue
sint q̄stiones eorū q̄ insunt. i. de p̄dicatis
p ppositiones de est tertio adiacēte. q̄a
in vtrūq; earū semp q̄stio oīs est de me-
dio: vt in geometria pōt q̄ri simpliciter:
vtrum angulū triāgulū sint duo recti. pōt
etiā q̄ri pposite ⁊ fm̄ qđ: vt an magis an-
min? ē triāgul? q̄ duo recti. s. ḡ his sat.

¶ Qđ qđē igit̄ oia q̄ in scētis
q̄run?

Caput secundum an idē sit diffinibile & demonstrabile.

Conclusiones huiusmodi bene intellectu colligi potest probatio
 cap. vni cōclusionis quam Aristot. intēdit
 p̄ncipaliter .i. q̄d ad habendā sciētiā
 est necessaria doctrina de inuētiōe me-
 dij demonstratiōis sciētificē . et pbatur
 hac ratione. ois p̄posito scibilis per de-
 mōstratiōē fuit q̄stio antequā applica-
 retur ei demonstratio: sed ois q̄stio / est
 q̄stio mediij: ergo tota sciētia cōclusionis
 pendet ex medio demonstratiōis. qua-
 re opus est dare doctrinā de inuētiōe
 huius mediij. et hec est doctrina huius secū-
 di libri posterioris. maior huius rationis
 supponit ex dictis supra in cap. 2. primi
 libri huius. minorē p̄bat. q̄a quatuor sūt
 possibiles q̄stiones in omni materia sci-
 bilis. si est / q̄a est / q̄d est / et p̄pter q̄d est
 si. due simplices et due cōposite: vtriusq̄
 binarij prima correspondet prime / et se-
 cūda secūda. q̄a idem q̄runt. quare oēs
 quatuor q̄stiones in duas cōtrahuntur:
 vt si est mediij / et q̄d est medium. et iste
 due tandē in vnā resoluitur: puta in q̄-
 stionē de medio. huius signū est: q̄a inuē-
 to medio omnes ille q̄stiones absolute
 sunt et cessant. ergo omnes ille q̄stiones
 idē querebāt. .i. mediij: omnis ergo que-
 stio est questio mediij . et eo inuento ces-
 sat omnis questio / et habetur sciētia p̄
 demonstratiōē. ergo vanda est metho-
 dus de inuētiōe mediij demonstrati-
 uis. et hanc inuēdimus tradere in hoc se-
 cūdo libro posterioris. doctrina ergo hu-
 ius secūdi libri est vtilis / et necessaria
 ad complementū doctrinē demonstra-
 tiue. et hoc est quod Aristoteles inten-
 dit probare in hoc p̄hemio: quod est
 omnino simile p̄hemio primi libri.

Questiones idonee.

Circa hoc cap. due tāti questiones
 sunt idonee. p̄ prima. vtrū sint tāti qua-
 tuor q̄stiones scibiles. .i. ad quē sensum
 est recipiēda hec p̄positio. Secūda q̄-
 stio. vtrū omnis questio est q̄stio mediij
 tan omnes q̄stiones reducātur ad vnā.

Caput secundū disputat tres
 dubitationes de medio demonstra-
 tiōis: quod dicitur q̄d quid
 est. siue diffinitio.

Vomodo autē q̄d
 quid est et. Ex toto
 cap. precedenti. patet
 materia huius secun-
 di libri. q̄a inq̄rendū
 est de medio demon-
 stratiuo: q̄d dicitur q̄d
 q̄d est siue diffinitio: et q̄ tradēda est me-
 thodus qua inuenire possim⁹ diffinitio-
 nem q̄d rei subiecti illius de quo passio
 est demonstrāda. Ad inuēndā h̄ huius me-
 thodi difficultatē Aristot. p̄mo procedit
 disputatiue et mouendo dubia: quaten⁹
 ex illis eluceat q̄a sit dicendū secūda
 veritatē / et tandem methodū questīā
 inueniat. et iuxta tria dubia erunt tres
 pres huius cap. secūda ibi. q̄d autē. tertia
 ibi. sed vtrū et. p̄mū itaq̄ dubiū erit
 obiecto diffinibili. vtrū sit idē q̄d demon-
 strabile. ita q̄d de eodē sit diffinitio de
 quo est demonstratio: et an sint diuersa
 obiecta diffinibile et demonstrabile. p̄o
 ponēs itaq̄ has dubitationes Aristot.
 dicit. quomodo autē q̄d q̄d est demon-
 stratur. .i. declaretur et inueniatur diffini-
 tio: et q̄s modus introductionis. .i. me-
 thodi vel artis inuentiue eius: et q̄d est
 diffinitio. .i. vtrū sit idem q̄d demonstra-
 tio: et quorū obiectorū sit diffinitio: dice-
 mus in hoc secūdo libro. p̄mū tamen
 dicem⁹ opponētēs. .i. arguentēs ad par-
 tes oppositas de ipsis dubijs p̄positis.
 p̄ncipiū autē sit futoz. .i. dicendoz: hoc
 est prima dubitatio a nobis disputāda
 erit de eo q̄d magis sit propriū. .i. magis
 cōuentens habitis rationib⁹. .i. sequenti-
 bus determinationib⁹: ita quod ex eo
 possint alia sequētia deteriari. sensus ē.
 q̄d ab ea q̄stione incipiem⁹: et q̄ pote-
 rim⁹ accipere ansam ad alias sequētes.

Dubitat em̄ aliquis. .i. p̄mū

Secundi libri posteriorum.

dubium disputandū sit hoc, virum sit. i. contingat idem obiectū & secundū idem. i. secundū eandē rationē scire. i. notificare diffinitione & demonstratione: aut sit hoc impossibile. s. qđ de eodē materialiter & formaliter sit diffinitio & demonstratio.

**¶ Diffinitione em̄: vel melior li-
tera:** diffinitio ipsi⁹ qđ qđ est esse videt̄ rē. incipit vtilare hāc q̄stionē & probat qđqđ rōnib⁹ p̄tē negatiua. s. qđ nō oīs cui⁹ est demonstratio: est diffinitio. p̄ prima ratio diffinitione em̄ qđ qđ est. i. qđ sit res scire videtur homo, omne autē predicatum qđ est qđ est. i. predicatur in qđ: est vniuersale sui subiecti / & predicatiuū. i. affirmatiuū semper. sillogismi autem demonstratiuū nō oēs sunt huiusmodi: qđ eorū quidā sunt priuatiuū. i. negatiuū: et quidā nō vniuersales: qđ in secūda figura omnes sillogismi sunt priuatiuū: & in tertia oēs nō vniuersales sunt. qđ nō semper est idem diffinibile & demonstrabile.

¶ Postea nec: est secūda ratio: & dato qđ cōcedātur demonstrationes vniuersales affirmatiue / vt in prima figura: tamē de conclusionib⁹ demonstratis per eas nō est diffinitio. ideo ait. nec eorum sillogismozū q̄ sunt de numero predicatiuozū in prima figura: eorū inquā omniū nō est diffinitio. vt qđ omnis triāgul⁹ duob⁹ rectis equalis habet suos angulos. cōplexozū em̄ nō est diffinitio. Sequitur tertia ratio.

¶ Hui⁹ autē. s. qđ nō contingit idē secundū idē demonstratione & diffinitione scire: etiā hec tertia ratio est. quoniā scire demonstrabile: est demonstratio nem ei⁹ habere. quare si in talibus qđ scire facit est demonstratio: manifestū est vtiq; qđ id nō efficiet diffinitio eorū. consequētia probat̄. nā si scire faceret diffinitio: sciretur qđ habens diffinitionē et nō demonstrationē: sciret. qđ est palā falsum & cōtra suppositionē: qđ autē hoc se quā pater. qđ nihil prohibet nō simul habere quēpiā diffinitionē & demonstra-

tionem: immo possibile est p̄tē habere diffinitionem. Quarta ratio.

**¶ Sufficit autē fides. i. notitia q̄
ex inductione acq̄ritur ad hoc p̄bādū.** nā sepius cognoscem⁹ vritatē. p̄positio nis de predicato accidentali perse aut accidens: nihil tale diffinitēca. quoniā accidentiū non sunt diffinitiones sed bene demonstrationes: vt patet inductive in multis. posset aliter / & meli⁹ hoc intel ligi de inductione facta per oēs conclusiones demonstrationum: quia nullius earum est diffinitio. Quinta ratio.

**¶ Ampli⁹ si diffinitio: suple qui
ditatiua est quedā cognitio substantie. s. per predicata essentialia q̄ sunt genus & differentia. sed ea q̄ demonstrātur manifestum est qđ non sint substantie / sed accidentia. ergo non est idem demonstra bile & diffinibile. hec ratio duobus modis solet intelligi: primo qđ diffinitio est per predicata essentialia: demonstratio vero nō sed per accidentalia / q̄ sunt passi ones q̄ demonstrantur de subiecto. alio modo qđ diffinitio est solius substantie. i. predicamēti substantie: qđ in solo illo predicamēto sunt vere differentie diuine generū & diffinitive specierū: nō autem in alijs predicamētis. soli ergo termini absoluti q̄ dicuntur substantie possunt diffiniri. passionēs vero q̄ demonstrātur nō sunt de predicamēto substantie: qđ sunt termini connotatiui extrinsece. ergo manifestū est qđ non est diffinitio oīs illi⁹ cui⁹ est demonstratio. hec de prima q̄stione.**

¶ Secunda pars hui⁹ cap̄.

¶ Quid autē? proponitur secūda dubitatio. qđ autē an dicemus forte ecōtrario: cui⁹ ē diffinitio nun qđ oīs talis ē demonstratio an nō? et arguit duabus rōnib⁹ ad partē negatiua. p̄mo sic. vna qđ ē est iā dicta ratio. s. tertia prece dētū: & de hoc. s. p̄posito eadē est. i. eodē modo pōt facere ad hāc secūda dubitationē sicut faciebat ad p̄mā. hoc premisso fundamēto: qđ vni⁹ obiecti in quāstū

Caput secundum an idē sit diffinibile & demonstrabile.

vnū est. i. sub vna ratione vna est sciētia i. vnū mod⁹ sciēdi & nō plures, sed diffinitio & demonstratio sunt diuersi modi sciēdi. quare si scire dēmonstrabile est ei⁹ dēmonstrationē habere: ponēdo qđ eius etiā ē diffinitio: accidet. i. scatur quoddā impossibile iā dictū. s. qđ habens diffinitioē de aliquo dēmonstrabili sciet illud sine dēmonstratione. et ita sciret illud an tequā sciret. Secunda ratio.

¶ Ampli⁹ & principia. q̄ clarior atq; efficacior est. qđ diffinitiones sunt principia dēmonstrationū. vt supra in cap. secūdo p̄mi libri dictū est. sed p̄ncipiorū nō esse dēmonstrationē mōstratū est p̄ri⁹ s. in cap. 3. p̄mi libri. et meli⁹ in cap. 19. p̄te tertia mōstratis autē his rē. nā si p̄ncipia dēmonstrari possent: operaret cōcedere p̄ncipiorū esse alia p̄ncipia: et hoc in infinitū abibir: qđ ibidē reprobatū ē. & p̄me diffinitioēs erit dēmonstrabiles & ita nō oīs cui⁹ ē diffinitio ē dēmonstratio

¶ Tertia pars huius cap.

¶ Sed vtrū si nō oīs &c. tertia du bitatio. si nō oīs cui⁹ est diffinitio est dēmonstratio: neq; cōtra oīs cui⁹ est dēmonstratio est diffinitio. vt probatū est. dubitatur vtrū alicuius eiusdē & sub eadē ratione sit diffinitio & dēmonstratio. aut hoc est impossibile. Et p̄bat quatuor rōnib⁹ qđ null⁹ eiusdē sit diffinitio & dēmonstratio. ideo aut. nō em̄ est dēmonstratio alicuius cuius est diffinitio. Prima ratio.

¶ Diffinitio quidē em̄ est suple notificatiua ipsi⁹ qđ qđ est. et p̄o. i. sub stāte vel essentire rei. sed dēmonstrationes oēs vidēt supponere & accipere iā notū qđ qđ est: vt in mathematicis dēmonstrationib⁹ supponit arithmeticus qđ vnitās & qđ impar: anteq̄ dēmonstret aliqđ de eis. et alie similit̄er scientie oēs nunq̄ dēmonstrant qđ qđ est. ergo nō est dēmonstratio ei⁹ cui⁹ ē diffinitio. Secūda rō.

¶ Ampli⁹ oīs dēmonstratio ē de clusione q̄ aliqđ de aliq̄ enūciat: vt qđ

est: aut nō ē. i. affirmatiue aut negatiue: id diffinitione aut nihil alterū d̄ altero p̄dicat. qđ dictū ē sup̄ in cap. 2. p̄mi lib. huius qđ diffinitio nō est suppositio: qđ nō enūciat aliqđ de aliq̄. et i. cap. 2. eiusdē eadē r̄ba reppetit dicens ter. i. diffinitio nes nō sunt suppositiones. nihil em̄ esse aut nō esse dicit: qđ nō sūt propositiones ex noīe / r̄e r̄bo p̄posite. Dat Arist. hic duo exēpla. p̄mi est de diffinitione hoīs s. aīal bipes. nā neq; aīal de bipede p̄dicat: neq; bipes de aīali: qđ ibi nullū est r̄bū quo dicat: hoc esse vel nō esse hoc. Secūm exēplū est diffinitio triāguli. s. figura plana r̄e. neq; etiā p̄dicat figura d̄ plano: neq; eō. neq; d̄ in diffinitione illa qđ planū est figura: neq; qđ figura sit planum. ergo non est diffinitio id cuius est dēmonstratio. Tertia ratio.

¶ Ampli⁹ alterū. i. diuersum est dicere qđ est res: & dicere qđ est. sed diffinitio declarat qđ est: dēmonstratio hō qđ est. i. si est: aut nō ē verū hoc p̄dicatū de hoc subiecto. et ita differūt sicut simplex & cōpositum. Quarta ratio.

¶ Alteri⁹ aut. cōfirmatio ē p̄cedētis. s. qđ alterū sit qđ ē / r̄ qđ ē. et arguit sic. alteri⁹ est altera dēmonstratio. i. diuersorū diuersa est declaratio siue mod⁹ dēclarādī: vt posset inductione p̄bari: hoc itelligo nisi qñ vnū eorū sit pars qđ aliteri⁹ vt totū. i. pars subiectiua vel spēs: qđ tūc eadē declaratione posset vt r̄iq; eorū declarari. hoc a sit parēthēsi declaro in exēplo. qđ tūc ostēsum est de isoschele duob⁹ rectis eq̄les h̄re āgulos suos: qñ oīs ostēsus ē triāgul⁹ qđ h̄eat suos āgulos eq̄les duob⁹ recti. pars em̄ subiectiua vel spēs est hoc. i. isoscheles: hoc a sit. i. triāgul⁹ est totū vt vel gen⁹ ei⁹. hec a sit duo p̄dicta. s. qđ est / r̄ qđ est: nō sic se h̄nt. nō em̄ alterū eorū est pars alteri⁹: sed sunt disparata: q̄re eorū non est idē declarationis mod⁹: sed dēmonstratio ē mod⁹ quo ostēdit qđ est: ergo nō diffinitio. et cōtra diffinitio est mod⁹ quo ostēditur qđ est: ergo nō dēmonstratio. Mani

Secundi libri posteriorum.

festi itaq; est per supradictas rationes: qđ nec cuius est diffinitio: huius ois est demonstratio: neq; cuius est demonstratio huius ois est diffinitio. Immo qđ nullius eiusdē cōingit vtrāq; habere. i. diffinitio nem & demonstracionem simul. Et qua probatione de obiectis.

Manifestū est itaq;, quia cor-
relarie sequitur: quod nec diffinitio est
demonstratio: neq; idem erunt ambo. i.
aliquod ex eis mixtum: neq; alterū co-
rum in altero / sicut pars in toto: proba-
tio cōsequatē. nam & subiecta. i. obiecta
eorū diffinibile & demonstrabile simili-
ter se haberēt. qđ q locū a cōiugatis. be-
ne sequitur. diffinitio est demonstratio: er-
go diffinibile est demonstrabile: cōsequēs
pbatū est falsum in hoc cap. ergo & an-
tecedens qđ est oppositū correlarij. et
ita patent due questiones determinate
q̄ in principio huius cap. more sunt. quā-
tis hec nō determinādo: sed magis op-
ponendo & disputādo dicta sint. hec igitur
vtrūq; huc opposita sunt: nam verior
determinatio eorum inferius tradetur.

Questiones idonee.

Circa istud capitulū: ex quo Aristo.
nihil dicit assertive: nulla potest haberi
certa determinatio: q̄ in q̄stionē muta-
ta possit argumentis resolui. Et his ta-
men q̄ inter arguēdū dicit: possent aliq̄
colligi q̄stivē. i. vtrū de eodē materia-
liter & formaliter possit esse diffinitio et
demonstratio. vtrū cōple pōtū possit esse
diffinitio. vtrum solius substantie sit diffi-
nitio: an etiam accidentium possit esse?
et alia huiusmodi.

Tractat⁹ secūndus: in quo etiā
disputatūe inquirīt: quomodo
possit notificari diffinitio. i. an
per demonstracionē / vel alio mo-
do. habet quatuor cap. primum
est in ordine.

Cap. 3. pbat diffinitionē nō
posse demonstrari de suo diffinito per sil-
logismum reduplicatiuum.

Psi⁹ autē quid est.

Adhuc magis exami-
nare volentes verita-
tem questionū premis-
sari. inquiram⁹ vtrū
diffinitio possit demō-
strari de suo diffinito:

& hoc loquendo de diffinitione qđ reiet
p̄cipue de diffinitione quidditativa: ra-
tio huius inq̄stionis hec est: quia in de-
mōstratione mediū debet esse diffinitio
subiecti: q̄ in minori propositione debet
p̄dicari de suo diffinito. ergo inquirē-
dū est an illa minor p̄positio sit media-
ta vel immediata. Et hoc est quod querere an
diffinitio sit demonstrabilis de suo dif-
finito. Et qđ vt ex dicendis ostēdet. sunt
aliq̄ diffinitiones q̄ non possunt demon-
strari de suo diffinito: (vt diffinitio quid-
nois / diffinitio p̄prie quidditativa / diffi-
nitio causalis data per primā causam /
vel qđat p̄ oēs simul causas) sunt etiā
alie diffinitiones q̄ possunt demonstrari
de suo diffinito (vt diffinitio descriptiva /
diffinitio causalis data p̄ posteriorē cau-
sam &c.) ideo Aristo. adhuc cōfuse loquēs
& sine distinctione: vult p̄bare qđ diffini-
tio nō possit demonstrari de suo diffinito. i.
a p̄ori & p̄pter qđ. Et qđ hoc maxime ve-
rū est de diffinitione p̄prie quidditativa. i. qđ
p̄dicat in qđ / vel in eo qđ qđ est de suo
diffinito: vult p̄bare in his q̄tuor cap. et
hoc q̄tuor vīs: qđ diffinitio nō demōstre-
tur de suo diffinito. Prima via est p̄ sil-
logismū reduplicatiuum: quē politiores la-
tinorū sillogismū duplatē vocāt. habebit
autē hoc cap. duas p̄tes p̄cipuas. p̄ma do-
cet formare sillogismū reduplicatiuum &
declarat ei⁹ p̄p̄tates. scđa pars ibi. opz
ast rē. pbat qđ hmoi sillogism⁹ nō ē de-
mōstratio. In p̄mis q̄ p̄ponēs q̄stionē
ait. ips⁹ ast qđ ē. i. diffinitionis. vtrū sit
sillogism⁹ / & demonstratio p̄bativa ei⁹
de suo diffinito: aut non possit demon-

Caput tertium de demonstratione reduplicatiua.

strari: sicut suppositus ratio nōc. i. paulo superi⁹ facta. s. in tertia pte cap. pte cedē tis: vbi pbabatur qd nulli⁹ eiusdē sit dif finitio r demonstratio. ibi em̄ supponeba tur qd diffinitio nō possit demonstrari: est ergo q̄stio: hec merito discutienda r determināda. Et incipiam⁹ ab eo qd ve rissimil⁹ est. s. qd si diffinitio posset demō strari de suo diffinito hoc maxime vide retur fieri p sillogismū reduplicatiuū. nos autē intendim⁹ in hoc cap. pbare hoc fieri nō posse. pro cui⁹ declaratione supponamus condiciones demonstra tionis r diffinitionis quidatiue.

Sillogismus autē. s. demōstra tiuus demonstrat aliqd de aliquo. i. ma iorē extremitatē q̄ est passio: de minorē extremitatē q̄ est subiectū dicit: p mediū in quo extremitates vniūtr. Sed qd qd est. i. diffinitio est propriū predicatū sui diffinitū: sic qd conuenit ei omni r soli r semp. et predicat⁹ de eo in eo qd qd est. i. essentialiter intrinsece / nō autē acciden taliter extrinsece. hoc autē. i. huiusmodi predicatū necesse est conuertī. i. esse cō uertibile cū suo subiecto. quare sillogis mus demōstrās diffinitionē de suo diffi nito deberet accipere mediū cōuertibi le cum extremis. probatio.

Si em̄ .A. maior extremitas ipsi. L. q̄ est minor extremitas propriū predicatū ē r cōuertibile in cōclusionē: manifestū est qd r ipsi. B. mediū etiam erit propriū predicatū ipsa maior extre mitas in maiorē ppositione: r iterū hoc mediū erit propriū predicatū ipsi. L. mi nori extremitati in minorē ppositione. quare oia illa tria erūt ad seipsa inuicē ppria r cōuertibilia. Sēsus ergo est. in quocūq; sillogismo pbatiuo quādo due extremitates sunt termini cōuertibiles ad se inuicē: necesse est mediū etiā esse cōuertibile cum vtraq; extremitate: et oēs tres terios illi⁹ sillogismi esse ad sei pos cōuertibiles. quare sequitur qd sillo gism⁹ probās diffinitionē de suo diffini to debet accipere mediū cōuertibile cū

illis duob⁹. his suppositis dicam⁹ q̄stio deberet formari demōstrati reduplica tiua: in qua pbetur diffinitio de diffini to in eo quod quid est.

At vero si. A. &c. Sēsus est: qd in tali sillogismo debet poni illa redup licatio in eo qd qd est in vtraq; premis sarū ad predicatū: alias nō concluditur reduplicatio in cōclusionē. vt exēpla de clarabūt. ait ergo. at vero si. B. maior ex tremitas in maiorē premissa inest om̄i. B. mediū in eo qd qd est. i. cū hac redup licatione. et similr. B. mediū in minorē premissa dicit⁹ vlt⁹ de omni. L. minorē extremitate in eo qd qd est. i. cū eadem reduplicatio: necesse est et. A. maio rem extremitatē dici in cōclusionē de. L. minorē extremitate in eo qd qd est. i. cū eadē reduplicatio. vt omne. B. est A. in eo qd qd. sed omne. L. est. B. in eo qd qd. ergo omne. L. est. A. in eo qd qd. iste est sillogism⁹ reduplicatiu⁹ conclu dens cōclusionem cū reduplicatio.

Si vero nō sic. i. non modo predicto accipiat aliq; duplicās. i. bis ponēs reduplicatiōē illā in premis sis: nō necesse erit. i. nō sequitur necessario cō clusio cū reduplicatio: vt dicit⁹ in con clusione. A. de. L. omni in eo qd qd est. sed si. B. de. B. in maiorē premissa dice retur in eo qd qd est: nō autē. B. dicere tur in minorē de. L. vel de quocūq; sub iecto ei appositio in eo qd qd est. i. cum reduplicatio: non sequitur conclusio cū reduplicatio illa: nisi ipsum qd qd est. i. reduplicatiōē illā habeat vtraq; premissa. erit itaq; necessariū ad hmōi cōclusionē iferēda. B. mediū dicit⁹ i mino ri ppositione de. L. minorē extremitate in eo qd qd est. i. cū illa reduplicatio.

Si igit⁹ qd quid est. i. diffini tiōē r qd qd erat esse. i. diffinitionis no tam illā reduplicatiuā vtraq; interual la premissarū habeat. et pro ergo in me dio terio erit prius illa reduplicatio qd qd erat esse q̄ in cōclusionē. Sed de cla

Secundi libri posteriorum.

remus hec generalia in terminis magis specialibus.

¶ Et omnino si est .i. contingit monstrare quod est homo. i. diffinitione hominis de homine sit. **L.** homo. **A.** vero sit quod quod est. i. diffinitio eius. siue illa diffinitio sit hoc complexu: aial bipes: siue aliquid aliud. si igitur sillogizatur in eo quod quod est. **A.** de. **L.** necesse est ipsum. **A.** p. d. cari de omni. **B.** medio in eo quod quod est. et similiter. **B.** de. **L.** in eo quod quod est. quare erit huius. s. hois quedam alia ratio. i. diffinitio preter illam que dicta est media. i. accepta pro medio sillogismi. et hoc. s. media. **B.** erit quod quod est homo. i. diffinitio hois. quicquid enim est diffinitio diffinitionis est et diffinitio diffiniti. igitur sic arguens accipit .i. supponit quod oportebat eum ostendere: et sic petit principium. consequentia probat: quia in casu illo. **B.** medium est quod quod est hois: et in minori oppositio ne predicatur de hoie. et hoc non probat sed supponitur. petebatur autem a principio diffinitione hois demonstrari de homine. **¶** Pro dictorum intelligentia aduerte quod sillogismus reduplicatiuus in terminis comibus debet hoc modo fieri. omne. **B.** est. **A.** ut quod est. i. ut diffinitio eius sed omne. **L.** est. **B.** ut quod est. ergo omne. **L.** est. **A.** ut quod est siue in eo quod quod est. In tertis autem specialibus fit sillogismus hoc modo. omne princeps rationis est animal bipes / ut quod est. sed omnis homo est princeps rationis / ut quod est. ergo omnis homo est animal bipes / ut quod est. alias non sequeret conclusio cum reduplicacione. illa autem reduplicatio / ut quod est / vel in eo quod quod est / tantum valet sicut hoc complexu: in quantum est diffinitio eius: vel quia est predicatiu essentiale eius. quare minor premissa significat quod illa diffinitio animal bipes est diffinitio illius diffinitionis princeps rationis: et minor premissa significat: quod ly princeps rationis sit diffinitio hois. et ita concluditur: quod ly animal bipes sit diffinitio hois: et quo est diffinitio diffinitionis hois. tunc clarum est quod huiusmodi sillogismus sit petitio principii

Resolutio huius pr.

et pre minoris premissa: que sine probatione enunciat diffinitionem hois de hoie. et hoc a principio petebatur. s. an diffinitio hois possit de hoie demonstrari. Item proprie hic non est sillogismus: quia non regulatur per principia sillogismorum de quibus in primo priorum. nam in premissis atque in conclusione ponit signum materialitatis: et facit eas modales oppositas: et sic omnes sunt propositiones indefinite: nec medium distribuitur in aliqua premissarum: ad hunc modum. omne princeps rationis esse animal bipes est predicatio diffinitionis de diffinito: sed omnem hoiem esse participem rationis est predicatio diffinitionis de diffinito: ergo omnem hoiem esse animal bipes est predicatio diffinitionis de diffinito. hec consequentia non est sillogistica atque subinde non est demonstratio: sed d. solum via lectica probatio per illam maximam: quicquid est diffinitio diffinitionis est diffinitio diffiniti. patet ergo quod per sillogismum reduplicatiuum non potest diffinitio demonstrari de suo diffinito in eo quod quod est.

¶ Secunda pars huius capituli.

¶ Oportet autem in duabus. Ad magis vero declarandum quod per sillogismum reduplicatiuum non demonstratur diffinitio de suo diffinito in eo quod quod est: addit Aristoteles aliam rationem / et aliud exemplum dicens. oportet autem. i. oportum et conueniens est: considerare id quod diximus de sillogismo reduplicatiuo. s. quod non demonstrat diffinitionem de suo diffinito in eo quod quod est: in duabus propositionibus premissis huiusmodi sillogismi / et premissis et mediis: ita quod sunt indemonstrabiles. maxime enim manifestum et clarum euadet per casum id quod dictum est. nam que sunt demonstrantes quod sit anima / et quod homo aut aliud quodlibet per conuersionem. i. per eam media que conuertitur cum extremitatibus: illi in qua quod est ex principio petunt. et huiusmodi sunt que nituntur demonstrare diffinitionem de diffinito in eo quod quod est. i. reduplicatiue.

¶ Ut si quis verbi causa diffinitat

Caput tertium de demonstratione reduplicatiua.

animam esse eandē sibi ipsi causam viuendi. hoc autē. i. esse sibi causam viuendi. diffiniat esse numerū eundē seipsum mouentem: et vellet primā diffinitionem demonstrare per secundam de anima in eo quod quid est. sic arguendo. omne quod est sibi ipsi causa viuendi: est numerus seipsum mouens: sed anima est sibi ipsi causa viuendi: ergo anima est numerus seipsum mouens: vt propria eius diffinitio: quod Plato dicebat: vt patet in sexto libro thopicozum. illi in quā qui sic procederet. necesse est petere a discipulo sibi cōcedi: animam esse hoc quod numerus seipsum mouentem: sic vt vtrumq; sit idem alteri diffinitione, quod ex ista demonstratio ne minime concluditur. quia non sequitur quod anima sit numerus seipsum mouens in eo qd est. i. qd illa sit sua diffinitio. Subditur probatio.

CNon enim si cōsequitur / id est est terminus consequens. A. ad. B. et similiter hoc. B. ad. L. consequitur. ita quod iste due premissis sint vere. omne. B. est. A. et omne. L. est. B. ex eis non sequitur: quod. A. sit quod quid erat esse ipsi. L. hoc est non sequitur hec conclusio omne. L. est. A. in eo qd quid est: id est vt diffinitio eius. sed solum sequitur quod omne. L. est. A. et sic solum erit verum dicere omni. L. in esse. A. sine nota diffinitionis: quia illa non ponebatur in premissis. immo si ponatur in premissis non probabitur conclusio cum reduplicatiōe. Hoc de clarans subdit.

CNec si est. A. maior extremitas qd qd est. i. diffinitio: et predicatur de omni. B. medio q̄ etiā est diffinitio ipsi? L. minoris extremitatis. (et nāq; aialis est. i. diffinitio animalis predicatur de hoīs esse. i. diffinitione hoīs: verū cū ē de oīu hoīs esse aialis esse. i. hec est vera. omne aial rationale est corpus sensitiuū: sicut et de omni hoīe animal predicatur) nō in quā sequitur vt. A. sit diffini-

tio hoīs: sed non sic sicut vni esse. i. ex quo. A. et. B. non sunt vna et eadem diffinitio. quasi dicat. quāuis. B. sit diffinitio hominis. et. A. predicetur vniuersaliter de. B. non sequitur quod sicut. B. est diffinitio hominis: qd etiā. A. sit diffinitio hominis. quia. A. et. B. sunt diuerse diffinitiones: et non vna et eadē diffinitio. quare per talem argumentationem non probatur diffinitio de suo diffinito in eo qd qd est. i. cum nota diffinitionis.

CAduerte qd regule topice d̄ genere et specie: de diffinitione et d̄ diffinito: et alie maxime in locis intrinsecis a substantia: nō tenēt nisi quādo termini stant personaliter / nec variatur appellatio rationis. quāuis enim bene sequatur omne animal rationale currit: et omīs homo est animal rationale: ergo homo currit: tamē non sequitur animal rationale est diffinitio: et homo est animal rationale: ergo homo est diffinitio. nec sequitur cognosco aial rationale: et homo est animal rationale: ergo cognosco hominē. Ad propositū quādo predicatur diffinitio de suo diffinito in eo qd qd est. i. cū nota diffinitionis: tunc diffinitio illa stat materialiter. vt hominī cōuenit animal rationale: vt diffinitio. quod est dicere in eo quod quid est. Perdocte ergo Aristoteles in hoc capitul. determina- uit quod nō potest quod quid est id est diffinitio demonstrari de eo cuius est id est de diffinito: in eo quod quid est id est cū nota diffinitionis. quia ad hoc oporteret fieri premissas cum eadem nota: et tunc consequentia non est valida. quia nec sillogistica. et si cōsequētia esset bona: non probaret demonstratiue sed tantum dialectice per maximam illam. quod quid est diffinitio diffinitionis est diffinitio diffinitū. et illa fallit quando termini stant materialiter. vt hic vltimo dicebat Aristoteles de diffinitione animalis que vere dicitur de diffinitione hominis personaliter acceptis terminis. sed ex hoc non sequitur qd diffinitio aialis sit diffinitio ho-

Nota-
bile.

Secundi libri posteriorum.

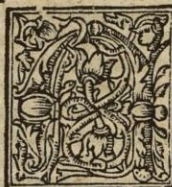
minis quia iam termini starent materialiter. Colligamus ergo totum cap. in breui summa.

CSi quidē igitur demonstrare volemus diffinitionē de suo diffinito i eo quod est: nō sic accipiatur pponēs premissas cū nota diffinitionis bis posita: non sillogizatur. i. nō inferit nec probat quod. **A.** si i. **L.** quod quod erat esse. i. vt diffinitio eius / r substantia. i. essentielle predicatur. et hoc dictū est in prima pre huius cap. Si vero demonstrator sic accipit: scilicet bis notā diffinitionis in premissis: quāuis sequatur cōclusio cū eadē nota: tamē nō probatur: quā prius quā inferatur conclusio ipse erit accipiens. i. supponēs quod erat probā dū a principio. nā in minori ppositione accipiet quod. **B.** mediū est in. **L.** quod quod erat esse. i. quod. **B.** cōuenit. **L.** vt diffinitio eius. quare nō demonstratū est. i. non demonstratū cōclusionē. quod cū erat pbandum in principio: accipit p premissa r supposuit illud. Ex dictis ergo satis notum esse potest quod diffinitio nō possit demonstrari de eo cuius est in eo quod quid est: sillogismo reduplicatiuo.

¶ Questiones idonee.

Circa hoc capitulum. essent examināde quāda regule logice. s. de natura sillogismi reduplicatiui r quomō recte fieri debeat. Et an sillogismus quem Aristoteli in hoc cap. docet formare sit bonus reduplicatiuus. Item si hec ppositio sit demonstrabilis: homini cōuenit animal rationale vt diffinitio. i. si quod quod est possit demonstrari de eo cuius est: in eo quod quod est? Insuper si cōsequētie quas Aristoteli hic negat sint tollerabiles r possint esse bone. Deniq; est dubium si est petitio pncipiū: vbi eam notauit Aristoteli. cum non sit eadem diffinitio quā predicatur in minori premissa r in cōclusionē demonstrāda.

Caput quartū probat diffinitionem non posse demonstrari de suo diffinito sillogismo diuisiui.

T vero neq; per diuisionē. Nō est intentio Aristoteli in hoc cap. dicere quod diffinitio non possit colligi p viā diuisionis. nā hoc inferit ipse probabit: sed quod diffinitio nō possit demonstrari de suo diffinito per sillogismū diuisiui. habet autē hoc cap. duas ptes sicut precedentis. in prima pbat quod dictū est. in secūda ibi. cōtingit autē r. respondet cuidā cauillationi. In primis ergo pponens intentū ait. at vero neq; cōtingit sillogizare. i. demonstrare diffinitionē de suo diffinito per diuisionē: sicut pbatū est quod nō per reduplicatiōē. dico nō per diuisionē. i. faciēdo sillogismū diuisiui: sicut dictū est de illo sillogismo qualiter fieri debeat in resolutione. i. in primo libro priorū analyticorū circa figuras. i. discurrendo p oēs figuras sillogismorū. nā ibi est vniū cap. de sillogismo diuisiui quod incipitur. quā autē diuisio r. et ibi pbatū est quod sillogismus diuisiui est a deo debilis r. nō: quod nequaquā necesse est rem illā. i. cōclusionē probāda esse verā cū hec. i. premissa vere sint. hoc est quod ille sillogismus nō probat cōclusionē suā de necessitate: sed solū ex cōcessionē respondentis. vnde r sillogizās interrogat eum: quod ergo facit sillogismū diuisiui nō probat ex necessitate cōclusionē: sed sicut neq; inducēs demonstrat: ita neq; diuisione arguens. hoc intentū Aristoteli. probat tribus rationibus. prima ratio.

Nō em̄ oportet eū qui demonstrat cōclusionē interrogare: neq; opz suā cōclusionē esse verā incōcedēdo. i. eo quod rudes cōcedat aliqd: sed tāta est vis demonstrationis quod necesse est cōclusionem sequi r esse verā: cū illa sint. i. premissa vere r. i. quāuis respondens nō dicat. i. nō cōcedat aliqd. quā demonstratio conuincit etiā pteruū. hoc nō hēt argumētatio diuersoria: quā nihil pot cōcludere nisi respondens aliqd cōcedat. p. r. ex p. l. o.

Caput quartum de demonstratione diuisoria.

¶ Ut si quispiā q̄rat est ne homo aīal aut ināiatum corp⁹? dabit respōdens qđ est aīal. et ita volēs diffinitionē hoīs colligere accipit aīal genus ponē dñ in diffinitione: nō qđ sillogizatur. i. p̄ batur sillogismo. Nā sillogism⁹ diuisorius huiusmodi est (vt Aristō. docet in primo priorū) omne corp⁹ aut aīatum est aut ināiatū: sed homo est corpus: ergo homo vel est aīatū vel ināiatū. nunc nisi respōdens dederit vñs istorū membrorū nō poterit colligi gen⁹ ponendū in diffinitione. s. corpus aīatū / r̄ inde animal. Et iterū arguens ait omne aīal est vel gressibile. i. habens pedes vel aquaticū. et q̄rit est ne hō gressibile an aquatic⁹: et si respōdens dicat gressibile: accipit hoc r̄ ponit in diffinitione. si ergo arguens accipiat hoīem esse. i. diffinitionē hoīs hoc totū: aīal gressibile nō est hoc necesse. i. necessario cōclusum ex dictis: sed accipit illud a respōdente cōcessum sibi. et ita posset procedi p̄ alias diuisiones generū / r̄ alias acceptanceſ dītarū.

¶ Differt em̄ nihil in multis aut in paucis sic dicere. idē em̄ est modus in oib⁹ talib⁹. nō sillogisticus qđ igitur vñs fit sic p̄cedit. s. p̄ diuisiones. hoc est nō vñtur sillogismo: hoc modo procedentes. et. i. etiā de cōtingentib⁹ sillogizari. i. etiā si cōtingeret circa talia fieri sillogismos. Patet ergo ex natura demonstrationis quo de necessitate p̄bat: qđ argumentatio diuisoria nō est demonstratio: qđ illa pot⁹ accipit a respōdente q̄vñ cōvincat d̄ necessitate. Scđa ratio.

¶ Quid em̄ phibet. i. bene est possibile: hoc omne. i. totū illud qđ ex diuisionis interrogatione colligitur: verū esse. i. vere predicari de hoīe: nō tamē esse qđ est. i. diffinitionē ei⁹: qđ nō dicit qđ qđ erat esse. i. quiditatē r̄ essentiā hoīs. Ergo per viā diuisionis nō sufficienter demonstrabitur diffinitio de suo diffinito. Tertia ratio.

¶ Ampli⁹ quid phibet. i. quare

non erit possibile procedēdo per diuisiones r̄ subdiuisiones: aut apponere. i. auferre: aut auferre. i. diminuerē: aut excludere substantias. i. diffinitiones quiditativas. ac si diceret. per viā diuisionis p̄cedendo nō est certus star⁹: ideo posset illa diffinitio / aut sup̄flua / aut diminuta euadere. s. addēdo vel remouendo diffinitiones. sed hec q̄ tangit conditiones bone diffinitionis: nūc dimittatur vsq; ad sextum librum thopicorum.

¶ Secūda pars huius cap⁹.

¶ Cōtingit autē soluere. Ad predictā rationē de sup̄fluitate aut diminutione diffinitōis posset qđ respōdēt dicens: qđ pot̄ dari diffinitio p̄fecta q̄ nec haberet aliqd̄ superflūū nec diminiutū. qđ cōtingit in accipiendo oīa predicata in eo qđ qđ est ipsi⁹ diffinitū. i. superiora genera oīa sic soluere. i. diuidere qđ nihil relinquatur. nā id qđ est q̄sitū prius r̄ acceptū a respōdente: cōtingit cōsequēter. i. iterū diuidere. et sic p̄cedēdo diuisiones facere qđ nihil relinquatur. hoc autē qđ sic colligitur necessariū est. i. necessario est diffinitio rei: si omne predicatum superi⁹ in diuisione cadit / r̄ nihil relinq̄tur indiuisum. nā in omni coordinatione predicamentali oportet esse aliqd̄ infimū / r̄ indiuiduū specie. i. qđ vltimus non possit diuidi in species: sed illud sit species infima r̄ indiuidua. ergo in illa erit status / r̄ nō procedet vlti⁹ diuisio: r̄ sic erit cōpleta diffinitio nihil cōtinens sup̄flūū aut diminiutū. Ad hoc r̄ dēs ait

¶ Sed sillogism⁹ nō inest: sup̄le in tali collectione diffinitionis per diuisionē: qđ nulla pars ei⁹ p̄batur sillogismo: vt notauim⁹ in prima pte. q. d. quāuis necessariū sit procedēdo sic p̄ oēs diuisiones oīum generū superiorū deuenire ad vltimā speciē: r̄ sic clicere diffinitionē quiditativā r̄ adequatā suo diffinito: tamē illa nō manet sic probata sillogismo demonstratio: sed alio modo quā sillogismo diuisiuo facit cognoscere vñs.

nitionem rei. et hoc quidem concedere non est inconueniens. nā r̄ inducens. i. inductione probans aliquā propositionem forte non demonstrat: sed tamē bene offendit aliquid esse verū. ita etiam per diuisiones procedēs bene facit cognoscere diffinitionē rei. sillogismū tamen probatiuū diffinitionis nō dicit colligens diffinitionē ex diuisione. quāuis contingat interrogare propter quid: et ipsum respondere per diuisiones.

Sicut enim in conclusionib⁹ q̄ sine medijs sunt. i. q̄ sine sillogismis probatiuis colliguntur: si quis dicat quoniam his (que assumuntur ad eas colligendas) existentib⁹. i. presuppositis necesse est hoc. i. conclusionem esse: contingit interrogare propter quid sit? et ipse respondet. quāuis non demonstratio sed alio modo declarās. ita r̄ indiuisiuis terminis. i. in diffinitionibus que per diuisiones colliguntur. vt verbi causa. contingit querere quid est homo. et assignatur hec eius diffinitio. animal mortale/pedes habēs/bipes/sine pennis: vt Plato dicebat: si queratur a respondēte propter quid scit vnā quāq; appositionē. i. partem positam in illa diffinitione. dicit ipse r̄ monstrabit eam diuisione: sicut opinabatur: quoniam omne animal aut mortale aut immortale sit. et cum de homine diceretur quod est mortale animal: iterum arbitrabatur omne mortale aut pedes habere aut non habere: et dabitur de homine pedes habere. tunc iterum. omne quod pedes habet aut duos aut quatuor: aut in quodam alio numero r̄. verum huiusmodi oratio sic collecta ex diuisionib⁹ nō omnis diffinitio est proprie dicta. quare r̄ si q̄s diuisione monstrauit aliqd: nō ideo est diffinitio. et si cederetur esse diffinitio: nō tamē sillogismus sit p̄ diuisionē ad eā demonstrādā.

Questiones idonee

Circa hoc cap. esset p̄ modū questionis repetēda natura argumentatiōis diuisorie p̄mo li. hoc. et vtrū sit argumentatio probatiua demonstratiue aut saltē dialectice.

Cap. v. pbat diffinitionē nō demonstrari de suo diffinito p̄ sillogismū diffinitiuū. i. p̄ diffinitionē diffinitionis.

Ed vtrū sit de-

monstrare. Inquiramus tertia via an diffinitio possit demonstrari de suo diffinito. i. per sillogismum diffinitiuū. habet autē hoc cap. tres pres. secūda tres questiones quas disputat. secūda ibi. et ad dubitatem. tertia ibi. et si ex cōditione r̄. Prima ergo q̄stionē pponens ait. sed vtrū sit. i. cōtingat demonstrare quod qd est. i. diffinitionē secūda substantiā. i. substantialē: q̄ r̄ quiditatiua diffinitio dicitur: ex cōditione. i. posita hac cōditione/accipietem. i. qd accipiat pro medio demonstratiuo diffinitionē hui⁹ nominis diffinitio. illud complexū qd qd erat esse. i. diffinitionē esse qd est. constitutū ex his predicatis proprijs. i. conuertibilib⁹ cū diffinito: que sunt in eo qd qd est. i. predicata essentialia eius. hec em̄. i. huiusmodi oratio sola est in eo qd qd est: r̄ propriū predicatū omne. hoc em̄ est esse. i. hec est diffinitio illi. i. diffinitioni. Sēus ergo est: qd ad demonstrādā diffinitionē de suo diffinito sumatur pro medio diffinito hui⁹ nominis diffinitio. i. hoc complexū. oratio conuertibilis est diffinito r̄ constituta ex predicatis essentialib⁹ respectu diffinitū. hec em̄ est diffinitio diffinitionis: q̄ essentialiter ei conuenit omni/ r̄ soli/ r̄ conuertitur cū ea. Forme ergo sillogism⁹ vbi causa hoc modo. illud predicatū homini. propriū qd r̄ de ipso predicat in eo qd qd: est diffinitio hois: sed aīal bipes rationale est huiusmodi predicatū respectu hois. ergo aīal bipes rationale est diffinitio hois. Et ergo prima questio. vtrum per huiusmodi sillogismum demonstretur diffinitio de suo diffinito. Ad hanc questionē respondens Aristot. ait.

Con iterū accepit sillogizans

Caput quintū de demonstratione diffinitiva.

qđ qđ erat esse. i. diffinitionē in hoc modo arguendū: suple sicut accipiebat in superioribz. puta in sillogismo reduplicatiuo. q. d. sine dubio ita accipit hic sicut illic qđ deberet pbare. qđ supponit in minori diffinitionē inesse diffinito qđ tamē erat probādū. nā hac conditione postea necesse est mōstrat per mediū: qđ diffinitionem includēs dicit de diffinito in minori pmissa. Solutio ergo q̄stionis est qđ non demōstrat illo modo diffinitio de suo diffinito: qđ petitur et supponitur qđ erat probādū. eo modo quo supra dixim⁹ de sillogismo reduplicatiuo. Sequitur alia ratio ad idem.

C Ampli⁹ nec sicut. & est probatio a simili de sillogismo et de diffinitione. si enim q̄reretur an sillogismus possit demonstrari de sillogismo: et assumere tur pro medio diffinitio sillogismi. hoc modo. ois oratio in qua q̄busdā positis aliud necesse est euenire per ea q̄ posita sunt est: sed hec oratio. omne. B. est. A. et omne. C. est. B. ergo omne. C. est. B. est huiusmodi: ergo hec oratio est sillogismus: in hoc inquā sillogismo assumit qđ erat probādū: et ita non demonstratur intentū: ita etiā cū demōstratur diffinitio nō est sumenda diffinitio diffinitionis. ideo ait. ampli⁹ sicut neq; in sillogismo ad probādū ipsum nō assumitur qđ qđ est sillogizare. i. diffinitio sillogismi. semper enim aut tota. i. maior premissa: aut pars. i. minor premissa ex q̄b⁹ est constituit⁹ sillogismus assumit qđ est probādū: sicut neq; ad sillogi: andā diffinitionem demōstratine est sumendū esse ipsum qđ qđ est. i. diffinitio diffinitionis in sillogismo. sed opz esse hoc seorsum appositus. i. a pmissis. ita qđ diffinitio diffinitionis non intret sillogismū: sed maneat extra ad corroborandā cōsequentiā. ergo per sillogismum diffinitiuū modo predicto nō demōstratur diffinitio de suo diffinito: sicut neq; per sillogismū reduplicatiuū. vtrōq; enim petitur qđ erat a principio pbādū. Vtrū hec litera sed se

orsum et. posset aliter legi. s. vt sit p̄ncipii clausule respōdētis ad tacitū dubiū huiusmodi ad qđ ergo valent diffinitiones sillogismi et diffinitionis: si non sunt ponende in sillogismis probatiuis: et dicit qđ seorsum accepte valent ad obuiādum proteruo dubitātē de aliquo sillogismo an sit bon⁹: et de aliqua diffinitione an sit bona. quia per illas diffinitiones ei ostendimus quod bona sint.

¶ Secunda pars hui⁹ cap.

C Et ad dubitantē. Altera q̄stio est. vtrū sumendo diffinitionē diffinitionis pro medio: dato qđ non demōstrat diffinitio de suo diffinito: ad min⁹ si fiat sillogismus bon⁹ de forma. et respōso est affirmatiua. nā petitio principij et si nō probet cōclusionē tamē bene infert eā.

C Aduerte q̄hec dubitatio ortū habet ex p̄cedēte rōne: in qua duo dicta sūt. primo qđ p̄ diffinitionē sillogismi nō pbatur sillogismus. scđ qđ similr p̄ diffinitionē diffinitionis nō pbatur diffinitio. est q̄ q̄stio an illa ratio q̄ ex tali medio formata est: sit bonus sillogismus. i. bona p̄ntia et formalis: et si est bona p̄ntia: ad qđ ergo valet si nō pbatur sillogismus aut diffinitionē? respōdet Aristot. ad vtrūq; dicens: qđ vtrūq; illorū est bon⁹ sillogismus: et qđ valet ad obuiādū proteruo: si enim negaret aliquē sillogismū bonū et diceret qđ nō esset bon⁹: pbarem⁹ p̄ diffinitionē sillogismi qđ esset bon⁹. et si negaret bonā diffinitionē et diceret nō esse bonā: pbarem⁹ p̄ diffinitionē diffinitionis qđ esset bona. s. pbatione dialectica. Ait ergo. et ad dubitātē proterui de sillogismo: et querentē an sillogizatus est an non: scilicet per tale mediū: obuiandū est: et dicendum: quoniam sillogizantum est: et probamus per diffinitionē sillogismi. hoc enim erat sillogismus i. hec erat diffinitio sillogismi. Et adhuc ad dubitātē de diffinitione et dicens: qđ etiā nec qđ qđ erat esse. i. p̄ diffinitionē diffinitionis sillogizatum est. responde

Ratio ordinis

Secundi libri posteriorum:

bimus enim qm utiq sillogizati est. et hoc pbabimus p diffinitione diffinitio- nis. hoc em positi est nobis qd qd erat esse. i. hec posita est diffinitio diffinitio- nis. no tn esset illa pbatio dmostratiua.

¶ Quare necesse est .i. si demon- strare opus sit sillogismi si aut diffinitio- nem: necesse est qd sine eo qd qd est. i. si ne diffinitione sillogismi aut diffinitiois fiat sillogism⁹ demonstratiu⁹. aut pro. i. si ne qd qd erat esse. i. sine nota sillogismi aut diffinitionis: necesse est sillogizare i. demonstrare aliqd hois. ita qd fiat sillo- gismus demonstratiu⁹ sine teris secude intentionis: cuiusmodi sunt diffinitiones diffinitionis et sillogismi. qa illi termini faciut alios stare materialiter / et impe- diunt pbatione intenti. **¶** Tria per tale argumentatione no demonstratur hec co- clusio: ois homo est aial ronale: q predi- cat diffinitione de suo diffinito. sed solt- inferitur ista: aial ronale est diffinitio ho- minis. hoc autē no est demonstrare diffi- nitione de suo diffinito. sed demonstrare vna alia conclusionē: q enu-nciat de diffi- nitione / et de diffinito. no em seqtur aial rationale est diffinitio hois. ergo homo est aial rationale: quare demonstrata pri- ma no demonstratur secuda. Ergo si be- ne expendatur vba Aristo. quāuis obs- cura in hac secuda pre hui⁹ cap. ego no credo qd ipse neget illū sillogismū (cu- ius mediū est diffinitio diffinitionis) et se demonstrationē. qa sine dubio demō- strat illā conclusionē de teris secude in- tentionis. s. aial rationale est diffinitio ho- minis. sed intēdit negare qd per talē sil- logismū demonstratur conclusio de teris prime intentionis. hec. s. ois hō est aial rationale. et hoc certe per q̄ doctissime. nā hoc esset demonstrare diffinitione de suo diffinito. s. teris psonaliter non mate- rialiter acceptis. Eadē intelligētia esse poterat in cap. 3. de sillogismo redupli- catiūo: quāuis eam apud nullum inue- nias alium interpretem.

¶ Tertia pars huius cap.

¶ Et si ex cōditiōne &c. additur

adhuc alia qstio .s. vtrū per diffinitionē cōtrarij possit demonstrari diffinitio pro- positi? hoc modo arguēdo. si diffinitio mali est diuisibile: et cōtrarij diffinitio ē cōtraria alteri diffinitioni: et mali est cō- trariū bono: et diuisibile est cōtrariū in- diuisibile: ergo diffinitio boni est indiuisi- bile. vtrū hec ratio sit demonstratio dif- finitionis boni de ipso bono. Hāc qstio stionē pponens Aristo. ait si qs ex cō- ditione mediū assumpti demonstrare ten- tet: hac videlicet cōditiōne: vt accipiat p mediū diffinitionē cōtrarij: vt si malo in est diffinitio hec .s. diuisibile esse. et ac- cipit diuisibile moraliter no phisice: eo modo quo in secūdo libro ethico: vbi dici- tur qd malū multipharā cōtingit: ergo si mali ponatur hec diffinitio: diuisibile i. multipharū esse. et in qbuscūq; teris ē aliqd contrariū: in cōtrario terio est cō- trariū esse. i. cōtraria diffinitio: bonū au- tem malo cōtrariū est: et indiuisibile di- uisibile est contrariū. est itaq; bonū esse i. diffinitio indiuisibile. i. vno modo facti- bile. dubitatur ergo an hec ratio sit de- monstratio? Solut Aristooteles.

¶ Et em hīc .i. huiusmodi argu- mento vtrū: mōstrat. i. mōstrare intēdit accipiens pro mediū: qd erat esse. i. diffi- nitione: ad demonstrandā diffinitionē. et ita petit sibi concedi qd erat pbaturus. quare hīc no demonstrat quemadmodū nec precedens: de quo in prima pre dixi- mus. et si dixeris hoc non impedire: qa mediū acceptū est alia diffinitio ab ea q̄ intēdit demonstrare: et ita no petit qd erat pbaturus: sed vñ aliud. Ad hoc respondens ait.

¶ Alterū tamē .s. qd quid ē sit. i. quāuis cōcedatur qd diffinitio illa sit al- tera ab illa quā intēdit demonstrare: ta- men per eam no demonstrat: qa non su- mit qd debet finire pro mediū. quāuis et em in demonstrationib⁹ est hoc qd de hoc. i. aliud sumatur ad demonstrandū

Nota-
bile.

Clara
intelligē-
tia.

Caput quintū de demonstratōne diffinitiva.

aliud: tamē nō assumatur ipsum qđ est probādū: neq; aliud cui? tamē est eadē ratio cū eo qđ est demonstrādū: et cōuertitur vñs cū altero. i. cōpolet alteri alteri. quare tātūde est ac si assumeretur qđ est probādū. et ita est in ppositio: quando qđ tentat vnā diffinitionē per alterā demonstrare: qđ illa q̄ sumitur p medio eiusdē rationis est cū alia q̄ demonstrari intēditur. quare eq; ignota est prima sicut secūda: maxime in diffinitionibus cōtrariōrū terminōrū. Secūda adhuc ratio additur ibi.

¶ Ad vtrosq; autē. sensus est. qđ

ille qđ per diffinitionē vnū cōtrarij nitē demonstrare diffinitionē alteri? venit ad idē incōueniens: ad qđ deductus est ille qđ per sillogismū diuisiōis intēdebat demonstrare diffinitionē de diffinito. vt patuit in cap. 4. et ideo ait. ad vtrosq; demonstratores. s. ad secūdū diuisiōe demonstratē. i. demonstrare volentē per sillogismū diuisiōis: et ad sic sillogizārē. s. per diffinitionē cōtrarij: est eadē dubitatio. i. difficultas vel idē incōueniens. s. qđ supponit in premis aliqd non probatum: et petit illud sibi concedi a discipulo. Qđ patet exēplo. vt si q̄rat de diffinitione hoīs. ppter qđ homo aīal gressibile bipes sit: et nō est dicendū p copulā aīal et bipes. ad hāc em̄ q̄stionē ille per diuisiōnē in cōtraria mēbra procedet dimittendo vnū et accipiēdo aliud: iste vero per cōtrarias cōditiones duorū diffinibilis. ideo fere eīdem modū probandi habēt. Et itē ex acceptis pticulis per diuisiōnes pcedendo: et quālibet seorsum accipiēdo: neq; vna. i. nulla necessitas est fieri vnū complexū qđ predicet de diffinito sine copula. possibile em̄ est quālibet illorū seorsum predicari de diffinito: et tamē nō omnia simul iūcta: patet exēplo. sicut idē homo erit et musicus et grāmaticus. et tamē diffinitio est formāda sine copula. s. aīal bipes. hoc nō pot in oibus fieri: sed in multis est necessaria copula. vt musicus et grāmaticus. hec

differeūtia nō poterit cognosci per sillogismū diuisiōis: neq; p diffinitionē hri.

¶ Questiones idonee.

¶ Circa hoc cap. esset q̄rendū. p̄mo an sillogismū diffinitiuū sit bona demonstratio. et an sit cathgoricus: vel hyppoteticus. Secūdo. vtrū sillogismū possit demonstrari sillogismū. Tertio: an per diffinitionē vnus cōtrarij possit demonstrari diffinitio alterius cōtrarij et.

¶ Caput sextū probat aliis mēdijs quod diffinitio nō possit demonstrari de suo diffinito.

Valter igit diffiniens et. p̄ processerat Aristo. in hac q̄stione per quosdā modos speciales p bando qđ diffinitio nō possit demonstrari de suo diffinito:

sam vero vltter id ostēdere nititur alijs rationib? vnde et q̄stionē repetens ait in primis. qualiter igit. i. ex quo nullo predictorū modorū diffinito pot demonstrari de suo diffinito: queram? iā qualiter diffiniēs demonstrabit substantiā: a ut pro. i. qđ qđ est. i. diffinitionē essentialē. hoc est vtrū sit possibilis aliqs ali? modus quo diffinitio de suo diffinito demonstratur? Et adducit ad partē negatiuā sex rationes: q̄ sunt totidē hui? cap. partes. tamē posset diuidi in tres ptes principales. p̄ma discurret p oēs pbatiorum modos. et sic probat qđ nec sillogismo nec inductione pot demonstrari diffinitio. In secūda ibi: apli? quomō: idē ostendit per vtrā q̄stionē qđ est: et qđ est. In tertia pre ibi: si ergo diffiniēs: addit rationē deducētē ad incōueniens. Videtur primo qđ diffinitio nullo modo possit demonstrari sillogismo. nā sillogismus demonstratiu? ex certis principijs precognitis. pbat aliqd aliud. i. cōclusionē: sed diffiniēs nō pot hoc mo-

Secundi libri posteriorum.

do diffinitionē demonstrare, q̄a nullā habet precognitionē ad eam: sed vt p̄bati est semp̄ petit principii. ait ḡ. neq̄ em̄ diffiniēs sicut demonstrās ex certis principijs concessis faciet manifestū esse q̄d q̄d est. sic q̄d necesse sit eī illa sint: r̄ alterum aliqd̄ esse, demonstratio eī hoc est i. hoc modo fit non autem diffinitio.

¶ Neq̄ sicut inducens p̄ singularia poterit demonstrare diffinitionem. puta q̄a inductio hoc modo fit. eū manifesta sunt ad sensum singularia quedā: r̄ q̄d nihil aliter est. i. q̄d nō inuenitur aliter esse in alijs singularibus nō ex prijs: cōcluditur vniuersale. quoniam omne sic est: ex quo nulla apparet inuētia. id autem nō est demonstrare q̄d est res: sed solum quoniam est aut non est. ergo neq̄ p̄ illōgissimum neq̄ per inductionem demonstratur quod quid est.

¶ Quis igit̄ modus reliquus. i. relinquenda d̄ demonstrādū diffinitionē: q̄. d. nullus apparet. et si q̄s dixerit q̄d ad experientia sensus. hoc non valet. neq̄ em̄ demonstrabit. i. demonstrationē faciet aliq̄s sensu exteriore aut digito mōstrando rem. dictū est em̄ circa finē primi libri huius: q̄d per sensum non contingit scire: q̄a sciētia est vniuersalis cognitio rerū: sensatio vero omnis est singularis r̄ vnius rei determinate. quare rem digito r̄ sensu demonstrare nō est demonstrationē sciētiā facere: de qua loquimur in presentia. ergo nullus videtur esse modus possibilis quo diffinitio possit demonstrari de suo diffinito.

¶ Secunda pars huius cap̄.

¶ Amplius quomō. additur altera ratio q̄ sumitur ex differentia duarum q̄stionū si est: r̄ q̄d est. nam accipiendo si est large pro si est: vel quia est: hec q̄stio determinat p̄ demonstrationē: non ergo questio quid est. hoc prosequitur quatuor rationibus. Prima ratio.

¶ Amplius q̄ro quomō mōstrat

bit aliquis q̄d est homo. q̄. d. nō poterit. necesse est em̄ sciētiā. i. ad hoc q̄d sciat q̄a est homo aut aliud q̄d eī q̄ diffinibile: necesse est cum prius scire q̄a est. et ratio est. q̄a q̄d non est nullus scire pōt q̄d est. i. q̄d rei: sed bene pōt scire q̄d significat oratio aut nomē ei: vt est dico tragelaphus grece. i. hircu ceru. siue sit cōplexū r̄ oratio: siue in cōplexū nomē. q̄d autē sit tragelaphus q̄d rei: impossibile est scire: quia est res impossibilis esse: vt chimera. Secunda ratio.

¶ At vero: est p̄sequitio precedentis. dictū est em̄ q̄d ad sciendū quid est oportet prius scire q̄a est: at vero si aliq̄s demonstrabit q̄d est: ergo r̄ q̄a est oportet eum demonstrare simul. sed hoc esse nō potest. et qualiter ille demonstrabit vtrūq̄ simul. i. vna et eadē ratione siue argumentatione: hoc em̄ videt̄ impossibile. nā diffinitio vni aliqd̄ est sup̄le ostēdens. i. q̄d dicitur siue naturā rei. et similiter demonstratio vni ostendit. si esse rē vel q̄d res sit. sed hec duo sunt distincta r̄ non vni. id em̄ q̄d q̄d est homo: r̄ esse hominem aliud r̄ aliud est. ergo nō vna ratione vtrūq̄ demonstrari pōt. Ex hoc tamē loco quidā fundare volunt distinctionem esse ab essentia in creaturis r̄. Sed hoc fundamentū infirmū est propter duo. tum q̄a Aristote. in hoc loco nihil dicit assertiue: sed solum inquit disputatiue. tum etiā q̄a hec duo vocabula esse: r̄ q̄d q̄d est accipitur hic logice r̄ in secūda intentione. i. pro questioib⁹ q̄a est: r̄ q̄d est. est ergo dicit id autē q̄d q̄d est homo: r̄ esse hominem aliud est. sensus verus est: q̄d alia est q̄stio q̄d est: r̄ alio modo determināda: r̄ alia questio q̄a est: r̄ aliter absoluenda. non ergo vna r̄ eadē ratione declaratiua vtrūq̄ carū d̄ determināda est. et q̄a questio q̄: est determinatur demonstratione: ergo q̄stio q̄d est: nō est determināda demonstratione. quare sequitur q̄d diffinitio non possit demonstrari de suo diffinito. Tertia ratio.

Questio de esse r̄ essentia.

¶ Postea & per, est etiā sup̄lemē

Caput sextum negat diffinitionem demonstrari.

tum precedentis. s. qđ questio qa est p demonstratioē determinetur. dicimus em̄ omne qa est. i. omem. ppositionē de est tertio adiacēte necessariū esse deter minari per demonstratioē: nisi quādo predicatū est substantia. i. essentielle sub- iecto. puta diffinitio vel pars diffinitio- nis. qa huiusmodi ppositiones sunt im mediate ⁊ indemonstrabiles. vt supra in primo libro hui⁹ declaratū est. esse autē s. qđ petit questio si est/ vel qa est: non est vlla substantia. i. essentielle predicatū alicui⁹ rei. non em̄ est genus qđ est siue ens: neq; etiā differentia essentialis ad aliqđ subiectū: sed poti⁹ ad pprietates rerū pertinere videtur. qa ergo questio qđ est substantiā querit: ⁊ qđ est qđ est pprietate: demonstratio itaq; erit ips⁹ quia est determinatiua / non ipseus qđ est. qđ quidem. s. demonstrare qa est/ ⁊ non qđ est: ⁊ n̄ sic omnes scientie demō- stratiue faciūt atq; obseruant. nā ⁊ geo- meter quid significet triāgulus accipit atq; supponit: sed quia est talis/ aut ta- lis: demonstrat. eadem ratio est de arith- metica: ⁊ de alijs sciētijs atq; terminis earū. ¶ Aduerte hic qđ Aristot. in hoc loco non intendebat determinare qđ estio nem illā: vtrum ens sit genus an non: sed intentio sua erat dicere qđ questio/ quid est substantiā querit: ⁊ questio qa est proprietatem demonstrabilē de sub- iecto. ergo quia est non pertinet ad sub- stantiam sed ad proprietatis qualitatē. nimirū ergo dixit: quod ly quod est vel ens siue existens. non est genus id est pertinens ad substantiam siue diffinitio- nem: vt genus vel differentia essentia- lis alicuius diffinibilis. per genus enim hic sicut ⁊ in quarto libro topicorū etiā differentiam comprehendit atq; intelligit. qđ estioē in istā. s. vtrū ens sit genus/ vel species/ vel aliud qđ est qđ predicabile pro- prie dictum: in fine nostrorum predi- camentorum latissime disputauimus. Sed ad cautiones euitandas dicimus quod ens duobus modis potest acci- pi. primo vt ens sit nomen significans

idem quod res vel aliquid. et sic est pre- dicatum essenziale respectu cuiuscunq; subiecti supponentis. alio modo ens est participiū significans idē qđ existens. et sic est predicatū accidentale. nam ex- stentia vnicuiq; creature accidit/ nec est necessaria. et hoc secundo modo accipi- tur est quod querit questio si est/ vel qđ est. et ita accipitur in proposito. quod ⁊ ratio sequēs declarabit. Quarta ratio.

¶ Quid igit: q̄ huiusmodi est.

diffiniens sua diffinitione non demon- strat si res est/ vel qđ res est: ergo neq; quid est. consequētia tenet ex eo quod impossibile est scire quid est ignorato si est. et antecedens probatur. quia dif- finitio solum declarat essentiam rei: nō autem si res est vel esse possit: quia hoc accidentarium est ⁊ non pertinens ad essentiam. diffinitio ergo demonstrari non potest. ait ergo. quid igitur dicem⁹ nunqđ demonstrabit diffiniens: vt pu- ta demonstrabit quid est triangulus: quod si concedatur: sequitur quod diffi- nitione sciens quid est res nō sciet si est. quod tamen est impossibile: vt supra no- tauimus. cōsequētia tenet quia diffini- tio solum dicit quid est/ ⁊ non si est. hoc enim manifestum est secundum modos terminorū id est diffinitionum qui nunc offeruntur: quod diffinientes per suas diffinitiones non demonstrant/ quia est aliquid. verbi causa. si ponatur hec diffi- nitio circuli: quod est figura ex medio equalis: id est a cūsus medio (quod cen- trum dicitur) omnes linee recte vsq; ad circumferentiam sunt equalēs. posita inquam hac diffinitione: adhuc queri- tur id est querendum restat: propter quid est quod diffinitur: vt propter qđ est circulus: hoc est si est dabile medij quo demonstratur quod est circulus. probatio quod adhuc maneat illa que- stio/ qa est indeterminata. esset em̄ pos- sibile dicere ipsum qđ est motus enei: (q̄ grece orichale⁹ dr:) de quo tamē nō sci-

¶ Vtrum
ens sit
gen⁹ ⁊ c.

Secundi libri posteriorum:

mus q̄a est: est sit falsum. neq̄ em̄ quod possibile sit esse q̄d dicitur. i. diffinitio assignant. i. declarant termini. i. diffinitiones. hoc est. neq̄ dicitur q̄d illud est cuius dicitur esse illa diffinitione. sed data diffinitione semper adhuc licet querendo dicere: et propter q̄d illud est. i. da causam et modum quo probet q̄a est. patet igitur q̄d diffinitio non demonstrat si est: quare neq̄ q̄d est.

Resolutio.

Poterit autem tota hec secunda pars colligi hoc modo. sicut se habet diffinitio ad declarandum q̄d est: ita demonstratio ad declarandum q̄a est: q̄a cum sint diuerse questiones non eodem instrumento rationis determinantur: sed unaqueque earum indiget suo modo declarationis seorsum ab alia: sed constat q̄d questio q̄d est determinatur diffinitione. ergo questio q̄a est non diffinitione sed demonstratione determinatur. ergo permittendo. sicut se habet diffinitio ad q̄a est: ita se habet demonstratio ad q̄d est. sed diffinitio non potest probare q̄a est: ut nunc ostendimus: ergo neque demonstratio poterit probare q̄d est. diffinitio igitur non potest demonstratione sciri de eo cuius est.

Tertia pars huius cap.

Si ergo diffiniens &c. Ad id possibile vel inconueniens deducendo poterit adhuc probare poterimus q̄d diffinitio non demonstrat neque demonstrat. hoc modo. si ergo diceret proterum q̄d diffiniens demonstrat: oportet est ut dicat q̄d demonstrat q̄d est. tunc quereret ab eo aut demonstrat q̄d est res/ aut q̄d significat nomen. sed neutrum potest dari. ergo nullo modo demonstrat: maior supponitur ex sufficientia illius divisionis. minor vero pro prima parte breuiter probas ait. sed non est villo modo demonstratiua eius/ q̄d q̄d est. s. res: ut in precedente ratione dictum est. s. q̄a non potest sciri q̄d est sine q̄a est: q̄d non demonstrat diffiniens. ergo prima pars minoris est vera. secunda etiam probatur. erit utique omnis diffinitio oīo idē significans cum nomine. sed hoc est inconueniens pro-

pter tria. primum est. q̄a sequitur q̄d non substantia. i. u. / et eorum q̄ non sunt. i. non entium ut chimere / vacui / infiniti esset diffinitio. q̄d videtur absurdum. nōia probat. est enim i. cōtingit significare. i. noiare non solum subas / et q̄ sunt: sed et non subas tunc entia: ergo et diffinire diffinitione q̄d nois.

Amplius. i. secundum inconueniens. q̄a sequitur q̄d oēs sine discrimine orationes. i. colloctiones / disputationes / et narrationes historiarum essent diffinitiones. q̄d est manifeste falsum. probat consequentia. esset enim utique possibile vni non men ponere cuilibet oroni idē significans cum illa. quare ipsa esset eius diffinitio. et ulterius sequitur q̄d teris. i. diffinitionibus / disputabilibus / oēs. i. oēs disputationes / et colloctiones nōe essent diffinitiones. et similiter illas Homerici / vel encicis Vergili / aut pharsalia Lucani / aut queuis alia historia quantūcumque proluxa esset vna diffinitio. quod nullus sane mentis diceret.

Amplius. tertium conueniens: neque vna. i. nulla scientia demonstrat utique sed potius supponit ut precognitione: q̄a hoc nomen eius ostendit. i. significat q̄d q̄d est esse. i. quāuis rem. igitur neque diffinitiones illud demonstrat vel assignant. nōia tenet q̄a oīum scientiarum principia sunt diffinitiones: ergo si scientie non demonstrat aliqd: neque diffinitiones. quare nōa minor probata est vera. s. q̄d non potest dari q̄d demonstrat diffiniens pro sua diffinitione. ergo neque diffinitio erit demonstratiua / neque demonstratio erit diffinitiuā. i. probatiua diffinitionis. q̄d per hec quatuor cap. multipliciter disputantes conati sumus probare. Sequitur epilogus huius tractatus.

Ex his igitur supradictis pate-
re possunt resolutiones ad illas questiones q̄ in cap. 2. proposite sunt. s. q̄d diffinitio et sillogismus. i. demonstratio non sunt idē instrumentum cognoscende veritatis. neque eiusdem obiecti materialiter et formaliter est

Caput septimū qđ diffinitio aliqua potest demonstrari.

ter est illōgismus ⁊ diffinitio. adhuc qđ diffinitio nihil demonstrat. necq̄ monstrat. et deniq̄ qđ diffinitionem: q̄ est qđ quid est: necq̄ diffinitio. necq̄ demonstratio ne cognoscere est possibile. Sed hec omnia solū probabiliter disputando ⁊ nō asseuerando dicta intelligantur.

Questiones idonee.

Circa istud cap. ex principali intētio ne Aristot. nihil est querendū vt resoluatur: quia ipse nihil assertiue dicit in eo. sunt tamen quedā dubia incidentalia q̄ ex dictis ei⁹ ortū habent: hec fere. **A**trū nō substantiaꝝ possit esse diffinitio. **A**trū nō entis. i. impossibilis. **A**trū ens transcendens sit verū genus. **A**trū esse ⁊ qđ qđ est. i. essentia differant in reb⁹ ad extra. **A**trum questio quid est possit determinari demonstratione ⁊c.

Tractat⁹ tert⁹ respōdet assertiue ad questionē diu agitātā. i. vtrū diffinitio possit demonstrari de suo diffinito. habet tria capita: primum est in ordine.

Caput septimum repperit quibusdam prius dictis inuit quod diffinitio possit demonstrari. et comparat tres q̄stiones qđ est / qđ est / et propter qđ est.

Terū autē speculanda ⁊c. Post tam prolisā ⁊ tediosam disputationē (q̄ tamen nō fuit in vtilis) dicamus iam qđ secundū veritatē ⁊ nram intētionē respōdendū sit ad q̄stiones superius motas. q̄ tamē oēs in vnā videntur incidere. i. quomō sit inuenienda diffini-

tio que: debet esse mediū in demonstratione. et vtrū possit probari de suo diffinito per demonstrationē. Habet autem hoc cap. tres ptes principales. In pma pponit intensionē suā ⁊ insinuat veritatem dēterminādā. In secūda ibi: quo asti modo: cōparat q̄stiones duas qđ est / et qđ est. in tertia ibi. est autē quorū dā: cōparat q̄stiones qđ est / ⁊ propter qđ est. pponens ergo Aristot. intētiū suū ait. iterū autē redēstites ad q̄stiones ppositas magis ex pposito: speculandū est. i. attente cōsiderādum est nobis: qđ corū q̄ i disputatiōe dicta sunt: sit benedicti: ⁊ qđ non bene. qđ nō omnes rationes facte concludit bene. et inq̄rendū est nobis qđ sit diffinitio: vtrū sit idē qđ demonstratiō: aut sit differēs ratio ab ea. et tertio cōsiderandū est: vtrū ei⁹ qđ qđ est. i. q̄stionis qđ est: demonstratio sit aliquo modo dēterminatiua / aut solū diffinitio / aut nullo mō ad hoc valeat demonstratiō. hoc em̄ est intētiū nrm: hanc q̄stionem veritatē inquirere. Sed ante omnia repetamus quedā ex dictis superi⁹.

Quoniā autē sicut diximus: in fine primi cap. hui⁹ secūdi libri: idem est scire qđ est: ⁊ scire causam ipsius si est. hoc est qđ eodem medio determinatur iste due questiones. i. qđ est / ⁊ qđ est. nam causa est mediū: ⁊ mediū est qđ est. i. diffinitio. hoc supposito ostendere volumus aliquo modo posse demonstrari qđ est. Ratio autē hui⁹ est. nā alicui⁹ qđ est. i. diffinitionis aliqua causa ē. et hec aut est eadē ipsi qđ est: aut alia ab eo. et si vtrūq̄ alia est: necesse qđ sit aut demonstrabilis aut in demonstrabilis per aliā priorem. nā si causa est eadem ipsi quid est: non poterit per eam demonstrari: qđ esset petitiō principij. si vero sit alia ab eo: poterit per illā demonstrari: siue illa sit iterū demonstrabilis siue non. necesse est enim causam esse mediū demonstrationis. et si fiat demonstratio: erit in prima figura / immo in pmo modo ei⁹. vniuersale em̄ est predicatū qđ demon-

Secundi libri posteriorum.

stratur de subiecto in casu illo: & predictatum. i. affirmatiuū. cuiusmodi cōclusio in sola prima figura potest concludi. **¶** Per hec verba igitur insinuat Aristoteles. et in genere pponit diffinitionē posse demonstrari de suo diffinito. quādo. s. diffinitio ea fuerit q̄ significet id q̄ habet causam: siue illa causa habeat aliā causam per quā ipsa etiā possit demonstrari: siue non. nā per illā causam diffinitio demonstrari poterit: cū mediū demonstrationis sit causa. hoc tamē dictū generale in sequētib⁹ postea magis in specie dclarabit. quāuis ex dictis supra in cap. 9. primi libri posset hoc aliquo modo p̄cipi: vbi triplex diffinitionū genus declaratū est. nam quedā diffinitio est p̄cipiū demonstrationis: alia est conclusio demonstrationis: tertia est velut tota demonstratio. s. q̄ ex duabus predictis est cōstituta. ergo sentit q̄ est aliāqua diffinitio q̄ p̄t per aliā demonstrari.

¶ Vnus quidē igitur modus. s. quo diffinitio possit demonstrari: nunc exquisitus. i. ex supradictis questus hic est. s. demonstrare vni q̄ quid est per aliud q̄ quid est. quia vna diffinitio dicit causam eius q̄ per aliā diffinitionē significatur. vt postea magis in specie dclarabitur. et horū q̄ quid est. i. huiusmodi diffinitionū que sic demonstrantur: necesse est mediū demonstratiuū etiā esse q̄ quid est. nam supra dictū est in cap. tertio hui⁹ secūdi: q̄ propriū. i. cōuertibilū terminorū mediū debet esse propriū. i. conuertibile cum extremis.

¶ Quare sequitur correlarie q̄ eorū q̄ sunt q̄ q̄d erat esse. i. diffinitionū eiusdē rei: hoc quidē. i. vni eorū demonstrabit vt p̄cipiū: illud vero. i. aliud non monstrabit: sed potius monstrabitur vt cōclusio demonstrationis. Quia tamē super⁹ in cap. 5. arguebatur quod vni q̄ q̄d est nō poterat demonstrari p̄ aliud q̄ q̄d est: q̄a peteret p̄cipiū rē. ad hoc respondens Aristoteles dicit.

¶ Hic quidē igitur modus. s. nūc

dictus quovna diffinitio per aliā probatur: dictū est prius in cap. 5. hui⁹ secūdi q̄ nō sit demonstratio: sed non bene probatū est. nā ille sillogism⁹ logicus erat. i. soli dialecticus siue probabilis & non necessari⁹: poterat ergo solui ratio illa negando q̄ ibi sit petitio p̄cipiū. q̄a vna diffinitio potest esse notior de suo diffinito quā altera: & ita si diffinitio notior assumatur ad probandā aliā minus notā: nō assumitur q̄d erat probandū.

¶ Secunda pars hui⁹ cap.

¶ Quo autē modo contingat.

Et q̄ in genere & cōfuse dixerat Aristoteles. specie tenus declarare intendēs: adducit comparationē quatuor q̄stionū scibibium. quas tamē ad tres reducit. s. accipiens q̄stiones duas si est / & q̄a est p̄ vna. In hac ergo secūda pte ponit comparationē q̄stionis: q̄a est ad duas questiones q̄d est / & p̄pter q̄d est. Et primo cōparationē duarū questionū q̄d est / & q̄a est. vt declarat quomodo vnaq̄q̄ earū determinari possit. ait ergo. quo alio modo cōtingat demonstrari vni q̄ quid est per aliud: dicem⁹ magis in specie. de centes iterū ex p̄cipio. i. assumentes vni aliud p̄cipiū dicendoy. hoc. s. q̄d sicut habētes prius q̄a est aliqd: q̄rim⁹ postea p̄pter q̄d ita est: (nam supra in cap. primo hui⁹ secūdi ordinātes q̄stiones scibiles diximus: q̄d questio p̄pter q̄d seq̄tur q̄stionē q̄a est:) aliquādo tamen hec duo q̄a est / & p̄pter q̄d est simul sunt nobis manifesta. s. quādo formam⁹ demonstrationē p̄pter q̄d: vt in cap. 14. primi libri declaratū est: sed tamen non est possibile prius scire p̄pter q̄d quā q̄a est. Et ergo sensus: q̄d iste due q̄stiones q̄a est / & p̄pter q̄d est possunt aliquādo simul determinari vnica demonstratione / & simul sciri: sed quādo seorsum & nō simul determinantur. necessario debet p̄pter determinari & sciri q̄stio q̄a est quā q̄stio p̄pter q̄d est: & nō e contra: sicut ergo iste due q̄stiones hoc or-

Capitū septimū qđ aliqua diffinitio potest demonstrari.

dine comparatur adinuicem: ita etiam q̄stio quia est: et questio qđ est (de quibus principaliter hic agim⁹) eodem ordine sese habet adinuicem. Ideo autē manifestum qđ similiter et qđ qđ erat esse l. q̄stio qđ est nō scitur sine qđ est: quia vel prius est determinanda questio qđ est quā qđ est: vel simul utraq; et nō pri⁹ questio quid est/ quā questio qđ est. im possibile est scire quid est ignorantes si est res. Est ergo prima cōparatio inter has duas q̄stiones: q̄stio qđ est non potest determinari sine q̄stione quia est. Secunda comparatio.

Hoc autem si est huiusmodi est: qđ aliquādo prius cognoscimus qđ est/ quā qđ est: et aliquādo simul utriusq; cognoscimus, hoc probans ait. hoc autē q̄stionē si est/ vel quia est: aliquādo qđem habemus cogniti⁹ secundū accidens. i. per mediū aliud ab illo quo scire debemus qđ est. et tūc prius scimus quia est/ quā quid est: aliquando vero scimus qđ est res: habentes qđ est. i. diffinitionē ipsius rei: et tunc simul atq; per idem mediū scimus qđ est / et quia est. **Exempla de hoc secundo modo.** ut tonitruū scimus esse: quoniam scimus qđ sonus quidā est nebularū. i. nubium. que est diffinitio tonitruū. et defectū. i. eclipsis esse scimus: quoniam priuatio quedā luminis est scimus: qđ est diffinitio eclipsis. et hominē scimus esse: quoniam scimus aīal quoddā. i. rationale vel bipes: qđ est diffinitio hoīs. et animā scimus esse: quādo scimus esse idem se ipsum mouens. sed quecūq; scimus esse nō per diffinitionem rei: sed secundū accidēs. i. per aliud mediū scimus quia sunt: necesse est illa nullo modo se habere ad quid est. i. per talia media nō scimus de reb⁹ qđ sunt. et tunc prius scimus quia est/ quā qđ est. neq; enim qđ sunt scimus per tale mediū quo possim⁹ scire etiā qđ est res. quere autem qđ est res nō habentes. i. non scientes quia est: nihil est q̄rere. secundū autē quecūq; media habemus qđ est

res: facile est scire quia est. quare tunc quemadmodū. i. quam cito habemus quia est res: sic. i. tam cito et simul habemus mediū ad sciendum quid est. **Sequuntur exempla.**

Quorū igitur habem⁹ aliquid id est aliquā diffinitionē ipsi⁹ quid est. i. q̄stionis qđ est determinatiuā. hec subdatur exempla. primi eorum quidē. sicut defectus. i. eclipsis lune in quo. **A.** maior extremitas. luna sit in quo. **L.** minor extremitas. oppositio terre inter duo luminaria. sit in quo. **B.** mediū. **Quere** re igitur utri⁹ deficiat luna an nō: est q̄rere. **B.** mediū nūquid est aut nō. hoc autē querere nihil differt q̄rere. i. nihil aliud est quam querere: si est ratio. i. diffinitio ipsius eclipsis. et si sit hoc. i. talis diffinitio reperta: illud. i. eclipsis dicim⁹ esse. et ita inuenta diffinitione qđ est mediū determinatur simul iste due q̄stiones quid est / et qđ est. aut hoc mediū querere est querere utrius. i. cuius duorum partium contradictionis est ratio. i. diffinitio illud mediū. ut utrum sit ratio huius affirmatiue habēdi duos rectos: aut sit ratio huius negatiue. non habēdi duos rectos. i. angulos duob⁹ rectis equos. **Tertia comparatio.**

Cum autē simul inueniamus: est duarum questionum quia est/ et propter quid est: quia in principio hui⁹ partis introduximus questionem propter quid est comparandam ad questionem quia est: dicimus nūc quod eodem modo cōparantur sicut dictum est de questionibus quid est/ et quia est. scilicet qđ aliquando cum comperimus si est: simul et propter quid est scimus: aliquando autem reperto si est nequaquam scimus propter quid est. et hec diuersitas prouenit ex diuersitate mediū per quod scimus quia est: puta quia aliquando est causa/ et aliquando non. hoc est quod dicit. cum autem inueniamus mediū: tunc simul ipsum quia et propter qđ scimus. i. si p̄ mediā. i. p̄ causas scimus

Secundi libri posteriorum.

quia est, si vero nō per causas sed p ali-
qua alia mediā: tūc scīm⁹ quia est: sed
non ppter qd. hoc secundū exēplo fiet
manifestum.

¶ Sit ergo luna ī quo. C. minor

extremitas. defectus .i. ecclipsis sit. A.
maior extremitas. sed. B. medius sit hoc
lunā plenā vmbra non posse facere in
alijs corporib⁹. .i. in hoibus. puta nullo
nfm in medio. .i. in media platea existi-
te manifesto. s. per suā vmbra: sic qd nul-
lius nostrū vmbra appareat manifesta.
tūc sic arguim⁹. si ergo in. L. luna ple-
na est. B. qd est nō posse facere vmbra
s. cū nullus nfm in medio existentis ap-
paret vmbra: in hoc qdem. B. medio ē
A. qd est deficere. i. ecclipsari. q. d. si iste
due premisse sint vere. luna existere ple-
na si nullus nfm extra domū existens
vmbra proicit sitq; manifestus suā v-
mbra: luna ecclipsatur: sed in isto die vel
hora nullus nfm rē. ergo tūc luna eccli-
psatur. et sic qd deficit luna manifestū
est: sed nondū. ppter qd. solū em sciēm⁹
qd defectus qdem est in luna: sed qd nō
habem⁹ qd est defectus. i. diffinitionē
ecclipsis: nescimus ppter qd. Cū autē
manifestū est modo predicto qd. A. de-
fectus in. L. luna sit: rē determinata est
questio qd est: restat q̄rere. ppter quid
luna deficit. sed hoc propter quid q̄rere
est qdem q̄rere. B. medius qd sit ratio/ rē
causa ecclipsis: puta vtrū sit obiectio. i.
interpositio terre/ aut sit conuersio lune
ab vna facie in aliam/ aut extinctio lu-
minis lune. iuxta varias philosophorū
sectas. hoc autem medius rē causa est ra-
tio. i. diffinitio alteri⁹ termini. i. alterun⁹
duorū terminorū siue extremitatū sillo-
gismi. puta diffinitio maioris aut mino-
ris extremitatis. et in his duob⁹ exem-
plis medius est ratio ipsi⁹. A. maioris ex-
tremitatis. B. in primo exēplo de eccli-
psi lune medius est diffinitio ecclipsis. est
em defectus lucis in luna obiectio. i. cō-
trapositio siue interpositio terre. In se-
cundo exēplo. qd est tonitru⁹. i. diffini-

tio ei⁹ q; illa erit medius. s. extinctio ignis
in nube. et si querat ppter qd tonat. i. sit
ille sonus: respōdendū est per diffinitio-
nem predicati. s. ppter extingui ignem
in nube. hec diffinitio tonitruī accepta
est ab antiquis. his in exemplū. sed eam
reprobat Aristō. in tertio libro metho-
rorū dicens: qd tonitru⁹ magis est accē-
sio quā extinctio ignis in nube. Ad fa-
ciendā ergo demonstrationem. sit toni-
trū. A. sit nubes. L. extinctio ignis. B.
in. L. igitur nube est. B. quia in minori
ppositione. B. dicitur de. L. extinguitur
em ignis in ipsa nube. huic autē medio
B. inest. A. tonitruī. et est. B. ratio ipsi⁹
A. primi termini. i. maioris extremita-
tis diffinitio. si autem iterū huius mediū
aliud medius sit ad probandū hanc diffi-
nitionem de suo diffinito: erit ex reliq;
rationib⁹. i. aliqua aliarū diffinitionum
eiusdē subiecti. qd inferi⁹ dicemus qd p
vnā diffinitionē potest alia demonstrari:
rē hoc etiā in principio hui⁹ cap. insinua-
tum est. Epilogus.

¶ Ut igitur. i. quemadmodū ac-
cipitur. i. demonstratur. quid est. i. diffini-
tio de suo diffinito: rē sit notum. i. deter-
minatur questio qd est: dictū est in hoc
cap. Unde sequitur correlarium.

¶ Quare sillogism⁹. .i. qd ipsius
quid est. i. diffinitionis principalis non
sit sillogism⁹/ nec demonstratio ad pro-
bādū ipsam. manifestū tamē sit qd quid
est per sillogismū atq; demonstratiōē:
quia ponitur in ea vt medius. quare nec
sine demonstratione est. i. contingit co-
gnoscere quid est. i. diffinitionē cui⁹ est
alia causa prior ea. neq; est demonstra-
tio ipsius diffinitionis: sicut. i. eo modo
quo in dubitationibus vel oppositioni-
bus dixim⁹. .i. in argumētis secūdi cap.
et in sexto precedentū. verū est em qd illis
modis qd qd est nō pōt demonstrari de
eo cui⁹ est. s. per sillogismum reduplica-
tiū/ aut diuisiū/ aut diffinitiuū. sed
mō alio vt ex dicēdis apparebit. ¶ Se-
sus hui⁹ correlarij est: qd iste due in de-

Capit septimū qđ aliqua diffinitio possit demonstrari.

finite sunt simul vere. diffinitio potest & demonstrari de suo diffinito. s. illa cui⁹ est altera causa prior. et diffinitio non potest demonstrari de suo diffinito. s. illa q̄ nō habet aliā priorē se. nisi homin⁹ q̄ illa ponitur ut mediu in demonstratione ppter qđ & potissima; in demonstratione fit nota / & nō cognoscitur sine demonstratione: sed simul est demonstratione cognoscitur. q̄ illa diffinitione inuenta habet demonstratione: qua simul determinatur q̄ siones / q̄a est / quid est / & ppter qđ ē.

¶ Tertia pars huius cap.

¶ Est autē quorū dā. Superest comparatio duarū questionū qđ est / & propter qđ est: ut videam⁹ quomō vna q̄ earū determinari habeat & quo ordine. sit ergo. est autem quorū dā. i. aliarū diffinitionū altera causa. i. altera prior diffinitio p q̄ / ut p causam possit demonstrari: quarū dā vero aliarū nō ē altera qđ causa / sed sunt indemonstrabiles. qđ sequitur. diffinitiones rē. non est in textu greco Aristot. sed ab expositorib⁹ latinis additū est gratia declarationis. diffinitiones inquirūt seclidū specie. i. formā vel finem date nullū habent mediū quo demonstrētur: sed diffinitiones seclidū materiā facte possunt hēre mediū. Sequit.

¶ Quare manifestū est qđ eorū q̄ sunt quid est. i. diffinitionū alie qđ eorū sine medio. s. quo demonstrētur: & huiusmodi diffinitiones principia sunt scientiarū & demonstrationū. quas & supponere oportet / & nō pbare esse bonas & pprias diffinitiones: & qđ sunt. i. qđ significent termini earum: aut si obscure sint alio modo q̄ p demonstrationē manifestas facere: puta per exēpla vel p similitudines / vel per aliquos locos dialecticos. qđ quidē facit arithmeticus circa unitatē q̄ est numerorū principū. et nāq; qđ est. i. qđ significat hoc nomē unitas: & q̄a est unitas supponit ut principū demonstrationis & sciētē / & nō pro-

bat. hoc idem exemplū posuit Aristot. supra in primo cap. primi libri in pte seclida: vbi egit de precognitionib⁹ dicens oportet precognoscere unitatē vtraq; & qđ significet quidē / & q̄a est. Sed diffinitionū habentū mediū quo demonstrētur puta quartū est altera causa sube. i. qđ est: & ipsius esse. i. qđ est: huiusmodi in quā diffinitiones est. i. contingit ostendere per demonstrationē ut dictū est in prima pte hui⁹ cap. nō autem cōtingit eas demonstrare qđ qđ est. i. esse diffinitiones. Hoc addit Aristot. alludens ad id qđ supra in cap. s. hui⁹ seclidi arguebatur. s. qđ quid est nō posse demonstrari de eo cui⁹ est in eo qđ quid est. i. p similitudinē reduplicatiū. facit cū dicitur tiam inter has duas cōclusiones. homo est aīal rationale: & hec est diffinitio hominis: aīal rationale. nam artifex realis demonstrat primā non seclidā: licet artifex sermotionalis possit seclidā demonstrare. nā p̄osphiri⁹ in sua isagoge ad predicamēta Aristot. demonstrat diffinitionē generis de genere: hoc seclido modo. s. qđ illa erat bona diffinitio generis. & inde cum dicit.

¶ Diffinitio autē, psequit predictā differentiā diffinitionū. et primo probat qđ potest dari diffinitionis altera diffinitio expositiva. s. qđ diffinitio sit oratio manifestativa ipsi⁹ qđ quid est: manifestū est ex diffinitione qđ nois hui⁹ termini diffinitio. ergo aliqua erit ratio. i. diffinitio ipsi⁹ q̄ quid nomē significat declare: & erit altera oratio a primā: moia ponēs. i. exponēs vel interpretās. ut vbi causa. oratio q̄ declarat qđ significat qđ quid est triāgulus. i. diffinitio triāguli. qđ qđ i. quā orationē habentes. i. scientes illā: adhuc nescimus q̄a est res / aut ppter qđ est: sed vtrūq; q̄rim⁹. difficile cū est sic. i. per huiusmodi diffinitionē accipere qđ sint ea q̄ nescimus q̄a sunt. causa autē hui⁹ difficultatis dicta est pri⁹. s. in cap. precedentē. quare. nec si est / nec si nō est res scim⁹ per diffinitionē quid nomē

Secundū libri posteriorum:

nis nisi secundū accidēs .i. p aliud mediū hoc sciamus. De hac ergo diffinitio ne qd nominis siue expōitiua alterius diffinitionis: duo dicit. p̄imum ibi.

Oratio autē. & dicit qd illa diffinitio est oratio vna. dupliciter em̄ dicitur aliqua ofo esse vna: vt etiā in primo lib. p̄ herimēnias dictū est: hec qdē dicit vna coniunctione. s. copulatiua aut disiunctiua vniēte ptes ei⁹. vt ilias. i. hystoria Troiana ab hōmēro descripta. alia vero est ofo vna simpliciter/puta q̄ vni⁹ de vno ostendit nō secundū accidens: et hoc secūdo modo: vna qdē igitur ofo ē termin⁹/termini. i. diffinitio diffinitionis explicatiua. q̄a est ofo vna secūdo modo nō aut pmo modo: vt ilias. Secūdo ibi

Ali⁹ vero terius. dicit qd hec prior diffinitio nō demonstrat aliā cui⁹ est interpretatiua. nā ali⁹ terius. i. alia diffinitio ab ista est ofo demonstrās ppter qd ita est sicut dicitur diffinitio trianguli. quare prima qdē diffinitio/de qua nunc loquimur/significat qd alia diffinitio continet: nō autē demonstrat. q̄ vero posterio⁹ est. i. posterior diffinitio. s. q̄ dicit propter qd erit vt demonstratio ipsi⁹ qd qd est. i. diffinitionis qd rei sola posside. i. sicut termin⁹ a demonstratione differens. vnde Aristō. huiusmodi diffinitionē vocat demonstrationē p̄tinuā. i. vnicā in vna sola oratione. & cōtra demonstrationē explicatā q̄ huic diffinitioni cōrespōdet: vocat diffinitionē discretā. i. diuisam in plures ofones. Ex oib⁹ p̄missis accedit Arist. ad p̄positionē huius tertie p̄tis. i. ad cōpationem duarum q̄stionum qd est/et propter quid est ibi.

Differt enim: et sēsus ē qd differt dicere qd ē res et ppter qd est. differt inq̄t dicere ppter quid tonat: et qd est tonitru⁹: dicit enim qd ad p̄mā q̄stionē sic. propter id foris quod extinguit ignis in nubibus. ad q̄stionē vero qd est tonitru⁹: dicit q̄ est sonus extinctionis ignis in nube: ergo ex differenti respōso

ne apparet q̄ ille due q̄stiones differit. Verūtamē q̄a posset aliquis dicere qd vtraq; respōso in sentētia est vna/quāuis verba sint variata: addit Aristō.

Quare eadē ofo in sententia alio & alio modo dicit. i. notatur. sic qui dem. i. primo modo d̄ demonstratio cōtinua. sic autē. i. secūdo modo dicit diffinitio demonstranda. nam secūda respōso demonstratur per p̄imam.

Ampli⁹ est terius. addit alia ratio ad p̄bādā oīa illarū respōsonū ad illas duas q̄stiones/dicēs: qd terius. i. diffinitio hec tonitru⁹: son⁹ fac⁹ in nubib⁹: hec in quā est diffinitio ipsi⁹ qd est. i. dicēs qd est: & est cōclusio demonstratio nis: q̄ autē diffinitio est immediatōri. i. de numero earū q̄ medio carent positio ē. i. principiū demonstratiū ipsi⁹ qd est. i. alteri⁹ diffinitionis quid rei. et ideo est diffinitio in demonstrabilis.

Est ergo diffinitionū triplex oīa/vna quidem ē ofo explicatiua ei⁹ qd qd est. i. diffinitionis qd rei: & illa dicta est diffinitio qd nois: estq; in demonstrabilis. i. q̄ nec demonstrare nec demonstrari p̄t. vna vero. i. alia diffinitio est sillogisim⁹. i. demonstratiua ipsi⁹ qd est. differens tamē a demonstratione casu. i. positione & situ terioī. i. certia aut diffinitio est q̄ est declaratiua ipsi⁹ qd est. i. qd dicitis vel essentie rei: & est cōclusio demonstrationis. i. q̄ probat p demonstrationē. Ergo satis p̄stat qd iste due q̄stiones differit: & ex earū oīa sequitur qd diffinitio aliqua p̄t demonstrari de suo diffinito. s. per aliā diffinitionē eiusdē diffiniti: puta diffinitio dicēs qd rei: p diffinitionē dicētem ppter quid ita est. Sequitur epilogus totius capituli.

Manifestū igit̄ ex dictis i hoc cap. enadit. quo ipsi⁹ qd qd ē. i. diffinitio nis est demonstratio/ & quo nō ē. et pro. i. quozū. i. q̄rū diffinitionē ē demonstratio: & q̄rū nō est. Ampli⁹ aut est manifestū quot modis d̄ diffinitio. i. quōplex est:

Caput octauū qđ possibile est demonstrare p oia gna causarū.

diffinitio. qđ triplex. et qualiter diffinitio
mōstrat. ostēdit qđ est res / r quō nō. qđ
hoc ostēdit diffinitio qđ rei / r nō diffini-
tio qđ nois. et quorū. i. quartū diffinitio-
nis est hoc ostēdere / r quartū nō est. Ad
huc alit manifestū est: r quō qđ est se
habet ad demonstratōne. hoc est. quō cō-
tingit eiusdē obiecti esse diffinitionē r de-
mōstrationē: r q̄liter hoc nō cōtingat. nā
si loquamur de obiecto p̄pinq̄: eiusdē. s.
diffinitionis qđ rei / q̄ est cōclusio demō-
strationis: pōt esse diffinitio qđ nois: vt
in p̄ncipio hui⁹ tertie p̄is ostēdim⁹: r si
milit̄er demōstratio: qua p̄bat per diffi-
nitōne dicentē p̄pter qđ. sed si loq̄mur
de diffinitione qđ nois: aut de diffinitio-
ne p̄pter qđ: nō est possibile eā demon-
strare: quare ei⁹ nō erit demōstratio: r si
possit ei⁹ esse diffinitio qđ nois: q̄ r inter
p̄tamentū dicē. Hec omnia ex dictis
in hoc cap. sunt notissima.

Questiones idonee.

Circa hoc cap. prima q̄stio est. vtrum
Aristot. sufficiēter p̄bet qđ diffinitio pos-
sit demōstrari de suo diffinito. Secūda.
vtrū q̄stiones qđ est / r p̄pter qđ est pos-
sint determinari sine q̄stione / si est / vel
qđ est: Tertia. vtrū diffinitionis possit
esse alia diffinitio accepto illo genitio
p̄sonaliter: et vtrū p̄ diffinitionē diffini-
tionis possit ipsa diffinitio demōstrari rē.

Caput octauū probat

quod per omne genus cau-
se possit fieri demon-
stratio. i. per diffini-
tiones causales.

Voniam autē scire
rē. Ex supradicta de-
teriatione: qua diffini-
tio dicta est posse de-
mōstrari p̄ alia diffini-
tionē. s. causale siue p̄-
pter qđ: insurgit ne-
cessitas inq̄rendi cuiusmodi causam in-
pouet diffinitio illa dicēs p̄pter qđ siue

causam: et intendim⁹ probare qđ pōt
quālibet causam importare. habebit au-
tem hoc cap. tres p̄tes. Prima probat
qđ per quālibet genus cause pōt fieri de-
monstratio. Secūda ibi. contingit autē:
probat idem posse fieri per plures cau-
sas simul. In tertia ibi. sed i his q̄ sunt
rē. loq̄tur specialiter de causa p̄t. To-
lens ergo Aristot. probare qđ per omne
genus cause possit dari diffinitio que sit
mediū demōstrationis: proponit dicēs.
quoniā autem: vt in secūdo cap. primi li-
bri huius dictū est. scire nos opinamur
aliqđ cū sciamus causam illius: cause
autē. i. genera causarū quatuor sunt: vt
in secūdo phisicorū: r in q̄nto metaphis-
icorū extēsi⁹ declarabitur: nūc autē suf-
ficiat eorū c̄numeratio. vna qđ ē causa: ē
qđ qđ erat esse. i. causa formalis: aqua
essentia: rei d̄terminatur: atq; ideo cau-
sa qđ dicitur seu essentialis dicitur. vna
vero. i. altera causa est materia: quā ne-
cesse est esse cū hec sit. i. cū forma sit. ad
huc tertia causa est efficiēs q̄ aliqđ pri-
mo mouet. quarta deniq; causa est: cui⁹
gna oia alia fiūt. i. causa finalis. Hoc sup-
posito ponitur conclusio. qđ c̄mnes he-
cause per mediū qđ est diffinitio: demō-
strant cōclusiones de suis effectib⁹. istā
cōclusionē inductione p̄bat Aristot. dis-
currēdo per singula causarū genera. et
primo de causa materiali dicēs. hec et
em. i. causa: q̄ cū sit hoc. i. forma necesse
est hoc esse. i. materiam. hoc est causa
materialis: cuius est dicta p̄prietas: qđ
necessario cōsequitur formā (qđ dispositio
materie est p̄pter formā: r ideo posita
forma necessitate est materiā esse sic dis-
posita: r ideo vocat̄ causa necessitatis na-
turalis:) hec in quā causa demōstrat. Ad
cuius declarationem supponamus in
primis ex primo libro priorū. quod vna
sola propositione accepta pro antecē-
dente non est: id est non sit illogismus
demonstratiu⁹: sed duobus assumptis
ad min⁹. hec asit est. id est huiusmodi ra-
tio est: quia cū vtrū mediū habeant due
extremitates conclusionis: r illud me-

Secundi libri posteriorum:

dlum debeat cōparari ad duas extremi-
tates in antecedente: oportet fieri duas
ppositiones. hoc vero vno medio acce-
pto & sic cōparato: necesse est cōclusionē
esse. i. sequi ex premissis: hoc supposito.
manifestū est qđ demonstratio fiat per
causam materialē sic. i. in hoc exēplo. vt
si qđ q̄rat. ppter quā. i. ppter quā cau-
sam est rectus angulus triāguli insemi-
circulo d̄ scripti: suple sup diametrū cir-
culi: sic qđ angulus opposit⁹ diametro
sit precisē in circūferentia circuli. aut si
q̄ratur clari⁹. quo medio existēte in pre-
missis probabit qđ ille angulus rectus
est: hoc exēplū geometricū sumptū est
ex tertio libro Euclidis cōclusionē. 30.
et respōdens ad hāc questionē dicit: qđ
mediū ad hoc demonstrādū est: qđ ille
angulus: de quo est q̄stio: est medietas
duorum angulorum rectorū.

CSit ergo angulus rect⁹ in quo

A. maior extremitas: sit medietas duo-
rum rectorū in quo. **B.** mediū: & angul⁹
qui est in semicirculo sit i quo. **L.** minor
extremitas. num dicim⁹ qđ. **A.** rectū esse
in. **L.** angulo qui est in semicirculo: cau-
sa est. **B.** medietatē esse duorū rectorū.
hoc em̄. i. medietas duorū rectorū est.
equale ipsi. **A.** recto āgulo. qui vero an-
gul⁹ est. **L.** equale ē ipsi. **B.** medio. et em̄
diffinit⁹ p materiā: qđ duorū rectorū me-
diū. i. medietas est angulus triāguli in
semicirculo existētis. ergo. **L.** i. cū sit. **L.**
medietas duorū rectorū: necessārio. **A.**
in est. **L.** in cōclusionē. hoc autem. i. hec
conclusio erat. i. ponebat pbāda: qđ an-
gulus triāguli qui est in semicirculo re-
ctus esset. Demonstratio ergo in forma
hoc modo sit. ois angulus q̄ est medietas
duorū rectorū est angulus rect⁹: sed
ois angulus triāguli in semicirculo des-
cripti modo predicto est medietas duo-
rū rectorū: ergo ille angulus est rectus:
maior ppositio est nota ex teris. qđ idē
est dicere medietatē duorū rectorū: & di-
cere vnū angulū rectū: siquidē vnū duo-
rū medietas est in numeris. minorē ve-

ro probauit Euclides in tertio libro 22.

CAduerit hic qđ hec demonstratio
ideo dicit facta per causam materialē: hoc exē-
plo loquit de partibus angulorū: & in se-
cūdo libro phisicorum in cap. de causis
Aristote. inter ceteros modos materie
hic ponit dicens: & ptes toti⁹. quare ma-
nifeste aberrāt dicētes: qđ in mathema-
ticis oēs demonstrationes sunt forma-
les: & qđ nulla est materialis: & qđ ma-
thematicē abstrahit a materia. sed hoc
non obstat. immo stat simul cū hoc exē-
plo Aristot. de demonstratōne q̄ sit p cau-
sam materialē. i. per diffinitionē datā p
materiā qualis est hec: medietas duorū
rectorū. **C** Sed qđ: vt Aristot. dicit in se-
cūdo phisicorū. ppter ad phisicū p̄net
cōsiderare materiā: & per eā demonstra-
re: faciā? hic vnā demonstratōne per
causam materialē ppter dictā. vt omne
cōpositū ex contrarijs est corruptibile:
ois res naturalis est cōposita ex contra-
rijs: ois ergo res naturalis est corrupti-
bilis. mediū est cōponi ex cōtrarijs. s. ele-
mentis vel humoribus: q̄ sunt materia
mixti. et ita de alijs multis &c. Sequit-
ur de causa formali.

CHoc autē idē. alia litera habet.

huic autē idem: & est idem sensus. sed
qđ est litera breuis: & inde obscura: va-
riant expōsitores. dicunt em̄ antiquiores.
velle Aristotele dicere. qđ hoc idem exē-
plū qđ dātū est de demonstratōne ma-
teriali: est etiam demonstratio formalis.
ideo ait. hoc autē. s. mediū pcedentis
demonstratōnis: idē est ei mediū qđ est
qđ qđ erat esse. i. mediū formali. vel se-
cūdi alia literā: huic mediū materiali
idē est mediū formale. cū hoc significa-
ret orōne. i. diffinitione: q̄ est causa for-
malis: vt in secūdo phisicorū dicit. est ḡ
sensus. ex quo mediū predicte demon-
strationis p causam materialē erat diffi-
nitio: & ois diffinitio est causa formalis
sui diffiniti: ideo eadem demonstratio po-
test etiā dici per causam formale. at ve-
ro ip̄s qđ qđ erat esse. i. ip̄s diffinitio.

Nota 8
hoc exē-
plo.

Aliud
exēplū.

Caput octauū docet demonstrare p̄ omne gen⁹ cause.

nis monstrata est causa media in cap. precedenti. s. per quā demonstrabat: et erat alia diffinitio dicēs p̄pter qd r̄ causam ef: haud dubiū quin causam formale. ergo pot fieri demonstratio per causam formale. Sed ista expositio alijs nō placet. nā secūdu eam ois demonstratio est per causam formale: et ita causa formalis cōfunderet cū alijs causis. quare exponētes dicunt hoc autem. i. altera causa puta formalis: eadē est r̄ qd qd erat esse. cū id oratio. i. diffinitio est signi ficet: vt p̄ dictū est. at vero ipsū qd qd erat esse. i. ipm qd qd est esse causam mediam alicui⁹ demonstratōnis: monstratū est p̄. s. in cap. precedenti. ergo fit demonstratio per causam formale. et q̄a illic posita sūt exēpla videlicet d̄ eclipsi de tonitruo r̄c. ideo hic Aristo. nō ponit iterū exemplū de demonstratōne formalī. ergo iste secūdus sensus est. qd cum causa formalis dicatur qd quid est siue q̄ditariua: r̄ dictū est qd mediu demonstratōnis: ē diffinitio dicens p̄pter qd siue causam formale: manifeste sequitur qd fiat demonstratio per causam formalem. Sequitur de causa efficiente.

¶ Hoc autē p̄pter qd. i. si q̄ratur p̄pter qd Medozū ac etiā p̄persarū bellum factū est Athenis vel atheniensib⁹ i. Atheniensēs: et q̄ causa fuit debellari Atheniēs a Medis r̄ p̄persis: est q̄stio de causa efficiente: r̄ respōso est. q̄a ipsi Atheniēs p̄ cōmiserāt bellū i Sardes / r̄ in Eretrios (populi sūt Lydie / r̄ Euboiē subditi p̄persis ac Medis) et expoliauerūt eos. p̄pter hoc em̄ siue hac ex causa motum est primum. i. fuit primū motū ad bellū cōtra Atheniēs: vel p̄pter hoc primū bellū factum ab Atheniēs: motū est fm̄ bellum cōtra eosdem Atheniēs. Ad for mandam ergo demonstratōnem.

¶ Sit bellū i quo. a. maior extremitas. p̄ cōmittere bellū i alios. sit. B. mediu. Atheniēs sit. C. minor extremitas. est igitur. B. in. C. minor p̄posi-

tio. i. p̄ cōmittere bellū Atheniēs. A. autē in. B. maior p̄posito. i. p̄ bel lates esse debellādos. debellauerūt em̄ Atheniēs p̄ in. i. cōtra iustos. i. innoxios Sardes / r̄ Eretrios. ē itaq. A. in. B. maior p̄posito: debellari. i. de bellādos esse p̄ incipientes. B. autē in. C. minor p̄posito: Atheniēs p̄ inceperūt. mediu itaq. hic. i. in hac demonstratōne: est causa effectiua siue primū mouens. q̄ h̄mōi demonstratio est per causam efficientē. Sequitur de causa finali.

¶ Quorūcunq; vero. i. in his q̄ habent causam finale q̄ dicit cuius gr̄a. suple est possibilis demonstratio per finem. vt si q̄ratur de aliquo p̄pter quid ambulat suple post cibū acceptū. respōderi pot per finē. s. vt sanus fiat. et in artificialibus si q̄ratur. p̄pter qd est dom⁹. respōderi pot per finē. s. vt saluent. i. seruentur r̄ custodiatur vasa. i. vtenis illa necessaria ad seruiciū hoīs. horū em̄ exēplorū hoc. i. primū quidē put ambulatio est gratia hui⁹ qd est sanari. illud vero. i. secūdu vt dom⁹ est gratia hui⁹ qd est saluari. i. custodi vasa. Et magis d̄ clarādo dicim⁹ qd q̄rere p̄pter qd post cenā oportet ambulare: r̄ querere cui⁹ gratia oportet ambulare post cenā: nihil differt sed idem est sensus: q̄a vtrūq; sit q̄stio de causa finali. i. p̄pter quē finem: vel cui⁹ finis gratia fiat aliquid. Formādo q̄ demonstratōnem in teris cōib⁹

¶ Ambulare post cenā sit i q̄. a. minor extremitas. nō eminare. i. supnare cibos in ore stomachi sit in quo. B. mediu. sanari autē sit in quo. A. maior extremitas. sit enim ita casus admissus: qd in eo. i. ex eo qd post cenā ambulat aliq; est facere qd cibi nō super emineant in ore stomachi: r̄ hoc facere sit sanum esse. hoc admissio.

¶ Vide em̄ inesse. i. vere predicari: ipsi minoz extremitati qd est. C. ambulare post cenā: ipsum. B. mediu qd est nō eminare cibos r̄c. et illa est mi-

noz propositio illogismi. in B. autē me-
dio est. A. maior extremitas. s. hoc qđ ē
sanū esse vel potius sanariū. qđ est igitur
causa quod. A. sit in. L. in conclusio-
ne? nempe causa est ppter. B. qđ est
nō eminare rē. hoc autem mediū est si-
cut ratio. i. causa illi? s. sanitatis. sic enī
per huiusmodi mediū demonstrabitur
conclusio. s. propterea qđ. B. in. L. est. et
hoc. B. est sanari. A. maior extremitas.
sensus est qđ. B. non eminare cibos est
diffinitio causalis. A. sanitatis. et ideo si
B. de. L. affirmatur. necessario affirma-
bitur. et. A. de. L. in conclusione. Et qđ
circa hoc exemplū posset qđ dubitare:
qđ non bene facta sit in eo demonstra-
tio per causam finalem: Aristotel. huic
dubitationi satisfaccere volens subdit.

¶ Oportet autem &c. est itaq;
dubitū. quia non eminare cibos est cau-
sa efficiens sanitatis / r nō causa finalis:
sed poti⁹ sanitas est finis ambulationis
post cenā qđ causat nō eminare cibos rē.
sed in predicto exēplo sumebat pro me-
dio nō eminare cibos: ergo hoc exēplū
non fuit de demonstracione per causam
finalē sed potius per causam efficientē.
Ad hoc respōdens Aristot. dicit: qđ in
eisdem rebus cōmutatis fieri pōt demon-
stratio per causam finalē. ex eo qđ cau-
sa efficiēs r finalis (vt dicitur in sechdo
phīscō: ū) sunt sibi inuicem cause. et ita
est mutua r cōuertibilis cōsequētia in-
ter eas. s. ergo sanū fieri poneretur me-
diū: r nō eminare cibos fieret maior ex-
tremitas: demonstratio esset per causam
finalem essetq; eadem demonstracionis
substantia cū priore demonstracione: neq;
est differentia nisi positionis teriorū va-
rie. aut ergo. oportet autē suple ad facien-
dam demonstracionē per causam fina-
lem cōmutare rationes. i. officia termino-
rum: r sic magis apparebit vnū quodq;
genus cause r demonstracionis. genera-
tio sūdem. i. formatio demonstracionis
contrario modo fit hīc. i. in causis finali-
bus: r in causis secundū motum. i. in ef-

ficientibus. ibi qđem enim in causis. s.
efficientib⁹ mediū siue causa sit primū
i. maior extremitas ad hoc vt mutetur
demonstratio in causam finalē: hīc autē
i. in causis finalib⁹ ipsum. L. postremū
debet fieri primū. i. maior extremitas
ad hoc vt mutet demonstratio in causam
efficientē. et tunc vltimū. i. minor extre-
mitas debet esse cuius gratia. i. causa fi-
nalis: qđ enī dicitur ppter quid. ¶ Ad
intelligentiā huius littere (qđ breuis r ob-
scura est) aduertenda est quedā analo-
gia rerū ad terros. nā sicut in reb⁹ illis
que sunt efficiēs r finis: est ordo essen-
di contrariū: qđ causa efficiēs est prior
in essendo quā finis: qđ per actionem
agentis producit finis: sed in causan-
do ecōtra finis est prior quā efficiēs. nā
finis mouet agentē ad operandū: ergo
in demonstrationib⁹ similiter erit mod⁹
contrariū. qđ in demonstracione qđ est per
causam efficientē: mediū debet causam
efficientē significare / r per illud demon-
stratur finis. sed in demonstracione qđ sit
per causam finalem: mediū debet signi-
ficare causam finalem. et per illud me-
diū demonstratur causa efficiēs. vt
verbi causa in exemplo hui⁹ littere v am-
bulare post cenam r sanū fieri: demon-
stratio per causam efficientē sit hoc mo-
do. quādo non eminent cibi in ore sto-
machi hominis: tunc homo est sanus:
sed quādo homo ambulat post cenam
vel prandū non eminent cibi in ore sto-
machi. ergo quādo homo ambulat post
cenam vel prandū homo est vel fit sa-
nus. Demonstratio vero per causam fi-
nalem fit in eisdē terminis hoc modo.
quādo homo est sanus non eminent ei
cibi in ore stomachi eius: sed quādo am-
bulat post cenam vel prandū homo
fit sanus: ergo quando ambulat post ce-
nam vel prandū non eminent ei ci-
bi in ore sui stomachi. patet ergo ana-
logia a rebus ad sermones: quia sicut
in rebus causa efficiēs r finis sunt sibi
inuicem cause: hec illius in essendo: et
illa huius in mouendo: ita in demonstra-

Analo-
gia pul-
chra.

Capitulum octauum docet demonstrare per omne genus cause.

tionibus: quia in eisdem terminis potest fieri demonstratio nunc a causa efficiente ad probandum finem: et contra: nunc a causa finali ad probandum efficientem, s. permutatio maiorem extremitatem unam in medium alterius: et contra, quia finis est causa quod agens agat: et agens sua actione producit ad finem, et propterea Aristoteles, uocabulis prime intentionis utens / analogiam predictam significauit dicens, generatio autem e contrario fit hic et in causis secundum motum: et propterea oportet rationes terminorum mutare, sicut in demonstrationibus que fiunt ab efficiente ad finem: et contra, ergo dubium quod proponebatur solutum est, quia in exemplo littere in demonstratione per causam efficientem includebatur demonstratio per causam finalem: et utraque demonstratio est eadem in substantia: nec differt altera ab altera nisi in positione terminorum, s. maioris extremitatis et medij.

Secunda pars huius capituli.

Contingit autem idem &c. Non solum autem per unamquamque causam seorsum fiunt demonstrationes: sed etiam per plures causas simul: ut probatum est de causa efficiente et finali, nam idem potest dici de finali et materiali. Ideo autem continetur autem idem terminum, i. eundem effectum vel eandem conclusionem esse: et cuius gratia, i. propter aliquem finem: et ex necessitate materie, ita quod simul possit idem demonstrari et per causam finalem et per materialem, probat hoc duobus exemplis primum est.

Cut per lucerne / vel potius laterne pellem lumen candele discedit, i. erit, hoc est si queratur propter quid illud lumen erit per laterne cooperitum quod est vel pellis lignea / vel cornea / vel aliquid huiusmodi transparentium corporum: responderi potest per duas causas: primo per materiam, et namque ex necessitate, i. ex conditione materie sic quod sic lumen discedatur: eo quod

lumen est corpus in parua corpuscula partibilis: ideo potest exire per maiores poros illius pellis, i. per foramina parua illius pellis: que tamen quamuis parua / tamen sunt maiora corpusculis luminis, et hoc dico: si quidem est verum quod ignis, i. lumen fit discedendo, i. disfluendo a corpore luminoso partitum in parua corpuscula que et atomi dicuntur, per hoc enim dictum Aristoteles, insinuat quod hec exempla non ponit ex propria intentione / et quod credat ea esse vera: sed ponit ea declarationis gratia, nam in secundo libro de anima, probat lumen non esse corpus / et reprobat Democritum atomorum luminis assertorem, Ergo si opinio Democriti esset vera: responderi posset ad questionem de lumine lucerne per causam materialem, i. propter poros laterne / et paruas luminis partes que exire possunt per eos, similiter posset responderi ad eandem questionem per causam finalem, ideo subdit, et gratia cuius id est aliquid finis: scilicet ut non offendamus pedes nostros ad lapides in nocte ambulantes, propter hunc enim finem laterna luminis inuenta est ab hominibus, **C**eterum autem Aristoteles, addere aliud exemplum dicit, itaque si esse contingit aliquid: et fieri contingit illud idem, i. omne quod contingit esse in naturalibus / contingit et fieri, quia si non esset possibile illud fieri: non esset possibile esse, intendit ergo Aristoteles, quod sicut positum est exemplum de rebus primariis que habent esse / puta in lumine et laterna: ita potest poni aliud exemplum in rebus successiuis que sunt in fieri.

Cut sicut si tonat, i. si tonitruum fit extincto igne in nube: necesse est sibilare, i. stridere et sonare ad modum quo ferrum cadens extinctum in aqua stridet et sonat, et hec responsio est per causam materialem, sed noster interpretis posuit hic grecum sibilare: quod est sonare ferrum cadens in aqua meris: et ideo adiecit latinam interpretationem dicens: sibilare et pro, i. sonare, Et istud exemplum est etiam preter Aristoteli, materiam

Secundi libri posteriorum.

ex antiquorum opinione q̄ ita putabāt sic
ri tonitruū: sed ip̄e in tertio libro methē-
ozorū probat qđ in tonitruo poti⁹ incen-
ditur quā ertinguitur ignis in nubibus.
adhibetur etiā ad hoc respōsio per cau-
sam finalē. et si ē. i. si sit tonitru⁹ (quē ad
modū Pythagorici dicunt) minarū cau-
sa. i. ad incutiēdū timorē his q̄ sūt in Tar-
taro: hoc est quaten⁹ timeāt deos / et nō
rebellent cōtra eos. Sed ne sit prolixus
in exemplis addit Aristoteles.

¶ Plura autē sunt: suple exēpla
huiusmodi. i. q̄ simul per plures causas
demonstrant. et hoc maxime in his reb⁹
q̄ a natura subsistūt et cōstant. i. in reb⁹
naturalib⁹ de qb⁹ est phisica. nā ille sub-
sistūt a natura q̄ est materia. et consistūt
a natura q̄ est forma. si quidem vna q̄
res naturalis per suā materiā est suppo-
siti⁹: et per suā formā specificatur: et ideo
vt Aristō. docet in secūdo phisicorū: per
has duas causas maxime demonstrat
phisicus. nā hec q̄dem. i. qđā ppter ali-
quid. i. propter formā q̄ est finis: natura
facit: illa vero. i. alia ex necessitate ma-
terie facit. Dico autē ex necessitate natu-
rali non violenta.

¶ Necessitas em̄ v̄t aut duplex ē.
hec quidē. i. qđā necessitas est secundum
naturā: et pro. i. secundū aptitudinē siue
inclinatiōē naturalem a materia vel a
forma. et hec. i. alia necessitas est secun-
dū motū. i. impulsione ab alio. et est vio-
lenta et contra aptitudinē siue inclinatio-
nem naturalem. patet exēplo. sicut lapis
ex necessitate fertur. i. mouet et sursum
et deorsum. sed nō secundū eādem neces-
sitate. qđā sursum mouetur violētia: deor-
sum autē a natura. quādo ergo dictū est
qđ natura qđā facit ppter finem / et alia
ex necessitate: est intelligendū de natu-
rali necessitate (q̄ maxime prouenit ex
pte materie) nō autē de necessitate vio-
lētie. qđā p illā nulla sit certa demonstratio

¶ Tertia pars huius cap̄.

¶ Sed in his q̄ sunt ab intelligē

tia. Quia vero a principio hui⁹ cap̄. se-
pius de causa finali fecim⁹ mentionē. s.
in om̄ib⁹ fere supradictis exēplis demō-
strationis causalis: dignū est vt de ea spe-
cialib⁹ disseram⁹: ostendētes a quib⁹ et
qualib⁹ agentib⁹ ipsa procedat. i. q̄ sunt
agentia q̄ agūt ppter finem: ita qđ eo-
rum actione pueniat ad bonū intentū
qđ est finis. et mens Aristō. in hoc loco
est. qđ huiusmodi sunt agentia naturalia
vel agentia artificialia intellectiua: non
autē casualia aut fortuita. hoc ē q̄ agūt
ex inclinacione nature / vel ex industria
artis. nō autē ea q̄ agūt pter intentū a ca-
su vel a fortuna. ideo ait qđ in his effecti-
bus q̄ sunt ab intelligētia. i. ab agente p
intellectū. est discrimen sicut et in his q̄
sunt a natura. nā alia qđē. i. qđā causata
nequaquā sunt facta ab eo qđ est p se fru-
stra. i. casualiter / temere / ac fortuito. vt
dom⁹ aut effigies. i. statua. q̄ nō sunt fa-
cta ex necessitate naturali / sed libere
ac voluntarie ppter hoc. i. ppter aliquē
finē intentū ab artifice: alia vero causa-
ta sunt a fortuna. i. ppter intentionē arti-
ficis: qđ ea non intendebat causare: et ta-
men causauit ea. Et sanitas interior ho-
minis et salus. i. euasio periculo exterior-
is. nā ista aliquādo sūt ab hōie ex intē-
tione: aut per artē medicine / aut ex alia
humana industria: et aliqñ sūt ab eodē
preter intentionē. puta si infirm⁹ ex gu-
la comederet aliquem cibū: et nesciens
ex eo sanaret: illa sanitas est ab eo fa-
cta casualiter et a fortuna. et si aliq̄s habi-
tans in domo ruinosa: quam tamē ipse
nō putat ruiturā: exeat ad aliqd agēdū
in foris: si interim ruit dom⁹ ei⁹: saluat⁹
est a periculo: et illa sal⁹ est a casu / et pe-
ter ei⁹ intentionē. nō em̄ exiit domū vt
saluaretur. qđ de hoc nō cogitauit. Ma-
xime autē accidit casus et fortuna in q̄-
bus scilicet cōtingit ea sic et aliter se habe-
re / et sic et aliter fieri. cuiusmodi esse dixi-
mus sanitatē et salutē. qđ possunt ex in-
tentione et preter intentionē fieri. hoc est
maxime accidit casus et fortuna in reb⁹
humanis puta in agibilib⁹ aut in facti-

Caput nonū de diuersitate causarū & effectū,

bilibus: rarius autē in reb⁹ naturalib⁹: cū generatio naturalis q̄ est forme pro ductio / r̄ finis cōsecutio: nō sit a fortuna: sed ab agente naturali, quare sequitur, qđ finis r̄ bonū ppter qđ vel cū⁹ gratia aliquid fit: aut est factū a natura aut ab arte, a fortuna autē nihil ppter ali quid fit: sed ppter intentionē finis. Ergo ex predictis constat qđ demonstratio per causam finale nō hēt locū nisi in effectibus naturalib⁹ nō monstruosis: r̄ in actionib⁹ / atq; factionib⁹ voluntarijs hominū q̄ ex intentione fiūt: sed in casualibus r̄ fortuitis nulla fieri potest demonstratio per causam finale: qđ illa non fiunt ppter aliquē finē intentū ab agente: sed vt contingit, nā vt dicitur in sexto libro methaphisicorū de casualibus et fortuitis nulla est scientia: quare nulla est in talibus demonstratio.

¶ Questiones idonee.

¶ Circa hoc cap. fere nulle alię q̄stiones sunt ad propositū ppter has quas Aristot. disputauit sed possent magis dilatari ab ingeniosis.

¶ Caput nonum declarat qđ diuersimode fiant demonstrationes causales secundum diuersitatem causarum r̄ effectus.

Adem autē causa est. Nō satis fuit nos declarasse quo modo secundū omnia genera causarū fiāt demonstrationes / nisi simpliciter nōc etiā permittit: sed adhuc op⁹ est addere aliqua de habitudine causarū ad suos effectus: qđ ex ei⁹ diuersitate procedit etiā diuersitas in demonstrationibus causalibus, habebit autem hoc cap. quatuor pres. Prima est de causis q̄ simul sunt cū suis effectib⁹. Secūda ibi in his agit: est de causis r̄ causatis q̄ nō sunt simul.

In tertia parte ibi, quoniam autē videm⁹: agem⁹ de causis r̄ effectibus q̄ se habēt circulariter. Quarta deniq; pars ibi, sunt autē qđā: diuersificat causas penes semper r̄ frequēt. In primis ergo dicam⁹ d̄ causis q̄ simul sunt / r̄ nō sunt cū suis effectib⁹. nam in eis ppter alitatem temporū / r̄ modorū loquēdi non variatur in mediū demonstrationis, ideo ait, qđ eadē causa est, i. idem mediū demonstratiū / r̄ in his q̄ sunt in presenti / r̄ in factis in preterito / r̄ in futuris, que eū est causa his q̄ sunt: eadem est r̄ preteritis r̄ futuris: estq; mediū demonstrati idem in oibus, verū tamē in modo loquēdi est diuersitas, quia in his q̄ sunt: causa est, in his autē q̄ sunt: r̄ causa fit, in factis vero facta: r̄ in futuris futura, ita qđ secundū modū effectus est ei ad prādus r̄ modus cause. Ponatur exemplum astrologichū satis vulgātū de ecclī p̄si lune: cui⁹ causa ponitur terre interpositio inter solem r̄ lunā, vt si q̄rat de preterito ppter qđ factus est defectus: respōsio debet esse de preterito: ppter id qđ in medio facta, i. posita est terra, et si querat de presenti ppter qđ fit ecclīpsis: respōsio est de presenti: ppter id qđ terra fit, i. ponitur in medio, et infuro, erit ecclīpsis: ppter id qđ erit terra in medio, et est autem: ppter id qđ est. Ponam⁹ r̄ aliud exemplū phisicū, vt si fiat q̄stio, qđ est cristallus: siue accipiat pro glacie / siue pro lapide, accipiat i. supponatur qm̄ aqua densata, i. cōgelata est, et ad formādā demonstrationē sit aqua in quo. C. densata in quo. A. causa media, i. q̄ est mediū demonstrationis sit, B. puta defectus caloris penitus, est igitur, B. in C. loquēdo d̄ presenti, estq; minor ppositio: vt in cristallo est defectus caloris penitus, et similiter in B. est, A. qđ est cōgelatū esse, et est maior ppositio, qm̄ in aqua est defectus caloris penitus: ipsa est congelata, et ita seq̄tur conclusio de presenti: qđ cristallus est aqua densata. Et loquendo de fieri dicimus qđ sit cristallus: cum fiat, B. defe

Secundū libri posteriorum:

ctus caloris. et factus est cristallus: factus. **B.** in preterito. erit etiā cristallus: futuro. **B.** defectu caloris penitus. sic quod dem igitur. i. modo predicto causa / et id cuius est causa. i. effectus simul fit et fit. et est cum est. et eodem modo in eo quod factum est. i. in preterito: in futuro. quia in eis omnibus est idem modus secundum rem quāvis modus loquendi sit diuersus uersus secundum diuersa tempora.

¶ Secūda pars huius cap.

¶ In his autem que non simul. Sicut quāda causa simul sunt / et non sunt cum suis causatis (ut de eclipsi et de cristallo dictum est) quia sunt cause precise et adequate: ita etiam reperitur alie cause nō ita precise: et quibus positis non ponantur effectus: sed que possunt esse nō existentibus earū effectibus. ut cause domus. s. efficiens domificator / materialis ut lapides / ligna cimenti et cetera. et finis ut cōseruatio uasorum et cetera. sunt huiusmodi quod possunt esse / vel non esse sine domo. est ergo inquirēdū quomodo in huiusmodi causis fiant demonstrationes causales a causis ad effectus. Et mouet duo dubia primū hic: ideo inquirēs Aristoteles ait. in his autē suple causis quod non simul sunt / et nō sunt cum suis effectibus: dubiū est. nunquid sunt in cōtinuo. i. in mediato tēpore effectus post causas: ita quod posita causa pfecta in suo esse pro dato tēpore: immediate sequatur effectus: ut sit in tēpore sequēte: sic quod non sit dare tēpore mediū inter cōpletū esse cause / et esse effectus: uel potius nō statim sequat effectus / et possit dari tēpore mediū in quo effectus nō sit. Et ne quod credat hęc quæstionem esse inanem: subdit.

¶ Sicut uidetur nobis. i. clare apparet alia esse aliorū causas huiusmodi. i. quod nō simul sunt / aut nō sunt cum suis effectibus. ut puta facti esse. i. effectus pteriti si sit altera causa pterita facta antequam esset effectus. et futuri effectus sit causa futura ante ipsum. et cetera quod sit in presentibus: si aliqd

ante facti est ut esset causa huius. et ita in alijs modis causarū pternumeratis seculi uaria tēpora: quia in eis oib⁹ est reperire causas que nō simul sunt / aut nō sunt cum effectibus suis. habet igitur quæstio nra fundamentū certū. Ad quā respondere uolens Aristoteles. ponit duas conclusiones. primam ibi.

¶ Est igitur syllogismus. sensus est: quod demonstratio causalis in huiusmodi causis debet fieri ab effectu ad causam / et nō a causa ad effectum: et huius ratio manifesta est: quia ex quo causa nō simul est cum suo effectu: datur tēpore mediū in quo effectus nō dicitur esse: et pro illo tēpore medio ex causa non sequitur effectus. ideo ait: quod syllogismus causalis in huiusmodi est ordinē a posteriori facto. i. ab eo quod posterior est. hoc est ab effectu iam producto. principii igitur argumētationis huiusmodi. in his est accipere ea quod facta sunt. i. effectus iam productos. et in his quod adhuc sunt similiter est arguēdū ab eo quod posterior sit. a priori autē. i. a priori facto ad posteriori fieri nō est. i. nō cōtingit syllogizare. ut si diceretur. quoniam hoc prior facti est: quia pro ergo hoc posterior facti est. et similiter si argueret in futuris: nō sequeret hoc prior erit ergo et illud posterior erit. et similiter in his quod adhuc sunt: nō sequitur prius sit quod posterior sit. Et rēpla nō ponit Aristoteles. quia clarissima et familiaria sunt in domo / et alijs rebus artificiatibus. ut nō sequitur lapides / et alia necessaria ad domum constructionem sunt: quod domus est. nec si dicat fundamenta vel parietes sunt quod domus est. similiter loquēdo de erit et de uisū et cetera. sed debet fieri argumētatio a posteriori. ut domus est / fuit / erit: et similiter fundamenta et parietes sunt / fuerunt / et erunt. hęc quæstionis solutionē Aristoteles declarat primo ex parte factorum dicens.

¶ Neque enim infinito. i. ideteriato aut finito. i. deteriato tēpore erit syllogismus bonus a priori ad posteriori. sensus est. siue arguētes loquimur deteriantes tēpore pteritis vel pteritis vel futuris: siue loquimur ides

Caput nonū de diuersitate causarū & effectū,

terminate & cōfute de tpe: q̄a neutro modo valebit sillogisim⁹ a priori ad posterius: vt q̄si hoc pri⁹ verū esse dicere factū esse: puta fundamētū dom⁹: etiā verū sit posterius dicere factum esse: puta domū ipsam. nā in medio tpe falsum erit dicere hoc. s. posterius esse iā altero priori factō. Eadē ratio q̄ dicta est in p̄terito: est & in futuro tēpore arguēdo: q̄a nō sequitur hoc. s. fundamētū dom⁹ factū est: q̄ hoc i. dom⁹ erit. nā ad hoc vt valeāt tales sillogisimi: mediū q̄d est causa oportet simul genitū esse cū suo effectū: vt dixim⁹ in p̄ma pte hui⁹ cap. ita q̄d factorū effectū mediū sit factū / & futurorū futurū / & cū his q̄ sunt in presenti mediū oportet fieri / & cū his q̄ sunt nūc / & ipsum esse nūc. verū in causis de quib⁹ in hac secunda pte loq̄mur hoc nō contingit. s. futurum id est posterius esse: & esse prius quod est causa: nō contingit simul esse genitum vtrūq̄. Secundo idem probat ex parte temporis ibi.

CAmplius nec s̄uple si detur tēpus mediū inter causam & effectū infinitū. i. indeterminatū: itaq̄ sillogisim⁹ nullum tēpus determinet: nec si detur finitum. i. tēpus determinatū: ita q̄d fiat sermo de presenti / vel de p̄terito / vel de futuro determinate: sillogisim⁹ nō concludet a causa ad effectū. falsum em̄ erit dicere effectū esse in medio tpe: q̄d ponitur inter causam & effectum: & ita non sequitur hoc prius est: ergo & posterius est.

Determinato primo dubio ad maiorem declarationem mouet dubium aliud in eisdem causis: scilicet que non simul sunt cum effectibus suis ibi.

CSpeculādū igit̄ q̄dē &c. est q̄ hoc dubiū & reb⁹ ad extra vtrūq̄ i eis fieri & factū esse sint cōtinua & imediata vnū post aliud. nā ex deterioratione hui⁹ dubij sc̄bi euadet clarior ac verior deterioratio prioris dubij: qua dicit̄ q̄ a causa ad effectū nō semp̄ p̄cedit sillogisim⁹: sed potius ab effectū ad causam. aut q̄. & si verū est q̄d dixim⁹ de tpe medio: speculādū

est. i. dignum consideratione: quid nam est. s. in rebus externis: de quibus disputamus in demōstrationibus causalibus: q̄d est continens vel potius continuans hec duo. vt post s̄ci quid factum est. i. post factum esse rei: sit fieri eius: hec duo vocabula sequētissima sunt in sc̄tia naturali. scilicet moueri & mutari esse. maxime vero hec q̄stio de imediatione mot⁹ & momēti / tēporis & instātis: in sexto libro phisicorū disputatur. et cor respōdent sibi motus & tēpus: q̄a omnis mot⁹ sit in tpe: similiter sibi cor respōdet momentū & instans: q̄a vtrūq̄ est indiuisibile. hoc quidē tēporis: illud vero motus: q̄d & mutari esse dicitur / & semp̄ sit in instanti. Est ergo q̄stio vtrū factū esse & fieri rerū possint esse cōtinua & imediata. eo modo quo in phisica queritur. vtrum motus & momentum sint cōtinua: similiter & de tempore atq̄ instanti. Ad hanc questionem Aristotel. hic quemadmodum & in phisica respondet negatiue dicens.

CAn manifestū est. i. esse debet p̄terito philosopho: q̄d non sit continuū. i. immediatum q̄d sit. i. fieri cum facto esse. Immo neq̄ factum esse prius cum facto esse posteriori. i. sequente. de secūdo patet. quia termini mot⁹ siue factionis: que dicitur mutata esse: atomi. i. indiuisibiles sunt: quemadmodū & puncta in linea: sicut igitur p̄fecta in linea nō sunt adinuicem copulata. i. continua & imediata: sed semper inter quelibet duo p̄fecta datur linea media: ita etiam nec q̄ facta sunt. i. mutata esse in motu vel fieri: possunt esse continua & imediata. vtrāq̄ enim. i. tam puncta quam momēta indiuisibilia sunt: ergo non est maior ratio continuationis in istis quam in illis. De primo etiam patet.

CNec igitur quod sit id est fieri continuum erit cum eo quod factum est id est cum facto esse: scilicet propter idem. quia quamuis ipsum fieri sit diuisibile: tamen factum esse est indiuisibile.

Secundi libri posteriorum.

stibile: quod nulli potest continuari, sicut igitur linea ad punctum sese habet. scilicet quia non continuatur ei: sic etiam quod fit, fieri ad quod factum est, sunt enim infinita facta esse in eo quod fit. in ipso fieri: quemadmodum et infinita puncta in linea. Sed quia hec disputatio est physica: non est hic in logica prolixius disputanda. ideo ait.

¶ Magis autem manifestum .i. magis certe atque exacte oportet dicere de his in libris vniuersalibus de motu. in libris physicorum: in quorum sexto agitur de habitudine diuisibilis ad indiuisibile: etiam de habitudine vniuersi indiuisibilis ad aliud indiuisibile. Ex determinatione ergo huius secundi dubij patet verum esse quod ad primum dubij dicebatur: quod a causa ad effectum non fit illogisimè certè: quia datur tempus mediū in quo est causa et non effectus: et hoc ideo quia fieri et facti esse non sunt immediata: sed inter ea mediat tempus. **¶** Quare ad propositi redentes dicam quod in his causis sit arguendum ibi.

¶ De eo igitur quomodo. & sit secunda conclusio, quod arguendo ab effectu ad causam: necesse est procedere per causas ordinatas successiue: sic quod ab infima procedat ad medias: et per medias ad supremam causam: cui iam aliqua mediarum est immediata: neque ultra est procedendum. hoc intendens Aristoteles ait. de eo quidem igitur modo arguendi in huiusmodi causis. scilicet quomodo causa media se habeat cum eo quod consequenter. scilicet posteriori generatione fit. hoc est quomodo sit arguendum a posteriori ad prius/vel ab effectu ad causam: in tantum acceptum sit ex dictis supra. scilicet supponamus quod dictum est: quantum illud non sit satis: sed ulterius est procedendum. nam in his causis et effectibus procedendo necesse est deuenire ad illam causam mediam quae ad primam sine medio est. scilicet est immediata prime cause. ut non ponatur processus in infinitum in demonstrationibus: quod in 19. cap. primi libri huius prohibetur. ut verbi causa. ponatur quod in generatione alicui effectus sunt plures cause ordina-

te. ut dicamus quod. A facti est cum. C. facti est. hoc est. ad hoc quod. C. sit facti requiritur quod. A. prius sit factum. principium igitur argumentationis est. C. posterius facti. dico. C. posterius: propter id quod est priorius ipsi nisi. c. i. in instanti presentis quod est principium temporis sequentis. sed adhuc ponam quod. C. facti est cum facti sit. D. i. ex eo quod. D. est facti. sensus est. ad hoc quod. D. sit factum ponam quod. C. oportet autem esse facti prius. ita quod. C. esse facti sequatur ad. D. esse facti: nec possit. D. esse facti sine. C. ergo de primo ad vltimum: cum sit facti. D. necesse est. A. esse factum. causa autem et mediū est. C. nam si D. factum est. C. facti esse necessitate est: et facti. C. necesse est facti esse. A. prius. et si hoc pacto procedendo accipies fueris adhuc mediū aliquod aliud posterius scilicet causam aliam: non procedes in infinitum: sed tandem stabit discursus alicubi ad immediatum. id ad causam quae iam non habebit mediū: sed erit omnium primum. Ergo nostra conclusio fuit vera quod in huiusmodi causis procedendo: venire oportet ad aliquam causam mediam quae prime cause sit immediata. **¶** Sed contra hanc conclusionem atque eius probationem posset quis arguere ex repositione secundi dubij. arguendum ponit ibi.

¶ An semper extra cadet. scilicet medius post mediū/ita quod non sit dare primum. et videtur quod sic: propter infinitum. scilicet infinita facta esse in quodlibet fieri. et sicut dictum est paulo superioribus: non est continuus facti esse cum facto esse: quia sunt indiuisibilia: sed semper inter ea cadit mediū fieri. quare nunquam dabitur prima causa/nec dabitur aliqua ei immediata. Ad hoc argumentum ponitur solutio ibi.

¶ Sed incipere &c. & stat solus in hoc quod quantumvis ita sit in rebus. quod non est dabile primum facti esse. tamen in argumentatione causali potest dari primum facti esse quodcumque liberit/et ab illo incipere argumentationem. nam in preteritis incipere possumus ab illo facto esse quod vicinius processu nunc temporis quod est prae-

Caput nonum de diuersitate causarum.

est presens. ideo ait. sed incipere tamen est necesse demonstratorē a medio illo gislico. i. ab eo facto esse q̄ est mediū ad inferendū alia. hoc est ab ipso n̄c temporis presentis. s. q̄ accipiatur factū esse aliq̄d proximi ipsi nunc. vt. **D.** et ex illo inferre. **L.** q̄d precessit. et ex. **L.** inferre. **A.** et poterit esse status retrocedēdo: ubi opus fuerit. Et sicut dictū est in preteritis similiter autē est arguendū et in eo q̄d erit. i. in futuro. si enim verū est dicere quoniam erit factū. **D.** necesse est verum esse dicere: quoniam erit prius factū **A.** huius autē causa media erit. **L.** nam si. **D.** erit: prius. **L.** erit. si vero. **L.** erit: prius **A.** erit. **A.** dicitur t̄d̄s hic q̄d quāuis in quolibet fieri sint infinita facta esse incōpleta: tamen non sunt infinita facta esse completa: vt dicitur in sexto libro phisicorū: ad propositū huius argumētū dicimus q̄d demonstrationes causales non sunt super facta esse incōpleta / sed solū sup cōpleta: et in illis potest dari primū factū esse et vltimū: a quo argumentatio incipiat procedēdo versus primū. Et sicut argumētū predictū factū est et solutum circa preterita: eodē modo posset et fieri et solui circa futura: ideo sequitur.

C Similiter autē. ecce argumētū. quia similiter et in his. s. futuris de q̄b̄ immediate loq̄bamur: erit infinita diuisio indiuisibilis in cōtinuo. i. in quolibet fieri sunt infinita facta esse. nō em̄ erunt cōtinua ea facta esse q̄ erunt adinuicē. i. inter se neq̄ etiam fieri cū facto esse. Sequitur solutio: principii autē argumentationis sumi potest / et in his futuris sicut in preteritis: et sine medio. i. in media tam causam possumus accipere / et primam / et alia illi proximā. **C** Aterū quia predicta omnia dicebātur cōfuse et in terminis cōmuniū: Aristot. descendit ad exempla particularia ibi.

C Hnt autē se sic. i. sicut dixim⁹ in naturalibus: ita se habent iste cause in operib⁹. i. in operatis artificialib⁹: vt et facta est domus lapidea q̄ sit. **D.** necesse

est decisos ac paratos esse lapides q̄ sunt. **A.** hoc autem. **A.** necesse est factū esse: p̄pter q̄d. i. propter quā causam mediam q̄ est. **L.** quoniam necesse est fundamentū esse factū. si em̄ fundamentū nō est factum: neq̄ domus facta est. si vero fundamentū factū est: necesse est prius lapides esse factos. i. paratos. hoc qui dem in preteritis. Iterū autē et similiter in futuris. si erit dom⁹. **D.** prius erit parietes q̄ sunt. **L.** et demonstratur per medium aliud. **L.** similiter vt in preteritis. q̄a si erunt parietes: et fundamentū prius factum esse necesse est: et si fundamentū erit: necesse est lapides prius fore paratos qui sunt. **A.** Forma autē arguendū in huiusmodi causis et causatis magis est hypotetica conditionalis quā casuistica argumentatio. vt si est dom⁹: sunt parietes. sed domus est: ergo et parietes sunt. item si sunt parietes et fundamentum est. et si fundamentū est et lapides effosī sunt: et ibi est stat⁹ et prima causa.

Tertia pars huius cap̄.

C Quoniam autē videm⁹ &c. Ad huc autem persistentes in causis et effectibus que nō simul sunt: dicimus q̄d in eis sunt quedā media que indirectum semper procedit et nunquā ad precedentia redeunt: vt in exemplo de domo construenda diximus. sunt nihilominus in huiusmodi causis quedā media q̄ redeunt ad precedentia ad modū circuli: et in eis fit demonstratio syllogismus circularis. quare de hac circulari rerū generatione: atq̄ de circulari demonstratione pauca differamus idoneū est. nā prolixior hui⁹ rei determinatio: ex secundo libro priorū est querenda. ait ergo. quoniam autem videm⁹ in his que fiunt. i. in rebus naturalib⁹ esse quandā generationē circulo. i. redeuntem ad suū principium ad modū circuli: cuius figure finis reuertitur ad principii. quia inquā hoc ita fit in rebus externis: etiam in demonstratione causali cōtingit hoc esse. i.

Secundi libri posteriorum.

circulationem et circularē probationē: sic quōd vltimū redcat ad primū. siquidē pro quādo medii. i. causa media: et terminū. i. extremitates cōsequūtur sese ad inuicem: ita quōd. A. sequatur ad. B. et. B. ad. L. et. L. ad. B. et rursus. B. ad. A. in his enim causis et effectibus est. i. continēt conuerti. i. cōsequentiā a causa ad effectū et ecōtra. ostensum est autē in primis. i. in prioribus. i. in secūdo libro priorum: quōd aliquādo conclusiones cōuertūtur ad probādas premissas: a quib⁹ ipse probate fuerant. hoc autē est esse probationem circulo. i. admodū circuli: quo finis reuertitur ad suū principii. ¶ Aduerte hic ex secūdo libro de generatione quōd ista circulatio naturalis nō fit ad idē numero sed solū ad idē speciem. Sed ad hoc vt ista fiant clara ponam⁹ exemplum ibi.

¶ In operibus autē. i. in his que sūt in natura videtur sic. i. apparet hoc ita esse. nam depluta terra: necesse est per calorem solis vaporem humidū fieri. i. eluari in aerem. hoc autē factū: nubem necesse est cōdēsari a frigiditate medie regionis aeris. hac autem. i. nube facta ex vapore: aquam. i. pluuiā necesse est cadere in terram: quare et terrā esse deplutam. hoc autē antecedens erat. i. sumebatur a principio argumentationis. quare argumentatio circūiuit circulo. i. ad instar circuli reuersa est a fine ad principium. Et ista circularis argumentatio potest fieri super vnumquodq; horum quatuor: que dicta sunt: acceptum pro antecedente. ideo ait. Cum enim horum quatuor dictorum vnum quodlibet est. i. ponitur in principio argumentationis: aliud alterum. i. sequens ipsum est. i. sequitur necessario. et cum illud. i. secundum ponitur: etiam alterum. i. sequens ipsum est. et cum hoc. i. tertium ponitur. iterū primū sequitur ad ipsum. nam hec omnia inter se sunt cōuertibilia: ideo omnes consequentie in eis possunt conuerti: et quolibet istorum possit

to in principio: tandem argumentatio in fine reuertetur ad ipsum. ¶ Nota quod iste argumentationes possunt fieri cathegorice vel hypoteticce. et sensus erit idem. sed planiores sunt in his demonstrationes hypoteticce conditionales quā alie. vt si. A. est. B. est. et si. B. est. C. est. Et quibus in tertio cap. primi libri huius reprobatā videatur demonstratio circularis: quia dictum est ibi. Circulo quoq; quod impossibile sit demonstrare. et tamen vt ibidem notauimus: illud dictum solum est verum in demonstratione propter quid et potissima: et stando in eodem genere cause. nam in tali circulatione manifeste sequeretur idem esse notius seipso: idemq; sui ipsius causam. sed variando genus demonstrationis de propter quid in quia: et contra: ipse Aristoteles. concessit circularem demonstrationem in cap. 14. eiusdem primi libri. et variando genus cause etiam concessit circulationem in cap. 8. huius secundi: vbi dictum est quod oportet cōmutare rationes. et.

¶ Quarta pars hui⁹ cap.

¶ Sunt autem quedam &c. Alia deniq; casarum et effectū differentia est non pretermittenda / sed breuiter explicanda: de qua etiam in cap. 9. primi libri mentionem fecimus: vbi dictū est: eorum autē que sepe fiunt: sunt demonstrationes / et scientie / atq; diffinitiones. et. Et ad videndū quomodo variantur demonstrationes circa huiusmodi causas: premittenda est ipsa differentia casarum et effectū de qua ait. sunt autem quedam. i. quidā effectus causarū: qui sunt vniuersaliter. et exponit. semper enim. i. pro quolibet tempore / et in omni. i. pro quolibet supposito sic se habet / aut sic fiunt. primū dicit propter predica ta necessaria / et perse primo vel secūdo modo. quia semper homo est animal / rationalis / et risibilis: et omnis homo sic se habet. secundum dicit propter predica

Caput nonum de diuersitate causarum.

cata causalia. et hoc maxime verum est in motibus et aspectibus celoꝝ et suarū stellarum, cuiusmodi sunt ortus et occasus: cōsolationes/oppressiones/eclipses/ et alij aspectus: quia in illis effectibus nulum potest dari impedimentū per naturam: quo min⁹ fiant semp sicut fieri nata sunt. Alia vero. i. alij effectus semper quidē non sunt facti sicut nati sunt fieri: sed sicut frequēter sunt. i. in pluribus sic fiunt. vt nō semper omnis homo masculus barbatur. i. habet barbam sibi natā: sed sicut frequēter: quā ita est in pluribus viris. et idem est videre in omnibus alijs causis et effectibus naturalibus: in quibus sepe accidunt defectus et impedimenta ex parte causarū/ et nō sunt effectus sicut fieri nati sunt: vt nō semper ex hoc nascitur homo/ neq; semper ex oliua oliua/ et sic de alijs. Hęc distinctio plenius declaratur in secūdo libro phisicoꝝ: ubi agitur de casu et fortuna. et dicitur quod casus nō accidit in his que semper fiūt: sed in his que vt frequēter: quia in eis quāuis raro: accidit tamen fieri aliquid a casu. Hęc distinctio supposita ponitur modus arguendū ibi.

Taliū igitur. et intendit quod sicut principia demonstrationis in his que vniuersaliter et semper fiunt: debent esse semper vera: ita etiam eadem principia in his que fiunt vt frequēter: debent esse vera non semper / sed vt frequēter. ideo ait. taliū igitur idest eorum que fiunt vt frequēter: necesse est medium demonstrationis esse verum vt frequēter. probat hoc ad impossibile sic. si enim. A. de. B. vniuersaliter. i. de omni et perse predicabitur. et. B. similiter de. C. vniuersaliter: ita quod ambe premisse sint vniuersaliter vere et semper: necesse est in conclusione. A. de. C. predicari semper et de omni. hoc enim est vniuersaliter: scz de omni/ et semper veram esse propositionem. hoc autem consequens est falsum: quia suppositū est conclusionem sicut frequēter esse

veram et non semper. necesse est ergo medium quod est in quo. B. esse verum sicut frequēter / et non semper. erunt igitur eorum idest earum conclusionū que sunt vt frequēter / et non semper vere: principia demonstrationum sine medio idest immediata erunt quęstioꝝ propositiones vere vt frequēter / sic sunt aut sic fiunt. et huiusmodi demonstrationes sunt fere omnes naturales/ et morales/ ac etiam medicinales. Hęc tenus ergo de causalibus demonstrationibus dictum sit satis sufficienter. Et totum hunc tractatum breui epologo recolligens Aristoteles. subdit.

Quomodo quidem igitur sit accipiendum quod quid est. i. diffinitio pro medio demonstrationis inter terminos cōclusionis: assignatum est in his tribus capitulis. 7. 8. et. 9. et ex eisdem elicere poterimus qualiter ipsius diffinitionis sit demonstratio aut diffinitio aut nō sit hoc possibile: dictum est prius idest in precedentibus. Absoluta est ergo/ et plene determinata questio illa difficilis/ et diu agitata: que in principio secūdi capituli huius secūdi libri fuit pposita ad diffinitionem et demonstrationem.

Questiones idonee.

Circā istud capitulum principalis questio est: vtrum per omnia genera causarum possit fieri demonstratio. Deinde posset hic disputari questio illa realis. Vtrum ad habendam scientiam de aliquo oporteat omnes eius causas cognoscere. Tertio vtrum demonstratio circularis sit possibilis in scientijs. Quarto. vtrum sit verum quod de his que non semper: sed solum frequēter fiūt: possit esse sciētia et demonstratio.

Tractat⁹. .iiii. ē de methodo siue arte inueniēdi diffinitionē quę sit mediū demonstratōnis. habet cap. tria quorū primū ē i ordine.

Secundi libri posteriorum.

¶ Caput dectimum dat tres modos inueniendi diffinitiones ad demōstrationes necessarias.

Vomodo autē oportet venari &c. In principio secundi libri non solum proponitur esse inquirendum quomodo quod quid est demonstratur. i. demonstrari possit: sed etiā quod esset inquirendū quis esset modus introducendi ipsam diffinitionē &c. igitur declarato primo dubio in precedentibus cap. procedamus iam ad secundū. ideo ait. quo autē modo oportet venari. i. inquirere predicantia. i. predicata de aliquo subiecto in eo quod quid i. quidditativa & essentialia: ex quibus diffinitio eius sit constituenda: nunc dicam⁹. et in hoc cap. Erūt quatuor partes principales: prima docet inuenire diffinitionē subiecti demonstrationis per viam dissolutionis. i. descendendo a superioribus predicatis versus inferius diffinitū. In secunda ibi. congruū autem: ponit alium modū inueniendi diffinitionē. s. per viam resolutionis. i. ascendendo ab inferioribus versus diffinibile superius. In tertia parte ibi. nihil autem oportet: excludit duos errores qui possent insurgere contra primū modū. In quarta parte ibi: querere autem oportet: dat artem inueniendi diffinitiones passionis que demonstrari habent. Quantum ad primum modū premitit Aristot. quandā diuisionē predicatorum essentialiū ibi.

¶ Eorū igitur. s. predicatorum que in sunt semper vnicuique subiecto diffinibili: de quibus dixeramus in fine cap. precedentis: quod vniuersaliter de omni & semper conueniūt suis subiectis: eorū in quā sunt duo genera. quedā enim se extendit in plusquā diffinitū. i. sunt eo communiora: nō sunt tamē extra gen⁹ diffinitū:

alia sunt comuniora quidē predicata essentialia: sed extra gen⁹ siue predicamentum diffinibilis subiecti. declarās hanc diuisionē addit. dico autē illa predicata in plus esse: quecūque insunt quod vnicuique suo subiecto vniuersaliter / & d' omni: & nō solum ei / sed & alij insunt. exēplū. vt est aliqd. i. aliqd predicatū quod omni trinitati. i. ternario numero inest: & etiā nō trinitati. i. alijs speciebus numerorū. et hoc vel in genere vel extra genus ternarij. de secundo: sicut quod est. i. ens inest trinitati / et etiā alijs speciebus numeri: immo inest & nō numero. i. alijs generibus a numero. ergo est superius commune extra gen⁹. de primo ait. sed impar inest omni trinitati: & pro. i. in plus est. nā & ipsi quaternario inest: sed nō est extra gen⁹ ternarij. quaternarius quidē enim numerus est sicut & ternarij: quā nullū dicibile extra gen⁹ numeri est impar. ergo quaternarij quod est impar nō est extra gen⁹ ternarij. patet ergo distinctio predicatorū essentialium quod se habent in plusquā subiecti diffinibile. et adducit hęc distinctio ad videndū quod istorū predicatorū sunt accipiēda ad constituendā diffinitionem. Ad hoc respondens Aristoteles subiungit.

¶ Huiusmodi igitur. s. predicata comuniora: de genere tamē diffinibilis subiecti & non extra gen⁹ eius: sunt accipiēda in diffinitione eius: vsque ad hoc. i. ad hūc numerū eorū: quousque tot ex eis sint accepta primū. i. ad equate & precise: quod eorū vnicuique quidē seorsum in plus sit quā diffinibile: sed omnia simul accepta nō sint in plusquā diffinitū / sed cōuertatur est eo. hanc etiam predicatorū essentialiū cōgerie de necessitate est substantiam. i. essentialē seu quidditativā diffinitionem rei esse. hęc regula patet in exemplo de ternario iam incepto.

¶ Vt trinitati. i. ternario omni inest & soli hęc diffinitio. numerus impar primus vtrōque. i. vtrōque duorū modorum sequentiū. s. ita quod non est. i. com-

Caput dectum de modis inueniendi diffinitiones.

Nota-
bile de
nume-
ris pri-
mis / r i
pofit.

tingat ipsum mensurari numero alio vt parte aliquota eius per multiplicatione: r sicut non componi ex numeris alijs per additione. hec itaq; diffinitio est iam trinitatis. s. numerus impar primus: r sic. i. duobus modis primus. ¶ Nota ex Boetio in primo libro sue arithmetice: qd numerus dicitur primus: qd a nullo alio numero dependet: sed numeri depedere ab alio numero potest duobus modis contingere. Primo qd a pducitur ex alterius numeri multiplicatione: vt sex / nouem / duodecim ex ternario rē. Secundo modo quia ex aggregatione siue additione alicuius vel aliquorum numerorum confurgit. vt quinq; ex binario r ternario: r septem ex tribus et quatuor rē. per oppositum numerus potest dici ab alio non dependens aliquo illorum modorum. i. vel multiplicatione vel additione. Numerus ergo ab alio non dependens dicitur apud arithmeticos primus r incopositus. s. ex alijs. primus quidem: qd non ex alio nascitur multiplicatione: incopositus vero quia non ex alijs componitur aggregatione vel additione numerorum. per oppositum numerus dicitur secundus r copositus quocumq; illorum modorum ex alijs procedat seorsum siue utroq; modo simul. Si ergo loquamur determinate de numeris imparibus: dicimus qd datur aliquis numerus impar primus: sed tamen copositus: vt quinq; est alius impar secundus r copositus vt nouē. sed non potest dari numerus qui sit secundus r non copositus. siquidem omnis multiplicatio est additio: et non e contra. potest tamen dari numerus impar qui simul est primus r incopositus. i. qui neq; multiplicatione neq; additione ex alijs numeris procedit. et iste est solus ternarius de quo hic Aristoteles loquitur: quauis nomen primi confuse accipiat pro primo r incoposito: vnde ait: qd est ternarius numerus impar primus utrobique. i. duobus modis simul. puta quia non mensuratur ab alio numero. i. non procedit ab eo per multiplicatione: sicut totum mensuratur

a sua parte aliquota multoties sumpta. neq; ex alijs numeris componitur per aggregatione vel additionem. ¶ Quod vero hec diffinitio sit data de ternario seorsum tenore regule supradicte: pbat ibi.

¶ Eorum enim suple predicatorum quod in ea ponitur: vni quodq; obseruat dictam modum. illa quidem i. duo prima. s. numerus impar conuenit imparibus omnibus tanquam genus. vltimum autem. scz utrobique primus: etiam dualitati. i. binario conuenit. est enim binarius numerus primus r incopositus. sed omnia illa simul accepta nulli alteri numero a ternario possunt conuenire. s. numerus impar utrobique primus. ¶ Quod autem hec diffinitio sit definitiua r essentialis ternario: pbat ibi.

¶ Quonia autem ostensum est nobis in superioribus. i. in cap. 4. primi libri qd necessaria. i. de necessitate in sunt subiectis predicantia in eo qd qd est de eis. nam illa sunt vniuersalia. i. predicata de omni / r per se de quibus ibidem dicitur: qd per se sunt: necessario in sunt. ergo in trinitate siue ternario numero / r in quocumq; alio diffinibili sic accipiantur predicata ad ponendum ea in diffinitione. s. in eo qd quid est. nam sic accepta ex necessitate erunt. sic quidem igitur ex necessitate erit trinitas hec diffinitio. Quod autem sit substantia. i. diffinitio essentialis r quidditatiua ternarius: ex his manifestum est que dicemus: quia nisi hoc sit trinitatis esse. i. si hec oratio dicta non esset ratio ac diffinitio ternarius: necesse est ipsam esse vt genus aliq; eius: hoc autem genus erit aut nominatum incopleto nomine / aut non nominatum nisi per circuloquium. et si generis: erit igitur in plus quam trinitati incristens. s. quia incrit etiam alijs speciebus numerorum. probatio. cōcessum est enim apud omnes doctos huiusmodi esse genus. s. qd inest secundum potentiam. i. qd potest pluribus speciebus inesse. r in plus est quam vna quolibet earum. sed hoc consequens est falsum. s. qd illa oratio sit in plus quam ternarius: si enim pro qua nulli alij

Secundi libri posteriorum:

inest quam atomis. i. Individuis trinitatibus: et predicatur de eis essentialiter in quid: ergo hoc utique erit trinitatis esse. i. ratio et diffinitio. probatur consequentia. supponatur enim hoc esse uniuscuiusque substantia. i. diffinitio quidditativa. s. oratio que est in atomis. i. Individuis diffinitio ultimum predicamentum. i. infimum et proximum predicatum in coordinatione predicamentali. quare si hoc verum est in ternario: quod diffinitio eius accepta est per aggregationem plurium predicatorum essentialium in quid: quorum quodlibet est in plusquam diffinitum / et omnia simul cum eo convertitur: similiter et cuiuslibet alij diffinibili demonstratorum. i. propositorum hoc est quod propositum fuerit: idem erit esse. i. eodem modo inueniri poterit sua diffinitio. hoc dicit Aristoteles. ad excusandum se a plurium exemplorum positio: nec a longa inductione super hoc facienda qua probatur hoc principium logicum de modo diffinitionis quidditative construende.

¶ Secunda pars huius capituli.

¶ Congruum autem est &c. Alter vero modus inueniende diffinitionis est per viam resolutionis: hoc est ascendendo ab inferioribus terminis diffinibilis ad ipsum diffinibile superius. proponens ergo suam intentionem Aristoteles ait. congruum autem. i. conueniens est ad inueniendam diffinitionem: cum totis aliq[uo]d vniuersale. i. genus aliq[uo]d negocietur. i. intendat aliq[uo]s diffinire: conueniens in qua erit partiri. i. diuidere genus illud in atoma. i. in diuisibilia specie prima. i. in primas et in diuisibiles species que videlicet solent specialissimae. ut numerus si velit diffinire: diuidat in dualitatem et trinitatem / et alias species numeri. postea conueniens erit tentare accipere illarum diffinitiones proprias. s. dualitatis et trinitatis / et ceterorum. et si eut dicimus in numeris: ita dici poterit in magnitudinibus: ut si quis velit lineam diffinire: diuidat eam in rectam et circula-

rem: et tunc accipiat diffinitiones recte lineae et circuli. i. curue vel circularis. et similiter si velit angulum diffinire diuidat ipsum in angulum rectum acutum et obtusum: et accipiat eorum diffinitiones. prostea vero. i. acceptis iam specierum aliquarum diffinitionibus propriis. (non enim est necesse ad hoc negocium omnes species diffinire) accipiendum quod est genus. i. predicamentum in quo ponitur illud genus diffinibile. s. vtrum sit genus quantitatum / aut qualitatum / aut aliq[uo]d aliozum. nam illud genus est ponendum primum in diffinitione qua uerum querimus pro genere. diffinitionem uero illi generi addendam unam vel plures ex diffinitionibus propriis accipere debemus: nam quod est illis diffinitionibus commune: hoc est illi generi proprium. ideo ait. speculari oportet proprias passiones illius generis diffinendi: que pro differentiis sunt ponende in eius diffinitione: per communia principia. i. per ea que sunt communia primis illis diffinitionibus. compositis enim. i. totis sue generibus conuenientia. i. propria predicata loco differentiarum ponenda in suis diffinitionibus. erit manifesta ex atomis. i. ex suis speciebus ex diffinitionibusque carum. et hoc propterea quod diffinitio est principium omnium diffinibilium: et quod est simplex: quia nec dicit esse nec non esse. ut in primo libro huius sepe dictum est: ideo ipsa est habenda ut quaedam passio sui diffinibilis. ea autem que simplicibus conueniunt: perse illis conueniunt solis: alij autem secunda illa. i. per illa. secundus est: quod species in diuide dicitur simplices. i. partes generis aut dicitur compositum. i. totum. quare et proprie passiones specierum conueniunt eis parte primo: et per species conueniunt generibus parte / et si non primo. ut risibile parte primo inest homini: et per hominem parte conuenit animali. Ergo mirum si in hoc secundo modo ex diffinitionibus specierum docuerim inuenire diffinitionem generis: sic quod illud in quo communicant omnes ille diffinitiones speciales: sit etiam velut differentia conuertibilis cum ipso genere. hunc modum postea Aristoteles exemplis de-

Caput decimum de modis inuentendi diffinitiones.

Exem
pla hu-
ius se-
cunde
ptis.

clarabit moralibus. ¶ Sed exempla ma-
thematica de numeris / lineis / ⁊ angu-
lis prius insinuata hoc facile probat.
si quispiā eū velle diffinitionē numeri
hac via colligere: diuidat primo nume-
rum per binarium ternarium / ⁊ alias spe-
cies hui⁹ generis: deinde accipiat diffi-
nitiones pprias singularū specierū di-
cens: qđ binari⁹ est collectio vel aggrega-
tio ex duabus vnitatib⁹: ternari⁹ col-
lectio ex tribus vnitatib⁹: quaternari⁹
ex quatuor ⁊c. in his diffinitionibus hoc
cōplexū: collectio vel aggregatio ex vni-
tatibus cōmune est. ergo hoc genus nu-
merus per hanc differentiā est diffiniē-
dū: p̄missio tamē genere superiori pre-
dicamēti quantitatis: in quo hoc diffinibi-
le reponitur hoc modo: numer⁹ est quā-
titas vel multitudo ex vnitatibus colle-
cta vel aggregata. In exēplo similiter
de hoc genere linea. diffinitio lineę recte
est: longitudo sine latitudine cuius me-
dium nō erit vel deuiat ab extremis. dif-
finitio lineę curue aut circularis est: lon-
gitudo sine latitudine cuius medius erit
ab extremis. hec due diffinitiones cōmu-
nicant in hoc cōplexo: longitudo sine lati-
tudine. addito ergo genere superiori:
hec fiet diffinitio lineę: quātitas vel ma-
gnitudo: qđ est longitudo sine latitudine.
Eodem modo esset inquirēda diffinitio
anguli in genere: p̄missis diffinitioni-
bus specierū huiusmodi. angul⁹ rectus
est duarū linearū cōcurfus vel contact⁹
pp̄dicularis. obliqu⁹ angulus est dua-
rum linearū cōcurfus nō pp̄dicularis.
Iste cōmunicat in hoc cōplexo: duarū li-
nearū cōcurfus vel cōtactus: cui apposi-
to genere fiet hec diffinitio anguli. angu-
lus est superficies terminata in qua est
duarū linearū concursus ⁊c. ¶ Patet
igitur secundus modus veniēdi diffinitio-
nes: qui dictus est resolutiuis vel redu-
ctiuis inferiorū ad superiora: cum prim⁹
esset diuisi⁹ descendendo a superiorib⁹ ad
sua inferiora. ¶ Primus item modus ha-
bet locū quādo alicui⁹ speciei diffinitio
est ignota: qđ opus est eam inquirere per

superiora predicata essentialia descen-
do per diuisiones. Secundus autē mod⁹
valet ad inquirendā diffinitionē ignotā
alicui⁹ generis: qđ oportet eā veniri re-
colligendo ex suis speciebus. Verum istud
duo modi in hoc cōcordant: qđ in vtroq;
eorū est necessaria diuisio generis in spe-
cies: ideo Aristote. inserit hic pauca de
utilitate diuisionis generum in suas spe-
cies vel differentias ibi.

¶ Sed diuisiones que sunt securi-
dum differentias. i. per differentias: vti
les sunt in scientijs: ad hoc vti sic a deca-
mus. i. p̄cedam⁹ in diffinitionibus per qđ
distinguitur dicitur est per duos modos. s. vt
vel diffinitiones generis resoluitur: vel
diffinitiones specierū diuisiue inquirat-
mus. vt tamen. i. quemadmodū diuisio-
nes demonstrant. s. per sillogismum diuisi-
uum: dictum est in prioribus. i. in cap. 4.
huius secūdi. vbi probatum est qđ diffi-
nitio nō potest demonstrari de suo diffini-
to per sillogismū diuisiui qui simpliciter
non probat nisi ad hominē. i. ex con-
cessione ei⁹. quāuis ergo diuisiōnes ge-
nerum per differentias non sint viles ad
demonstrandū: sunt tamen viles solū
ad colligendū in qđ quid est. i. diffinitio-
nem. videntur vtiq; diuisiōnes huiusmo-
di nihil monstrare: sed sine probatione
accipere omnia: tanquā si aliquis a prin-
cipio acciperet qđ intendit sine diuisio-
ne aliqua. i. nullum faciens discrimen.
Ad colligendam ergo diffinitionem per
diuisiones generum (ex quo sunt viles
ad hoc) est bene aduertēda positio par-
tium in diffinitione: quas accipit quis
ex diuisiōibus: nam differt id est ref-
fert multum: eorum predicamento: s. i.
predicatorū que in diffinitione sunt po-
nēda: quod prius ⁊ quod posterius po-
natur: vt predicetur de diffinito. vt verbi
causa. differt dicere diffinendo homi-
nem: animal mansuetum bipes: vel
differt: bipes animal mansuetum. pro-
batio. Item omne id est omnis diffi-
nitio ex duobus predicatis est consti-
tuta

tuenda. puta ex genere & differentia: et
vñ aliqd. predicatū est animal māfue
tum: iterum ex hoc posito pro genere /
ex differentia sibi addita est. i. diffinitur
homo: vel quodlibet aliud diffinibile
qđ vñ sit: necesse est diuidentem. i. pro
bantē per diuisionē: illam differentia pe
tere vt detur sibi ab alio. puta bipes vel
aliquā aliā. refert ergo quo in loco diffi
nitionis illa differentia ponatur. nā eo
in loco ea predicabitur in quo ipsa ve
nit petēda: et posse nō bene poni. Am
plius. i. adhuc ex bona positione differē
tie in loco suo scq̄tur alia vtilitas. s. qđ
sic solū modo continget nihil ommitte
re eorū que ponēda sunt in diffinitione.
nam cū primū accipitur gen⁹: si ad inue
niendā differentia per diuisionē accipiat
aliquis aliquā diuisionē alicui⁹ inferio
ris generis: nō omne. i. totū illud genus
incidit. i. cadet in hoc. i. in hanc diuisionē.
vt si quis aial diuideret p̄ has dif
ferentias: aliud habens alas diuisas. i.
discretas: & aliud habēs alas cōtinuas.
non em̄ omne aial aut totū p̄natum. i.
continuātū: aut diuisum p̄nis. sed hec
diuisio est inferioris generis sub anima
li. s. aialis p̄nati aut volatilis. nā omne
aial p̄nuatū est vel hoc / vel illo modo
habens p̄nas alarū. et huius generis
est hec differentiarū diuisio / non autem
animalis. prima ergo differentiarū diui
sio animalis est illa in quā om̄e animal
incidit aut cōprehenditur. similiter autē
est & in aliozū generum vnoquoq; siue
illa genera sint extra genera animalis:
vt planta / metallū &c. siue sint sub ipsis:
vt auis / piscis &c. nam auis ea est diuisio
prima in quā omnis auis incidit. et in pi
sce illa in quā om̄is piscis venit. Sic qđ
igitur ambulanti in diuisionib⁹ generū:
promptū erit scire quando nihil est reli
ctum eorū q̄ ponenda erāt in diffinitio
ne. aliter autem faciendū diuisiones / et
quasi per saltū procedendo. s. interruptum
pendo seriē: necesse est cum relinquere
aliqd eorū que in diffinitione ponenda
erant: nō scire verā diffinitionem. Se

sus ergo Aristof. in hoc paragrapho 16
go est. qđ diuisiones generū per differē
tias sunt viles & necessarie ad forman
das diffinitiones: dum modo obstruc
tur ordo in collocandis partib⁹ diffinitio
nis. s. qđ differentie nō ponantur ante ge
nus: quia esset diffinitio nugatoria: & in
ter differentias etiā sit ordo. s. vt cōmunio
res carū preferatur minus cōmūibus.
adhuc autem ordinē bene obseruandū:
necesse est qđ diuisiones incipiant a su
perioribus generib⁹. et vnaq; carū sit
prima & immediata diuisio cuiuslibet ge
neris. hīs enim bene anētis nullus erit
defectus in diffinitione.

¶ Tertia pars huius cap.

¶ Nihil autē oportet &c. Con
tra doctrinā datā de modis inueniendī
diffinitionē: insurrexerunt quidā philo
sophi dicentes qđ non est possibile nos
aliqd diffinire: qđ in diffinitione oportet
ponere om̄es differentias: quib⁹ diffinibi
le differt ab alijs omnib⁹ q̄ sunt in mū
do: hoc autē est impossibile: qđ ad habē
das om̄es differentias oportet cognos
cere omnes res a quib⁹ hoc diffinibile
differt: qđ nobis nō est possibile propter
rerū innumerabile multitudinē. Ad hu
ius erroris impugnationē Aristof. p̄mo
ponit conclusionē cōtrariā dicens. nihil
autē. i. non oportet diffinientē aut diuidē
tem ad faciendā diffinitionē: om̄ia scire
q̄ sunt. vt illi cōtendūt. et tamen quidā
(d̄ quozū numero notatur 100 seu sipp⁹)
dicit impossibile differentias omnes cog
noscere: q̄ sunt differentie diffinibilis
ad vñquodq; ens mūdi: nō cognoscē
tem vñquodq; eorū a quibus differt
ipsum qđ diffinitur. siue autē differentijs
i. nisi cognoscatur differentie: nō est. i. nō
cōtingit scire vñquodq; per diffinitio
nem. a quo em̄ non differt aliqd: hoc ne
cesse est idē esse huius: a quo autē differt:
necesse est alterum esse idē est diuersum.
ab hoc dicebāt illi. Sed cōtra eos dic
mus: qđ non est necesse diffinientē om̄a.

Caput decimum de modis inueniendi diffinitiones.

nia cognoscere. et hoc propter duo.

¶ Primum quidem hoc falsum est: scilicet quod ultimo dicebant de differentiis quod oporteat eas omnes cognoscere. non enim secundum omnem. id est. quolibet differentiam diffinibile est alterum. id est. specie differens ab alijs. multe enim sunt differentie in eisdem specie. id est. in rebus eiusdem speciei: quae non sunt secundum substantiam. id est. essentielles nec per se. sed solum accidentales: cuiusmodi sunt differentie in diuiduales singulorum. constat autem quod ad diffiniendum aliquid essentialiter et quiditatiue non est necessarium scire differentias accidentales: sed solum essentiales: quae per se et specie vocantur.

¶ Postea. id est. secundo dicimus: quod cum per diuisionem primam et immediatam alicuius generis accipiatur opposita secundum differentiam. id est. differentie opposita puta contrarie vel contradictorie: inter quas non est dare medium: et est per illam diuisionem euacuatur totum genus. id est. quod omne existens in illo genere aut est hinc. id est. sub hac differentia/aut inde. id est. sub illa: et accipiat per certitudinem experientie hoc quod aritur diffiniendum in altero. id est. in vna illarum differentiarum esse determinate: et hoc membrum diuisionis ipse diffiniens cognoscit: his enim omnibus constantibus nihil refert diffiniendum scire aut non scire de quibuscumque alijs ille differentie predicatur. Sensus est: quod ad habendam diffinitionem essentialem/ seu quiditatiuam alicuius diffinibilis non est necessaria notitia propria et distincta omnium aliorum a quibus illud differt: sed sufficit notitia vniuersalis et confusa per differentias communes. quae ex quo scio quod alia omnia a diffinito illo non continentur sub differentiis positis in illa diffinitione: certus sum quod ipsum differt ab omnibus alijs: quauis eorum proprias notitias non habeat. Unde concludens Aristoteles ait.

¶ Manifestum autem quoniam si sic vadens. id est. procedens per diuisiones generum tandem veniat in haec. id est. ad illas differ-

entias: quorum. id est. post quas nulla amplius est differentia: ille inquam ratione substantie. id est. diffinitionem quiditatiuam habebit de suo diffinito: etiam si alia omnia ignorauerit. Alia quae excogitari posset: cauillationem contra predicta: excludens Aristoteles subdit.

¶ Omne autem incidere &c. cauillatione haec esset: quod procedens per diuisiones generum ad inquirendam diffinitionem: indiget probare vel ab auditore petere quod quilibet illarum diuisionum sit sufficiens/ et euacuans totam potentiam illius diuisionis. quare doctrina data de inuentione diffinitionis per diuisiones generum est imperfecta et dubia. Haec obiectione paucis verbis Aristoteles refellit dicens. omne autem. id est. genus diuisum incidere. id est. contineri vel comprehendere in diuisione. id est. in membris diuidentia (si illa opposita sint: et quibus nullum medium interest) non est petiti. id est. non oportet illud petere sibi concedi ab auditore: sed assumere tanquam verum et certum. quia necessarium est omne contentum sub illo genere: in altero ipsorum membrorum esse. id est. contineri: siquidem. id est. dum modo illius generis differentia sit. id est. diuisio per differentias primas et immediatas data sit. quia omnis sufficiens diuisio potest reduci ad membra contradictoria: inter quae non est dare medium. omnis enim substantia est corporea vel incorporea: omne animal est rationale vel irrationale: omnis numerus est par/ vel impar: omnis linea est recta vel curva: et sic de alijs multis generibus. ergo non opus est petere vel probare huiusmodi diuisiones esse sufficientes. ¶ Reprobatis igitur erroribus et cauillationibus contra doctrinam predictam de inuentione diffinitionis per diuisiones generum debito modo facta: nunc ad propositum rediens Aristoteles. ponit regulas siue precepta quibus recte fiant generum diuisiones sibi.

¶ Ad probandum autem tertium. id est. diffinitionem per diuisiones generum tria precepta oportet coniecturare. id est. confide-

in
modo
i. ab
iustic
et
et
et

rare & diligenter obseruare, primū est quod accipiantur genera diuidenda quae sunt predicantia de diuinitate in eo quod quod est, secundum quod membra diuisionum que assumuntur ad constituendam diuisionem ponantur ordine debito videndo quod eorum primū sit: et quod secundum et sic de alijs: si plura occurrerint ponenda in diuisione: tertium est & quia haec sunt omnia suple que ponenda erant in diuisione: nec deest aliquid nec superfluit: sed haec sola sunt omnia necessaria. **D**eclarat magis vnum quod quod horum seorsum, dicens, est autē, i. contingit vni et primū horum cognoscere: per idē, i. per artem illā qua possumus stillogizare: sicut ad accidens probare possumus quoniam inest: ita & ad genus probare possumus idē, sermo breuis & obscurus est, sed cōmunis glossa est haec: quod ex doctrina dialectica in topicis, s. in quarto lib. (ubi agitur de probabilitatibus generis.) possumus probare quod predicatū in sit subiecto in quid & ut genus: sicut ex eadem arte dialectica possumus in secundo & tertio libris topicorum habere consideraciones de accidentibus: & probare quod predicatū in sit subiecto ut accidens & nō in quid. Sētus ergo est, quod ex doctrina dialectica in diuersis libris topicorum: ad quos remittit nos: possumus cognoscere quae sint predicata essentialia & quae accidentalia respectu alicuius subiecti: & ita per illam methodū inuenire poterimus genera diuinitatis subiecti: & per illorum diuisiones facile construere diuisionem eius. **D**einde poterimus ordinare differentias sub genere ut oportet, si primū, i. primam earum acceperimus in primo loco, hoc autem, i. haec differentia prima cognoscetur, si illa omnibus alijs inest predicacione essentiali: sed illi differentie non inerunt alia omnia, i. nulla aliarum predicacione essentiali directa, quod est dicere, quod inter differentias eiusdem predicamenti est coordinatio: in qua a superioribus ad inferiores eam non conuertitur es-

Tria obseruanda in diuisionibus

sentialis predicatio: sicut nec consequentia subsistendi, et subdit: necesse est enim aliquid: scilicet membrorum diuisionis siue differentiarum esse huiusmodi, i. primum aliorum a quo non conuertitur predicatio essentialis. accepto autem hoc primo & posito in suo loco, idem modus erit obseruandus in inferioribus omnibus: scilicet quod secundū erit reputandū ut primū aliorum sequentiū: & ideo primum ponendū in diuisione, et similiter tertium erit primū habentium se consequenter vel continue post ipsum, nam remoto, i. dimisso primo quod est sursum, i. supremum aliorum in coordinatione differentiarum: continuū, i. immediate sequens post ipsum erit aliorum primū, similiter autem res se habet: et in alijs sequentibus descendendo deorsum.

Tertium vero, s. quod predicata omnia ponenda in diuisione haec sunt que ex diuisionibus collecta sunt: manifestū sit ex eo quod recipimus, i. recolligimus ex diuisionibus, primū siquidem secundum diuisionem, i. incipientes primam diuisionem supremi generis dicimus quoniam omne contentum sub illo genere est aut hoc membrum aut illud: ex quo membra sunt immediata, et quia id quod volumus diuisione continetur sub illo genere: continetur necessario sub aliquo illorum membrorum, et negato vno eorum concludimus: est autem hoc, i. sub hoc membro, ergo & iterum huius membri totius differentia, i. diuisio per differentias fiat que totum ipsum euacuet: & ex illa secunda diuisione accipiat alia differentia, et sic consequenter donec veniat ad ultimam, extremam autem, i. infimum non amplius est diuidendum per differentias: sed statim cum vltima illa differentia hoc aggregatum a toto, i. ab ipso diuisibili nihil differt specie: sed est conuertibile cum eo. **C**oncludens ergo ait,

Manifestum est enim quoniam non plus apponitur in diuisione: scilicet post ultimam differentiam acceptam

Caput decimum de modis inuentendi diffinitiones.

ex vltima diuisione. et ita constat quod omnia predicata in ea posita in eo quod quid est accipiuntur id est sunt essentialia. et horum que ponenda erant deficit nihil. nam omne ponendum in diffinitione aut genus aut differentia vtiq; erit. et nulli horum deest. genus quidem igitur est primum. i. primo loco positum: et cum differentie ordinate positae acceptum est. differentie autem omnes habentur in ea. non quidem deficit vltima differentia. non enim amplius est alia differentia posterior. nam si alia poneretur post eam: iam diffinitio differret a suo diffinito: et vltimum id est vltima illa differentia differret a specie. at dictum est illam non differre a diffinito. Per artem ergo super dictam colligendo diffinitionem: scilicet ex diuisionibus generum: aggregata erunt omnia que necessaria sunt ad diffinitionem: et omnia erunt predicata essentialia: nihilq; continebit superfluum aut diminutum sed erit conuertibilis cum diffinito.

¶ Quarta pars huius cap.

¶ Querere autem oportet &c. Sicut data est methodus inuestigandi diffinitionem subiecti demonstrationis: ita etiam dari potest ars inuentendi diffinitionem passionis: si prius horum diffinitionibus differentes conditiones notauerimus. Subiectum quidem enim precipue si absolutum fuerit: per genus et differentias: que de eo essentialiter predicantur: diffiniri habet et nuper dicebamus. Passio vero: cum sit terminus connotans extrinsece: diffinitenda est per extrinseca id est per suum subiectum vni vel plura: que debent poni pro differentis post genus proprium in diffinitione passionis. ¶ Est ergo doctrina hec clara et facilis huiusmodi: quod ad inuestigandum subiectum ponendum in diffinitione passionis: faciamus inductionem per plura subiecta particularia in quibus inuenitur illa passio: et videtm?

si omnia illa conueniunt in vna ratione: tunc erit eis vnum genus commune et illud erit subiectum ponendum in diffinitione illius passionis communis. Sin autem aliqua singularia subiecta conueniant in vna ratione: et alia non in illa sed in altera ratione conueniant: tunc illis omnibus non erit commune idem genus: sed erunt duo genera diuersa. quare et nomen illius passionis erit equiuocum et non vnica ratione diffiniendum: sed eius vnde sunt plures diffinitiones. scilicet tot quot rationes communes resulauerint ex illa inductione. hec est in summa tota sententia huius doctrine: quam tradens Aristoteles ait. querere autem alia via oportet diffinitionem: quia passio alio modo est diffinibilis quam subiectum. oportet enim intendentem esse artificem in similia plura: et propter indifferetiam specie. i. in plura particularia eiusdem speciei accidentalis. hoc est in quibus inueniatur passio vel dispositio simul. et primum oportet intendere quid omnia illa idem habeant et commune: postea iterum oportet intendere in alteris id est alijs pluribus: que in eodem quidem genere accidentali sunt cum illis prioribus id est que habeant etiam illam dispositionem siue passionem. sunt autem ipsi secundis inter se etiam idem specie accidentali: ab illis autem id est a prioribus altera id est diuersa specie accidentali. Sensus est. si plura subiecta secundo accepta habeant inter se dispositionem similem: sed ab aliorum dispositione dissimilem specie accidentali. cum autem et in his id est in primo acceptis: et in alijs eis similibus accipiatur quid idem id est commune habeant omnia: similiter et in acceptis secundo accipiatur id quod habeant commune: iterum tertio intendendum est si idem id est commune aliquod sit vtiq; ita quod illa duo: communia horum et illorum conueniant in aliquo commune et superiore eis genere: quousq; omnia illa vtiq; in vna veniant ratione commune vnius superiores genera.

et quic
et quic
et quic
et quic

ris. hoc enim subiectū cōmune erit diffinitio. i. ponendū in diffinitione illi? passio nis loco differētie. si vero nō vadit resolutio in vnam rationem cōmunē: sed in duas aut plures: manifestū est qd non est vtiq; vnū specie id qd queritur diffinendum: sed plura & diuersa specie. hoc est nomē illius passionis nō erit vni uocū/ sed equiuocū & significās passiones diuersarū specierū: qā non est vnū cōmune gen? vel subiectū ponendū in illa diffinitione: sed plura. ideo plures erunt diffinitiones: sed plura. ideo plures erunt diffinitiones & plura diffinibilia. i. plures & differentes passiones specie. Et autē predicta omnia fiant clariora veniantus ad exempla.

¶ Ut dico si quid est magnanimitas querim? q̄ est passio quedā: intēdendū est in quosdā quos scimus fuisse magnanimos: vt ex subiectis passio innotescat. inrendam? in quā quid vnū i. cōmune omnes illi habent in quā huiusmodi sunt. i. in quantū magnanimi. vt Alcibiades magnanim? dicitur est/ aut Achilles/ aut Ajax: id vnū cōmune illi habent. i. nō tollerare iniurias vel non pati qd sint iniuriati. et hui? signum est qā hic. i. primus eorū iniuria affectus dimicauit cōtra Athenienses iniuriantes se. ille vero. i. secundus etiā iniuriatus in sanxit. i. ira succensus a socijs se separauit/ eisq; defendēdis auxilium negauit. hic autē. i. tertius iniuriā passus interfecit seipsum. Rursum in alijs qui etiam magnanimi fuisse dicitur idem est. i. inuenitur aliqd idem & cōmune. vt in Lisandro/ & Socrate. et eis cōmune: qd dicebātur esse in differentes. Leo dē modo & pari vultu sereno & prosperat. i. in prospera fortuna/ et infortunati. i. in aduersa fortuna. Hec igitur duo cōmunia accipiēti: inrendat tertio si qd idem. i. cōmune habent. i. impassibilitas seu immutabilitas vel impurbatio circa fortunas varias: qualis fuit in Lisandro & Socrate: & nō tollerantia iniuriarū. i. cum iniurias patiūtur: qualis fuit in Alcibia

de/ Achile/ & Ajax. nam si idē cōmune posset inueniri vtriusq; erit vna diffinitio & vna species magnanimitatis. si vero nullū sit cōmune illis duob? generib?: & ita vtiq; erūt species magnanimitatis: & ita vocabulū magnanimitatis equiuocum erit/ nec vnā habens rationem sed duas. semp cū est omnis diffinitio vniuersalis. vt medicus nō diffinit sanitatē in quoddā oculo particulari: sed in omni. i. in oculo in cōmuni: aut si nō potest diffinire in genere cōmuni: determinat i. diuidit genus oculi in species: & illarū specierū dat proprias diffinitiones. Eodem modo in magnanimitate/ & in alijs passionib?: si potest inueniri vna cōmunis ratio generica: illa est diffinienda. si vero illa nō potest dari: sunt dande plures diffinitiones diuersarū specierū in cōmunitate tamē specifica. ¶ Hec igit est breuis methodus siue ars inueniendi diffinitiones passionū. q̄ etiam modo secūdo inueniēdi diffinitiones subiectorum supra posito concordat: in hoc qd omnis diffinitio generis per diuisiones inuestigāda est. ascendendo ab inferioribus ad superi? genus. Quare in fine huius cap. Aristot. vult probare qd iste modus est vtilis & nobis cōueniens ibi.

¶ Facilius autē est diffinire singulare. i. mni? cōmune quā vniuersale superi?: ex quo est magis determinatū & magis notum nobis. vnde oportet ex singularib?: i. inferiorib? in vniuersalia genera ascendere diffiniētā. nā equocationes latent magis in vniuersalibus quā in singularib?: i. in singulis speciebus: et est similis textus in. 7. libro phisicorū. et debet intelligi de equocatione phisica aut poti? methaphisica quā logica. ¶ Est autē equuocatio logica ex principio predicamētorū: quādo nomē significat diuersa significata sua diuersis rationib? mētalib?. quare & nomen illud diuersas habet diffinitiones. vt ea nis. et ecōtra vniuocatio logica est quādo nomen habet vnā solā rationem mē

duplex equocatio: logice / et phisice.

Caput decimum de modis inueniendi diffinitiones.

talem qua significat omnia sua significata. et quia omne vniuersale est vniuersali: ideo hac vniuocatione logica tam vniuersali est genus ad omnes suas species: quam vniuoca est species ad omnia sua individua: quia vtriusque eorum de omnibus suis in serioribus vnica ratione metali pariter et vnica diffinitione predicabile est. Equiuocatio vero physica et realis est diuersitas nature specificæ. et opposita vniuocatio physica est vnitas specificæ in natura rerum. vnde quia genus significat res diuersarum specierum in natura sua. id est res in equalibus perfectionibus essentialibus: species autem solum significat res vnus similes nature. id est equalibus perfectionibus essentialibus: ideo genus physice et realiter equiuocum. id est variis et diuersum est: species vniuoca et inuariabilis: quia et atomata grece dicitur. in diuisa. quia ergo genus predicabile est vniuocatione logica includit equiuocationem physicam: ideo Aristoteles recte dixit quod latent equiuocationes. id est physice in generibus sub vniuocatione logica. propter hanc itaque equiuocationem physicam generis: ipsa sunt magis confusa et non ita clara sicut species: ideo diffinitiones generum per viam resolutionis ab inferioribus indiuiduis et speciebus nobis notioribus ascendendo convenientissime inuestigantur. Huius etiam rationem assignans ait.

Sicut in demonstrationibus oportet syllogizari. id est fieri syllogismum: in esse certum. id est per hoc quod predicatum inesse subiecto conclusionis sit certum et euidens per demonstrationem: sic in terminis. id est diffinitionibus oportet quod dicitur esse clarum. quia diffinitio sit declarationis gratia. hoc autem erit clarum: si per ea que secundum vniuersum quod diffinibile dicitur: sit et contingat diffinire separatim species singulas in vnoquoque genere. id est sub genere contentas. quia illo modo erunt diffinitiones clariores. ut verbi causa. hoc genus simile. non omne. id est totum simul diffinitur in communi: sed descendat ad species simile in coloribus/simile in figuris/et

sic de alijs. et acutum etiam non diffinitur in tota sui communitate: sed per suas species que sunt acutis in voce/acutum in sapore/acutum in tactu etc. et sic diffinitis speciebus erit possibile ire in commune genus. id est diffinire ipsum: timentem. id est cauentem ne equiuocatio incidat in termino diffinendo. Et sicut equiuocatio diffinibilis affert confusionem et tollit claritatem: ita etiam et methaphorica. id est translata locutio. quia illa est quedam equiuocatio orationis: que et amphibologia dicitur. quia ait.

Si autem non disputare oportet in methaphoribus: quia est obscura diffinitio: manifestum est quod necque conueniens diffinire aliquid in methaphoribus. nam si diffinitiones darentur per methaphoras: disputare necesse esset per methaphoras. quod supponitur esse falsum. Sed de alijs multis conditionibus ad bonam diffinitionem requisitis longum esset dicere: ideo nunc supercedamus: usque ad sextum librum topicorum eas differamus. et ad propositum nostrum reuertamur.

Questiones idonee.

Circa hoc caput. occurrerent iste questiones. Prima. vtrius modi inueniendi diffinitiones subiecti et passionis ab Aristotele traditi sunt veri et sufficientes. Secunda. vtrius ad diffinendum aliquid: opus sit scire omnes eius differentias ad alias res omnes. Tertia. vtrius regule et precepta que Aristoteles ponit obseruanda in diuisionibus generum ad inueniendas diffinitiones sint vere et sufficientes.

Caput vndecimum & breuissimum docet inuenire medium in demonstratione particulari.

T autem habemus proposita. Erat principale propositum huius secundum librum posteriorum inquirere medium demonstrationis: quod est diffinitio subiecti vel

Secundi libri posteriorum;

passionis. et quia dedimus artem inueniende vniuersę diffinitionis: opus est iā vt ipsam diffinitionem demonstrationi adaptemus. *A.* mediū demonstrationis ostendam? Et q̄a minus cōmunia magis nota et familiaria nobis esse dixim⁹: incipiamus a demonstratiōe particulari: deinde veniemus ad demonstratiōem vniuersalē: quas duas species demonstrationis in primo libro huius cap. 26. cōparauim⁹. Habebit autē hoc cap. de medio demonstratiōis particularis partes duas. prima erit de medio vniuerso: secūda ibi: ampli⁹ ali⁹ mod⁹: ager t̄ medio analogo. ordiens ergo hanc doctrinam ait. vt autem habeamus proposita nobis problemata per demonstratiōnem determinare: mediū cōueniens demonstrationi adaptem⁹. ad hoc autē eligere oportet in primis decisiones: et proliuisiones. i. species in quas genera diuiditur: et ab eis vt notioribus incipere. sic autem eligere oportet in speciebus: vt de eis demonstremus passiōem secundū subiectum genus cōmune omnisi specierū. i. propriam passiōem generis cōmunis. huiusmodi em̄ dicta est demonstratiō particularis: quādo passio generis demonstratur de specie eius: vt habere tres angulos equales duobus rectis de isoscele specie trianguli. et in hac demonstratione mediū erit ipsum genus (cui primo cōuenit illa passio) vel diffinitio generis. declarat hoc Arist. exēplis.

¶ Vt si animalia. i. species animalium sint que cōsiderantur. i. accipiuntur ad considerandas eorū passiōes: accipiantur in primis qualia sunt. i. ea q̄ insunt omni animali. i. passiōes proprie illi generi animal. acceptis autē his passiōib⁹ cōmuni⁹ animalie: vt puta cibus / somnus / vigilia et reliquorū. i. aliarū passiōnum propriarū oportet cōsiderare qualia sequantur vel cōmittentur primo. i. ad equate omni specie. nam per passiōnes cōmunes generis deueniri potest ad passiōes proprias singulari specie

rum. vt si hoc. i. hec species animalis sit auis: cōsideranda sunt qualia. i. quales passiōes inherant vel sequantur cōmuni. et sic semper illi proxima. i. alias passiōes proprias specierū auis q̄ proxime sunt huic generi auis: et sic cōsequenter vsq; ad species specialissimas. per hunc enim mediū procedentes manifestum est: quoniā habebimus iam dicere. i. poterim⁹ respondere ad problemata nobis proposita: quib⁹ queritur. propter quid. i. qd̄ medium insunt sequētia. i. proprie passiōes his speciebus q̄ sunt sub genere cōmuni. verbi gratia. vt propter quid homini aut equo insunt. quia mediū erit genus animal vel diffinitio eius. Et ad formandam demonstratiōem.

¶ Sit aut animal in que. *A.* id est

mediū sit. *A.* *B.* ait. i. maior extremitas sit sequentia omni animali. i. passiōes cōmunes generis. in quibus autē sunt ille passiōes cōmunes. i. subiecta specialia earum: sint. *C.* *D.* *E.* minor extremitas sicut quedā animalia. i. species de terminate animalium. manifestum igitur est per tale mediū cōmune propter qd̄ est. *B.* maior extremitas: vt cibus / somnus / vigilia et. in. *D.* specie animalis: vt in equo. manifestū est quoniā propter. *A.* genus animal cui primo inest illa passio. similiter est dicendū / et in alijs speciebus animalis. nam fer per. i. in omnib⁹ eis eadem ratio idēq; mediū est accipiendū. fiet ergo demonstratiō huiusmodi. omne animal est vtens cibo / potu / et. sed omnis equ⁹ est animal: ergo omnis equ⁹ est vtens cibo / potu / et. Verum quia sepius genus cōmune cui passio illa primo inest. inominati⁹ est: supra in cap. 5. primi libri dictum est de subiecto illius passiōis: proportionabiliter cōmutari: addit Aristoteles: qd̄ idem est iudicium de genere inominato: sicut de illo cui est nomen inditum. ideo ait.

¶ Nūc quidē secundū ea. i. genera q̄ assignantur cōmunia nomina dixi

Caput vndecimū de medio demonstratiōnis particularis.

mus: oportet autē considerare qđ dicitur non solum in his generibus nominatis: sed et si aliquod aliud gen⁹: cui tamen non est nomen inditū: videatur esse commune: accipientes. nā postea, i. sub eo species quib⁹ hoc. s. passio illius generis inheret. et qualia propria specierū sequantur per diuisiones generis. nam eodem modo sicut demonstratiōnes particulares accipiendo diffinitionē generis innominati pro medio. vt animalib⁹ habentibus cornua est communis passio ventris plures habere: et nō habere dentes vtrobiq⁹. i. in vtraq⁹ mādibula. item cornua habere. i. sub hoc genere animal habēs cornua quedā species sequitur: vt bos/ bufalus/ ceru⁹ etc. nam his cōuenient passiones ille cōmunes. et manifestum est propter qđ. i. qđ mediū in illis specieb⁹ est qđ dicitur. i. passio dicta q̄ est plures ventres habere/ et nō vtrobiq⁹ dentes. propter id enim cōuenit eis qđ cornua habent. i. propter gen⁹ cōmune innominatū: sicut etiā genus nominatū erat mediū vniocū ad demonstrandā passionem eius de suis specieb⁹. ¶ De hoc exēplo Aristō. dicit in tertio libro de partibus animalū: qđ animalia cornigera cōmuniter nō habent dentes in superiorī mādibula: qđ materia dentū cedit in cornua. et ideo propter dentū in opiam minus possunt facere primā cibī digestionē in ore: indigent ergo post cibum acceptū iterum ruminare remanenti careq⁹ eisdem cibum vt fiat eius perfecta digestio. ad reducendū vero cibum iterum ad os indigent quodā superiori ventriculo in quo reseruetur cib⁹ primo acceptus et nō plene digestus: facta autem ruminatione cibū mittitur ad stomachum et inferiorē ventrē: quem aliqui latinorū omasum vocant/ alij eritiū. et hoc solū in animalib⁹ ruminantib⁹.

¶ Secūda pars huius capⁱ.

¶ Ampli⁹ alius modus est. s. demonstrationis particularis eligere me-

diū demonstrationis secundū aliqđ commune analogū. i. quod nō est vniuersale genus aut species: neq⁹ pure equiuocum: sed equiuocū a consilio. Aristotel. dat exemplū. nō enim est possibile accipere vñū cōmune vniocū: quod idem et eadem penitus ratione oporteat vocare. i. predicare sepion/ spinam/ et os in diuersis animalū generibus. ita quod vniuoce predicetur de illis tribus tanq̄ speciebus eius. et tamē quedā sunt passiones cōmunes que sequuntur hec tria subiecta: et demonstrari possunt de eis per aliqđ medium cōmune: tanquā natura vna. i. ratione vna existente huiusmodi cōmuni mediū. Sensus est. quāvis illud mediū cōmune non vna ratione et vniuoce dicatur de illis trib⁹: quia tamen rationes ille plures ad vñā primam referuntur: reputatur illud cōmune tanquā natura vna. i. ac si esset commune vniocum. vt in quarto libro metaphisice amplius declarat ipse Aristō. dicens qđ vna scientia non solū est vnius generis vniocū: sed etiam analogi: propterea qđ oēs eius rationes ad vñā reducitur. ¶ Circa predictū exemplū aduerte: qđ illa tria nomina sepion/ spina/ et os significant ptes duriores ac solidiores in corporib⁹ animalū: et sicut se habet os in animalib⁹ terrestrib⁹: et spina in piscibus aquaticis: ita se habet sepis in vermibus. i. neruus quidā durus per longitudinē corporis extēsus. et dictus est sepion a sepia quoddā pisce: q̄ nullā aliā habet spinā/ sed tantū neruū illius validiorē ceteris ptrib⁹ sui corporis. et idē videmus fere in omnib⁹ vermibus: quibus ille neruus est eis pro osse. Cōmune vero his tribus quāuis Aristoteles non explicet: potest dici hoc nomen durum aut densum. et hoc non vna ratione dicitur de sepione/ spina/ et osse: sed diuersis: earum tamen vna est prima/ et magis propria: scilicet duricies ossis. et ad eam habent attributionem duricies spine/ et sepionis. quare durū aut densum est illis tribus cōmune analogi-

Declaratio
exēpli.

Secundi libri posteriorum.

gum: eius propria passio est: sustentare carniū molliciem: sic qđ partes alie cor poris molles illi inmittitur, ergo per illud cōmune analogū potest illa passio demonstrari de quolibet illorū trium: vt ex dictis potest euadere manifestum.

Cuius dicti occasione, s. qđ plura sub lecta quibꝰ vna cōmunis passio conuenit: possunt demonstrari vno medio nō tantū vniuoco sed etiam analogo: subdit Aristoteles.

CEadem autē proposita, s. problemata sunt dicenda illa q̄ quidē habent idem et cōmune mediū per qđ demonstratur: siue illud sit vniuocum siue analogū, omnes ergo questiones q̄ sunt de speciebus alicuius generis respectu passionis cōmunis: possunt dici eadem problemata. i. eodē medio demonstratiuo termināda: vt propter qđ homo vitur cibo et potu/ propter quid equꝰ/ propter qđ bos et. verū tamen horū quedā sunt eadem genere: alia eadē specie. De clarat primo q̄ sunt eadem specie, i. que habent idē specie mediū, vt quoniā omnia illa sunt contrarij status, i. positio et circūstantia contrarij: quā greci vocant antiparistasm. vt hec, quare in estate aque fontū et puteorū sunt gelide/ et in hyeme calide? quare aqua frigida calcē accēdit? quare in estate et nō in hyeme fiunt grādines et. ad omnia hec problemata eadem specie est ratio, s. propter antiparistasm. Secūdo declarat eadē genere problemata, scz ea q̄ licet habeant idem cōmune mediū: habent tamē differētiās specificas sub illo medio: ex quo aliorū problematum alia media aut aliter sunt, vt hec, propter quid fit echo, i. resonus/ aut propter qđ apparet suple imago inspeculo/ aut propter qđ fit iris, i. arcus in nubibꝰ, omnia em̄ hec problemata vnum propositū sunt genere: qđ omnia sunt repercussio, i. reflexio alicuius versus eum locū aquo exiuit: sub hac tamē vniūate sunt altera, i. diuersa media specie, nam echo est repercussio

aeris et soni/ imago est repercussio speciei coloris/ iris est repercussio lucis et. Alia adhuc propositiorū, i. problematum eiusdem generis differunt specie: ex eo qđ mediū vnius eorū est subalternū, i. cōtinetur sub medio alterius, vt hec duo, propter qđ Nilus fluuiꝰ Egypti magis fluit, i. influit et habundat aquis finiente mense, i. in fine mensis lunaris: ad hoc responsio est, ppter id qđ finiens mensis est hibernior, i. hiematioꝝ et frigidior, et si secūdo queratur, propter qđ est hibernior finiens mēse? respōsio est, propter id qđ tunc luna deficit lumine, i. est diminuta lumine: lumen em̄ est causa caloris quo deficit calor: et habundat frigus quo humida augentur, hec itaq; problemata proposita sic se habent adinuicem: qđ mediū secūdi sumitur sub medio primi: et propterea quāvis sint eiusdem generis: tamē differunt specie. Attende hic de exemplo Nilii fluuij qđ eius duplex narratur cremētum siue excessus, alterū est mēsurū, i. semel in quolibet mense, de quo hic Aristoteles loquitur: alterū est cremētū annuū, i. semel in quolibet anno, s. in solsticio estiuo hoc est in iunio, tūc enim augetur Nilus vt totā influat Egyptū ad modum maris in vndantis, et istud cremētum est multo maius quā mensurū, differunt etiā in causa: qđ mensurū fit ex defectu caloris: propter diminutionē luminis in luna, s. in vltima septimana mensis lunaris, tunc em̄ frequētius fit pluuia quā in augmento lune: qđ in plenilunio calidiores sunt noctes quā in decremento lune: quo humiditates habundant, sed augmentū Nilii annuū fit in principio estatis et in tēpore calidissimo: ideo videtur fieri p antiparistasm: vt tunc magis crescant fontes in Aphyca, vel forte hoc cōtra est: quia tēpus nostrum estatis est hyems illis qui habitant in Aphyca vltra equinoctiale et prope tropicū capricornij: vbi sunt fontes Nilii: et ita propter excessum frigiditatis in regione illa habundat aque fontales/

De cremēto Nilii.

Caput duodecimum de medio demonstrationis vniuersalis.

Quo modo augent demonstrationes, et pluuiales in ea: et inde crescit Nilus in mense illo. **D**enique ex hoc cap. et regulis et exemplis clarissimis euadit id quod in cap. 13. primi libri huius dicebatur: quod augentur demonstrationes. scilicet particulares: non per media plura: sed in post assumendo aut ad latus dilatando sub eodem medio. prime enim partis huius cap. precepta et exempla declarant quomodo augetur. id est multiplicantur demonstrationes ad latus. id est per species sub eodem genere accepto pro medio. in fine vero cap. et in ultimo exemplo de incremento Nilus declaratur modus quo demonstrationes crescit in post assumendo. scilicet unum medium sub alio medio. haec tenus de particulari demonstratione.

Questiones idonee.

Circa hoc cap. due tantis questiones videntur requirende. Prima est, vtrum passio generis possit demonstrari de suis speciebus: quia hoc videtur negatum in cap. 5. primi libri huius. Secunda questio, vtrum per medium analogum demonstratio fiat scientifica.

Caput duodecimum disputat de medio demonstrationis vniuersalis: et procedit per questiones.

E causa autem & cuius causa est etc.

Quia vero demonstratio particularis non facit scire simpliciter: quia non demonstrat passionem de suo proprio subiecto: neque secundum quod ipsum: vt in primo libro huius dictum est cap. 5. et 20. ideo ea dimissa intendamus circa demonstrationem vniuersalem: querendo modum eius curiosius quam in demonstratione particulari. habebit autem hoc capitulum tres partes principales. Prima inquit an sicut effectus demonstratur per causam:

ita e contra possit demonstrari causa per effectum. Secunda ibi: vtrum autem contingat: disputat de pluralitate causarum siue mediolorum ad eandem passionem. Tertia ibi: habet autem sic: comparat medium demonstrationis ad duas extrinsecitates. **A**d intelligentiam huius licere est supponendum: quod cum demonstratio vniuersalis propter quod et potissima fiat per causam: ex diffinitionibus scire et demonstrationis supra in cap. secundo primi libri huius: causa autem in illis diffinitionibus confuse accipiebatur ad primam et secundam intentionem: ideo hic Aristoteles agens de medio demonstrationis vniuersalis: quod est causa: etiam indifferenter se habet et confuse in acceptione huius vocabuli causa. nimirum ergo si questiones moueat de causa et de causato: et in eis pertractandis nunc de rebus nunc et de sermonibus loquitur permixte. scilicet rebus analogizans ad sermones. **M**ouet ergo in primis hanc questionem, de causa autem et de eo cuius est illa causa: dubitabit. id est dubitare poterit aliquis: nisi quid est causatum: tunc et causa eius existit. vt cum folia fluunt ab arboribus: aut est deficit. id est eclipsatur luna: et sic de alijs multis causatis: tunc etiam sit causa deficiendi. id est eclipsis: et causa cadendi folia etc. **S**ensus huius questionis est de consecutione cause et causati. scilicet an mutuo sese consequantur in demonstratione propter quod. **E**t si huius. id est primi effectus causa sit lata habere folia arbores: et deficiendi. id est eclipsis lune causa sit terram esse in medio positam. scilicet inter solem et lunam: nunquid iste cause simul erunt cum suis effectibus predictis: ita quod postis effectibus necessario ponantur et iste cause. has causas ponimus gratia exempli. si enim non fuerit ista causa: aliqua alia erit danda ipsorum effectuum. et de illa erit idem iudicium. si vero causa sit. id est ponatur est: queque assignetur: simul et causati erit: et ita causa et effectus simul erunt. vt si in medio duorum luminarium est posita terra: tunc simul defi-

Secundi libri posteriorum.

cit luna. et si ponas arbozem latum habere folium: tunc et folia fluit. i. cadunt ab arboribus. loquitur in aptitudine non in actu. Si vero ponatur inter causam et causatum mutua consequentia: videtur quod sit circulatio in demonstrationibus. hoc declarans ait.

C Si autem sic est. s. quod ad causam sequitur effectus / et contra: simul utique erunt causa et causatum: quare et demonstrabitur per altera. i. alterum per alterum adinvicem in circulo. si enim ponatur demonstratio in terminis. folio fluere sit in quo. **A.** maior extremitas seu passio. latum autem folium habere sit in quo. **B.** medii causam significans. vitis autem sit in quo. **C.** minor extremitas vel subiectum. tunc formetur ratio. s. igitur in. **B.** est. **A.** maior propositio vera: scilicet omne latum folium habens cito defluit folio. in. **C.** autem. **B.** minor propositio: scilicet omnis vitis habet latum folium. s. igitur in. **C.** est. **A.** conclusio scilicet omnis vitis folio fluit. causa autem a causa ad effectum. Sequitur ab effectu ad causam. sed quoniam vitis. i. quod vitis sit latum folium: est. i. contingit demonstrare propter id quod folio fluit. sit enim **D.** maior extremitas latum folium habens. **E.** autem medii sit folio fluere. vitis vero sit. **F.** minor extremitas. in. **F.** igitur est. **E.** minor propositio vera. et enim folio fluit omnis vitis. in. **E.** autem est. **D.** maior propositio vera. omne enim folio fluens habet latum folium. erit igitur. **D.** in. **F.** conclusio. omnis itaque vitis est latum habens folium. causa autem id est medium est folio fluere: quod erat effectus latum folium. et sic patet circulus in demonstratione potissima. quod tamen in tertio cap. primi libri huius reputatum est impossibile. Respondere itaque volens ad questionem motam in principio capituli: subdit Aristoteles.

C Si autem non contingit: id est non est possibilis circulatio: neque. **B.** et

E. esse causas adinvicem. i. media propter quid. causa enim prior est natura eo cuius est causa: et impossibile est idem respectu eiusdem esse simul prius et posterius natura. ut deficienti quidem id est eclipsis lune causa natura prior est terram in medio luminarium esse: eius autem scilicet positionis terre in medio non est causa ipsum deficere. i. eclipsis lune. ergo demonstratio propter quid: que est per causam non potest circulo converti. quare ad questionem in principio capituli motam respondendum est negative: scilicet quod ad causatum esse non sequitur propter quod causam esse. quia in demonstratione propter quid medii debet dicere causam / et non effectum eius quod demonstrandum est. s. igitur fiat demonstratio per causam: est demonstratio propter quid. si vero non per causam: est demonstratio ipsius quia. ut si per eclipsim lune cognovit aliquis: quoniam in medio est terra: ille inquam cognovit quia ita est: propter quid autem sit: non cognovit. quod autem deficere id est defectus siue eclipsis lune non sit causa eius quod est in medio esse terram: sed potius hoc est causa deficienti lunam: manifestum est ex eo quod in ratione deficienti id est in diffinitione eclipsis lune: inest id est ponitur hoc quod terra est in medio. est namque eclipsis lune: privatio luminis solaris a luna propter terre interpositionem inter solem et lunam. quare manifestum est ex predictis quod propter hoc id est propter interpositionem terre illud id est eclipsis cognoscitur scientia propter quod: quod est simpliciter scire: et non contra hoc propter illud. quia re vera ita est: quod interpositio terre non est propter eclipsim lune: sed contra eclipsis lune propter interpositionem terre. Adde Aristoteles aliam questionem ad idem propositum ibi.

C An contingit. i. sit possibile unus effectus plures esse causas: ita

Caput duodecimum de medio demonstrationis vniuersalis.

quod eiusdem sint plures demonstra-
tiones propter quid. Ad hoc respondet
sub conditione. et namq; idest hoc ve-
rum est: si est idest contingit idem predi-
catum de pluribus subiectis predicari
primo idest adequate et conuertibiliter.
vt sit. *A.* predicatum in. *B.* subiecto primo.
et in. *L.* alio subiecto primo. et hoc sub-
iectum. *B.* sit in. *D.* illud vero. *L.* sit in
E. his ita positis sequitur quod. *A.* erit
in. *D.* et in. *E.* causa autem quod. *B.* sit
in. *D.* est. *B.* et causa quod. *A.* sit in. *E.*
est. *L.* ergo vnus causa. *A.* due crunt cau-
se. *B.* et. *L.* et tunc a causa ad effectum
licebit arguere. quare cum causa sit: ne
cessarium est rem idest effectum esse. ex
quacumq; illarum causarum arguatur: sed
ab effectu ad causam non ita valet con-
sequentia. sed res idest effectus cum sit:
non necesse est esse omne quod est cau-
sa. bene tamen causam quidem necesse
est esse: non tamen omnem causam: idest
non hanc vel illam determinate: quia
preter illam posset dari altera causa.
Exemplum huius rationis non ponit
hic Aristoteles sed inferius. sit. *A.* pas-
sio demonstranda longeuus esse idest ani-
mal longe vite. huius rei duplex potest
esse causa vt. *B.* carere colera. et. *L.* con-
plexio sicca. prima causa reperitur in
D. ceruo et in alijs quadrupedibus. se-
cunda in. *E.* cornice et alijs auibus. tunc
bene sequitur. *B.* est in. *D.* ergo et. *A.*
item. *L.* est in. *E.* ergo et. *A.* quauis non
sequatur e contra. *A.* est in hoc subiecto
ergo et. *B.* neq; ergo. *L.* nisi. *B.* et. *L.* ac-
ciperentur distinctiue sic. *A.* est in hoc
subiecto: ergo in eo est. *B.* vel. *L.* sup-
posito quod nulla alia sit huius rei cau-
sa. exempla enim hec ponuntur decla-
rationis gratia et no afferuerant. nam
hoc exemplum magis est demonstratio
particularis quam vniuersalis. Alia se-
quitur adhuc questiuicula ibi.

¶ An si semper vniuersale &c. i.
si semp cum propositi subiecti alicuius
passionis vniuersale sit: et causa qua pas-

sio est demonstranda sit totu quoddam. i.
genus vniuersale: vtrū etiā id cuius est
causa. i. passio ipsa sit vniuersale. Sēsus
est. an subiecto et medio demonstrationis
suppositis vniuersalib; generibus: etiā
oporteat passionem demonstrandā esse
vniuersalem et genericā. Ad hoc dubiū
videtur Aristotelē respondere affirmati-
ue. vt patet exēplo suo de hac passione
folio fluere. q̄ est in toto quoddā genere
determinato. et si illi⁹ generis sint aliq;
species. etiā illis inest passio vniuersali-
ter. puta plātis omnib;: aut saltē plātis
huiusmodi. i. certi generis. quare et me-
diū. i. causa et id cuius est causa. i. passio:
equalia oportet esse: et pro. i. conuerti ad in-
uicē: in his specieb; de quib; formatur
problemata. vt cū queritur. vtrū vitis
folijs desuat/ similiter et sicu/ et alijs
huiusmodi arborib;. q̄a scilicet passio est
vniuersalis eis: ita et causa siue medii
erit vniuersale. vt si q̄ratur. propter qd
arbores talis generis folijs desuunt.
si causa ponatur hec. i. propter densita-
tem. i. exsiccationem humiditatis: tunc
siue in antecedēte rationis ponatur qd
folio fluit arbor: oportet sequi densita-
tem humiditatis esse: siue assumatur qd den-
sitas est: (non quidē in qualibet re in-
di: sed solū in arboze) oportet sequi qd
arbor folio desluit. q̄a ex quo causa et pas-
sio equalia sunt adinuicē/ et mutuo sese
cōsequitur circulariter. nec tamē vtraq;
est demonstratio ppter qd / sed altera tā-
tis: vt supra dicebatur de ecclipsi lune et
de interpositione terre. differēt tamē hec
q̄stio ab illa. q̄a illa erat de subiecto et pas-
sione specificis: hec autem de genericis.

¶ Secunda pars hui⁹ cap.

¶ Vtrum autem contingat &c.
Sed vt magis hāc materiā dilataremus/
atq; appertiam⁹: q̄ram⁹ adhuc. vtrū con-
tingat. i. sit possibile in omnib;: eiusdē effe-
ctus vel passionis non candē. i. vnā esse
causam vel medium: sed alteram. i. va-
riam et diuersam: aut non est hoc possi-
bile in omnib;? Ad hoc respōdet nega-

Secundi libri posteriorum.

tunc dicens, siquidem perse demonstratur. i. fiat demonstratio per causam perse: & non per signū aut aliud medium per accidens: nō potest esse qđ eiusdem sint plures & diuersę cause. et probatio est clara. quia ratio. i. diffinitio extremi termini. i. maioris extremitatis est medius perse in demonstracione. et illa non est nisi vna vnius passionis. ergo vnius passionis demonstrande non possunt esse plures cause perse. si vero nō fiat demonstratio per causam pse sed per accidēs: contingit. i. possibile est eiusdem plures esse causas. qđ enim hoc aliquādo cōtingat patet. est autē. i. contingit aliquādo id cuius est causa. i. effectum: & id cui accidit vel in quo est effectus vel passio. i. subiectum cōsiderare secundū accidēs id est causam accidentalē: non tamē videtur esse proposita. i. problemata sciētifca esse secundū causas per accidens. puta ea q̄ equiuoca sunt & nō simplicia. si autem nō sunt equiuoca sed simplicia extrema conclusionis demonstrande: et medium perse similiter se habebit. qđ erit vnicū & simplex: siquidem. i. si vero equiuoca sunt extrema: equiuocum & multiplex erit medius. et si in genere. i. generalia sint extrema vniuoca: & medium similiter se habebit. et si specialia: erit quoq; medium speciale. Est ergo solutio Aristotelis. qđ si proponatur problema scientificum de passione alicuius subiecti: qualia fuerint extrema problematis: tale erit & medium perse. nam si extrema sint vniuoca: & medium perse erit vniuocum siue fuerit gen⁹ siue species. et tunc vnius passionibus non erit nisi vna causa. que est diffinitio vna existens medium demonstracionis. si vero extrema sint equiuoca vel alterum eorum: et medium similiter erit equiuocū siue multiplex. et tunc illius passionis plures erūt cause: nam sicut plures demonstraciones ad demonstrandū illā passionem equiuocam pluribus modis vel de pluribus subiectis. quando vero medius est per accidens: non inconuenit

eiusdem passionis plura esse media: sed illa non erunt demonstratiua. Declarat exēplis que dixerat: & primo de subiecto multiplici & passione unica ibi.

¶ Ut propter quod est aliquod proportionaliter commutabile (de hoc exemplo supra vide in cap. qnto primi libri huius:) quia ergo hoc problema est equiuocum ac multiplex: id circo & causa vel medius erit equiuocum ac multiplex. alia em̄ est causa in numeris / & alia in lineis / & alia in alijs. eadē quidē causa in quantū applicatur lineis alia est ab ea in quātum applicatur numeris. quāuis in quantū habens augmentum huiusmodi. i. talem proportionē siue proportionis in crementū (scilicet quo per mutam arguendo ex vna proportionē infertur altera) eadem videtur esse. Sēsus est: quod ex parte subiectoꝝ quib⁹ applicatur illa passio nō est eadem causa sed varia. quāuis ipsa passio in cōmuni considerata videatur esse eadem in omnibus illis. Sic est dicendum in omnibus alijs exemplis.

¶ Ut similem esse colorem coloris: & similem esse figuram figure: alia & diuersa est causa. equiuocū enim est hoc nomen simile in his: qđ ponitur esse passio. hic quidē. i. in figuris similitudo est fortassis: habere latera secundum analogiam. i. proportionē. hoc est: quod latera vnius figure ad latera alterius similem habent proportionem. aut forte quia ille due figure angulos habent equales. in coloribus autem similitudo est eisdem esse sensum perceptiui vtriusq; coloris: vel aliquid huiusmodi aliud. similitudo enim colorum ex parte sensus est generica: sed similitudo specifica coloris alii de sumitur: scilicet ex equali gradu perfectionis essentialis. Ea vero que secundum analogiam. i. similem proportionem / & non secundū similem naturam sunt eadem (vt supra dicebatur de offe / spina / & sepio) illa & medius habent idem secundum analogiam. et

Caput duodecimū de medio demōstrationis vniuersalis.

non secundū eandē rem ad probādam passionē analogā de diuersis subiectis.

¶ Tertia pars huius cap.

¶ Habet autē sic cōsequitur &c. Tota fere disputatio precedens mediū demonstrationis comparauit ad passionem demonstrandā sub nomine cause & causati. nūc pro cōclusionē huius cap. idē mediū ad vtramq; simul extremitatē cōparabimus. i. ad subiectum / et passionem. et discretionis gratia mediū vocabimus causam vt prius. maiorem extremitatē seu passionem dicemus: cuius est causa. minorē extremitatē seu subiectum: cui est causa vel in quo est causa. est enim mediū subiecto causa aliquid. i. quod aliqđ predicatum in sit ei. Hoc premisso tacite mouet Aristotel. questionem circa predictā comparationem. vtrū causa & id cuius est causa / et in quo vel cui est causa sese adinuicem consequantur in demonstratione certissima & propter quid. ita qđ mediū sit conuertibile cum vtroq; extremorum. Ad hanc questionē respondens affirmatiue ait. habet autē sic consequi causa. i. mediū / & cuius est causa. i. passio / & cui est causa. i. subiectū adinuicem. i. mutuo ita quod ista tria / ita sese habent vt mutuo sese cōsequantur. vtrū tamē vñquodq; subiectorum seorsum accipienti apparebit qđ id cuius est causa. i. passio in plus est quā ipsum. Et hec passio geometrica habere omnes angulos extrinsecos equales quatuor: rectis angulis: conuenit figure plane rectilinee simplici conuertibiliter: sed in plus est quā vnaq; suarū specierū sed: sum accepta. ideo ait. vt quatuor rectis equales esse angulos qui sunt extra figuram: hec in quā passio: in plus est quam triangulus / aut quadrangulus / & quā alia quelibet seorsum figura. in omnibus autem simul figuris est vt in equalibus: id est conuertibiliter & equaliter se habet hec passio cum copulato ex omnibus speciebus illis. nam omnia sunt quęcumq; quatuor

rectis equales extrinsecos angulos habent. et mediū demōstrationis similiter se habet ad illa plura subiecta sicut passio. i. quod vnicuiq; eorum est in plus / et omnibus simul equaliter. Est autē mediū ratio. i. diffinitio primū termini. i. maioris extremitatis. vel vt alij exponunt: primū termini. i. primū subiecti illius passionis: quod est genus ad omnes illas species de quibus demonstratur passio illa per diffinitionē generis superioris: vt in cap. precedenti dicebatur. ex quo. i. quia omnes scientie. i. demōstrationes scientifice per diffinitiones vt media et causas sunt. Senfus ergo huius respōsionis Aristotelis paucis verbis sic explicatur. qđ in demōstratione vniuersali mediū qđ est diffinitio primū termini est conuertibile & adequatū vtriusq; extremitati. sed in demōstratione particulari quę eadem passio demonstratur de inferioribus illius primū subiecti: sicut passio excedit vñquodq; illorum subiectorum seorsum: ita et mediū excedit eadem: quāuis omnibus simul adequatur sicut & passio. Addit & vnum aliud exemplum naturale.

¶ Vt folio fluere. i. hec passio sequitur vitem & excedit eam: similiter sequitur & excellit ficum / & sic de alijs huiusmodi arboribus. sed non excedit omnia subiecta simul / sed equalia sunt illi passioni: eadem ratio est de medio adequato illi passioni. si vero accipiat quis medium primū. i. adequatum: erit ratio id est causa vel diffinitio fluendi folia. erit enim illud mediū primū. i. prima causa in altera. i. ad alia inferiora vt omnia illa huiusmodi sunt. id est vt veniuntur ab illa passione: scilicet vt sint folijs decidua. sit ergo illud mediū: quoniam succus arboris condensatur & arefcit / aut aliquid huiusmodi: et est diffinitio passionis. nam si queratur quid est folia fluere ab arbore? responderi debet: est densari succum arboris in contactu seminis id est in ea parte qua fo-

Ita iunguntur arbori: ut recipiant ab ea succum seminale id est substanticum a radicibus procedentem. Probat hoc idem alio modo ibi.

C In figuris autem id est disponendo rationem in modo et figura stillogistica: sic assignabit quis id est respondit querentibus consecutionem cause et illius cuius est causa: id est querentibus medium demonstrationis: quia ex causa ad quata et prima sequatur effectus. intendit enim Aristoteles hic ordinare rationem ex quadam regula posita in secundo libro Priorum in capite de conversionibus terminorum: quod incipitur: quando autem conuertuntur extremitates &c. ubi inter alias hec ponitur regula: quando idem predicatum inest duobus subiectis & nullis alijs: et illorum subiectorum alterum de altero vniuersaliter predicatur: et non e contra: illud predicatum erit conuertibile subiecto quod de altero predicatur / et non alteri. Sit predicatum animal: subiecta duo homo et sensitiuum / & cetera. secundum hanc ergo regulam dicit. sit enim vt. A. omni. B. inest. et. B. inest vni cuius eorum subiectorum que sunt. D. sed in plus quam vnum quodq; eorum, ipsum igitur. B. vniuersaliter erit in ipsis. D. hoc autem dico vniuersale quod cum in plus sit: non tamen conuertitur. et id primum vniuersale cum quo vnum quodq; non conuertitur: simul tamen omnia conuertuntur cum eo / neq; excedunt ipsum. ipsis igitur. D. causa est. B. ei? quod est. A. sensus est quod B. medium erit causa quod. A. inest subiectis. D. oportet igitur quod. A. in plus sit quam. B. ad pluraq; se extendere. hec ratio paulo inferius declarabitur in terminis specialibus. si vero non sit A. in plus quam. B. quid id est quare magis. B. erit causa ipsius. A. in illis subiectis. D. quam e contra? erit enim conuertibilia quod tamen est falsum. A. igitur etiam omnibus. E. subiectis

inest. A. erunt illa subiecta omnia vni aliquid id est conuenient in vno aliquo medio alio ab ipso. B. ergo. A. in plus est quam. B. quod si non datur aliud medium comune ad omnia. E. quomodo erit possibile nos dicere omnibus. E. inesse. A. et non e contra omni. A. inesse. E. hoc est dicere: quod non erit alio modo possibile nos asserere ipsa. E. inferiora esse ipsi. A. quod tamen verum est. propter quid enim erit ita bene causa aliqua quod. A. sit in omnibus. E. sicut est. B. causa quod idem A. sit in omnibus. D. quia equa videtur esse vtriusq; ratio. sit itaq; hoc verum quod omnia que sunt. E. habent aliquid vnum et comune medium sicut habebant ea que sunt. D. ergo considerare oportet illud comune ad omnia. E. et sit illud. L. quare possibile est eiusdem passionis plures diuersasq; esse causas: sed non eiusdem specie subiectis. i. non eiusdem rationis reb? sed diuersarum specierum atq; rationis. Sed declaremus hoc in terminis specialibus scientie naturalis.

C Ut longe vite esse id est ponatur. A. passio hec. longe vite esse. et subiecta. D. sint quadrupedia quedam animalia / vt elephas / ceruus / et alia huiusmodi. causa & medium quare eis conuenit illa passio sit. B. non habere choleram. ponatur & subiecta. E. esse quedam volatilia: vt coruus / cornix / et alia huiusmodi que sunt longe vite. et medium. L. per quod eis illa passio. A. inest: sit sicca esse in sua complexionem / aut aliqua alia causa. tunc manifestum est quod pro diuersitate subiectorum quibus conuenit longeva esse in vita sua: puta quadrupedum & auium: diuersa erunt media probatiua illius passionis et non idem medium. quare sequitur eiusdem effectus esse plures causas: et quod id cuius est causa / et id cui est causa / similiter et ipsa causa non erunt conuertibiles. quia passio in plus se habet quam aliqua illarum causarum / et

Caput duodecimū de medio demonstracionis vniuersalis.

quam aliquod illorum subiectoꝝ: quā-
uis omnia simul subiecta et omnes si-
mul cause cum passione cōmuni conuer-
tibiliter se habeant. Unde constat eius-
dem passionis duplicem esse demon-
strationem. alteram vniuersalem de suo
proprio et adequato subiecto: et illius nō
est nisi vna causa vel vnum medium cō-
uertibile cum extremis. alteram quoq;
esse demonstrationē particularem eius-
dem passionis: scilicet de subiectis in-
ferioribus: et si in eis fuerint aliqua plu-
ra eiusdem rationis in aliquo vno: pro
illis poterit dari vna causa / quare con-
ueniat eis illa passio. et pro alijs plu-
ribus in alia vna ratione conuenientia-
bus: erit altera causa / quare eis conue-
niat illa passio. hoc denotat litera se-
quens. si autem demonstrantes non
statim venerint in subiectum passionis
atomum idest indiuisum ab ea / imme-
diatum / et conuertibile: non solū vnū
erit medium demonstrationis sed plu-
ra / et plures cause pro diuersitate sub-
iectoꝝ particularium. ¶ Quamuis
ista litera. si autem in atomum / et cete-
ra. ab aliquibus ponatur esse prin-
cipium questionis sequentis: que ad cō-
plementum precedentis adiungitur ibi.

¶ Vtrum autem est causa. alia
litera habet: qualis autem causa. Et
autem questio. cum plura sint media
ad eandem passionem: et vnum eorum
ad primum et vniuersale subiectum ge-
nus pertineat: alia vero media appro-
prientur specialibus subiectis: vt patet
ex proximo dictis: dubium est quod il-
lorum medioꝝm erit aptius ad demō-
strandam passionem in singulis subie-
ctis: an medium vniuersale: an specia-
le seu particulare: hoc est quod ait. si
autem demonstrator non statim a prin-
cipio venerit in subiectum atomū quod
est primum subiectum et adequatum: vt
de eo demonstrat passionem illam ge-
nericam: sed velit eam demonstrare de
speciebus sub eo contentis: sic non erit

solum vnū medium sed plura / pluresq;
cause pro diuersitate rationum specia-
lium illorum subiectoꝝ: est nunc que-
stio. qualis est causa medioꝝm idest
vtrum et quod illorum medioꝝm erit ma-
gis aptum ad demonstrandā illam pas-
sionem: vtrum causa siue mediū quod
ad vniuersale et primum subiectum refer-
tur: an illud quod ad singulare subie-
ctum de numero singularium idest spe-
cialium subiectoꝝ accipiebatur? Ad
hoc respondet dicens manifestum est
ex ratione demonstrationis propter qd
et potissime quod illud erit mediū aptū
siue causa dicēs propter quid illius pas-
sionis: que est proxima idest adequata
et conuertibilis vnicuiq; subiecto cui est
causa / vt passio illa sibi insit. Sicut est:
ad demonstrandum illam passionem
de primo subiecto vniuersali: medium
vniuersale erit causa: quia est ei proxi-
ma idest propria et adequata. et ad de-
monstrandum passionem de subiecto
particulari: medium particulare ei pro-
prium erit causa conclusionis. primum
enim subiectum idest proprium et ade-
quatum esse sub vniuersali idest subie-
ctum illi passioni: que et vniuersale di-
citur: causa est hec idest hoc medium sibi
appropriatū. vt verbi causa. sit primum
subiectū passionis. D. sit et mediū ei pro-
ximū. L. ad demonstrandū autē vniuersa-
le mediū sit. B. ipsum autē vniuersale. i.
passio sit. A. ergo v. A. insit. D. causa est
L. qd est mediū proximū. sed qd. A. pas-
sio insit. E. causa est. B. et deniq; qd. A.
insit. B. ipsum causa est: qd ei immedia-
te inest. In terminis specialibus. A. pas-
sio sit loggū esse. i. loge vite et. B. mediū
proximū sit carens colera. L. vero aliud
mediū proximū sit cōplexio sicca. D. sint
volucres coru / cornix et. E. eandem sint
quadrupedia: vt ceru / elephas et. ex di-
ctis omnia clara sunt. ¶ Hactenq; de isto
cap. quo pre omnibus alijs: que ego le-
gerim in libris Aristotelis: stomachus
meus cōmotus est in eum. nam cū ma-
teria huius capituli de medio demōstra-

tionis vniuersalis et potissime: eadem sit que et in capi. quinto et decimo quarto primi libri huius: scilicet de vero vniuersali / et de demonstratione propter quid: nescio quare Aristoteles tot questionum inuolucris / totque ambagibus rem notissimam atque certissimam obscuravit vocabulis ambiguis. nisi forte quia apud veteres iste questionum reputabatur difficilis: et ipse in calce huius sue doctrine analyticæ voluit ostendere eas esse absolutas ex supradictis ab eo in his duobus libris suorum posteriorum.

¶ **R**esponditur in fine epilogo toti analyticæ doctrine: id est tam priorum quam posteriorum ibi.

¶ **D**e sillogismo quidem igitur: scilicet in libris priorum: et de demonstratione in libris posteriorum: manifestum est et sufficienter declaratum quid sit vnumquodque eorum / et quomodo sit id est ex quibus et qualibus principijs tam materialibus quam formalibus debeat fieri: similiter ex dictis est declaratum quid sit scientia demonstratiua: scilicet docens. idem enim est demonstratiua et scientiam demonstratiua docere.

¶ **Q**uestiones idonee.

¶ **C**irca istud capitulum tot esse possent questiones apte: quot ipse Aristoteles in litera dubia proposuit. sed earum due sunt aliarum primarie. Aristotelis eiusdem passionis possint esse plura media causalia et propter quid. Et vtrum medium demonstrationis potissime sit diffinitio subiecti: an potius diffinitio passionis.

¶ **T**ractatus quintus de notitia primorum principiorum demonstrationis & scientie: qualiter sit acquirenda. hoc vnicuique capite

te absoluitur: quod est in ordine decimum tertium & finale.

Epilogus autem qualiter / et cetera. Quamuis in precedenti epilogo visus sit Aristoteles finem imposuisse suis posterioribus: tamē

adhuc addere voluit quedam notatu dignissima de notitia primorum principiorum in qualibet scientia: hoc est de principijs proprijs que dicuntur suppositiones aut petitiones: de quibus minus exacte egerat in capite decimo tertio primi libri huius. Habebit autem hoc capitulum tres breues partes: prima proponit quasdam questiones. secunda ibi necesse est: adhibet aptas responsiones. tertia ibi: quoniam autem: specialius inquirat habitum principiorum qui dicitur intellectus. Exordiens ergo proponit suam intentionem: de principijs inquit proprijs scientiarum qualiter fiunt nobis cognita: id est quomodo acquiruntur in nobis principiorum cognitio in qualibet scientia: et quis aut qualis est ille habitus id est illa notitia cognoscens id est qua principia cognoscimus: hinc id est ex hoc capitulo fiet manifestum: dubitantibus id est dubitando et inquirendo procedentibus nobis primum id est a principio: et postea veritatem determinantibus. Et quod hoc inquirere sit necessarium: patet quia sepius dictum est prius in his posterioribus: quod non contingit id est non est possibile scire aliquid per demonstrationem: non prius cognoscentem id est eum qui prius non cognouerit prima atque immediata principia: et precipue hoc dictum est in primo libro huius capite secundo: capite tertio: capite decimo quinto: et capite decimo octauo: scilicet quod oportet in scientijs fieri resolu-

eos ex alijs priorib⁹ aggerem⁹ in no-
bis? responsio sua est quod neq; insiti
sunt a natura / neq; ab alijs notio:ibus
habitiibus intellectiuis pariuntur in no-
bis: sed ex notitia sensitiua preexistente/
cū intellectus naturali lumine fieri pos-
sunt de nouo. ideo ait quod necesse est
itaq; ad habendam notitiam primo =
rum principioꝝ esse in nobis quan-
dam potentiam cognitiuam instam a
natura: tamen non huiusmodi idest ta-
lem quod eius notitia in certitudine sit
honorabilior atq; prestantior his: scilicet
princípio:ũ habitibus: sed quod ei⁹
admiriculo intellectus: qui est altior po-
tentia: incognitionem certissimam prin-
cipioꝝ deneniat. Quod autem hec po-
tentia inst nobis a natura probat ibi.

¶ Videtur autem hec potentia
omnibus animalibus inesse a natura.
omnia enim animalia habent cōnatu-
ralem sibi potentiam iudicatiuā. i. cono-
scitiuam rerum: quam sapiētes vocant
sensum. homines ergo a natura instā
habent potentiam sensitiuam: qua certe-
riora obiecta cognoscant. Verum quā-
uis omnibus animalibus inst sensus:
est inter ea hec differentia. in his quid-
dem idest in quibusdam eorū post sen-
sationem fit mansio sensibilis: in alijs
autem non fit. idest quedam animalia
post sensationem sensitiuā exteriorem
reseruant notitiam in se manētem: alia
vero non reseruant / sed statim euanes-
cit ab eis. in quibuscunq; quidem igitur
non fit mansio sensibilis aut omni-
no idest nullo modo / aut circa quedam
obiecta: in eis non est aliqua cognitio
ultra id quod sentiunt idest preter sen-
sitiuam exteriorem: aut omnino idest
penitus nulla / et hec sunt quedam ani-
malia imperfecta vt ostree / vermes /
musce / et alia id genus: aut circa que-
dam obiecta etiam animalia perfecta
non reseruant aliquid in memoria. In
quibus autem animalibus sentienti-
bus inest mansio sensibilis: est idest cō-

uenit eis habere preter sensum exterie-
rem: nisi quiddam in anima idest quā-
dam aliam potentiam sensitiuam inte-
riorē: quam memoriā vocant: et in
ea reseruantur mansiones sensibiles:
que dicuntur phantasmata idest simu-
lakra rerum sensatarum exteri⁹. et hec
sunt animalia pfectiora. vt pisces / aues /
bestie quadrupedes terre / et homines.
Quamuis et horum animantium Ari-
stoteles in p̄hemia methaphisice cir-
ca principium: faciat aliam differen-
tiam: scilicet quod eorum quedam sunt
disciplinabilia idest docibilia ab homi-
nibus: scilicet que habent sensum au-
ditus: alia vero non sunt disciplinabi-
lia: quia auditu carent qui est sensus
discipline. Item est alia differentia: vt
ibi dicitur. nam animalia bruta que
et bestie sensationibus et memorijs vi-
uunt: et experimenti parti participant
idest vix experimentum attingunt: ho-
minum autem genus post experimen-
ti perfectionem adhuc arte et rationi-
bus viuit. Has vero duas differentias
animalium paucis verbis explicans in
hoc loco Aristoteles subdit.

¶ Multis quidem igitur: scilicet
animalibus factis idest existētib⁹ hu-
iusmodi: scilicet in quibus preter sen-
sum exteriorem est memoria interior:
iam differentia quedam fit inter ea: vt
in his idest in quibusdam eorum: scilicet
in animalibus perfectis est idest cō-
tingit quandā fieri rationem idest con-
ceptionem cōmunem ex talium sensibi-
lium particularium memoria: in alijs
autem scilicet minus perfectis non fit
ratio cōmunis: sed tantum memoria sin-
gularis vnus cuiusq; eorum que per
sensus exteriore percepta sunt. Quare
predictam inductionem colligēs ait.

¶ Ex sensu igitur: scilicet exte-
riori a natura insto: fit in animalibus
perfectis maxime in hominibus memo-
ria interior: sicut dixim⁹. i. ex sensatione

Caput decimūtertium de cognitione principiorum.

exteriori causatur in nobis sensatio interior: que quia reservatur / et manet in absentia obiecti: dicitur memoria. ex memoria autem eiusdem rei / vel rerum eiusdem speciei multoties facta fit in nobis experimentum. quia multe memorie in numero idest particulares reservate est causaliter vnum experimentum: idest causatur vnum experimentū ex multis memorijs. Quid autem sit experimentum: non omnes docti similiter dicunt. mihi autem videtur quod sit mens Aristotelis experimentum dicere cognitionem vniuersalem de multis rebus eiusdem speciei specialissime: et quia bruta animalia vix possunt formare huiusmodi notitiam: ideo in prohemio methaphysice dixit quod experimenti parum participant idest vix attingunt ad illud. huic etiam videtur alludit quod hic sequitur. ex experimento autem / aut ex omni quiescente vniuersali in anima: idest ex vniuersali notitia reservata in anima nostra: vno scilicet preter multa singularia phantasmata: fit postea in nobis id quod est principium artis et scientie: scilicet vniuersale: cum in omnibus particularibus sit vnum illud idem: idest verificatur vniuerso de omnibus eis. dixi notanter principium artis vel scientie: si quidem illud vniuersale principium enunciet circa generationem idest factionem aliquorum operum: est principium artis scilicet mechanicę: vt artis fabrilis / aut militaris / et cetera. si vero illud principium vniuersale enunciet circa esse rerum idest circa naturas rerum a deo vel a causis naturalibus productas: erit principium scientie: scilicet speculatiue. Ergo argumenta ad vtramque partem tertie questionis facta: ex dictis apparent soluta. nec igitur inquit Aristoteles loquens de notitia principiorum: determinati a natura insunt nobis habitus principiorum: vt prima ratio bene probauit: nec ab alijs habitibus intellectiuis prioribus et notioribus sunt

idest generantur in nobis de nouo: vt secunda ratio etiam bene concludebat: sed sunt habitus principiorum in nobis a sensu idest sensitiua notitia preexistente. Ergo solutio vera est quod argumentum procedebat ab insufficienti inquisitione. concesso enim quod neutro illozū modozū sicut in nobis habitus principiorum: est dabilis alius modus bene possibilis: scilicet quod sunt in nobis de nouo ex preexistenti cognitione sensitiua incompleta: non autem ex preexistenti complexa: quia inter notitias complexas habitus principiorum primum locum tenent. Aduertendum hic quod Aristoteles meo iudicio: duplicem ponit notitiam communem: post sensitiuam singularem siue exteriorē siue interiorē: quam vocat memoriā: altera earum est communis specifica solum: et hanc appellat experimentum: vt quod reubarbarum purgat choleram / sinapis flegmat et cetera. hec enim notitia experimentalis non est huius vel illius rei determinate: sed est communis et confusa omnium eozum que sunt eiusdem speciei specialissime. et de hac loquens dixit: quod fit ex multis memorijs idest notitijs sensitiuis reservatis multarum rerum eiusdem nature fit vni experimentū. id est vna notitia communis qua cognoscitur etiā particularia non sensata. Altera est notitia communis generica: q̄ ex multis experimentis generatur in nobis: et extendit se ad res multarum specierum et non vnius speciei solum: vt quod omnis res naturalis est mobilis. et hec secunda non prima est principium artis vel scientie. hoc expresse dicitur in prohemio methaphysice. ex multis inquit sensationibus fit vna memoria / ex multis memorijs vnum experimentū / et ex multis experimentis fit vni vniuersale in anima qd est principium artis et scientie. Aliqua enim vni? scientie totalis principia sunt constituta ex terminis specialissimis: sed semp ex genericis. immo vix ali

Egre
gili no
tabile.

Secundi libri posteriorum.

qua scientia descendit vsq; ad species specialissimas: hec mihi videtur mens Aristoteles saluo semp meliori iudicio.

¶ Ex premissis itaq; ad tertiã questionem facilis erit responso: quod primo principiorũ cognitio sit in nobis p inductionem a multis singularib; hoc est per viam sensus/memorie/ et experientie: quod etiam dictum est supra capite decimoseptimo primi libri huius in quarta parte. et huic modo cognoscendi nobis naturalissimo inmittitur scientie cuiuslibet acquisite artificium. quia tota scientia pendet ex principijs/et principia ex inductione seu experientia. Hoc intendens Aristoteles ait.

¶ Ut i machine aut pugne euer- sione sue dissipatione contingere solet. idest quemadmodum in bellico exerci- tu prius dissoluto: hoc fieri solet. quod vno milite stante idest permanente in fuga aliozum: alter ad exemplum il- lius stetit: et postea alius: et ita de mul- tis alijs: quousq; ex eis coaceruatis in principium pugne sufficiens veniant: ita fit in anima nostra inductio ex mul- tis singularibus quousq; colligatur vnũ principijs artis vel scientie. anima enim nostra cum sit huiusmodi idest talis na- ture: qualis possit pati hec idest reci- pere multozum singularium cognitio- nes: et ex illis vnã cõmunicem collige- re: suple optime proportionatur colle- ctioni exercitus predictæ ex multis com- militonibus. vel forte melius hec litera posset sic intelligi. quod hec analogia de collectione exercitus ad animam: est bona quando anima fuerit huiusmodi: vt possit hec pati /et facere. qualis est anima hominis/non autem anima bru- ti animantis: que vt diximus non potest ex sensationibus singularibus collige- re vniuersalem notitiã siue genericã siue specificam. Verum quia quod di- ctum est ante idest paulo superius: non certe. i. non satis clarè dictum est: ideo dicamus illud iterum declarantes ma-

gis. cõmemorat enim quod supra dixit: rat: ex experimento aut ex omni quies- cente vniuersali in anima vno preter multa: quod (cum in omnibus vnũ sit illud idem) est artis principium et scientie r̄. hoc dicit remansisse obscu- rum/et non satis clarum: ideo magis declarans subdit. stante enim vno: scilicet cõmuni conceptu incompleto in- differentium idest rerum eiusdem spe- ciei: collecto ex multis singularibus in memoria referatis: primum quidem in anima vniuersale est ille conceptus incomplexus. et namq; sentire quidem idest actus sentiendi exteriori singulare est idest obiecti singularis cognitio sin- gularis. sensus autẽ idest potentia ipsa vniuersalis est idest cõmunitis et indiffe-rens ad multa obiecta eiusdem speciei. vt verbi causa. in substantia que est se-nsibile per accidens: sensus est percepti- uus hominis indifferenter: non autem Callie hominis determinate. et in ac- cidentibus que sunt sensibilia perse. vt visus est coloris indifferenter non hu- ius aut illius coloris: sed videre est de- terminate huius coloris vel illius. et sic de alijs sensibus et sensibilibus tam per se quam per accidens. si ergo sensus ex- terior habet ex se quandam cõmunita- tem ad multa eiusdem rationis: nimit- rum si hoc etiam sit verum de sensu in- teriori: et multo verius de ipso intelle- ctu qui est altior potentia: scilicet quod possit ex multis sensationibus et memo- rijs rerum eiusdem speciei elicere vnã cõmunicem notitiã eis omnibus que dicitur experimentum et primum vniuer- sale. Et iterum in his idest speciebus iam collectis a singularibus: statur con- siderando eis aliquid cõmune: et elici- endo conceptum genericum eis cõmu- nem. quousq; vtiq; stent impartibilia et vniuersalia idest cõceptus generici qui sunt idem omnibus speciebus. vt hu- iusmodi animal. i. huius speciei animalis et illius: quousq; veniat ad animal cõ- ceptũ vnũ/et cõmunicem omnib; specie-

Caput decimūtertium de cognitione primorum principiorum.

bus suis, et in hoc animalis conceptu similiter procedimus, quia ex animali et planta elicimus conceptum alium genericum eis comunem, et sic consequenter quousque veniatur ad unum primum et simplicissimum conceptum in quo iam mens sistat et quiescat, ex istis vero conceptibus vniuersalibus genericis sunt complexa vniuersalia que dicuntur prima scientiarum principia. Manifestum igitur est ex predictis: quoniam necessarium est nobis prima principia cognoscere inductione: scilicet a singularibus colligendo, et namque sensus qui est singularium sic idest modo predicto facit nos venire in vniuersale.

¶ Tertia pars huius cap.

¶ Quoniam autem circa &c.

Ex dictis etiam facile erit respondere ad duas primas questiones: quae de qualitate notitiae principiorum querebant, scilicet que et qualis esset illorum notitia, et vult probare Aristoteles: quod non est scientiam sed intellectus, ad probandum hoc praemittit quandam habituum distinctionem dicens: quoniam autem eorum qui sunt circa intelligentiam habituum idest de numero habituum intellectualium: quibus verum idest veritatem rerum dicimus: alij idest quidam eorum semper veri sunt: ita quod per eos nunquam decipimur sed semper veritatem cognoscimus: alij autem quauis sint veri: non tamen semper veri: sed aliquando recipiunt falsitatem: ut opinio et ratio: scilicet dialectica: que procedit ex probabilibus: et vera et falsa esse possunt. veri autem habitus semper sunt intellectus et scientia, large accipiendo scientiam etiam pro sapientia/arte/et prudentia. Ex hac distinctione elicere possumus quod habitus principiorum: non erit recipiens falsitatem: sed semper verus, quare erit intellectus vel scientia, ergo si probauerimus ipsum non esse scientiam: confectum erit ipsum esse in-

tellecctum, quod autem habitus principiorum non sit scientia: probat Aristoteles duabus rationibus. Prima ibi.

¶ Et nihil est scientia certius

ac dignius nisi intellectus: sed habitus principiorum est certior et dignior scientia, probatur quia ex diffinitione demonstrationis: principia demonstrationum sunt priora et notiora ipsa conclusionem scientia autem omnis est notitia conclusionis cum ratione: idest probate ratione: ergo notitia principiorum non vtiq; erit scientia, quia principia non probantur ratione demonstratiua, erit ergo notitia illa certior ac verior: idest probate nihil est verius scientia nisi intellectus: sequitur ergo quod intellectus vtiq; erit habitus principiorum. Secunda ratio ibi.

¶ Ex his que diximus confide-

rantibus nobis apparet: quod principium demonstrationis non est demonstratio: sicut nec scientia est principium: sed alia verior et certior notitia, si igitur nullum aliud genus habituum praeter scientiam habemus verum semper: nisi intellectus: accipiendo ut diximus nomen scientie large: manifeste sequitur quod intellectus vtiq; erit scientie principium, quare intellectus erit principium principium idest habitus principiorum demonstrationis per quam acquiritur scientia. Hoc autem non solum est verum in vna demonstratione / aut solum in vna scientia: sed similiter se habet ad omnem rem scibilem idest in omnibus scientiis: scilicet quod intellectus habitus principiorum sit principium scientie habitus conclusionis, sicut et praemis se demonstrationis sunt principia respectu conclusionis. Sensus est, sicut principium se habet ad conclusionem: ita notitia principium se habet ad notitiam conclusionis, et sic intellectus erit principium scientie: cum sit principium principium, idest habitus principium scientie. Stapulensis aliter hoc intellexit dicens, sic autem:

Secundi libri posteriorum.

omnis scientia se habet ad omne quod scitur id est ad conclusionem: sicut habitus principiorum: qui est intellectus: se habet ad principia: ergo permutando. sicut se habent principia ad conclusionem: ita intellectus ad scientiam: scilicet quod erit scientie principium. Antiqui tamen expositores hanc ultimam litteram ita intelligunt dicentes. hoc autem: scilicet quod dictum est in his duobus libris posteriorum: similiter se habet ad omnem rem scibilem. quia est doctrina vniuersalis / et vera in omnibus scientiis: et in omnibus eis similiter se habet. Verum prior declaratio aptior est: maxime tenendo quod hoc capitulum non sit pars libri posteriorum: sed opusculum ab eo diuersum. Redundo ergo ad propositum dicamus: quod ex dictis in hac tertia parte habentur clare responsiones ad primas duas questiones huius capituli: quia non est idem habitus id est notitia eiusdem speciei. notitia propositionum mediatarum et immediatarum. neque scientia est notitia vtriusque generis dictarum propositio-

num: sed scientia est cognitio solum mediatarum: immediatarum autem est aliud genus notitiae longe dignius / ac prestantius scientia: que ab ipsa potentia nominata: intellectus dicitur. quod sit prima omnium noticiarum complexarum quas intellectus format. quemadmodum etiam noster Aristoteles in ethicis: primum actum voluntatis: scilicet qui est ad primum eius obiectum: voluntatem appellauit: ab ipsa potentia: quia primum voluntatis obiectum est ultimus finis humane vite. et ille est deus benedictus in secula.

¶ Questiones idonee.

¶ Circa hoc ultimum caput due tantum questiones esse videntur maxime apte: scilicet vtrum prima principia demonstrationum et scientiarum sint nobis nota a natura: vel potius ex nostra investigatione insit nobis eorum notitia. Et vtrum intellectus habitus principiorum sit notitia certior / ac dignior scientia que est habitus conclusionum.

¶ Doctrinae Analyticae Aristoteles finis.

¶ Excusum est hoc praeclarum opus in libris Posteriorum: Compluti in Aedibus Michaelis de Eguia.

Mense Decembris.

Año, 1529.

